

**XIII. Országos Neveléstudományi Konferencia
Eger, 2013. november 6–7–8–9.**

VÁLTOZÓ ÉLETFORMÁK – RÉGI ÉS ÚJ TANULÁSI KÖRNYEZETEK

Absztraktkötet

Magyar Tudományos Akadémia
Pedagógiai Tudományos Bizottság
2013

Tudományos Programbizottság
A konferencia tudományos programbizottsága:

Bárdos Jenő
Benedek András
Falus Iván
Kárpáti Andrea
Kéri Katalin
Kis-Tóth Lajos (elnök)
Kozma Tamás
Pukánszky Béla
Racsko Réka (titkár)
Szabolcs Éva
Tóth Zoltán

Állandó meghívottak:

Csapó Benő
Fehérvári Anikó (HERA alelnök)
Hauser Zoltán
Komenczi Bertalan

A rendezvény operatív szervezőbizottsága:

Csernai Zoltán (webmester)
Forgó Sándor (társelnök)
Kis-Tóth Lajos (elnök)
Kovács Józsefné (pénzügy)
Lászlófy Pál (Romániai Magyar Pedagógusok Szövetségének képviselője)
Soós Tamás (mérnökinformatikus)
Szabóné Kiss Zsuzsanna (titkár)
Tarnóc András (nemzetközi kapcsolatok)

A konferencia támogatói, együttműködő partnerek

Eszterházy Károly Médiainformatika Intézet
Eszterházy Károly Főiskola Neveléstudományi Doktori Iskola
Eszterházy Károly Főiskola Neveléstudományi Tanszék
Eszterházy Károly Főiskola Tanárképzési és Tudástechnológiai Kar
Oktatási Hivatal

A konferencia helyszíne:

Eszterházy Károly Főiskola
3300 Eger, Eszterházy tér 1.

A konferencia honlapja: <http://onk2013.ektf.hu>

Szerkesztette:

Bárdos Jenő
Kis-Tóth Lajos
Racsko Réka

A kötetben a szerzők által beküldött absztraktok szerkesztett változatai olvashatók.

ISBN 978-615-5250-32-3

Kiadó: Líceum Kiadó, Eger
Felelős kiadó: Kis-Tóth Lajos

Készült: B.V.B. Nyomda és Kiadó Kft. Eger, Fadrusz út 4.
Vezető: Németh Tamás
Műszaki szerkesztő: Nagy Sándorné

Tartalom

KÖSZÖNTŐ.....	23
TUTORIAL.....	25
Buda András: A tanítás Elektronikus környezete	27
Komenczi Bertalan – Tóvári Judit – Szabó Bálint: Virtuális tanulási környezetek a felsőoktatásban – módszertani megoldások és tapasztalatok	28
Lippai Edit – Voglné Nagy Zsuzsanna – Pálfi Györgyné – Nagy Viktória – Járdi Roland: Kerettörténet (Storyline) módszer a megfelelő tanulási környezetért	29
Ollé János: Virtuális oktatási környezet, nyílt oktatás, digitális állampolgárság	30
SZIMPÓZIUMOK.....	31
<i>Tankönyvek generációkon és határokon át. Tantárgy-történeti, tankönyv- és iskolatörténeti kutatások</i>	33
Szimpózium–összefoglaló	34
Verók Attila: Egy erdélyi szász polihisztor, Martin Schmeizel (1679–1747) oktatói és tankönyvírói munkássága	35
Tigyi Zoltánné: Az egészségügyi ismeretek vizsgálata a tanítóképzőben a 19. század elején Zimmermann Jakab tankönyve alapján	36
Gunčaga Ján – Tóth Sándor János: Népszerű matematika- és nyelvkönyvek a Monarchia idejéből	37
Albert B. Gábor: Történelemtankönyvek generációkon át (Tankönyvhasználat a Horthy-korszakban)	38
<i>Régi és új tanulási környezetek a természettudományos nevelésben</i>	39
Szimpózium–összefoglaló	40
Lénárt András: Pillanatkép: a természettudományos nevelés helyzete az általános iskolákban	41
Á. Majer Anna: Víziók: a természettudományos nevelés célrendszere szakirodalmi tartalomelemzés alapján	42
Réti Mónika: Vélemények: a természettudományos nevelés sikerkritériumainak beágyazottsága, fogadtatása	43
Czuczor Judit: Válaszok: a hazai pedagógus továbbképzések szerepe és hatásai a pedagógusok munkájának alakulásában a természettudományos nevelés terén	44
<i>Oktatáskutatás – gender-szempontról</i>	45
Szimpózium–összefoglaló	46
Engler Ágnes – Fényes: Hajnalka Diplomás nők munkaerő-piaci sikerességét befolyásoló tényezők és a gyerekvállalás pozitív hatásai	47
Varga Eszter: A nemi egyenlőség tükröződése dél-koreai és magyar nevelési értékekben	48
Bocsi Veronika: Munkaértékek a felsőoktatásban – egy gender-szempontrú vizsgálat tanúságai	49
Tornyai Zsuzsa Zsófia: Külső és belső támogatás – nők a felsőoktatási katedrán	50
<i>Az Iskolai Közösségi Szolgálat bevezetésének első tapasztalatai</i>	51
Szimpózium–összefoglaló	52
Bodó Márton – Szelke László – Molnár Karolina – Villányi Balázs: Az IKSz magyarországi bevezetésének tapasztalatai a szociális kompetenciák nemzetközi mérései tükrében	53
Szelke László :Teória és empiria: A pedagógusoknak tartott Iskolai Közösségi Szolgálatához kapcsolódó tájékoztató napok vizsgálata	54

Molnár Karolina: Attitűd és hatásvizsgálat egy új tanórán kívüli tevékenység bevezetésének tapasztalatai alapján	55
Villányi Balázs: Egy on-line felület támogató szerepe az élménypedagógia szolgálatában	56
A Nyíregyházi Főiskola kiépülésének kezdő szakasza az egységes pedagógusképzés szolgálatában	57
Szimpózium–összefoglaló	58
Breznányi László: A nyíregyházi tanárképzés kezdeti évei, megvalósítói	59
Kissné Rusvai Júlianna: Hogyan lett a „tanítók tanítójából” a tanárképzés elismert szakembere?	60
Vincze Tamás: A nyíregyházi Neveléstudományi Tanszék oktató- és kutatómunkájának differenciálódása a főiskola működésének első másfél évtizedében.....	61
Bicsák Zsanett Ágnes – Vargáné Nagy Anikó: A hajdúböszörményi óvónőképzés elindulása nyíregyháza égisze alatt	62
Klíma, közélet, közösség. Új felvetések és új módszerek a szocializáció szellemi tereinek kutatásában	63
Szimpózium–összefoglaló	64
Buda Mariann – Péter-Szarka Szilvia: A kreatív klíma – a kreativitást támogató iskolai közeg jelentősége a szocializációban	65
Tímár Tünde – Péter-Szarka Szilvia: Új irány az iskolai klíma vizsgálatában: a kreatív klíma mérése az Iskolai Kreatív Klíma kérdőívvel	66
Pataki Gyöngyvér: A „Narratíva-stimuláló kockák” mint a narrációt támogató projektív felület. Kvalitatív módszer struktúrák és viszonyok reprezentációinak feltárására	67
Bordás Andrea: Pedagógusok tanuló szakmai közösségeinek vizsgálata művészet-alapú kutatási módszerekkel	68
A játék alkalmazása a változó iskolában	69
Szimpózium–összefoglaló	70
Papp László: Iskolai konfliktusok és játszmák	71
Szilágyi Csilla: A játék mint módszer az integrált tanulók iskolai nevelésében, oktatásában	72
Kecskés Miklósné: A népi játékok pedagógiai alkalmazásai	73
Tancz Tünde: Mese-játék- dramatizálás	74
A zenepedagógiai tevékenység eredményességének társadalmi és intézményi feltételrendszere.....	75
Szimpózium–összefoglaló	76
Duffek Mihály: A zongoratanítás pszichofizikai folyamata (Élő és élettelen szövegsége az esztétikai élményért...)	77
Hausmann Kóródy Alice: A szakközépiskolai zenetanulás és a felsőfokú zenei képzés választásának motivációi és szempontjai.....	78
Búdi Katinka – Sz. Fodor Adrienne – Tokodi Gábor: Régi-e a zene, ha régi?.....	79
Szűcs Tímea: A kortárs komolyzene tanításának lehetőségei az iskolában	80
A klinikai pszichopedagógia korszerű módszer-és eszköztára az érzelmi-és viselkedési zavarokkal küzdő gyermekek, tanulók személyiségfejlesztésében	81
Szimpózium–összefoglaló	82
Egri Tímea – Gerevich József: Az agressziókezelő programok jelentősége a klinikai pszichopedagógiában.....	83
Eigner Bernadett: A korai játékos szülő-gyermek interakciók szerepe a személyiségfejlődésben – diagnosztikus és terápiás módszerek	84
Horváth Zsuzsanna: A pszichodinamikus mozgás- és táncterápia személyiségfejlesztő hatása sajátos nevelési igényű csoportokra	85

Reményi Tamás: A szenzoros integrációs terápia szerepe a viselkedészavarok megelőzésében, kezelésében	86
Tanuló régiók Magyarországon: az elmélettől a valóságig	87
Szimposium–összefoglaló	88
Engler Ágnes – Györgyi Zoltán: Tervek és valóság. Diplomások a felnőttképzésben	89
Juhász Erika – Márkus Edina – Szabó József: Esettanulmányok a személyes tanulás terén ...	90
Forray R. Katalin – Híves Tamás: A társadalmi aktivitások területi jellemzői.....	91
Teperics Károly – Szilágyiné Czimre Klára – Márton Sándor: Tanuló régiók nyomai a területi statisztikában	92
Valós tanulási szokások elemzése elektronikus tanulási környezetben	93
Szimposium–összefoglaló	94
Taskó Tünde Anna – Hatvani Andrea – Dorner László: Az IKT használat jellegzetességei 5-12. évfolyamos tanulók körében	95
Dávid Mária – Estefánné Varga Magdolna – Soltész Péter: Az infokommunikációs eszközök gyakori használatának hatása a tanulói képességekre	96
Soltész Péter – Pléh Csaba: A modern tanulási környezet hatása a vizsgára készülésre	97
Kvaszingerne Prantner Csilla – Soltész Péter – Pléh Csaba: A multitasking típusú rendszerek hatása a feladatvégzésre és a médiumok hatása a megértésre	98
Fókuszban a pedagógus-életpályamodell	99
Szimposium–összefoglaló	100
Kotschy Beáta: A pedagógusok szakmai fejlődésének sztenderdjei és az életpályamodell kapcsolata	101
Antalné Szabó Ágnes: A szaktanár korszerű szaktárgyi és szakpedagógiai tudásának rétegei.....	101
Kerekes Balázs: Az e-Portfólió szerepe a pedagógus IKT- kompetenciáinak vizsgálatában ..	103
Nagy Zoltán: A pedagógus-életpályamodell területi és mobilitásra gyakorolt hatása.....	104
Az iskolázottság régi és új jelentése	105
Szimposium–összefoglaló	106
Biró Zsuzsanna Hanna – Sági Matild: Iskolázottság és társadalmi pozíció – a meritokrácia mérőszámai az 1945-ös fővárosi lakásösszeírás alapján	107
Kozma Tamás:Folytatódik-e az expanzió?	108
Polónyi István:Iskolázottság és gazdagság.....	109
Fehérvári Anikó: Szakmunkások rekrutációja	110
A tanárkutatások változó hangsúlyai, a professzionalizációs minták változásai	111
Szimposium–összefoglaló	112
Fónai Mihály: A tanárok státuszvesztése a kilencvenes és kétezres években	113
Buda András: Új környezet, új pedagógusok?	114
Kovács Edina – Nagy Zoltán: A tanárképzésben részt vevő hallgatók anyanyelvi képzési igényei és preferenciái	115
Németh Nóra Veronika: Pedagógusjelöltek olvasói klasztercsoportjainak jellemzői egy határ menti régióban.....	116
Tanulás a munkáért – munka a tanuláért	117
Szimposium–összefoglaló	118
Zolnai Erika: Szakképzési reformok az angol közoktatásban	119
Birinyi Márk: Régi–új program a felsőoktatási rendszerben.....	120
Szócs Andor: Hallgatói munkaattitűdök és tanulás melletti munka jellemzői a Partiumi régió felsőoktatási intézményeiben	121

Györgyi Zoltán: A szakképzés társadalmi funkciója és ennek bővülő funkciója alacsony iskolai végzettségű társadalmakban – Portugália példája	122
Az atipikus kogníció megértése és a hatékony tanítás, tanulás felé: tekintetkövetéses módszertanok és eredmények	123
Szimpózium–összefoglaló	124
Várnagy-Tóth Zsombor – Győri Miklós: Mobil kognitív támogatórendszer tesztelése virtuális feladattérben, tekintetkövetéses módszertannal	125
Borsos Zsófia – Stefanik Krisztina – Győri Miklós: Innovatív technológiákon alapuló autizmus szűrőrendszer evidencia-alapú tervezése óvodai környezetre	126
Billédi Katalin – Győri Miklós: Konfliktusok észlelésének vizsgálata tekintetkövetéses módszertannal	127
Csákvári Judit – Győri Miklós – Várnagy-Tóth Zsombor: Tekintetkövetés és intellektuális képeségzavar: alap kutatás és az oktatási gyakorlat kapcsolata	128
Tudástársadalom és élethosszig tartó tanulás.....	129
Szimpózium–összefoglaló	130
Németh Balázs: Minőségkutatás a felnőtt-tanulási szektorban. Egy európai összehasonlító kutatás eredményei és tanulságai	131
Kerülő Judit: Az andragógus képzés helyzete Magyarországon	132
Kálmán Anikó – Sass Judit – Eva Braidwood – Bodnár Éva: Képzési igények összehasonlító felmérése a magyar és a finn felsőoktatásban	133
Kocsis Judit Nóra: A migránsok tanulási környezete mint andragógiai probléma	134
Sz. Tóth János: Az élethosszig tartó tanulás tudományos kutatása és oktatása európai összefüggésben	135
A térszemlélet fejlesztő értékelése	136
Szimpózium–összefoglaló	137
Kárpáti Andrea: A térszemlélet hagyományos és online értékelése: áttekintés.....	138
Tóth Péter: Téri képességek mérése online tesztekkel.....	139
Babály Bernadett: A mérnökhallgatók téri képességeinek fejlesztése és mérése eltérő tanulási környezetekben, alkalmazásorientált megközelítésben	140
Budai László: Téri képességek mérése statikus és dinamikus tesztsorokkal	141
A szociálisprobléma-megoldás összehasonlító vizsgálatai	142
Szimpózium–összefoglaló	143
Gál Zita: A személyközi problémák megoldásának két főbb kutatási iránya – más kognitív folyamatok és a környezeti tényezők hatása.....	144
Szabó Éva – Dudok Réka: A problémamegoldás kapcsolata az iskolai kötődéssel és a felelősségérzettel 6. és 8. évfolyamosok körében	145
Kasik László – Tóth Edit: A családi háttér szerepe a szociálisprobléma-megoldó gondolkodásban.....	146
Kasik László – Guti Kornél – Virág Krisztina: Hátrányos és nem hátrányos helyzetű serdülők problémamegoldásának eltérései	147
Tanulási környezetek, taneszközök és tankönyvek a dualizmus korában	148
Szimpózium–összefoglaló	149
Vörös Katalin: A középszintű szakképzés szinterei a dualizmus kori Magyarországon	150
Ács Marianna: A tanulás környezete a Siklói Polgári Leányiskolában a dualizmus végén.....	151
Méreg Martin: Dualizmus kori tanítóegyleti összejövetelek mint a továbbképzés szinterei.....	152
Molnár-Kovács Zsófia: A képi elemek reprezentációja a dualizmus kori középiskolai egyetemes történelemtankönyvekben	153

Pedagógiai kísérletek az új tanulási környezetben	154
Szimposium-összefoglaló	155
Racsko Réka: Összehasonlító pedagógiai kutatások az új tanulási környezetek bevezetésében	156
Csillik Olga: Az e-tananyagszerkesztés háttérében álló kognitív tényezők vizsgálata	157
Bodnár Éva – Sass Judit: Érzelmi élmények vizsgálata e-tanulók körében.....	158
Komló Csaba: Az inkubáció szerepe az IKT eszközök tantermi alkalmazásában	159
Pedagógusjelöltek szomatikus és pszichés állapotának felmérése, pályaszocializációjuk és elhivatottságuk mutatói az elte tanító és óvóképző karán	160
Szimposium-összefoglaló	161
F. Lassú Zsuzsa – Serfőző Mónika – Sándor Mónika – Kolosai Nedda: „Csak az jöjjön, aki bírja, aki tudja, hogy végig csinálja...” – első éves pedagógusjelöltek munkával kapcsolatos értékei és elhelyezkedési tervei	162
Darvay Sarolta – Venyingi Beáta – Vitályos Gábor Áron: Pedagógusjelöltek szomatikus egészségének vizsgálata.....	163
Endrődy-Nagy Orsolya – Kolosai Nedda – Serfőző Mónika: Óvodapedagógus hallgatók gyermekképe és értékrendje	164
Kolosai Nedda – Sándor Mónika – Endrődy-Nagy Orsolya: Miért nehéz az iskolatáska?	165
Serfőző Mónika – Sándor Mónika – F. Lassú Zsuzsa: Tanító szakos hallgatók pedagógusképe. „Mit visznek a hátizsákban?” - Gyerekkori élmények és pedagóguskép.....	166
Andragógia a neveléstudományban – az MTA Andragógia Albizottság szimpóziuma	167
Szimposium-összefoglaló	168
Benke Magdolna: A tanuló régióktól a tanuló közösségeig	169
Cser Valériusné Adermann Gizella: Tanuláselméletek a felsőoktatásban folyó felnőttoktatás gyakorlatában.....	170
Harangi László – Széchy Éva: Elismerő érdeklődés mint szervezetfejlesztési tanácsadás.....	171
Feketéné Szakos Éva: Az andragógia a professzionalizáció és a tudományosodás útján	172
Vámosi Tamás: A középfokú szakképző iskolák és vállalati szféra együttműködési jellemzői a szakmai gyakorlati képzést tekintve.....	173
Az attitűd, a motiváció és a tudatosság szerepe az új tanulási környezetekben	174
Szimposium-összefoglaló	175
Köpeczi-Bócz Tamás: Médiatudatosság globális oktatási környezetben	176
Kovács Katalin: Médiatudatosság és e-hatékonyosság vizsgálata egyetemi hallgatók és hátrányos helyzetűek körében.....	177
Mihályi Krisztina: A médiatudatosság, az elektronikus környezetek és az animáció jelenléte és pszichológiai aspektusai az oktatásban	178
Antal Péter: A motivációs bázis és attitűd megjelenése az újmédia eszközökkel való tanulás-tanítás folyamatában	179
Felsőoktatási változások, a kutatásra és támogatásra épülő képzési program-fejlesztés	180
Szimposium-összefoglaló	181
Rapos Nóra – Bajzáth Banai Angéla – Lencse Máté – Sikó Dóra: Képzési program kutatásra épülő elemzése	182
Czető Krisztina – Gaskó Krisztina – Lénárd Sándor – Zerényi Károly: Támogatási és együttműködési lehetőségek a felsőoktatási intézményi fejlesztésben	183
Seres-Busi Etelka – Szivák Judit – Wenczel Zsuzsanna: Tanulóközösségek alakulása, fejlődési útjai a felsőoktatási fejlesztésekben	184
Kálmán Orsolya – Tókos Katalin – Wittmann Zsolt: A tanulásszemlélet alakulása	185

<i>Irányzatok és eredmények a környezetpedagógiai kutatásokban</i>	186
Szimposium–összefoglaló	187
Ütőné Visi Judit: Környezeti tartalmak a földrajz érettségiben	188
Némethné Katona Judit: Bioindikáció környezetpedagógiai szerepe és jelentősége környezeti haváriák megelőzésében	189
Bodáné Kendrovics Rita: Projekt módszer hatékonyságának vizsgálata a felsőoktatásban ..	190
Fűzné Kószó Mária: Környezetpedagógiai fogalmi térkép összehasonlító vizsgálata	191
<i>Korai iskolaelhagyás – Megelőzést szolgáló szakpolitikák, a megelőzés feltételei</i>	192
Szimposium–összefoglaló	193
Mártonfi György: A tankötelezettség, az iskolaszervezet és a korai iskolaelhagyás összefüggései	194
Tomasz Gábor: Külföldi példák a korai iskolaelhagyás sikeres kezelésére	195
Imre Anna: Korai iskolaelhagyást csökkentő oktatáspolitikák	196
Kállai Gabriella: A szociális szakmák szerepe a korai iskolaelhagyás csökkentésében	197
<i>Multikulturalitás, gender és szexuális orientáció az iskolában: tapasztalatok, tantervek, tanári nézetek</i>	198
Szimposium–összefoglaló	199
Gordon Győri János – Boreczky Ágnes – Czachesz Erzsébet – Nguyen Luu Lan Anh: Magyarországi tanárok multikulturális attitűdje a szakmai szocializációs, a családi és a közeli szociális környezet összefüggésrendszerében	200
Szabó Mónika – Nguyen Luu Lan Anh – Kovács Mónika – Fliszar Éva: Tanárok nemekkel kapcsolatos egalitáriánus nézetei: tudatosság vagy vakság?	201
Dombos Tamás – Rédei Dorottya: A szexuális irányultság és nemi identitás témái a magyar tantervi szabályozásban	202
Rédei Dorottya: „Kendőt a lányok hordanak a fejükön. A maradék egy órában próbálj meg rendesen viselkedni.” Társadalmi identitás-konstruálás középiskolai mikrotörténetekben.	203
Mészáros György: „Bámulnak a folyosón...”, az osztályban is már rossz szemmel néznek...”: meleg diákok iskolai tapasztalatai egy együttműködő etnográfia tükrében	204
<i>A klímaváltozás mint aktuális ismeret és nevelési eszköz</i>	205
Szimposium–összefoglaló	206
Mika János – Pajtókné Tari Ilona: A jelen- és a jövő generációk feladatai a klímaváltozás túlélésében	207
Buránszkiné Sallai Márta: Az időjárási szélsőségek és a racionális viselkedés megismertetése mint nevelési feladat	208
Rázi András – Kovács Enikő: A fenntartható energiahasználat tudatosításának lehetőségei az iskolában és azon kívül	209
Kiss Barbara: A klímaváltozási ismeretek és attitűdök befogadásának tapasztalatai az általános iskolában	210
<i>Tankönyvek vizsgálata</i>	211
Szimposium–összefoglaló	212
Nagy Zsuzsanna – Fűz Nóra: A tankönyvszövegek típusai és a megértésüket befolyásoló tényezők	213
Bús Enikő: Egy 9. évfolyamos nyelvtan tankönyv tanulhatóságának vizsgálata	214
Sipos Blanka: Hogyan tanít és milyen nemi szerepeket közvetít egy társadalomismeret tankönyv?	215
Losits Anna Katalin: A nemi szerepek szocializációja a tankönyvekben	216
Molnár Edit Katalin: A tudás, tudásteremtés és -közlés magyar szerzők tudományos szövegek alkotását segítő tankönyveiben	217

<i>Oktatás- és humán teljesítménytechnológia – HPT kutatások – a digitális tartalmak hozzáférhetőségének objektív és szubjektív feltételrendszere</i>	218
Szimpózium–összefoglaló	219
Czeglédi László: Adatbázisok, intézményi repozitóriumok, oktatói weboldalak oktatásban betöltött szerepének feltérképezése	220
Forgó Sándor: Az információközvetítő szakmák új média kompetenciái, az újmédia lehetőségei.....	221
Tóthné Parázsó Lenke: IKT-támogatású humán teljesítmény-technológiai kutatások a tanárképzés területén.....	222
Tóvári Judit: Kulturális örökségünk digitális archívumokban őrzött forrásainak felhasználása az oktatásban és a közreműködő szakemberek IKT műveltsége	223
<i>Pedagógus professziós minták és életutak a 20. században</i>	224
Szimpózium–összefoglaló	225
Bíró Zsuzsanna Hanna: A pedagógiai szaksajtó mint közéleti és tudományos fórum (1900–1945).....	226
Vincze Beatrix: Tudós tanárok tudományos ismeretterjesztő tevékenységek társadalmi hasznosulása a Horthy-korszakban	227
Garai Imre: A Báró Eötvös József Collegium tanári karának változásai, 1936–1950.	228
Pénzes Dávid: Mérvadó pedagógiai szakemberek életútjának megjelenése a Pedagógiai Szemlében - Öndefiníció az enyhülés idején	229
<i>Néptanítói szakmások és önprezentáció a dualizmus-kori pedagógiai szaksajtóban</i>	230
Szimpózium–összefoglaló	231
Hegedűs Judit: Mód-szer-tan, avagy dualizmuskori tanítók az oktatási-nevelési módszerekről	232
Szűcs Katalin: A családi nevelésről szóló diskurzus sajátosságai a Család és Iskolában (1880-1890).....	233
Baska Gabriella: Diskurzus a botútságról.....	234
Nóvik Attila: Történeti tartalmak a Néptanodában és a Család és Iskolában (1875–1890).....	235
<i>Kisgyermek nevelése, gondozása családban és bölcsődében</i>	236
Szimpózium–összefoglaló	237
Nyitrai Ágnes – Darvay Sarolta: Kisgyermek nevelése és gondozása a családban	238
Podráczky Judit: Kisgyermeknevelők és szülők kapcsolati jellemzői.....	239
Pálfi Sándor: A személyes gondozórendszer szülői szemmel	240
Darvay Sarolta – F. Lassú Zsuzsa: Csecsemő- és kisgyermeknevelő hallgatók pályaválasztásának vizsgálata	241
<i>Nyelvi kompetencia vizsgálata a sajátos nevelési igényű tanulók különböző csoportjaiban</i>	242
Szimpózium–összefoglaló	243
Pénzes Éva: A figuratív nyelvhasználat vizsgálata enyhén értelmi fogyatékos és tipikusan fejlődő gyermekeknél	244
Erdős Enikő: Összehasonlító szókincsvizsgálat külön és együtt oktatott tanulásban akadályozott gyermekek között	245
Kárpáti Éva – Stefanik Krisztina: Kivel? Miről? Mennyit? Autizmussal élő tanulók spontán kommunikációja integrált és szegregált iskolai környezetben	246
Buzek Vera – Szenczi Beáta: Tanulási zavarral küzdő 10–16 éves tanulók idegen nyelvi énképének jellemzői	247

Együttnevelés	248
Szimposium–összefoglaló	249
Szabó Diána: Útban az egyenlő esélyű közszolgáltatásokhoz való hozzáférés felé	250
Andorkó Nóra – Maria Vajova: Pedagógusok fogyatékosokkal, fogyatékos tanulókkal kapcsolatos attitűdje	251
Pálnokiné Pozsonyi Márta: A szülők és pedagógusok elvárásainak összehasonlítása a lassabb ütemben tanulók pedagógiai fejlesztése területén	252
Molnár Fruzsina Eszter: Diszlexiás hallgatók erősségei, gyengeségei a felsőoktatásban	253
Az Ént körülvevő hálózatok meghatározói és szerepük	254
Szimposium–összefoglaló	255
Pléh Csaba: A hálózatkutatás kognitív, evolúciós és szociálpszichológiai mozzanatai	256
Rácz Anna – Unoka Zsolt – Soltész Péter – Pléh Csaba: Csak az érzelmileg kevésbé fontos ismerősök felidézését segíti a külső memória mankó?	257
Unoka Zsolt: A kapcsolatok minőségeinek a szociális hálózat szerveződésére tett hatásai	258
Soltész Péter: Közeli ismerőseinkhez való viszonyaink meghatározói-e jóllétünknek?	259
Legújabb kutatások és fejlesztések a közoktatás-értékelési programokban	260
Szimposium–összefoglaló	261
Lak Ágnes Rozina – Szabó Lívia Dóra: A modern értékelési módszertan megjelenése a hagyományos értékelési rendszerekben	262
Balkányi Péter – Ostorics László – Palincsár Ildikó – Rábainé Szabó Annamária – Szepesi Ildikó – Szipőcsné Krolopp Judit: A teljesítményszintek megjelenése az OKM szövegértés és matematika tartalmi keretében	263
Szalay Balázs: A természettudományos kompetenciák mérésének új tartalmi kerete	264
Balási Ildikó: A PISA és az OKM eredményeinek összevetése	265
Az organikus gyógypedagógiai tudás	266
Szimposium–összefoglaló	267
Pukánszky Béla: Pedagógiatörténeti tartalmak és történeti szemléletmód a pedagógusképzés egyes ágaiban	268
Magyar Adél Márta: Gyógypedagógiai műhelyek iskolarendszeren kívüli képzéseinek szerepe a kora gyermekkori intervenció magyarországi kialakításában	269
Nagyné Hegedűs Anita: Enyhén értelmi fogyatékos tanulók észlelt éhhatékonyság-vizsgálatának első eredményei	270
Tóthné Aszalai Anett: Új lépések a dadogó gyermekek diagnosztikus profilalkotásában	271
Felsőoktatási eredményesség mérése és magyarázata nemzetközi környezetben	272
Szimposium–összefoglaló	273
Dusa Ágnes Réka: A hallgatók mobilitása, mobilitási törekvései és az eredményesség	274
Márkus Zsuzsanna: A kisebbségi és többségi identitás hatása a hallgatók tanulmányi eredményességére	275
Kardos Katalin: A középiskola típusának hatása a hallgatók tanulmányi eredményességére	276
Kovács Klára – Fintor Gábor János: A sportolás hatása a hallgatók tanulmányi és nem tanulmányi eredményességére	277
A pedagógus munka minősége és a támogató rendszerek	278
Szimposium–összefoglaló	279
Nikitscher Péter: A pedagógus-továbbképzési rendszer átalakuló jogi és intézményi környezete	280
Szabó Mária: Tervek és elvárások a pedagógusok folyamatos szakmai fejlődésének támogatásával kapcsolatban	281

Kállai Gabriella – Pálvölgyi Krisztián: A tanári alkalmassági vizsga intézményi tapasztalatai.....	282
Sági Matild – Széll Krisztián: A tanárok tanítással kapcsolatos beállítódásai és a tanulói eredményesség.....	283
Változó tanulási formák a felnőtt, szak – és továbbképzésben.....	284
Szimpózium–összefoglaló.....	285
Benedek András: IKT tanulási környezet fejlesztése a pedagógusképzésben és -továbbképzésben.....	286
Molnár György: Innovatív tanulási megoldások a felsőoktatás bázisán, különös tekintettel az informális területekre.....	287
Sós Tamás: Változó tanulási formák a szakképzésben.....	288
Zachár László: Változó tanulási formák a felnőttképzésben.....	289
Elfogadás, együttnevelés, integráció, inklúzió és szakértelem. Kutatások az óvodaskortól a felnőttkorig.....	290
Szimpózium–összefoglaló.....	291
Tamás Katalin: Hibás fogaskerek vagy különleges virág? Sajátos nevelési igényű gyermekek inkluzív nevelése az óvodában.....	292
Czombos Dorottya – Szekeres Ágota: A keresztény nevelés hatása a fogyatékos gyermekek elfogadására az integrációban.....	293
Mile Anikó – Papp Gabriella: Gyógypedagógiai szakértelem az együttnevelés szolgálatában.....	294
Horváth Péter – Szabó Ákosné: Értelmi sérült felnőttek társadalmi integrációjához vezető utak és zsákutcák.....	295
Tanárképzés és rekrutáció: kiket vonz a pálya?.....	296
Szimpózium–összefoglaló.....	297
Fónai Mihály – Dusa Ágnes: A tanárok presztízsének és státuszának változásai: közép-európai kitekintés.....	298
Kovács Edina: A tanár szakos hallgatók szakmai jövőtervei.....	299
Jancsák Csaba: A tanárképzésben részt vevő hallgatók iskolai életútja a középiskolától a mesterképzésig.....	300
Stark Gabriella – Zoller Katalin: A romániai pedagógusképzési és továbbképzési rendszer oktatáspolitikai vonatkozásai.....	301
Eredményesség sokféle megközelítésben.....	302
Szimpózium–összefoglaló.....	303
Szemerszki Marianna – Gyökös Eleonóra – Bander Katalin: Az eredményesség dimenziói elméleti és gyakorlati megközelítésben.....	304
Ercsei Kálmán – Nikitscher Péter: Középkorai eredményesség – mit mutatnak az érettségi eredmények?.....	305
Imre Anna – Ercsei Kálmán: Intézményi, tanulási környezetek és tanulói utak.....	306
Fehérvári Anikó – Szabó Zoltán András: Iskolafenntartás és eredményesség problematikája egy dunántúli kistérségben.....	307
Török Balázs – Kurucz Orsolya: Az intézményes szocializáció eredményessége.....	308
Az intézményi minőségértékelés megújult keretrendszere.....	309
Szimpózium–összefoglaló.....	310
Setényi János: Milyen a jó iskola? Az iskolai működés minőségstandardjai.....	311
Cseh Györgyi: Külső értékelési standardok az intézményi minőségértékelés megújult keretrendszerében.....	312
Salomvári György: A köznevelés törzsindikátor rendszere.....	313

Maus Pál: Önértékelési standard az intézményi minőségértékelés megújult keretrendszerében	314
Tudásszerkezet-vizsgálatok	315
Szimposium–összefoglaló	316
Daru Katalin – Tóth Zoltán: Óvodások időjárással kapcsolatos szóasszociációinak elemzése	317
Szűcs Tímea – Tóth Zoltán: Néhány csillagászati fogalommal kapcsolatos tudásszerkezet vizsgálata fenomenográfiával kombinált tudástér-elmélettel	318
Revákné Markóczi Ibolya: Biológiai fogalmakkal kapcsolatos tudásszerkezetek vizsgálata fenomenográfiával kombinált tudástérelmélettel.....	319
Máth János – Egri Sándor: A gázok viselkedésével kapcsolatos tudásszerkezet vizsgálata a tudástérelmélet és statisztikus módszerek segítségével	320
A megújuló energiaforrások és az energiatudatosságra nevelés megjelenése a köz- és felsőoktatásban	321
Szimposium–összefoglaló	322
Ütőné Visi Judit – Kiss Barbara: Megújuló energia és energiatudatosság mint téma az új Nemzeti alaptantervben	323
Kiss Barbara: A megújuló energiaforrások témakörének feldolgozása az általános és középiskolai természetismeret-földrajz tankönyvekben.....	324
Kovács Enikő: A megújuló energiaforrások mint témakör megjelenése a felsőoktatásban.....	325
Pajtókné Tari Ilona: A megújuló energiaforrások megjelenése a geográfus és tanárképzésben az Eszterházy Károly Főiskola példáján	326
Motivációk és tanulási formák a felsőoktatásban	327
Szimposium–összefoglaló	328
Vezdén Kata: Egyéni fejlődés közösségben – A tehetség gondozás alternatívái egy szakkollégiumban.....	329
Varga Aranka: Hogyan legyek inkluzív pedagógus?	330
Kalocsainé Sánta Hajnalka: A hallgatói tanulmányi motivációk nyomkövetésének jelentősége és lehetőségei.....	331
Óhidy Andrea: Halmozottan hátrányos helyzetből a diplomáig - Tíz roma és cigány nő sikertörténete az oktatási rendszerben	332
A változó társadalmi környezet hatása az iskolák világára – a változó szerepek meghatározása Delphi-kutatásokkal	333
Szimposium–összefoglaló	334
Réti Mónika – Á. Majer Anna – Czuczor Judit – Lénárt András: A természettudományos nevelés sikerkritériumainak feltárása public Delphi-módszerrel	335
Pallag Andrea: A komplex művészeti nevelés fejlesztő hatása a Delphi-módszer tükrében.....	336
Lippai Edit: A gyakorlati életre nevelés sikerkritériumai	337
Néder Katalin – Saly Erika: Mitől eredményesek az ökoiskolák? – egy Delphi-kutatás tanulságai	338
A kétciklusú tanárképzés margójára – tapasztalatok az elektronikus portfólió tükrében	339
Szimposium–összefoglaló	340
Gaál Gabriella: A neveléstudományi tanári kurzusok megjelenése a portfóliókban	341
Vincze Beatrix: A pedagógiatanár portfóliók tartalmi és formai elemzése	342
Mogyorósi Zsolt – Virág Irén: A gyakorlati félév tanári portfóliói	343
Jászi Éva: Fogyatékos hallgatók a tanárképzésben	344

TEMATIKUS ELŐADÁSOK.....	345
Altorjay Tamás – Csíkos Csaba – Osvay Károly: Két eltérő hangbemelegítési gyakorlat összehasonlítása	347
András Ferenc: Közös életforma – közös megértés	348
Antal Sándor: A romániai magyar pedagógus-továbbképzés jelene.....	349
Apró Melinda: Megküzdési képességek vizsgálata egy középiskola diákjainak körében	350
Arató Vilja: A múzeumi tanulás új dimenziója - A gyermekmúzeumok magyarországi perspektívái.....	351
Bacsa-Bán Anetta: „Kibőli lesz a cserebogár?” – a mérnöktanári képzést és pályát választó hallgatók longitudinális vizsgálata.....	352
Balogh Andrásné – Benedek András – Vidékiné Reményi Judit: A tanulási környezet és a jól végzett munka öröme a felnőttkori tanulásban.....	353
Barabási Tünde: Szerkezeti változás a román közoktatásban. Az iskola-előkészítő osztály, sikertörténet?	354
Bárdos Jenő: A tanárképzés belső megújulásának lehetőségei és korlátai.....	355
Barta Szilvia: A pedagógiai ráhatás lehetőségei, korlátai az egyetemi integritás és a családdal kapcsolatos attitűd formálásában	356
Bartók Béla: A tanári prezentáció kérdései a középiskolai történelemoktatásban	357
Bedő Andrea: IKT eszközök, digitális tananyagok, műveltségi területek a pedagógusok szemével	358
Bencéné Fekete Andrea – Kulcsár Edit – Orsós Renáta: A cigány és nem cigány kisiskolások erkölcsi fogalomismeretének vizsgálata méréses módszerek segítségével.....	359
Bergmann Judit: Az 5 szimbólum rajzi feladatsor eredményességének vizsgálata.....	360
Berzsenyi Emese: A fogyatékoság értelmezése az iszlám vallási előírásai szerint.....	361
Bicsák Zsanett Ágnes: Johann Friedrich Herbart pedagógiájának recepciója a XX. században.....	362
Bodó Márton: A közösségi szolgálat és a life long learning kapcsolata	363
Bogáthné Erdődi Judit: Egy elméleti modell kipróbálása a szövegesfeladat-megoldó képesség mérésére	364
Bognár Mária: Komplexen megváltozott tanulási környezet – kevesebb korai iskolaelhagyó: a Dobbantó program.....	365
Bohonya Réka: Az új iskola tanulási környezete Kenyeres Elemér vizsgálatai nyomán	366
Borbás László: Közép- és általános iskolai diákok mozgóképértési stratégiái – egy kutatás nemzetközi beágyazottsága	367
Boross Otília: Cyberbullying (kiberbaszkodás): amikor a játékból halálos fegyver lesz	368
Bölcskey Miklós: A fény, a kép, a hang a digitális környezetben	369
Buda András: Általános iskolai honlapok elemzése	370
Buzás Zsuzsa: A kottaolvasási készség vizsgálata zeneművészeti szakközépiskolai hallgatók körében	371
Czető Krisztina: Gyermekkorok, iskolák, jövőképek. A tanulók hangja: iskolaértelmezések diákszemmel.....	372
Czinege Monika: Kooperatív tanulás alkalmazásának vizsgálata a számítástudomány oktatásában	373
Czitán Gabriella: A magyar Waldorf-képzés eredményességének vizsgálata a 2001 és 2006 között végzett diákok élet-pályája alapján	374
Czövek Andrea: A pedagógiai kultúra és gyermekvédelmi nézetek az iskolában	375
Csernoch Mária – Biró Piroska: Az algoritmikus szemlélet hiánya és ennek következményei a szövegszerkesztés-oktatásban	376
Csibi Monika – Csibi Sándor: Óvodás és iskoláskorú gyermekek temperamentum-determinált szociális problémamegoldásának vizsgálata a D-típusú személyiség perspektívájából.....	377

Csíkos Csaba – Korom Erzsébet: Kutatásalapú tanulást támogató tanár-továbbképzési programok implementációs tapasztalatai a PRIMAS projektben	378
Dancs Katinka: Az etnikai előítélet mérésének lehetőségei gyermekkorban	379
Dancs Katinka: Kisiskolások viszonyulása különböző kisebbségekhez, nemzetekhez	380
Darvai Tibor: Oktatáspolitikai, pszichológiai és pedagógiai az 1960-as években Magyarországon.....	381
Derényi András: Deliberatív kutatás mint fejlesztési és tanulási eszköz a felsőoktatásban.....	382
Dezső Renáta Anna: Egy plurális intelligenciakoncepció pedagógiai implementációja a tanárképzés gyakorlatában	383
Di Blasio Barbara: A börtönszínház szociális ereje	384
Edita Partová: Naiv elméletek a matematikai fogalmakról tanítóképző szakos egyetemisták körében.....	385
Endrődy-Nagy Orsolya: A reneszánsz gyermekképe – a gyermekkép reneszánsza 1455–1517 közt Európában – ikonográfiai elemzés.....	386
Engler Ágnes: A felsőoktatásba vezető tanulói életutak. A részidős képzés hallgatóinak regionális vizsgálata	387
Erdei Gábor: LLL aktivitások vizsgálata és értékelése a felsőoktatásban – Felnoíttoktatás, felnőttképzés a Debreceni Egyetemen	388
Erdei Gábor: Valóban esély-e a „Második esély”? Egy „Második esély” projekt utánkövetésének tapasztalatai	389
Erdeiné Nyilas Ildikó: E. Spranger hatása Kiss Árpád nevelésetikájára	390
Eszenyiné Borbély Mária: Az egyéni digitális kompetenciák komparatív analízise az Európai Unió statisztikai hivatalának adatbázisa alapján	391
Eszterág Ildikó: A tanulói portfólió mint a hatékonyabb tanári munkát segítő eszköz az egyetemi oktatásban	392
Farkas Éva: A felnőttképzés működési jellemzőinek rendszerszintű vizsgálata	393
Fáyné Dombi Alice: A 19. századi pedagógiai professzió mint a kulturális emlékezet része	394
Fazakas Ida – Becsei Lilla: Pályaválasztáshoz kapcsolódó tartalmak vizsgálata on-line felületeken	395
Fazekas Ágnes: Közoktatás-fejlesztési beavatkozások hatásmechanizmusai	396
Fehér Ágota – Péter-Szarka Szilvia: Iskolai klíma a nemek szemszögéből – Lányok és fiúk iskolai viszonyulása, különbségei a zaklatásban és annak feldolgozásában	397
Fenyő Imre: A Debreceni Egyetem önmegnyilatkozásai (Önmeghatározási kísérletek 1912–1942 között)	398
Fintor Gábor – Szabó József: A sport és a televíziózás hatásának vizsgálata a 10–14 éves korcsoportban.....	399
Fizel Natasa: Az újszegedi Kerti Iskola Dolch Erzsébet iskolavezető életútjának tükrében.....	400
Fűz Nóra: Az iskolán kívüli színtér mint lehetséges eszköz a természettudományos oktatás megújításában	401
Gaálné Starhon Katalin – Horváth H. Attila: Az egészség, az aktivitás mint pedagógiai érték megjelenése a passzív sportturisták szabadidő eltöltési szokásaiban	402
Gál Gyöngyi: A Magyarországra áttelepedett erdélyi pedagógusok szakmai és társadalmi integrációja	403
Gaskó Krisztina: Tanulásról alkotott vélekedések mintázatai diákoknál és pedagógusoknál	404
Gáspár Mihály – Holecz Anita: A tanári alkalmasság vizsgálatának lehetőségei a felvételi alkalmával	405
Gulyás Enikő: A biblioterápia helye a neveléstudományban	406

Habók Anita: Nemek közötti különbségek a tanulás tanulása vizsgálatának egyes területein	407
Hadnagy József: Új csoportmunka oktatási modell bemutatása a hazai szociálpedagógus képzésben folytatott kutatás alapján	408
Hajdicsné Varga Katalin: Hazafias-honvédelmi nevelés különböző életszakaszokban	409
Hanák Zsuzsanna – Kovács Anita: A tanulói személyiség és a sporthoz való hozzáállás összefüggésének vizsgálata	410
Hardicsay Péter: A sakktanulás szerepe a tanulói képességfejlesztésben	411
Herpainé Lakó Judit: Nagyszülő-unoka viszony kérdései az aktivitás tükrében	412
Herzog Csilla – Racsko Réka: A 14–18 éves tanulók médiaműveltségének háttérváltozói ...	413
Hevesi Tímea Mária – Bereczkiné Gyovai Ágnes: A zene szimbolikus formáinak alkalmazása autizmussal élő óvodáskorú gyermekek integrációjában	414
Hidvégi Péter: Munkahelyi stressz kezelése	415
Homoki Andrea: A reziliencia fejlesztési lehetőségei a gyermekvédelemben	416
Horváth Péter: Közösségi alapú szolgáltatások a felnőtt fogyatékos személyek szolgálatában	417
Husztai Anett: A természettudományos problémamegoldás vizsgálata a felsőoktatásban ...	418
Hülber László – Molnár Gyöngyvér: Az online tesztelés reliabilitási és validitási kérdései ...	419
Hülber László: IKT Eszközök alkalmazásának indokai tanárszakos hallgatóknak szóló kurzusok kapcsán	420
Iker János: Az osztatlan (4+1, 5+1) tanárképzés gyakorlati képzésének egy lehetséges intézményi modellje mint a képzők együttműködésének terepe	421
Jászberényi József: A komplex gerontológia	422
Jelli János: Munkaerőpiac-orientált oktatás Szakmai kompetenciák fejlesztése gyakornoki program alatt	423
Jókai Erika: Elektronikus tanulási környezetek hatékonyságvizsgálata	424
K. Nagy Emese: Pedagógusi kompetenciák fejlesztése az óraterv-készítés technikájának segítségével	425
Kádár Annamária: Az érzelmi intelligencia fejlesztésének lehetőségei mesék által óvodás és kisiskoláskorban	426
Kadocsa László – Klucsik Gábor – Ludik Péter: Új modell az elektronikus tanulási környezetben (Merre tovább, e-learning?)	426
Kajtár Gabriella – Simon István Ágoston: A 2–7 éves korosztály nevelésére készülő soproni pedagógusjelöltek egészségtudatos magatartásának változása a képzésük során	428
Kállai Ernő: Miért sikertelenek a roma gyerekek az iskolában? A társadalmi integráció oktatási vetületei	429
Kardos Katalin: A középiskola típusának hatása a hallgatók tanulmányi eredményességére	430
Karlowits-Juhász Orchidea: Kinek szárny, kinek teher. A miskolci középiskolák az iskolai közösségi szolgálat bevezetésekor	431
Kárpáti Anikó: Tanulás Könnyítő Program jelentősége az oktatásban	432
Kékes Szabó Marietta – Szokolszky Ágnes: Szenzoros-perceptuális tapasztalatok autizmus spektrum zavarban	433
Kékes Szabó Marietta: Autizmus spektrum zavarral élő- és tipikus fejlődésmentű gyermekek tárgyi játéka. Esettanulmány	434
Kékes Szabó Marietta – Szalkai Anna – Szokolszky Ágnes: Tárgyhasználati sajátosságok autizmus spektrum zavarban	435
Kelemen Krisztián: A motiváció szerepe a sikeres nyelvtanulásban	436
Kereszty Orsolya: Utazó eszmék a századforduló nőmozgalmában	437
Kéri Katalin: A tanulás és művelődés helyszínei a középkori iszlámban	438

Király Roland – Antal Márta – Kovács Emőd: A virtuális környezet hatásainak jobb megértése a gyakorlatban	439
Kiss-Tóth Emőke – Rucska Andrea: A tanulás és iskolázottság hatása a társadalmi szerepváltozásokra, különös tekintettel a női szerepekre	440
Klement Mariann: Összefüggések feltárása az alternatív vitarendezési technikák alkalmazásával kapcsolatban az EKF tanár MA képzésben lévő hallgatói körében	441
Knausz Imre: Mi a nevelés?	442
Kolozsvári Csaba: Tanulási zavar változó tanulási környezetben	443
Korom Erzsébet – Nagy Lászlóné – B. Németh Mária: A természettudományos tudás és alkalmazásának mérésére alkalmas mérőeszköz fejlesztése	444
Kovács Györgyi: Online nyelvpedagógiai kurzus hatékonysági vizsgálata COLLES és ATTLS kérdőívek alkalmazásával	445
Kovács Klára – Fintor Gábor: A sportolás hatása a hallgatók tanulmányi és nem tanulmányi eredményességére egy határ menti régióban	446
Kovács Zsuzsa: Főbb tendenciák a hazai felsőoktatás képzési programfejlesztéseinek körében	447
Kovácsné Duró Andrea: Tanár szakos hallgatók „fekete pedagógiai” élményei	448
Kövecsesné Gósi Viktória: Együttműködésen alapuló tanulás a tanuló, a tanítójelöltek és a gyakorló pedagógusok szemszögéből	449
Köves Gabriella: A XX. század elemiszámítan-oktatásának hatása a mai tankönyvekre	450
Laki Ildikó: Fogyatékkal élők társadalmi helyzete Magyarországon a 21. században	451
Lampert Bálint: Fenntarthatóságra nevelés lehetőségei az alsó tagozatos kerettantervekben	452
Lencse Máté: Eredményesség a felsőoktatásban - tanulásszervezési és értékelési eljárások vizsgálata	453
Lengyelne Molnár Tünde: IKT mint oktatás támogató rendszer	454
Lesznyák Márta – Meggyesné Hosszu Tímea: A tanulásban akadályozott gyermekek idegen nyelvtanulásának kérdései	455
Lévai Dóra: A pedagógus szerepe az online tanulási környezetben zajló tanítási-tanulási folyamat során	456
Ludányi Ágnes: Internetes tanácsadás a felsőoktatásban	457
Madarász Tibor: A honvédelmi nevelés első tanéve a Gábor Dénes Elektronikai Műszaki Szakközépiskola és Kollégiumban	458
Magyar Adél Márta – Máténé Homoki Tünde – Meggyesné Hosszu Tímea – Tóthné Aszalai Anett: A fogyatékos személyekhez kapcsolódó attitűd változása egy tematikus érzékenyítő kurzus hatására	459
Magyar Andrea: Problémamegoldó gondolkodás vizsgálata adaptív tesztekkel	460
Magyar Andrea: Különböző típusú adaptív tesztek hatékonyságának összehasonlítása	461
Mészáros Attila – Edita Partová: Elektronikus kurzusok Moodle-környezetben a komáromi Selye János Egyetem Tanárképző Karán	462
Mészáros Attila: Organisational development of the Széchenyi István University	463
Mika János – Pajtókné Tari Ilona: Környezeti nevelés és tudatformálás tárgyú könyv és doktori program	464
Mikonya György: A „septem artes liberales” ikonográfiai megjelenése és tartalmának változása	465
Molnár Gyöngyvér: A problémamegoldó gondolkodás fejlődése és a fejlődés változása problémátípusonkénti bontásban	466
Molnár Karolina: Jó gyakorlatok a tanári eredményesség és az intézményi minőségfejlesztés szolgálatában	467
Molnár Pál: Bloghálózatban tanuló vizsgálódó hallgatói közösség tanulási hatékonyságának, közösségtudatának és elégedettségének vizsgálata	468

Nagy Ágoston: A kosárlabda kultúrközpontok – a sportszakmai műhelyek – társadalmi-, és humán erőforrásainak sportkultúráis problémáinak feltárása	469
Nemes-Németh Nóra: A tanári professzió kiteljesedése a Pápai Református Kollégium professzorainak gyakorlatában	470
Németh Petra: Párhuzamos perspektívák – versenysport és tanulás.....	471
Németh Szilvia – Lannert Judit: Tanodaértékelés 2013	472
Novák Géza Máté: „Az ÉNEM értelme” projekt: Érzékenyítő Nevelés az Esélyegyenlőségért Művészetekkel	473
Ollé János: Az interaktivitás és a kommunikáció sajátosságai felsőoktatásban használt online csoportfelületeken	474
Pacsuta István: Felsőoktatásban részt vevő hallgatók értékrendszere	475
Pásztor Attila – Rausch Attila: Számítógépes játékok szerepe a gondolkodási képességek fejlesztésében – kihívások és lehetőségek.....	476
Pásztor-Kovács Anita: A kollaboratív problémamegoldó képesség online vizsgálata – egy innovatív mérőeszköz kidolgozásának lépései	477
Pataki Gyöngyvér: A kocka el van vetve... Kvalitatív módszer használata az oktatási intézmények állampolgári szocializációs hatásának mérésére	478
Patakiné Bősze Júlia: „Az alma fája” – gondolatok az egészségről és az életmódról szülői válaszok tükrében	479
Pfister Éva: Reflektálás a tanári portfóliókban.....	480
Pinczés Tamás – Pikó Bettina:A társas háló szerepe a fiatalok sportolási aktivitásában	481
Pornói Imre: Egy törvényjavaslat margójára.....	482
Pornói Rita: A falusi tehetségek felkarolásának gyakorlati megvalósulása az 1940-es évek Magyarországon	483
Portik Erzsébet Edit: Gyermekkép, gyermekszemlélet a Cimborá című gyermekfolyóirat tükrében (1922-1923)	484
Rapos Nóra – Szivák Judit: Kutatáson alapuló képzési program - fejlesztés a tanárképzésben Fókuszban az egyéni tanulási utak támogatása.....	485
Rausch Attila: Gyermekvédelmi szakellátásban nevelkedő gyermekek és fiatalok iskolai eredményességét befolyásoló tényezők.....	486
Rausch Attila: A Pedagógiai Értékelési Konferencia az elmúlt tíz év távlatában	487
Rébay Magdolna: Református oktatási politika a Horthy-korszakban.....	488
A népművészet felhasználása az óvodáskorú gyerekek ukrán nyelvre való tanításában a Reho Anna: magyarjók óvodákban Kárpátalján.....	489
Revákné Markóczi Ibolya – Sápiné Bényei Rita: Általános iskolások információfeldolgozási jellemzői.....	490
Rokszin Adrienn Aranka: A vizuális kategorizációs folyamatok vizsgálata egészséges és diszlexiás gyermekeknél	491
Sanda István Dániel: Higiéniai szempontok az intézményes tanulási környezet kialakításánál Magyarországon – a századforduló körüli évtizedekben	492
Sántha Kálmán: A tanári tevékenység elemzésének új dimenziói	493
Sápiné Bényei Rita: A témacentrikus interakció módszere az oktatásban	494
Sáska Géza: A szovjet típusú szocialista pedagógia a tanulásról és a tanulás környezetről alkotott felfogásának változásai	495
Simon István Ágoston –Kajtár Gabriella: A gyógytestnevelő nevelői szerepének változása az új felsőoktatási képzési struktúra hatására.....	496
Simon Tünde – Kárpáti Andrea: Vizuális kommunikáció: képességek, fejlődés, mérési lehetőségek.....	497
Somogyvári Lajos: Munkára nevelés a képeken – antropológiai terek vizsgálata az 1960-as évek magyar pedagógiai szaksajtójában.....	498

Sósné Pintye Mária: Híd a szóbeliség és az írásbeliség között. Óvodáskori olvasáskészültség szűrés eredményeinek nyomon követő vizsgálata első osztályban	499
Spéderné Négyesi Zsuzsanna: A francia nyelvi beszédértés fejlesztése a France-Euro-Express 1 tankönyv alapján, kezdő nyelvtanulók számára	500
Spiczéné Bukovszki Edit: Autonóm tanulás a felsőoktatási nyelvkönyvhasználat tükrében.....	501
Szalai Katalin – Takács István: A Dél-Dunántúli térségben élő sajátos nevelési igényű gyermekek, tanulók longitudinális életút-elemzése – (DD-SNI)	502
Szálás Tímea: Bloggal segített angol nyelvoktatás a középiskolában.....	503
Szalkai Anna: Autista gyermekek tárgyhasználat és játéktevékenysége – Egy kvalitatív megfigyelés részletei.....	504
Szaló Réka: A játék szerepe a nyelvoktatásban	505
Szántó Báborka: A szövegből való tanulás képességének alapozása a romániai magyar elemi osztályos anyanyelv, környezetismeret, valamint történelem tankönyvekben.....	506
Szebeni Rita: Változó LÉT-formák– Új módszerek.....	507
Szenczi Beáta: A szövegértés tanítása és összefüggése az olvasási motivációval 10-14 éves tanulók körében.....	508
Szűjártó Imre: Közép- és általános iskolai diákok mozgóképértési stratégiái – néhány befogadói eljárás.....	509
Szili Katalin: Kisiskolás gyermek szóolvasásának számítógép-alapú tesztelése	510
Szörös Ilona: Felnőttképzés az agrártársadalom civil szervezeteiben (olvasókörök, gazdakörök a 20. század első felében)	511
Takács Tamara: Oktatási mobilitás a Partium területén	512
Talabér János: A „diszfáziás blokk” (megakadás) okai és megoszlása az idegennyelvi szóbeli vizsgákon	513
Tengely Adrienn: A Szociális Missziótársulat pécsi Szociális Iskolája (1917).....	514
Thékes István: Egy memória-kutatáson alapuló kontrollcsoportos angol szókinccs tanítási kísérlet eredménye főiskolás diákok körében	515
Thékes István: Egy diagnosztikus angol mint idegen nyelv, szókinccsmérő teszt eredményeinek összefüggése néhány háttérváltozóval 6. évfolyamosok körében	516
Thékes István: Egy diagnosztikus angol mint idegen nyelv, idióma teszt eredményeinek összefüggése néhány háttérváltozóval	517
Tókos Katalin – Kovács Zsuzsa: Szervezeti együttműködés a tanulási eredményekre épülő képzési programfejlesztés és megvalósítás során.....	518
Tongori Ágota: Az információhoz való hozzáférés magabiztosságának online mérése	519
Tóth Edit – Hricsovinyi Julianna: A pedagógusok tapasztalatai és ismeretei az Országos kompetenciamérésről	520
Tóth Péter: A pályaaattitűd, pályaeérdeklődés alakulása szakközépiskolai tanulóknál	521
Tóth Tibor: Szociokulturális viszonyok és a médiaműveltség közötti kapcsolat közép- és általános iskolai diákok körében	522
Varga Éva: Kooperatív tanulás a tanárképzésben és az iskolai németórákon	523
Várhelyi Tamás – Mondok Anita: Az információs társadalom hatása a turisztikai szakemberek képzésére	524
Vas István: A magyar tanszállodai képzés helyzete nemzetközi összehasonlításban és fenntarthatósága az új törvényi keretek között.....	525
Vedovatti Anildo: A felnőttképzés értékelésének metodikai változás	526
Vidor Róbert: Előadás 2.0	527
Vígh-Kiss Erika – Csíkos Csaba – Steklács János: Negyedikes tanulók adaptív készséghasználatának vizsgálata a szemmozgás-elemzés módszerével	528

Vincze Mária: A fonológiai tudatosság fejlesztése mint nyelvpedagógiai technika - magyar mint idegen nyelv.....	529
Vincze Tamás: Teljesítmény-visszajelzés testnevelés órakon	530
Virág Irén: A filantropizmus pedagógiai gondolatai a magyarországi nőnevelő intézetekben	531
Wiedermann Katalin: M-learning tananyag fejlesztés kritériumai, lehetőségei a vizuális nevelés tantárgy keretén belül	532
Zalay Szabolcs: A drámapedagógiától a konstruktív iskolavezetésig	533
POSZTER	535
Beata Akimjakova – Marta Oravcova: The integration of Religious Education content into the Primary education content	537
Dávid Árpád: Kézzel és geometriai terepgyakorlatok a tanórán kívüli nevelésben	538
Dávid Mária – Hatvani Andrea – Héjja-Nagy Katalin: Tehetségűző megfigyelési szempontsor a tehetségűző azonosítására.....	539
Hegedűs László: A digitális világ terjedésének hatása a kisgyermekkorú példaképválasztás alakulására	540
Ivana Rochovska: Scientific literacy of students of Pre-primary Teaching and Primary Teaching – results of the KEGA research	541
Kárpáti Anikó: Tanulás Könnyítő Program jelentősége az oktatásban.....	542
Kelemen Krisztián: Exploring Krashen's hypotheses in a classroom with adult learners.....	544
Ludmila Krajcirikova: The education of Romani children from socially disadvantaged environment	545
Lükő István: Méréses tapasztalati tanulás a környezeti szakképzésben. Szakmódszertani kutatások részletei	546
Máthé Borbála: Hogyan változott a férfi és női oktatók aránya a magyar felsőoktatásban? Számít-e az oktató neme?.....	547
Meggyesné Hosszu Tímea – Nagyné Hegedűs Anita: Tehetséges Gyógypedagógus-hallgatók Egyetemi Köre. Teóriák és Gyakorlatok – Tehetséggondozás az SZTE JGYPK Gyógypedagógus-képző Intézetében	548
Németh Szilvia – Lannert Judit: Roma gyerekek és tanulók inklúziója	549
Oszlanczi Tímea: A tanuláshoz való jog megjelenése és érvényesülésének kérdései a hazai jogrendszerben.....	550
Patakiné Bősze Júlia – Sanda István Dániel: Egy sportiskola diákjainak és szüleinek életmódja.....	551
Pfuscher Emese: Rajzelemzés a filmekben és ennek hatása a nevelésre	552
Rácz László – Rácz Anita: Kultúraépítő püspök: Eszterházy Károly	553
Simándi Szilvia: Emberi erőforrás – élethosszig tartó tanulás – tanulási színterek.....	554
Siposné Tavaszi Virág: A fotografikus ábrázolás szerepe a tárgy- és környezetkultúra hatásának kutatásában	555
Szűcs Tímea – Tóth Zoltán: Metafogalmi ismeretek a földrajz tankönyvekben.....	556

KÖSZÖNTŐ

A XIII. Országos Neveléstudományi Konferencia Tudományos Programbizottsága és szervezői szeretettel köszöntik az olvasót. A Magyar Tudományos Akadémia Pedagógiai Tudományos Bizottsága által szervezett, nagy hagyományú, és ebben az évben 13. alkalommal megrendezésre kerülő szakmai rendezvényünk absztrakt kötetét tartja a kezében. Úgy gondoljuk, hogy a hazai neveléstudomány nagy tapasztalattal rendelkező elméleti és gyakorlati szakembereinek, valamint a tudományos utánpótlás képviselőinek elmélyült munkája nyomán ebben az évben is számos olyan új kutatási eredmény született, amely méltó a hazai akadémiai tudományosság legrangosabb rendezvényén történő bemutatásra.

A XIII. Országos Neveléstudományi Konferencia a hazai neveléstudományi kutatások mellett a közoktatás és a pedagógusképzés múltból származó legfontosabb értékeinek és a jövőbeni feladatainak számbavételét tűzi napirendjére. Ennek jegyében idei szakmai rendezvényünk címe:

Változó életformák – régi és új tanulási környezetek

Ezzel a gondolattal szeretnénk felhívni a figyelmet arra a kihívásra, amelyet a gyorsan változó világunk jelent a neveléstudomány számára. A régi és az új nem jelenti ezek szembeállítását, hanem azt jelzi, hogy a tanulási színterek a technológia által folyamatosan korszerűsödnek, így a régi mellett új tanulási formákat, stílusokat indukálnak.

Az Eszterházy Károly Főiskolának nagy megtiszteltetés, hogy ennek a rendezvénynek házigazdája lehet. Meggyőződésünk: az egri helyszín jelzi azt is, hogy Eger a tanárképzés észak-magyarországi bázisa, a Líceum pedig a magyar felsőoktatás egyik szimbolikus épülete. Ennek igazolására és egyben a résztvevők tiszteletére jelentettük meg Benkóczy Emil: Pyrker első magyar tanítóképzője című művének hasonló kiadását, melyet a regisztráció alkalmával adunk át minden résztvevőnek.

Kívánok mindenkinek eredményes konferenciát és élményekben gazdag egri napokat!

Kis-Tóth Lajos
elnök

TUTORIAL

A TANÍTÁS ELEKTRONIKUS KÖRNYEZETE

BUDA ANDRÁS

Debreceni Egyetem, Bölcsészettudományi Kar

Az elmúlt évtizedek hatalmas volumenű, intenzív változásai olyan átalakulásokat generáltak, melyek komoly kihívást jelentenek a tudományok, ezen belül pedig kiemelten a neveléstudományok számára. Átfomálódtak értékrendek, a szocializáció folyamata, a kommunikáció, új tartalmak, (tan)eszközök, képzési formák jelentek meg, de e kiragadott példák háttérében egyetlen, egyre erősödő tendencia bújik meg: a tanulás kikerül az osztályteremből és napjainkban sokszor már az iskolán, sőt az iskolarendszeren kívül történik.

A tanítás elsődleges helyszíne azonban továbbra is iskola maradt, de az ottani történéseknek is alkalmazkodniuk kell a megváltozott helyzethez, az új elvárásokhoz. Új vagy újra felfedezett oktatási módszerek kerülnek előtérbe, melyekben egyre nagyobb szerephez jutnak az információs és kommunikációs technológiák. A közoktatási intézményeknek számos pályázati forrás segítette az új eszközök beszerzésében, a pedagógusok pedig külső, belső továbbképzéseken sajátíthatták el az új eszközök használatát, alkalmazásának módszertanát. Mindezek következtében a digitális technológia egyre intenzívebben van jelen az általános és középiskolai tantervekben. A felsőoktatásba belépő hallgatók azonban meglepve tapasztalhatják, hogy bár a kivetített prezentációval tartott előadások, gyakorlatok általánossá váltak, másfajta digitális taneszközzel jóval ritkábban, inkább csak bizonyos szakok esetén találkozhatnak.

A bemutató azt kívánja áttekinteni, hogy a két leggyakoribb digitális taneszköz, az interaktív tábla és a szavazórendszer hogyan használható fel a felsőoktatásban. Megvizsgáljuk, milyen előnyökkel, hátrányokkal járhat alkalmazásuk és hogy segítséget nyújthatnak-e a korábban már bevált módszerek, megoldások digitális átfomálásában.

VIRTUÁLIS TANULÁSI KÖRNYEZETEK A FELSŐOKTATÁSBAN – MÓDSZERTANI MEGOLDÁSOK ÉS TAPASZTALATOK

KOMENCZI BERTALAN – TÓVÁRI JUDIT – SZABÓ BÁLINT

Eszterházy Károly Főiskola, Tanárképzési és Tudástechnológiai Kar

Az Eszterházy Károly Főiskola korán felismerte azt a kihívást és lehetőségrendszer, amelyet az elektronikus információ- és kommunikációtechnológiai eszközök rohamos fejlődése jelent a felsőoktatás számára. Intézményünk évek óta széleskörű, rendszerszemléletű, inter- és transzdiszciplináris kutatásokat és fejlesztéseket folytat ezen a területen. Ezekben különös szerepet kap a tudásbázis-szolgáltatások fejlesztése, kollaboratív innovációs hálózatok kialakítása és tesztelése, valamint az e-learning teljes spektrumára kiterjedő tartalmi és módszertani fejlesztések. Kutatásainkhoz kapcsolódóan folyamatos az intézményben a felhasználói képességek – például a digitális jártasságok és a médiaműveltség – fejlesztése mind a tanárok, mind a képzésben résztvevő hallgatók körében. Tudiálunk célja, hogy legújabb módszereinket és az ezek bevezetése során szerzett tapasztalatainkat megismertessük az érdeklődőkkel.

Tematika

1. Virtuális tanulási környezet-virtuális szeminárium (Komenczi Bertalan)

A virtuális tanulási környezet fogalom értelmezéséhez felhasználható releváns szakirodalmi források és reprezentatív információs portálok bemutatása. Koherens elméleti keretrendszer felvázolása a virtuális tanulási környezetek karakterisztikus jellemzőinek rendszerbe foglalására.

2. Tanulárirányítás virtuális tanulási térben (Komenczi Bertalan)

Tantárgyi weblap, tanári blog és LMS rendszer integrált tanulárirányítási és tanulástámogatási felhasználásának példái az Eszterházy Károly Főiskola levelező- és távoktatási képzéseiben illetve az intézmény Neveléstudományi Doktori Iskolájának programjaiban.

3. Virtuális szeminárium szervezésének technikai és módszertani vonatkozásai (Szabó Bálint)

Az elektronikus távoktatás kezdeti időszakában szinte kizárólag aszinkron kommunikációra alapuló eszközöket használtunk. Eljött az idő, amikor a technológia lehetővé teszi az egyidejű jelenlétet, csoportos tevékenységet, és face to face kommunikációt biztosító, virtuális szemináriumok szervezését. A tudióálnak ebben a részében ez irányú tapasztalatainkat osszuk meg az érdeklődőkkel, akik a WizIQ, és a BigBlueButton nevű alkalmazásokon keresztül ismerhetik meg a virtuális szemináriumok szervezésére alkalmas szoftverek szolgáltatásait, és működtetésük feltételeit. Bemutatjuk azt is, hogyan alakíthatnak ki saját, élő videó, és hang kapcsolatot biztosító, a világháló bármely pontjáról elérhető, virtuális szemináriumok lebonyolításra alkalmas virtuális osztálytermekeket.

4. Virtuális szeminárium formájában tartott kurzus tapasztalatai (Tóvári Judit)

A kurzus előkészítésének folyamata. A kurzus tagolása és bonyolítása. Az alkalmazott pedagógiai módszerek és a felhasználásuk során szerzett tapasztalatok. A SCORM-os tananyagok didaktikai funkciói a gyakorlatban. Tanári, mentori, hallgatói tapasztalatok. Kérdőíves hallgatói felmérés eredményei.*

*A pedagógiai kutatás és a jelen tanulmány az erre vonatkozó része a TÁMOP-4.2.2.C-11/1/KONV-2012-0008 IKT a tudás és tanulás világában - humán teljesítménytechnológiai (Human Performance Technology) kutatások és képzésfejlesztés pályázat keretében valósult meg.

KERETTÖRTÉNET (STORYLINE) MÓDSZER A MEGFELELŐ TANULÁSI KÖRNYEZETÉRT

LIPPAI EDIT – VOGLNÉ NAGY ZSUZSANNA – PÁLFI GYÖRGYNÉ – NAGY VIKTÓRIA –
JÁRDI ROLAND

Oktatáskutató és Fejlesztő Intézet

Összefoglaló

A módszert Skóciában találták ki, hogy a motivációjukat veszített gyermekek a tanulás élményeire, a szereplés örömeire ismét rátaláljanak. Hagyományosan elsősorban az általános iskolások környezeti nevelésében alkalmazták sikerrel, azonban a természettudományos tantárgyak és különböző más korcsoportok esetén is számos országban (különösen Hollandiában, Németországban, Izlandon és Dániában) komoly eredményekkel adaptálták.

A tanulási program alapvetése, hogy a tanuló meglévő tudására támaszkodik. Ezt megerősítve (meghatározott sorrendben felvetett kulcskérdések segítségével) a tanított tartalommal kapcsolatos saját modellek felépítésére ösztönzi őket.

A tanár és a tanulók olyan forgatókönyvet alkotnak, amelynek keretét a kulcskérdések adják: ebből áll össze a történet, melyet változatos módokon jeleníthetnek meg.

A képzeletet irányító vizuális impulzusok fontos részét adják a tanulás folyamatának.

Ugyanakkor a módszer paradoxnak tűnik: a tanár (kulcskérdésein keresztül) felvázol egy történetet, melyet előtte csak ő ismer – a történet egyes lépéseit, szereplőit, eseményeit a tanulók adják hozzá: vagyis a részleteit nem ismeri és annak megismerésében csakis a tanulókra támaszkodhat. Más szavakkal: a tanár megtervez egy tanulási környezetet, de az abban zajló folyamat a csoport együttműködésének eredménye.

A Storyline (magyarul kerettörténet módszer) megközelítés alapeleme a kölcsönös tisztelet és az érzelmi kötődés kiépítése.

Ily módon közös tudásépítés veheti kezdetét, melyben a tanár elsősorban facilitátorként működik közre.

A kezdeti kérdések arra szolgálnak, hogy a tanulók saját tudásuk tükrében megalkossák saját tanulási folyamataik tervét: felismerjék, mit kell megtanulniuk és ez hogyan kapcsolódik meglévő tudásukhoz. Ez különösen fontos, mivel a tanár és a tanulók tapasztalati bázisa, tudáselemeinek kontextusa jelentősen eltérhet.

A Storyline csupán egy lehetséges módszer sok más megoldás közül, ugyanakkor jól példázza, hogyan vonhatók be a tanulók a tudásépítés folyamatába, hogyan alkalmazható az integrált szemlélet, hogyan segíthető az affektív elemek megerősítése.

A műhely gyakorlati részében a kollégák közreműködésével szeretnénk bemutatni, hogy a kerettörténet módszer alkalmazásának egyes fázisait miként alkothatjuk meg közösen és adaptálhatjuk a gyakorlatban.*

* A kutatás a TÁMOP-3.1.1-11/1-2012-0001 azonosító számú, a „XXI. századi közoktatás (fejlesztés, koordináció) – II. szakasz” elnevezésű kiemelt projekt keretében valósult meg.

VIRTUÁLIS OKTATÁSI KÖRNYEZET, NYÍLT OKTATÁS, DIGITÁLIS ÁLLAMPOLGÁRSÁG

OLLÉ JÁNOS

Eötvös Loránd Tudományegyetem, Pedagógiai és pszichológiai Kar

Az ELTE PPK Neveléstudományi Intézetben működő Információs Társadalom Oktató- és Kutatócsoport ez elmúlt években több kutatás-fejlesztési, illetve alapkutatási projektet indított.

A virtuális oktatási környezet oktatási felhasználásának kutatása részben valós terek méretarányos virtuális másolatával, részben pedig speciális oktatási célok érdekében fejlesztett 3D virtuális környezetben valósult meg. Az oktatási kísérletek nyílt foglalkozások és az ELTE PPK tanrendjében meghirdetett kurzusok hallgatóinak a közreműködésével történtek. A virtuális környezetek oktatási felhasználásában zajló kutatások elsősorban a pedagógus kompetenciák különbségeire, az oktatási folyamat szabályozását meghatározó interaktív virtuális értékelő eszközök visszacsatolásban betöltött szerepére irányultak. A kutatás során az ismert, virtuális oktatás kutatásával foglalkozó kutatócsoportok közül a világon elsőként sikerült integrált (speciális videó és audioteknikával összekapcsolt virtuális és valós) oktatási környezetben az oktatási folyamat alakulását megfigyelni.

A kutatócsoport konnektivista módszertannal támogatott kísérleti kurzusok indításával, illetve tanrendben meghirdetett kurzusok konnektivista támogatásával ismerkedett a hálózatelmélet oktatási alkalmazásának kutatási lehetőségeivel. A tapasztalatok felhasználásával jött létre a Virtuális Egyetem kísérleti oktatási portál (www.virtualis-egyetem.hu), amelyben MOOC (Massive Open Online Course) típusú nyílt kurzusok résztvevői kommunikációjának és tartalommosztó tevékenységének vizsgálatával foglalkozunk. A nyílt kurzusok kísérleti megfigyelésén túl a portál lehetőséget szeretne biztosítani bizonyos témák szabad, online tanulására, illetve tanítására is.

A digitális állampolgárság (digital citizenship) kutatásban az ISTE Ribble-féle modell alapján kialakítottuk a PPK ITOK saját digitális állampolgárság kompetenciarendszerét. Ennek a modellnek a fontosabb részei: digitális kommunikáció és eszközhasználat, digitális tevékenység és viselkedéskultúra (digitális egészség, digitális én-megjelenítés, digitális együttélés), illetve digitális értékteremtés és produktivitás. A kompetenciamodell egyik kiemelt alapelve szerint az online és offline környezet integrált szemlélete alapján az egyén életvezetését és a digitális műveltséghez való interaktív hozzájárulását életkortól függetlenül érdemes vizsgálni. A digitális állampolgárság kutatás figyelmen kívül hagyja a spekulatív nemzedékelméleteket és messze túlmutat az eszközhasználati gyakoriság, illetve attitűd- és motivációvizsgálatok közismert megoldásain. A kompetenciamodell és hozzá kapcsolódó nagymintás empirikus vizsgálat célja egy hazai helyzetértékelés és a fejlesztések, továbbképzések hatékony támogatása.

SZIMPÓZIUMOK

TANKÖNYVEK GENERÁCIÓKON ÉS HATÁROKON ÁT. TANTÁRGY-TÖRTÉNETI, TANKÖNYV- ÉS ISKOLATÖRTÉNETI KUTATÁSOK

Elnök:

ALBERT GÁBOR
Kaposvári Egyetem, Pedagógiai Kar

Opponens:

PUKÁNSZKY BÉLA
Szegedi Tudományegyetem, Juhász Gyula Pedagógusképző Intézet

Egy erdélyi szász polihisztor, Martin Schmeizel (1679–1747) oktatói és tankönyvírói munkássága

VERŐK ATTILA
Eszterházy Károly Főiskola, Tanárképzési és Tudástechnológiai Kar

Az egészségügyi ismeretek vizsgálata a tanítóképzőben a 19. század elején Zimmermann Jakab tankönyve alapján

TIGYI ZOLTÁNNÉ
Pécsi Tudományegyetem, Egészségtudományi Kar

Népszerű matematika- és nyelvkönyvek a Monarchia idejéből

GUNCAGA JAN – TOTH SÁNDOR JÁNOS
Rózsahegyi Katolikus Egyetem, Pedagógiai Kar

Történelemtankönyvek generációkon át (Tankönyvhasználat a Horthy-korszakban)

ALBERT B. GÁBOR
Kaposvári Egyetem, Pedagógiai Kar

SZIMPÓZIUM–ÖSSZEFOGLALÓ

Témakörök: Neveléstörténet, reformpedagógia; Oktatási módszerek, szakmódszertan

A szimpózium különböző történelmi korszakok népszerű, többgenerációs tankönyveinek bemutatására irányuló kutatásokat fog össze.

Az elemzési módszerek tekintetében az előadások számos közös vonást mutatnak: nem csupán a szerzők interpretációs módjain keresztül elemzik az adott tankönyvet, de kitérnek a vizsgált tankönyv(ek) tényleges iskolai használatára is.

A kutatási forrásbázis mind a négy előadás esetében a korabeli iskolai értesítők és/vagy a történeti kutatásokhoz nélkülözhetetlen levéltári iratanyagok.

Az első előadás egy 18. századi szerző, Martin Schmeizel tankönyvírói munkásságának bemutatására vállalkozik. Az előadás egy olyan átmeneti korszak oktatási és művelődési viszonyaiba enged bepillantani, amikor a tanulás módszereiben a régítől való elszakadás és az új utak keresése alapvetően jellemző volt. Schmeizel meghatározó munkálkodása a régi és az új „pedagógiai” világ közötti összekötő kapcsot jelenti, tehát méltán tart számot a közelebbi vizsgálatokra.

A második előadás a 19. század elején született egészségtan tankönyvek, különösen a tanítóképzőkben a legkorszerűbb ismereteket nyújtó, Zimmermann-féle tankönyv bemutatására, könyvének – széles levéltári forrásbázison alapuló – tartalmi kibontására vállalkozik. Az előadás nem csupán e könyv tényleges iskolai használatának elemzését tekinti feladatának, de beazonosítja azokat az egészségtan tárgy körébe tartozó ismereteket is, amelyek nélkülözhetetlenek voltak a 19. századi tanítók mindennapi munkájához.

A következő előadás az Osztrák-Magyar Monarchiában igen népszerű matematika és nyelvkönyvek bemutatására tesz kísérletet. Franz Močnik könyveit is generációkon át használták, kisugárzása határokon átívelő volt. Az előadás második része kitér a lőcsei és az egrit tanítóképzőkben használt német és szlovák nyelvkönyvek, nyelvtani összefoglalók elemzésére. Az egrit és lőcsei diákok beiskolázási mutatóinak segítségével az előadás a nyelvi, etnikai összefüggésrendszerek feltérképezéséhez is hozzájárul.

A záró előadás a két világháború közötti fiú középiskolák történelem tankönyveinek iskolai használatát, elsősorban a századelőn írt és többször átdolgozott tankönyvek utóéletét ismerteti. Az előadó – az iskolai értesítőkre, és korabeli tankönyvbírálatokra támaszkodva – azt igazolja, hogy még a klebelsbergi időszakban is a régi, jól bejártott dualizmus kori tankönyvekhez való ragaszkodás a tankönyvválasztásnál meghatározó szempontnak bizonyult.

A szimpózium-előadások a történeti kronológia rendezőelve alapján követik egymást, a tantárgyak és iskolatípusok széles skáláját nyújtva.

A különböző korok többgenerációs tankönyveinek elemzését középpontba állító előadások tankönyvhasználati vizsgálatai révén a tankönyvtörténeti kutatásokat új megvilágításba helyezik, eredményeik által az iskolatörténetek ismeretradiuszát is szélesítik.

EGY ERDÉLYI SZÁSZ POLIHISZTOR, MARTIN SCHMEIZEL (1679–1747) OKTATÓI ÉS TANKÖNYVÍRŐI MUNKÁSSÁGA

VERÓK ATTILA

verok@ektf.hu

Eszterházy Károly Főiskola, Tanárképzési és Tudástechnológiai Kar

Témakörök: Neveléstörténet, reformpedagógia; Tanulás, tudás

A jelen kutatás tárgyát egy olyan hungarus személy tankönyveinek vizsgálata képezi, aki a nyugat-európai felvilágosodás előestéjén a jénai és a hallei egyetemen a történeti Magyarországról érkezett hallgatók ezreit oktatta több évtizeden keresztül. Éppen egy olyan rövid korszakban, amikor például Jénában az universitasra beiratkozott hallgatók legnagyobb hányada Erdélyből és a Felvidékről indult peregrinációra, hogy elsajátítsa a legfrissebb teológiai, bölcséleti, természet- és orvostudományi vagy akár jogi ismereteket, és hazájába visszatérve aktív formálójá legyen otthon maradt honfitársai szellemi-gondolkodásbeli művelésének. Az erdélyi szász polihisztrórról, Martin Schmeizelről van szó, aki tucatnyi diszciplínában alkotott jelentőset vagy maradandót. A magyarországi nevelés- és oktatástörténet – Mészáros István néhány aprócska megjegyzésétől eltekintve – eddig nem szentelt különösebb figyelmet Schmeizel pedagógiai munkásságának, noha az bizonyíthatóan igen nagy hatással bírt a 18. század első felének történeti Magyarországn.

Az előadó hosszú évek óta kutatja a schmeizeli életmű magyar vonatkozásait: többek között egyedülálló történeti hungarica- és transylvanica-könyvtárának megmaradt állományát és az egyes könyvek sorát. Egy olyan bibliotékát, amely nem véletlenül komoly neveléstörténeti „különgyűjteménnyel” is rendelkezett. Az oktatás- és neveléstörténet kapcsán alaposan tanulmányozta az erdélyi szász professzor egyetemi tankönyveinek szövegeit, ennek nyomán pedig – remélhetőleg – releváns kijelentéseket tud hozzátenni a 18. század eleji probléma- és tankönyvtörténeti vizsgálatokhoz.

A témában elért új kutatási eredmények az alábbiakban ragadhatók meg: a kifulladás, didaktikai topozsokkal és megkövült ismeretekkel átitatott skolasztikus világkép helyébe a tankönyvekbe is lassan belépődnak a forrásokkal is igazolható bölcsészettudományi vagy kísérletekkel alátámasztott természettudományos tudnivalók. Schmeizel a felsőoktatásban a korban még szokatlanul számító módszereket (pl. forrásvizsgálat, szemléltető eszközök használata [kéziratok, oklevelek, glóbuszok, érmék, címerek stb.], saját tapasztalatok előnyben részesítése az auctoritasok megkérdőjelezhetetlenek hitt kijelentéseivel szemben), új műfajokat (pl. hodegetika – a felsőoktatási világba érkezőknek az új tanulási környezetbe való bevezetése; a publicisztika mint a szellemi kulturális örökség egyik efemer hordozójának meghonosítása az egyetemi oktatási gyakorlatban) és tankönyveket vezetett be. Ezeket a magyarok számára leginkább érthető latin és a szászok számára előnyös német nyelven adta ki. Összességében több tucatot az 1712 és 1747 közötti időszakban. Tankönyveinek elterjedéséről, térbeli kiterjedéséről, azaz feltehetően didaktikailag is szétsugárzó hatásáról mindeddig nem készült felmérés. Az előadó erre a kérdésre is megpróbál közelítő választ adni.

A kutatás célja, hogy a magyar neveléstudományi szakirodalomban mindeddig nem reflektált 18. századi szerző nevét és tevékenységét szélesebb körben is ismertté tegye, illetve bemutassa azokat az úttörő próbálkozásokat, amelyekkel Schmeizel sokat tett a korabeli diákok változó életkörülményeken való zökkenőmentes átsegítéséért, a régi és az új nevelési-oktatási környezet közötti harmonikus átmenet kialakításáért egy minden szempontból sorsfordító korszakban. Ilyen nagyhatású – különösen külföldön karriert befutó, mégis főként magyarországi szellemi kisugárzással rendelkező – tanári személyiséget a kora újkor utolsó századából alig ismerünk, így életművének részletes feltárása vélhetőleg nem hiábavaló kezdeményezés. A nevelés- és oktatástörténet probléma- és tankönyvtörténeti aspektusainak gazdagítása mellett a művelődéstörténet egyéb kutatási területei is hasznos adalékokkal bővíülhetnek az összetett Schmeizel-biográfia elővigyázatos kibontásának köszönhetően.*

* A pedagógiai kutatás és a jelen tanulmány az erre vonatkozó része a TÁMOP-4.2.2.C-11/1/KONV-2012-0008 IKT a tudás és tanulás világában - humán teljesítménytechnológiai (Human Performance Technology) kutatások és képzésfejlesztés pályázat keretében valósult meg.

AZ EGÉSZSÉGTANI ISMERETEK VIZSGÁLATA A TANÍTÓKÉPZŐBEN A 19. SZÁZAD ELEJÉN ZIMMERMANN JAKAB TANKÖNYVE ALAPJÁN

TIGYI ZOLTÁNNÉ

tigy.heni@gmail.com

Pécsi Tudományegyetem, Egészségtudományi Kar

Témakörök: Neveléstörténet, reformpedagógia; Oktatási módszerek, szakmódszertan

Magyarországon (és a Monarchia területén), a 19. század elején kezdték meg a szervezett egészségügyi ellátás kialakítását. Az orvosok csekély száma és területi egyenlőtlensége jellemezte a hazai ellátást. A népesség szegényebb rétege számára elérhetetlen volt az orvosi szolgáltatás, mivel nem rendelkeztek kellő jövedelemmel, az állam pedig nem gondoskodott az emberek egészségügyi ellátásáról (KAPRONCZAY, 2001). A nép többsége, alacsony műveltségének köszönhetően, a hiedelmek és természetfeletti erők idealizált világába vetett hitet preferálta, (LENDVAY, 1889) és még ha lehetősége is lett volna – éppen ezért – az orvosi ellátást mégsem vette igénybe.

Ebben a környezetben nagy feladat hárult a tanítókra. Az alsóbb néprétegek elemi oktatásában, az élet mindennapi szükségleteire is kellett ismereteket kínálni, hogy a gyermekek majdan felnőve képesek legyenek önálló, jövedelmező életvitelt kialakítani.

Az orvosok a tanítókat tekintették elsődleges partnerüknek. A tanítóképzők tantervében elsők között szerepelt az egészségtan tantárgy, melynek ismerettartalmát Zimmermann Jakab(Pesten,1845) tankönyvéből szerezték meg a tanító jelöltek,felekezetre tekintet nélkül.

Kutatásunk célja: feltárni, beazonosítani azokat az ismereteket, melyek szükségesek voltak a tanítók mindennapi munkájához, vizsgálva azok tartalmát, hasznosságát, korszerűségét. Ki szeretnénk térni a tankönyv használatára, funkciójára.

Kutatási kérdéseinkre az elsődleges, levéltári források és azt kiegészítve az iskolai Értesítő Füzetek áttanulmányozásával adunk feleletet (Pécsi Egyházmegyei Levéltár, Tanítóképző Intézetének anyagai). A tartalmi kérdések megválaszolásához a tartalomelemzés módszerét használtuk.

Eredményeink alapján elmondhatjuk, hogy a hazai tanítóképzésben az akkori legkorszerűbb ismereteket tartalmazó könyvet évtizedeken át használták- Pécsen 1852-es évben került beszerzésre először- minden tanítóképzőben. Tartalmát tekintve az első fejezet, az Egészségtan ismereteket foglalta össze, melynek gyakorlatközpontú ismeretei segítették legjobban a tanítók munkáját. A második fejezet tér ki az elsősegélynyújtásra és a betegségek felismerésére, ellátására.

A tanítók számára készültek újabb (Schermann A. 1879 – 16 fejezet, 39 ábrával), több és mélyebb ismereteket adó egészségtan tankönyvek, de funkcióját és használhatóságát tekintve nem maradt el Zimmermann Jakab könyve sem, több évtizeden át segítette a tanítók felkészültségét.

NÉPSZERŰ MATEMATIKA- ÉS NYELVKÖNYVEK A MONARCHIA IDEJÉBŐL

GUNČAGA JÁN – TÓTH SÁNDOR JÁNOS

jan.guncaga@ku.sk

tothsanc@gmail.com

Rózsashegyi Katolikus Egyetem, Pedagógiai Kar

Témakörök: Neveléstörténet, reformpedagógia; Oktatási módszerek, szakmódszertan

A szlovén származású Franz Močnik (1814-1892) tankönyvírói munkássága a matematika tantárgytörténettel foglalkozó szakemberek körében nem ismeretlen (Lengyelfalussy, 2011). Ugyanakkor eddig kevés szakmunka foglalkozott Močnik tankönyveinek tényleges iskolai használatával. Franz Močnik tankönyveit már 1847-ben használták, de a korabeli iskolai értesítők, valamint az Országos Pedagógiai Könyvtár és Múzeum középiskolai tankönyveire vonatkozó kötetkatalógusa (1989) tanúsítják, hogy az 1910-es években, sőt 1921-ben is forgalomban voltak a szlovén szerző tankönyveinek átdolgozásai.

A piaristák által fenntartott Rózsashegyi Római Katolikus Főgimnázium 1911–12-es értesítője szerint az 1912-13-as tanévben az Algebra nevű tárgyat több évfolyamon is a Močnik-Klamarik-Wagner-féle tankönyvből sajtóították el a növendékek. A Močnik-Arenstain-Schmidt-féle könyv Lévai Ede szerkesztésében még 1921-ben is kiadásra került. Kutatásunkban azon túl, hogy Močnik tankönyvszerzői interpretációja alapján bemutatjuk a módszereit, a Mértan és Betűszám tan tankönyveit.

A Lőcsei Állami Levéltárban található dokumentumok alapján igazoljuk, hogy néhány felföldi tanítóképző intézet Močnik tankönyveit használta. Egy tankönyv színvonalát jelzi annak tartóssága, használatának idő-intervalluma, térbeli kiterjedése. Močnik tankönyveit több generáció is használta mintegy hatvan évig forgalomban voltak munkái. Az előadás interdiszciplináris, a matematika tantárgy-pedagógiához és neveléstörténet örökzöld témájához, az iskolatörténeti kutatásokhoz egyaránt kapcsolódik.

Az előadás második részében a lőcsei és az egri tanítóképzőkben használt német és szlovák nyelvkönyveket, nyelvtani összefoglalókat elemezzük az egri Főegyházmegyei Levéltár és az Országos Pedagógiai Könyvtár és Múzeum anyaga alapján.

Célunk a nyelvoktatás módszertanának összevetése. A felföldi tanítóképzőkben (Eger, Lőcse) a tót anyanyelvű diákok célja a latin és német, valamint a magyar nyelv elsajátítása volt, de talá-lunk magyar anyanyelvűek számára készült szlovák tankönyvet is.

Vizsgálatunk tárgyát képezi továbbá az egri és lőcsei diákok beiskolázási rádiusza (a levéltári anyagban talált születési hely és beszélt nyelvek alapján), mely segítséget nyújt a nyelvi, etnikai összefüggésrendszerek feltérképezéséhez. Ennek függvényében elemezzük a nyelvtanítás tankönyveit.

TÖRTÉNELEMTANKÖNYVEK GENERÁCIÓKON ÁT (TANKÖNYVHASZNÁLAT A HORTHY-KORSZAKBAN)

ALBERT B. GÁBOR

albert.gabor@ke.hu

Kaposvári Egyetem, Pedagógiai Kar

Témakörök: Neveléstörténet, reformpedagógia; Oktatási módszerek, szakmódszertan

Unger Mátvás 1976-os tankönyvtörténeti összefoglalója óta a történelem tankönyvtörténeti szakmunkákban elfogadott az a nézet, hogy a Horthy-korszak első időszakában, az ún. átmeneti korban – nem lévén új tankönyvek – a dualizmus korában született tankönyveket használták kisebb javítással, átdolgozással (Unger, 1976, Katona, 2010). A klebelsbergi korszakban viszont jóformán új szerzőkkel találkozunk. Az iskolai értesítőkre és korabeli bírálati jelentésekre támaszkodó tankönyvhasználati vizsgálatok ezzel szemben azt igazolják, hogy a dualizmus korában született, többször átdolgozott tankönyvek még a klebelsbergi időszakban is forgalomban voltak, sőt egyes tankönyvek a legkeresettebbek közé tartoztak. Mi az oka annak, hogy a középiskolai oktatás tömegesedése korában, amikor a módszertanilag új tankönyvek iránti igény is megfogalmazódott, a „boldog békeidőben” született tankönyvek is használatban maradtak? A fiú középiskolákban Ujházy, Szigethy, Kiss, vagy Takáts dualizmus kori tankönyvei még forgalomban voltak, Mika Sándor századelőn írt népszerű egyetemes történeti sorozata (Marczinkó Ferenc átdolgozásában) pedig az állami és községi fiú középiskolák legkeresettebb munkájának számított. Ugyancsak nagy volt a kereslet a római katolikus fiú középiskolákban Jászai Rezső egykori munkájának átdolgozása iránt (a társszerző Balanyi György volt). Az előadás néhány, még a századelőn írt történelem tankönyv történetének, tankönyvtörténeti korszakokon átívelő utóéletének bemutatására vállalkozik. Tankönyvhasználati adatfeltárásunkkal, a többgenerációs tankönyvek bemutatásával, egy-egy tankönyv tartalomelemzésével arra irányítjuk rá a figyelmet, hogy a fiú középiskolák tanárainak tankönyv preferenciája, a régi, bejáratott könyvekhez ragaszkodása nem csupán az ún. átmeneti időszakban, de még a klebelsbergi korszakban is erősen befolyásolta a tankönyvválasztást. Ezáltal a dualizmus korszak liberális-közjogi szemlélete a történelem tankönyveken keresztül a klebelsbergi időszakban is tovább élt. A vizsgált tankönyvek elterjedését Mészáros (1988) iskola-topográfiai térképlapjait követve térben is ábrázoljuk. A kutatás eredményei árnyaltabb megvilágításba helyezik azt a klebelsbergi időszak első teljes tankönyvsorozatáról kialakított korábbi nézetet, mely szerint az mindenben a bethleni konszolidáció ideológiai tükröződése lett volna (Unger, 1979). Az iskolai értesítők mellett igen gazdag levéltári forrásanyag is rendelkezésünkre áll. Az Evangélikus Országos Levéltár Egyetemes Tanügyi Bizottság iratanyagában, vagy az MTAK Kézirattárában a Domanovszky hagyatékban található bírálati jelentések tartalmi kibontása azon túl, hogy az iskolai értesítőkből rejlő adatok hitelesség-vizsgálatát kiegészítik, segítik az előadót abban, hogy a Horthy-korszak tankönyvtörténeti szakaszhatáiraival kapcsolatos kérdéskörhöz is releváns megállapításokat tudjon megfogalmazni

RÉGI ÉS ÚJ TANULÁSI KÖRNYEZETEK A TERMÉSZET- TUDOMÁNYOS NEVELÉSBEN*

Elnök:

BÁNKUTI ZSUZSANNA
Oktatókutató és Fejlesztő Intézet

Opponens:

FODOR ERIKA
Oktatókutató és Fejlesztő Intézet

Pillanatkép: a természettudományos nevelés helyzete az általános iskolákban

LÉNÁRT ANDRÁS
Oktatókutató és Fejlesztő Intézet

Víziók: a természettudományos nevelés célrendszere szakirodalmi tartalomelemzés alapján

Á. MAJER ANNA
Oktatókutató és Fejlesztő Intézet

Vélemények: a természettudományos nevelés sikerkritériumainak beágyazottsága, fogadtatása

RÉTI MÓNIKA
Oktatókutató és Fejlesztő Intézet

Válaszok: a hazai pedagógus továbbképzések szerepe és hatásai a pedagógusok munkájának alakulásában a természettudományos nevelés terén

CZUCZOR JUDIT
Oktatókutató és Fejlesztő Intézet

* A kutatás a TÁMOP-3.1.1-11/1-2012-0001 azonosító számú, a „XXI. századi közoktatás (fejlesztés, koordináció) – II. szakasz” elnevezésű kiemelt projekt keretében valósult meg.

SZIMPÓZIUM-ÖSSZEFOGLALÓ

Témakör: Természettudományi oktatás

A természettudományos nevelésben elterjedten alkalmazott, régi típusú tanulási környezetek elsősorban az ismeretátadást, a tapasztalatok befogadását, de nem megélését tették lehetővé. Ennek nyomán a tanulók jelentős része elveszíti lelkesedését, természetes kíváncsiságát, és elidegenedik a természettudományok tanulásától. Ugyanakkor a gazdasági-politikai környezet támogatja a műszaki-természettudományos terület fejlesztését (European Commission, 2010), és ezért a természettudományos nevelés megújítására hívja fel a figyelmet (Rocard és mtsai, 2007).

A megújulást olyan tanulási környezetek tervezésével lehet elérni, amelyek kedvet teremtenek a természettudományos megismerésmód gyakorlására és megalapozzák azt, hogy a tanulók későbbi, felnőtt életükben (természettudományos ismereteik folyamatos bővítésével) a természettudományos gondolkodásmód alkalmazásával hozzanak felelős döntéseket, mind egyéni életvezetésük, mind társadalmi részvételük során (Darling-Hammond és mtsai, 2008, Duschl és Grandy, 2012). A hazai gyakorlat megújítása is sürgetően szükséges (Fazekas, Köllő, Varga, 2010, Kertész és mtsai, 2008, Csermely, 2010).

A szimpózium egy komplex pilot program fejlesztését megalapozó kutatásba enged betekintést. A szimpózium előadásai az általános iskolák természettudományos nevelésének helyzetképéből kiindulva azt vizsgálják, hogy a jelenlegi gyakorlat mely elemeire alapozva dolgozhatók ki olyan nevelési-oktatási programok, amelyek a természettudomány tanítás megújulását eredményezhetik. Az első előadás az általános iskolákban leggyakoribb tanulási környezetet ismerteti, hangsúlyozva azokat az elemeket, amelyekeken keresztül változás kezdeményezhető. A második előadás azt tárja fel, hogy a hazai és nemzetközi szakirodalom hogyan vélekedik az eredményes tanulási környezetekről a természettudományos nevelés területén, és hogy a szakemberek által megfogalmazott kulcsállítások milyen csoportokba sorolhatók. A harmadik előadás ezeknek a tanulási-környezet-elemeknek a beágyazottságát vizsgálja, rávilágítva arra, miben vélekednek másképpen a gyakorló pedagógusok, illetve tanárképzők, mint a műszaki-természettudományos terület más csoportjainak képviselői. A negyedik előadás pedagógusoknak a továbbképzésekkel kapcsolatos tapasztalatainak elemzése nyomán arra keres választ, hogyan támogathatók a gyakorló pedagógusok abban, hogy a szakirodalom által eredményesnek tartott tanulási környezeteket alakítsanak ki napi gyakorlatuk során.

PILLANATKÉP: A TERMÉSZETTUDOMÁNYOS NEVELÉS HELYZETE AZ ÁLTALÁNOS ISKOLÁBAN*

LÉNÁRT ANDRÁS

lenart.andras@ofi.hu
Oktatáskutató és Fejlesztő Intézet

Témakör: Természettudományi oktatás

A természettudományok tanítása a világ legtöbb országában az utóbbi évtizedekben oktatáspolitikai prioritássá vált, amelyet számos kutatás, pedagógiai kísérlet, valamint különféle szempontok szerint válogatott jó gyakorlatok tömege fémjelez (Fraunhofer, 2012). Ugyanakkor az iskolai természettudomány tanítás során még mindig olyan ismereteket szereznek a tanulók, amelyeket nem képesek mindennapi problémákhoz kapcsolni (Sjøberg, Schreiner, 2010), a tudomány megismerésmódjáról, alkalmazási területeiről alig szerezzenek tudást (PISA, 2006), így a természettudományok tanulását elvont, haszontalan tevékenységnek tartják, és emiatt általában nem kedvelik (Réti, 2011).

A 2013 tavaszán minden magyar általános iskolához eljuttatott, online kérdőívvel végzett helyzetfeltáró kutatásunk célja az volt, hogy az új természettudományos nevelési-oktatási programok moduljainak elkészítésében, kipróbálásában és alkalmazásában potenciálisan részt vevő intézményekről megfelelő képet kapjunk, azaz feltérképezzük az igényeket, elvárásokat, feltételeket, illetve azonosítsuk a fejlesztés útjában álló legfontosabb problémákat. A felmérést a teljes sokaságon végeztük el, a beérkezett válaszok közül 641 teljesen kitöltött kérdőív adatait dolgoztuk fel Excel és SPSS segítségével.

Az alkalmazott pedagógiai módszerek, a tanórán kívüli tevékenységek, az infrastrukturális és tárgyi feltételek, a természettudományokkal kapcsolatos szemléletmód, különös tekintettel a fenntarthatósághoz való viszonyulás vizsgálata során megállapítottuk, hogy a válaszadó iskolák körében a csoportmunka, a differenciálás és a kooperatív technikák alkalmazása a legelterjedtebb. Meg kell említenünk, hogy az ellenőrző kérdések vizsgálata az alkalmazott pedagógiai módszerek felsorolása és gyakorlata között mutatott némi különbséget. Az „Ember és természet” témakörhöz kapcsolódó szakkör az intézmények 40%-ban működik, ezek óraszámában azonban alacsony a többi műveltségterület alá sorolható szakkörökéhez mérten, de említenek másfajta tevékenységeket is. Természettudományi szaktanterem, valamint számítógéppel ellátott egyéb tanterem szinte minden iskolában van, az eszközök közül a határozókönyvek és a tanulókiértékelési anyagok széles körben vannak jelen. A környezeti nevelést mindössze a válaszadók 20%-a tartotta fontosnak, illetve csak minden ötödik helyen működik természettudományokhoz köthető pedagógus munkacsoport.

A Köznevelési törvényben definiált „Egész napos iskola” koncepció lehetőséget teremt a természettudományos nevelés átgondolására, új nevelési-oktatási programok kidolgozásával, alkalmazásával történő megújítására. A kutatási eredmények alapján elmondható, hogy a hazai intézményhálózatban jelen a fejlesztési folyamatba bevonható iskolák. Úgy tűnik, az alapok rendelkezésre állnak, azonban a szemléletváltás előmozdítása összetett és nehéz feladat lesz, pedagógus továbbképzési, infrastrukturális, tananyag-tervezési elemekre egyaránt fokozott figyelmet kell majd fordítani.

* A kutatás a TÁMOP-3.1.1-11/1-2012-0001 azonosító számú, a „XXI. századi közoktatás (fejlesztés, koordináció) – II. szakasz” elnevezésű kiemelt projekt keretében valósult meg.

VÍZIÓK: A TERMÉSZETTUDOMÁNYOS NEVELÉS CÉLRENDSZERE SZAKIRODALMI TARTALOMELEMZÉS ALAPJÁN*

Á. MAJER ANNA

a.majer.anna@ofi.hu

Oktatáskutató és Fejlesztő Intézet

Témakör: Természettudományi oktatás

A természettudományos neveléssel szemben sokféle elvárás támasztanak, hiszen a különböző társadalmi, gazdasági csoportok érdekei eltérőek (Anderson, 2002). A gyakorló pedagógusok mindennapi munkáját, az új tanulási környezetek tervezését nem segíti zsinórmértékként egy általánosan elfogadott célrendszer. A kutatásunk tartalomelemzés révén összegezte, rendszerezte az általunk relevánsnak ítélt hazai és külföldi szakirodalmi forrásokban megjelenő természettudományos nevelési célokat.

A választott források átfogó tanulmányok eredményei, illetve szakpolitikai ajánlások, így például a Rocard (2007)- és a Fraunhofer (2012)-jelentés, az Eurydice tanulmánya (EACEA, 2011), a Zöld könyv a magyar közoktatás megújításáért (2008), az OKNT ad hoc bizottság jelentései (2009), a Szárny és Teher valamint háttér tanulmányai (2010), valamint meghatározó standardok, mint például a PISA (2006) vagy a Next Generation Science Standards (2013). A dokumentumelemzés során a természettudományos nevelés céljaira, sikerességére vonatkozó kulcsállításokat gyűjtöttünk, ezeket halmazokba, részhalmazokba soroltuk, majd elemeztük az így rendezett adatokat.

Összesen 92 kulcsállítást emeltünk ki, melyeket 4 főbb kategóriába soroltunk: „Oktatáspolitikai”, „Tanítási órák gyakorlata”, „Felsőoktatás és köznevelés kapcsolata”, „Külső szereplők”. Kialakultak részhalmazok is, a nagyobb kategóriákon belül jól elkülönülő tématerületek. A halmazoknak vannak metszetei, közös részei is, hiszen egy-egy állítás több témacsoportba is besorolható. Az állítások többsége az oktatási rendszerre (50 állítás), illetve a tanítási órák gyakorlatára (42 állítás) vonatkozik. A két domináns terület jelentősen átfed, metszetükben 15 állítás található. Az „Oktatási rendszer” területén belül megjelenő két részhalmaz a „Tanárképzés, tanárok” illetve a „Tanterv”. A „Tanítási órák” halmazon belül pedig a „Lányok”, valamint a relatíve nagy elemszámú „Aktív tanulás” – azon belül is az *Inquiry Based Learning* hatásaival foglalkozó állítások csoportja – részhalmaz. Bár a mai magyar köznevelési gyakorlattól még meglehetősen idegen a szoros együttműködés az iskolák és külső szereplők között, az ajánlások közül 18 foglalkozik a kérdéssel, ezen belül is elkülöníthető a „Társadalom”, illetve az „Ipar” részhalmaz. A „Felsőoktatás és köznevelés kapcsolata” halmazba sorolt állítások főbb szempontjai a megfelelő számú és minőségi tudással rendelkező jelentkező biztosítása a műszaki és természettudományi szakokra. Elemzésünk számos átfedésre világított rá a nemzetközi és nemzeti kutatások, tanulmányok között.

Eredményeinket felhasználtuk kutatásunk következő lépéséhez, melynek célja a szakirodalomban megjelenő célok és sikerkritériumok beágyazottságának vizsgálata. Végső célunk a kutatás eredményeivel, hogy egy olyan szempontrendszer alkossunk, mely alkalmas mind a pedagógiai fejlesztés, mind a természettudományokat tanító gyakorló pedagógusok munkájának támogatására.

* A kutatás a TÁMOP-3.1.1-11/1-2012-0001 azonosító számú, a „XXI. századi közoktatás (fejlesztés, koordináció) – II. szakasz” elnevezésű kiemelt projekt keretében valósult meg.

VÉLEMÉNYEK: A TERMÉSZETTUDOMÁNYOS NEVELÉS SIKERKRITÉRIUMAINAK BEÁGYAZOTTSÁGA, FOGADTATÁSA*

RÉTI MÓNIKA

reti.monika@ofi.hu

Oktatáskutató és Fejlesztő Intézet

Témakör: Természettudományi oktatás

A természettudományos nevelés megújulására számos dokumentum hívja fel a figyelmet, hazai és nemzetközi szinten is (Rocard, 2007, Csermely, 2010). A természettudományos nevelés eredményességét vizsgáló kutatások olyan tanulási környezetet körvonalaznak, amely az egyéni fejlesztésnek és a csoportmunkának egyaránt teret adva a közvetlen tapasztalást, a tanulóközpontú tevékenységeket, és a természettudományos megismerésmód módszereivel megvalósuló kollaboratív tudásépítést segíti (Anderson, 2002, 2006, Linn, 2004, Banchi, Bell, 2008, Dumont, Istance, 2011, Duschl, 2011).

Kutatásunk szakirodalmi tartalomelemzésre épült, melynek nyomán Delphi-módszerrel és fókuszcsoportos interjúkkal vizsgáltuk a sikerkritériumok beágyazottségét a magyar általános iskolai természettudományos nevelésbe. Célunk az volt, hogy megértsük, melyek azok a jó gyakorlati elemek, amelyeket a hazai pedagógusok alkalmaznak, és melyek azok, amelyeket továbbképzések, segédletek révén ki kell fejleszteni ahhoz, hogy intézményekkel együtt fejlesztett, újszerű nevelési-oktatási program révén járjunk hozzá a természettudományos nevelés megújulásához.

A kutatás első szakaszában tanulási-környezet-modell öt vetülete (Manninen és mtsai, 2007) mentén csoportosítottuk azokat a kulcsfogásokat, amelyek a szakirodalmi tartalomelemzés révén nyertünk. Ezeket két szakértői műhelymunkán, majd fókuszcsoportos interjúk során tárunk egyes szakértői csoport elé. A csoportokba a műszaki-természettudományos területen érdekelt különféle szereplőket (a vállalati és civil szektor, valamint a felsőoktatás és a tanárképzés képviselőit), illetve gyakorló pedagógusokat hívtunk meg.

A vizsgált csoportok egyetértettek abban, hogy a memorizálás helyett a megértés előtérbe helyezése, gyakorlati tapasztalás, kísérletezés, vizsgálódás lehetősége, a természettudományos gondolkodásmód gyakorlása, a kisgyermekkorai nevelés szerepe fontos. A kontextus alapú tartalom-szervezés, az aktív tanulás gyakorlatának elterjesztése, a közvetlen tapasztalásra épülő reflektív szemlélet jelentősége már kissé megosztotta a csoportokat, és a nem pedagógusok körében nagyobb támogatottságot kapott.

Alanyaink közül a pedagógusok és tanárképzők elsősorban a dinamikus tudománykép, a komplex problémák vizsgálata, az integrált szemléletű tartalom-szervezés kérdésében mutatkoztak kevésbé elfogadónak. Mindkét csoport alulértékelt az inklúzió szerepét a tanulási környezet tervezésben, ahogyan a természettudományos nevelés esélykiegénylítő szerepét is. A nem esélyegyenlőség kérdése váltotta ki a legélesebb vitákat.

A természettudományos nevelés megújulásához szükséges, hogy a pedagógusok napi gyakorlatuk során újszerű tanulási környezeteket alakítsanak ki. Ezek tervezését segíthetik, ha a meglévő jó gyakorlati elemeket megerősítjük, a továbbiak gyakorlatba ágyazását pedig tanulási programokkal támogatjuk. Ehhez nyújtanak segítséget a kutatás eredményei.

* A kutatás a TÁMOP-3.1.1-11/1-2012-0001 azonosító számú, a „XXI. századi közoktatás (fejlesztés, koordináció) – II. szakasz” elnevezésű kiemelt projekt keretében valósult meg.

VÁLASZOK: A HAZAI PEDAGÓGUS TOVÁBBKÉPZÉSEK SZEREPE ÉS HATÁSAI A PEDAGÓGUSOK MUNKÁJÁNAK ALAKULÁSÁBAN A TERMÉSZETTUDOMÁNYOS NEVELÉS TERÉN*

CZUCZOR JUDIT

czuczor.judit@ofi.hu

Oktatáskutató és Fejlesztő Intézet

Témakör: Természettudományi oktatás

Az EU-s irányelvek hatására megindultak azok a változások, amelyek napjainkban is tapasztalhatók a tanárképzési folyamatokban. Kezdvé az intézményes tanárképzéstől, a különböző rendszerekben folyó országhatárokon átívelő képzésektől a TÁMOP pályázatok által támogatott nem intézményi szintű továbbképzésekig. Noha a tanári munka hatékonyságról számos kutatás ismert (TALIS 2009, Jelentés, 2010, Falus, 2010), hazai szinten kevés olyan kutatást találni az évekből, ahol a természettudományhoz kapcsolódó tanári attitűdöt vizsgálták, noha ennek szükségességét többen említik (Csermely, 2010, Patkós, 2010).

Szakirodalmak arra világítanak rá, hogy a természettudományos tanításának is meg kell újulnia (Rocard, 2007). Ennek alapját az oktatási rendszer megváltozása hozza és az építkezést a képzések által közvetített új ismeretek, megközelítési módok és módszerek valósítják meg (Mourshed és mtsai, 2010).

A kutatás azokat az elemeket vizsgálja, amelyek az új tanulási környezetben a természettudományos nevelés eredményességét támogatják. Kutatási kérdéseimmel a tanulási környezet változásaira, a pedagógus továbbképzések hatásaira keresem a választ, valamint arra, hogy a módszertani megújulás milyen mértékben köszönhető a továbbképzéseknek. Feltételezett állításom, hogy a pedagógus továbbképzések hozzájárulnak a természettudományos nevelés megújításához, és képessé tehetik a pedagógusokat tanulási környezetek tervezésére.

A kutatás online kérdőíves előkutatásból és mélyinterjúkból tevődik össze. Az előkutatás feltárja a természettudományi területen dolgozó pedagógusok vélekedését a továbbképzések szerepéről olyan tartalmi kifejtésekkel, amelyek a továbbképzés hasznosságának összetevőit és a reflektív pedagógusszerepet vizsgálják. Az előkutatás mintája reprezentatívnak tekinthető az alapadatok alapján, bár összességében kisszámú. A hazai közoktatási rendszer releváns szintjei képviseltették magukat, az ország minden régiójából. Az előkutatás eredményei alapján megállapítható, hogy a pedagógusok szükségesnek, hasznosnak és fontosnak tartják a továbbképzéseket.

Az előkutatás rávilágított olyan elemekre, amelyet a mélyinterjúkkal tovább sikerült differenciálni. Ezekben elsősorban a természettudomány régi és új tanulási környezetével kapcsolatos, a pedagógus napi gyakorlatában megnyilvánuló összetevőkre kérdeztem, annak öt aspektusa (Manninen és mtsai, 2007) alapján. Másrészt a reflektív szakember gyakorlatára, amely a tanulási környezet tervezéshez elengedhetetlen. A reflektivitás elméletét a fiatal pedagógusok általában ismerik, a gyakorlatba azonban kevesen ültetik át. Feltártam a változásokra irányuló észrevételeket, meglátásokat, véleményeket, igényeket.

Kutatásom rávilágít, hogy a továbbképzések hozzájárulnak a pedagógusok szakmai fejlődéséhez, ezért a reflektivitás kialakítását folyamatba ágyazott képzések és mentorálás révén segítő képzések jelentősége különösen fontos lenne.

* A kutatás a TÁMOP-3.1.1-11/1-2012-0001 azonosító számú, a „XXI. századi közoktatás (fejlesztés, koordináció) – II. szakasz” elnevezésű kiemelt projekt keretében valósult meg.

OKTATÁSKUTATÁS – GENDER-SZEMPONTBÓL

Elnök:

BOCSI VERONIKA
Debreceni Egyetem, Gyermeknevelési és Felnőttképzési Kar

Opponens:

GYÖRI JÁNOS
Eötvös Loránd Tudományegyetem, Pedagógiai és Pszichológiai Kar

Diplomás nők munkaerő-piaci sikerességét befolyásoló tényezők és a gyerekvállalás pozitív hatásai

ENGLER ÁGNES – FÉNYES HAJNALKA
Debreceni Egyetem, Bölcsészettudományi Kar

A nemi egyenlőség tükröződése dél-koreai és magyar nevelési értékekben

VARGA ÉSZTER
Debreceni Egyetem, Bölcsészettudományi Kar

Munkaértékek a felsőoktatásban – egy gender-szemponutú vizsgálat tanúságai

BOCSI VERONIKA
Debreceni Egyetem, Gyermeknevelési és Felnőttképzési Kar

Külső és belső támogatás – nők a felsőoktatási katedrán

TORNYI ZSUZSA ZSÓFIA
Debreceni Egyetem, Gyermeknevelési és Felnőttképzési Kar

SZIMPÓZIUM–ÖSSZEFOGLALÓ

Témakörök: Felsőoktatás, felnőttoktatás; Tanulás, tudás

A szimpózium fő célja, hogy az oktatás világát mint kutatási terepet egy speciális szempontból, a gender-kutatások nézőpontjából járja körül – érintve annak különböző szintjeit és területeit. Az előadások az oktatás és a gender-tematika összekapcsolódását több életszakaszban is elemzik – a nevelési értékek vizsgálata felöleli a kisgyermekkor periódusát, a munkaértékek kutatása kiterjed a középiskolában és felsőoktatásban eltöltött időszakra is, míg a szimpózium két másik előadása a felnőttkorban vizsgálja az oktatás, a karrier és a felsőoktatás világának összekapcsolódását. Kutatási problémánk relevanciáját az oktatás területén számos változás megerősíti – ilyen például a felsőoktatás esetében a hallgatói bázisban bekövetkezett feminizálódási tendencia vagy az egyes szakok és karok sajátos nemi arányai. A hagyományos nemi szerepek átstrukturálódása érinti a nevelési elveket, a karrierterveket és lehetőségeket, átszínezi a pedagógiai gyakorlatot, és kihat a családok munkamegosztására is.

Az első előadás a diplomás nők munka-erőpiaci sikeressége mögött megbúvó tényezőket térképezi fel, s vizsgálja a tanulás mint befektetés megtérülését. A szerzők levelező tagozaton végzett egykori hallgatók nagymintás adatbázisát elemezve hívják fel a figyelmet arra a tényre, hogy a gyermekvállalás nem képezi gátját az egyéni karriertervek megvalósulásának, sőt, pozitív hatása más, munkaerőpiacot érintő területeken is megragadható.

A szimpózium második előadása a nevelési értékek témakörét érinti. Témaválasztása komparatív jellegű, hiszen a szerző a magyarországi, illetve a dél-koreai minta értékeinek gender-szemponturnál összehasonlítására vállalkozik. Az empirikus vizsgálatok alapját a World Value Survey negyedik hullámának adatai képezik. A kapott eredmények azt mutatják, hogy a kelet-ázsiai, valamint az individualista jellegű európai értékstruktúrák rajzolatai a nevelési értékeket is átszínezik olyan értékek esetében mint például a kemény munkára vagy a kitartásra irányuló nevelés.

A harmadik előadás szintén az értékek világával foglalkozik, hiszen egy kérdőíves kutatáshoz kapcsolódó hallgatói adatbázis segítségével a munkaértékek, valamint a kereső munka sajátosságait elemzi – érintve a középiskolás évek jellemzőit is. Az eredmények a tradicionális nemi szerepek fellazulására mutatnak rá, hiszen a rajzolatok bizonyos területeken igazodnak a hagyományos mintázatokhoz (pl. a munka szociális, kapcsolatokon nyugvó jellegét a női hallgatók preferálják), más esetekben azonban (pl. a szakmai sikerek megítélése) már szembe mennek azokkal.

A szimpózium utolsó előadása a női oktatókkal, azok szerepértelmezéseivel, motivációival, karrierjük gátló és támogató tényezőivel foglalkozik. A szerző mind kvalitatív, mind pedig kvantitatív kutatási technikákat felhasznált, s az eredményei azt mutatják, hogy a női oktatók csoportjában törésvonalak húzódnak, amelyek olyan változók mentén mutathatók ki mint például az életkor vagy tudományterületek szerinti felosztás. A gyermekvállalásnak és a család karrierre gyakorolt negatív hatása – a szimpózium első előadásához hasonlóan – itt is megkérdőjeleződik.

DIPLOMÁS NŐK MUNKAERŐ-PIACI SIKERESSÉGÉT BEFOLYÁSOLÓ TÉNYEZŐK ÉS A GYEREKVÁLLALÁS POZITÍV HATÁSAI

ENGLER ÁGNES – FÉNYES HAJNALKA

engler.agnes@arts.unideb.hu

fenyesh@gmail.com

Debreceni Egyetem, Bölcsészettudományi Kar

Témakörök: Felsőoktatás, felnőttoktatás; Tanulás, tudás

A felsőfokú tanulmányokba történő befektetések mielőbbi megtérülését várják azok a hallgatók, akik munka és család mellett látogatják az egyetemeket és főiskolákat. Társadalmi nem-specifikus kutatási kérdésünk arra irányul, hogyan alakulnak az eredményességi mutatók a tanulás, a munka és a család összefüggésében az egyén életútjában, a változó életformák mentén. A prakticista gondolkodásmód (Maróti 2009, Wolfgang-Dowling 1981), a problémaorientált érzékenység (Kraiciné 2004, Wolter 2000) mellett a környezettől megvont tevékenységek (pl. családtagokkal töltött idő) teljesítményre sarkalló kompenzálása is jellemzi a felnőtt hallgatókat (Engler 2011). A nők bekapcsolódása a felsőoktatásba az expanzió egyik fontos hajtóereje volt (Kozma 2004, Schuetze-Slowey, 2000), ugyanakkor a tudományterületek közötti elrendeződés leképezi a munkaerőpiacon tapasztalt szegregációs jelenségeket (Fulton 1984, Fényes 2012). A női munkavállalók kettős kötődésű karrierjének megfelelően (Koncz 2002) a tanulási befektetések megtérülése összetett kérdés.

Kutatásunkban a 2008 és 2010-ben levelezős tagozaton végzett egykori hallgatónők munkaerő-piaci sikerességének meghatározó tényezőit vizsgáljuk, különös tekintettel a gyermekvállalás hatására. Hipotézisünk szerint a nők karrierútjában nehezen összeegyeztethető a szakmai és magánéleti karrier. Kutatási módszerünk kvantitatív, amelyhez a Diplomás Pályakövető Rendszer 2011-es adatbázist használtuk fel az Educatio Társadalmi Szolgáltató Nonprofit Kft engedélyével. A munkaerő-piaci sikerességre ható tényezőket lineáris és logisztikus regressziós elemzéssel tártuk fel, lépcsőzetesen bevonva a változókat. (N=3046) A munkaerő-piaci sikerességet öt változóval, a magyarázó tényezőket hat változóval mértük az alkalmazásban lévő alumnuszok esetében.

Eredményeink szerint a gyermekvállalás véd a munkanélküliségtől egyéb változók bevonása után is, illetve növeli a diplomás állás esélyét. A vezető beosztást, a keresetet és a munkával való elégedettséget nem növeli a családos állapot, viszont más változók (pl. a diplomás apa, a jobb szubjektív anyagi helyzet, a magasabb szintű nyelvtudás, a hosszabb képzési idő) hatása kimutatható. Eredményeink alapján a gyerekvállalás egyik munkaerő-piaci sikerességet mérő változó esetén sem volt akadályozó tényező. A kutatás jelentősége abban ragadható meg, hogy a közfel-fogásban lévő sztereotip gondolkodást árnyalják szignifikáns eredményeink. Ezek nem támasztják alá a szakmai karrier kioltódását gyermekvállalás esetén, így a demográfiai magatartásra is pozitív hatást gyakorolhat. Emellett erősítheti a gyermeket nevelő munkavállalók továbbtanulási hajlandóságát, mivel a megtérülés számos dimenzióban kimutatható.

A NEMI EGYENLŐSÉG TÜKRÖZŐDÉSE DÉL-KOREAI ÉS MAGYAR NEVELÉSI ÉRTÉKEKBEN

VARGA ESZTER

varga.eszter86@gmail.com

Debreceni Egyetem, Bölcsészettudományi Kar

Témakörök: Felsőoktatás, felnőttoktatás; Tanulás, tudás

Az utóbbi évtizedekben más tudományterületekhez hasonlóan az értékpszichológiai vizsgálatok körében is fontossá vált a kultúra, mint az értékpreferenciákat és a nemi egyenlőtlenségek kialakulását befolyásoló tényező vizsgálata (Hofstede, 2005; Javidan et al., 2004; Bond et al., 2004). Előadásunkban a koreai és magyar nevelési értékek összehasonlítására vállalkozunk, a World Value Survey eredményei alapján, amelynek negyedik hullámában (1998) mind Dél-Korea (n=1249), mind pedig Magyarország szerepel (n=650). Az elemzés során összevont nevelési értékmutatót alkottunk, amely a koreaiak esetében is négy (a beilleszkedésre való nevelés, önállóságra nevelés, a szülők iránti önátadó tiszteletre való nevelés, engedelmességre nevelés), a magyarok esetében is négy (önállóságra nevelés, értelmiségi-puritán nevelés, materiális nevelés, önérvényesítésre nevelés) faktor mentén különült el. Eredményeink azt mutatják, hogy a kulturálisan meghatározott értékpreferenciák különbözősége a nevelési elvekben is tükröződik, mivel a kelet-ázsiai társadalmakra jellemző konfuciánus értékek jelentős mértékben különböznek a nyugati társadalmak individualista értékvilágától. A koreai minta esetében három esetben kaptunk szignifikáns eredményt, a kemény munkára, a vallásos hitre és a kitartásra való nevelést illetően. A koreai férfiak az átlagnál fontosabbnak tartják a kemény munkára és a kitartásra való nevelést, viszont a vallásos hitre való nevelés az átlagnál kevésbé fontosabb számukra. A nők, az átlagnál alacsonyabbra értékelték a kemény munkára és a kitartásra való nevelés fontosságát, ugyanakkor számukra fontosabb a vallásos hitre való nevelés. A magyarok esetében szignifikáns a függetlenség és a képzelőerő fontossága a nevelésben. A férfiaknál az átlagosnál fontosabb a függetlenségre nevelés, míg a nőknél kevésbé fontos. A képzelőerő esetében is ugyanezt az eredményt kaptuk, a férfiak esetében fontosabb, mint a nőknél. Az összehasonlító elemzés a szerző jelenlegi, a magyar felsőoktatásban tanuló dél-koreai hallgatókra vonatkozó kutatásához szorosan kapcsolódik, annak kulturális szempontú vizsgálatát gazdagítja azáltal, hogy felfedi a keleti és nyugati kultúrkör elsődleges szocializációra leginkább jellemző jegyeit, valamint a konfuciánus országok oktatási rendszereire jellemző sikeresség és a nemi egyenlőtlenség köztudottan ellentmondásos helyzetét (Gordon Győri, 2007).

MUNKAÉRTÉKEK A FELSŐOKTATÁSBAN – EGY GENDER-SZEMPONTÚ VIZSGÁLAT TANÚSÁGAI

BOCSI VERONIKA

bocsiveron@gmail.com

Debreceni Egyetem, Gyermeknevelési és Felnőttképzési Kar

Témakörök: Felsőoktatás, felnőttoktatás; Tanulás, tudás

Jelen előadás arra vállalkozik, hogy a felsőoktatásban tanuló nappali tagozatos hallgatók munkaértékeit gender-szempontból elemezze. A munkaértékek fogalmát egyrészt az értékpszichológia irányából közelítjük meg, hiszen az értékesztek (Rokeach 1973; Schwartz, 1992) tartalmának témánk szempontjából releváns itemeket. Másrészt kutatási problémánk az ifjúsági életszabasz sajátosságaival is kapcsolatba hozható (Kohli 1990, Beck 2013), hiszen ezek az évek sajátos munkához-való viszonytal, lehetőségekkel és tervekkel jellemezhetők. A felsőoktatásban tanuló diákok helyzete ugyanakkor speciálisnak mondható, hiszen szociokulturális háttérük, karrierlehetőségeik sajátosak. Munkáról való elképzeléseiket természetesen az aktuális munkaerő-piaci trendek is alakítják – ilyen például a diákmunkák elterjedése, az atipikus munkaformák bővülő szelele vagy az aktuális munkaerő-piaci helyzet is.

A kutatás célja az volt, hogy feltárja, hogy a felsőoktatásban az értékek területén megragadható differenciák (Bocsi 2012) vajon a munkaértékek vizsgálatakor is megjelennek-e, és ha igen, akkor milyen mintázatokat mutatnak. Ennek érdekében egy 2012-es nemzetközi kutatás magyarországi almintáját elemeztük (N=1295). A felhasznált technikák keresztáblás elemzés, varianciaanalízis, valamint faktoranalízis voltak. A munkaértékeket egy 23 itemet tartalmazó skálával mértük fel, valamint megvizsgáltuk a középiskolai, valamint a felsőoktatásban eltöltött évek alatti munkavégzés gyakoriságát, illetve típusait is.

Az eredmények azt mutatják, hogy a tanulás melletti rendszeres munkavégzés a hallgatóknak csupán egy kisebb hányadát jellemzi. A nemi eltérések a középiskola éveit alatt markánsabbak (a fiúk munkaerő-piaci jelenléte dominál), a felsőoktatásban azonban ez a trend mérséklődni látszik. A diákok által végzett munkák fontos jellegzetessége, hogy döntő többségükben nem kapcsolódnak a hallgatók jövőbeni szakmájához – a nemi eltérések azonban itt is megragadhatók. A munkaértékek különbségei rámutatnak arra, hogy a lányoknak fontos a munka szociális olvasata, valamint annak kiszámíthatósága és stabilitása, míg a fiúk esetében a döntési és egyéb szabadságok mutatnak sajátos rajzolatot. Nem találunk viszont különbséget olyan kijelentések esetében, amelyek a sikerélményre vagy a szakmai kihívásokra vonatkoznak. Az itemek segítségével négy munkaérték-faktort különítettünk el (szociális, családfenntartó, maximalista, kötetlen), majd megvizsgáltuk ezek gender-olvasatát. Az itt kapott eredmények részben szembe mennek a tradicionális nemi szerepfelfogással.

Az eredmények rámutatnak arra, hogy a klasszikus nemi szerepekhez képest az egyetemisták értékvilágában sajátos elmozdulás tapasztalható, ugyanakkor bizonyos vonások több területen is ráépülnek ezekre. A kapott differenciák egyrészt segíthetik az érintett kohorsz munkaerő-piaci elképzeléseinek és jelenlétének jobb megértését, illetve hozzájárulhatnak a felsőoktatás és a munka világa közötti kapcsolat alaposabb megismeréséhez.

KÜLSŐ ÉS BELSŐ TÁMOGATÁS – NŐK A FELSŐOKTATÁSI KATEDRÁN

TORNYI ZSUZSA ZSÓFIA

tornyizsuzsa@gmail.com

Debreceni Egyetem, Gyermeknevelési és Felnőttképzési Kar

Témakörök: Felsőoktatás, felnőttoktatás; Tanulás, tudás

Nemzetközi és hazai kutatások sokasága vizsgálja a nők oktatásban és tudományban betöltött helyét és szerepét: akár az oktatási szint különböző fokozatain álló, akár a különböző tudományterületeken tevékenykedő oktatókról-kutatókról van szó. Értékrendszerük, karrier-terveik és valós perspektíváik megismerése értékes kutatási területet jelent, mely sajátos metszéspontban található.

Vizsgálatunk célcsoportja a felsőoktatásban dolgozó nők kategóriája, mely témához eljuthatunk a munkaerőpiacról: a nők házon kívüli munkavállalása, amely végül értelmiségi pályához vezetett (Koncz 2005, Frey 1997, 2011). Eljuthatunk a felsőoktatás és a tudomány irányából is: ahhoz, hogy a nők a felsőoktatásban dolgozhassanak, először be kellett kerülniük a korábban csak férfiak számára nyitott felsőoktatásba, majd a tudomány világába, s ott helyet kellett kérniük maguknak (Engler 2010, Fényes 2010). Szintén fontos aspektusa a témának külön a nők oktatásban betöltött helye (Palasik 2008, Zimmer 2003). És amennyiben a nemi szempontot is bevonjuk a kutatási vizsgálatba, a nők speciális helyzete miatt a szerepek összeegyeztetése bonyolultabbá válik (Csépe 2008). Ami maga után hozza a pályák feminizálódásának menetét (Buda 1996), s bár az oktatási piramisban a piramis csúcsánál még férfi többség található, de kérdésként merülhet fel, hogy vajon ez meddig marad így. S ehhez kapcsolódóan a tudományterületek nemi különbségei, vertikális és horizontális szegregáció, valamint az üvegplafon és üvegfalak kérdésköréről (Koncz 2005, Nagy 1997) is érdemes beszélni.

Vizsgálatunkban egy kutatóegyetem női oktatóit vizsgáltuk kvantitatív (N=136) és kvalitatív (N=30) módszerrel. A vizsgálat eredményei alapján megállapítható, hogy tudományterületenként, az oktatási hierarchiában való elhelyezkedés szerint, és életkori csoportok alapján is különbség fedezhető fel a női oktatók-kutatók között. Mind a tudományos pályára lépés motivációi tekintetében (három klasztert sikerült elkülönítenünk), mind a felmerülő akadályok és támogatások tekintetében (három jól elkülöníthető csoportot találtunk). Érdeklenség, hogy például a gyermeknevelés és a család, a tudományos karrier akadályaként és a tudományos pálya támogató aktoraként is megjelenik az életutakban.

A leghatározottabb különbséget mégis a kar nőies (59%) illetve nem nőies jellege adja, a feminizációhoz és a hallgatói összetételhez igazodva. A női oktatók helyzete itt is speciális mobilitási és karrier-képet mutat: a vezető pozíciókban, illetve az egyetemi hierarchia csúcsán való alacsonyabb a részvételük, a társadalmi mobilitás akadályai, valamint a munka és a magánélet egyensúlyának megteremtésének nehézségei szintén megjelennek: a nemi szerepükhöz való viszonyuk (a család és munka viszonya) meghatározó, azonban az elégedettségük magasabb.

AZ ISKOLAI KÖZÖSSÉGI SZOLGÁLAT BEVEZETÉSÉNEK ELSŐ TAPASZTALATAI*

Elnök:

BODÓ MÁRTON
Oktatókutatató és Fejlesztő Intézet

Opponens:

GÖNCZÖL ENIKŐ
Oktatókutatató és Fejlesztő Intézet

Az IKSz magyarországi bevezetésének tapasztalatai a szociális kompetenciák nemzetközi mérései tükrében

BODÓ MÁRTON
Oktatókutatató és Fejlesztő Intézet

Teória és empiria: A pedagógusoknak tartott Iskolai Közösségi Szolgálathoz kapcsolódó tájékoztató napok vizsgálata

SZELKE LÁSZLÓ
Oktatókutatató és Fejlesztő Intézet

Attitűd és hatásvizsgálat egy új tanórán kívüli tevékenység bevezetésének tapasztalatai alapján

MOLNÁR KAROLINA
Oktatókutatató és Fejlesztő Intézet

Egy on-line felület támogató szerepe az élménypedagógia szolgálatában - A Közösségi Szolgálati Portál

VILLÁNYI BALÁZS
Oktatókutatató és Fejlesztő Intézet

* A kutatás a TÁMOP-3.1.1-11/1-2012-0001 azonosító számú, a „XXI. századi közoktatás (fejlesztés, koordináció) – II. szakasz” elnevezésű kiemelt projekt keretében valósult meg.

SZIMPÓZIUM–ÖSSZEFOGLALÓ

Témakörök: Személyiségfejlődés és -fejlesztés; Szociális képességek, szociális tanulás

A konferencián 4 különböző megközelítésből szeretnénk megvilágítani a közösségi szolgálat magyarországi bevezetése jelenlegi szakaszának tanulságait. A téma újdonságként hathat nemzetközi összehasonlításban is, hiszen európai viszonylatban is egyedül álló megoldásról van szó az érettségi előfeltételként való bevezetett 50 órás közösségi szolgálat vonatkozásában, aminek egyetlen nemzetközi előzménye a nemzetközi érettségi részeként működő közösségi szolgálat.

Ebből fakadóan az első előadás nemzetközi kontextusba helyezi a magyarországi közösségi szolgálat koncepciót, elemezve a magyarországi három különböző intézménytípus hagyományát, illetve egy országos pályázat disszeminációs anyagát a nemzetközi mérések tükrében. Mindez segíthet abban, hogy megfelelő ismeretünk legyen mindarról a pedagógiai kultúráról, amelynek már gyökerei vagy hajtásai vannak Magyarországon kb. 300 intézményben.

A második előadás szorosan a bevezetéshez kapcsolódó tapasztalatokat értékeli, összegzi az elmélet és gyakorlat összefüggésében. Számba véve mindazt a problémát, felvetést, amelyet a 8 regionális tájékoztató nap alkalmával a pedagógusok gyakorlati észrevételként felvetettek. Elemzésre kerül, hogy a pedagógusok a tájékoztató napokon keresztül mennyiben tudták alakítani az országos keretek értelmezését észrevételeikkel.

A harmadik előadás szolgálja az attitűd és hatásvizsgálat mérésein keresztül, hogy megértsük, milyen az implementációs fogadtatása a közösségi szolgálatnak. Az implementáció milyen nehézségekkel jár, amelyeket a pedagógusok jeleznek és ezekre milyen támogató lépésekkel tud válszolni a bevezetését segítő intézmény, illetve ezek a lépések mennyire érik el a remélt hatást a pedagógusok körében.

A 4. előadás a közösségi szolgálat bevezetésének on-line támogatását veszi górcső alá, megvizsgálva, hogy milyen eszközökkel, milyen eredményességgel sikerül célzottan a pedagógusokat egy ilyen felületnek megszólítani és felvetődő problémáikra választ adni.

Vissza nem térő pillanat a bevezetés ezen szakaszában mérleget vonni a közösségi szolgálat fogadtatásáról. A szimpózium egyszerre szolgálja az eddig elért eredmények számbavételét és kritikáját azzal a céllal, hogy minél hatékonyabb legyen a közösségi szolgálat bevezetése. Tágabb kontextusban felhasználhatók lehetnek más fejlesztéseknél az implementációs tapasztalatok, a felmerülő nehézségek és azokra adott válaszok, így javítva általánosan a fejlesztések implementációs hatékonyságát.

AZ IKSZ MAGYARORSZÁGI BEVEZETÉSÉNEK TAPASZTALATAI A SZOCIÁLIS KOMPETENCIÁK NEMZETKÖZI MÉRÉSEI TÜKRÉBEN*

BODÓ MÁRTON – SZELKE LÁSZLÓ – MOLNÁR KAROLINA – VILLÁNYI BALÁZS

bodo.marton@ofi.hu

szelke.laszlo@ofi.hu

molnar.karolina@ofi.hu

villanyi.balazs@ofi.hu

Oktatáskutató és Fejlesztő Intézet

Témakörök: Szociális képességek, szociális tanulás; Személyiségfejlődés és -fejlesztés

A szociális kompetenciák fejlesztése fontos elemévé vált a nevelési rendszereknek szerte a világon. Az egész életen át tartó tanulás egyik fontos mozgatója, az életstratégiák kialakításának kikerülhetetlen eleme az érzelmi intelligencia, amely a szociális kompetenciák fejlesztésében is kulcsszerepet játszik.

Vizsgálódásunk hipotézise, hogy a közösségi szolgálat alkalmas a szociális kompetenciák fejlesztésére, az érzelmi intelligencia művelésére, a szociális érzékenyítésre. Hazai mérés nem áll rendelkezésre ebben a témakörben, de számos nemzetközi tapasztalat támasztja alá ennek a tanórán kívüli tevékenységnek az élménypedagógián keresztül létező létjogosultságát. Az angolszász államokban két rokon fogalom épült be az oktatási gyakorlatba (Community Service-közösségi szolgálat, Service Learning-szolgálattal) s ezeknek megtörtént a szakszerű mérése, elemzése.

A magyarországi gyakorlatot fókusz csoportos interjúkon keresztül vizsgáltuk, illetve dokumentum elemzés segítségével térképeztük fel három különböző hagyománnyal rendelkező intézményben. A fókusz csoportos interjúkra épülő anyaggyűjtésnek a keretében a Karinthy Frigyes Gimnázium nemzetközi érettségi adó képzéséhez kapcsolódó hagyományát, a Miskolci Fényi Gyula Jezsuita Gimnázium és Kollégium gyakorlatát és a Fóti Szabad Waldorf Iskola gyakorlatát elemeztük és vetettük össze. Ehhez tudtuk még illeszteni a TÁRS-program beszámolóinak eredményeit, amely országosan 148 iskola által 2011-ben megvalósított programok beszámolóinak elemzését foglalja magába. A pályázat egyedüli módon a közösségi szolgálat megszervezésére adott lehetőséget 30 órás keretben fenntartótól függetlenül. Az elemzett iskolákban zajló programok és a 148 iskola megvalósított programjainak elemzési eredményeit, tapasztalatait vetettük össze a nemzetközi mérések eredményeivel. Az elemzések hasonló irányt mutatnak, ha teljesen nem is tudnak hasonló következtetéseket egyértelműen kimutatni az oktatási rendszerek különböző strukturális, peremfeltételek okozta különbségei miatt.

* A kutatás a TÁMOP-3.1.1-11/1-2012-0001 azonosító számú, a „XXI. századi közoktatás (fejlesztés, koordináció) – II. szakasz” elnevezésű kiemelt projekt keretében valósult meg.

TEÓRIA ÉS EMPÍRIA: A PEDAGÓGUSOKNAK TARTOTT ISKOLAI KÖZÖSSÉGI SZOLGÁLATHOZ KAPCSOLÓDÓ TÁJÉKOZTATÓ NAPOK VIZSGÁLATA*

SZELKE LÁSZLÓ

szelke.laszlo@ofi.hu

Oktatáskutató és Fejlesztő Intézet

Témakörök: Szociális képességek, szociális tanulás; Személyiségfejlődés és -fejlesztés

A 2013 tavaszán az Iskolai Közösségi Szolgálat bevezetéséhez kapcsolódó 8 regionális tájékoztató nap vizsgálata során a kutatás az alábbi alapvető kérdésekre kereste a választ: Milyen elméleti alapokon, korábbi hazai és nemzetközi tapasztalatokon nyugszik a magyarországi Iskolai Közösségi Szolgálat bevezetése? Melyek azok a konkrét hazai és nemzetközi jó gyakorlatok, amelyek hatással voltak az Iskolai Közösségi Szolgálat megfogalmazására? A 2016 esztendőttől az érettségi bizonyítvány kiállításának feltételéül szabott 50 órás Iskolai Közösségi Szolgálat megalkotásakor a magyarországi törvényi szabályozás miben és mennyiben tudott építeni a korábbi tapasztalatokra, mely elemeket tudta, és mely elemeket nem kívánta átvenni, és miért? További fontos kérdés az Iskolai Közösségi Szolgálat, társadalmi felelősségvállalás és az önkéntesség kapcsolata, egymáshoz való viszonya, legfontosabb hasonlóságai és különbözőségeik megfogalmazása.

Minden területen, mindig és mindenkor érdekes tudományos kérdés az elmélet és a gyakorlat, azaz a teória és az empiria viszonyrendszerének a vizsgálata. Különösen izgalmas ez abban az esetben, ha egy új, eddig ismeretlen tanórán kívüli tevékenység elméletének és gyakorlatának a kölcsönhatásait vehetjük szemügyre, követhetjük figyelemmel. A kutatás tehát kiterjed a bevezetés és a gyakorlat során kérdésként vagy problémaként megfogalmazott szakmai észrevételeknek az elméletre és a törvényi szabályozásra való visszahatásának tanulmányozására is. Konkrétan pedig, hogy a pedagógusok a tájékoztató napokon keresztül mennyiben alakították az országos keretek bevezetését észrevételeikkel.

* A kutatás a TÁMOP-3.1.1-11/1-2012-0001 azonosító számú, a „XXI. századi közoktatás (fejlesztés, koordináció) – II. szakasz” elnevezésű kiemelt projekt keretében valósult meg.

ATTITÚD ÉS HATÁSVIZSGÁLAT EGY ÚJ TANÓRÁN KÍVÜLI TEVÉKENYSÉG BEVEZETÉSÉNEK TAPASZTALATAI ALAPJÁN*

MOLNÁR KAROLINA

molnar.karolina@ofi.hu
Oktatáskutató és Fejlesztő Intézet

Témakörök: Szociális képességek, szociális tanulás; Személyiségfejlődés és -fejlesztés

Előadásomban az Iskolai Közösségi Szolgáltatásról szóló pedagógus tájékoztató napokhoz kapcsolódó attitűd- és hatásmérés eredményeiről számolok be.

Az IKSz program célja, hogy egy tanórán kívüli tevékenységgel formálja a diákok személyiségét, szociális érzékenységét. Mivel teljesen új, előzmények nélküli, hiányterületet lefedő tevékenység bevezetéséről van szó, különösen kedvező a helyzet a kezdeti lépésekhez kapcsolódó mérések elvégzésére.

Kutatásunk célja kettős: egyrészt fontos volt, hogy feltárjuk az új tanórán kívüli tevékenységhez kapcsolódó előzetes elvárásokat, képzeteket, motivációkat, várakozó attitűdöt, illetve azt, hogy ezek a nézetek mennyiben változnak a tájékoztató napok információinak hatására. Másrészt azt vizsgáltuk, a kutatás kapcsán előkerülő kérdések, mutatók rövid távon hogyan befolyásolták a tájékoztató napok felépítését.

Felmérésünk alanyai a 2013 tavaszán megrendezésre kerülő IKSz-hez kapcsolódó tájékoztató napokon résztvevők. Feltételezésünk szerint egy diáknál akkor lesz igazán eredményes a tevékenység, ha az iskolájában tanító és vezető személyek együttesen elfogadják az IKSz létjogosultságát. Hipotézisünk szerint az eredményes szolgálat feltételei között első helyen a támogató tanári attitűd áll. Úgy gondoltuk, hogy az új programot körülölelő bizonytalanságok, kételyek jó része információhiányból, sztereotipikus gondolkodásból, attitűdből fakad; és hogy a tanárok hozzáállása, nézetei és a tevékenység működtetése között szoros összefüggést találunk. Vizsgálódásunk középpontjában ezért a pedagógusok attitűd-mérése állt: milyen ismeretekkel rendelkeznek? milyen előzetes elvárásaik vannak? milyen területen számítanak változásra (általános haszon, önismereti, társas haszon, későbbi felhasználhatóság)? milyen nehézségekre készülnek? mit tartanak a pedagógus legfontosabb feladatainak?

Kutatásunk kérdőívek felvételével tájékozódott a résztvevők körében, valamint felhasználtuk a tájékoztató napokon megszólaló résztvevők megnyilatkozásait, kérdéseit és a személyes beszélgetések tapasztalatait is. A válaszadók között egyaránt találhatunk olyanokat, akik már működő IKSz koordinátoraként szólal meg, illetve olyat, aki még csak hallomásból ismeri a programot. Értékelésünk egyik legfontosabb szempontja épp e különbség alapadatként kezelése volt.

Kutatásunk eredményei a kitűzött kettős célt követve többértékes későbbi felhasználhatóság alapjául szolgálnak: segítségével visszajelzést kapunk a fent említett kérdésekről, melyeket használható módon elemezve tovább erősíthetjük a pedagógusokat, intézményeiket a program szervezésének, működtetésének támogatásában. Ezenkívül más tanórán kívüli tevékenységek, élménypedagógiához kapcsolódó tanulási formák bevezetését segítő attitűdformálási lehetőségeihez, kísérő folyamatainak fejlesztéséhez is adalékul szolgálhat a kezdeti lépések nyomán követése.

* A kutatás a TÁMOP-3.1.1-11/1-2012-0001 azonosító számú, a „XXI. századi közoktatás (fejlesztés, koordináció) – II. szakasz” elnevezésű kiemelt projekt keretében valósult meg.

EGY ON-LINE FELÜLET TÁMOGATÓ SZEREPE AZ ÉLMÉNYPEDAGÓGIA SZOLGÁLATÁBAN

VILLÁNYI BALÁZS

villanyi.balazs@ofi.hu

Oktatáskutató és Fejlesztő Intézet

Témakörök: Személyiségfejlődés és -fejlesztés; Szociális képességek, szociális tanulás

A Nemzeti köznevelési törvény 2012. szeptember 1-jétől tette kötelező feladatává az érettségig adó oktatás-nevelési intézményeknek az iskolai közösségi szolgálat megszervezését. Erre az időpontra készült el a Közösségi Szolgálat Portál, amely a pedagógusok számára született azzal a céllal, hogy minél nagyobb segítséget nyújtson on-line felületével a feladat bevezetésében. Ez jelenti a szükséges törvényi háttér megjelenítését, e-mailes támogatást a felmerülő kérdések területén és kereső felületet az iskolák számára, ahol partner fogadó intézményeket találhatnak diákjaik számára, illetve az élménypedagógiai jelleg bemutatására alkalmas carussel felületet. A felület folyamatosan szolgáltat adatokat a tekintetben, hogy hányan használják, mely időszakban, mely funkcióit. A portál használatának adatait elemeztük, illetve össze vetettük az országos tájékoztató napok időpontjaival, ahol személyes tájékoztatást adott az intézet a közösségi szolgálat vonatkozásában. Illetve a jelen lévők kérdőívet töltöttek ki, ahol megadhatták, hogy további információkat szeretnének-e kapni a Portál hírlevelén keresztül. A portál használatára jótékony hatással volt minden egyes tájékoztató, ahol a pedagógusok megfelelő számú információt kaptak arra, hogy milyen módon érdemes használni a Portált. A forgalmi adatok elemzése történt meg, amely általános jellegű képet ad a látogatókról, a látogatók viselkedéséről, a különböző érintett csoportok megkeresésével összefüggésben a látogatottságban kimutatható változás szegmenseiről.

Elemzés tárgyává tettük a kapott és küldött e-maileket és tartalomelemzés segítségével itt is érdekes kép bontakozik ki a felhasználókra vonatkozóan.

A forgalom növekvő tendenciáit elemeztük, illetve hullámzó teljesítményének okait tártuk fel kiértékelve a visszatérések számát is. Fontos összefüggésként vizsgáltuk azt is, hogy honnan érkeztek a látogatók (keresőből érkezők, közvetlen forgalom látogatói) és ez milyen összefüggést mutat az oldalon töltött tevékenységeikkel.

Külön elemeztük az oldalon töltés idejét és az oldalletöltések számát.

A hatékonyság paramétereként a honlap tartalmi látogatottságának adatait vetettük górcső alá. Ebből láthatjuk, hogy mely felülete a Portálnak a legnépszerűbb, s ebből milyen következtetések vonhatók le a fejlesztések irányának tekintetében. Mindez az elemzés abban a tekintetben lehet, modell, hogy milyen módon érdemes on-line felülettel támogatni egy oktatási rendszert érintő reformot, illetve milyen egyéb elemekkel kell kiegészíteni egy ilyen fejlesztést ahhoz, hogy a remélt módon a szabályozás eljusson az érintettekhez, illetve megfelelő hatékonyságú legyen a tájékoztatás.

A NYÍREGYHÁZI FŐISKOLA KIÉPÜLÉSÉNEK KEZDŐ SZAKASZA AZ EGYSÉGES PEDAGÓGUSKÉPZÉS SZOLGÁLATÁBAN

Elnök:

BREZSNYÁNSZKY LÁSZLÓ
Debreceni Egyetem, Bölcsészettudományi Kar

Opponens:

VIRÁG IRÉN
Eszterházy Károly Főiskola, Tanárképzési és Tudástechnológiai Kar

A nyíregyházi tanárképzés kezdeti éveit, megvalósítói

BREZSNYÁNSZKY LÁSZLÓ
Debreceni Egyetem, Bölcsészettudományi Kar

Hogyan lett a „tanítók tanítójából” a tanárképzés elismert szakembere?

KISSNÉ RUSVAI JULIANNA
Nyíregyházi Főiskola, Pedagógusképző Kar

A nyíregyházi Neveléstudományi Tanszék oktató- és kutatómunkájának differenciálódása a főiskola működésének első másfél évtizedében

VINCZE TAMÁS
Nyíregyházi Főiskola, Pedagógusképző Kar

A hajdúböszörményi óvónőképzés elindulása Nyíregyháza égíse alatt

BICSÁK ZANETT ÁGNES
Nyíregyházi Főiskola, Pedagógusképző Kar

VARGÁNÉ NAGY ANIKÓ
Debreceni Egyetem, Gyermeknevelési és Felnőttképzési Kar

SZIMPÓZIUM–ÖSSZEFOGLALÓ

Témakörök: Neveléstörténet, reformpedagógia; Pedagógusképzés, pedagógus pálya

A nyolcosztályos általános iskola életre hívását követő időszak egyik kiemelkedően fontos és egyben nehezen megoldható feladatává emelkedett a felső tagozatos szaktanárok képzésének az ügye. Nem pusztán az volt kérdéses, hogy milyen intézményekben és kiből képezhetők a szükséges számban ilyen tanárok, hanem az is, hogy kik lesznek a képzői ennek az új szakembergárdának. Szervezeti megoldásként a tanárképző főiskolák létesítése kínálkozott. A főiskolák megjelenése azonban kezdettől szakmai ellenállásba ütközött a tudományegyetemek részéről, ahová az ötvenes évek felsőoktatás-politikája a szaktanárképzést allokálta. A főiskolák történetét az alapítások és megszüntetések, beolvadások váltakozása jellemezte. A nyíregyházi főiskola az 1960-as évek elejének erőterében jött létre.

A szimpózium ennek az ötvenéves múltra visszatekintő intézménynek az első évtizedét vizsgálja levél- és irattári dokumentumok, illetve visszaemlékezések forrásanyagaira támaszkodva. A szimpózium kutatási hátterét az évforduló alkalmából készített anyaggyűjtés és forrásfeldolgozó munka képezi, amelyet egy kisebb munkatársi csoport végzett 2012 során.

Az indulás és kiteljesedés évtizedét abból a szempontból vizsgáljuk, hogy az alapító tanári és vezetői kar honnan és milyen szakmai tapasztalatokkal került az intézménybe. Kik voltak azok, akiknek a nevéhez fűződik a pedagógusképzés helyi rendjének és szellemiségének a megalapozása? Milyen szakmai és személyi kapcsolatokkal rendelkeztek?

Az első előadásban: A nyíregyházi tanárképzés kezdeti éveit, megvalósítói bemutatjuk a főiskola alapításának és a képzés megindításának szakmai és politikai környezetét és az első igazgatónak, Kovács Józsefnek ebben a gyorsított folyamatban vállalt szerepét.

Porzolt István szakmai életútjába illesztetten Hogyan lett a „tanítók tanítójából” a tanárképzés elismert szakembere? címmel a tanárjelöltek pedagógiai felkészítéséért felelős szervezeti egység kiépülését, illetve a tanítóképzés beintegrálódását mutatjuk be.

Vizsgáljuk a később pszichológiai tanszékké erősödött munkacsoport első vezetőjének, Almásy Györgynek az oktatói és kutatói munkássága eredményeire épülő szerepét ebben a folyamatban. Az előadás címe: A Nyíregyházi Neveléstudományi Tanszék oktató- és kutatómunkájának differenciálódása a főiskola működésének első másfél évtizedében

A hajdúböszörményi óvónőképzés elindulása Nyíregyháza égisze alatt címmel külön foglalkozunk azzal a kérdéssel, hogyan próbálkozott a főiskola a pedagógusképző profilt a tanító- és az óvóképzés irányában kibővíteni, és ezzel az egységes pedagógusképzés modellintézményévé lenni.

A NYÍREGYHÁZI TANÁRKÉPZÉS KEZDETI ÉVEI, MEGVALÓSÍTÓI

BREZSNYÁNSZKY LÁSZLÓ

brezsl@gmail.com

Debreceni Egyetem, Bölcsészettudományi Kar

Témakörök: Neveléstörténet, reformpedagógia; Pedagógusképzés, pedagógus pálya

A nyolcosztályos általános iskola életre hívását követő időszak egyik kiemelkedően fontos és egyben nehezen megoldható feladatává emelkedett a felső tagozatos szaktanárok képzésének az ügye. A közoktatási szerkezet háború utáni gyors átalakítása önmagában nem oldotta meg a kötelező képzés tanárszükségletének kérdését. Az átképzések mellett megoldásként a tanárképző főiskolák létesítése kínálkozott. Az új főiskolák több ütemben és kemény oktatáspolitikai ellentétek erőterében jöttek létre.

A nyíregyházi főiskola alapítása és a képzés beindítása szinte félév alatt játszódott le 1962-ben. Ez a gyorsított ütemű, „zöldmezős felsőoktatási beruházás” komoly szervezőmunkát igényelt mind az elhelyezés, mind a tanári kar biztosítása érdekében. Az átmeneti megoldásokkal induló intézményben nagyjából egy évtized alatt valósult meg a képzés tárgyi és személyi feltételeinek a kiteljesedése.

Az indulás évtizedét abból a szempontból vizsgáltuk, hogy az alapító tanári és vezetői kar honnan és milyen szakmai tapasztalatokkal került az intézménybe. Kik voltak azok, akiknek a nevéhez fűződik a pedagógusképzés helyi rendjének és szellemiségének a megalapozása? Milyen szakmai és személyi kapcsolatokkal rendelkeztek?

A levéltári és irattári anyagok, illetve az évkönyvek és visszaemlékezések feldolgozásából sikerült átfogó képet kapni a főiskola alapításának és a képzés megindításának szakmai, politikai és tanulási környezetéről, továbbá az első igazgatónak, Kovács Józsefnek ebben a gyorsított folyamatban vállalt szerepéről.

A szimpóziumi előadásban bemutatjuk, milyen politikai és oktatásügyi megfontolások vezettek a tanárképzésre specializált főiskola nyíregyházi alapításához. Kik lehettek a kezdeményezők és kik voltak a megvalósítók? Milyen képzési és tantervi konstrukciót jelentett az ún. kombinált képzés, milyen előnyei és hátrányai mutatkoztak? Milyen oktatási és tanulási környezetben éltek az első évfolyamok? Kikből szerveződött az induló tanári kar első hulláma, illetve a főiskola vezetése? Az egyszemélyes tanszékektől a specializálódásig. Az első igazgató útja a főiskoláig és az igazgatói évek a szakmai életútjában.

Az első évek kiformáltak egy határozott küldetéstudatra és közvetlen ismertségre épülő oktatási és tanulási környezetet, ugyanakkor korán megmutatkoztak ennek a modellnek a képzési igények szabta határai is.

HOGYAN LETT A „TANÍTÓK TANÍTÓJÁBÓL” A TANÁRKÉPZÉS ELISMERT SZAKEMBERE?

KISSNÉ RUSVAI JÚLIANNA

rusvai@zeus.nyf.hu

Nyíregyházi Főiskola, Pedagógusképző Kar

Témakörök: Neveléstörténet, reformpedagógia; Pedagógusképzés, pedagógus pálya

Csaknem három évtizede tevékenykedett Porzsolt István elismert szakemberként a nyíregyházi tanítóképzésben: 1935-től a nyíregyházi református tanítóképzőben, a Kálvineumban helyettes, utána rendes tanár, majd 1938-tól igazgatója az intézménynek. A későbbiekben az Állami Tanítóképzőt, a Kölcsey Leánygimnáziumot és a Felsőfokú Tanítóképzőt vezette. Ilyen előzmények után 1962-ben elvállalta az új főiskola igazgatóhelyettesi funkcióját és a pedagógiai tanszék vezetését.

Eredeti hivatásához azonban nem vált hűtlenné, tudásával és pedagógiai elveivel segítette a nyíregyházi tanárképzés szellemiségének megalapozását. Később, az 1960-as évek végén pedig sokat tett a tanár- és tanítóképzés intézményi egyesüléséért.

A szimpóziumi előadás témája Porzsolt István tevékenysége az ötvenéves múltra visszatekinthető intézmény első évtizedében, azaz a főiskola megszervezésétől a tanító- és tanárképzés fúziójáig. Főként levél- és irattári dokumentumokra, valamint visszaemlékezésekre támaszkodva kapunk választ a következő kérdésekre:

Milyen előzmények után esett a választás Porzsolt Istvánra? Mi készítette az egykori Kálvineum tanárát arra, hogy elvállalja az új felsőoktatási intézmény egyik vezetői feladatát?

Milyen tudás, tapasztalat birtokában volt, amikor megszervezte a pedagógiai tanszék munkáját? Milyen elvek, megfontolások irányították a gyakorlati képzés rendjének kidolgozásában? Milyen szerepet vállalt a tanító-és tanárképzés fúziójában? Hogyan értékelhető munkássága a főiskola, a város szellemi életében?

Porzsolt István igazgatóhelyettesként és intézetigazgatóként jelentős hatással volt az új főiskola pedagógusképzést célzó tanulási környezetének kialakítására és a pedagógiai tárgyak gyakorlat-közeli oktatására.

A NYÍREGYHÁZI NEVELÉSTUDOMÁNYI TANSZÉK OKTATÓ- ÉS KUTATÓMUNKÁJÁNAK DIFFERENCIÁLÓDÁSA A FŐISKOLA MŰKÖDÉSÉNEK ELSŐ MÁSFÉL ÉVTIZEDÉBEN

VINCZE TAMÁS

tamvincze@freemail.hu

Nyíregyházi Főiskola, Pedagógusképző Kar

Témakörök: Neveléstörténet, reformpedagógia; Pedagógusképzés, pedagógus pálya

Az 1962-ben elindult vidéki főiskola gyermekbetegségei észrevehetően megmutatkoznak az intézmény központi jelentőségű egységének, a Neveléstudományi Tanszék oktatóinak 1962 és 1976 közötti munkásságában, tanári és kutatói tevékenységében. A tanszék ekkori „mindenesének”, Almásy Györgynek a jelzett időszakban keletkezett publikációi is ezt bizonyítják, hiszen ezek az írások igen tág érdeklődési kört és sokoldalú szakmai tájékozottságot, többirányú elköteleződést tükröznek: didaktikai, pszichológiai és népművelés-elméleti tárgyú könyvek, jegyzetek, tanulmányok egyaránt megtalálhatók köztük. Írójuk csak a 70-es évek elején tudott véglegesen kilépni a tanszéki „jolly joker” megtisztelő, ám igen fárasztó szerepéből, amikor végre lehorgonyozhatott a lélektannál. Erre a Neveléstudományi Intézet keretében létrejött Pszichológia Tanszék és az új tanszéken elnyert vezetői megbízatása adott alkalmat 1972-ben.

A kor, amelyben Almásy aktív élete telt, nem kedvezett az állandóságnak: a neves pedagógia-tanár számos munkahelyváltást követően került a nyíregyházi főiskola alapító gárdájába. Azon kevesek közé tartozott, akinek nemcsak doktori címe, de felsőoktatói múltja is volt: a szegedi főiskolán töltött gyakornoki idő tapasztalatait később az egri tanárképző főiskolára kerülve négy éven át tovább gazdagította. Személye azért is kiemelkedik az alapító oktatók közül, mert ő vette először górcső alá a fiatal intézmény hallgatói társadalmát, ő írta le azokat a nehézségeket, amelyek a nyíregyházi főiskolások értelmiségi és tanári szerepszocializációja, felsőoktatási tanulmányai során jelentkeztek. Elemzése a „Vidéki főiskolások” c. népszerű könyvében láttak napvilágot 1968-ban.

Helyzete nem volt könnyű: Porzsolthoz hasonlóan az új világ díszletei között, a meghatározó ideológia frázisait elsajátítva egy korábbi rendszerben megszerzett tudását, műveltségét próbálta továbbadni, látszólag alkalmazkodva a főiskolát életre hívó szervek által elvárt szellemiséghez.

Oktatói és kutatói munkásságának vizsgálatokor levéltári és irattári dokumentumokra (MNL SZSZB Megyei Levéltára, NYF Irattár), valamint az egykori tanítványokkal készült interjúkra támaszkodtunk, így a dokumentumok tartalomelemzésével nyert adatokat az oral history módszer segítségével kapott információk is árnyalták. Kutatásunkkal a hazai neveléstudomány-történet egy eddig kevésbé feltárt területének bemutatásához kívánunk hozzájárulni: Almásy és alapító kollégái munkásságának elemzésével ugyanis képet kaphatunk arról, milyen tartalmakkal és módszerekkel bővült, hogyan változott a 60-as években a tanárképző főiskolákon a pedagógiaoktatás, és arról is, hogyan alakult ki egy vidéki pedagógia tanszék neveléstudós-szakembergárdája.

A HAJDÚBÖSZÖRMÉNYI ÓVÓNŐKÉPZÉS ELINDULÁSA NYÍREGYHÁZA ÉGISZE ALATT

BICSÁK ZSANETT ÁGNES* – VARGÁNÉ NAGY ANIKÓ**

bicsakzsanett@gmail.com

*Nyíregyházi Főiskola, Pedagógusképző Kar

vnaniko@ped.unideb.hu

**Debreceni Egyetem, Gyermeknevelési és Felnőttképzési Kar

Témakörök: Neveléstörténet, reformpedagógia; Pedagógusképzés, pedagógus pálya

1971-ben a Nyíregyházi Tanárképző Főiskola égisze alatt indult el Hajdúböszörményben az óvónőképzés. Az Óvónőképző Intézet 1974/75-ös tanévtől kezdődően minisztertanácsi határozat értelmében független intézetté vált, azonban megőrizte szakmai kapcsolatát a főiskolával, ami továbbra is helyt adott a levelező és az esti tagozatoknak.

Az előadás során ezekre a kezdeti évekre koncentrálnunk. Megvizsgáljuk, hogy mi állt háttérében az Óvónőképző Intézet megszervezésének, majd pedig azt, hogy milyen lépések tették lehetővé az intézet önállósulását. A szakmai, politikai érvek mellett a társadalmi igényre is reflektálunk. Különösen érdekes kérdés ez utóbbi szempontból, hogy milyen előzményei, illetve következményei voltak annak, hogy a még szervezetileg Nyíregyházi Tanárképző Főiskolához tartozó intézet egy másik megyében, ráadásul Hajdú-Bihar megyének második legnagyobb városában kapott helyet.

Az előadást megalapozó kutatáshoz levéltári, és az intézményekben archivált iratokra támaszkodunk, dokumentumelemzést végzünk. A dokumentumok segítségével rekonstruáltuk a kezdeti évek törekvéseit és nehézségeit.

Mindemellett az oral history módszer segítségével Kovács Györgyre, az intézet alapító igazgatójára emlékezünk. Az oral history célja azonban nem pusztán az elbeszélés, illetve a lehetséges narratívák bemutatása, hanem az elbeszélések mögött megmutatkozó közvélekedés az intézmény alapításáról, az igazgató személyéről. A kezdeti évek a mai napig meghatározzák a ma már a Debreceni Egyetem Gyermeknevelési és Felnőttképzési Karának identitását, célkitűzéseit.

A kezdeti évek feltárásával így több célkitűzést igyekszünk teljesíteni. Az egyik intézménytörténeti szempontból jelentős: a témához kapcsolódó dokumentumok, források feltárása, összegzése. A hiánypótlás mellett a másik szempont a jelenkorhoz kapcsolódik: megismerve a kezdeti törekvéseket érthetővé válik, miért jelentős az ország keleti részén az óvónőképzés, illetve az is, milyen tanulási környezet valósult meg, és milyen specifikumokkal rendelkezik ez az intézmény más óvónőképző intézményekhez képest.

KLÍMA, KÖZÉRZET, KÖZÖSSÉG. ÚJ FELVETÉSEK ÉS ÚJ MÓDSZEREK A SZOCIALIZÁCIÓ SZELLEMI TEREINEK KUTATÁSÁBAN

Elnök:

BUDA MARIANN
Debreceni Egyetem, Bölcsészettudományi Kar

Opponens:

Knausz Imre
Miskolci Egyetem, Bölcsészettudományi Kar

A kreatív klíma – a kreativitást támogató iskolai közeg jelentősége a szocializációban

BUDA MARIANN
Debreceni Egyetem, Bölcsészettudományi Kar

PÉTER-SZARKA SZILVIA
Debreceni Egyetem, Bölcsészettudományi Kar

Új irány az iskolai klíma vizsgálatában: a kreatív klíma mérése az Iskolai Kreatív Klíma kérdőívvel

TÍMÁR TÜNDE
Debreceni Egyetem, Bölcsészettudományi Kar

PÉTER-SZARKA SZILVIA
Debreceni Egyetem, Bölcsészettudományi Kar

A „Narratíva-stimuláló kockák” mint a narrációt támogató projektív felület. Kvalitatív módszer struktúrák és viszonyok reprezentációinak feltárására

PATAKI GYÖNGYVÉR
Debreceni Egyetem, Művelődés- és Neveléstudományi Doktori Program

Pedagógusok tanuló szakmai közösségeinek vizsgálata művészet-alapú kutatási módszerekkel

BORDÁS ANDREA
Partiumi Keresztény Egyetem

SZIMPÓZIUM–ÖSSZEFOGLALÓ

Témakörök: Társadalomtudományi oktatás; Szociális képességek, szociális tanulás

A szimpóziium kutatóit az a kérdés foglalkoztatja, hogyan jön létre – egyfajta közösségi konstrukcióként – a szocializáció intézményeinek közös szellemi tere, és ez a kialakult szellemiség hogyan hat vissza azokra, akik ezekben a „szellemi terekben” mozognak. Ez az érdeklődés kapcsolódik a társadalomtudományok megértésre törekvő, interpretív, jelentést és értelmezést kereső irányzatának gazdag hagyományaihoz.

A klíma, a közérzet, az egyén és közösség szellemi konstrukciói nehezen kutathatók, részben azért, mert ezek a tartalmak az érintettek számára sem tudatosak, részben azért, mert nem tudnak vagy nem akarnak beszélni róla. A kutatók egy része a „belülről megértés” vonalán haladva olyan módszereket alkalmaz, mint a részvevő megfigyelés (Geertz, 1994), a részvételi akciókutatás (Whyte, 1991) vagy a kooperatív kutatás (Reason, 1994). Egy másik irány az a törekvés, hogy az alanyok megnyilvánulásainak, szövegeinek mélyebb értelmét, rejtettebb tartalmát kibontsuk. Így születnek újfajta interjútechnikák (fókuszcsoporthoz (Morgan, Krueger 1997), narratív interjú), ill. új elemzési módok (László, 2001).

Szimpóziiumunk kutatási irányultságú. Olyan új módszertani kísérleteket mutatunk be, amelyek a szocializációs szinterek rejtett, konstrukciós aspektusait kutatják.

Az első előadás egy, a szervezetkutatásban viszonylag újnak számító fogalmat, a kreatív klímát mutatja be, alkalmazva azt az iskolára, bemutatva lehetséges hatásait az aktivitásra és a szellemi konstrukciókra. Az előadó bemutatja a kreatív klíma lehetséges kapcsolatát az iskolai erőszakkal.

A második előadás bemutatja a kreatív klíma mérésére szolgáló új, saját fejlesztésű mérőeszköz elkészítésének folyamatát, ill. magát a mérőeszközt és néhány eredményt.

A harmadik előadó a narratív ill. a fókuszcsoporthoz tartozó interjúkat támogató sajátos projekciós felületet használt kollégiumi kutatásaiban. A „Narratív stimuláló kockák” egyszerű szimbólumai megszólítják, játékra, aktivitásra, megszólalásra készítetik az interjú alanyait, átsegítve őket szorongásaikon és ellenállásukon. A szimbólumok értelmezése kiváló narratív anyag, a kirakott kockák egyfajta mentális térképként értelmezhetők. Az előadás ezt az új, kísérleti technikát és néhány kutatási eredményt mutat be.

A negyedik előadó önfejlesztő, informális pedagógusközösségek működését és hatásmechanizmusait vizsgálja újszerű, dráma-alapú, kvalitatív eszközökkel, egyfajta kooperatív kutatás keretein belül. Az előadás ezeket a módszereket (szimbólumképzés drámajeleneteken belül és a közös reflexiók során, jelenet-elemzés, önreflektív napló, fókuszcsoporthoz tartozó interjú) és az ezekhez kapcsolódó elemzési lehetőségeket mutatja be.

A KREATÍV KLÍMA – A KREATIVITÁST TÁMOGATÓ ISKOLAI KÖZEG JELENTŐSÉGE A SZOCIALIZÁCIÓBAN

BUDA MARIANN – PÉTER-SZARKA SZILVIA

buda.mariann@arts.unideb.hu

pszszilvia@gmail.com

Debreceni Egyetem, Bölcsészettudományi Kar

Témakörök: Társadalomtudományi oktatás; Szociális képességek, szociális tanulás

Az előadás egy új fogalmat ill. kutatási koncepciót, a kreatív klímát kívánja bemutatni és elemezni, különös tekintettel a lehetséges iskolai alkalmazásokra.

Az iskolai klíma mint elméleti és kutatási probléma kettős gyökerű. Kapcsolódik a vállalati kultúra kérdésköréhez (pl. Daft 1992) és az iskola mint szervezet értelmezéséhez (pl. Kozma 1985, Halász 1980).

A szervezeti klíma és a szervezeti kultúra viszonya vitatott kérdés. Tagiuri (1968) szervezeti klíma-dimenziói: a (1) fizikai jellemzők, (2) a szervezet tagjainak és csoportjainak jellemzői, (3) a társas kapcsolatok és szociális struktúra, (4) kultúra, azaz a hiedelmek, értékek, jelentések, kognitív struktúrák jellegzetességei. Mások – magunk ehhez állunk közelebb – a kultúrát tartják főként a rendelt fogalomnak (Schoen&Tedlie 2011). Schein (1997) szerint a kultúra három szintje: a tárgyi világ és viselkedés szintje, a köznapi tudat, hiedelmek és értékek szintje, valamint a világra vonatkozó alapvető feltevések szintje. Ebben a modellben a klímát mint pszichoszociális konstruktumot az első szinthez kapcsolhatjuk.

A szervezetek túlélése, a gazdasági sikeresség szempontjából egyértelmű az innovációra való nyitottság, a kreativitás jelentősége (ld. pl. a tanuló szervezetek koncepcióját). Az innovációra nevelés gazdasági jelentősége nyilvánvaló (ld. a CERI 2012. „Educating for Innovative Societies” szemináriumát). De hogyan támogathatják az iskolák a kreativitást?

A kreatív klíma fogalma Göran Ekvall (1983) munkásságához kapcsolódik. Ekvall meghatározta azt a négy fő területet, amely legfontosabb a kreativitás támogatása szempontjából:

1. Kölcsönös bizalom, nyitottság, új ötletek támogatása;
2. A szervezet céljai iránti elköteleződés;
3. Az önállóság és kezdeményezés támogatása;
4. A nézőpontok, tudás és tapasztalat sokszínűsége, lehetőség egymás véleményének megismerésére.

A kreativitást támogató klíma fontos lehet az iskolai munka eredményessége, a társas kapcsolatok minősége és a normasértő viselkedés szempontjából is. Kutatás igazolta, hogy az iskolai munkához való pozitívabb viszony egy osztályban csökkenti az agresszió előfordulásának valószínűségét (Buda, 2010). Így a kreatív klíma koncepciója számos probléma újragondolásában segíthet.

Felfogásunkban a szocializáció sikeressége nem csupán a szocializációs ágensek hatékonyságán múlik, hanem döntő szerepe van a „szocializálandók” aktivitásának is. Ebben az értelemben a szocializáció egyfajta közös aktivitásban megteremtett új egyensúly. A kreativitás facilitálása lényegében a részvétel, az aktivitás lehetőségét nyitja meg, ezért a kreativitás szervezeti szintű támogatása az iskolában nem afféle luxus, elhagyható plusz, hanem döntő jelentőségű kérdés.

ÚJ IRÁNY AZ ISKOLAI KLÍMA VIZSGÁLATÁBAN: A KREATÍV KLÍMA MÉRÉSE AZ ISKOLAI KREATÍV KLÍMA KÉRDŐÍVVEL

TÍMÁR TÜNDE – PÉTER-SZARKA SZILVIA

samsamka@gmail.com

pszszilvia@gmail.com

Debreceni Egyetem, Bölcsészettudományi Kar

Témakörök: Társadalomtudományi oktatás; Szociális képességek, szociális tanulás

Egy szervezet klímája a szervezet mindennapi életében megfigyelhető és gyakran megjelenő viselkedésmintákat, attitűdöket és érzéseket jelöli, melyek befolyásolják az ott játszódó folyamatokat, a problémamegoldást, a döntéshozatalt, a kommunikációt, a motivációt, e folyamatok pedig a szubjektív jóllét és elégedettség meghatározói (Ekvall, 1983). A klíma éppen ezért az iskolai szervezet hatékonyságának is jelentős meghatározója. Korábbi iskolai klímakutatások (Adelman, Taylor, 2005, Goh, Fraser, 1998, Halász, 1980, Horváth, 2009, Kovács és mtsi, 2005, Serfőző, 2005, Tímár, 1996) számos összefüggésre rámutattak a klíma jellegzetességei és az iskolai hatékonyság bizonyos összetevői között. Ugyanakkor az is kiderül ezek alapján, hogy nehéz megragadni és mérni az általánosan „jó”, vagyis minden szempontból hatékony klímát, sokkal szerencsésebb és módszertani szempontból is megbízhatóbb, ha a klímát pontos referenciával alkalmazzuk (Páskuné, 2007), azaz pontosan utalunk arra, hogy mire utal a klíma, illetve hogyan értelmezzük a hatékonyságot. Ennek értelmében vizsgálatainkat egy konkrét vonatkozású, a kreativitást serkentő légköri dimenziók feltárása érdekében végeztük, mivel a kreativitás, az innovatív gondolkodás fontossága a 21. századi oktatásban jelentősen megnövekedett.

Az utóbbi évtizedekben már több, a kreativitást facilitáló szervezeti klíma mérésére irányuló kérdőív született (SOQ, KEYS, SSSI, TCI), ezek azonban angol nyelvűek és vállalati környezeti dimenziókat vizsgálnak. Célunk ezért egy olyan mérőeszköz kialakítása volt, mely statisztikailag jól megalapozott, könnyen használható, és megragadja az iskolai szervezeti működés jellegzetességeit, illetve a tanulók által észlelt iskolai kreatív klímát.

A kérdőív kidolgozásának első lépései után (ezirányú kérdőívek áttekintése, új itemek generálása, kategóriákba való besorolása) a kérdőívünk 124 tételből álló első verzióját kitöltöttük 234 középiskolás tanulóval, mely lehetővé tette az alskálák megbízhatóságának megállapítását, illetve az itemek redukálását. Az elemzés alapján egy 54 tételből, ezen belül 8 alskálából (Kihívás; Autónmia, beleszólás; Célok és irántuk való elkötelezettség; Nyitottság, kockázatvállalás; Sokféleség tolerálása, vitahelyzetek; Idő az elmélyedésre; Csoportbizalom, támogatás; Játékosság, humor; Cronbach α : 0.620.88) álló kérdőívet alakítottunk ki, mely alkalmasnak tűnik a középiskolások vizsgálatára a kreativitást elősegítő klíma észlelésével kapcsolatban. Az eszköz validitásának vizsgálata érdekében egy következő adatgyűjtés során 160 középiskolás tanulóval töltöttük ki kérdőívünket további három, hasonló tartalmú mérőeszközzel, az Elsajátítási motivációt (Józsa, 2007) és a Tanulási klímát mérő kérdőívvel (Tímár, 1996), valamint a Torrance-féle kreativitás-teszt két alskálájával együtt. Az előadás bemutatja az elkészült Iskolai Kreatív Klíma kérdőívet, valamint az ezzel történő vizsgálatok első eredményeit.

A „NARRATÍVA-STIMULÁLÓ KOCKÁK” MINT A NARRÁCIÓT TÁMOGATÓ PROJEKTÍV FELÜLET. KVALITATÍV MÓDSZER STRUKTÚRÁK ÉS VISZONYOK REPREZENTÁCIÓINAK FELTÁRÁSÁRA

PATAKI GYÖNGYVÉR

pataki.gyongyver@gmail.com

Debreceni Egyetem, Művelődés- és Neveléstudományi Doktori Program

Témakörök: Társadalomtudományi oktatás; Szociális képességek, szociális tanulás

Kutatásunk a felsőoktatásban tanuló hallgatók politikai szocializációjára, ezen belül közéleti aktivitásának és a közéletéről alkotott vélekedéseinek feltárására irányult. A kutatásban többféle interjútechnikát alkalmaztunk. Az előadásban egy olyan módszertani kísérletet mutatunk be, amely képes volt megjeleníteni korábban rejtve maradt tartalmakat.

Az általunk használt eszköz, a „Narratíva-stimuláló kockák” egy ír játékfejlesztő cég terméke. A kutatásban tizennyolc kockából álló készletet használtunk. Kilenc kockán általános szimbólumok, jelek, tárgyak találhatók, kilenc kocka emberi tevékenységeket ábrázol. A kétszer ötvennégy kép/szimbólum némelyike egyértelműen negatív vagy pozitív konnotációjú, mások semlegesek. Az interjúk során az interjúalanyokat arra kértük, hogy dobjanak egyszerre mind a 18 kockával, és a kockák felülre eső oldalait felhasználva „rakják ki a magyar közéletet”.

Az interjúk során tapasztaltuk, hogy a közéleti aktivitásról, a politikai elvekről, a közletről vallott nézetek rendkívül nehezen megközelíthetők. A „Narratíva-stimuláló kockák” játékos, védett szituációt teremtettek. A folyamatban rálátásunk nyílt az egyén saját aktivitásáról, a közletről, politikáról alkotott reprezentációira.

A jelentéstartalmak két szintjére voltunk kíváncsiak: arra, hogy milyen elsődleges asszociációkat hívnak elő a kockák, és hogy ezek a történetekbe ágyazódnak bele. A kirakási stratégiák és a létrejött alakzatok egyfajta mentális térképként használhatók; tükrözik azt a látásmódot, ahogyan az interjúalanyok a közélet világára tekintenek, ahogyan leképezik önmaguk számára a strukturákat és a viszonyokat, és benne önmagukat.

Előadásunkban ismertetjük a módszert, a szimbólumok főbb funkcióit, a jellegzetes alakzatokat és ezek értelmezését. A bemutatott adatok 4 félig strukturált, 10 narratív és 26 csoportos interjú alapján. Az interjúkat két felsőoktatási kollégium magántereiben vettük fel.

Hasonló módszer alkalmazásáról nincs tudomásunk. Hívóképeket alkalmaznak ugyan – főként a pszichológiában –, de e módszerek teszté fejlesztése bonyolult és hosszadalmas folyamat. A „Narratíva-stimuláló kockák” képei éppen egyszerűségüknél fogva nem okoznak értelmezési problémát. Itt az üzenetet nem a szimbólumok kiválasztása jelenti, ezért nincs szükség valamiféle univerzális jelentés megragadására; a szimbólumok aktuális jelentése feltárul a narrációban.

A módszer rendkívül hatékony, rövid idő alatt igen sok információ keletkezik, így kiváló kiegészítője lehet a különféle interjútechnikáknak. E módszer természetesen nem csak az állampolgári szocializáció-kutatásokban használható; alkalmas lehet például a klíma vagy az iskolai bántalmazás kutatásában is.

PEDAGÓGUSOK TANULÓ SZAKMAI KÖZÖSSÉGEINEK VIZSGÁLATA MŰVÉSZET-ALAPÚ KUTATÁSI MÓDSZEREKKEL

BORDÁS ANDREA

brdsandi@gmail.com

Partiumi Keresztény Egyetem

Témakörök: Társadalomtudományi oktatás; Szociális képességek, szociális tanulás

A kutatás elméleti alapját azok a pedagóguskutatások adják, amelyek a professzionális tudást nem magányos, hanem társas konstruktumként értelmezik, és hangsúlyozzák kialakulásának folyamatában a szociális környezet, a társas interakciók fontosságát (Niemi 2005, Stoll et al. 2006, Kotschy 2006, Stoll & Louis 2007, Samaras et al. 2008, OECD 2010).

A kutatás középpontjában álló kérdések a következők: hogyan hat a pedagógusokra az őket körülvevő szocializációs szellemi tér? E tér mely elemei hogyan befolyásolják munkájukat, közös tanulási folyamataikat, szociális konstrukcióikat? Hogyan valósul meg a tanulás folyamata a pedagógusok tanuló szakmai közösségeiben?

Mivel kutatásunk mintájául a különböző formában, szinten és szintéren működő drámapedagógus-közösségek szolgálnak, kutatási módszerként is a drámát választottuk. J. Norris (2000), P. Leavy (2009) módszertani leírásai segítségével terveztük meg a drámapedagógiát a mindennapokban több-kevesebb sikerrel alkalmazó pedagógusok számára azt a drámaórát, amely rálátást biztosít saját és közösségeik szakmai tanulási szokásaira. Mindezek mellett lehetőségük van a számukra szocializációs szellemi teret biztosító drámapedagógus-közösség illetve a hétköznapiikban őket körülvevő intézményi szocializációs (szellemi) tér támogató valamint akadályozó elemeit is górcső alá venni, új szempontokból, a dráma által biztosított szimbólumképzés és reflexív technikák segítségével megfelelő távolságból elemezni, és e sokrétű jelentéseket különböző drámatechnikák segítségével keretezni. Így a kutatás adatgyűjtő, elemző, sőt, értelmező fázisa is dráma-alapú módszerekkel történik. A drámafoglalkozás során megvalósuló kutatás tulajdonképpen kollektív alkotás (Norris 2000), a kutató és a résztvevők interakcióiból létrejövő közös tudás, közös reprezentáció. Ugyanakkor a dossziéba szedett jegyzetek, megvalósult jelenetek és jelenetötletetek, a használt szimbólumok, valamint a foglalkozásokat követő beszélgetések (fókuszcsoporthoz interjúk), a résztvevők által vezetett önreflektív naplók lehetőséget adnak a kutatónak a téma újabb rétegeinek feltárására és a közös kutatás folyamatos korrekciójára.

Az első eredmények azt mutatják, hogy jelentős különbségek vannak a különböző oktatási szinteken dolgozó pedagógusok reprezentációi között, ugyanakkor a műhelytagság (mag, aktív tagság, periférikus résztvevők, kívülálló, Lave & Wenger, 1991) is jelentős mértékben befolyásolja a szocializációs szellemi tér reprezentációját.

A kutatás főként módszertani újításaival kíván lehetőséget teremteni a drámapedagógiai műhelyekben megvalósuló tanulás, a tudásképződési folyamatok elemzésére. A módszer azonban más közösségek szellemi terének felderítésére is alkalmas lehet.

A JÁTÉK ALKALMAZÁSA A VÁLTOZÓ ISKOLÁBAN

Elnök:

BÚS IMRE
Pécsi Tudományegyetem, Illyés Gyula Kar

Opponens:

TRENCSENYI LÁSZLÓ
Eötvös Loránd Tudományegyetem, Pedagógiai és Pszichológiai Kar

Iskolai konfliktusok és játszmák

PAPP LÁSZLÓ
Pécsi Tudományegyetem, Bölcsészettudományi Kar

A játék mint módszer az integrált tanulók iskolai nevelésében, oktatásában

SZILÁGYI CSILLA
Pécsi Tudományegyetem, Bölcsészettudományi Kar

A népi játékok pedagógiai alkalmazásai

KECSKÉS MIKLÓSNÉ
Pécsi Tudományegyetem, Oktatás és Társadalom Doktori Iskola

Mese-játék- dramatizálás

TAN CZ TÜNDE
Pécsi Tudományegyetem, Illyés Gyula Kar

SZIMPÓZIUM–ÖSSZEFOGLALÓ

Témakörök: Oktatási módszerek, szakmódszertan; Személyiségfejlődés és -fejlesztés

A téma aktualitását és fontosságát a pedagógiai motiváció-kutatások, az élménypedagógia, az iskolai extracurriculum felértékelődése, az életmód változásai, ugyanakkor az iskola – sok tekintetben – változatlansága adja.

A játék, éppen a jellemzői miatt lehet olyan terület, módszer, eszköz, amely segítheti az iskolát, a pedagógiát a mai kor kihívásaira adott válaszaiban.

A szimpózium célja, hogy bemutasson olyan példákat, amelyekben a játék néhány alkalmazása a pedagógia elméletét, módszertanát és gyakorlatát támogatja, segíti, valamint ezek alapján megfogalmazzon olyan ajánlásokat, amelyek az iskola fejlődéséhez hozzájárulhatnak.

A kutatásaink elméleti, módszertani és empirikus alapokra építkeznek. A csoport munkája a gyakorlatban dolgozó szakembereknek abból az igényéből keletkezett, hogy a jobbtűs az iskolai gyakorlatot, és ehhez végezzenek kutatómunkát.

Az iskolai konfliktusok kutatása és megoldások keresése régi kutatási terület. Ebben a játszmák és a játékok szerepét kell tisztázni és a gyakorlat számára megfogalmazni, feltárni a rejtett működési mechanizmusokat, és a játékok alkalmazásával támogatni a kollégákat a munkájukban.

Az iskolai integrációban a kudarcok elkerülése, az egyéni utak megtalálása, az eredményes felzárkózás a cél. A játékpedagógiai eszközök, módszerek segítik ennek megvalósítását.

A népi játékokat sokan a „múlt értékeiként” tartják számon és nem is gondolnak arra, hogy ezek ma is aktív oktatási, fejlesztési eszköze, módszere, tananyaga lehet az iskolának. Pedig, feltárva a pedagógiai lehetőségeit, segítene az iskolai eredményességben. A tankönyvkutatások, összehasonlító kutatások és fejlesztéssel foglalkozó szakemberek vizsgálatai, tapasztalatai segítik ezt a kutatást.

A mese-játék-drámajáték kapcsolódásából származó fejlesztő hatást is érdemes lenne felhasználni a napi nevelési, oktatási gyakorlatban. Ehhez kutatni kell ezek pedagógiai eszközként való alkalmazását, hogy a gyakorlatban alkalmazhatóvá váljon az alkalmazásuk.

Reméljük, hogy kutatásaink bemutatása és azok eredményeinek összegzése erősíti a játék pedagógiai elismertségét, és meggyőzi a résztvevőket, illetve a konferencia-kötet olvasóit a játék eredményes iskolai alkalmazhatóságáról.

ISKOLAI KONFLIKTUSOK ÉS JÁTSZMÁK

PAPP LÁSZLÓ

pappaszlo.b@gmail.com

Pécsi Tudományegyetem, Bölcsészettudományi Kar

Témakörök: Oktatási módszerek, szakmódszertan; Személyiségfejlődés és -fejlesztés

A konfliktusok életünk valamennyi területén jelen vannak.

A konfliktusok egy része elkerülhetetlen, mert az egyensúlyra való törekvés pont erőfeszítést igényel. A serdülő kor különösen feszültségekkel teli.

A konfliktusok kezelésének több stratégiája ismert.

Az iskolában együtt dolgoznak tanulók, felnőttek. A közös interakciók sorozata természetes forrása a konfliktusok sorozatának is.

Az iskola az ismeretátadás, az érték közvetítés, személyiségformálás színtere. Az elsődleges célján kívül „rejtett tantervet” is hordoz: másodlagos cél lehet emberi kapcsolatok építése, biztonság, megbecsülés, önbecsülés biztosítása. Ha a másodlagos célokat nem tudják biztosítani, az elsődleges célok megvalósítása nem lehetséges.

Az iskolai konfliktusok kialakulhatnak a konfliktusmegoldó, vagy a kommunikációs képességek gyengeségéből, a nem megfelelő légkörből (bizalmatlanság, barátságtalanság), versengésből, viselkedésből. Jelentős lehet még a tanári hatalommal való visszaélés, befolyásolás képessége is.

Konkrét iskolai példákat vizsgálunk, melynek során a tranzakcióanalízis elemeit használjuk fel, így a konfliktusok kezelésének egy nem szokványos megoldását ismertetjük.

Más fogalom a játszma: jellegzetes szabályokkal bíró stratégiai lépések sorozata. A játszmák szabályainak és okainak felsorolása fontos lehet, de különösen kiemelendő, hogy egy játszma végén – mely mindig legalább kétszereplős – a résztvevők általában „pocsékul érzik magukat”. Játékelméleti megfogalmazás szerint a játszma negatív nyereséggel zárul.

A játszmák folyamatát leírhatjuk:

- a Berne féle G formula segítségével,
- a strukturális modell segítségével,
- a játszmák drámaháromszögének vizsgálatával (Karpman drámaháromszög).

Néhány jellegzetes iskolai konfliktust, és játszmat ismertetünk, valós esetek alapján.

A strukturális modell segítségével vizsgáljuk a „rossz gyerek”, illetve a kórosan jóként viselkedő és éppen ezért nem megfelelően teljesítő, valamint a már – már kezelhetetlen tanuló esetét.

Drámaháromszög felhasználásával diák – tanár, illetve tanár – szülő játszmat írunk le.

A játszmák vizsgálatánál kísérletet teszünk arra, hogy az elemzés alapján felkészülhessünk saját játszmáink leállítására, illetve időben történő abbahagyására.

Mind a konfliktusok, mind a játszmák elemzésénél szükség van arra, hogy a feltáráson túl a megoldást is keressük. Ebben jelentős szereppel bír a játék mint természetes gyermeki, illetve emberi tevékenység. Az alkalmazott szerep- és drámajátékok lehetőséget nyújtanak a bemutatáson túl egy egy pillanat megállításának lehetőségével az elemzésre. A konkrét eseteket ilyen szempontok szerint dolgozzuk fel.

A JÁTÉK MINT MÓDSZER AZ INTEGRÁLT TANULÓK ISKOLAI NEVELÉSÉBEN, OKTATÁSÁBAN

SZILÁGYI CSILLA

csillaszilagy.70@gmail.com

Pécsi Tudományegyetem, Bölcsészettudományi Kar

Témakörök: Személyiségfejlődés és -fejlesztés; Szociális képességek, szociális tanulás

Az integráció témakörében egyre nagyobb elméleti, mind a gyakorlati tapasztalatot, ismertet kezdünk felhalmozni. Kutatásomban a sajátos nevelési igényű gyermekek legszélesebb rétegét vizsgálom, akik integrációjával kapcsolatos kutatások csak az 1990-es évek elején kezdődtek meg (Csányi- Zsoldos, 2003). Választott témám alapját Kőpatakiné Mészáros Mária (2001; 2002), Salné Lengyel Mária, Vargáné Mező Lilla cikkei szolgálják. Halász Gábor(2004) kutatásaiból ismerhetjük meg. Az elfogadás, befogadás folyamatáról készített értékes publikációkat Csányi Yvonne, Fatalin Andrea (2004), Kereszty Zsuzsa (1999), Papp Gabriella (2001; 2003; 2004), Zsebe Andrea (2002), illetve Réthy Endréné (1998; 2002) és Nahalka István (2010). Az inkluzív pedagógia gyakorlati alkalmazását az iskolában Kókayné Lányi Marietta (1997; 2007; 2008) írásaiból ismerhetjük meg. A hazánkban megjelent könyvek közül jelentős kiadvány többek között Martonné Tamás Márta: Integráció és inklúzió – Fejlesztő módszerek a közoktatásban (Trefort Kiadó 2006), illetve Bánfalvy Csaba: Az integrációs cunami. Tanulmányok a fogyatékos emberek iskolai és társadalmi integrációjáról(ELTE,2008)című munkák.

Kutatásom célja az integrált tanulók beilleszkedésének, tanulmányi előmenetelének segítése.

Kutatásom igazolja, hogy a gyakorlatban jelenleg alkalmazott eszközök, pedagógiai eljárások, módszerek kevésbé biztosítják az egyéni tanulási utakat. Az integrált tanulók esetében az iskolai kudarcok, konfliktusok borítékolva vannak.

Az egyéni különbségek figyelmen kívül hagyása diszkriminatív folyamatokat indíthatnak el, melyek elkerülhetetlenül oktatási hátrányokká fejlődhetnek. Kutatásomban az integrált tanulók beilleszkedését vizsgálom, iskolai eredményességüket.

Vizsgálatom alapján integrált tanulók nagy részénél a szocializálódás sérül, azaz beilleszkedésüket számos tényező akadályozza, sorozatos konfliktusba kerül társas viszonyaiban, az intézményi szabályrendszerekkel. A velük való bánásmód, személyiségfejlődésük irányát a játék mint módszer pozitívan befolyásolja. Hatékonyabbá teszi a beilleszkedést, tanítást, tanulást. Mégsem kapja meg az őt megillető jelentőséget.

Vizsgálatomat általános iskolai pedagógusok, gyógypedagógusok és a 4.- 8. évfolyamokban tanulók körében végeztem kérdőívvel, interjúkkal. Eredményeimet különböző tanórákon, fejlesztő órákon tett látogatásaim tapasztalataival egészítettem ki.

Kutatásom alapján a végzett pedagógusok képzésük során elsajátított játékpedagógiai ismeretüket könnyedén kizárják a gyakorlatukban. A tananyag- központúság nem teszi lehetővé az ún. lazításokat. Kutatásomban a játékot mint lehetséges módszert vizsgálom az integráció hatékonyabb megvalósításához. Azon játékfajtákat gyűjtöm össze és elemzem hatékonyságukat, melyek a beilleszkedéshez, tanulási nehézségek, magatartási problémák leküzdéséhez elengedhetetlen.

A NÉPI JÁTÉKOK PEDAGÓGIAI ALKALMAZÁSAI

KECSKÉS MIKLÓSNÉ

paracsimo@gmail.com

Pécsi Tudományegyetem, Oktatás és Társadalom Doktori Iskola

Témakörök: Oktatási módszerek, szakmódszertan; Személyiségfejlődés és -fejlesztés

A játék gyermeki szükséglet, mely a felnőttekkel való azonosulásra épül. Játék közben a gyermek a megfigyelt felnőttek mozgását, viselkedését imitálja, és ehhez igazodik az adott helyzetben. A népi játékok az esélyegyenlőség megteremtésének talaját adják, értékeket közvetítenek, a valós, szociális helyzet megismerésének lehetőségét hordozzák. A népi játékok sokféle szerepéről beszélhetünk, legfontosabb azonban az, hogy hogyan hat az egyénre és az hogyan alakítja, befolyásolja a társadalmi kapcsolatokat.

A hetvenes években megindult folyamat eredményeképpen a magyar néptánc és népi játék tantárgyként, műveltségi területként, modulként, tanszakként részévé vált a közoktatásnak.

Az elmúlt évek során rendkívül sokszínű és terjedelmes pedagógiai szempontú írás jelent meg, melyek a népi játékok lehetséges szerepét, személyiség fejlesztő hatását, iskolai vagy óvodai nevelésben betöltött helyét jellemzik. Korábbi írásokban jellemzően a pedagógusok vagy pszichológusok tapasztalati észrevételeivel találkozunk. Mérhető, összehasonlítható adatokkal azonban még igen kevés rendelkezik. Felteszem tehát a kérdést, van-e ma Magyarországon népi játék kutatás, amely a népi játékokat mint pedagógiai eszközt, módszertani lehetőséget vizsgálja és eredményeit mérhető adatokkal bizonyítja. Mely módokon és irányokban halad ma a népi játékok kutatása előadásomban ezekre a kérdésekre keresem a választ.

Kutatásaim során tapasztaltam, hogy számos ének-zenei tankönyv került forgalomba, melyekben nem teljes a népi játékok megjelenése. Több tankönyvben jelentős hiányosságok tapasztalhatóak. Ezen álláspontból kiindulva a közoktatásban megjelenő ének-zene tankönyvek vizsgálatát végeztem el. Eredményeimről előadásomban röviden beszámolok.

Kutatói csoportok, tanítók, óvoda pedagógusok, néprajzkutatók, fejlesztő- és gyógypedagógusok írásait rendszerbe foglalva mutatom be. Érdekes feladatomnak tartom a népi játékkal foglalkozó szakemberek tanulmányainak összehasonlítását egyéb tudományterületek kutatóinak írásaival és saját kutatásommal. Céloom a kutatási irányok összegzése a népi játékok szerepét kutató írások bemutatása és egy jövőbeli új szemlélet kialakítása.

MESE-JÁTÉK- DRAMATIZÁLÁS

TAN CZ TÜNDE

tanczt@gmail.com

Pécsi Tudományegyetem, Illyés Gyula Kar

Témakörök: Alternatív pedagógiák, egyházi nevelés; Oktatási módszerek, szakmódszer-
tan

A „klasszikus mesék” egyre inkább háttérbe szorulnak a mindennapokban, degradálódnak a nevelőmunkában is. A pedagógiai praxis felejteni látszik szórakoztató, közösségformáló és kompetenciafejlesztő funkcióikat, a személyiségre gyakorolt komplex hatásukat. Szinte csak irodalmi és műfaji jellegükről esik szó, elfeledve, hogy a történetek az emberről és a létről való teljes tudást és gondolkodást őrzik és közvetítik; modelleket nyújtva a világban való eligazodáshoz.

Korunk pedagógiája a tanulási folyamatokban tudatosan használja eszközként és célként az örömet, az élvezetet, az élményeket és a játékot. A tanulást a teljes személyiségformálás folyamataként értelmezi, mely az értelmi-, az érzelmi-, és a testi fejlődést/fejlesztést egyaránt szem előtt tartja.

Az előadás a mese, a játék, és a dráma kapcsolódási pontjaira világít rá. Bemutatja a közös alkalmazás személyiségfejlesztő funkcióit, preventív és korrekciós hatásait, melyek lehetőséget kínálnak a nevelés célkitűzéseinek és feladatainak megvalósítására a kisgyermekkorban. A területek együttes érvényesítése holisztikus hatású, hiszen a szó a képzelet és a tevékenység síkján aktivizálja a pszichikumot, az ön- és társismeretet, és segíti az esztétikai átélést, valamint az alkotás szabadságával való megismerkedést.

A meseszövegek játékpedagógiai és drámapedagógiai eszközökkel történő feldolgozása jótékonyan hat a kulcskompetenciák komponenseinek (nyelvi, személyes, szociális) fejlődésére. Eredményesen segíti az értékkevető magatartás formálódását, a személyiség motívum- és tudásrendszerének fejlődését.

A kapcsolódási pontok tudatosítása, aktivizálása és funkcionáltatása nemcsak a gyermekcsoportokon belül eredményezhet pozitív változásokat (valóság átélése, nyitottság, empátia, tolerancia, egymás értékeinek felismerése, feszültség oldás stb.), hanem a pedagógusok nevelési attitűdjeiben is.

A ZENEPEDAGÓGIAI TEVÉKENYSÉG EREDMÉNYESSÉGÉNEK TÁRSADALMI ÉS INTÉZMÉNYI FELTÉTELRENDSZERE

Elnök:

DUFFEK MIHÁLY
Debreceni Egyetem, Zeneművészeti Kar

Opponens:

SZABÓ LÁSZLÓ TAMÁS
Debreceni Egyetem

A zongoratanítás pszichofizikai folyamata (Élő és élettelen szövetsége az esztétikai élményért...)

DUFFEK MIHÁLY
Debreceni Egyetem, Zeneművészeti Kar

A szakközépiskolai zenetanulás és a felsőfokú zenei képzés választásának motivációi és szempontjai

HAUSMANN KÓRÓDY ALICE
Partiumi Keresztény Egyetem

Régi-e a zene, ha régi?

BÚDI KATINKA
Debreceni Egyetem, Művelődés- és Neveléstudományi Doktori Program

Sz. FODOR ADRIENNE
Debreceni Egyetem, Bölcsészettudományi Kar

TOKODI GÁBOR
Debreceni Egyetem, Bölcsészettudományi Kar

A kortárs komolyzene tanításának lehetőségei az iskolában

SZŰCS TÍMEA
Debreceni Egyetem, Bölcsészettudományi Kar

SZIMPÓZIUM–ÖSSZEFOGLALÓ

Témakörök: Művészeti nevelés, vizuális kultúra; Összehasonlító pedagógia, határon túli oktatás

A zenepedagógiai kutatások Magyarországon az utóbbi években ismét fontos szerepet töltenek be. Ennek oka, hogy a társadalomban az értékhierarchia változásai kapcsán negatív irányban változik a zenetanulással kapcsolatos közgondolkodás, a zenei képzés általános hasznával kapcsolatos megítélésben is kedvezőtlen folyamatok észlelhetők. Ugyanakkor a kutatások eredményei sorra bizonyították, hogy a zenei tanulmányok a gyermekek fejlődéséhez elengedhetetlenül szükségesek, a zenetanulás során kifejlesztett képességek számos, más foglalkoztatási területen jelentenek átlagon felüli minőséget.

Egyes műhelyek a zenei nevelés pszichológiai hatásait vizsgálják, míg mások a zenei képességek fejlesztési lehetőségeit kutatják. Nemrég indult kutatócsoportunk tantárgypedagógiai, hangszermetodikai vizsgálatokat végez, valamint a zenetanulás társadalmi összefüggéseivel kapcsolatos kérdésekre keresi a válaszokat a közoktatás különböző intézményeiben.

A szimpózium első előadásának témája a zongoratanítás pszichofizikai folyamatának vizsgálata különböző társadalmi és tanulási környezettel bíró zeneiskolai tanulók körében végzett megfigyelés alapján. A vonatkozó kutatás nem csupán folyamat leírásra irányul, hanem mind szakmai, mind idegéletteni szempontból keresi a válaszokat a hatékony hangszeroktatás új lehetőségeire.

A következő kutatás az erdélyi magyar szakközépiskolai zenetanulás és felsőfokú zenei képzés választásának motivációit és szempontjait mutatja be, mely során helyzetképet kapunk az erdélyi magyar zenei szakképzés jelenlegi helyzetéről és problémáiról. A kutatás jelentősége az egységes magyar nemzeti kultúra szemszögéből is kivételesen fontos.

A harmadik bemutató a régi zene tanításának helyzetét és tapasztalatait vizsgálja a magyarországi ének-zene oktatásban. Tantervek vizsgálatával és tanári interjúk segítségével méri fel a középkori és a reneszánsz zene jelenlétét és képességfejlesztő funkcióit a mai közoktatásban. Az e kutatásban rejlő szakmai értékek intenzívebb kihasználása az oktatásban aktuális feladat.

Az utolsó előadás a kortárs komolyzene tanításának tapasztalatait és lehetőségeit feltáró kérdőíves vizsgálat eredményeit tárja elénk. Az elmúlt század folyamán megváltozott zenei nyelv tanítása természetes és szükséges elvárás, hiszen a zene új kifejezőeszközei teszik lehetővé a zeneművészet új mondandójának kifejezését is.

Szimpóziumunk előadásai bizonyítják, hogy sokféle korszakból, sokféle megszólaltatási irányból közelíthetünk a zeneművészethez, az értő zenehallgatáshoz, amelynek azonban a tanári attitűd és a tanulói befogadás mindig meghatározó és kutatói figyelmet érdemlő szempont lesz a kutatások során.

A ZONGORATANÍTÁS PSZICHOFIZIKAI FOLYAMATA (ÉLŐ ÉS ÉLETTELEN SZÖVETSÉGE AZ ESZTÉTIKAI ÉLMÉNYÉRT...)

DUFFEK MIHÁLY

duffekm5@gmail.com

Debreceni Egyetem, Zeneművészeti Kar

Témakörök: Művészeti nevelés, vizuális kultúra; Pedagógiai értékelés, minőségfejlesztés

A zongoratanítás módszertana Magyarországon kiterjedt irodalommal rendelkezik, mind magyar zongorapedagógusok írásai, könyvei révén, mind idegen nyelvről lefordított könyvek formájában (Kovács Sándor, Varró Margit, Földes Andor, Gát József, Czövek Erna, Veszprémi Lili). Ennek bizonyára az az oka, hogy Liszt Ferenc zongorapedagógiai működése, a zongoraművészet megújítójának, továbbfejlesztőjének tevékenysége egy európai mércével is kimagaslónak ítélt és méltán híres magyar zongorapedagógiát, zongoraiskolát alapozott meg. Mindazok, akik hivatásuknak tekintik e kultúra generációkon keresztül történő megőrzését, átadását, olykor maguk is hozzájárulnak saját elméleti és gyakorlati pedagógiájuk révén az ismeretek gyarapításához. A vizsgált probléma az, hogy a gyakorlatban alkalmazott zongoratanítási paradigmák hogyan képesek reagálni a különböző tanulói csoportok háttéréből és felkészültségéből adódó eltérésekre. A zongorajáték élő és élettelen szerkezet kapcsolata, hiszen a zenei tehetséggel megáldott zongorista az, aki megfelelő technikával egy élettelen mechanikai szerkezetet tesz élővé abból a célból, hogy a zenét hallgató közönség esztétikai élményt kapjon. A téma vizsgálatakor látnunk kell, hogy a „pszichofizikai egység” megjelölés igen találó (Henryk Neuhaus)

E folyamat kutatása és a részletek feltárása, új összefüggések felismerése nemcsak elméleti vonatkozásban érdekes, hanem konkrét, gyakorlati következtetések levonásával is segíti a mindennapi hangszer-pedagógia hatékony alkalmazását. A kutatás célja, hogy felfedezze a konkrét kapcsolódási mechanizmusokat a zongorajáték szellemi, logikai, érzelmi, testi mozzanatai között, segítsen jobban látni ezek minőségi egységét, valamint segítsen abban, hogy tisztán láthassuk: a zongora felépítésének meghatározottsága (versenyzongora, pianínó, szintetizátor) miként befolyásolja a zenei gondolkodást, a technikai megvalósítás szellemi oldalát, ugyanakkor milyen testi-mechanikai folyamatok által vagyunk képesek minden zenei tartalmat megjeleníteni. Ennek vizsgálata azért fontos, hogy feltárjuk, mindezen ismereteket miként használjuk fel a zongorapedagógiai gyakorlatban, amely a zongoratanulás kezdetétől a felnőttkorig egységes, egyéni képességfejlesztő folyamat.

A kutatás során harminc zeneiskolai tanuló hangszerkezelését vizsgáljuk zenetanárok bevonásával, akik megfigyelőként adatlapon rögzítik a tanórai tapasztalataikat. Az elemzés során összehasonlítjuk a különböző felépítésű billentyűs hangszereken gyakorlók társadalmi és iskolai háttérét, hangszerválasztással kapcsolatos motívumokat, megfontolásokat, s főként az előrehaladásukkal kapcsolatos tanári tapasztalatokat. Eredményeinket összevetjük a zongorapedagógiai szakirodalommal, valamint következtetéseket fogalmazunk meg a gyakorlati zongorapedagógia és a zongoratanár-képzés számára. A kutatás eredményei túlmutatnak a pusztán didaktikai, metodológiai problémakörön, hiszen a fejlesztő folyamat a szűken vett szakmai-pedagógiai fejlesztési komponens mellett jelentős nevelési aspektust is felvet, amely a teljes személyiségfejlődésre is befolyást gyakorol.

A SZAKKÖZÉPISKOLAI ZENETANULÁS ÉS A FELSŐFOKÚ ZENEI KÉPZÉS VÁLASZTÁSÁNAK MOTIVÁCIÓI ÉS SZEMPONTJAI

HAUSMANN KÓRÓDY ALICE

hausmannaliz@gmail.com
Partiumi Keresztény Egyetem

Témakörök: Művészeti nevelés, vizuális kultúra; Összehasonlító pedagógia, határon túli oktatás

Kutatásunk a romániai magyar középfokú zenei szakoktatás múltját jelenét és távlatait igyekszik feltérképezni.

Az 1989-es fordulat után pozitív változások történtek az erdélyi magyar közép- és felsőfokú zenei szakoktatás területén. Az előzményekről, az átalakult helyzetéről, annak eredményeiről és perspektíváiról nem készült átfogó felmérés. Kutatócsoportunk erre vállalkozott.

A hat városhoz (Sepsiszentgyörgy – 1990, Udvarhely -1970, Csíkszereda – 1990, Marosvásárhely – 1908, Kolozsvár – 1819, Szatmárnémeti – 1903) amelyekben már volt magyar nyelvű, középfokú zenei szakoktatás, a 2012-2013-as tanévtől Nagyvárad is csatlakozott.

Magyar nyelvű zenei felsőoktatási képzés elsőként Kolozsváron indult, és számos átszervezést követően (1946, 1948, 1950) 1985-ig működött. Marosvásárhelyen 1960-ban Pedagógiai Főiskola alakult, melynek zenepedagógia tanszékén 1977-ig volt magyar nyelvű tagozat is. A rendszerváltást követően több meghiúsult kísérlet után, melyek a kolozsvári Zeneakadémián a magyar nyelvű oktatás visszaállítására irányultak, közösségünk új utakat keresett és talált. Ma három felsőoktatási intézményben (Nagyvárad, PKE-1991, Kolozsvár, BBTE Református Tanárképző Kar-2003, Marosvásárhelyi Művészeti Egyetem-2004) folyik magyar nyelven zenei képzés.

Meglátásunk szerint a hazai magyar zenei szakoktatás legnagyobb problémája, hogy a közép- és felsőfokú intézmények nem rendelkeznek egységes koncepcióval. Ezért kutatásunk célja a zenei szakképzésünk hagyományainak feltárása mellett a jelenlegi helyzet felmérése, és ennek alapján az erdélyi magyar zenei szakképzés továbbgondolása, összehangolása.

A felmérést abban a hét erdélyi zenei szakközépiskolában végeztük, ahol magyar tagozat is működik. A tanárokkal interjú készítettünk, a IX-XII. osztályokba járó diákok pedig kérdőívet töltöttek ki.

A tervezett előadásomban a kérdőívek tanúságát szeretném bemutatni. A szociális helyzet és a régió függvényében elemezzük a válaszokat. Arra vagyunk kíváncsiak, hogy melyek a zenetanulás legfontosabb motivációi, hogy a zenei szakképzésben résztvevő tanulók milyen arányban és miért választják (vagy nem) a felsőfokú zenei képzést, a zenei pályát, ismerik-e a továbbtanulási lehetőségeiket, az egyetemek kínálatát, milyen szempontok szerint választanak intézményt, és milyen képzési kínálat a legvonzóbb számukra.

A kutatásunk eredménye alapján megindulhatna egy egészséges párbeszéd az intézmények között, amely a feladatok megosztására irányulna. Amennyiben sikerülne, akkor ez a zenei képzés minőségének, s egyúttal az erdélyi magyar közép- és felsőfokú zenei szakképzés hosszú távú, folyamatos és összehangolt fejlődésének lehetőségét jelenthetné.

RÉGI-E A ZENE, HA RÉGI?

BÚDI KATINKA – SZ. FODOR ADRIENNE – TOKODI GÁBOR

katyusa88@gmail.com

adrifodor3@gmail.com

gabortokodi@gmx.de

Debreceni Egyetem, Bölcsészettudományi Kar

Témakörök: Művészeti nevelés, vizuális kultúra; Tanulás, tudás

Vajon tisztában vannak-e a zenepedagógusok azzal, hogy kellő irányítással sikeresen kelthetik fel diákjaik érdeklődését egy reneszánsz tánczene vagy akár egy gregorián dallam szépsége iránt? A szinte folyamatossá váló zenehallgatás lehetőséget teremt a különböző zenetörténeti korok és a különféle stílusirányzatok közötti szabad válogatásra. Nem mindegy azonban, hogy a tanulók milyen típusú zenékkal találkoznak. A zenetanulás, zenehallgatás transzferhatásait, személyiség-fejlődésbeli jelentőségét az utóbbi évtizedek hazai és nemzetközi kutatásai bizonyították. Barkóczi és Pléh 1977-ben Kodály nevelési módszerének pszichológiai hatásvizsgálatát végezték, Janurik Márta a fiatalok klasszikus zenével kapcsolatos attitűdjeit (2009), valamint a zenei képességek és az olvasás elsajátítása közötti kapcsolatot vizsgálta (2008). Bocsi- Karasszon- Pusztai (2012) a zeneértés felsőoktatásbeli szerepét vizsgálták.

Kutatásunk célja a középkori és a reneszánsz zene jelenlétének feltárása a mai közoktatásban. Munkánk során arra kerestük a választ, hogy a tanuló mikor, hogyan, milyen formában találkozik a középkor és a reneszánsz korának vokális és hangszeres műveivel.

Az általunk kiválasztott korszakok meglehetősen problematikusak a befogadásukat tekintve, miközben a későbbi korok zeneműveinek, irodalmi és képzőművészeti alkotásainak megértéséhez elengedhetetlenül fontosak ezek az ismeretek. Könnyen belátható, hogy ezen ismeretek átadásának eredményessége és élményszerűsége jelentős mértékben függ a tanár elhivatottságától és a tananyag nyújtotta lehetőségektől. Ennek alapján kutatásunk két területre koncentrált. Megvizsgáltuk, hogy a különböző iskolai szintek tantervében hogyan jelenik meg a fenti zenetörténeti időszak. Az elemzés célja az volt, hogy rávilágítson a régi zene elhelyezkedésére a mai ének-zene oktatás felépítésében. A tanterveket a dokumentumelemzés módszerével vizsgáltuk.

Kutatásunk folytatásaként néhány Hajdú-Bihar megyei általános iskola felső tagozatán és gimnáziumában, az ISCED II. szinten tanító tanárok körében 15 strukturált interjút készítettünk, melyek segítségével feltártuk a régi zene oktatásának jelenlegi helyzetét, a mai pedagógiai gyakorlat céljait, eredményeit és a lehetséges fejlesztési területeit.

Kutatásunk eredményeinek pontos feldolgozása és (tudományos igényű) kiértékelése még folyamatban van, de előzetes összegzésként már kitűnik, hogy a tanárok sikeresebb munkájához jelentősen hozzájárulna a régi zenei előadásmód utóbbi évtizedeinek hazai és nemzetközi tapasztalatainak alaposabb ismerete.

A KORTÁRS KOMOLYZENE TANÍTÁSÁNAK LEHETŐSÉGEI AZ ISKOLÁBAN

SZÚCS TÍMEA

szucstimea77@gmail.com

Debreceni Egyetem, Bölcsészettudományi Kar

Témakörök: Művészeti nevelés, vizuális kultúra; Tanulás, tudás

Régóta bizonyított tény, hogy a zenetanulás jótékony hatással van más készségeink és képességeink fejlődésére is (Laczó, 2002; Bocsi – Karasszon – Pusztai, 2012). Ebben fontos szerepe van az iskolai ének-zene óráknak is. Azonban a zenepedagógiai kutatások eredményei szerint az ének-zene órák nem népszerűek (Janurik, 2007), s nem fejtik ki az elvárható hatásukat. Ez arra hívja fel a figyelmünket, hogy szükség van az ének-zene oktatás átalakítására (Janurik, 2009; Hausmann, 2011). Fontos ez azért is, mert a napjainkban ránk zúduló „függönyzene” átalakította a zenehallgatási szokásainkat, s ez megjelenik az ének-zene órákon is (Janurik, 2009; Józsa 1972). Ahhoz, hogy a megfelelő lépéseket megteheszük, alapos helyzetelemzést kell készíteni. Szükséges átvizsgálni a tantervekben előírt követelményeket, megtudni, hogy valójában mi történik az órákon, hiszen nagyon fontos a tanárok szerepe (OECD, 2007) és elengedhetetlen a diákjaink véleményének, igényének felmérése is.

Jelenlegi kutatásom célja az, hogy egy helyzetképet állítsak fel az ének-zene tanárok tantárgyi attitűdjéről, valamint annak feltérképezése, mi és hogyan valósul meg az órákon, kihegyezve mindezt a kortárs zene tanítására. A tanárok megkérdezése mellett fontosnak tartom a tanulók véleményének megkérdezését is a kortárs komolyzenével kapcsolatban. Ezt nem hagyományos kérdőívvel tervezem, hanem egy kortárs zenéből összeállított zenei anyaghoz kapcsolódó részletes véleménynyilvánítással.

Egy négy tanár részvételével felvett fókuszcsoportos megbeszélés alapján készítettem el a kutatás kérdőívét, melyben az alábbi kérdéscsoportok szerepelnek: háttérkérdések (végzettség, lakhely, hangszerjáték), a jelenlegi zeneoktatásról és a napjainkban történő változásokról való vélemény, annak feltérképezése hogyan tanít az órákon (tankönyv, szemléltető eszközök, zenehallgatás), a zenehallgatásra és a kortárs komolyzenére vonatkozó kérdések.

A száz darab kérdőív ének-zene szakos tanárok és ének-zene szakos MA-s hallgatók töltötték ki Debrecen, Nyíregyháza, Püspökladány, Eger, Miskolc, Szeged városában. A kérdéscsoportok közül a kortárs komolyzenére vonatkozó blokkot dolgoztam fel. Már a fókuszcsoportos beszélgetés alkalmával is kiderült, s jelen kutatás megerősítette, hogy a tanárok némi fenntartással fogadják a kortárs komolyzenét és ez természetes kihat az ének-zene órákra is. A kérdőíves vizsgálat adatainak elemzése még folyamatban van, azonban világos, hogy a távolságtartásban szerepet játszik a témában való jártasság hiánya, az időhiány és néhány rossz tanári tapasztalat is. Az is egyértelmű, hogy bár a zenetörténet egyik „mostoha gyermeke” a kortárs komolyzene, megfelelő előkészítéssel és tanári vezetéssel fejleszti a kreativitást, az esztétikai érzéket, a logikát, a ritmus-érzéket, az interpretációs sokszínűség felismerését, ezáltal nélkülözhetetlen szerepe van.

A KLINIKAI PSZICHOPEDAGÓGIA KORSZERŰ MÓDSZER-ÉS ESZKÖZTÁRA AZ ÉRZELMI-ÉS VISELKEDÉSI ZAVAROKKAL KÜZDŐ GYERMEKEK, TANULÓK SZEMÉLYISÉGFEJLESZTÉSÉBEN

Elnök:

EIGNER BERNADETT

Eötvös Loránd Tudományegyetem, Bárczi Gusztáv Gyógypedagógiai Kar

Opponens:

EGRI TÍMEA

Eötvös Loránd Tudományegyetem, Bárczi Gusztáv Gyógypedagógiai Kar

Az agressziókezelő programok jelentősége a klinikai pszichopedagógiában

EGRI TÍMEA

Eötvös Loránd Tudományegyetem, Bárczi Gusztáv Gyógypedagógiai Kar

GEREVICH JÓZSEF

Eötvös Loránd Tudományegyetem, Bárczi Gusztáv Gyógypedagógiai Kar

A korai játékos szülő-gyermek interakciók szerepe a személyiségfejlődésben –diagnosztikus és terápiás módszerek

EIGNER BERNADETT

Eötvös Loránd Tudományegyetem, Bárczi Gusztáv Gyógypedagógiai Kar

A pszichodinamikus mozgás- és táncterápia személyiségfejlesztő hatása sajátos nevelési igényű csoportokra

HORVÁTH ZSUZSANNA

Eötvös Loránd Tudományegyetem, Neveléstudományi Doktori Iskola

A szenzoros integrációs terápia szerepe a viselkedészavarok megelőzésében, kezelésében

REMÉNYI TAMÁS

Eötvös Loránd Tudományegyetem, Bárczi Gusztáv Gyógypedagógiai Kar

SZIMPÓZIUM–ÖSSZEFOGLALÓ

Témakörök: Személyiségfejlődés és -fejlesztés; Gyógypedagógia, sajátos nevelési igények

Az átlagostól eltérően fejlődő gyermekek megismerése, nehézségeik kezelése során általában patológiai szemlélettel találkozunk, melyben a zavart funkciók, képességek részletes feltárása a cél. Ez a nézőpont nem képes figyelembe venni az egyéni sajátosságokat, az egész személyiség helyett az egyes funkciókat tárja fel statikusan, élesen meghúzza a határt normális és abnormális között, és egyoldalúan negatív beállítottságú. Újra életre kelnek azonban azok az irányzatok is, amelyek a depatologizáló szemlélet, és a komplex klinikai megközelítés mellett törnek lándzsát. A klinikai gyógypedagógia régóta ezt a modern szemléletet tudta magáénak; a komplex megközelítés elvét, azt, hogy az egyént holisztikusan, bio-pszicho-szociális egységben szemléli, az egyént önálló, környezetével szoros kapcsolatban lévő rendszerként látja. A klinikai pszichopedagógia mai, modern módszer-és eszköztárával az egyén és közvetlen környezete komplex megismerésére, megértésére és megsegítésére törekszik. Dinamikus megközelítést alkalmaz: feltárja az ok-okozati összefüggéseket, az egyes jelenségek egymásra hatásainak hálóját, a személyiségfejlődési irányokat, zavarokat, a dinamikát. A pszichopedagógiai profil felrajzolásával az egyénben és közvetlen környezetében (például a nevelési hatásokban) rejlő erőforrások, protektív faktorok feltárásával együtt ismeri meg a rizikó faktorokat, az egyén életét nehezítő tényezőket. A pozitív személyiségjegyek feltárása, a fejlesztésközpontú, időről időre felülvizsgált diagnózis, az egyéni sajátosságokat, érzelmi megéléseket figyelembe vevő, támogató terápia, a legközelebbi fejlődési zóna, a játék, a kreativitás megteremtésével a deficitközpontú szemlélet helyett az erősségközpontú, komplexitásra törekvő, az extraintellektuális funkciók jelentőségét, a fejlődési dinamikát, folyamatmodellt, tranzakciók szerepét hangsúlyozó szemlélet jellemzi a mai modern pszichopedagógiát. A komplex esetkezelés személyre szabott diagnosztikus és terápiás munkát jelent; ebből mutat ízelítőt a szimpózium. Az agresszió fejlődésének jellemzői hangsúlyosak a személyiségfejlődés alakulásában; meghatározóak a magatartási zavarok, az antiszociális fejlődésirány jellegzetességeiben. A családi és a közösségi nevelésben is súlyos kihatásai vannak; felismerésük és kezelésük lehetőségeit mutatja be az első előadás. A második előadásban a szülő-gyermek interakciók, a formálódó kapcsolat jelentőségéről hallhatunk, mely befolyásolja a gyermek személyiségfejlődését, társas beilleszkedését. A korai kapcsolati zavarok felismeréséről és terápiás lehetőségeiről hallhatunk. A következő előadás a pszichodinamikus mozgás-és táncterápia személyiségfejlesztő hatásait mutatja be, külön tárgyalva a sajátos nevelési igényű gyermekek, tanulók körét. Az érzelmi-és viselkedészavarok megelőzésében, kezelésében hatékony módszer a szenzoros integrációs terápia a klinikai pszichopedagógia eszköztárában, melyet az utolsó előadásban mutat be a szerző.

AZ AGRESSZIÓKEZELŐ PROGRAMOK JELENTŐSÉGE A KLINIKAI PSZICHOPEDAGÓGIÁBAN

EGRI TÍMEA – GEREVICH JÓZSEF

egritimea@gmail.com

gerevic@t-online.hu

Eötvös Loránd Tudományegyetem, Bárczi Gusztáv Gyógypedagógiai Kar

Témakörök: Személyiségfejlődés és -fejlesztés; Gyógypedagógia, sajátos nevelési igények

Cél: A pszichopedagógia körébe tartozó fiatalok vizsgálata céljából olyan zárt intézményben tartózkodó fiatalok vizsgálatára került sor, akik érzelmi- és viselkedészavart mutató tüneteik okán kerültek javító – nevelő intézménybe, börtönkörnyezetbe, vagy a klinikai pszichopedagógia egyéb területére. Fontos ezen célcsoportokban is a terrorizálás, agresszivitás okainak, típusainak, megnyilvánulásainak pontos feltérképezése. Mivel az agresszió háttérében gyakran a szenvedélyszerek használata áll, vizsgáljuk ezen rizikótényezők és az agresszivitás összekapcsolódásának korrelációját.

Minta: A keresztmetszeti vizsgálatban 9. évfolyamon tanuló vagy 9. évfolyamos tanulónak megfelelő életkorú érzelmi- és viselkedészavart mutató fiatalok vettek részt.

Mérőeszköz: A kutatáshoz használt kérdőíves felmérés a következő mérőeszközöket tartalmazta: Revidiált Olweus Bullying/Viktimizációs Kérdőív, Buss – Perry Agresszió Kérdőív – Fizikai Agresszió Alskála, Agresszió és Viktimizáció Skála (Rövidített Változat), Rosenberg-féle Önértékelési Skála, Junior Temperamentum és Karakter Kérdőív Újdonságkeresési Skála (J-TCI), Hiperkinetikus Zavar Kérdőív, Képességek és Nehézségek Kérdőív (SDQ), Pozitív Viselkedési Skálák, A Verekedés Szülői Támogatása Skála és az EuroADAD interjú iskolai problémákra, dohányzásra és alkoholfogyasztásra irányuló kérdései.

Eredmények, megbeszélés: Az eddig feldolgozott eredmények alapján a zárt intézményi környezetben élő fiatalok azok, akik a legnagyobb mértékű agressziót voltak kénytelenek átélni a mindennapokban, esetükben volt a legmagasabb az iskolai problémák aránya, illetve az iskolakezűlés. Ahhoz, hogy problémájukat kezelni tudják, gyakrabban használtak szenvedélyszereket (cigaretta, alkoholt, illegális szereket) mint a többi fogyatékosági csoportba tartozó fiatal.

Kulcsszavak: klinikai pszichopedagógia, érzelmi- és viselkedészavart mutató fiatalok, zárt intézmények, javító-nevelő intézet, börtönkörnyezet, agresszió, szerfogyasztás

A KORAI JÁTÉKOS SZÜLŐ-GYERMEK INTERAKCIÓK SZEREPE A SZEMÉLYISÉGFEJLŐDÉSBE – DIAGNOSZTIKUS ÉS TERÁPIÁS MÓDSZEREK

EIGNER BERNADETT

ebernadette11@gmail.com

Eötvös Loránd Tudományegyetem, Bárczi Gusztáv Gyógypedagógiai Kar

Témakörök: Személyiségfejlődés és -fejlesztés; Gyógypedagógia, sajátos nevelési igények

Az érzelmi és viselkedési, személyiségfejlődési zavarok többsége a korai szocializáció hibájára vezethető vissza, melyben a családi kapcsolatok minősége meghatározó jelentőségű. Az első hónapokban erőteljes hatással van a gyermeki tapasztalatok szervezésére az anya-gyerek interakció. Az optimális korai anya-gyerek interakció pozitív irányba tudja befolyásolni, módosítani a gyermek fejlődését meghatározó biológiai vagy pszichoszociális rizikótényezők alapján meghatározott fejlődési utat. A „szemtől szembe” korai interakciókban felismerhetők a kapcsolati és kommunikációs zavarok, a szociális tanulás akadályozottsága, az atipikus fejlődéshez vezető interakcionális sajátosságok. A korai interakciók zavara és diszharmóniája veszélyeztető tényező lesz a gyermek egészséges fejlődésére (mind a kognitív, mind az érzelmi-szociális fejlődést tekintve), mind családi kapcsolatainak minőségére nézve. Saját kutatásomban ötven anya-gyerek páros interakcióit vizsgáltam a gyermekek négy és fél hónapos korában. Mind az anya, mind a gyermek interakciós viselkedését, és az anya játékoságát elemeztem, az összehatás pedig az interakciós szinkronitásban „mérhető”. Kutatásomban az atipikus interakciós jegyek, illetve mintázatok elemzésére saját kódrendszert dolgoztam ki, melynek alapján elkülöníthetőek a problémamentes, harmonikus és az atipikus interakciók. Az interakciók elemzésével kapcsolati mintázatok, fejlődési irányok, patológiák bejósolhatók, így a módszernek preventív jelentősége van. Jól felhasználható a korai szociális tanulás, személyiségfejlődés segítésében, a zavarok megelőzésében, korai intervenciójában. Ez fontos szerepet játszik az integratív játékkerápia módszerében, melyet a Mikkamakka integratív családi játéktárakban alkalmazunk a 0–8 éves korú gyermekek és szüleik számára. A játék a társadalmi esélyegyenlőség megteremtésének korai és hatékony eszköze, hiszen egyaránt segít a kiemelkedő képességű gyermekek tehetsége kibontakoztatásában, az átlagosan fejlődő gyermeknek harmonikus fejlődésében, és a fejlődési problémákkal küzdő, sérült kisgyermeknek társadalmi beilleszkedésében. Az „integratív játék” pszichopedagógiai módszerkombináció komplex korai intervenciók stratégia, melyet a játéktárban alkalmazunk. A Játéktár olyan integrált (játék)tér, ahol átlagosan és eltérően fejlődő gyermekek szüleikkel együtt játszhatnak, szakemberek értő figyelme, játékmódszertani segítsége mellett. A játéktárban alkalmazott „integratív játék”-ban a szülő-gyermek interakciókat fejlesztő konzultációs és terápiás formák találhatók meg. Fő cél a játékképesség és az interakciók fejlesztése, mely elősegíti az egészséges személyiségfejlődést és a társas beilleszkedést.

A PSZICHODINAMIKUS MOZGÁS- ÉS TÁNC TERÁPIA SZEMÉLYISÉGFEJLESZTŐ HATÁSA SAJÁTOS NEVELÉSI IGÉNYŰ CSOPORTOKRA

HORVÁTH ZSUZSANNA

suzie.horvath@gmail.com

Ötvös Loránd Tudományegyetem, Neveléstudományi Doktori Iskola

Témakörök: Személyiségfejlődés és -fejlesztés; Gyógy pedagógia, sajátos nevelési igények

A pszichodinamikusan mozgás- és táncterápia a Pszichoterápiás Tanács által elfogadott önismerteti és terápiás módszer. A terápia ötvözi a testtudati gyakorlatokat és a mozgásos improvizációban rejlő alkotó és gyógyító lehetőségeket a csoportterápia eszközeivel. A terápiás foglalkozások alatt egyszerre van jelen az egyén saját belső dinamikája és a csoportdinamika, vagyis mindazon változók, melyek leginkább hatnak az egyénre és a csoportra mint egészre egyaránt. A terápia lélektani elméleti hátterét elsősorban pszichoanalitikus megközelítések, azon belül tárgykapcsolati és szelfpszichológiai területek, valamint a preverbális kor emlékezetkutatásai és a kötődéskutatások adják.

Ily módon a mozgásterápiában használt munkamódok nem csupán a testi szintekre, hanem a személyiség mélyebb szintjeire is hatással vannak. A testtudati munka a test valóságára, az érzékelési lehetőségeire épít, így teremtve meg azt az állapotot, melyben átélhető a hatóerő (önmagunk) élménye és megvalósulhat a testi szintek reflektivitása. Ez a sajátos figyelmi állapot elősegíti a folyamatos önértékelés és önfelfedezés élményét és a testünkkel, önmagunkkal való kísérletezés lehetőségeit. A kapcsolati munka során egyszerre figyelünk a saját mozgásunkra és a másikéra, miközben folyamatos, finom egymásra hangolódás történik. A társakkal való mozgásos kapcsolatban átélhető a kölcsönösség és elismertség élménye.

A kutatás célja az eddig taglalt terápiás módszer hatásvizsgálata az egyéni affektív képességek és a kognitív architektúrák feltérképezése, illetve a csoportok alakulása (csoportkohézió, csoportközi viszonyok, az egyén helye a csoportban) mentén. A mozgásterápia személyiségre és a személyiség fejlődésére vonatkozó hatásai a szociometria módszerével és viselkedési kérdőívek segítségével térképezhető fel. A kérdőívek (Magatartásproblémák Kérdőív, BPI; Gyermekviselkedési Kérdőív, CBCL; Nisonger Kérdőív) hasonló, egymást jól kiegészítő tételekkel dolgoznak, előtérbe helyezve az agressziót, szorongást, a társas kapcsolatokat, valamint figyelmi problémákat. Ez utóbbi vizsgálatára, illetve a téri emlékezetre vonatkozó kognitív, neuropszichológiai tesztek úgyszintén a kutatás részét képezik.

A pszichodinamikusan mozgás- és táncterápia hatásainak vizsgálatára sajátos nevelési igényű csoportok esetén nincs ismert kidolgozott metodika, ez az oka a széles körű kutatási kérdések és módszerek megjelenésének. Azonban az eddigi terápiás folyamatok tapasztalatai alapján körvonalazható a módszer hatékonysága a csoportkohézió növekedése, a testtudat, testkép fejlődése, illetve az agresszió és szorongás csökkenése terén.

A SENZOROS INTEGRÁCIÓS TERÁPIA SZEREPE A VISELKEDÉSZAVAROK MEGELŐZÉSÉBEN, KEZELÉSÉBEN

REMÉNYI TAMÁS

remtomi@gmail.com

Eötvös Loránd Tudományegyetem, Bárczi Gusztáv Gyógypedagógiai Kar

Témakörök: Személyiségfejlődés és -fejlesztés; Gyógypedagógia, sajátos nevelési igények

A szenzoros integráció az alap információfeldolgozási folyamata az idegrendszernek. A saját testünkől és a külvilágból jövő információk feldolgozásának, észlelésének során számos probléma adódhat az idegrendszeri feldolgozási folyamatban. Ezek az úgynevezett szenzoros diszfunkciók gyakran okozhatnak tanulási és viselkedészavart. A szenzoros diszfunkciók kezelésében, valamint a tanulási és viselkedészavarok megelőzésében nyújt hatékony segítséget a szenzoros integrációs terápia.

A szenzoros integráció az a normál idegrendszeri folyamat, amely a legkorábbi életkortól hozzászabja az egyént ahhoz, hogy a saját testéből és a környezetből érkező ingereket feldolgozza, értelmezze és ennek eredményeként a helyzetnek megfelelő, adekvát válaszreakciót hozzon létre. A szenzoros integráció a normál idegrendszeri fejlődés része, a szenzomotoros aktivitáson keresztül fejlődik. A szenzoros integráció tartalmaz neuropszichológiai, szenzomotoros kognitív és érzelmi folyamatokat. A szenzoros integráció az alapja a testtartásnak és mozgásnak, a testséma fejlődésnek, a téri és időbeli tájékozódásnak, a kognitív és érzelmi fejlődésnek, a tevékenységek tervezésének és kivitelezésének, a tanulásnak, a viselkedésnek.

Ahhoz, hogy egy gyermek a hétköznapi helyzetek, vagy akár az óvodában, iskolában a többiekkel együttműködve, megfelelő teljesítményt tudjon nyújtani jól működő érzékszerveken túl többre van szüksége. Az érzékszervekhez kapcsolódó idegrendszeri feldolgozási folyamat s az arra adekvát válaszreakció, azaz szenzoros integráció folyamata is megfelelően kell, hogy működjön a különböző szenzoros rendszerekre vonatkozóan, valamint az idegrendszer aktivitási szintje is jól szervezett kell legyen. E két összetett folyamat megfelelő működése és egymásra gyakorolt pozitív hatása képes egy biztos alapot adni a gyermekek számára, hogy a tanulási és alkalmazkodási, viselkedési folyamataikban képesek legyenek kompetenssé és autonóm személylél válni.

Saját testünkől és a külvilágból származó információk idegrendszeri feldolgozása során az információk összekapcsolódnak mint egy puzzle-kép elemei.

S a különböző elemek összeillése, azaz a feldolgozott információk összekapcsolódása biztosítja, hogy az egyén a hétköznapi élethelyzeteket megfelelően képes legyen beazonosítani, értelmezni, s arra adekvát válaszreakciókat tudjon adni. Ezen folyamatot nevezzük a szenzoros rendszerek integrációjának, röviden szenzoros integrációnak. Ebben a folyamatban együttműködő rendszerek a következők: vesztibuláris rendszer, zsigeri rendszer, mélyérzékelő rendszer, kinezetikus rendszer, gusztatorikus rendszer, olfaktorikus rendszer, taktilis rendszer, auditív rendszer, vizuális rendszer. E rendszerek megfelelő működését, érését, fejlődését segíti elő a szenzoros integrációs terápia.

Kulcsszavak:

szenzoros integráció, szenzoros diszfunkciók, tanulási zavar, viselkedészavar, szenzoros integrációs terápia, észlelés, adekvát válaszreakció, testtartás, mozgás, testséma, téri tájékozódás, időbeli tájékozódás, kognitív folyamatok, tevékenységtervezés, kivitelezés

TANULÓ RÉGIÓK MAGYARORSZÁGON: AZ ELMÉLETTŐL A VALÓSÁGIG

Elnök:

ENGLER ÁGNES
Debreceni Egyetem, Bölcsészettudományi Kar

Opponens:

KOZMA TAMÁS
Debreceni Egyetem, Bölcsészettudományi Kar, Oktatókutatató és Fejlesztő Intézet

Tervek és valóság. Diplomások a felnőttképzésben

ENGLER ÁGNES
Debreceni Egyetem, Bölcsészettudományi Kar

GYÖRGYI ZOLTÁN
Debreceni Egyetem, Bölcsészettudományi Kar

Esettanulmányok a személyes tanulás terén

JUHÁSZ ERIKA
Debreceni Egyetem, Bölcsészettudományi Kar

MÁRKUS EDINA
Debreceni Egyetem, Bölcsészettudományi Kar

SZABÓ JÓZSEF
Debreceni Egyetem, Bölcsészettudományi Kar

A társadalmi aktivitások területi jellemzői

FORRAY R. KATALIN
Pécsi Tudományegyetem, Bölcsészettudományi Kar, „Oktatás és Társadalom” Neveléstudományi Doktori Iskola

HÍVES TAMÁS
Oktatókutatató és Fejlesztő Intézet

Tanuló régiók nyomai a területi statisztikában

TEPERICS KÁROLY
Debreceni Egyetem, Természettudományi és Technológiai Kar

SZILÁGYINÉ CZIMRE KLÁRA
Debreceni Egyetem, Természettudományi és Technológiai Kar

MÁRTON SÁNDOR
Debreceni Egyetem, Bölcsészettudományi Kar

SZIMPÓZIUM–ÖSSZEFOGLALÓ

Témakörök: Felsőoktatás, felnőttoktatás; Tanulás, tudás

A tanuló régió fogalmával számos megközelítésben találkozunk, elsősorban az élethosszig tartó tanulás koncepciójába ágyazva (Longworth 1999, Ehlers 2008). A régió szintű tanulás vizsgálatára szerveződött kutatások elsősorban gazdasági megközelítések. (Erdei et al. 2012). A lokális szinten megjelenő társadalmi elemek tanuló-szempontrú vizsgálatára Kozma (2010) hívja fel a figyelmet. A közelmúltban végzett nemzetközi kutatások közül kiemelendő a Composite Learning Index (Lachance et al. 2010) és a Deutscher Lernasatlas (Schoof et al. 2011), amelyek területi szintű komplex mutatók megalkotásával térképezték fel a tanuló társadalmat. Hazánkban a felnőttképzésbe bevonható népesség statisztikai mutatóinak kidolgozására történt kísérlet, a demográfiai, iskolázottsági és gazdasági adatok alapján. (Híves – Kozma et al. 2004) A szimpóziumban bemutatott kutatás keretében olyan országos képet kívánunk nyújtani, amely együttesen kezeli a társadalmi tanulás lehetséges módozatait és ezek területi-gazdasági összefüggéseit. Célunk, hogy a különböző társadalmi szinteken megnyilvánuló tanulási lehetőségeket olyan statisztikai adatokon alapuló indikátorok segítségével ragadjuk meg, amelyek felhasználásával elkészül egy komplex hazai tanulói atlasz. A kutatás további célja a kemény mutatók finomítása intézményi esettanulmányokkal.

A vizsgálat négy pilléren alapszik, amire három szint épül. A nemzetközi kutatásokhoz igazodva feltérképezzük a társadalom tagjainak formális, nem-formális, informális tanulási módozatait, valamint a társadalmi aktivitás szintereit. Valamennyi pillér elméleti és empirikus vetülettel rendelkezik. A kutatás három szinten fókuszál a tanulás és régió összefüggéseire. Az első szinten települési bontásban rajzolódik ki az országos tanulási térkép, még a második szint a regionális eltérések és hasonlóságok ábrázolására hivatott. A különböző intézményekben, illetve településeken végzett terepkutatások esettanulmányok formájában árnyalják, illetve teszik teljessé az országos és regionális eredményeket.

A szimpóziium keretében az elmélettől a valóságig kísérjük figyelemmel a tanuló régiók kialakulását. Az első előadásban a tanuló régiók egyik alapvető társadalmi csoportjának, az értelmiségieknek tanulási attitűdjét és munkaerő-piaci sikerességét vizsgáljuk meg. Ezt követően a nehezen megragadható informális tanulás módozatait és annak vizsgálati lehetőségeit járjuk körül, különös tekintettel a kulturális és a sportolási tevékenységekre, valamint a médiahasználatra és önképzésre. A társadalmi aktivitások mérése hasonló kihívás elé állítja a kutatókat, a harmadik előadásban a civil társadalmi szerveződések integráló szerepének bemutatására kerül sor. Végül a különböző kutatási pillérek és szintek eddig feltárt elemei kartográfiai ábrázolásokban jelennek meg, amelyek nemcsak összefoglalják az eddigi eredményeket, hanem újabb kutatási irányokat jelölnek ki.*

* Az előadás az OTKA (K-101867) által támogatott Tanuló régiók Magyarországon: Az elmélettől a valóságig című kutatás keretében készült. (Kutatásvezető: Prof. Dr. Kozma Tamás)

TERVEK ÉS VALÓSÁG. DIPLOMÁSOK A FELNŐTTKÉPZÉSBEN

ENGLER ÁGNES – GYÖRGYI ZOLTÁN

engler.agnes@arts.unideb.hu

gyorgyiz@ella.hu

Debreceni Egyetem, Bölcsészettudományi Kar

Témakörök: Felsőoktatás, felnőttoktatás; Tanulás, tudás

Az élethosszig tartó tanulás vonatkozásában gyakran vizsgált jellemző a tanulási hajlandóság. A felnőtt lakosság alacsony tanulási aktivitása (Csernyák et al. 2004) felveti annak kérdését, vajon a fiatal nemzedék javítani fogja-e a nemzetközi viszonylatban rendkívül kedvezőtlen statisztikákat. A különböző elemzések tanulsága, hogy a tanulás különböző módozataiban (különösen a formális képzésekben) a magasan kvalifikáltak dominálnak, a felnőttképzés pótló funkciója tehát kevésbé érvényesül (Fernandes 2009, Györgyi 2012, Engler 2011). Előadásunkban a magasabb tanulási aktivitással rendelkező fiatal felnőtt értelmiségieket állítjuk középpontba regionális keretek között. Egy régió társadalmi-gazdasági helyzetét meghatározza annak értelmiségmegtartó ereje. (Schoof et al. 2011) A jól képzett szakemberek egy jól működő régió belül nemcsak képzettségüknek megfelelő munkát találnak, hanem a folyamatos tanulás is biztosított számukra. (Forray-Kozma 2011)

Kutatásunkban egy olyan határon átnyúló régiót vizsgáltunk, amely magán hordozza a tanulói régió jegyeit: számos felsőoktatási intézmény kínál a helyi munkaerőpiacon konvertálható tudást és kompetenciát nyújtó képzéseket. Kérdésünk, hogy a régióban tanuló fiatalok és értelmiségi munkavállalók továbbtanulási szándékai milyen irányúak és nagyságrendűek.

A kutatás az Észak-alföldi régióban, illetve a Bihar-Bihar régióban zajlott 2012-ben és 2013-ban. A kvantitatív vizsgálatban a régió felsőoktatási intézményeinek teljes idejű képzéseiben (N=1471) és részdíjs képzéseiben (N=1080) résztvevő hallgatóinak tanulásra irányuló terveit vizsgáltuk. Eredményeink szerint a hallgatók számára fontos a folyamatos tanulás, jellemzően az alapvégzettségükhöz kötődő tanulmányok folytatását tervezik. A döntően munka mellett tanuló részdíjs hallgatók a régió belül igyekeznek újabb tanulási lehetőséget keresni, a nappali tagozatos fiatalok nagyobb arányban tervezik a külföldi továbbtanulást, illetve a régió kívüli tanulási helyszínt.

A kutatás másik szála a kereslet és a kínálat közötti összhanggal foglalkozott. A tapasztalatok arra utalnak, hogy a tanulás iránti kereslet – a diplomával rendelkezők esetében – különösen a hátrányos helyzetű kistérségekben nem találkozik megfelelő kínálattal, ami tovább erősíti a munkaerő-piaci háttérű, a nagyvárosi központtal rendelkező kistérségek irányába történő migrációt. Ezt mutatjuk be két észak-alföldi kistérség (Berettyóújfalui és Kisvárdai) példáján.*

* Az előadás az OTKA (K-101867) által támogatott Tanuló régiók Magyarországon: Az elméletől a valóságig című kutatás keretében készült. (Kutatásvezető: Prof. Dr. Kozma Tamás)

ESETTANULMÁNYOK A SZEMÉLYES TANULÁS TERÉN

JUHÁSZ ERIKA – MÁRKUS EDINA – SZABÓ JÓZSEF

juhasz.erika@arts.unideb.hu

markus.edina@arts.unideb.hu

szabo.jozsef@arts.unideb.hu

Debreceni Egyetem, Bölcsészettudományi Kar

Témakörök: Felsőoktatás, felnőttoktatás; Tanulás, tudás

Az előadás az OTKA (Országos Tudományos Kutatási Alapprogramok) által finanszírozott Tanuló régiók Magyarországon: Az elmélettől a valóságig („Learning Regions in Hungary: From Theory to Reality”), röviden LeaRn kutatás személyes tanulás munkacsoportjának munkáját mutatja be. A kutatásunk módszertani alapját a Német Tanulási Atlasz (Deutscher Lernatlas) ún. „Persönliches Lernen” dimenziója jelenti, ami személyes tanulásként is fordítható. A munkacsoport ezt informális tanulás és az általános nonformális tanulás dimenziójaként határozta meg, amely elkülönül a formális (pl. köz- és felsőoktatási) tanulási rendszerektől, és a nonformális tanulás szakmai részétől, azaz a szakképzéstől. Ebben a dimenzióban a német kutatók (DLA) négy fő területet vizsgálnak: 1. az általános (tovább)képzéseket, 2. a kulturális életben való részvételt, 3. a sporttevékenységeket (a hivatásszerű, profi sporttól elválasztva), 4. valamint a média eszközeivel (beleértve a tömegkommunikációt, az internetet, a könyvtárakat egyaránt) történő személyes tanulást.

Ezek képezik a mi vizsgálódási területeinket is azonban az általános képzési területet tekintve német esetben leginkább a népfőiskolai képzések/kurzusok tartoznak a területhez, hazánkban azonban ez sokkal tágabb terep, és minden általános célú, nem szakmai felnőttképzést ide sorolunk és vizsgálni kívánunk. A kulturális területet érintően a német mintában a múzeum, színház, koncert stb. látogatása jellemző, hazánkban pedig ezek mellett kiemelkedő a közművelődési intézmények látogatási aktivitása is, és a könyvtárak is leginkább ide sorolhatók, nem a 4. területhez.

Az első eredmények a DLA (Deutscher Lernatlas), a CLI (Composite Learning Index) és az ELLI (European Lifelong Learning Index) kutatások anyagainak elemzése révén születtek. Körvonalaztuk az egyes kutatások hasonlóságait, különbségeit és elkezdtük azonosítani az egységesíthető, számunkra is releváns és rendelkezésre álló indikátorokat. Az előadás során bemutatjuk ezeket. Kialakítottunk egy indikátorlistát, amelynek mutatói elérhetőek, így országos szinten lehetővé teszik az egyes területek vizsgálatát.

Az előadás során az előzőeken túl az egyes területekhez (általános képzés, kultúra, sport, média) kapcsolódóan készített esettanulmányokat mutatjuk be.

A korábbi kutatások és a hazai adatbázisok, országos és regionális elemzések tapasztalatai és az esettanulmányok által nyert információk révén megérthetjük azokat a folyamatokat, amelyek szerepet játszanak a tanulási közösségek és tanulási régiók kialakulásában.*

* Az előadás az OTKA (K-101867) által támogatott Tanuló régiók Magyarországon: Az elmélettől a valóságig című kutatás keretében készült. (Kutatásvezető: Prof. Dr. Kozma Tamás)

A TÁRSADALMI AKTIVITÁSOK TERÜLETI JELLEMZŐI

FORRAY R. KATALIN* – HÍVES TAMÁS**

forrayrk@gmail.com

*Pécsi Tudományegyetem, Bölcsészettudományi Kar, „Oktatás és Társadalom” Neveléstudományi Doktori Iskola

hives@ella.hu

**Oktatókutató és Fejlesztő Intézet

Témakörök: Felsőoktatás, felnőttoktatás; Tanulás, tudás

A társadalmi szervezetek működése, általában a társadalmi aktivitás a társadalmi beilleszkedés mutatója, ugyanakkor fontos támogatója is. Ezeket az összefüggéseket a külföldi szakirodalom régóta bizonyítja, hazánkban még kevés az erre irányuló kutatás.

Kutatásunk hipotézise szerint a cigánysággal összefüggésbe hozható feszültségek és konfliktusok gyakorisága és ereje a Dél-Dunántúlon jelentősen kisebb mértékű, mint az ország keleti térségeiben; ez a körülmény nem utolsó sorban azzal hozható összefüggésbe, hogy a déldunántúli térségben már több évtizedes hagyománya van a civil szféra aktivitásának.

Ezt a hipotézist elméleti tanulmányokban vizsgáljuk, kitekintve a felsőoktatási szerepvállalás mellett az egyház szerepére is. Ezen túl interjúkon alapuló esettanulmányokat készítünk a térség legjelentősebb civil szervezeteiről, amelyek a cigányság integrálásában, oktatásában, a munkapiacra való bekapcsolódásában fejtik ki tevékenységüket. Kiemeljük a PTE BTK-n szervezett Wlislócky Henrik (Roma) Szakkollégiumot, amely több mint egy évtizedes szervező és támogató munkája a cigány diákok egyetemi sikerességéhez járul hozzá.

Kutatásunkban azt kívánjuk feltárni, milyen civil társadalmi szerveződések alakultak ki a térségben, milyen módon működtek és működnek. Ehhez vizsgálni kívánjunk magukat a társadalmi szervezeteket, ezek működését és hatékonyságát. A vizsgálatban arra törekszünk, hogy azokat a szervezeteket is látókörükbe vonjuk, amelyek ma már nem működnek.

A területi összehasonlítást Kelet-Magyarország civil aktivitásainak vizsgálatával végezzük el. A területi összehasonlítás bázisa a társadalomstatistikai alapú térképek készítése és elemzése. Ezt a munkát a két térség teljes lakosságának, illetve cigány, roma lakosságának vizsgálata alapján végezzük, az elemzésbe vonva az iskolázottság, foglalkoztatottság legfontosabb mutatóit.*

* Az előadás az OTKA (K-101867) által támogatott Tanuló régiók Magyarországon: Az elmélettől a valóságig című kutatás keretében készült. (Kutatásvezető: Prof. Dr. Kozma Tamás)

TANULÓ RÉGIÓK NYOMAI A TERÜLETI STATISZTIKÁBAN

TEPERICS KÁROLY*—SZILÁGYINÉ CZIMRE KLÁRA*—MÁRTON SÁNDOR**

teperics.karoly@science.unideb.hu

czimre.klara@science.unideb.hu

*Debreceni Egyetem, Természettudományi és Technológiai Kar

marton.sandor@arts.unideb.hu

**Debreceni Egyetem, Bölcsészettudományi Kar

Témakörök: Felsőoktatás, felnőttoktatás; Tanulás, tudás

Kutatásunk során a tanulórégiók magyarországi nyomainak feltárására teszünk kísérletet. A „tanulásról” szóló statisztikai adatok települési szintű feldolgozása (azok területi elterjedése) alapján olyan területeket próbálunk azonosítani, amelyek egyedi (egymáshoz hasonló) tulajdonságokkal bírnak. Elképzelésünk szerint ezeket a térségeket (településeket, település-együtteseket) tekinthetjük „tanulórégióknak”. A tanulás különböző formáihoz való viszonyulást megjelenítő komplex mutató segítségével az értékek települési szinten megjeleníthetők, területi csomósodásuk pedig a tanuláshoz való egyedi (egyedien jó vagy rossz) viszonyt érzékelteti. Amennyiben egymás melletti településeken jellemzően hasonló értékeket találunk a térképi megjelenítéskor, azok pozitív vagy negatív volta az így körülhatárolható „régió” tanulási jellemzőit adja vissza.

Célkitűzésünk szerint feladatunk többszintű. Jelen előadásban az országosan gyűjtött, települési szintű, 2011-es adatok segítségével áttekintő képet próbálunk felrajzolni. A munka későbbi fázisában ezt felhasználva választunk kutatási területet, amit (kisebb területi egység révén) saját adatgyűjtéssel próbálunk mélységében feldolgozni.

Módszertani vonatkozásban az országosan gyűjtött, eltérő jellegű adatok együttes kezelése jelent feladatot. A regionális tudományban alkalmazott indexalkotási tapasztalatok (HDI, HI mutatók), matematikai statisztika módszerek (klaszteranalízis, standardizálás) felhasználásával végeztük számításainkat, eredményeinket térképe jelenítettük meg.

Kulcskérdés a tanuláshoz való viszony indikátorokkal, elérhető adatokkal történő megjelenítése. A „tanulásról szóló mutatók” vonatkozásában felhasználjuk a nemzetközi kutatási előzményeket. A Jacques Delors gondolatait továbbvivő pillérszerkezettel megjelenített CLI, illetve a belőle kifejlesztett ELLI mutatói, valamint a DLA sokrétűségükkel közel állnak elképzeléseinkhez. Az oktatás folyamatának intézményekben zajló formális elemei (közoktatás, szakképzés) mellett a közösségi és az otthoni tanulás jelenségét is kezelik az indikátorok között. A vizsgálatba bevont mutatók sokszínűsége egybevág elképzeléseinkkel, de adatszerű megjelenítésük több problémát is felszínre hoz.*

* Az előadás az OTKA (K-101867) által támogatott Tanuló régiók Magyarországon: Az elmélettől a valóságig című kutatás keretében készült. (Kutatásvezető: Prof. Dr. Kozma Tamás)

VALÓS TANULÁSI SZOKÁSOK ELEMZÉSE ELEKTRONIKUS TANULÁSI KÖRNYEZETBEN

Elnök:

ESTEFÁNNÉ VARGA MAGDOLNA
Eszterházy Károly Főiskola, Tanárképzési és Tudástechnológiai Kar

Opponens:

KADOCSA LÁSZLÓ
Dunaújvárosi Főiskola

Az IKT használat jellegzetességei 5-12. évfolyamos tanulók körében

TASKÓ TÜNDE
Eszterházy Károly Főiskola, Tanárképzési és Tudástechnológiai Kar

HATVANI ANDREA
Eszterházy Károly Főiskola, Tanárképzési és Tudástechnológiai Kar

DORNER LÁSZLÓ
Eszterházy Károly Főiskola, Tanárképzési és Tudástechnológiai Kar

Az infokommunikációs eszközök gyakori használatának hatása a tanulói képességekre

DAVID MÁRIA
Eszterházy Károly Főiskola, Tanárképzési és Tudástechnológiai Kar

ESTEFÁNNÉ VARGA MAGDOLNA
Eszterházy Károly Főiskola, Tanárképzési és Tudástechnológiai Kar

SOLTÉSZ PÉTER
Eszterházy Károly Főiskola, Tanárképzési és Tudástechnológiai Kar

A modern tanulási környezet hatása a vizsgára készülésre

Soltész Péter
Eszterházy Károly Főiskola, Tanárképzési és Tudástechnológiai Kar

Pléh Csaba
Eszterházy Károly Főiskola, Tanárképzési és Tudástechnológiai Kar

A multitasking típusú rendszerek hatása a feladatvégzésre és a médiumok hatása a megértésre

PRANTNER CSILLA
Eszterházy Károly Főiskola, Tanárképzési és Tudástechnológiai Kar

SOLTÉSZ PÉTER
Eszterházy Károly Főiskola, Tanárképzési és Tudástechnológiai Kar

PLÉH CSABA
Eszterházy Károly Főiskola, Tanárképzési és Tudástechnológiai Kar

SZIMPÓZIUM–ÖSSZEFOGLALÓ

Témakörök: Elektronikus tanulási környezetek. IKT, e-learning, távoktatás; Kognitív fejlődés és fejlesztés

A szimpóziium előadásai négy részkutatási témát mutatnak be. A kutatási témák a mai megváltozott IKT körülményei között nem csupán a tudás megszerzési oldalát kutatják, hanem a tanulási-tanítási és vizsgáztatási folyamat átalakító erejére is keresik a válaszokat. A négy előadás más-más aspektusból vizsgálja a kérdéskört.

Csepeli (2010) szerint az infokommunikációs technológiák által közvetített információk újszerű „szellemi táplálékként” jelennek meg világunkban.

Az IKT-használat jellegzetességei 5-12. évfolyamos tanulók körében című kutatás arra vállalkozik, hogy egy keresztmetszeti vizsgálat során feltárja a három korcsoport (10, 14 és 18 évesek) körében az IKT-eszközök használati szokásait, ismeretét és a hozzá kapcsolódó attitűdöket. Kutatási hipotézisük: feltételezésük szerint a három korosztály között különbségek mutatkoznak a fent nevezett területeken. Kutatási módszer: online önkitöltős kérdőív. Az előkutatás 150 fős mintán történik. A kutatási adatok felvétele, elemzése folyamatban van.

A második előadásban az infokommunikációs eszközök gyakori használatának hatása a tanulói képességekre tervezett kutatás arra keresi a választ, hogy változnak-e a tanulói képességek az új információk technológiák elterjedésével az oktatásban. A feltételezések szerint a gyakori IKT-használat bizonyos készségek javulását (pl. vizuális, észlelési képességek), míg más készségek romlását (pl. motorikus, verbális képességek) eredményezheti. A keresztmetszeti vizsgálat a 10-14-18 éves korosztályra terjed ki (próbabizsgálat 150 fő). Kutatási módszer: speciálisan összeállított eszközök (online képességvizsgálat, dokumentumelemzés, iskolai teljesítmények mérése, egyéni pszichológiai vizsgálatok). A kutatás eredményei a konferencián kerülnek bemutatásra.

A harmadik előadás a modern tanulási környezet hatása a vizsgára készülésre témakört mutatja be. A kutatás célcsoportja: főiskolai hallgatók; módszere: önkitöltős felmérés a vizsgára készülési szokásokról. Célja: a viselkedérepertoár feltérképezése, különös tekintettel a modern IKT nyújtotta szociális hálózatok érzelmi és problémafókuszú használatára. A kutatásra beérkező korai eredmények azt jelzik, hogy a közösségi oldalon való érzelmi fókuszú megküzdés tendenciózan negatív kapcsolatot mutat a tanulmányi eredményekkel. A kutatás további eredményei feldolgozás alatt állnak.

A multitasking típusú rendszerek hatása a feladatvégzésre és a médiumok hatása a megértésre című előadás komplex módon vizsgálja az IKT jelenségek körét. A kutatásban arra keresik a választ, hogy különbözik-e a könyvből, jegyzetből való tanulás attól, ha ugyanezt a tananyagot képernyőn olvassák. A 74 fő hallgató négy különböző szöveget olvas el, különböző betűtípusokkal, papírról vagy képernyőről. Az eddigi eredmények alapján elmondható, hogy a szövegek elsjátítása kevésbé különbözik a felülettől vagy betűtípustól. Nem mutatható ki szignifikáns különbség a képernyőről és a papírról olvasott szövegek megértése között.

A szimpóziium keretében be kívánjuk mutatni az új utakat és kutatási irányokat a címben jelzett területen.

AZ IKT HASZNÁLAT JELLEGZETESSÉGEI 5-12. ÉVFOLYAMOS TANULÓK KÖRÉBEN

TASKÓ TÜNDE ANNA – HATVANI ANDREA – DORNER LÁSZLÓ

taskot@ektf.hu

hatvani@ektf.hu

dorner@ektf.hu

Eszterházy Károly Főiskola, Tanárképzési és Tudástechnológiai Kar

Témakörök: Elektronikus tanulási környezetek. IKT, e-learning, távoktatás; Kognitív fejlődés és fejlesztés

Szakirodalmi háttér: Napjainkban az IKT eszközök rohamos fejlődésének korát éljük, a ma technológiai holnapra elavulttá válnak. Ehhez a gyorsan változó környezethez kell a tanulóknak alkalmazkodnia, aminek során új viselkedésformák, szokásrendszerek és készségek jelennek meg, melyek feltérképezése szükséges ahhoz, hogy megértsük a Prensky által digitális bennszülötteknek nevezett generáció sajátosságait. A digitális bennszülötteket a generáció-elméletek szerint a Z-generációval azonosíthatjuk, ami az 1995-96 után született generációt jelenti.

Kérdés azonban, hogy vajon a digitális bennszülöttek generációját egy homogén, ugyanolyan digitális kompetenciával jellemezhető tömegként képzelhetjük-e el, vagy éppen a digitális eszközök gyors változása miatt jelentős különbségek figyelhetők meg a digitális bennszülöttek különböző korcsoportjai között, amelyek nem magyarázhatóak pusztán az életkori különbségekkel?

A kutatás célja: Kutatásunk egy átfogóbb kutatás első lépéseként arra vállalkozik, hogy egy keresztmetszeti vizsgálat során feltárja három korcsoport (10, 14 és 18 évesek) körében, az IKT eszközhasználati szokásokat, ismereteket, attitűdöket.

Kutatási hipotézisünk a következő: Véleményünk szerint a három korosztály között különbségeket fogunk találni az IKT eszközhasználati szokások, ismeretek és attitűdök terén, mivel az IKT eszközök gyors fejlődése miatt kora gyerekkorukban még az ilyen egymáshoz közeli korosztályba tartozó tanulók is eltérő hatásoknak voltak kitéve ezen a téren.

A kutatás módszerei: A kutatócsoportunk által kidolgozott online, önkitöltős kérdőív, amely a következő területekre kérdez rá:

- Az IKT eszközök családon belüli és iskolai elérhetősége hogyan hat az IKT használati szokásokra?
- Milyen korán kezdték el a tanulók az IKT eszközöket használni?
- Milyen gyakori az IKT eszközök használata?
- Az IKT eszközök milyen formáit részesítik előnyben?
- Milyen célokra használják ezeket az eszközöket?
- Jellemzi-e a vizsgált korosztályokat a multitasking?
- Hogyan és milyen célból tudják az IKT eszközöket felhasználni a tanulás során?

A vizsgálati minta, a kutatás eredményei:

A vizsgálatot egy megyeszékhely két iskolájában végezzük, korosztályonként 50 fős, összesen 150 fős mintán. Az adatok felvétele és elemzése jelen pillanatban is zajlik. Az eredményekről a konferencián szeretnénk beszámolni.

A kutatás elméleti és gyakorlati relevanciája: Kutatásunk eredményeként reméljük árnyaltabb képet kapunk a különböző korú digitális bennszülöttek digitális kompetenciáiról. Eredményeinket a pedagógusképzésben szeretnénk felhasználni.

AZ INFOKOMMUNIKÁCIÓS ESZKÖZÖK GYAKORI HASZNÁLATÁNAK HATÁSA A TANULÓI KÉPESSÉGEKRE

DÁVID MÁRIA – ESTEFÁNNÉ VARGA MAGDOLNA – SOLTÉSZ PÉTER

davidm@ektf.hu

estefan@ektf.hu

petsol@gmail.com

Eszterházy Károly Főiskola, Tanárképzési és Tudástechnológiai Kar

Témakörök: Elektronikus tanulási környezetek. IKT, e-learning, távoktatás; Kognitív fejlődés és fejlesztés

A XX. és XXI. század gazdasága, társadalma jelentősen eltér egymástól. Ennek egyik fő oka: a technológia rohamos fejlődése, amelynek tanulási és tanítási folyamatot átalakító erejére jelen pillanatban kevés empirikus bizonyíték áll még rendelkezésre (Molnár 2011). Prensky (2001) „szingularitás”-nak nevezi a digitális technológiák robbanásszerű elterjedését a XX. század utolsó évtizedeiben, és digitális bennszülötteknek hívja a jelen kor diákjait, akik anyanyelvi szinten beszélik a számítógépek, videojátékok és az Internet digitális nyelvét. Úgy fogalmaz, hogy „az őket körülvevő környezet és a környezettel való interakció gyakorisága miatt a mai diákok alapvetően másképp gondolkoznak és másképp dolgozzák fel a környezetükből érkező információkat mint elődeik.” Idézi Bruce D. Berry orvos professzort, aki arra hívja fel a figyelmet, hogy „Az eltérő tapasztalatok eltérő agyi felépítést eredményeznek.” Greenfield (2010) brit idegtudós szerint az információtechnológián alapuló tudásszerzés közvetlen következményei, hogy a tartalom helyett a folyamatra helyeződik a hangsúly, az állandó keresési váltásokban előtérbe kerül a felszínes feldolgozás. Jelentősek az erőfeszítések annak érdekében, hogy minél szélesebb körben használják az infokommunikációs technológiákat, ugyanakkor kevésbé kutatott még, annak hatása az ember mentális működésére. Történelmi a jelen pillanat, amikor talán még együttesen van jelen a társadalomban az infokommunikációs technológiák gyakori és ritka használata.

Az előadás szerzőinek vezetésével 2012 végén indult kutatás, melynek során arra a kérdésre keresünk választ, hogy hogyan változnak a tanulói képességek az új infokommunikációs technológiák elterjedésével.

Feltételezzük, hogy a gyakori IKT használat bizonyos készségek javulását, (pld. vizuális észlelési képességek) míg más készségek romlását (pld. motorikus, verbális képességek) eredményezi. Azt gondoljuk, hogy megváltoznak a tanuláshoz szükséges alapképességek az IKT eszközök használati gyakorisága függvényében.

Keresztmetszeti összehasonlító vizsgálatunk 10 – 14 és 18 éves korosztályra terjed ki. (Próba-vizsgálat 150 fő.) A kísérleti csoport az IKT-t gyakran használó, a kontroll csoport pedig az IKT-t ritkán használó tanulókból áll.

A kutatás során olyan vizsgálati módszereket és tesztbattériát alkalmazunk, amelyek a kutatócsoport által speciálisan összeállított, feladatsort (esetenként újonnan kifejlesztett feladatokat) tartalmaznak:

Főbb kutatási módszerek:

- online képességvizsgálat
- dokumentumelemzés, az iskolai teljesítmények mérése
- egyéni pszichológiai próbák és műszeres vizsgálatok

A kutatás jelenleg is folyamatban van. A próbavizsgálat kutatási eredményeit a hazai szakmai közönség elsőként a 2013-as Országos Neveléstudományi Konferencián ismerheti meg.

A MODERN TANULÁSI KÖRNYEZET HATÁSA A VIZSGÁRA KÉSZÜLÉSRE

SOLTÉSZ PÉTER – PLÉH CSABA

petsol@gmail.com

pleh.csaba@ektf.hu

Eszterházy Károly Főiskola, Tanárképzési és Tudástechnológiai Kar

Témakörök: Elektronikus tanulási környezetek. IKT, e-learning, távoktatás; Kognitív fejlődés és fejlesztés

A modern IKT adta lehetőségek komplex hatásrendszert jelentenek a felhasználók számára, a kognitív tudomány és a pedagógia tudomány területén is jelentős viták bontakoznak ki a hatások tekintetében. A publikált kutatások, hol pozitív, hol negatív összefüggéseket fogalmaznak meg a tanulással, tanulmányi sikerességgel kapcsolatban, míg a tudományos kutatások figyelmen kívül látszanak hagyni azt a tényt, hogy a modern IKT nyújtotta viselkedési lehetőségek a lehetséges viselkedések egy – egyre növekvő – alterét képviselik. Kutatásunkban főiskolai hallgatókon végeztünk online, önkitöltéses felmérést vizsgára készülési szokásaikról kérdőívvel önkéntes alapon való részvétellel. Kérdőívünk négy szakaszra tagolható, amely (1) az általános adatok, számítógépezési szokások, időmérleg; (2) IKT eszközök ismertsége; (3) IKT eszközök használati módjai; (4) vizsgára készülési szokások. Célunk a viselkedésrepertoár feltérképezése, különös tekintettel a modern IKT nyújtotta szociális-hálózatok érzelmi- és problémafókuszú használatára, ezen média segítette kooperációra, mindezt összevetve a hallgató által bevallott akadémiai sikerességgel és a tanulással töltött időmérleggel. Másodlagos szempontból azt is vizsgáljuk, hogy a hallgatók milyen régóta ismerik ezeket az eszközöket és milyen attitűdöket alakítottak ki az eszközök felé. Kutatásunkkal tágabb értelemben arra is keressük a választ, hogy valóban „digitális bennszülötteknek” tekinthetjük-e a fiatalabb generációt, vagy – egy másik kevésbé optimista elmélet szerint – inkább a figyelemért küzdő méemek keresztüzében álló, technológiát kiválóan használó, de sokszor nem értő fogyasztóknak. Hipotézisünk szerint a problémafókuszú szociális média használat (pl. tananyag megosztása) pozitívan, míg az érzelmi fókuszú megküzdés (pl. arról való tájékozódás, hogy mások hol tartanak a felkészülésben) negatívan befolyásolja az akadémiai eredményeket, míg azt várjuk, hogy az eszközök hosszabb távú ismerete önmagában nincs hatással a tanulmányi eredményekre, a használat jellege produktív használat esetén pozitív, fogyasztási felületként való viszonyulás pedig negatív kapcsolatot mutat hipotézisünk szerint az akadémiai eredményekkel. A beérkező adatok alapján korai eredmények azt mutatják, hogy a közösségi oldalakon való érzelmi fókuszú megküzdés tendenciózusan negatív kapcsolatot mutat a tanulmányi eredményekkel, ahogyan a tananyagok közösségi oldalakról való beszerzése is. A dolgozatírás, vizsgára készülés közben végzett melléktevékenységek tekintetében a közösségi oldalak böngészése, e-mailek olvasása és hírportálok nézegetése, valamint más érdeklődési területtel való foglalkozás szintén negatív kapcsolatot mutat az elért eredménnyel.

A MULTITASKING TÍPUSÚ RENDSZEREK HATÁSA A FELADATVÉGZÉSRE ÉS A MÉDIUMOK HATÁSA A MEGÉRTÉSRE

KVASZINGERNÉ PRANTNER CSILLA – SOLTÉSZ PÉTER – PLÉH CSABA

csilla@ektf.hu

petsol@gmail.com

pleh.csaba@ektf.hu

Eszterházy Károly Főiskola, Tanárképzési és Tudástechnológiai Kar

Témakörök: Elektronikus tanulási környezetek. IKT, e-learning, távoktatás; Kognitív fejlődés és fejlesztés

Különbözik-e a könyvből, jegyzetből tanulás attól, ha ugyanazt a jegyzetet képernyőn olvasunk? 74 fős vizsgálatunkban négy különböző szöveget olvastak el hallgatók különböző betűtípusokkal, papírról, vagy képernyőről. Eredményeink alapján azt mondhatjuk, hogy a szövegek elsajátítása kevésben különbözik a felülettől vagy a betűtípustól függően, nem találtunk szignifikáns különbségeket a képernyőről és papírról olvasott szövegek megértése között. További kutatásunkban azonban komplexebb módon próbáljuk vizsgálni az IKT jelenségkört: a könyv, jegyzet mint médium és egy modern IKT-eszköz is kognitív értelemben vett lehetőségrendszereket hordoznak magukban. Ezek az eszközzel alternatívan végezhető forgatókönyvek (a jegyzetre unalmunkban firkálhatunk, a lappal unalmunkban szinte bármit csinálhatunk) pedig megnehezíthetik a feladatvégzést, egyrésztől annál fogva, hogy maga az eszköz jelenléte kognitív értelemben aktívan tartja az alternatív cselekménysorozatokat mint lehetőségeket, másrésztől igen kismértékű beavatkozással átválthatunk ezekre az alternatív lehetőségekre. Alapmodellünk szerint tehát a főfeladatot végző (pl. tanuló személy) kényelmetlenséget érezve (pl. unalom) könnyebben átvált a főfeladatról más jellegű (legtöbbször szórakozás/kikapcsolódás/virtuális szocializáció jellegű) feladatokra, különösen akkor, ha a háttérrel adó rendszer ezekről a másodlagos „feladatokról” folyamatosan értesíti a felhasználót. Kutatásunkban arra kerestünk választ, hogy a főfeladat hatékonyságát mennyiben befolyásolja a másodlagos feladatok alkalmazása, illetve mely „pihenési” stratégiák segítik és akadályozzák az elsődleges feladatot.

FÓKUSZBAN A PEDAGÓGUS-ÉLETPÁLYAMODELL

Elnök:

FALUS IVÁN
Eszterházy Károly Főiskola, Tanárképzési és Tudástechnológiai Kar

Opponens:

HALÁSZ GÁBOR
Eötvös Loránd Tudományegyetem, Pedagógiai és Pszichológiai Kar

A pedagógusok szakmai fejlődésének sztenderdjei és az életpályamodell kapcsolata

KOTSCHY BEÁTA
Sapientia Szerzetesi Hittudományi Főiskola

A szaktanár korszerű szaktárgyi és szakpedagógiai tudásának rétegei

ANTALNÉ SZABÓ ÁGNES
Eötvös Loránd Tudományegyetem, Bölcsészettudományi Kar

Az e-portfólió szerepe a pedagógus IKT-kompetenciáinak vizsgálatában

KEREKES BALÁZS
Oktatási Hivatal Projektigazgatóság

A pedagógus-életpályamodell területi és mobilitásra gyakorolt hatása

NAGY ZOLTÁN
Oktatási Hivatal Projektigazgatóság

SZIMPÓZIUM–ÖSSZEFOGLALÓ

Témakörök: Pedagógusképzés, pedagóguspálya; Oktatáspolitikai, EU-oktatásügy; pedagóguskompetenciák, e-portfólió, szaktárgyi és szakpedagógiai tudás

Szimpóziumunk keretében bemutatjuk a pedagógus-életpályamodell minősítési rendszerének néhány elemét.

Az első előadásban az előadó ismerteti a pedagóguskompetenciák fejlettségi szintjei (szteenderdji) megállapításának kutatási-fejlesztési eredményeit a bevezetésre kerülő pedagógus-életpályamodell pedagógiai koncepciója alapján.

A második előadás a szaktanárok korszerű szaktárgyi és szakpedagógiai tudásának rétegeit tanórák digitális és lejegyzett változatainak elemzésével foglalkozó kutatás mentén mutatja be. Az előadás példákkal szemlélteti a tanulásmódszertannak mint tananyagnak és szemléletmódnak az iskolai nevelésben való megjelenését.

A harmadik előadás a pedagógus-életpályamodell minősítési eljárásában értékelésre kerülő e-portfólió és a pedagógusok IKT-kompetenciája közötti összefüggésekben rejlő kutatási lehetőségekre világít rá: az e-portfólió értékeléséből született eredmények elemzésének, összehasonlításának módszertanát, a portfóliók értékelési módszereit és az e-portfólió koncepcióját mutatja be.

Az utolsó előadás a pedagógus-életpályamodell közgazdasági hatásait mint az oktatási ágazat fejlesztési célú beavatkozását és ennek eredményességét vizsgáló kutatás ismertetése. Az előadásban az elérhető személyi adatok elemzésével bemutatja az előmeneteli rendszer várható költségeit, a vizsgálandó tankerületek kiválasztási módszerét, valamint a minősítések várható alakulását és ezzel összefüggésben az intézmények által elért eredményeket. Az előadás az előmeneteli rendszer területfejlesztési eszközként történő felhasználását lehetővé tevő modell egy lehetséges szempontrendszerét ismerteti.

A PEDAGÓGUSOK SZAKMAI FEJLŐDÉSÉNEK SZTENDERDJEI ÉS AZ ÉLETPÁLYAMODELL KAPCSOLATA

KOTSCHY BEÁTA

beata@kotschy.hu

Sapientia Szerzetesi Hittudományi Főiskola

Témakörök: Pedagógusképzés, pedagóguspálya; Oktatáspolitikai, EU-oktatásügy

Az előadás nemzetközi és hazai szakirodalomra támaszkodva felvázolja a pedagógus-kompetenciák tartalmának, fejlődési folyamatának és fejlettségi szintjeinek (sztenderdjeinek) meghatározását célzó kutató-fejlesztő munka eddigi eredményeit, s ezeket a meghirdetett életpályamodell pedagógiai koncepciója alapján elemzi és értékeli. Az összevetés lehetővé teszi a sztenderdek kutatói és az életpályamodell minősítési rendszerének kidolgozói számára, hogy megfogalmazzák azokat a feladatokat, amelyek megfelelő harmóniát teremthetnek a két rendszer működése között.

A SZAKTANÁR KORSZERŰ SZAKTÁRGYI ÉS SZAKPEDAGÓGIAI TUDÁSÁNAK RÉTEGEI

ANTALNÉ SZABÓ ÁGNES

a.szabo.agnes@btk.elte.hu

Eötvös Loránd Tudományegyetem, Bölcsészettudományi Kar

Témakörök: Pedagógusképzés, pedagóguspálya; Oktatáspolitikai, EU-oktatásügy

Az iskola környezete és maga az iskola is folyamatosan változik, ezek a változások, közöttük a pedagógus-életpályamodell bevezetése, új kihívások elé állítják a pedagógusokat. Az előadás célja elemezni a szaktanárok korszerű szaktárgyi és szakpedagógiai tudásának a rétegeit, bemutatni, hogy milyen válaszokat adhatnak az új kihívásokra a pedagógusok. A kutatás elméleti keretét egyrészt a pedagógusok szaktudásának és az iskolai tudásnak a vizsgálatával kapcsolatos kognitív pszichológiai és pedagógiai kutatások, másrészt a szakpedagógiai és az osztálytermi diskurzusok elemzésével kapcsolatos vizsgálatok adják. Az előadás foglalkozik a hatékony tanulást és tanítást meghatározó szakpedagógiai alapelvekkel, valamint az egyéni sajátosságokhoz igazodó adaptív iskolai nevelés szakpedagógiai feltételeivel. A kutatás korpuszát iskolai tanórák digitális és lejegyzett változatai alkotják. Az előadás példákkal szemlélteti, hogyan jelenik meg a tanulásmódszer-tan mint tananyag és mint szemléletmód az iskolai nevelés folyamatában. Az előadás érinti az új kihívásokra adható további válaszokat is: közöttük a digitális kommunikáció fejlesztésének a szükségyszerű beépülését az iskolai nevelésbe. Egy tanórákutató eredményeire építve elemzi a különféle szakpedagógiai megoldásoknak és a tanári kommunikációnak a kapcsolatát, a hatékony tanári kommunikáció sajátosságait. A kutatás eredményei hozzájárulhatnak a tanórai tanítási-tanulási módszerek komplex kontextusának az alaposabb megismeréséhez, a szakpedagógiai tudásra, valamint az osztálytermi kommunikációra vonatkozó további kutatásokhoz, és használhatóak lehetnek mind a tanártoábbképzésben, mind a gyakorlati iskolai nevelésben.

**Friss hírek, információk a TÁMOP-3.1.5/12
Pedagógusképzés támogatása elnevezésű
kiemelt uniós projekt előrehaladásáról:**

www.oktatas.hu

AZ E-PORTFÓLIÓ SZEREPE A PEDAGÓGUS IKT-KOMPETENCIÁINAK VIZSGÁLATÁBAN

KEREKES BALÁZS

Kerekes.Balazs@oh.gov.hu
Oktatási Hivatal Projektigazgatóság

Témakörök: Pedagógusképzés, pedagóguspálya; Oktatáspolitikai, EU-oktatásügy

A hagyományos portfólió oktatási alkalmazása a 60-as évekre nyúlik vissza, míg a 90-es évek közepén – mint az egyik legnagyobb technológiai fejlődés hordozója az egyetemeken és a főiskolákon (Batson [1]) – megjelenik az elektronikus vagy más néven digitális portfólió (Kis-Tóth Lajos – Komló Csaba [2]).

A hazai tanárképzésben a 2008-as évtől, a szakdolgozat részeként van jelen a hallgatói portfólió. Ezek többnyire elektronikus formában készülnek és legfontosabb funkciójuk az értékelés. Az elektronikus változat térhódítása mögött természetesen a technológia, az informatika dinamikus fejlődése és ezzel összefüggésben a tanítási-tanulási szokások változása áll. Siemens [3] szerint az elektronikus portfólió előnyei hallgatói és intézményi szinten is igen jelentősek, ugyanakkor az előnyök mellett természetesen megjelennek kritikái észrevételek is

Ellentétben a tanárképzéssel, a közoktatás mindennapi gyakorlatában nem terjedt el az elektronikus portfólió, így annak lehetséges előnyei – pl. a mozgathatóság, az újrafelhasználhatóság, a tudásmegosztás, a pedagógiai munka értékelése – egyelőre teljes mértékben kihasználatlanok.

Ahogy a szabályozó környezet is hozzájárult a portfólió megjelenéséhez a tanárképzésben, különös aktualitást adhat a témának a pedagógusok előmeneteli rendszere és az ehhez kapcsolódó minősítési eljárás 2013 őszére tervezett bevezetése, mely utóbbiban fontos szerepet kaphat a pedagógus e-portfólió.

A portfóliók nyilvános tartalmainak feltételezett tömege, a nagy létszámú felhasználói csoport, a magasabb fokozattal járó magasabb bér, a portfóliók összeállítását segítő informatikai eszközök és szakmai segédletek, a közösségi internetes szolgáltatások lehetővé teszik az e-portfólió és a pedagógus IKT-kompetenciái közötti összefüggés vizsgálatát.

Mivel a pedagógusok igen jelentős része jelenleg nem rendelkezik elektronikus portfólióval, vizsgálható az adott pedagógus IKT-kompetenciái és az első portfólió elkészítése közötti összefüggés. A vizsgálatot egy, az IKT-kompetenciák mérésére alkalmas – elsősorban kérdőívekből, illetve egyéni és csoportos interjúkból álló – eszköz segítségével, 2013 őszén végzett 'bemeneti' és a 2014. év folyamán, a portfóliók elkészítését követő, 'kimeneti' mérés eredményeinek összehasonlításával végezzük el. Az előadás során bemutatjuk a mérőeszközt, illetve ismertetjük a bemeneti mérés eredményeit.

A minősítési eljárásban a pedagógusok IKT-kompetenciáinak értékelése többek között az e-portfóliók vizsgálatával történik majd. A kutatásban sor kerül az előbb említett mérőeszköz alkalmazásából, illetve az e-portfóliók értékeléséből született eredmények elemzésére, összehasonlítására. Az előadás során bemutatjuk a minősítési eljárásban alkalmazott e-portfólió koncepcióját, a portfóliók értékelési módszereit, valamint a 2013. évi IKT-kompetencia bemeneti mérés, illetve e-portfólió értékelés (rész)eredményeinek statisztikai elemzését.

[1] Trent Batson: „The Electronic Portfolio Boom: What’s It All About?” Syllabus, 16. évfolyam, 5. szám (November 26, 2002)

[2] Kis-Tóth Lajos – Komló Csaba: Az elektronikus oktatási portfólió a gyakorlatban. In *Pedagógusképzés, 2008.* 3. sz, 63. p.

[3] George Siemens: ePortfolios. Megtalálható:

<http://www.elearnspace.org/Articles/eportfolios.htm> Letöltve: 2013. május 16-án.

A PEDAGÓGUS-ÉLETPÁLYAMODELL TERÜLETI ÉS MOBILITÁSRA GYAKOROLT HATÁSA

NAGY ZOLTÁN

Nagy.Zoltan@oh.gov.hu
Oktatási Hivatal Projektigazgatóság

Témakörök: Pedagógusképzés, pedagóguspálya; Oktatáspolitikai, EU-oktatásügy

A pedagógusok bérezési rendszerének problémája évek óta folyamatosan foglalkoztatja a neveléstudományi, közgazdasági és szakpolitikai szakembereket. A jelenlegi szabályozás és a minősítési rendszer hiánya miatt a rendszer elsősorban azokat jutalmazza, akik munkakörükön belül középszerű teljesítményt nyújtanak és mindezt minimális ráfordítással. A többletmunkavégzést és a magas szakmai színvonalat a szabályozás semmilyen módon nem különbözteti meg sem bérben, sem egyéb lehetőségekben ([1] Szebedy Tas).

A közoktatás napjainkban is zajló átalakítási folyamata során a teljesen vagy erősen decentralizált finanszírozási modellhez képest Magyarország a központi bérfinanszírozásra épülő rendszer és ezen belül is ennek is egy elég sajátos modell megvalósításának irányába mozdul el ([2] Semjén András), és a központosított finanszírozás, illetve az állam munkáltatói szerepbe történő belépése egy ilyen előmeneteli rendszer bevezetését sok tekintetben megalapozhatja.

Egy potenciális életpályamodell közgazdasági hatásait eddig azonban csak a jelentkező bértömeg mérete alapján vizsgálták. Egy ilyen előmeneteli rendszer azonban egyidejűleg eszköze lehetne az ágazat fejlesztési célú beavatkozásainak. Megfelelő szabályozás mellett egy előmeneteli rendszer lehetőséget adna a hátrányos vagy alulteljesítő tankerületek esetében az oktatás minőségének javítására, és/vagy középtávú területfejlesztési irányok támogatására.

A kutatás során abból a feltételezésből indulunk ki, hogy a nagyobb szakértelemmel rendelkező pedagógusok értékeesebb, magasabb minőségű munkát végeznek, így két ugyanolyan körülményekkel rendelkező (pl. családi háttérindex) intézmény közül jobban teljesítenek azon intézmény tanulói, ahol felkészültebbek a pedagógusok.

A kutatás során a kompetenciamérés, valamint a KIR-nyilvántartás adatainak elemzésével vizsgálni kívánjuk, hogy a jelenleg tervezett minősítési szempontokat figyelembe véve miként alakulna két azonos mutatókkal bíró tankerület intézményei esetében a pedagógusok besorolása, valamint, hogy ez milyen viszonyban van az intézmények kompetenciamérésen elért eredményeivel. Az életpályamodell finanszírozási sarokszámait figyelembe véve vizsgálni kívánjuk, hogy az előmeneteli rendszer modelljének milyen paraméterezése mellett lehetséges egy adott tankerületen belül célzottan növelni a minősítésre kerülő pedagógusok számát, valamint, hogy ez milyen hatással lehet az oktatás minőségére.

Az előmeneteli rendszer a területfejlesztés és az ágazati irányítás célzott minőség-növelő eszköze mellett a tanárok mobilitásának ösztönzőjeként is pozitív hatással lehet a foglalkoztathatóságra. Magyarországon a pedagógusok megközelítőleg 7%-ának kell naponta 26 km-t megtennie, háromnegyedük 30 percen belül eléri az intézményt és alig 4%-uk utazik egy óránál többet. ([3] TáRKi Tudok 2010.) A kutatás keretében vizsgáljuk, hogy miként változhat a pedagógusok mobilitási hajlandósága az előmeneteli rendszer területi alapú működése mellett.

A vizsgálatot a pedagógusok (anonimizált) adatait tartalmazó KIR-nyilvántartásaiból az életkori, képzettségi és munkavégzésre vonatkozó intézmények fizikai helyszínének, valamint a pedagógus-életpályamodell eddig ismert sarokszámainak figyelembevételével, kiegészítő demográfiai és gazdasági adatokra támaszkodva, valamint szakértői interjúk eredményeinek elemzésével végezzük el.

Az előadás során az elérhető személyi adatok elemzésével bemutatjuk az előmeneteli rendszer várható költségeit, a vizsgálandó tankerületek kiválasztási módszerét, valamint a minősítések várható alakulását és ezzel összefüggésben az intézmények által elért eredményeket. Az előadás során kívánjuk bemutatni az előmeneteli rendszer területfejlesztési eszközként történő felhasználását lehetővé tevő modell egy lehetséges szempontrendszerét.

A témának különös aktualitást ad az új pedagógus-előmeneteli rendszer - és az ehhez kapcsolódó minősítési eljárás - 2013 őszére tervezett bevezetése.

[1]Szebedy Tas 2005. A pedagóguspálya sajátosságai és a foglalkozási ártalmak. In *Új Pedagógiai Szemle*. 2005 július-augusztus.

[2]Hermann Zoltán 2007. In Semjén András 2010. *OKTATÁSFINANSZÍROZÁS: nemzetközi trendek és hazai tapasztalatok*.

[3] PEDAGÓGUS 2010. *Pedagógusok időmérleg vizsgálata*. TÁRKI-TUDOK 2010.

AZ ISKOLÁZOTTSÁG RÉGI ÉS ÚJ JELENTÉSE

Elnök:

FEHÉRVÁRI ANIKÓ
Oktatókutató és Fejlesztő Intézet

NAGY PÉTER TIBOR
Wesley János Lelkészképző Főiskola

Opponens:

FORRAY R. KATALIN
Pécsi Tudományegyetem, Bölcsészettudományi Kar

Iskolázottság és társadalmi pozíció – a meritokrácia mérőszámai az 1945-ös fővárosi lakásösszeírás alapján

BIRÓ ZSUZSANNA HANNA
Eötvös Loránd Tudományegyetem, Pedagógiai és Pszichológiai Kar

SÁGI MATILD
Oktatókutató és Fejlesztő Intézet

Folytatódik-e az expanzió?

KOZMA TAMÁS
Debreceni Egyetem, Bölcsészettudományi Kar, Oktatókutató és Fejlesztő Intézet

Iskolázottság és gazdagság

POLÓNYI ISTVÁN
Debreceni Egyetem, Közgazdaság- és Gazdaságtudományi Kar

Szakmunkások rekrutációja

FEHÉRVÁRI ANIKÓ
Oktatókutató és Fejlesztő Intézet

SZIMPÓZIUM–ÖSSZEFOGLALÓ

Témakörök: Neveléstörténet, reformpedagógia; Oktatáspolitikai, EU oktatásügy

Közel egy évszázadon át az iskolázottság tökéletesen alkalmas volt arra, hogy egy réteget, a réteg egész életformáját, társadalmi pozícióját leírja. Az egyes időpontok közötti változást, illetve az egyes nemzedékek közötti változást egyszerűen az egyes iskolázottsági fokozatok elterjedése, az egyes iskolázottsági csoportok növekvő mérete határozta meg. A szimpózium – s egy a szimpózium témájával azonos tematikájú Educatio folyóiratszám – alapvető kérdésfeltevése, hogy az „utolsó” iskolázottsági fokozat, a felsőoktatás tömegesedése megváltoztatja-e az iskolázottság strukturáló hatását.

Éppen 100 év telt el azóta, hogy az első részletes iskolázottsági adatok – az 1910-es népszámlálás eredményei – megjelentek. Ennek oka nyilvánvalóan az a felismerés lehetett, hogy a társadalom egyes csoportjainak jellemzésére nem elegendő az írni-olvasni tudás mértékéről szóló adat, illetve a foglalkozások részletes leírása – vastagodóban van az a közép réteg, mely érettségit nem követelő foglalkozásokat tölt be, s hihetetlenül tagolt aszerint, hogy elemi, polgári vagy középiskolai végzettsége van.

Azóta a társadalomleírásban egyre fontosabb szerepet töltött be az iskolázottság – az államszocializmus évtizedei alatt pedig társadalomtudományi közhellyé vált, hogy a társadalmi térben elfoglalt helyet leginkább az iskolázottsággal lehet mérni, olyannyira, hogy számos statisztikai felmérés, közvéleménykutatás az éppen kutatott kérdés társadalmi differenciáltságát elsősorban iskolázottsági csoportok szerint vizsgálta.

Több oka is van, hogy az iskolázottság strukturáló szerepe 1990 óta átalakulóban van – feltehetően csökkenőben.

- Egyrészt a társadalmi rétegződésben a jövedelem, a vagyon, a fogyasztási javak birtoklása önálló az iskolázottságtól független – s társadalmi – tudatilag is független legitim strukturáló tényezővé vált.
- Másrészt az iskolázott elit „törzsekre szakadása” (Pártszimpáta, egyházkövető vallásosság) – manifesztta tette az azonos iskolázottsági csoporton belül húzódó törésvonalak mélységét – mely mind a Kádár rendszerben mind a Horthy rendszerben lényegesen kisebbnek tűnt, mint az iskolázottsági csoportok között húzódó árkok.
- Harmadrészt az iskolázottság differenciált adata – azaz a szakképzettség iránya – és a foglalkozás irányának egybe nem esése 1990 előtt anomáliaként, 1990 után természetesként jelentkezik (inkonzisztencia és inkoherencia fogalom)
- Negyedrész a szakmunkásképzés szakközépiskolásodásával illetve a felsőoktatás tömegesedésével a két nagy képzettségi csoporton belüli diverzifikáció növekedett – azaz csökkent annak társadalmi státuszt jellemző ereje, hogy valaki „diplomás”
- A korábbi rutinból kiindulva a népszámlálás meghosszabbította ugyan az iskolázottsági sort: a PhD-zot kategóriával, de ez nyilvánvalóan alkalmatlan a reálgazdaság illetve az államigazgatás által uralt közszféra diplomásai belső differenciáltságának a leírására

ISKOLÁZOTTSÁG ÉS TÁRSADALMI POZÍCIÓ – A MERITOKRÁCIA MÉRŐSZÁMAI AZ 1945-ÖS FŐVÁROSI LAKÁSÖSSZEÍRÁS ALAPJÁN

BIRÓ ZSUZSANNA HANNA* – SÁGI MATILD**

birozszusannahanna@gmail.com

*Eötvös Loránd Tudományegyetem, Pedagógiai és Pszichológiai Kar

sagi.matild@ofi.hu

**Oktatáskutató és Fejlesztő Intézet

Témakörök: Neveléstörténet, reformpedagógia; Oktatáspolitikai, EU oktatásügy

Tárgyszavak: iskolázottság, meritokrácia, társadalmi rétegződés, társadalmi mobilitás

A modern ipari társadalmakban a 19. század végétől a megörökölt privilégiumok mellett az individuális képességek váltak egyre meghatározóbbá, ha a magas presztízsű pozíciók megszerzéséről volt szó. A társadalmi kiválasztódásról szóló elméletek (l. pl. J. Goldthorpe, J. O. Jonsson, R. Collins, P. M. Blau, D. Bell, M. Young írásait) megoszlának a tekintetben, hogy a posztindusztriális társadalmakra is jellemző-e még a teljesítményelv érvényesülése.. Az iskolázás által felhalmozott kulturális tőke nemcsak az alsóbb társadalmi csoportok tehetséges és ambiciózus gyermekeit jutatta feljebb a ranglétrán, de a korábban privilegizált csoportok státuszának megőrzését is elősegítette (l. Bourdieu elméleti és empirikus munkáit e témában).

Az iskolázottság és társadalmi pozíció között tehát feltételezhetően volt és van kongruencia – ennek mértéke és konkrét megvalósulása azonban korszakonként igen eltérő. A meritokrácia egyik „mérceje” lehet, ha az egyes pozíciókat (jelen esetben a foglalkozásokat) a foglalkozási kategóriákban megjelenő személyek iskolai végzettsége alapján jellemezzük. Erre a népszámlálási statisztikák aggregált adatai kevésbé alkalmasak, mivel nincsenek kombinált – korcsoportok szerinti, iskolázottsági és foglalkozási – keresztábráink. Rendelkezünk azonban egy történeti adatbázissal, az 1945-ös budapesti lakásösszeírás 5%-os mintájával, ami 70 000 személy szociodemográfiai adatait tartalmazza (nem, születési év, családi állapot, vallás, anyanyelv, iskolai végzettség, foglalkozás, lakóhely), illetve a lakáskörülményekről is igen részletes információkkal szolgál (lakáshasználati jogviszony, lakók száma, lakás mérete, komfortfokozat stb.).

A fővárosi lakásösszeírásból készült személyes adatbázis Karády Viktor 2012-ben lezárult FP7-es kutatásának egyik végterméke. Ennek statisztikai (SPSS) kiértékelését elvégezvén az előadásunkban egyrészt bemutatjuk, hogy az egyes foglalkozási kategóriákban korcsoportok szerint a különböző iskolai végzettségű személyek előfordulása milyen mértékben volt jellemző, másrészt empirikusan is igazoljuk, hogy a 19. század végétől a 20. század közepéig a betöltött pozíció és az iskolázottság közötti megfelelés Magyarországon is erősödő tendenciát mutatott. Mint ez várható volt, a foglalkozások közül a modern professziók illetve a hivatali állások esetében a legkönnyebben megjósolható egy bizonyos iskolai végzettség megléte. Az alacsony egzisztenciák (kispolgárok, földművelők, munkások, cselédek, szolgák) iskolázottsági mutatóinak megalkotása jelenti így az igazi kihívást, ami a magyarországi történeti mobilitás-vizsgálatok szempontjából is kikerülhetetlen feladat, ezért e mutatók alkalmazására is teszünk módszertani javaslatot.

FOLYTATÓDIK-E AZ EXPANZIÓ?

KOZMA TAMÁS

kozmat3@gmail.com

Debreceni Egyetem, Bölcsészettudományi Kar, Oktatáskutató és Fejlesztő Intézet

Témakörök: Neveléstörténet, reformpedagógia; Oktatáspolitikai, EU oktatásügy

A cél. A vizsgálat célja volt kimutatni, hogy vajon folytatódik-e az iskolázás expanziója.

A probléma. Korábbi kutatások (Jonasson 1999, Jonasson 2006, Forray, Kozma 1985, Forray, Kozma 1996, Craigh 2000, Meyer 1982 stb.) arra mutattak rá, hogy az expanzió (az iskolázottak arányának emelkedése adott népesség megfelelő korcsoportjaiban) folyamatosan emelkedik. Történeti statisztikai kutatások (Meyer i. m., Craigh i. m) arra mutattak rá, hogy az iskolázottak arányának emelkedése az európai rendszerű oktatásügyekkel rendelkező államokban mintegy 200 évre tekint vissza. Meyer legutóbbi vizsgálatai (Meyer 2007, Meyer et al 2009) mindezt azzal toldotta meg, hogy az expanzió kiszélesedett, és mára (2010-es évek) világméretűvé vált. Az expanzió ún. logisztikus görbével (S-görbe) ábrázolható (Jonasson i.m, Kozma 2006, Kozma 2010). Az S-görbe ún. telítettségi szakaszán azonban az iskolázottság statisztikai emelkedése nem áll meg, hanem az iskolázottság új szakaszára tevődik át. Az iskolázottság expanziója ilyenformán egymást követő (egymásba kapcsolódó logisztikus görbékkel ábrázolható. Ugyanakkor napjaink hazai oktatáspolitikai (felsőoktatási) diskurzusában újra meg újra fölbukkan az az aggodalom, hogy ez a tendencia megállt, illetve megfordult (hivatkozásokat l itt: Kozma 2010). Ezt a stagnálást, illetve megfordulást kb. egy évtizede a hazai oktatáspolitikában a demográfiai csökkenéssel szokás összefüggésbe hozni.

Föltételezés. Vizsgálatunkban föltételeztük, hogy ez a változás valójában nem történt meg; illetve hogy az oktatáspolitikai diskurzusban eltérő folyamatok értelmezései keverednek.

Módszerek. A 2011-es népszámlálás, valamint egyéb, közbenső népességstatisztikák iskolázottsági adatait egybevetettük az iskolázottság mintegy fél évszázadra visszatekintő statisztikáival. A változásokat országosan, illetve térségi bontásokban hasonlítottuk össze.

Eredmények. A vizsgálat megerősítette kiinduló föltételezésünket. Adataink azt mutatták, hogy mind országosan, mind eltérő területi bontásokban az expanzió az elmúlt fél évszázadban folytatódott Magyarországon. Az országos összesítés természetesen eltérő iskolázottságú térségek eltérő emelkedéseiből tevődött össze, ami azt jelenti, hogy a vizsgált időszakban voltak térségek, amelyekben az iskolázottság átmenetileg csökkent. A problémaként idézett oktatáspolitikai diskurzusban ez azért nem jelent meg egyértelműen, mert a tanulók (hallgatók) abszolút számai gyakran keverednek az iskolázottak arányának mutatóval. Illetve az említett diskurzusban az expanzió eltérő értelmezései keverednek. A kormányzati beavatkozások az oktatási rendszer egy-egy szakaszába (fölvételi keretszámok szűkítése, oktatási kapacitások szűkítése, politikai nyilatkozatok stb.) csak átmenetileg gátolják meg az expanzió történeti trendjét.

Tárgyszavak: iskolázottság, felsőoktatás, expanzió, komparatiztika

ISKOLÁZOTTSÁG ÉS GAZDAGSÁG

POLÓNYI ISTVÁN

polonyi@upcmail.hu

Debreceni Egyetem, Közgazdaság- és Gazdaságtudományi Kar

Témakörök: Neveléstörténet, reformpedagógia; Oktatáspolitikai, EU oktatásügy

Az elismert közgazdasági teória szerint az iskolázottság mint az emberi tőke legfontosabb eleme részint az egyéni jövedelmek növekedésének, részint a gazdasági fejlődésnek – tehát az egyén és a közösség gazdagságának – a meghatározó motorja. Ebből is következett a posztszocialista országok oktatáspolitikájának az a szinte általános törekvése, hogy mind szélesebbre nyissák az oktatás kapuját, növeljék a lakosság és a munkaerő iskolázottságát. Mindezek nyomán az iskolázottabb hazai munkaerő magasabb keresete (a diplomások bérelőnye) megvalósult, ugyanakkor a gazdasági felzárkózás nem. Úgy tűnik tehát a magasabb iskolázottság elősegítette, elősegíti az egyén gazdagságát, de a közösség gazdagságát nem. Az előadás részint nemzetközi összehasonlításokkal, részint a hazai iskolázottság mélyebb elemzésével igyekszik választ keresni erre az ellentmondásra.

SZAKMUNKÁSOK REKRUTÁCIÓJA

FEHÉRVÁRI ANIKÓ

fehervari.aniko@ofi.hu

Oktatáskutató és Fejlesztő Intézet

Témakörök: Neveléstörténet, reformpedagógia; Oktatáspolitikai, EU oktatásügy

Az elmúlt két évtizedben az oktatási expanzió révén az oktatásban való részvétel a 19 év alattiak körében csaknem teljes körű vált, és a 20-24 éves korosztálynak is csaknem fele vesz részt képzésben. Az expanzió háttérében a gazdasági, foglalkoztatási összefüggések mellett megjelent az a tényező is, hogy az oktatás fogyasztási cikké vált.

Az előadás a képzésben résztvevők egy speciális csoportját vizsgálja, a szakmunkástanulókat. A vizsgálat alapját négy adatbázis képezi: az 1973-as, az 1993-as, a 2002 és a 2010-es országos szakmunkásvizsgálatok. Az előadás ezeket az adatbázisokat elemzi a következő szempontok alapján: az elmúlt negyven évben hogyan változott a szakmunkás (szakiskolai) tanulók rekrutációja, valamint milyen ambíciók, tanulási tervek és motivációk jellemzik ezt a csoportot, belehelyezve mindezeket a szempontokat az akkori és a jelenlegi társadalmi, gazdasági kontextusba.

Az elmúlt negyven év folyamatait vizsgálva megállapíthatjuk, hogy 1973 és 1993 között sokkal nagyobb különbségek tapasztalhatók a vizsgálati szempontokban, mint az elmúlt húsz évben. Míg 1973-ban a szakmunkástanulók többsége a munkapiacon képzelte el a jövőjét, addig 1993-ban a fiatalok többsége továbbtanulást tervezett, közülük is legtöbben az érettségi megszerzését. Ez ma sincs másképp, csak abban van eltérés, hogy van, aki munka mellett és van, aki nappali tagozaton kíván továbbtanulni.

A szakmunkástanulók szüleinek iskolázottsági szintjét vizsgálva azt tapasztaljuk, hogy 1973-ban ez az iskolatípus elsősorban az alacsonyan iskolázott szülők gyerekei számára nyújt mobilitási lehetőséget. A szakmunkástanulók több mint egyharmada olyan családokból jött, ahol mindkét szülő alapfokú végzettséggel bírt. Húsz évvel később, 1993-ban (és jelenleg is) azt tapasztaljuk, hogy a szakmunkástanulók szülei jellemzően maguk is szakmunkások.

Az előadás által prezentált kutatási eredmények hozzájárulnak a társadalmi mobilitás útjainak, jellemzőinek, változásainak feltárásához, elemzéséhez.

A TANÁRKUTATÁSOK VÁLTOZÓ HANGSÚLYAI, A PROFESSIONALIZÁCIÓS MINTÁK VÁLTOZÁSAI

Elnök:

FÓNAI MIHÁLY
Debreceni Egyetem, Állam-és Jogtudományi Kar

Opponens:

CHRAPPÁN MAGDOLNA
Debreceni Egyetem, Bölcsészettudományi Kar

A tanárok státuszvesztése a kilencvenes és kétezres években

FÓNAI MIHÁLY
Debreceni Egyetem, Állam-és Jogtudományi Kar

Új környezet, új pedagógusok?

BUDA ANDRÁS
Debreceni Egyetem, Bölcsészettudományi Kar

A tanárképzésben részt vevő hallgatók anyanyelvi képzési igényei és preferenciái

KOVÁCS EDINA
Debreceni Egyetem, Bölcsészettudományi Kar, Művelődés- és Neveléstudományi Doktori Program

NAGY ZOLTÁN

Debreceni Egyetem, Bölcsészettudományi Kar, Művelődés- és Neveléstudományi Doktori Program

Pedagógusjelöltek olvasói klasztercsoportjainak jellemzői egy határ menti régióban

NÉMETH NÓRA VERONIKA
Debreceni Egyetem, Bölcsészettudományi Kar

SZIMPÓZIUM–ÖSSZEFOGLALÓ

Témakörök: Pedagógusképzés, pedagógus pálya; Felsőoktatás, felnőttoktatás

Szimpóziumunkban két, egymással szorosan összefüggő kérdéskört vizsgálunk. Az egyik a tanár professziók általánosabb helyzetével függ össze, azzal a folyamattal, amit de-professzionizációnak hívnak (Haug 1973, Kleisz 2002, 2005, Toren 1975, Oppenheimer 1973). E folyamat a tanár professziók több tényező által alakított státuszvesztésével függ össze, melynek jele a társadalmi presztízs csökkenése, (Nagy 1994, Nagy 2001, Szabó 1998) és az értelmiségi, középosztálybeli pozíció megingása valamint elvesztése (Lannert 1998, Mártonfi 1998, Sugár 1998, Fónai 2009). E folyamatok közben, részben ezekkel összefüggésben, részben ezektől függetlenül, a tanári professziók átalakulnak, reflektálnak a digitális világ változásaira, bizonyos mértékig növelve a bizonytalanságokat, de esélyeket is adva a tanároknak a professzió megújítására (Buda 2007, Kárpáti 2007, Benedek 2007, Hunya 2008, Török 2008, Garai 2011).

A tanárképzésnek, a professzióra való felkészítésnek ezekre a bonyolult, és gyakran kedvezőtlen folyamatokra is reflektálnia kell, be kell kalkulálni azokat a szakmai szocializációs folyamatok aktoraként. A szakmai szocializáció egyik fontos területe az anyanyelvi, kommunikációs képzés, ami a professzióhoz szükséges tudásról és kompetenciákról folyó diskurzust is érinti. A másik terület a tanárjelöltek olvasási szokásaival függ össze (Bauer – Szabó 2005, Pusztai 2011, Kóródi 2005, Kóródi–Herczegh 2006), ami részben a professzionizációs, szakmai szocializációs folyamatok eredményeit és az azzal összefüggő hallgatói elvárásokat is jelzi, ugyanakkor az olvasói típusok a leendő tanárok értelmiségi, középosztályi aspirációit is jól jellemzik.

A szimpózium keretében elemzett empirikus kutatások zöme hallgatók körében folytatott kutatás, kisebb része az előadóknak már pályán lévő tanárok kérdőíves vizsgálatán alapuló kutatása, illetve a tanároknak irányuló kutatások másodelemzése, azaz metodikailag sokszínű, és nagy elemszámú kutatásokról van szó.

A kutatások eredményei a szimpózium címében vázolt folyamatokat igazolják, és arra hívják fel a figyelmet, hogy a tanár professziók helyzete lényegi hatást gyakorol a képzésre, a hallgatók professzió-képére, a vizsgált és elemzett problémák egymáshoz és az alapfolyamatokhoz való viszonyára is – ezért az eredmények teoretikus és empirikus vonatkozásokban egyaránt fontosak, hozzájárulnak a hazai tanárkutatások továbbfejlesztéséhez és a szakmai szocializációs folyamatok tervezéséhez is.

A TANÁROK STÁTUSZVESZTÉSE A KILENCVENES ÉS KÉTEZRES ÉVEKBEN

FÓNAI MIHÁLY

fonai.mihaly@law.unideb.hu
Debreceni Egyetem, Állam-és Jogtudományi Kar

Témakörök: Pedagógusképzés, pedagógus pálya; Felsőoktatás, felnőttoktatás

A tanár professzió státuszvesztésének és a státuszvesztés okainak jelentős szakirodalma van, ezek egy része e folyamatokat a szemi-professzió elméletekkel magyarázza (Etzuioni 1969). A státuszvesztés részben oka, részben következménye a tanári professzió de-professionalizációs folyamatainak is (Haug 1973, Kleisz 2002, 2005, Toren 1975, Oppenheimer1973). Ezek következtében a tanár professzió státusza és presztízse is csökken (Nagy 1994, Nagy 2001, Szabó 1998). A státuszvesztés együtt jár a jövedelmi pozíciók romlásával is, gyakran az az egyik generáló oka magának a státuszvesztésnek, ezért is vizsgálják sokan a tanári szakmák jövedelmi pozícióit (Ferge–Háber 2001, Nagy 2001). A státuszvesztés a vázolt kérdések mellett két területen is lényeges, strukturális következményekkel is jár, ez pedig a tanárok korábbi, értelmiségi pozíciójának és életmódjának a megrendülése, a másik, ezzel szoros összefüggésben, a tanárok középosztálybeli pozícióinak az elvesztése (Lannert 1998, Mártonfi 1998, Sugár 1998, Fónai 2009).

A vizsgált kérdések három kutatás eredményein alapulnak. Az egyik a Debreceni Egyetemen folyó tehetséggondozó program, melynek keretében a beválogatási eljárás során tanár szakos hallgatókat is megkérdeztünk a pályaválasztásuk okairól és a tanár professzió helyzetének megítéléséről. Hasonló metodikával vizsgáltuk e kérdéseket egy HURO projekt keretében. A harmadik kutatás a tanár professzióra vonatkozó hazai vizsgálatok átfogó elemzésén alapul, melyben a de-professionalizációs folyamatokat és azok eredményeit vizsgáltuk.

A hallgatók körében folytatott kutatások azt mutatták, hogy a leendő tanárok már egyetemista korukban visszajelzik a tanári professzióra jellemző de-professionalizációs folyamatokat és azok hatását a szakmabeliek és a tanárjelöltek professzió-képére, így például a professzió státuszára, presztízisére, jövőbeli pozíciójára vonatkozóan. A tanárkutatások eredményeinek az elemzése – és saját empirikus kutatásunk eredményei a hallgatók körében – egyaránt azt mutatják, hogy a de-professionalizációs folyamatok és az azzal együtt járó státuszvesztés az érintettek körében megkérdőjelezi a tanárok értelmiségi és/vagy középosztálybeli mivoltát, beleértve az értelmiségi, középosztálybeli életmód esélyeit, annak „megélését” is.

Az eredmények arra hívják fel a figyelmet, hogy a tanárképzésben foglalkozni kell a vázolt de-professionalizációs folyamatokkal, hisz másként azok további hatása és erősödése várható. A pályán lévő tanárok esetében még problémásabb a helyzet, hisz több, a professzió pozícióját alakító tényező hatását kell ellensúlyozni a további státuszvesztés és de-professionalizálódás elkerülésére. Mindezek alapján megfogalmazható, hogy a vázolt kutatások eredményei teoretikus és praktikus vonatkozásokban is fontosak.

ÚJ KÖRNYEZET, ÚJ PEDAGÓGUSOK?

BUDA ANDRÁS

buda.andras@arts.unideb.hu

Debreceni Egyetem, Bölcsészettudományi Kar

Témakörök: Pedagógusképzés, pedagógus pálya; Felsőoktatás, felnőttoktatás

A tanárok feladataival, munkájával kapcsolatban mindig is számos elvárást fogalmaztak meg. Tóth Pápai Mihály már a magyarországi pedagógusképzés első tankönyvében is írt erről (Tóth Pápai 1797). Az ekkor megfogalmazott elvárások a gazdasági, társadalmi változások következtében folyamatosan átalakultak, a tanárok egymást követő generációi mindig úgy érzik, hogy feladataik egyre csak sokasodnak. Sok esetben túlzott elvárások a pedagógusképzés és a pedagógus hivatás szempontjából is teljesíthetetlenek (Pfister 2004), ezért okoznak zavarokat a pályára lépést tervezők és a már ott dolgozók körében egyaránt. Az információs és kommunikációs technológiák miatt megváltozott tanulási környezet tovább növelte az elvárások számát és megingatta a tanári professzionalizáció korábban megingathatlannak tűnő bástyáját: megszűnt a tanárok privilegizált helyzete (Garai 2011) a tudás birtoklásával kapcsolatban.

A XXI. század digitális bevándorló (Prensky 2001) tanárainak vizsgálata számos irányból elképzelhető. A korábbi kutatások elsősorban az eszközök birtoklását és a használatukhoz szükséges tudás összetevőit mérték (pl.: Buda 2007, Kárpáti 2007, Benedek 2007, Hunya 2008, Török 2008). Napjaink kutatásai azonban ezeken a kérdéseken már túlléptek és az eszközökkel kapcsolatos attitűdöket, a tanulási célú eszközhasználatot illetve az új kommunikációs és kapcsolati formák oktatási hasznosulását vizsgálják (pl.: Tóth-Mózer – Lévai 2011, Ollé 2011, Szekszárdi 2011).

A 2013 tavaszán, online kérdőív segítségével lebonyolított országos kutatásunk szintén e problémakört állította középpontjába, ezen belül kiemelt figyelmet szenteltünk annak a kérdésnek, hogy válaszadóink szerint miben segíthetik az IKT eszközök az iskolai munkát. A kérdőívet kitöltők (n=1008, de az adatfelvétel még nem zárult le) az adminisztrációs feladatok megkönnyítésében látják a legnagyobb pozitívumot, az ellenpólust ezzel szemben a web 2-es eszközök oktatási alkalmazása jelenti. A számítógépes, internetes kapcsolattartás alkalmazhatóságának megítélése meglehetősen megosztott, jelentősen befolyásoló tényező a kommunikációban résztvevők személye. Eredményeink – azon túlmenően, hogy megrajzolják a jelenlegi helyzet – megmutatják azokat a területeket is, melyekre az átalakuló tantráképzésben kiemelt figyelmet kellene fordítani. Napjaink pedagógusával szemben ugyanis alapelvárás a magas szintű digitális kompetencia, erre is fel kell őket készíteni.

A TANÁRKÉPZÉSBEN RÉSZT VEVŐ HALLGATÓK ANYANYELVI KÉPZÉSI IGÉNYEI ÉS PREFERENCIÁI

KOVÁCS EDINA – NAGY ZOLTÁN

kovacs.edina12@gmail.com

zoltann12@gmail.com

Debreceni Egyetem, Bölcsészettudományi Kar, Művelődés- és Neveléstudományi
Doktori Program

Témakörök: Pedagógusképzés, pedagógus pálya; Felsőoktatás, felnőttoktatás

A tanár munkaeszköze a beszéd: egy 2005-ös kutatás eredménye szerint ezt a megkérdezett oktatók és hallgatók mindegyike így gondolja. Ugyanakkor beszédtechnikai, retorikai képzésben csupán a tanárok csekély hányada részesült. 2013 szeptemberétől lényeges változásra számíthatunk e téren: az osztatlan tanárképzéshez kapcsolódó, a tanári felkészítésről és az egyes tanárszakok képzési és kimeneti követelményeiről szóló miniszteri rendelet kritérium jellegű követelményként írja elő az anyanyelvi ismertek oktatását, amely magában foglalja a gyakorlati kommunikációs, a beszédtechnikai, a retorikai és a helyesírási készségek fejlesztését.

Ehhez kapcsolódóan mértük fel a Debreceni Egyetem jelenlegi tanár szakos (BA/Bsc, illetve MA/Msc szinten tanuló) hallgatók képzési igényeit és nyelvi attitűdjeit. Kitérünk arra, hogy az említett területeken milyennek tartják saját felkészültségüket a tanárképzésben résztvevő hallgatók, korábban milyen oktatásban részesültek, és miből igényelnének további, akár több szemeszteren át tartó képzést. A vizsgálat során az anyanyelvhez és a tanári beszédhez való attitűdöt is vizsgáltuk, és arra is rákérdeztünk, a hallgatók szerint mely oktatási szint kinek a feladata lenne elsősorban az anyanyelvi készségek fejlesztése.

A kérdőívben emellett a kommunikációhoz és a nyelvtanhoz mint tantárgyhoz fűződő attitűdöt is vizsgáltuk, a társadalmi és a kulturális háttér figyelembevételével, azt feltételezve, hogy a kétféle attitűd között jelentős eltéréseket találunk. Hipotézisünk szerint a hallgatók elsősorban gyakorlati felkészítésre tartanak igényt, az elméleti oktatást kevésbé igénylik. Ugyanakkor az elvontabb iskolai nyelvtanoktatással szemben várhatóan a természettudományos szakokon tanulók lesznek elfogadóbbak, míg a kommunikáció maga a humán területeket választók számára lesz inkább fontos. Hangsúlyozzuk, hogy az empirikus kutatás eredményei a hallgatók körében végbemenő szakmai szocializációs, professzionalizációs folyamatot is jellemzi, így a professzióhoz szükséges tudásról szóló diskurzust is érinti.

A kutatás során a Debreceni Egyetem alap- és mesterképzésben résztvevő tanár szakos hallgatóit kérdeztük, az alapsokaság 20 százalékát, 170 főt. A kérdőíveket SPSS17 program segítségével, matematikai statisztikai eljárásokkal elemeztük.

PEDAGÓGUSJELÖLTEK OLVASÓI KLASZTERCSOPORTJAINAK JELLEMZŐI EGY HATÁR MENTI RÉGIÓBAN

NÉMETH NÓRA VERONIKA

nemeth.nora@arts.unideb.hu

Debreceni Egyetem, Bölcsészettudományi Kar

Témakörök: Pedagógusképzés, pedagógus pálya; Felsőoktatás, felnőttoktatás

Az aktív pedagógusok olvasási szokásainak megismerése több évtizede foglalkoztatja a kutatókat (Tánczos, 1972; Károlyi, 1974; Nagy, 1996; Péterfi, 2011). A felsőoktatásban tanuló pedagógusjelöltek kulturális magatartásának, olvasási szokásainak felmérése elsősorban az ifjúságkutatásokban és a felsőoktatási hallgatók körében végzett vizsgálatokban kaptak nagyobb figyelmet (Bauer – Szabó, 2005; Pusztai, 2011; Kóródi, 2005; Kóródi – Herczegh, 2006).

Vizsgálatunk célja az volt, hogy az általunk vizsgált határ menti pedagógusjelölt populációban felismerjük azokat a törésvonalakat, melyek mentén olvasói típusokat mutathatunk ki. Klaszteranalízissel két jellemző olvasói attitűdcsoportot tudtunk elkülöníteni. A 468 fős mintából 53 főt nem lehetett besorolni egyik típusba sem, ami a hallgatói minta meglehetősen erős homogenitására utal. A dimenziók alapján a két klasztercsoportot (1) elkötelezett, olvasásra nevelő (172 fő) és (2) konzumolvasó (243 fő) névvel illettük.

Az elkötelezett, olvasásra nevelő típusba tartozó pedagógusjelöltek szignifikánsan pozitívabb hozzáállást tanúsítottak a kötelező olvasmányok tradicionális felfogása tekintetében. Számukra jelentett erősebb meghatározó élményt a gyermekkori meseolvasás, mely az anticipatív olvasásra nevelés tekintetében is megjelenik. Tanulmányaikhoz szakirodalmat, illetve a pedagógusi hivatáshoz kapcsolódó pedagógiai és pszichológiai olvasmányokat is kézbe vesznek. Az olvasásra nevelés kérdése a pedagógushivatás fontos részeként fogalmazódik meg életükben, ami arra utal, hogy a transzmissziós szerepet foglalkozásuk szempontjából alapvető jelentőségűnek tartják.

A konzumolvasó kategóriába sorolt pedagógusjelöltek csoportjába azok a fiatalok tartoznak, akik számára az elektronikus technológia nyújtotta olvasási lehetőségek fontosak a mindennapokban. Ehhez az úgynevezett IKT attitűdhöz kapcsolódik, hogy az olvasást interaktív tevékenységként élik meg, gyakrabban cserélnek gondolatot, véleményt blogokon, fórumokon keresztül. Kedvelt olvasmányaik a kalandregények, a fantasztikus (sci-fi, fantasy), és a horror tematikájú olvasmányok. Tanulmányaik során nem tesznek nagy erőfeszítést, hogy eredeti szakirodalmat használjanak, helyette a szekunder forrásokat helyezik előtérbe. Az olvasásra nevelés kérdése sem a transzmisszió (nevelés), sem a szakszempont (szakmai ismeretek) szempontjából nem jellemzi őket.

Kutatásunk eredményeivel megpróbálunk rávilágítani azokra a tendenciákra, melyek a jövő pedagógusainak olvasáskultúráját jellemzik. Másrészt az olvasói típusok eltérései utalnak az eltérő szakmai szocializációs és professzionalizációs mintákra is, hisz a klasszikus tanári szakmai szocializációhoz sokkal inkább hozzájárul az első típus, de még nem tudjuk, hogy a második típus mennyiben fonódik össze az IKT problematika más kérdéseivel, és mennyiben alakítja a tanári szakmai szocializációs és professzionalizációs mintákat.

TANULÁS A MUNKÁÉRT – MUNKA A TANULÁSÉRT

Elnök:

GYÖRGYI ZOLTÁN
Debreceni Egyetem, Bölcsészettudományi Kar

Opponens:

MÁRTONFI GYÖRGY
Oktatáskutató és Fejlesztő Intézet

Szakképzési reformok az angol közoktatásban

ZOLNAI ERIKA
Debreceni Egyetem, Nevelés- és Művelődéstudományi Doktori Program

Régi–új program a felsőoktatási rendszerben

BIRINYI MÁRK
Debreceni Egyetem, Nevelés- és Művelődéstudományi Doktori Program

Hallgatói munkaattitűdök és tanulás melletti munka jellemzői a Partiumi régió felsőoktatási intézményeiben

SZŐCS ANDOR
Debreceni Egyetem, Nevelés- és Művelődéstudományi Doktori Program

A szakképzés társadalmi funkciója és ennek bővülő funkciója alacsony iskolai végzettségű társadalmakban – Portugália példája

GYÖRGYI ZOLTÁN
Debreceni Egyetem, Bölcsészettudományi Kar

SZIMPÓZIUM–ÖSSZEFOGLALÓ

Témakörök: Szakképzés; Oktatáspolitikai, EU oktatásügy

Az utóbbi évtizedek gazdasági változásai mind az oktatási rendszer, mind az egyéni tanulási stratégiák átalakulásával párosult. Nem állítjuk, hogy a tanulás kizárólagos meghatározója a munkaerőpiac, de azt igen, hogy a szabályozási folyamatokon túlmenően a tanulás adott struktúráját – beleértve képzési szintek, képzési területek és képzési formák szerinti tagolódást – az egyéni törekvések, a gazdasági igényei, és az oktatási rendszerben megfigyelhető érdekek egymásra gyakorolt hatása jelentős mértékben befolyásolja, s mindez együtt magára a szabályozásra is visszahat.

Kutatócsoportunk azt a célt tűzte ki, hogy – ki-ki a saját szakterülete felől közelítve foglalkozzon e kérdéskörrel, s ennek eredményeként igyekezzen feltárni a kérdéskör legújabb jelenségeit.

Előadásaink a Debreceni Egyetem Nevelés és művelődéstudományi programjának szakképzési kollégiuma keretében folyó kutatói tevékenység köré épülnek, az ott folyó szociológiai és neveléstudományi megközelítésből kiindulva, a kérdésnek erős nemzetközi vonatkozást adva.

A kutatás tárgya a széles értelemben vett szakképzés, illetve szakmai ismeretek tanulása, vagyis foglalkozunk mindazokkal a területekkel, amelyek ebben a mezőben értelmezhetők, vagyis a közép és a felsőfokon történő szakmatanulással.

Előadásaink e kutatómunkába nyújtanak betekintést egy-egy előadás erejéig, megvilágítva a kérdéskör egy-egy elemét, hazai és külföldi tapasztalatokat is felvillantva.

SZAKKÉPZÉSI REFORMOK AZ ANGOL KÖZOKTATÁSBAN

ZOLNAI ERIKA

zolnai.erika0213@gmail.com

Debreceni Egyetem, Nevelés- és Művelődéstudományi Doktori program

Témakörök: Szakképzés; Oktatáspolitikai, EU oktatásügy

Az oktatási rendszeren belül a szakképzés helyzete kitüntetett jelentőséggel bír a társadalmi környezethez való alkalmazkodás, és a gazdasági fejlesztés során. A rendszerben rejlő ellentmondásokat, problémákat érzékenyen jelzi, miközben saját teljesítmény problémái miatt közvetlen felelőssé válik a munkaerő és a nemzetgazdaság versenyképességéért.

Előadásom célja az angol szakképzési rendszer problémáinak áttekintése, a megoldásokra irányuló kormányzati szakpolitikai próbálkozások áttekintése eredményességük és hatékonyságuk függvényében. Coffey és Rhodes (2002) nyomán három központi kérdés köré rendezzük a szakképzés helyzetének leírását. (1) Milyen kulcskérdések mozgatják a változásokat a szakképzési rendszerben? (2) Milyen válaszokat ad a VET struktúrája ezekre a változásokra? (3) Mit jelentenek ezek a válaszok a VET finanszírozásában? Fontos vizsgálati szempont a finanszírozás, milyen az együttműködés az állami, intézményalapú képzések, az üzleti alapú vállalkozások az államilag finanszírozott szereplők, és a vállalkozások, cégcsoportok között. Különösen fontos, milyen egyeztetések zajlanak a finanszírozásról a szakképzés hasznát élvező munkáltatók, személyek és az állam között (Lauterbach U. and Sellin B. 2000).

Az angol oktatási rendszert, ezen belül is a szakképzést számos kritika érte az utóbbi időben. A Nuffield Jelentés (2007) ami a gyakornoki rendszer (Apprenticeship) hozzájárulását vizsgálja a 16 évesek képzésben maradásához, továbbá a szakképzés eredményességének legutóbbi vizsgálata (Wolf Report, 2010) rámutat a rendszer súlyos hiányosságaira. Ajánlásaikban a szakképzettség presztízsének emelését, az alapismereti tárgyak és elméleti tudás emelésével, valamint a magasabb szintű szakképzettség elérésével kívánják elérni. Kiemelt cél a képzésből való korai kilépők és az érettségi vizsgát elkerülők számának csökkentése, az elhelyezkedési esélyek növelése céljából. A szakképzés egyetemi sinthez történő kapcsolása (University Technical Collages) és az átjárás biztosítása csökkenti a diplomaszerezés és szakképzés közötti szakadékot. Fontos továbbá a munkáltatók képzés iránti elkötelezettségének növelése és a finanszírozásba való bevonása, különös tekintettel arra, hogy a munkáltatók elégedetlenek a munkavállalók felkészültségével.

A már működő modellek, tapasztalatok elemzése támpontokat adhat a hazai szakképzés át-szervezésének hatáselemzéséhez.

RÉGI-ÚJ PROGRAM A FELSŐOKTATÁSI RENDSZERBEN

BIRINYI MÁRK

birinyi.mark@kre.hu

Debreceni Egyetem, Nevelés- és Művelődéstudományi Doktori program

Témakörök: Szakképzés; Oktatáspolitikai, EU oktatásügy

Napjaink központi kérdésévé vált – vagy talán mondhatjuk mindmáig egyik legfontosabb paradigma – a foglalkoztatottság növelésére való törekvés. Sokan a munkaerő-piachoz igazított képzési struktúrában látják a lehetőségét a hátrányos helyzetű társadalmi csoportok felzárkóztatására, a társadalmi kohézió mind szélesebb megvalósítására. A munkaerőpiachoz igazított képzési struktúra így fontos és megoldandó helyzet elé állítja Európa országait.

Hazánkban 1998-ban indul az akkreditált iskolai rendszerű felsőfokú szakképzés, akkor ún. AISZF (akkreditált iskolarendszerű felsőfokú szakképzés) néven, postsecondary szintre sorolva. A felsőoktatásról szóló törvény 2005-ös módosításában (2005. évi CXXXIX. Törvény) szabályozta a felsőfokú szakképzésből a felsőoktatásba történő átlépés kreditbeszámítási rendszerét, amely hozzájárult ahhoz, hogy a képzés egyre inkább a felsőfokú továbbtanulás előszobája lett, ahelyett, hogy közvetlen munkaerő-piaci célokat szolgált volna. A felsőfokú szakképzést sok kritika érte, ezzel összefüggésben megszüntetik, s 2013-tól – bizonyos tekintetben átalakítva – új néven „felsőoktatási szakképzés”-ként épül majd be a felsőoktatásba.

Mivel járul jobban hozzá a munkaerő-piaci igényekhez a régi-új képzési program? Elősegíti-e a foglalkoztatottság növelését, és egyidejűleg képes-e a felsőfokú végzettséggel rendelkezők arányát növelni? Előadásomban arra vállalkozom, hogy a program nemzetközi (elsősorban európai) előzményeit, tapasztalatait mutassam be. Jelenleg 19 Európai uniós tagállamban találkozhatunk ilyennel, amelyben 2011-ben összességében több mint másfél millió hallgató tanult. Elemzésemben elsősorban a holland rendszerre koncentrálok, ahol 2006-tól működik a képzés, associate degree megnevezéssel. A bevezetése körüli vitákat, a programmal kapcsolatos munkaerő-piaci igényeket, a gyakorlat képzésbe épülését, valamint a Bologna programba való illeszkedését tartom elemzendő és külön bemutatandó területnek mint olyat, amely a hazai képzés számára is szolgál tanulsókkal.

Előadásom mindezen kutatómunka eredményeibe ad betekintést, és igyekszik széleskörűen körbejárni a szakképzés ezen „új-régi” területét.

HALLGATÓI MUNKAATTITÚDOK ÉS TANULÁS MELLETTI MUNKA JELLEMZŐI A PARTIUMI RÉGIÓ FELSŐOKTATÁSI INTÉZMÉNYEIBEN

SZÓCS ANDOR

szocs.andor.phd@gmail.com

Debreceni Egyetem, Nevelés- és Művelődéstudományi Doktori program

Témakörök: Szakképzés; Oktatáspolitikai, EU oktatásügy

Az előadás kiemelt célja, hogy felhívja a figyelmet a társadalmi mobilitás egyik dimenziójára, a tanulás és munka együtt járásának várható előnyeire. Felsőoktatás-kutatási eredményekből tudjuk, hogy a tanulás melletti munkavégzés egyre több nappali tagozatos hallgatót érint. Ennek oka egyrészt az egyén munkához való viszonyában keresendő, másrészt a munkaerő-piac folyamatosan változó lehetőségeiben lelhető fel. A folyamatos világgazdasági változások egyre inkább a munkaerő-piachoz való gyors alkalmazkodást várják el. Így az előadásban kitérünk a folyamatos tanulás eszméjére, amely szoros összefüggésben áll az emberi – tőkeberuházással, ugyanakkor törekszünk körülhatárolni az attitűd, munkaattitűd, tanulás melletti munka fogalmak jelentését.

Az előadás empirikus részét egy 2012-ben megvalósult felsőoktatás-kutatás tanulás és munka dimenziójára kiterjedő elemzése adja, amelyből megtudhatjuk, hogy a Debreceni Egyetem és a Partiumi térség felsőoktatási intézményei nappali tagozatos hallgatóinak munkaattitűdjei között a pénz és értékorientáltság egyensúlyban áll, a rendszeres munkavállalás a nappali tagozatos hallgatók közel egyötödét érinti, akik sok esetben több mint napi nyolc órát dolgoznak. Ugyanakkor arról is tájékozódhatunk, hogy a csapatban való dolgozás, a felelősségteljes munka és a társadalom számára végzett hasznos munka a hallgatók egyharmada számára nem releváns tényező a munkaerő-piacon.

Témánk fontosságát a társadalmi mobilitásra vonatkozó nemzetközi és regionális kutatási eredmények, illetve szakirodalmak adják, nemzetközi vonatkozásait pedig a két szomszédos európai ország egy-egy térségének összehasonlítása.

A SZAKKÉPZÉS TÁRSADALMI FUNKCIÓJA ÉS ENNEK BŐVÜLŐ FUNKCIÓJA ALACSONY ISKOLAI VÉGZETTSÉGŰ TÁRSADALMAKBAN – PORTUGÁLIA PÉLDÁJA

GYÖRGYI ZOLTÁN

gyorgyiz@ella.hu

Debreceni Egyetem, Nevelés- és Művelődéstudományi Doktori Program

Témakörök: Szakképzés; Oktatáspolitikai, EU oktatásügy

A portugál oktatási rendszer fokozatosan igyekszik a lakosság számára mind magasabb iskolai végzettséget biztosítani, ez utóbbi tekintetében az ország mind a mai napig erős lemaradásban van Európa más országaihoz képest, még a mediterrán térség országaihoz képest is (EAG 2012, OECD). Az európai képzési modell az oktatás irányító számára követendő minta, de részben a megfelelő, hatékonyan működő intézményi struktúra, részben a lakosság tanulási attitűdjei, részben pedig az ország földrajzi-gazdasági megosztottsága következtében nem volt képes behozni a képzettségbeli lemaradást. Annak ellenére, hogy a gazdaság modernizálódik, s a gazdasági-pénzügyi nehézségek mellett is fejlődik, a képzettség hiánya nem jelent érdemleges fejlődést akadályozó tényezőt. Mindez annak köszönhető, hogy a szakképzés és a közismereti képzés viszonya – részben – nem a klasszikus modell szerint alakul (vagyis a közismereti alapokra épül a szakképzés), hanem a szakképzésbe építenek be olyan közismereti elemeket, amelyeket – bizonyos feltételek mellett – a közoktatási rendszerben szerzett végzettségeknek feleltetnek meg (Györgyi: Portugália. In: Fehérvári: Szakképzés és lemorzsolódás. OFI, 2008.). De idesorolható az a validációs rendszer is, amely a munkatapasztalatok alapján teszi lehetővé a felsőfokú tanulmányokat (Duchemin & Hawley: Validáció a felsőoktatási szektorban, OFI 2010, ill. Derényi-Tót: Validáció, OFI 2011).

Az előadás azokat a megoldásokat tekinti át, s elemzi, amelyek a fent jelölt célt szolgálva a szakképzés–közoktatás egymásra épülésének sajátos portugál útját rajzolja meg, s amely (átmenetileg, vagy hosszabb távon – ez ma még nem látható) talán modellként is értelmezhető.

AZ ATÍPIKUS KOGNÍCIÓ MEGÉRTÉSE ÉS A HATÉKONY TANÍTÁS, TANULÁS FELÉ: TEKINTETKÖVETÉSES MÓDSZERTANOK ÉS EREDMÉNYEK

Elnök:

GYŐRI MIKLÓS

Eötvös Loránd Tudományegyetem, Bárczi Gusztáv Gyógypedagógiai Kar

Opponens:

STEFANIK KRISZTINA

Eötvös Loránd Tudományegyetem, Bárczi Gusztáv Gyógypedagógiai Kar

Mobil kognitív támogatórendszer tesztelése virtuális feladattérben, tekintetkövetéses módszertannal

Várnagy-Tóth Zsombor

Eötvös Loránd Tudományegyetem, Bárczi Gusztáv Gyógypedagógiai Kar

Győri Miklós

Eötvös Loránd Tudományegyetem, Bárczi Gusztáv Gyógypedagógiai Kar

Innovatív technológiák alapuló autizmus szűrőrendszer evidencia-alapú tervezése óvodai környezetre

BORSOS ZSÓFIA

Eötvös Loránd Tudományegyetem, Bárczi Gusztáv Gyógypedagógiai Kar

STEFANIK KRISZTINA

Eötvös Loránd Tudományegyetem, Bárczi Gusztáv Gyógypedagógiai Kar

GYŐRI MIKLÓS

Eötvös Loránd Tudományegyetem, Bárczi Gusztáv Gyógypedagógiai Kar

Konfliktusok észlelésének vizsgálata tekintetkövetéses módszertannal

BILLÉDI KATALIN

Eötvös Loránd Tudományegyetem, Bárczi Gusztáv Gyógypedagógiai Kar

GYŐRI MIKLÓS

Eötvös Loránd Tudományegyetem, Bárczi Gusztáv Gyógypedagógiai Kar

Tekintetkövetés és intellektuális képességzavar: alap kutatás és az oktatási gyakorlat kapcsolata

CSÁKVÁRI JUDIT

Eötvös Loránd Tudományegyetem, Bárczi Gusztáv Gyógypedagógiai Kar

Győri Miklós

Eötvös Loránd Tudományegyetem, Bárczi Gusztáv Gyógypedagógiai Kar

Várnagy-Tóth Zsombor

Eötvös Loránd Tudományegyetem, Bárczi Gusztáv Gyógypedagógiai Kar

SZIMPÓZIUM–ÖSSZEFOGLALÓ

Témakörök: Gyógypedagógia, sajátos nevelési igények; Kognitív fejlődés és fejlesztés

A szimpóziumban bemutatott kutatómunka három célra összpontosít:

(1) az atipikus megismerés, ezen belül a neurokognitív fejlődési zavarokra – autizmus spektrum zavar (ASD) és intellektuális képességzavar (IKZ) – jellemző atipikus kognitív működések árnyaltabb megértése, módszertani szempontból erősen építve a tekintetkövetéses (eyetracking) technikára;

(2) az alapkutatás módszertani kérdései és az oktatási, nevelési gyakorlatban alkalmazott módszertanok kapcsolódási pontjainak feltérképezése, magának a tekintetkövetéses módszertannak a finomítása, a szakirodalomban kevésbé reprezentált módszertani problémák kezelése;

(3) a fenti két cél mentén nyert eredmények felhasználása – az élethosszig tartó tanulás jegyében óvodás kortól felnőttkorig – evidencia-alapú, az oktatási nevelési környezetben jól használható diagnosztikus és támogató technológiai megoldások kidolgozására.

Kutatásaink és a szimpózium relevanciája egy sajátos ellentmondással is illusztrálható. Egyrészt, az atipikus megismerés kutatása az utóbbi évtizedben a viselkedés- és idegtudományok egyik divatos és intenzíven növekvő területe, s eközben a tekintetkövetéses módszertan is egyre nagyobb teret kap, másrészt ugyanezen populációk kapcsán számos sajátos, részben alig explorált módszertani nehézség van jelen a tananyagfejlesztés, az optimális tanítási, tanulási környezet kialakításában. Ezzel szemben a tekintetkövetéses módszertan igen egyenetlenül jelenik meg e terület kutatásában: néhány erősen reprezentált téma mellett számos potenciális kutatási területről szinte teljesen hiányzik.

Részben erre az ellentmondásra reflektálva, jelen szimpózium előadásai mindhárom fenti kérdés kapcsán szolgálnak új eredményekkel.

Az első előadás egy alkalmazott kutatáson (mobil kognitív támogatórendszer kialakítása ASD-vel élő serdülőknek) keresztül mutat be néhány, a szakirodalomban szokásosan alkalmazott ingerbemutató és elemzési technikákon túlmenő, s az atipikus kognitív vizsgálatában fontosnak tűnő tekintetkövetéses módszertani megoldást, 11 fő ASD és 11 fő tipikusan fejlődő serdülő mintáján. A második, szakirodalmi „review” jellegű előadás fókuszában az ASD óvodáskori szűrésének tekintetkövetéses módszertant is alkalmazó, innovatív eszközfejlesztése áll, mely jól példázza az elméletvezérelt alapkutatás és az intézményi környezetben megvalósuló terepmunka lényegi fázisait. A harmadik előadás egy módszertani pilot vizsgálatot mutat be (n = 10 fő) a személyközi interakciók közül a konfliktushelyzetek észlelésének tekintetkövetéses technikával történő vizsgálatát célozza, feltárandó a módszer alkalmazhatóságát a nevelési helyzetekben igen hangsúlyos, konfliktuskezelés szempontjából releváns perceptuális jellegzetesség megértésében. Végül az utolsó előadás egyrészt az elemi szemmozgás-szerveződés eltéréseit mutatják ki IKZ-ban (N=30 fő, ill. 34 fő tipikusan fejlődő kontroll), másrészt bemutatja azokat a sajátos elemzéseket és módszertani megfontolásokat, amelyek e populáció tekintetkövetéses technikával történő vizsgálatának és a megfelelő tanulási környezet kialakításának kulcsmozzanatai lehetnek.

MOBIL KOGNITÍV TÁMOGATÓRENDSZER TESZTELÉSE VIRTUÁLIS FELADATTÉRBE, TEKINTETKÖVETÉSES MÓDSZERTANNAL

VÁRNAGY-TÓTH ZSOMBOR – GYŐRI MIKLÓS

varnagy.zsombor@barczy.elte.hu

gyorimiklos@elte.hu

Eötvös Loránd Tudományegyetem, Bárczi Gusztáv Gyógypedagógiai Kar

Témakörök: Gyógypedagógia, sajátos nevelési igények; Kognitív fejlődés és fejlesztés

Háttér: Az autizmussal élő tanulók társas és kognitív nehézségeik miatt speciális kihívást jelentenek az intézményes nevelés számára. Technológiai eszközökkel hatékonyan lehet támogatni az iskolai környezetben való boldogulást és a speciális igények kielégítését. Az ilyen eszközök természetesen csak akkor tölthetik be ezt a szerepet, ha a felhasználói felületük az autizmussal élő személyek sajátos figyelmi és perceptuális folyamataihoz jól igazodik. A használhatósági tesztelés számos módozata mellett ezért különösen nagy szerepet kap a tekintetkövetéses technológia, aminek segítségével finoman követhetjük a felhasználó figyelmének és vizuális letapogatásának mintázatait.

Célok: A vizsgálatban a HANDS (Helping Autism-diagnosed teenagers Navigating and Developing Socially) autizmussal élő serdülők alkalmazkodását és fejlődését segítő kognitív támogató rendszer egyik elemének, egy okostelefonon futó alkalmazásnak a vizuális felhasználói felületét teszteltük, különös tekintettel annak tanulhatóságára. A támogató eszközzel való feladatmegoldás közben a felhasználóknak alkalmuk van egyre rutinosabbá válni az eszköz használatában és ez megjelenik a vizuális letapogatási mintázataikban is, hiszen ugyanazokból a vizuális elemekből egyre hatékonyabban nyerik ki az információkat. Azt vizsgáltuk, hogy ez a figyelmi optimalizációs folyamat hasonlóan megy-e végbe autizmussal élő illetve a tipikusan fejlődő felhasználók esetében is.

Módszer: A vizsgálatban 11 autizmussal élő és 11 illesztett tipikusan fejlődő serdülő vett részt. A résztvevőknek a tekintetkövetéses laboratóriumban valós életbeli feladatokkal analóg feladatokat kellett megoldaniuk úgy, hogy a támogató eszközzel folyamatos interakcióban kapták az instrukciókat a feladatok megoldásához. Eközben a tekintetirányukat és más vizuális letapogatással kapcsolatos változókat a tekintetkövető géppel rögzítettük. Három feladat követte egymást, a feladatról feladatra történő előrehaladás függvényében vizsgáltuk a különböző tekintetkövetéses mérőszámok alakulását.

Eredmények: Mindkét csoportban optimalizálódott a figyelem eloszlása a három egymást követő feladat során és ez többek között megjelent a fixáció időtartamban, fixációs frekvenciában és a kumulatív fixációs időben is. A két csoport között nem találtunk különbséget ebben a tanulási folyamatban.

Eredmények értékelése és relevancia: Az eredmények arra utalnak, hogy a HANDS mobil felhasználói felületének kezelése és az általa történő navigáció és feladatmegoldás könnyen tanulható, már egy fél órás időintervallumon belül is jelentős figyelmi optimalizáció figyelhető meg. Emellett az eredmények arra is rámutatnak, hogy ez az adaptáció ugyanolyan jól megy végbe az autizmussal élő résztvevőkben, mint a tipikusan fejlődőekben, tehát a HANDS mobil felhasználói felülete egyenlő hozzáférhetőséget ennek a csoportnak a számára is.

INNOVATÍV TECHNOLÓGIÁKON ALAPULÓ AUTIZMUS SZŰRŐRENDSZER EVIDENCIA-ALAPÚ TERVEZÉSE ÓVODAI KÖRNYEZETRE

BORSOS ZSÓFIA – STEFANIK KRISZTINA – GYŐRI MIKLÓS

bzsofi87@gmail.com

krisztina.stefanik@barczy.elte.hu

gyorimiklos@elte.hu

Eötvös Loránd Tudományegyetem, Bárczi Gusztáv Gyógypedagógiai Kar

Témakörök: Gyógypedagógia, sajátos nevelési igények; Kognitív fejlődés és fejlesztés

HÁTTÉR: Az autizmus spektrum zavarral élő személyek szociális, kommunikációs és viselkedéses nehézségeik miatt sajátos problémát jelentenek az intézményes nevelés számára. Számos tanulmány bizonyítja, hogy a szisztematikus, pszichoeducációs beavatkozási módok hatékonyak korai életkorban, ezért fontos az eltérő fejlődési út minél korábbi felismerése. Az autizmus spektrum zavarok diagnózisa kapcsán két diagnosztikus hullám figyelhető meg, egy első három éves kor körül, illetve egy második iskoláskor elején. Saját kutatásunkban a diagnózisok második hullámának előrehozását célozzuk meg iskoláskorról óvodáskorra.

CÉLOK: Interaktív, társas „komoly játék”-on alapuló szűrőrendszer létrehozását tervezzük óvodáskorú gyerekek számára, melynek technikai alapját a tekintetkövetéses technológia és ennek módszertana képezi. Kifejezetten a magasan funkcionáló, autizmus spektrum zavarral élő gyermekek szigorúan evidencia-alapú, objektív korai szűrésére törekszünk, ezért az ép intellektusú, ép verbalitású gyerekekre fókuszálunk. Az itt bemutatott kutatási szakasz az eszköz megalkotására, óvodai környezetre adaptálására, illetve szakirodalmi áttekintés alapján azon viselkedéses jellemzők és press-ek azonosítására irányul, amelyek várhatóan alkalmasak az atipikus szociokognitív fejlődés érvényes és megbízható jelzésére a választott technológiai kontextusban.

MÓDSZER: A szűrőrendszer szempontjából két terület empirikus evidenciáinak szisztematikus és kritikai áttekintését végeztük el: (1) az autizmus korai diagnosztikája és szűrése, illetve (2) az autizmus korai viselkedéses jellemzőinek kísérleti kontextusban történő vizsgálatai, különös tekintettel a tekintetkövetéses módszertanra. A szakirodalmi áttekintés alapján igyekeztünk azonosítani azokat a releváns inger- és viselkedéses változókat, melyek a tervezett eszközbe beépítve várhatóan nagy valószínűséggel különböztetik meg az atipikus szociokognitív fejlődést a tipikustól.

EREDMÉNYEK: Releváns ingerváltozóként azonosítottuk a következőket: kontingencia észlelés, kontingencia preferencia, arcészlelés, tekintetirány-követés, közös figyelem, prefrontális funkciókat is igénylő egyszerű szemmozgások, „felülről-lefelé” ható folyamatok. Ezen változók ismeretében kialakítottuk a vizsgálati paradigma alapját képező „narratív szkriptet” is.

ÉRTÉKELÉS: A fent leírt eredmények ismeretében hozzákezdhetünk a rendszer megvalósításához, majd a validációs terepvizsgálatokhoz.

ELMÉLETIÉS GYAKORLATI RELEVANCIA: Érvényes és megbízható szűrőeszköz kialakítása esetén elengedhetetlen a rendelkezésre álló empirikus bizonyítékok áttekintése már a tervezés első mozzanataitól kezdve. Ezáltal biztosítható, hogy a létrehozott eszköz a releváns kontextusba helyezve jól illeszkedik az adott oktatási-nevelési környezethez, a célcsoport életkori sajátosságaihoz, így a hatékony szűréssel az egyénre szabott oktatás hosszú távú céljait szolgálja.

Kulcsszavak: autizmus spektrum zavar, tekintetkövetés, szűrőrendszer, szocio-kognitív mintázat

KONFLIKTUSOK ÉSZLELÉSÉNEK VIZSGÁLATA TEKINTETKÖVETÉSES MÓDSZERTANNAL

BILLÉDI KATALIN – GYŐRI MIKLÓS

billedi@yahoo.com

gyorimiklos@elte.hu

Eötvös Loránd Tudományegyetem, Bárczi Gusztáv Gyógypedagógiai Kar

Témakörök: Gyógypedagógia, sajátos nevelési igények; Kognitív fejlődés és fejlesztés

HÁTTÉR: A segítő hivatásra, gyógypedagógusi, pedagógusi tevékenységre készülő hallgatók felkészültségének, szakmai személyiségüknek egyik fontos eleme a konfliktushelyzetek és az ebből származó feszültségek hatékony kezelésének készsége. Alapvető fontosságú a konfliktushelyzetek helyes észlelése, elemzése, a helyzetnek, szereplőknek, a szereplők szándékainak felmérése, és az elemzéshez illeszkedő konfliktuskezelési stratégia kiválasztása, hatékony kivitelezése. Mind a konfliktushelyzet elemzésében, mind a megfelelő konfliktuskezelési stratégia kiválasztásában, mind az ehhez szükséges hatékony kommunikáció területén tudatos hozzáértés szükséges. A tekintetkövetéses technika hatékony kutatási és egyre szélesebb körben alkalmazott eszköz annak vizsgálatára, milyen figyelmi-letapogatási stratégiákat követünk bizonyos ingerkörnyezetekben, helyzetekben, beleértve az oktatás-nevelés társas kontextusaként releváns helyzeteket.

CÉLOK: A kutatás hosszú távú célja a konfliktushelyzetek észlelésére jellemző sajátos vizuális letapogatási mintázatok objektív eszközökkel (tekintetkövetéses technikával) történő megragadása és azonosítása, illetve a konfliktushelyzetek észlelésének és a helyzetre adott válaszok (konfliktuskezelési stratégiák) összefüggéseinek feltárása. Így választ keresünk arra, van-e összefüggés az észlelésben megmutatkozó fókuszok és a választott konfliktuskezelési stratégia között. Jelen előadásban egy, a fenti cél felé mutató első kutatási lépésről, a konfliktus-észlelés tekintetkövetéses technikával történő vizsgálatára irányuló módszertani „pilot” tanulmányunkról számolunk be. Célunk nem a hosszú távú kutatási kérdések megválaszolása volt, hanem annak feltárása, a módszer alkalmas-e e kérdések szisztematikus vizsgálatára.

MÓDSZEREK: Sztenderd tekintetkövetéses technikát alkalmaztunk (EyeFollower II, 120 Hz, binokuláris, „desktop” tekintetkövető berendezés). A vizsgálati személyek gyógypedagógus hallgatók voltak (N=10), a bemutatott ingeranyag konfliktushelyzeteket ábrázoló statikus képekből, illetve a konfliktust eszkárolódó vagy lecsengő helyzetként bemutató verbális instrukcióból állt. A rögzített adatokat részben kvantitatív, részben kvalitatív elemzésnek vetettük alá, a szokásos adattisztítási eljárások után. A kvantitatív elemzések részben fixációk és szakkádok alapvető jellemzőire, részben a kiemelten fókuszált területek azonosítására irányultak. A letapogatási stratégiákat kvalitatív elemzéssel igyekeztünk azonosítani.

EREDMÉNYEK: Noha következetesen értelmezhető szignifikáns hatásmintázatokat – várakozásainknak megfelelően – ebben az elővizsgálatban nem kaptunk, több kvantitatív változó mentén jelentkeztek tendenciaszerű eltérések a két vizsgált feltétel (súlyosbodó vs. lecsengő konfliktus) között, s kvantitatív elemzéseink is eltérő letapogatási stratégiákat valószínűsítettek.

ÉRTÉKELÉS: Eredményeink valószínűsítik, hogy kidolgozott és tesztelt vizsgálati eljárásunk alkalmas a konfliktushelyzetek észlelése során megjelenő vizuális letapogatási mintázatok feltárására.

RELEVANCIA: Kutatásunk eredményei közvetlenül felhasználhatóak a konfliktushelyzetek észlelési folyamatainak és így dinamikájának szisztematikus vizsgálatában, e vizsgálatok eredményein keresztül pedig a konfliktushelyzetek tudatosabb elemzéséhez és a szakmai készségfejlesztés hatékonyabbá tételéhez járulhatnak hozzá.

TEKINTETKÖVETÉS ÉS INTELLEKTUÁLIS KÉPESSÉGZAVAR: ALAPKUTATÁS ÉS AZ OKTATÁSI GYAKORLAT KAPCSOLATA

CSÁKVÁRI JUDIT – GYŐRI MIKLÓS – VÁRNAGY-TÓTH ZSOMBOR

csakvar.judit@barczy.elte.hu

gyorimiklos@elte.hu

varnagy.zsombor@barczy.elte.hu

Eötvös Loránd Tudományegyetem, Bárczi Gusztáv Gyógypedagógiai Kar

Témakörök: Kognitív fejlődés és fejlesztés; Gyógypedagógia, sajátos nevelési igények

HÁTTÉR: Szakirodalmi adatokból tudjuk, hogy több idegrendszeri fejlődési zavarban az elemi szemmozgás különféle jellegzetességi tapasztalható. Intellektuális képességzavarban (IKZ) kevés és ellentmondásos eredményt találunk, noha az összetettebb perceptuális problémák régóta ismertek, szerepük a tananyag befogadásában, a tanulási folyamatokban nyilvánvaló.

CÉLOK: Exploratív célú vizsgálat elemi, nem szociális vizuális ingerekre adott szakkád jellemzők feltárása IKZ-val élő felnőttek mintáján tekintetkövetéses technikával; a vizuálisan vezérelt szakkádok (VGS) jellegzetességeinek és a tipikustól eltérő sajátosságainak elemzése életkorban és nemben illesztett tipikusan fejlődő (TF) kontrol személyek bevonásával.

MÓDSZER: A jelentős adatvesztők kizárása után 30 IKZ és 34 TF felnőtt személy került be a mintába. A vizsgálat során a Luna et al. (2007) alapján munkacsoportunk vezetője és tagja által kialakított „Elemi szemmozgás” vizsgálati paradigma került lefuttatásra, a VGS feladat eredményeit elemezzük. A méréseket EYEFOLLOWERTM 2.0 műszeren végeztük. A 100 sec időtartamú feladat alatt 48 vizuális ingerváltás történt.

EREDMÉNYEK: Az elemzésekben az adattisztítás során azonosítottuk a vizuális ingerváltást (150ms időablakkal) követő valóban VGS-nek tekinthető szakkádokat. Az így feldolgozásra került VGS-ek alapján az IKZ csoportban egy szakkád átlagos amplitúdója jelentősen rövidebb ($t=-1,9 < 0,001$) és átlagos időtartama jelentősen hosszabb ($t=7,94 < 0,001$), mint a TF csoportban. Az IKZ csoport átlagos szakkád látenciája ugyan kisebb, mint a TF csoporté, de a különbség nem szignifikáns, a (véltetően) gyorsabb indítás ára (feltételezhetően) a szignifikánsan és jelentősen nagyobb pontatlanság ($t=20,37 < 0,001$). Pixelben skálázva, az IKZ csoport 138,6 pixelt téved (míg a TF csoportnál ez 20,3 gyakorlatilag pontos).

ÉRTÉKELÉS: Bár IKZ-ban az ismert kognitív akadályozottság alapvetően nehezíti a tanulási folyamatokat, ezek természetének pontosabb megértéséhez hozzájárulhatnak a jelen alap kutatási eredmények, melyek rámutatnak arra, hogy perceptuális bemeneti szinten is jelentős eltéréseket tapasztalunk. Egy adott célinger vizuális megtalálása alapvető fontosságú a tanulási folyamat szempontjából, melyhez szükséges elemi szemmozgások IKZ specifikus jellegzetességeket mutatnak.

ELMÉLETI ÉS GYAKORLATI RELEVANCIA: A tekintetkövetéses technika egyértelműen alkalmazható az IKZ csoportban, a VGS jellegzetességek elemezhetőek, de gondos adattisztításra van szükség. Jelentősen nagyobb az adatvesztés az IKZ csoportban, feltehetően idegrendszeri és viselkedéses tényezők miatt. A VGS-ok időtartamban és amplitúdóban szignifikánsan eltérnek a TF csoporttól, érkezési és (indítási) helyüket tekintve jelentősen pontatlanabbak. Az elemi, bemeneti jellegzetességek így vélhetően az összetett perceptuális eltérések egyik háttértényezőjének tekinthetők, melyek megértése lényegileg hozzájárulhat a tananyag optimalizációhoz és a megfelelő tanulási környezet kialakításához.

TUDÁSTÁRSADALOM ÉS ÉLETHOSSZIG TARTÓ TANULÁS

Elnök:

KÁLMÁN ANIKÓ

Budapesti Műszaki és Gazdaságtudományi Egyetem, Gazdaság- és Társadalomtudományi Kar

Opponens:

FARKAS ÉVA

Szegedi Tudományegyetem, Juhász Gyula Pedagógusképző Kar

Minőségkutatás a felnőtt-tanulási szektorban. Egy európai összehasonlító kutatás eredményei és tanulságai.

NÉMETH BALÁZS

Pécsi Tudományegyetem, Felnőttképzési és Emberi Erőforrás Fejlesztési Kar

Az andragógus képzés helyzete Magyarországon

KERÜLŐ JUDIT

Nyíregyházi Főiskola, Társadalom- és Kultúratudományi Intézet

Képzési igények összehasonlító felmérése a magyar és a finn felsőoktatásban

KÁLMÁN ANIKÓ

Budapesti Műszaki és Gazdaságtudományi Egyetem, Gazdaság- és Társadalomtudományi Kar

SASS JUDIT

Budapesti Corvinus Egyetem, Magatartástudományi és Kommunikációelméleti Intézet

EVA BRAIDWOOD

University of Oulu

A migránsok tanulási környezete mint andragógiai probléma

KOCSIS JUDIT NÓRA

Bevándorlási és Állampolgársági Hivatal

Az élethosszig tartó tanulás tudományos kutatása és oktatása európai összefüggésben

Sz. TÓTH JÁNOS

Eötvös Loránd Tudományegyetem

SZIMPÓZIUM–ÖSSZEFOGLALÓ

Témakörök: Felsőoktatás, felnőttoktatás; Tanulás, tudás

Bár a tudás fogalma egyre diffúzabbá válik és a hagyományos „tudástermelő” intézmények funkciója és helyzete is folyamatos átalakulásban van, a XXI. században a felsőoktatási intézmények az emberi és kulturális tőke legfőbb előállítói és újratermelői. A globális tendenciákat követő korszerű felsőoktatási intézményhálózatnak közvetlen és proaktív módon kell elköteleznie magát a társadalom irányába.

A szimpózium előadásai a tudástársadalom kialakításában kulcsszerepet betöltő (felső)oktatási rendszer sokrétű feladatait mutatják be.

A felsőoktatás társadalmi és gazdasági szerepének megváltozásából adódóan a felsőoktatás számára megkerülhetetlenné vált a tudatos minőségfejlesztés. Az első előadás – nemzetközi kutatási eredményekre alapozva – a minőség kérdéseit, a minőséget befolyásoló tényezőket, a tanulás és a felsőoktatás minőségét meghatározó paramétereket mutatja be.

A felsőoktatási intézmények meghatározó tényezői a tudástársadalom innovációs struktúrájában, kiemelt szerepük van az élethosszig tartó tanulás társadalmi méretű megvalósulásának biztosításában. Ebben a kontextusban, illetve a globalizáció okozta változások kapcsán előtérbe kerül a felnőttkori tanulás jelentősége. Az Európai Unió felnőttkori tanulásra vonatkozó cselekvésprogramja célul tűzi ki, hogy a tagországokban magas színvonalú szakemberképzés folyjon. Magyarországon az andragógus képzés hivatott ezt a célt szolgálni. A szimpózium második előadója bemutatja az andragógia szakra való jelentkezések tendenciáit és ismerteti a felsőoktatási intézmények andragógia szakra vonatkozó elképzeléseit, képzési kínálatát, stratégiáit és ezáltal reális képet nyújt a magyarországi andragógus képzés helyzetéről.

A felsőoktatásnak tudatosan és egyre inkább fel kell vállalnia felnőttképző szerepét. Ehhez döntő fontosságú kérdés az oktatók szemléletbeli változása. A felsőoktatásban dolgozók többsége nem, vagy csak nagyon régen szerzett pedagógiai módszertani képzettséget. Módszertani tanár-továbbképzések szervezésével az egyetemek nem foglalkoznak eltekintve néhány kezdeményezéstől. Ezt a hiátust hivatott kezelni az a képzési adatbank, amely a felsőoktatásban dolgozók – kérdőíves felmérésre alapozott – képzési igényeire jött lére. A szimpózium harmadik előadása a felmérés eredményeit és a képzési adatbank tartalmát mutatja be.

A felsőoktatás felnőttképző szerepének fejlesztendő területe a tanuláshoz való hozzáférés segítése és a speciális célcsoportokkal való oktatási célú foglalkozás. A menekülteként, vagy oltalmazottként elismert külföldieket az oktatás terén ugyanazok a jogok illetik meg és kötelezettségek terhelik, mint a magyar állampolgárokat. A Magyarországon tartózkodó migránsok száma 200 ezer főre tehető. Képzésbe történő belépésüket számos akadályozó tényező hátráltatja. A migránsok komplex problémakezelését célzó kísérleti projektet mutatja be a szimpózium negyedik előadója.

A szimpózium szintézisét adja az ötödik előadás, amely az élethosszig tartó tanulás keretrendszerébe helyezi a magyar oktatási rendszer feladatait, törekvéseit és fejlődési tendenciáit összevetve azt a nemzetközi trendekkel.

MINŐSÉGGUTATÁS A FELNŐTT-TANULÁSI SZÉKTORBAN. EGY EURÓPAI ÖSSZEHASONLÍTÓ KUTATÁS EREDMÉNYEI ÉS TANULSÁGAI

NÉMETH BALÁZS

nemeth.balazs@feek.pte.hu

Pécsi Tudományegyetem, Felnőttképzési és Emberi Erőforrás Fejlesztési Kar

Témakörök: Felsőoktatás, felnőttoktatás; Tanulás, tudás

Az előadás az Európai Bizottság folytatott ún. Minőség a felnőtt-tanulási szektorban c. összehasonlító kutatás eredményeit ismerteti.

A 2012 február és 2013 májusa között folytatott kutatás fő célja az volt, hogy feltárja és azonosítsa az EU-tagországokban a felnőttek tanulását segítő hatékony minőségeszközöket és rendszereket. Ennek alapján pedig meghatározott minőségügyi referencia keretet javasol a formális és a nem-formális környezetben zajló felnőtt-tanulási folyamatok támogatásához. Ennek érdekében más oktatási ágazatok minőség-rendszereit is tanulmányozta, pl. az ESG (Standards and Guidelines for Quality Assurance in the European Higher Education) és az EQAVET/EQARF modelleket egyaránt. Ennek alapján javaslatokat fogalmaz meg a kutatás egy felnőtt-tanulási minőségmodell alkotóelemeihez, továbbá ajánlásokat tesz a felnőtt-tanulási minőség-keretrendszer fejlesztésének menetrendjére, folyamatára és kiegészítő vizsgálatokra egyaránt.

Az előadásom röviden kitérek a kutatás egyik célországára, Szlovénia felnőttoktatási és képzési rendszerének működése kapcsán arra, hogy az miképp járul hozzá az európai viszonylatban egyaránt elismerésre méltó felnőtt-tanulási részvétel és teljesítmény növeléséhez, fenntartásához. Az előadás egyúttal rámutat azokra a főbb kihívásokra és trendekre, melyek a szlovén felnőttoktatásban alkalmazott minőségi célok megvalósítását a közelmúltban befolyásolták és röviden bemutatja azokat a minőségfejlesztő projekteket, melyek a felnőttoktatási környezetben a felnőtt-tanulás gazdasági és társadalmi hasznának holisztikus felfogását erősítik. A szlovén példához kapcsolódóan az előadó felveti egy konzekvens és integráló felnőtt-tanulás, azaz életem át tartó tanulási politika sarokköveinek elemeit, mely a szlovén példából számos példával, elemmel gazdagítható.

AZ ANDRAGÓGUS KÉPZÉS HELYZETE MAGYARORSZÁGON

KERÜLŐ JUDIT

keruloj@gmail.com

Nyíregyházi Főiskola, Társadalom- és Kultúratudományi Intézet

Témakörök: Felsőoktatás, felnőttoktatás; Tanulás, tudás

A magyar felsőoktatás történetében először a Bologna rendszerű képzésre való áttéréssel nyílt lehetőség arra, hogy a felnőttoktatással foglalkozó szakemberképzés önálló szakot kapjon. Ennek eredményeképpen az andragógiát mint új szakot a korábban művelődésszervező képzéssel foglalkozó főiskolák, egyetemek alapították meg.

A felsőoktatási intézmények piacképesnek ítélték meg az így létrehozott alapszakot, nagy lehetőséget láttak benne és a szakalapítási engedély megszületése után sorra adták be és indították a képzéseket. A jelentkezések a képzőintézmények előzetes várakozását igazolták, mert az első helyen megjelölt szakot tekintve 2011-ig minden évben ott volt a hús legnépszerűbb között az andragógia.

2012-től a felsőoktatást érintő változások kedvezőtlen helyzetbe hozták a felnőttképzéssel foglalkozó intézményeket. Annak ellenére, hogy az Európai Unió felnőttkori tanulásra vonatkozó cselekvésprogramja nélkülözhetetlennek tartja azt, hogy a tagországokban jól felkészült, elméleti és szakmai ismeretekkel rendelkező szakemberképzés folyjon, az oktatáspolitikai elutasító hozzáállása 2013-ra szinte lehetetlenné tette a szakra való bejutást.

A szerző célja az volt, hogy 2006-tól bemutassa a szakra való jelentkezések tendenciáit, a 19 képzőintézmény jelentkezési és felvételi adatainak elemzésével ismertesse a felsőoktatási intézmények andragógia szakra vonatkozó elképzeléseit, képzési kínálatát, stratégiáit és ezáltal reális képet adjon a magyarországi andragógus képzés helyzetéről.

A diplomás pályakövető rendszer adatainak elemzése, valamint a 19 képzőintézmény andragógia szakfelelősi által összegyűjtött adatok és a velük készült interjúk feldolgozása alapján bemutatja a hallgatók elhelyezkedésére vonatkozó tendenciákat, ismerteti a végzettek által betöltött tipikus munkahelyeket, munkaköröket.

A szerző adatokkal igazolja, hogy a piaci igényekre létrejött andragógia szaknak komoly küldetése van az élethosszig tartó tanulás uniós elvének teljesítésében és az öregedő magyar társadalom is egyre több, a felnőttképzésben jártas tanácsadó, szervező, oktató szakembert igényel.

Annak ellenére, hogy 2012-ben már csak 44 államilag támogatott hallgató nyert felvételt andragógia szakra, az oktatáspolitikai még mindig a nagy létszámú szakok közé sorolja.

A szerző adatokkal cáfolja a jelentős túlképzésre és piacképtelenségre vonatkozó állításokat. A képzőintézmények elhelyezkedési adatai azt igazolják, hogy a bölcsész területen végzettek közül leghamarabb az andragógus diplomával rendelkezők kapnak munkát, mert az itt folyó szakirányú képzés növeli a megpályázható munkakörök számát.

KÉPZÉSI IGÉNYEK ÖSSZEHASONLÍTÓ FELMÉRÉSE A MAGYAR ÉS A FINN FELSŐOKTATÁSBAN

KÁLMÁN ANIKÓ* – SASS JUDIT** – EVA BRAIDWOOD*** – BODNÁR ÉVA****

drkalmananiko@gmail.com

*Budapesti Műszaki és Gazdaságtudományi Egyetem, Gazdaság- és Társadalomtudományi Kar

judit.sass@uni-corvinus.hu

**Budapesti Corvinus Egyetem, Magatartástudományi és Kommunikációelméleti Intézet

eva.braidwood@oulu.fi

***University of Oulu

eva.bodnar@uni-corvinus.hu

**** Budapesti Corvinus Egyetem, Társadalomtudományi Kar

Témakörök: Felsőoktatás, felnőttoktatás; Tanulás, tudás

Az Európai Unió Európa 2020 stratégia oktatással kapcsolatos iránymutatásainál az oktatás minőségének javítása érdekében kiemelt területként szerepelnek a rugalmas, innovatív oktatási megközelítések, módszerek. Az EU digitális menetrendjével összhangban az IKT kompetenciák, míg a tanulási mobilitás elősegítésével az idegen nyelven történő oktatás jelentősége is kiemelt fontosságot kap.

A MELLearn felsőoktatási hálózat alapítása az egész életen át tartó tanulás népszerűsítését, lehetővé tételét célozza, így vizsgálatunkban arra kerestünk választ, hogy hazánkban és Finnországban hogyan alakul a képzési igény a felsőoktatásban dolgozóknál, illetve összhangban vannak-e ezek az igények az Európa 2020 irányelveinek.

2012–13-ban végzett magyarországi felmérésünk három szakaszban zajlott. (1.) 2012 őszén az felmértük az egyes intézmények aktuális belső képzési kínálatát egy képzési adatbank kialakításához. (2.) 2013 tavaszán zajlott online kérdőíves felméréssel a dolgozók, oktatók képzési igényeinek feltérképezése mellett az oktatási módszerek és oktatásszervezési módok használatának vizsgálatára került sor. A (3) szakaszban, a magyar felmérés eredményeinek ismeretében az adaptált kérdőívet a finnországi Oului Egyetem résztvevői körében is felmértük majd a kapott eredmények alapján összehasonlító kutatást és elemzést készítettünk.

A vizsgálatban 18 tagintézményből 734 fő vett részt. Az oktatási módszerek és oktatásszervezési módok vonatkozásában a tanári előadás és magyarázat használata mellett az egyéni munka, a prezentáció és a megbeszélés módszerek átlagosan magas használata jellemezte a válaszadókat.

A kitöltők 83,2 %-uk jelzett képzési részvételi hajlandóságot. Nyitott mondatokkal és kérdőíves módszerrel vizsgálva az igényeket az oktatóknál öt terület emelhető ki: az idegen nyelvű kurzusok oktatására felkészítés, az e-learninges, távoktatásos tananyagfejlesztés, a nyelvi képzés, a prezentációs készségek fejlesztése és a pályázatírási ismeretek.

Az eredmények alapján a képzési igények alábbi irányai azonosíthatóak. A résztvevők elsősorban az idegen nyelven történő oktatás területén, valamint a prezentációs technika területén igényelnek támogatást. Emellett a hallgatói összetétel változásával, ami az életkor és képességek szerinti heterogenitás észlelésével függ össze, elsősorban az új technikai megoldások, módszerek és a távoktatás területét látják megoldási lehetőségnek. Az innováció területén a pályázatírás és új képzések kidolgozása is felmerül lehetőségként. Ugyanakkor az önfejlesztés a megoldásoknál észlelhetően háttérbe szorul, egyedül a stressz- és konfliktuskezelés jelenik meg mint képzési igényterület.

Látható, hogy az EU stratégiával összhangban az idegen nyelven történő oktatás és az új technikai megoldások, módszerek és a távoktatás alkalmazása egyaránt szerepel a válaszadó oktatók képzési igényei között.

A vizsgálat eredményeként a meglévő képzési adatbank, illetve a feltárt igényekhez illeszkedő további képzési lehetőségek kialakítása, a finn képzési igények a kínálati standardek kidolgozását és validálását szolgálják.

A MIGRÁNSOK TANULÁSI KÖRNYEZETE MINT ANDRAGÓGIAI PROBLÉMA

KOC SIS JUDIT NÓRA

kocsisjuditnora@gmail.com

Bevándorlási és Állampolgársági Hivatal

Témakörök: Felsőoktatás, felnőttoktatás; Tanulás, tudás

Az ENSZ közgyűlése 1951-ben fogadta el az úgynevezett Genfi Egyezményt, amely a menekült-ügy jogi kontextusát rendezi. Magyarország 1989-ben területi korlátozással (csak európai menedékkérőkre szűkítetten), 1997-től korlátozás nélkül csatlakozott az Egyezményhez, így saját hatáskörében hivatott a migránsok – a hazánk területére belépő, és életvitelszerűen itt tartózkodó külföldiek – ügyében eljárni. Mára a különböző jogcímekekkel itt tartózkodó migránsok száma meghaladta a 200 000 főt. Közülük kitüntetett figyelemre és gondoskodásra szorulnak a menekültek, az oltalmazottak és a befogadottak, akiknek együttes létszáma megközelíti a 2500 főt. Az előadás a migránsok e csoportjainak derivált tanulási szükségleteit, esélyeit és a megoldás irányába tett kísérleti lépéseket mutatja be.

A menekültként, vagy oltalmazottként elismert külföldieket az oktatás terén ugyanazok a jogok illetik meg, és ugyanazok a kötelezettségek terhelik mint a magyar állampolgárokat, például a 16 év alatti gyermekek tankötelesek, és a közoktatásban is ingyen vehetnek részt. A felnőtteknél – az e kategóriába esők többnyire 20 és 40 év közöttiek –, más a helyzet. Tanulmányaik megkezdéséhez előzetes végzettségüket igazoló okmányokra lenne szükség, ilyenekkel többnyire nem rendelkeznek. A hiányzó bizonyítványok utólagos beszerzése – éppen a menekült-státuszból adódóan – erősen akadályozott (vagy az egyén védelme érdekében ellenjavallt). Az esetleges tanulmányok megkezdésében további probléma a magyar nyelv nem-ismerete, hiszen a jelöltnek a belépés pillanatában alapfokú írásbeli és szóbeli tudással kellene rendelkeznie.

A fent vázolt komplex problémakört szándékozott kezelni az a kísérleti jellegű, speciális pedagógiai programfejlesztés és oktatás, amely a menekültek és oltalmazottak közoktatási rendszerbe történő beilleszkedésének elősegítését célozta. A program magába foglalta a pedagógusok felkészítését, az adekvát kerettanterv célcsoportra történő adaptációját, a rendkívül színes anyanyelvi háttérrel rendelkező menekültek és oltalmazottak beiskolázását, illetve – 10 hónapon át tartó – tanulásirányítását és a jelöltek osztályozó vizsgáig kísérését, azaz a közoktatási rendszerbe történő belépés feltételeinek megteremtését.

AZ ÉLETHOSSZIG TARTÓ TANULÁS TUDOMÁNYOS KUTATÁSA ÉS OKTATÁSA EURÓPAI ÖSSZEFÜGGÉSBEN

Sz. TÓTH JÁNOS

toth@nepfoiskola.hu

Eötvös Loránd Tudományegyetem

Témakörök: Felsőoktatás, felnőttoktatás; Tanulás, tudás

Milyen fejlődési tendenciákat láthatunk az intézményes, egyetemi és akadémiai kutatásban és oktatásban az élethosszig tartó tanulás terén és milyen feladatok várnának a közepesen fejlett országokra mint Magyarország, hogy sikeresen kövessék a nemzetközi élmezőnyt? A tudományos oktatás és kutatás közötti szoros összefüggés erősítésén keresztül az egyetemi kiválóság megítélésében döntő módon játszik szerepet a kutatás, oktatásban elfoglalt helye, ezen belül is a nemzetközi részvétellel folyó projekt, fejlesztési és kutató munka státusza az oktató tevékenység egészében. Elkerülhetetlen kitérni arra, hogyan függ össze a felsőfokú és más szintű képzés az élethosszig tartó tanulás jelenlegi változási trendjeivel Magyarországon, különös tekintettel a 2007-08 óta láthatóvá vált hazai és nemzetközi pénzügyi és gazdasági válságra.

A nem teljes körű áttekintés néhány alapvető kihívással foglalkozik. Megvizsgálja a vezető nemzetközi és nemzeti felnőttképzési intézmények, fontos egyetemek és kutatóhelyek törekvéseit. Összevetésre kerül ez a kutatási, és oktatási irány és menü, az EU legfontosabb élethosszig tartó tanulásról szóló ajánlásaival és a 2014–2020 programmal. Utal az előadás a magyar eredményekre és a legfontosabb teendőkre, amelyeket az egyetemeknek és képző, valamint kutató helyeknek érdemes megfontolni. Javaslatokat fogalmaz meg, miben kellene javítani a hazai és nemzetközi együttműködést a neveléstudományon belül elfoglalt jobb pozíció, továbbá a felnőttképzés és közösségi művelődés tudományos aspektusának erősítése érdekében.

A TÉRSZEMLÉLET FEJLESZTŐ ÉRTÉKELÉSE

Elnök:

KÁRPÁTI ANDREA

Eötvös Loránd Tudományegyetem, Természettudományi Kar, Tudománykommunikáció Központ

Opponens:

CSÍKOS CSABA

Szegedi Egyetem, Bölcsészettudományi Kar

A térszemlélet hagyományos és online értékelése: áttekintés

KÁRPÁTI ANDREA

Eötvös Loránd Tudományegyetem, Természettudományi Kar, Tudománykommunikáció Központ

Téri képességek mérése online tesztekkel

TÓTH PÉTER

Óbudai Egyetem, Trefort Ágoston Mérnökpedagógiai Központ

A mérnökhallgatók téri képességeinek fejlesztése és mérése eltérő tanulási környezetekben, alkalmazásorientált megközelítésben

BABÁLY BERNADETT

Szent István Egyetem, Ybl Miklós Építéstudományi Kar

Téri képességek mérése statikus és dinamikus tesztsorokkal

BUDAI LÁSZLÓ

Debreceni Egyetem, Matematika- és Számítástudományok Doktori Iskola

SZIMPÓZIUM–ÖSSZEFOGLALÓ

Témakörök: Pedagógiai értékelés, minőségfejlesztés; Elektronikus tanulási környezetek. IKT, e-learning, távoktatás

A téri képességek fejlődésének első, több száz későbbi vizsgálat kiinduló pontjául szolgáló kutatásait Jean Piaget végezte el. (Piaget és Inhelder, 1967, 1971). A térismeret négy egymás után következő szakaszban alakul ki. Az észlelési tér lassabban fejlődik, mint a fogalmi tér. (Roach, 2008) A téri gondolkodás fejlődését, a nézőpont-váltás és forgatás képességét nagy léptékű teremben vizsgálták, a téri információk feldolgozásának hangsúlyozásával. (Johnson és Meade, 1987, Marshall, 2007). Roach (1993) művészeti főiskolások részére 1986-1989 között kidolgozott tesztjével (Spatial Dimensionality Test, SDT) a tehetség és a téri képességek összefüggéseinek tárta fel. A térszemlélet vizsgálata Magyarországon már az első megjelent longitudinális gyermekrajz-fejlődési tanulmányokban jelen volt. (Nagy, 1905, Paál, 1947). A műszaki felsőoktatásban az Ábrázoló geometria tantárgy megszűnése után fellépő képzési deficit képességcsökkenést okozott. (Drahos, 1988, Bárdné, 2001). Az iskolai rajzitanításban fejlesztett, illetve a szakmák szempontjából lényeges összetevőinek vizsgálatát kétfaktoros modellben, a felismerés (rekogníció) és a manipuláció műveleteinek értékelésével végezték el. (Séra, Kárpáti és Gulyás, 2001). A kortárs vizsgálatok a térszemlélet kognitív gondolkodásra (Nori és Giusberti, 2006) és a kreativitás fejlődésére gyakorolt hatását (Duncum, 2004) egyaránt vizsgálják.

Mintegy másfél évtizeddel később, a digitális kultúra mindennapivá válásával érdemes újr gondolnunk, amit képességkutatók és fejlesztő pedagógusok eddig feltártak a téri képességek természetéről. Szimpóziumunk négy kutatásról számol be, amelyek hagyományos és digitális eszközökkel fejleszt és értékeli. Az első előadás áttekinti a klasszikus téri képességvizsgálatok eredményei közül azokat, melyeket az információs és kommunikációs technológiák befolyásolhatnak és ezek online vizsgálati lehetőségeit mutatja be az eDIA tesztkörnyezetben. A második előadás a mentális téri műveletek iskolai fejlesztésben központi szerepet játszó tevékenységeit vizsgálja, saját fejlesztésű online tesztkörnyezetben. A harmadik szerző az egyszerre műszaki és művészi ismereteket közvetítő építészképzésben alapvető, kétféle tevékenységcsoport: a térbeli viszonylatok érzékeléséhez és leképezéséhez szükséges műszaki ismeretek, és a kreatív, a képzés művészi jellegéhez igazodó téralakítási képességelemek fejlesztését és értékelését mutatja be, a magyar ARCHICAD tervező szoftvert is alkalmazó feladatsorokkal. Utolsó előadásunk kutatási kérdése, hogy a tanulók teljesítményét miként befolyásolja a mérő feladatsor statikus, illetve dinamikus jellege. Az előadó bemutatja a GeoGebra dinamikus geometriai szoftvert, melyben lehetőség van a már statikus ábrákat tartalmazó teszt sorok adaptálása dinamikus környezetbe. A négy előadás közös törekvése, hogy a téri képességeket autentikus, napjaink vizuális kultúrájának megfelelő eszközökkel, fejlesztve mérje.

A TÉRSZEMLELET HAGYOMÁNYOS ÉS ONLINE ÉRTÉKELÉSE: ÁTTEKINTÉS

KÁRPÁTI ANDREA

andreakarpati.elte@gmail.com

Eötvös Loránd Tudományegyetem, Természettudományi Kar

Témakörök: Pedagógiai értékelés, minőségfejlesztés; Elektronikus tanulási környezetek. IKT, e-learning, távoktatás

A térszemléletet mint a vizuális képességek egyik összetevőjét a szerzők többsége kétfaktoros modellben értelmezi: a feltételezett két részképesség a felismerés (rekogníció) és a manipuláció faktora. (Piaget, 1967, Lewis, 1977, Roach, 1983). A felismerés során a jellemző mentális tevékenységek a látvány egészének befogadása és értelmezése, egy szemléleti kép konstruálása zajlik. (Blajenkova et al., 2007) A manipulációban a képzeleti munka dominál, itt a testek képzeleti transzformációjáról, „mozgatásáról” van szó, amely belső megjelenítéssel, képzeleti manipulációval történik. Duncum, 2004)

Könnyű belátni, hogy a képkalkoló műveleteket algoritmusok alapján, „maguktól” elvégző digitális eszközök, a bármikor leállítható és újra nézhető képsorokban megvalósuló térképzés alapvetően befolyásolhatja mindkét faktor működését. (Perricone, 2007, Marshall, 2007) Előadásunkban bemutatjuk, hogyan vizsgáltuk az alábbi, a munka világában lényeges és a Rajz és műalkotások elemzése tantárgy, illetve a Matematika tantárgy ábrázoló geometria témaköre keretében az általános iskola 5. osztályától a középiskola végéig folyamatosan fejlesztett téri képességeket hagyományos módszerekkel (papír alapú teszt, modellt leképező és kreatív feladat) és hogyan változott meg értékelési filozófiánk és gyakorlatunk online tesztkörnyezetben.

A vizsgált képességelemek: térérzékelés, térészlelés, téralakítás és tervezés, konstruálás síkban, téri tájékozódás, rekonstrukció, egyensúly és ritmus érzékeltetése, térhatások érzékeltetése. A két vizsgálatok adatai: 2001-ben mintegy 400, 14 és 16 éves tanulóval végeztük egy papír alapú térszemlélet teszt sorozat beválás vizsgálatát. 2004–2005 között mintegy 200, 17–18 éves tanulóval projekt és portfólió-értékelést végeztünk. 2013-ban 10-12 éves tanulókkal online tesztkörnyezetben és papír alapon végünk téri képességmérést. Előadásunk természetesen nem az egyes korosztályok teljesítményéről szól, hanem az alkalmazott mérőeszközök jellegzetességeiről

Néhány eredmény: a papír alapú teszt és az online mérőeszköz egyaránt megbízható, könnyen kezelhető (iskolai használatra alkalmas) mérőeszköz. A portfólió munka és a kreatív feladat megbízható teljesítmény-értékelésre alkalmas, de ez a zsűrizéses eljárás lehetetlenné teszi a rendszeres iskolai használatot. Míg az online térszemlélet feladatsor és a projekt feladat könnyedén testre szabható, és ezért egyéni képességhatárok feltárására és kezelésére egyaránt alkalmas, a papír alapú teszt lényegesen kevésbé rugalmas. Sem az egyéni képességstruktúrának a téri képességekhez nem kapcsolódó tevékenységeinek sokaságát mozgósító projekt feladat, sem a vizsgált csoport számára más és más szögből látható modell leképezése nem tudja a tisztán téri képességeket autentikus módon, hitelesen vizsgálni. A digitális térszemlélet tesztek legnagyobb előnye, hogy egy-egy képességelem célzott fejlesztésére is alkalmasak – mégpedig rajzi drill-feladatoknál izgalmasabb és szebb, játékos és motiváló feladatokkal. Ezekről várható egy új vizuális képesség-modell megalkotása, amelyre pilot méréseinket követő nagy mintás, papír alapú és online vizsgálatainkkal a közeljövőben magunk is kísérletet teszünk.*

* A kutatás anyagi forrásait a Szegedi Egyetem Oktatáselméleti Kutatócsoportja „A diagnosztikus mérések fejlesztése” című kutatási programja biztosította. 1. szakasz: TÁMOP-3.1.9-08/1-2009-0001; 2. szakasz: TÁMOP-3.1.9-11/1-2012-0001)

TÉRI KÉPESSÉGEK MÉRÉSE ONLINE TESZTEKKEL

TÓTH PÉTER

toth.peter@tmpk.uni-obuda.hu

Óbudai Egyetem, Trefort Ágoston Mérnökpedagógiai Központ

Témakörök: Pedagógiai értékelés, minőségfejlesztés; Elektronikus tanulási környezetek. IKT, e-learning, távoktatás

A kutatás előzményei

A téri képesség kognitív funkciók kapcsolatrendszerévé értelmezhető, ami lehetővé teszi két- és háromdimenziós alakzatok észlelését, valamint azok alkalmazását tárgyak, ill. viszonylatok megértésében és problémák megoldásában. (Séra – Kárpáti – Gulyás, 2002)

Számos kutatás irányult a téri képességek főbb komponenseinek identifikálására: téri tájékozódás, téri műveletek, (Carpenter – Shah, 1998); téri percepció, téri vizualizáció, mentális forgatás, (Linn – Peterson, 1985); felismerés, manipuláció (Séra et al., 2002).

Célok és módszerek

A mentális képekkel (képzetekkel) végzett műveletekhez nem szükséges a tárgy jelenléte, végrehajtható az objektum valódi képe alapján, de a nélkül is. Az általunk fejlesztett feladatokban ingerként csokolt kockák vetületi és axonometrikus képeit használtuk, amelyek megoldásához elemi (analízis, szintézis) és összetett (mentális forgatás, tükrözés, térbeli képzet) mentális műveletekre volt szükség. A térbeli képzet több nézőpontú megfigyelési tapasztalat integrálódásaként jön létre, amikor is axonometrikus módon tudjuk a tárgyakat és a térbeli relációkat felidézni, elképzelni, velük műveleteket végrehajtani.

A kutatás célja e műveleti képességkomponensek jellemzése, kapcsolat-rendszerének bemutatása volt.

A 2007 és 2010 között folytatott longitudinális online vizsgálatban 41 budapesti szakközépiskola tanulói vettek részt (1477 fő 9., 1206 fő 10., 1242 fő 11. és 989 fő 12. évfolyamos tanuló).

Eredmények

Az analízisre kapott eredmények közel kétszeresei a szintézisének, ami a szintézist igénylő feladatok térhatású alakzatainak komplex kapcsolatrendszerére és a vizuális memória jelentősebb igénybevételére vezethetők vissza. Az összetett műveletek közül a mentális forgatás és a térképzet átlageredményei a legjobbak (magasabb szórásértékek mellett), míg a tükrözés a legrosszabbak.

Valamennyi képességkomponens vonatkozásában jobb eredményt értek el a fiúk (3-8%). Legkisebb eltérést a forgatás, míg legnagyobbat a térbeli képzet vonatkozásában mértünk.

Az első két évfolyamon szinte valamennyi komponens esetében javuló átlageredményt mérünk, igaz növekvő szórásértékek mellett. A 11-12. évfolyamon az analízist kivéve a fejlődés megtorpan.

A legerősebb korrelációs kapcsolatot a mentális forgatás – térképzet – térbeli képzet vonatkozásában mértük (0,423; 0,461; 0,458; $p=0,01$).

A faktoranalízis igazolta, hogy a vizsgálatba vont hat részművelet ugyanahhoz a képességkomponenshez, a mentális műveletekhez tartozik.

Hasznosíthatóság

A NAT-ban és a kerettantervekben konkrét feladatként fogalmazódik meg a téri tájékozódás és a téri-vizuális megismerés (transzformációk, képzelet, gondolkodási műveletek) fejlesztése. A longitudinális kutatás alapján bemutatható az egyes képességkomponensek sajátosságai, kapcsolatrendszere, fejlődésének menete, és az eredmények a szakmai tanárképzésben hozzájárulnak a szakmódszertanok továbbfejlesztéséhez is.

A MÉRNÖKHALLGATÓK TÉRI KÉPESSÉGEINEK FEJLESZTÉSE ÉS MÉRÉSE ELTÉRŐ TANULÁSI KÖRNYEZETEKBE, ALKALMAZÁSORIENTÁLT MEGKÖZELÍTÉSBEN

BABÁLY BERNADETT

babaly.bernadett@gmail.com

Szent István Egyetem, Ybl Miklós Építéstudományi Kar

Témakörök: Pedagógiai értékelés, minőségfejlesztés; Elektronikus tanulási környezetek. IKT, e-learning, távoktatás

Az építészhallgatók körében végzett kutatásom célja azon téri képességek teljes spektrumának feltérképezése, fejlesztési és mérési lehetőségeinek kidolgozása volt, amelyeket mérnöki munkájuk során hallgatóink a gyakorlatban is hasznosítani tudnak. A fejlesztési irányok kijelölésénél az egyes képesség-elemeket két, az építész képzés szakmai igényeinek, jellegének megfelelő csoportba rendeztem. Az egyik-be a térbeli viszonylatok érzékeléséhez és leképezéséhez szükséges, a képzés műszaki részéhez köthető, a másikba a kreatív, a képzés művészi jellegéhez igazodó téralakítási képességelemeket soroltam.

Az elmúlt években a vizuális oktatás területén alkalmazkodnunk kellett a számítógépes programok vizuális érzékelésre és gondolkodásra gyakorolt hatásához, a CAD típusú rendszereknek az építészeti tervezésben való térhódításához és az elektronikus tanulási környezet (Moodle-rendszer) megjelenéséhez is. Az előadás keretein belül a 2004-ben bevezetett és azóta folyamatosan megújuló, elsősorban a téri képességek fejlesztésére irányuló oktatási programomat mutatom be. Az egyes részképességekhez kapcsolódó feladatokat építészmérnök hallgatóim alkotásaival illusztrálom, ahol párhuzamos láthatjuk a hagyományos eszközökkel és számítógépes programokkal készített feldolgozásokat, valamint az egyes képességelemek méréséhez készített online tesztfeladatokat.

A modelleken, rajzokon, számítógépes grafikákon és animációkon végigvezetett előadás betekintést nyújt abba, hogy a különböző eszközök hogyan egészítik ki és támogatják egymást a téri képességek fejlesztésében és mérésében, olyan kérdésekre adva választ mint:

1. Milyen különbségek jellemzik a fizikailag érzékelhető és a virtuális terekben való tájékozódásunkat? Az azonos téri problémák különböző eszközökkel történő feldolgozása által összevethetővé vált, hogy melyikben pontosabb és hogyan érzékeljük többek között az irányokat, távolságokat, a tárgyak helyzetét, a méret és léptékváltásokat, a térbeli formák szerkezeti struktúráját, a térkapcsolatokat.

2. Melyik részképességeket fejlesztik hatékonyabban a hagyományos technikák és melyeket a számítógépes alkalmazások?

3. Melyik tanulási környezet hogyan készít fel a mindennapi élet kihívásaira? (vizsgálat a megszerzett tudás gyakorlati alkalmazhatósága szempontjából)

4. Milyen típusú tesztfeladatokkal válnak mérhetővé a téri képességek fejlődése? Az online környezetben történő mintafelvételre alkalmas feladatlapokat az elmúlt évben dolgoztam ki, melyek által mérhetővé váltak: 1. Térbeli helyzetek, viszonylatok, irányok érzékelése (pl.: a távolságok és az ehhez kapcsolódó méretváltozások érzékelése, az elemek egymáshoz és a tér egészéhez fűződő viszonylatainak érzékelése); 2. A térbeli formák szerkezetének, felépítésének értelmezése (pl.: szerkezeti elemek kapcsolódása, pozitív-negatív kiterjedések, takart tömegek érzékelése, térbeli struktúra logikája, szabályszerűségei); 3. Téri rekonstrukciós képességek (pl.: vetületi ábrák, nézetek értelmezése, metszetek alapján következtetés a térbeli kiterjedésre, redukált-absztrahált képek alapján következtetés a térbeli megjelenésre); 4. Téralakítás, transzformációk (belső látással végrehajtott felosztások, tükrözések, forgatások, elmozdítások, konstruálások).

Visszajelzések: 1. más építészeti tárgyakban hogyan jelentkezett a vizuális program hatása, 2. a képzési időszak eltérő szakaszaiban elvégzett, a síkmetszet mentális képének helyességét mérő teszt-eredmények. (Hallgatóink téri képességeinek felmérése a nemzetközileg elismert Mental Cutting Test (MCT) segítségével történt, amelynek alkalmazásával kapcsolatosan több hazai publikáció is született, így a különböző helyen és időben felvett minták összehasonlítása is lehetővé vált.)

TÉRI KÉPESSÉGEK MÉRÉSE STATIKUS ÉS DINAMIKUS TESZTSOROKKAL

BUDAI LÁSZLÓ

budai0912@gmail.com

II. Rákóczi Ferenc Általános Iskola, Gimnázium és Szakközépiskola, Debreceni Egyetem, Matematika- és Számítástudományok Doktori Iskola

Témakörök: Pedagógiai értékelés, minőségfejlesztés; Elektronikus tanulási környezetek. IKT, e-learning, távoktatás

Napjainkban egyre több hazai (Kárpáti, 2002, Nagy-Kondor, 2004, Németh, Hoffmann, 2006, Budai, 2013) és nemzetközi (Gorska, Sorby, Leopold, 1998, Milin-Šipuš, Čižmešija, 2012) tanulmány eredménye mutatja, hogy a tanulók/hallgatók térszemléletének fejlettségi szintje nagyon sok esetben nem éri el az életkornak megfelelő kívánt mértéket.

Ha meg tudjuk állapítani, hogy az oktatás mely szintjein romlik/áll meg e képességek fejlődése, és ezekhez mérten milyen beavatkozás lenne szükséges (akár kerettantervi szinteken), és fejlesztő programokat dolgozunk ki a képességelemek célzott fejlesztésére, az élet számos területén lényeges kompetenciával ruházzuk fel a tanulókat.

Az előadásban a 10-12 éves korosztály téri képességeinek vizsgálati eszközeit mutatjuk be. Az elmúlt 10-15 évben végbement (és folyamatosan tartó) nagymértékű társadalmi, technikai, szociális és didaktikai szinten történt változásoknak megfelelően az eddig csupán statikus módon mért térszemlélet-fejlettségi képességrendszerek (térbeli helyzetek, viszonylatok, irányok érzékelése, térbeli formák szerkezetének, felépítésének értelmezése, tér rekonstruálása, téralakítás – transzformációk, manipulációk) dinamikus adaptációjú mérő-munkalapokkal is mérésre kerülnek. Egyik fő kutatási kérdésünk, hogy a tanulók teljesítményét miként befolyásolja a mérő feladatsor statikus, illetve dinamikus jellege.

Bemutatásra kerül a GeoGebra dinamikus geometriai szoftver, melyben lehetőség volt a már statikus ábrákat tartalmazó tesztsorok adaptálása dinamikus környezetbe. Szó lesz ennek technikai hátteréről, az átvitel során felmerülő nehézségekről, esetleges előnyökről és hátrányokról a statikus mérőlapokkal szemben. Mindezek konkrét példákon keresztül, megtekintve néhány 2D-s feladat 3D-s kivitelezését.

A nagymintás országos méréseket megelőzően történt egy kismintás pilot vizsgálat 5. osztályos tanulók körében. A mérésbe 60 tanuló lett bevonva, mindegyikük egy átlagos általános iskolában tanul (Nógrád megye, Szécsény). A tesztsor 12 feladatból állt, melyek lefedték a fentebb említett 4 képességrendszert. 30 tanuló a statikus mérőlapot töltötte ki, 30 tanuló pedig az annak megfelelő dinamikus tesztsort, minden tanuló számára külön számítógépen biztosítva (30 perc rendelkezésre álló idő alatt).

Az eredmények ismertetése után feltehetjük az érdekes kérdést, hogy a statikus és dinamikus mérőlapokkal mért vizsgálatok során keletkezik-e szignifikáns különbség az eredményeket illetően.*

* A kutatás anyagi forrásait a Szegedi Egyetem Oktatásméleti Kutatócsoportja „A diagnosztikus mérések fejlesztése” című kutatási programja biztosította. 1. szakasz: TÁMOP-3.1.9-08/1-2009-0001; 2. szakasz: TÁMOP-3.1.9-11/1-2012-0001)

A SZOCIÁLISPROBLÉMA-MEGOLDÁS ÖSSZEHASONLÍTÓ VIZSGÁLATAI

Elnök:

KASIK LÁSZLÓ
Szegedi Tudományegyetem, Bölcsészettudományi Kar

Opponens:

ZSOLNAI ANIKÓ
Szegedi Tudományegyetem, Bölcsészettudományi Kar

A személyközi problémák megoldásának két főbb kutatási iránya – más kognitív folyamatok és a környezeti tényezők hatása

GÁL ZITA
Szegedi Tudományegyetem, Bölcsészettudományi Kar, Neveléstudományi Doktori Iskola

A problémamegoldás kapcsolata az iskolai kötődéssel és a felelősségérzettel 6. és 8. évfolyamosok körében

SZABÓ ÉVA
Szegedi Tudományegyetem, Bölcsészettudományi Kar

DUDOK RÉKA
Szegedi Tudományegyetem, Bölcsészettudományi Kar

A családi háttér szerepe a szociálisprobléma-megoldó gondolkodásban

KASIK LÁSZLÓ
Szegedi Tudományegyetem, Bölcsészettudományi Kar

TÓTH EDIT
Szegedi Tudományegyetem, Oktatáselméleti Kutatócsoport, Szegedi Tudományegyetem Szociális Kompetencia Kutatócsoport

Hátrányos és nem hátrányos helyzetű serdülők problémamegoldásának eltérései

KASIK LÁSZLÓ
Szegedi Tudományegyetem, Bölcsészettudományi Kar

GUTI KORNÉL
Szegedi Tudományegyetem, Bölcsészettudományi Kar

VIRÁG KRISZTINA
Szegedi Tudományegyetem, Bölcsészettudományi Kar

SZIMPÓZIUM–ÖSSZEFOGLALÓ

Témakörök: Szociális képességek, szociális tanulás; Személyiségfejlődés és -fejlesztés

Az elmúlt évtized szociálisprobléma-megoldó gondolkodással (social problem solving) kapcsolatos kutatásainak egyik legfontosabb célja ezen szociáliskompetencia-összetevő más pszichikus és környezeti tényezőkkel való összefüggés-rendszerének feltárása a minél hatékonyabb és eredményesebb iskolai segítő-fejlesztő programok kidolgozása érdekében. A nemzetközi vizsgálatok eredményei szerint e gondolkodás az egyik központi meghatározója társas viselkedésünk eredményességének, az életkor előrehaladtával egyre nagyobb szerepet játszik pszichés egészségünk, valamint tanulmányi és szakmai sikerességünk alakulásában, ezért iskolai fejlesztése az intézményes nevelés kiemelt feladatának tekinthető.

A szimpóziium első előadásában az elmúlt évtized két főbb kutatási irányához kapcsolódó (a kognitív folyamatokra és a környezeti tényezők hatásaira koncentráló) nemzetközi vizsgálatok eredményeit foglaljuk össze – mindezzel részben elméleti keretet is adva a további előadásokban bemutatott vizsgálatoknak. A további három előadás a problémamegoldás és más összetevők közötti kapcsolat sajátosságait ismerteti az általunk – főként serdülők körében – végzett felmérések adatai alapján. A második előadás a problémamegoldás iskolai kötődéssel és felelősségérzettel való összefüggéseit mutatja be. Az ezt követően a problémamegoldás és – a nemzetközi vizsgálatok szerint a legmeghatározóbb – családháttér-változók közötti összefüggések jellemzőit ismertetjük. Az utolsó előadásban annak a felmérésnek az eredményeit foglaljuk össze, amelynek célja hátrányos és nem hátrányos helyzetű tanulók problémamegoldásbeli eltéréseinek azonosítása volt.

A SZEMÉLYKÖZI PROBLÉMÁK MEGOLDÁSÁNAK KÉT FŐBB KUTATÁSI IRÁNYA – MÁS KOGNITÍV FOLYAMATOK ÉS A KÖRNYEZETI TÉNYEZŐK HATÁSA

GÁL ZITA

galzita@edu.u-szeged.hu

Szegedi Tudományegyetem, Bölcsészettudományi Kar, Neveléstudományi Doktori Iskola

Témakörök: Szociális képességek, szociális tanulás; Kognitív fejlődés és fejlesztés

A szociálisprobléma-megoldás kutatása területén az utóbbi évtizedben főként két területen folynak intenzív vizsgálatok: mely környezeti (családi és iskolai) tényezők határozzák meg a problémamegoldás folyamatát, illetve milyen kognitív folyamatok zajlanak le egy-egy problémamegoldás során, annak egyes szakaszai mely agyterületekhez köthetők, s ezek a folyamatok milyen más kognitív folyamatokkal állnak kapcsolatban.

A szociálisprobléma-megoldás a társas környezetben megjelenő problémák megoldására irányuló kognitív-emocionális folyamat. A nemzetközi vizsgálatok alapján a problémamegoldás módja nagymértékben függ a családi hatásoktól és – ezzel összefüggésben – jelentős különbségek azonosíthatók különböző kulturális és szociális háttérrel rendelkező gyermekek személyközi problémáinak megoldásában. A családi minták az életkor előrehaladtával alig változnak, amennyiben az iskola nem járul hozzá direkt, szándékos fejlesztéssel a problémamegoldás pozitív irányú változásához (pl. Chang, D’Zurilla és Sanna, 2004).

A kognitív hátteret vizsgáló kutatások a szociálisprobléma-megoldást tanulási folyamatnak, általános megküzdési stratégiának és az önkontroll egyik megjelenési formájának, illetve ezek együttesének tekintik (D’Zurilla és Nezu, 2010). A szociális kognícióval kapcsolatos nemzetközi vizsgálatok rámutattak arra, hogy a szociális munkamemória mint kognitív folyamat elengedhetetlen a szociális kogníció működéséhez, nagyon fontos szerepet játszik a társas információk – így a problémákkal kapcsolatos információk – feldolgozásában. A szociális munkamemória két neurális hálózathoz köthető: a mentalizációs hálózathoz és ahhoz, amely az általános munkamemória működésében érintett (Meyer és Lieberman, 2012). A szociálisprobléma-megoldás segítségével az emberek alkalmazkodnak és megküzdnek környezetük változásaival, feszültséggel teli szituációkkal. Ha a megküzdés nem hatékony, nehézségek következhetnek be a társas viselkedésben, ami negatívan befolyásolhatja a társas kapcsolatokat is. A stresszforrásokkal való megküzdés hatással van az egyén szorongási szintjére, a szociális környezettel való kapcsolatára, észlelt életminőségére is. Az eddigi kutatások alapján a jó szociálisprobléma-megoldással rendelkezők sikeresebben néznek szembe a különböző stresszorokkal és életminőségük is jobb. Szignifikáns az összefüggés a szociálisprobléma-megoldás és a pszichológiai jóllét mutatói között, ami alapján a problémamegoldás nagy hatással van az észlelt stresszre, például a problémamegoldás zavarai nagyobb kockázatot jelentenek a depresszió kialakulásában (Haggerty, 2002; D’Zurilla és Nezu, 2007).

Mind a környezeti tényezők, mind a szociális kogníció kutatásának újabb eredményei, az idegrendszeri háttér azonosítása hozzájárul a társas megismerés és alkalmazkodás mélyebb megértéséhez, komplex rendszerben értelmezve azt. Az előadás célja a szociálisprobléma-megoldás többszempontú, komplex megközelítésének bemutatása, kiemelve e két főbb kutatási irányhoz sorolható vizsgálati eredményeket, részben elméleti keretet adva a további előadásokban bemutatott vizsgálatoknak.

A PROBLÉMAMEGOLDÁS KAPCSOLATA AZ ISKOLAI KÖTŐDÉssel ÉS A FELELŐSSÉGÉRZETTEL 6. ÉS 8. ÉVFOLYAMOSOK KÖRÉBEN

SZABÓ ÉVA – DUDOK RÉKA

szeva64@gmail.com

reduk1010@gmail.com

Szegedi Tudományegyetem, Bölcsészettudományi Kar

Témakörök: Szociális képességek, szociális tanulás; Személyiségfejlődés és -fejlesztés

Az iskolához való viszony egyik legfontosabb meghatározója a társas kapcsolatok kielégítő volta. Azok a gyerekek, akik jól érzik magukat kortársaik között, általában pozitívabb érzelmi szálakkal kapcsolódnak az iskolához, aminek számos egyéb kedvező következménye ismert. Mivel az iskola egy összetett társas környezet, gyakran készíti alkalmazkodásra és problémamegoldásra a diákokat, ennek megfelelően igen erős hatást gyakorol a szociális kompetencia különböző összetevőinek fejlődésére is. A szociális problémák megoldása megköveteli azt, hogy a személy felelősnek és hatékonyan érezze magát a társas helyzetekben, ezért feltételezhető, hogy a felelősségérzet, a szociálisprobléma-megoldás és az iskolához való kötődés között pozitív a kapcsolat. Kutatásunk célja ezen összefüggések feltárása és elemzése volt.

A papír-ceruza alapú önkitalós kérdőív vizsgálatban 12 éves, 6. osztályos (N=115) és 14 éves, 8. osztályos (N=120) diákok vettek részt 2013 tavaszán. A felelősség, döntés, félelem, probléma, remény és segítségkérés fogalmak én-hez és egymáshoz való szemantikus viszonyát a Semantic Selection Test (SST) használatával mértük (Szabó, Lőrinczi és Secui, 2011; 2012). A képek párosításán alapuló eljárás lehetővé teszi, hogy a fogalmak közötti asszociatív kapcsolat erősségére következtessünk. Az iskolai kötődés vizsgálatát egy nemrég általunk kifejlesztett skálás eljárással mértük, ami az előmérések reliabilitás- és validitásmutatói alapján alkalmas az iskolához, a tanárokhoz és a társakhoz való viszony feltárására (Szabó és Virányi, 2011). A felelősségérzetet egy újonnan fejlesztett kérdőívvel vizsgáltuk, ami a saját magára, a közvetlen társas környezetre és a tágabb környezetre irányuló felelősségérzet mérésére alkalmas skálákat tartalmaz (Kékesi és Szabó, 2011).

Az eddig feldolgozott adatok alapján feltevésünk alapvetően helytállóan bizonyult: a problémamegoldás, a felelősségérzet és az iskolai kötődés dimenziói között pozitív együttjárást azonosítottunk, alátámasztva számos nemzetközi vizsgálat eredményét. Az előadás keretében bemutattuk a tényezők egymásra hatásának vizsgálata nyomán kialakult részletes tapasztalati modellt az egyes életkorokban és azokon belül nemek alapján.

A CSALÁDI HÁTTÉR SZEREPE A SZOCIÁLISPROBLÉMA-MEGOLDÓ GONDOLKODÁSBAN

KASIK LÁSZLÓ* – TÓTH EDIT**

kasik@edpsy.u-szeged.hu

*Szegedi Tudományegyetem, Bölcsészettudományi Kar

tothedit@edpsy.u-szeged.hu

**Szegedi Tudományegyetem, Oktatásméleti Kutatócsoport, Szegedi Tudományegyetem
Szociális Kompetencia Kutatócsoport

Témakörök: Személyiségfejlődés és -fejlesztés; Szociális képességek, szociális tanulás

Az elmúlt másfél évtized külföldi kutatásai alapján a szociálisprobléma-megoldó gondolkodás alakulására kisiskolás- és serdülőkorban egyaránt a családtípus, a nevelési elveket és technikákat közvetlenül befolyásoló szülői iskolai végzettség, valamint a gyermekkel töltött idő, ezen belül a szabadidős tevékenység hat leginkább. 2009 és 2012 között több mint 1700 diák (8, 10, 12, 14, 15, 16 és 18 éves) körében vizsgáltuk a problémamegoldás jellemzőit azonos kérdőívvel (Social Problem Solving Inventory, D’Zurilla és mtsai, 2002), mellyel a problémamegoldás iránti pozitív és negatív orientáció, valamint a megoldásban szerepet játszó racionalitás, impulzivitás és elkerülés jellemzői azonosíthatók. A vizsgálatokban az önjellemzés mellett a szülőket (anyákat) és a pedagógusokat is kértük a diákok értékelésére. A diákok és a szülők minden felmérés során kitöltötték azt a kérdőívet, amit a családháttér-jellemzők és az iskolai tanulmányi teljesítmény feltárására állítottunk össze külföldi vizsgálatokban alkalmazott mérőeszközök alapján.

A három év alatt gyűjtött adatokból a szülők iskolai végzettsége alapján hoztunk létre reprezentatív mintát (N=1528), majd együttesen elemeztük a szociálisprobléma-megoldó gondolkodás és a háttérváltozók közötti összefüggéseket. Mivel keresztmetszeti vizsgálatok során gyűjtöttünk adatokat, mind a problémamegoldás életkori változásával, mind az ezek családi háttérrel való összefüggésével kapcsolatos tendenciák csak feltételezhetők – ugyanakkor az összefüggések mindegyike hasonló más nemzeti és nemzetközi kutatások során feltártakkal. Az eredmények alapján a pozitív orientáció jellemzőbb a 8–12 évesekre, mint az idősebbekre, szemben az elkerüléssel, ami a 14–18 évesekre. A negatív orientáció és az impulzivitás 12 éves kortól egyre meghatározóbb, s ugyancsak növekvő tendenciát mutat a racionalitás, ám ez leginkább a 16–18 évesekre jellemző.

A családi jellemzők közül mindegyik faktort a család összetétele (kivel él együtt) határozza meg leginkább és mindegyik életkorban legkevésbé a család anyagi helyzete (egy főre jutó havi nettó jövedelem). Az életkor előrehaladtával egyre kevesebb időt töltenek együtt szüleikkel szabadidős tevékenység végzése céljából, ugyanakkor ez az idő a 10–15 éves korosztálynál igen magas magyarázóerővel bír az impulzivitás, a racionalitás és az elkerülés esetében. A 8–10 évesek mintáján nincs különbség abban, miként függ össze a szülők iskolai végzettsége a problémamegoldás faktoraival, ám a 14 éves kortól azonos a mintázat: a pozitív orientáció és a racionalitás az apa, míg a negatív orientáció, az impulzivitás és az elkerülés az anya iskolai végzettségével mutat szorosabb kapcsolatot.

Ezen elemzés eredményei is megerősítik azt, hogy a szociális kompetencia összetevőinek fejlesztése esetében kiemelt figyelmet kell fordítani a családi háttérre, valamint a segítő-fejlesztő programok kialakításába és lebonyolításába – egyre több nemzetközi gyakorlatnak megfelelően – szükséges bevonni a szülőket is.

HÁTRÁNYOS ÉS NEM HÁTRÁNYOS HELYZETŰ SERDÜLŐK PROBLÉMAMEGOLDÁSÁNAK ELTÉRÉSEI

KASIK LÁSZLÓ – GUTI KORNÉL – VIRÁG KRISZTINA

kasik@edpsy.u-szeged.hu

guti.kornel@gmail.com

viragpitypang@gmail.com

Szegedi Tudományegyetem, Bölcsészettudományi Kar

Témakörök: Szociális képességek, szociális tanulás; Hátrányos helyzet, kisebbségi oktatás

Mind a nemzetközi, mind az általunk végzett – és a szimpózium harmadik előadásában bemutatott – vizsgálatok eredményei alapján a személyközi problémák megoldásáról való gondolkodásban jelentős szerepet játszanak a család gazdasági, kulturális és kapcsolati jellemzői. A nemzetközi vizsgálatok adatai szerint az egyik legmarkánsabb eltérés a hátrányos és a nem hátrányos helyzetű gyerekek problémamegoldása között azonosítható.

2012-ben és 2013-ban 12, 14 és 16 évesek (N=478) körében vizsgáltuk e különbség meglétét és sajátosságait (néhány iskolában a vizsgálat jelenleg is folyik). A hatályos jogszabályok alapján alakítottuk ki a hátrányos helyzetűek részmintáját mindhárom életkori mintán, és vetettük össze az SPSI (Social Problem Solving Inventory, D’Zurilla és mtsai, 2002) kérdőívben elért eredményeiket nem hátrányos helyzetű diákok adataival. Az általunk 2009-ben adaptált önjellemzéses kérdőív 25 kijelentést tartalmaz, a problémamegoldás öt faktorát méri: a problémával és a megoldással kapcsolatos pozitív és negatív orientációt, valamint a megoldást meghatározó, a megoldási folyamatban stratégiaként megjelenő racionalitást, impulzivitást és elkerülést. A mérőeszköz mind-egyik részmintán megbízhatóan mért (Cronbach- α 0,85 feletti).

Az eredmények értelmezésekor figyelembe vettük az azokban az országokban végzett vizsgálatok adatait, ahol a hátrányos helyzetet közel azonos módon definiálták. Ezen kutatások szerint a negatív orientáció, az impulzivitás és az elkerülés a 10–18 évesek körében a hátrányos helyzetű diákokra nagyobb mértékben jellemző. Az általunk végzett vizsgálat eddig feldolgozott adatai megerősítették mindezt: a 14 és a 16 éves, s e korcsoportokon belül a hátrányos helyzetűek kevésbé bíznak a megoldás lehetőségességében és pesszimistábbak a tekintetben, hogy előnyökkel bír egy-egy társas probléma megoldása; személyközi problémáik megoldásában inkább az érzelmeik dominálnak; valamint jellemzőbb rájuk a problémamegoldás elkerülése és halogatása. A racionalitás (tények gyűjtése, összevetése, megoldási módok keresése, részletes értékelésük) a 14 és a 16 éves, nem hátrányos helyzetű diákokra jobban jellemző, mint a 12 éves hátrányos és nem hátrányos helyzetű diákokra. A pozitív orientáció alapján nincs szignifikáns különbség sem az életkori, sem az egyes életkorok esetében a hátrányos és a nem hátrányos helyzetű diákok között: az átlagok alacsonyak, vagyis a vizsgált 12, 14 és 16 évesek igen kis mértékben gondolják úgy, hogy meg tudják oldani problémáikat, valamint a megoldás rövid és hosszú távon eredményes és sikeres lehet számukra.

Az eredmények igazolták azt a feltételezést, valamint alátámasztották a más országokban végzett felmérések eredményeit, miszerint nagyrészt különböző a hátrányos és a nem hátrányos helyzetű diákok személyközi problémákról való gondolkodása serdülőkorban. Ezen ismeretek figyelembe vétele mindenképpen fontos a szociálisprobléma-megoldó gondolkodás fejlesztését célul kitűző programok kidolgozásakor.

TANULÁSI KÖRNYEZETEK, TANESZKÖZÖK ÉS TANKÖNYVEK A DUALIZMUS KORÁBAN

Elnök:

KÉRI KATALIN

Pécsi Tudományegyetem, Bölcsészettudományi Kar, „Oktatás és Társadalom” Neveléstudományi Doktori Iskola

Opponens:

DÁRDAI ÁGNES

Pécsi Tudományegyetem, Tudásközpont

A középszintű szakképzés szinterei a dualizmus kori Magyarországon

VÖRÖS KATALIN

Pécsi Tudományegyetem, Bölcsészettudományi Kar, „Oktatás és Társadalom” Neveléstudományi Doktori Iskola

A tanulás környezete a Siklósi Polgári Leányiskolában a dualizmus végén

ÁCS MARIANNA

Pécsi Tudományegyetem, „Oktatás és Társadalom” Neveléstudományi Doktori Iskola, Pécsi Református Kollégium

Dualizmus kori tanítóegyleti összejövetel mint a továbbképzés szinterei

MÉREG MARTIN

Pécsi Tudományegyetem, Bölcsészettudományi Kar, „Oktatás és Társadalom” Neveléstudományi Doktori Iskola

A képi elemek reprezentációja a dualizmus kori középiskolai egyetemes történelemtankönyvekben

MOLNÁR-KOVÁCS ZSÓFIA

Pécsi Tudományegyetem, Bölcsészettudományi Kar, „Oktatás és Társadalom” Neveléstudományi Doktori Iskola

SZIMPÓZIUM–ÖSSZEFOGLALÓ

Témakörök: Neveléstörténet, reformpedagógia; Szakképzés

Kulcsszavak: nevelés- és iskolatörténet, tanulási környezet, iskolai tér, tankönyv, taneszköz

A szimpózium változatos (írott levéltári és iskolai irattári, valamint képi és tárgyi) elsődleges források vizsgálatára támaszkodó kutatások összefoglalását nyújtja arról, hogy a dualizmus kori Magyarországon (kiemelten is a történeti Baranya megye különböző helyszínein) milyen tanulási környezet és taneszközök segítették az eredményes nevelő-oktató munkát, illetve az egykori pedagógusok továbbképzését és önművelését.

A szimpózium első előadása a szakképzés korabeli történetéhez nyújt adalékokat. A fa- és fémipari szakiskolák máig keveset kutatott történetének győri és pécsi adatokra támaszkodó vizsgálata ezek közül arra világít rá, hogy a szakképzésnek e sajátos területe a dualizmus korában nem csupán a szakiskolák (egyébként speciális) keretei között bontakozott ki, hanem kiállítótermek, iparmúzeumok, tartalmas előadások és színvonalas kiadványok is segítették annak eredményességét.

A másik, a nőneveléssel és annak iskolai környezetével foglalkozó előadás középpontjában az 1916-ban alapított Siklósi református Polgári Iskola bemutatása áll. A leginkább tartalomelemzéssel feldolgozott, igen gazdag forrásanyag képet ad az iskola és az internátus épületéről, a tantermek és szertárak felszereltségéről, valamint az iskolai könyvtár könyv- és folyóirat-állományáról, sajátos nézőpontba állítva a dualizmus kor végének hazai református lánynevelését.

A szimpózium harmadik előadása a korabeli tanítóegyletekkel mint a továbbképzés és önművelés színtereivel foglalkozik, fókuszpontba állítva a baranyai pedagógus és tankönyvíró, Schultz Imre munkásságának e szakmai szervezetekhez kötődő elemeit. A mikrotörténeti, gazdag sajtóanyagra és levéltári forrásokra támaszkodó kutatás jó példáját adja annak, hogy miként lehet sokszínű kútfők és változatos módszertan segítségével, problémátörténeti és szinkronisztikus keretek közé helyezve feltárni a tanítói szakmások folyamatait.

A szimpózium záró előadása a korszak hazai középiskolai egyetemes történelemtankönyveinek képi és kartografikus illusztrációit elemzi, és az előadó kísérletet tesz az illusztrációk tipizálására, a minőségi és mennyiségi paraméterek meghatározására. Ez a kutatás rámutat arra, hogy a dualizmus korában nem csupán a tanulási környezetek, hanem a taneszközök és a tankönyvek tervezése, valamint azok oktatásban betöltött szerepe is kiemelt kutatói figyelemre tarthat számot. Ezek vizsgálata szervesen kiegészíti és számos új tudományos eredménnyel bővíti a korszak oktatáspolitikájáról és iskolatörténetéről eddig rögzített ismereteinket.

A KÖZÉPSZINTŰ SZAKKÉPZÉS SZÍNTEREI A DUALIZMUS KORI MAGYARORSZÁGON

VÖRÖS KATALIN

xvoros.kata@gmail.com

Pécsi Tudományegyetem, Bölcsészettudományi Kar, „Oktatás és Társadalom” Neveléstudományi Doktori Iskola

Témakörök: Neveléstörténet, reformpedagógia; Szakképzés

Kulcsszavak: neveléstörténet, szakképzés, fa- és fémipari szakiskolák

A tér, akárcsak az idő társadalmi konstrukció eredménye, melyek nem tekinthetők lezárt fogalmaknak. A modern, ipari társadalom számára az idő és a tér egészen eltérő jelentéssel bír, mint a megelőző korok emberének. Az emberi tér nem tekinthető homogénnek, hiszen egy olyan jelentéstartalommal bíró keret, amely magán hordozza az adott kor és társadalom lenyomatát. A különböző oktatási célú épületek (külső és belső terei) mint az iskola világának talán legkönnyebben megragadható tárgyi emlékei azt a pedagógiai szemléletet is rögzítik, mely megalkotta őket. (Németh 2002; Sanda 2009)

A modern, funkcionális iskolai terek a 19. században lezajló szakszerűsödési folyamatnak az eredményei, amelyet az új kapitalista gazdasági viszonyok tápláltak makroszinten. A térkialakításnál az urbanizációs folyamatok együttthatójaként a fegyelmet és az önkormányzott elősegítő struktúrák épültek ki, melyeket szervesen befolyásolt a munka modern, a kapitalizmushoz köthető felfogása (Elias 1987; Foucault 1990). A szakiskoláknak mint pedagógiai tereknek jól meghatározható céljaik, architektúrájuk és a diákság életét befolyásoló hatásuk volt, amelyeket a 19. század második felében intézményesülő szakképzés feladatai alapvetően meghatároztak. Korábban a céhes keretek között zajló szakoktatás számára az iskola mint új szintér jelent meg, amely az oktatás felé is új igényeket és kihívásokat fogalmazott meg. A tervezett szakiskolák korszerű térszervezése jól mutatja azokat a differenciálódási folyamatokat, amelyek a társadalmi térben, a tudományokban és a szakismeretekben is lezajlottak.

Fontos azonban látnunk, hogy a 19. században az iskolát a szakoktatás csupán az egyik szintérének tekintették. A korabeli felfogás szerint az iparmúzeumok kiállításai, kiadványaikkal és előadásaiikkal az ismeretátadásnak speciális megvalósítása révén a szakoktatási rendszer szervezett részét képezték, hiszen például Kolozsváron vagy Budapesten magával a szakiskolával fizikai értelemben is összeépültek (kisebb kiállító termeket a legtöbb iskolához terveztek a korban).

Az előadás célja, hogy elsősorban a győri és a pécsi szakiskolákon keresztül bemutassa az adott képzésforma épített környezetét és az abból kiolvasható pedagógiai koncepciókat, oktatáspolitikai, gazdasági és társadalmi körülményeket, hiszen a középszintű szakoktatás tekintetében eddig erre még nem került sor.

A kutatás elsődleges forrásait az iskolák értesítői, a helyi sajtótermékek, a Győr-Moson-Sopron Megyei Levéltár, valamint a Baranya Megyei Levéltár anyagai jelentik, melyek történeti forráselemzéssel kerültek feltárára. További értékes forrása a kutatásnak Szerényi József 1896-os A magyar iparoktatás története című kiadványa, amelyben az összes akkor működő szakiskola bemutatásra került ikonográfiai vizsgálatra is alkalmas képanyaggal.

A TANULÁS KÖRNYEZETE A SIKLÓSI POLGÁRI LEÁNYISKOLÁBAN A DUALIZMUS VÉGÉN

ÁCS MARIANNA

acsmarianna70@gmail.com

Pécsi Tudományegyetem, Bölcsészettudományi Kar, „Oktatás és Társadalom” Neveléstudományi
Doktori Iskola, Pécsi Református Kollégium

Témakörök: Neveléstörténet, reformpedagógia; Alternatív pedagógiák, egyházi nevelés

Kulcsszavak: neveléstörténet, lánynevelés, református iskolaügy, polgári lányiskola

Az előadás egy iskolatörténeti kutatáshoz kapcsolódik, amely a Felsőbaranyai Református Egyházmegye fenntartásában 1916 és 1930 között Siklóson, 1930-tól 1948-ig pedig Pécssett működött polgári leányiskola múltját tárja fel.

A célunk bemutatni azt, hogy az 1916-ban – a reformáció négyszáz éves évfordulójára – létrehozott polgári leányiskola és internátus milyen tanulási környezetet biztosított növendékeinek, és ezzel hogyan szolgálta a Dunamelléki Református Egyházkerület és a Felsőbaranyai Református Egyházmegye oktatáspolitikájának nőnevelési céljait.

A tartalomelemzés módszerére támaszkodva tekintjük át a Felsőbaranyai Református Egyházmegye közgyűléseinek jegyzőkönyveit, az iskola értesítőit és a püspöki látogatásról készült iratokat, arra keresve a választ, hogy az iskola és az internátus épülete, a tantermek és szertárak felszereltsége, az iskolai könyvtár könyv- és folyóirat-állománya hogyan segítette a keresztyén szellemiségű nőnevelést. Választ várunk arra a kérdésünkre is, hogy az iskola vezetősége milyen források felhasználásával tudta bővíteni, javítani a tanulás feltételeit a polgári leányiskolában.

Az előadó a metafora-elemzés módszerével vizsgálja a református polgári leányiskola környezetéhez tartozó jelképeket. Rámutat arra, hogy hogyan közvetítették e szimbólumok a református női identitás lényegét az iskola növendékei felé.

A prezentáció a korszak református nőnevelésének témájához kapcsolódó korábbi szakmunkákból építkezik (Nagy, 2002; Pukánszky, 2006; Kéri, 2008; Sári Szabó, 2009; Rébay, 2011). A kutatás eredményeképpen világossá válik, hogy a tanítás – tanulás – nevelés folyamatát hogyan befolyásolta az iskola tere, környezete, felszereltsége a dualizmus végén egy református polgári leányiskolában. Tudományos adaléka az előadásnak, hogy egy sajátos nézőpontból közelíti meg a korszak református oktatástörténetét, s így újabb ismereteket tár fel a református felekezeti fenntartású intézményesült nőnevelésről.

DUALIZMUS KORI TANÍTÓEGYLETI ÖSSZEJÖVETELEK MINT A TOVÁBBKÉPZÉS SZÍNTEREI

MÉREG MARTIN

mereger85@gmail.com

Pécsi Tudományegyetem, Bölcsészettudományi Kar, „Oktatás és Társadalom” Neveléstudományi
Doktori Iskola

Témakörök: Pedagógusképzés, pedagógus pálya; Neveléstörténet, reformpedagógia

Kulcsszavak: neveléstörténet, reformpedagógia, tanítóképzés, tankönyvtörténet

A tanítóképzés dualizmus kori történetét feltáró kutatások hagyományos témáin túl – mint a képzés törvényi háttere, az intézményhálózat fejlődése, a képzés szerkezeti és tartalmi változásai – napjainkban egyre hangsúlyosabbá válnak a tanítók (tovább)képzésének informális színtereit, a szakmai szervezetek tevékenységét és a pedagógiai sajtó szerepét feltáró vizsgálatok, amelyek szervesen hozzátartoznak a néptanítói szakmások Németh András által felvázolt folyamatának megértéséhez. Jelen kutatás abból a kérdésből indult ki, hogy milyen funkciói voltak a tanítóegyleti összejöveteleknek, illetve milyen hatást fejtettek ki a néptanítói szakmások folyamatára.

A tanítóegyleti összejövetelek vizsgálata egy nagyobb kutatás keretében zajlik, amelynek célja Schultz Imre pécsi tanítóképezdei tanár és igazgató tanári és tankönyvírói munkásságának feltárása a dualizmus kori tanítóképzés történetének kontextusában. Az előadás mikrotörténeti megközelítésben, Schultz Imre életművén keresztül, a korabeli sajtó elemzésével mutatja be a tanítóság informális tanulási-továbbképzési színtereit, ezeknek is egy a korszakban szokatlannak számító módját, az ún. „tanügyi körutakat”. Schultz Imre 1896 és 1900 között 106 szakelőadást tartott az ország különböző pontjain a helyi tanítóegyesületek meghívására, összesen 1610 tanító részvételével, ahol módszertani előadásait összekötötte saját tankönyveinek bemutatásával.

Az előadókörutak korabeli sajtóforrásokon alapuló rekonstrukcióján túl azonban felmerül a kérdés, hogy milyen hatása lehetett ténylegesen az előadásoknak, mennyiben tudta a hallgatóság hasznosítani a Schultz Imre reálolvasókönyveiről és a csoportosító módszerről szerzett ismereteit. Erre közvetett választ adhat a szerző hagyatékában fellelt, 1902/3-ból és 1903/04-ből származó tankönyveladási listák statisztikai elemzése, amely szerint népkolai tankönyvei és módszertani kézikönyvei 19743, illetve 15583 példányban keltek el ezekben az években.

A kutatás hipotézise szerint a szerző tankönyveinek bemutatására és terjesztésére felhasználta a rendelkezésére álló szakmai hálózatokat: a tanítóegyesületeket és a pedagógiai sajtót. Az előadókörutak helyszíneinek, a katolikus népkolai hálózatnak és a pécsi katolikus tanítóképző intézet vonzáskörzetének összevetése a tankönyveknek az eladási listák alapján rekonstruált térbeli elterjedésével azt mutatja, hogy azok nagyjából fedik egymást. A szerző tehát Nyugat-Magyarországon, Dél-Dunántúlon, Bácskában és a Temesköz északi részén a katolikus népkolák tankönyvszükségletét elégítette ki, az előadókörutak sajtóvisszhangja és tankönyveladási adatok eredményei pedig egyaránt a tanítóság továbbképzés iránti igényét jelenítik meg.

A KÉPI ELEMELK REPREZENTÁCIÓJA A DUALIZMUS KORI KÖZÉPISKOLAI EGYETEMES TÖRTÉNELEMTANKÖNYVEKBEN

MOLNÁR-KOVÁCS ZSÓFIA

kovacs.zsofia@pte.hu

Pécsi Tudományegyetem, Bölcsészettudományi Kar, „Oktatás és Társadalom” Neveléstudományi Doktori Iskola

Témakörök: Neveléstörténet, reformpedagógia; Művészeti nevelés, vizuális kultúra

Kulcsszavak: tankönyv-illusztráció, tankönyvelemzés, tankönyvkutatás

„A dualizmus kori tankönyveknek már szerves része az illusztráció, a szemléltető kép.” – vélekedik Mészáros István a korszak tankönyveinek illusztrációs bázisáról (Mészáros, 1989. 116. o.). Az előadás keretei között – ezen állításra alapozva – górcső alá vesszük a dualizmus kori magyar középiskolai egyetemes történelemtankönyvek didaktikai apparátusát, ezen belül pedig a képi, a grafikus és a kartografikus illusztrációkat, s kísérletet teszünk az illusztrációk tipizálására, a minőségi és mennyiségi paraméterek meghatározására. A tankönyvelemzés során megvizsgáljuk, hogy az illusztrációk milyen funkciót töltek be a dualizmus kori történelemtankönyvekben, illetve a képi kifejezés és a tankönyvi textus milyen kapcsolatban állnak egymással. Az elemzés kizárólag azon tankönyvekre fókuszál, melyek az újkor történelmét tárgyalják.

Az előadás során – forrásfeldolgozás révén – áttekintjük az 1867-1918 közötti tankönyvrendeleket, illetve középiskolai tanterveket is a tankönyvi illusztrációkra vonatkozó előírások szempontjából, ám e dokumentumok csupán elvétel említik a tankönyvi illusztrációk kérdéskörét (pl. 1891. évi 42.929. sz. VKM rendelet). Emellett – szakirodalom-elemzés segítségével – kitérünk a hazai tankönyvi illusztráció-kutatások főbb vizsgálati eredményeire is, melyek publikálása a hazai szakirodalomban az 1960-as évektől realizálódott (Farkas, 1965; Juhász, 1969), s az évtizedek előrehaladtával – a feltárt tartalmakat tekintve – újabb és újabb értelmezési szempontok társultak a tankönyvi illusztrációk témakifejtéséhez (pl. Tóth, 1974; Szabolcs, 1980; Závodszy, 1986; Csorba, 1995; Fischerné Dárdai – Kojanitz, 2007; Fischerné Dárdai, 2009). A fekete-fehér képek (portrék, rajzok, metszetek stb.), időrendi táblázatok, illetve a fekete-fehér és színes térképek az 1870-es évektől kezdenek teret nyerni a vizsgált történelemtankönyvekben, s általánossá az 1890-es évektől váltak. A tankönyvi illusztrációk a textushoz illeszkedtek, ám – ahogy Bartos Károly is megállapítja – a korszak történelemtankönyveiben elsősorban hangulateltő szerepet töltek be (Bartos, 2000).

PEDAGÓGIAI KÍSÉRLETEK AZ ÚJ TANULÁSI KÖRNYEZETBEN

Elnök:

KIS-TÓTH LAJOS
Eszterházy Károly Főiskola, Tanárképzési és Tudástechnológiai Kar

Opponens:

KÖPECZI-BÓCZ TAMÁS
Budapesti Corvinus Egyetem, Társadalomtudományi Kar

Összehasonlító pedagógiai kutatások az új tanulási környezetek bevezetésében

RACSKO RÉKA
Eszterházy Károly Főiskola, Tanárképzési és Tudástechnológiai Kar

Az e-tananyagszerkesztés háttérében álló kognitív tényezők vizsgálata

CSILLIK OLGA
Budapesti Corvinus Egyetem, Társadalomtudományi Kar

Érzelmi élmények vizsgálata e-tanulók körében

BODNÁR ÉVA
Budapesti Corvinus Egyetem, Társadalomtudományi Kar

SASS JUDIT
Budapesti Corvinus Egyetem, Magatartástudományi és Kommunikációelméleti Intézet

Az inkubáció szerepe az IKT eszközök tantermi alkalmazásában

KOMLÓ CSABA
Eszterházy Károly Főiskola, Tanárképzési és Tudástechnológiai Kar

SZIMPÓZIUM–ÖSSZEFOGLALÓ

Témakörök: Elektronikus tanulási környezetek. IKT, e-learning, távoktatás; Összehasonlító pedagógia, határon túli oktatás

A szimpózium ívét az átfogó összehasonlító elemzések mentén induló nemzetközi kitekintés és az ezt követő induktív, kvalitatív kvantitatív vizsgálatok adják az elektronikus tanulási környezetek humán oldalát vizsgálva.

Az első előadás egy nemzetközi kitekintés keretében, összehasonlító pedagógiai módszerekkel elemzi, hazánk és az Európai Unió egyes tagállamainak, valamint az Egyesült Államok és a Távol-Kelet pedagógiai kísérleteinek tapasztalatait, amelyek elsősorban a humán erőforrás, azaz a tanár és a tanuló oldaláról vizsgálja az IKT-inkubáció szerepét a motiválásban az eredményességében és a kognitív tényezők változásában.

A második előadás során a tanulók kognitív stílusát vizsgálja az e-tanulási környezetben, azaz olyan tényezőket mint a számítógéphez való viszonyulás vagy a hipertextusban való eligazodás képessége. A kognitív stílus vizsgálatához Allinson és Hayes (1996) kérdőívét, míg a viselkedéses, érzelmi jegyek, a mentális erőfeszítés mérésére az INTERFACE szoftvert alkalmazták a kutatók, amely keretében négy tényezőt vizsgáltak: az anyag tipográfiai jellemzői, a szöveg tagolása, az illusztrációk és az alkalmazott feladatok. A végzett vizsgálat (N=33) célja feltárni, hogy ezek a jellemzők megtalálhatók-e az elektronikus tananyagok szerkesztése során is, és ha igen, milyen sajátosságok figyelhetők meg.

A harmadik előadás az új tanulási környezet érzelmi élményekre gyakorolt hatásának vizsgálatát helyezi előtérbe elsősorban a tanulók oldaláról egy empirikus kutatás keretében. A vizsgálat során (N=173) Gibson (2005) érzelmi forgatókönyv kérdőívét alkalmazva végeztek egy nem-reprezentatív felmérést a négy érzelmmel (harag, félelem, kedvelés és öröm) kapcsolatban, e-tanulási kontextusban.

A negyedik előadás a pedagógiai kísérletek IKT-környezetben történő alkalmazásának egy újabb pillérét aspektusát vizsgálja, a pedagógusét. A kutatások során ugyanis fontos szerepet kap a folyamatos szakmai és technikai támogatás, amely kulcsfontosságú tényező a pedagógusok felkészítésében és a projektek fenntarthatóságában.

Összességében szimpóziumunk a pedagógiai kísérletek emberi oldalát közelíti meg a tanár és a tanuló aspektusából, számos szempont szerint, azonban azonos cél érdekében: az elektronikus tanulási környezetek hatékony, személyre szabott és tudatos alkalmazása.

ÖSSZEHASONLÍTÓ PEDAGÓGIAI KUTATÁSOK AZ ÚJ TANULÁSI KÖRNYEZETEK BEVEZETÉSÉBEN

RACSKO RÉKA

racsko@ektf.hu

Eszterházy Károly Főiskola, Tanárképzési és Tudástechnológiai Kar

Témakörök: Összehasonlító pedagógia, határon túli oktatás; Elektronikus tanulási környezetek. IKT, e-learning, távoktatás

Az új tanulási környezetek kialakítása a 21. századi oktatás folyamatában egyre inkább az új-média eszközökkel történik, így a technika szerves részévé válik az oktatásnak. Az eszközök bevezetésének elsődleges módszere a pedagógiai kísérletek, amelyek elsősorban kis csoportokban, vagy egy osztályban történik, kidolgozott stratégiával és módszertannal.

Több kutatás (Bray, 2006; Gordon-Győri, 2009;) foglalkozik nemzetközi viszonylatban (Távol-Kelet, Egyesült Államok, Európai Unió) oktatási környezet elemző összehasonlításával, és az elmúlt évek esettanulmányai, fejlődésvizsgálatai (Kozma, R., 2009; Huarng, 2011; Hargraves, 2012) egyre inkább az IKT-eszközök bevezetésének és alkalmazásának sajátosságait és oktatási megjelenő szerepét vizsgálja az osztálytermi bevezetés kapcsán. A megjelenő eltérések és egyezések vizsgálata a kutatások fő fókusza a hagyományos oktatási környezettel összehasonlítva regionális, országos és kontinens szinten.

Kutatásom során a hazai és nemzetközi gyakorlatok alapján az összehasonlító pedagógiai módszereivel olyan jellegzetességekre kívánok rámutatni az előre definiált szempontrendszer (fogalmi keretek, a bevezetés háttere, a támogatói háttér, a humántőke szerepe, fenntarthatóság) és változók (pl. motiváció, érzelmi attitűdök) alapján, amelyek az elektronikus tanulási környezet kialakításának módszertanát és a megvalósítás háttérét befolyásolhatják, és a fenntarthatóságot meghatározzák.

Hipotézisem szerint a vizsgált országok (Magyarország, Csehország, Finnország, Spanyolország, Egyesült Államok egyes tagállamai) pedagógiai kultúráját figyelembe véve, az IKT-eszközök bevezetése és alkalmazása kapcsán a K12-es korosztály pedagógiai kísérleteit vizsgálva, felfedeztetők olyan elemek, amely alapján egy pedagógiai modell/ jó gyakorlat (best practice) tudásbázis felállítható.

Jelen előadásomban a humántőke szerepét és kompetenciáit helyezem előtérbe. Vizsgálni kívánom a pedagógusok oldaláról a végzettség, az életkor, az IKT-felkészültség, a motiváltság, a motiválás eszközei és szerepe a projektben változókat, illetve a tanulói oldalról az érzelmi élmények szerepét.

Feltételezem ugyanis, hogy a motiváció és a folyamatos IKT inkubáció pozitív között összefüggés figyelhető meg, illetve a motiválás eszközénél a létrehozott produktum nagyobb jelentőségű, mint az anyagi juttatások.

Céлом továbbá, hogy ezen vizsgálatokkal megértsük az elektronikus tanulási környezetek egyedi karakterét az adott oktatási rendszerben, ugyanakkor megtaláljuk az általánosítható jegyeket.*

* A pedagógiai kutatás és a jelen tanulmánynak az erre vonatkozó része a TÁMOP-4.2.2.C-11/1/KONV-2012-0008 IKT a tudás és tanulás világában - humán teljesítménytechnológiai (Human Performance Technology) kutatások és képzésfejlesztés pályázat keretében valósult meg.

AZ E-TANANYAGSZERKESZTÉS HÁTTERÉBEN ÁLLÓ KOGNITÍV TÉNYEZŐK VIZSGÁLATA

CSILLIK OLGA

olga.csillik@uni-corvinus.hu

Budapesti Corvinus Egyetem, Társadalomtudományi Kar

Témakörök: Elektronikus tanulási környezetek. IKT, e-learning, távoktatás; Kognitív fejlődés és fejlesztés

Számos vizsgálat bizonyítja, hogy a különböző kognitív stílusú egyének más – más módon tájékozódnak az e-tanulási környezetben, viszonyulnak a számítógéphez, illetve igazodnak el hipertext környezetben. Az intuitív – analitikus dimenziót vizsgálva azt tapasztalták, hogy az intuitív személyek jobbra nonkonformisták, akik az információfeldolgozás intuitív módját választják még akkor is, ha nem ez a legmegfelelőbb megoldás az adott helyzetben. Döntéseik általában megérzéseiken alapulnak, nyitottak a lehetséges utakra és a véletlennek nagy szerepet szánnak a problémáik megoldása során. Egészleges, áttekintő megközelítés kívánó elképzelések, ötletek esetén igen hatékonyan működnek. Az egy időben rendelkezésre álló többféle információ szimultán integrációja, szintézise jellemző rájuk, valamint nem jelent problémát számukra a térbeli elrendeződések megjegyzése. Az analitikusok ezzel szemben az információfeldolgozás során preferálják a módszeres, részletekre odafigyelő információgyűjtést, és a problémákat szisztematikusan, lépésről-lépésre, jól szervezeten oldják meg. Ők a szöveges információk előhívásában jeleskednek. (Allinson, Hayes 2000, Graff, Davies és McNorton, 2004, Bodnár 2007).

Vizsgálatunk célja feltárni, hogy ezek a jellemzők megtalálható-e az elektronikus tananyagok szerkesztése során is. A kognitív stílus vizsgálatához Allinson és Hayes (1996) kérdőívét, míg a viselkedéses, érzelmi jegyek, a mentális erőfeszítés mérésére az INTERFACE szoftvert alkalmaztuk.

A kognitív stílus szerint az e-tananyag szerkesztése során feltárható különbségek elővizsgálatára egy 33 fős mintán került sor. Kutatásunkban az eltérő kognitív stílusú vizsgálati személyek által készített tananyagokat hasonlítottuk a feltételezett tananyag szerkesztési eltéréseinek szempontjából. Négy jellemzőcsoport mentén vizsgáltuk az elkészített tananyagokat: az anyag tipográfiai jellemzői, a szöveg tagolása, az illusztrációk és az alkalmazott feladatok.

Összegezve, a kognitív stílus szerint megkülönböztetett e-tananyagszerkesztő tanulóknál az alábbi eltéréseket tapasztaltuk:

Az intuitív tanulókra a tananyag szerkesztése során jellemző a tananyag-tartalom egyéni szempontú megközelítése, átalakítása és az vizuális illusztratív elemek valamint a nyitottabb számonkérési formák előnyben részesítése. Az eredmények nem támasztják alá a tananyag globális áttekintését támogató vázlat vagy tartalomjegyzék használatát.

Az analitikusaknál tartalmi szempontból tendenciaszinten gyakoribbnak bizonyult a tananyag tartalmi bővítésére irányuló törekvés, míg formai szempontból szignifikánsan jellemzőbb volt a strukturális tagolás és tendenciaszinten a kiemelés (betűméret, betűtípus) használata. A számonkérés zártabb formáit szintén előnyben részesítette ez a csoport.

Az elemzések ezen fázisa kiindulópontként szolgál a tanulók szerkesztés közben mutatott kognitív és érzelmi aktivitásának összehasonlításához, amire az INTERFACE-szel kapott eredmények összevetésével nyílik a későbbiekben lehetőség.

ÉRZELMI ÉLMÉNYEK VIZSGÁLATA E-TANULÓK KÖRÉBEN

BODNÁR ÉVA – SASS JUDIT

eva.bodnar@uni-corvinus.hu

Budapesti Corvinus Egyetem, Társadalomtudományi Kar

judit.sass@uni-corvinus.hu

Budapesti Corvinus Egyetem, Magatartástudományi és Kommunikációelméleti Intézet

Témakörök: Elektronikus tanulási környezetek. IKT, e-learning, távoktatás; Kognitív fejlődés és fejlesztés

Az információs társadalom hatásaival az oktatók naponta szembesülnek. A megváltozott környezeti feltételek másképp hatnak a tanárookra és a diákokra. Jól érzékelteti a különbséget e tekintetben a „digitális bevándorlók és bennszülöttek” fogalma (Prensky, 2001). Célunk a hallgatók e-tanulással kapcsolatos érzelmi tapasztalatának vizsgálata volt. A korábbi kutatások a zavar, félelem, izoláltság, a frusztráló technika és leterheltség szerepét mutatták ki a kedvező élmények mellett. O'Regan. (2003) interjúval vizsgálta az online tanuláshoz kapcsolódó érzelmi élményeket felsőfokú oktatásban résztvevő e-tanulóknál. Öt érzelmi kört azonosított: a frusztrációt; a félelmet, a szégyent, a lelkesedést, és a büszkeséget.

Kutatásunkban szintén kvalitatív módszerrel vizsgáltuk az e-tanulók érzelmi tapasztalatait. Gibson (2005) kutatásai foratókönyv-struktúrát azonosítottak az érzelmtapasztalás kapcsán. 2012-ben végzett nem-reprezentatív vizsgálatunkban hallgatókat kérdeztünk meg /N=173/ négy érzellemmel (harag, félelem, kedvelés és öröm) kapcsolatban, Gibson (2005) érzelmi foratókönyv kérdőívét az e-tanulási kontextusra átalakítva.

Eredményeink

A vizsgált négy érzelem vonatkozásában megállapítható, hogy mind a négy érzelmenél az érzelem általános átéléséhez képest alacsonyabb intenzitású (hatos skálán átlagosan 2,04 – 2,13) az érzelmek megjelenése online környezetben. A negatív érzelmek (szorongás és harag) kevésbé intenzíven átéltek, és kevesebb tanulónál jellemző az intenzív átélés (17,9% és 16,9%). A pozitív érzelmek (öröm, kedvelés) átélése átlagosan némileg magasabb, és az intenzívnek észlelt átélés több tanulónál jelent meg (21,4% és 20,5%). A félelem, harag, öröm esetén az érzelmek kontroll nélküli megjelenítése jellemző, míg a kedvelés esetén a kifejezés mértéke az átéléstől elmarad, ami mögött a technikai környezet gátló hatása valószínűsíthető.

Tartalomelemzés segítségével is elemeztük az egyes érzelmi tapasztalatok tartalmát. A kategóriák gyakorisága alapján a válaszadók 55-62% között a vizsgált érzelem átélésének hiányát jelezték. A leggyakrabban említett források a szorongásnál a tananyag, tesztek kitöltésével kapcsolatos határidő (56 említés) és a nem kontrollálható technikai problémák (22 említés); az örömnél: a sikeres teljesítés, azonnali visszajelzés; a haragnál a technikai probléma, a határidővel kapcsolatos problémák; a kedvelésnél a hozzáférhetőség, könnyen kezelhetőség voltak.

Következtetés: online környezetben az érzelmek, köztük a negatív érzelmek átélése kevésbé intenzív és kifejezett. Ez a negatív érzelmek esetén elősegítheti a tanulást, míg a pozitív érzelmek hiánya a motiváltság, társas élménykifejezés hiányában hátráltathatja azt. Azoknál, akik intenzívebben átélnek a negatív élményeket megfelelő támogatással csökkenthető a kapcsolódó nem kedvező érzelmi élmény.

AZ INKUBÁCIÓ SZEREPE AZ IKT ESZKÖZÖK TANTERMI ALKALMAZÁSÁBAN

KOMLÓ CSABA

csabakom@ektf.hu

Eszterházy Károly Főiskola, Tanárképzési és Tudástechnológiai Kar

Témakörök: Elektronikus tanulási környezetek. IKT, e-learning, távoktatás; Pedagógusképzés, pedagógus pálya

Az információs társadalomban az információ és kommunikációtechnológia elképesztő mértékben szövi át mindennapjainkat. Jelen van az iskolákban, a munkahelyeken, és szabadidőnk eltöltésénél is. Az IKT eszközök segítségével lehetőségünk van az információ létrehozására, tárolására, feldolgozására és továbbítására.

Az IKT eszközök megléte az iskolákban elengedhetetlen, de önmagában nem elegendő a hatékony tanulási és tanítási alkalmazáshoz. Ha csak az infrastruktúrát és az eszközöket biztosítjuk, nem történik gyökeres változás a tananyag közvetítésében és a tanítás módszertanában (Smeets, 2005). Elengedhetetlen tehát a tanárok megfelelően tervezett és előkészített továbbképzését (Galanouli, Murphy and Gardner 2004) követően az az inkubációs folyamat, amely szükséges ahhoz, hogy az IKT eszközök hatékony alkalmazása lépést tartson az információs társadalom és a közoktatás kihívásaival.

Az Eszterházy Károly Főiskola Gyakorló Iskolájának tanárai több alkalommal is részt vettek IKT továbbképzésen, amelyek elsősorban a számítógép-használat elsajátítását tűzték ki célul. Ezek a továbbképzések a nemzetközi tapasztalatoknak megfelelően (Newman, 2002) nem voltak sikeresek abból a szempontból, hogy kvantitatív szempontból nőtt ugyan a tanárok IKT kompetenciája, de az IKT tanórai alkalmazás elmaradt az elvárttól. Ennek következtében a egy átfogó és különleges pedagógiai és módszertani kísérletet terveztünk az IKT eszközök iskolai implementációjára. A kísérlet az alábbi fázisokra épült:

- Előkészítési fázis (az IKT-eszközök bevezetését akadályozó tényezők a szakirodalom vizsgálata alapján)
- installációs fázis (A hardver- és szoftverelemek telepítése)
- humán erőforrás-felkészítési fázis (továbbképzés)
- inkubációs fázis
- értékelési fázis (kísérlet eredményei, hiányosságai)

A kísérlet során a kísérlet fázisai között új elemként jelent meg az inkubáció, amely átmeneti jelleggel komplex támogatást biztosított a továbbképzésen elsajátított ismeretek elmélyítésére, gyakorlati alkalmazásának megkönnyítésére, amelynek kvantitatív vizsgálati eredményeiről előadásunkban szeretnénk beszámolni.

PEDAGÓGUSJELÖLTEK SZOMATIKUS ÉS PSZICHÉS ÁLLAPOTÁNAK FELMÉRÉSE, PÁLYASZOCIALIZÁCIÓJUK ÉS ELHIVATOTTSÁGUK MUTATÓI AZ ELTE TANÍTÓ ÉS ÓVÓKÉPZŐ KARÁN

Elnök:

KOLOSAI NEDDA
Eötvös Loránd Tudományegyetem, Tanító- és Óvóképző Kar

Opponens:

PODRÁCSKY JUDIT
Kaposvári Egyetem Pedagógiai Kar

„CSAK AZ JÖJJÖN, AKI BÍRJA, AKI TUDJA, HOGY VÉGIG CSINÁLJA....” – ELSŐ ÉVES PEDAGÓGUS- JELÖLTEK MUNKÁVAL KAPCSOLATOS ÉRTÉKEI ÉS ELHELYEZKEDÉSI TERVEI

F. LASSÚ ZSUZSA
SERFŐZŐ MÓNIKA
SÁNDOR MÓNIKA
KOLOSAI NEDDA
Eötvös Loránd Tudományegyetem, Tanító- és Óvóképző Kar

PEDAGÓGUSJELÖLTEK SZOMATIKUS EGÉSZSÉGÉNEK VIZSGÁLATA

DARVAY SAROLTA
VENYINGI BEÁTA
VITÁLYOS GÁBOR ÁRON,
F. LASSÚ ZSUZSA
Eötvös Loránd Tudományegyetem, Tanító- és Óvóképző Kar

ÓVODAPEDAGÓGUS HALLGATÓK GYERMEKKÉPE ÉS ÉRTÉKRENDJE

ENDRŐDY-NAGY ORSOLYA
KOLOSAI NEDDA
SERFŐZŐ MÓNIKA
Eötvös Loránd Tudományegyetem, Tanító- és Óvóképző Kar

MIÉRT NEHÉZ AZ ISKOLATÁSKA?

KOLOSAI NEDDA
SÁNDOR MÓNIKA
ENDRŐDY-NAGY ORSOLYA
Eötvös Loránd Tudományegyetem, Tanító- és Óvóképző Kar

TANÍTÓ SZAKOS HALLGATÓK PEDAGÓGUSKÉPE. „Mit visznek a hátizsákban?” - Gyerekkori élmények és pedagóguskép

SERFŐZŐ MÓNIKA
F. LASSÚ ZSUZSA
SÁNDOR MÓNIKA
Eötvös Loránd Tudományegyetem, Tanító- és Óvóképző Kar

SZIMPÓZIUM–ÖSSZEFOGLALÓ

Témakörök: Pedagógusképzés, pedagógus pálya; Egészségnevelés, sportpedagógia

Kutatásunkban, mely egy komplex longitudinális kutatás része, pedagógusjelölteket kérdeztünk meg kvantitatív és kvalitatív vizsgálati módszerekkel hivatásukkal kapcsolatos értékeikről, pályaválasztási motivációjukról, nevelési nézeteikről, valamint feltártuk gyermekekről való gondolkodásukat, gyermekképüket. A korai tapasztalatok minősége fontos hatást gyakorol a leendő pedagógusok pályaválasztására, szakmai szocializációjára, ezért képzésük során ezeket a korai tapasztalatokat szükséges tudatosítani, reflektálttá tenni.

Kíváncsiak voltunk táplálkozási, életmódbeli szokásaikra, szubjektív egészségük állapotára is, ezek a paraméterek lehetőséget adnak a későbbiekben, hogy korrelációkat keressünk hallgatóink egészségmagatartása valamint mentális egészségük egyes tényezői között.

A jelenlegi szimpóziium izgalmasan ötvözve mutatja be az egymással összefüggő, párhuzamosan zajló kutatások eredményeit. Képet kaphatunk a képzésbe belépő hallgatók szomatikus és mentális állapotáról, ennek hosszú távú jelentőségéről.

A szimpóziumban megjelenő előadások eredményeképpen feltárul, hogyan látják és értékelik hallgatóink gyermekkori élményeiket pedagógusaikról. Ez a reflektív tudás szolgáltatja annak a folyamatnak az alapját, ahogyan önmagukról mint pedagógusról gondolkodnak, ahogyan saját pedagógus képüket értelmezik, egyben újra konstruálják, segít kirajzolni számukra további céljait a tanítóvá válás folyamatában.

Születésük és kisgyermekkoruk óvodáskor végéig húzódó szubjektív történetén keresztül, saját anamnézis módszerrel, feltártuk a korai kötődéssel, társas kapcsolataikkal, pedagógusaikkal valamint kortársaikkal kapcsolatos első élményeiket. A kvalitatív tartalomelemzés során feltárhatóvá váltak a korai intézményes neveléssel kapcsolatos első élményeik, kirajzolódott sokszor rejtett, más módszerrel nehezen vizsgálható nézetrendszerük.

Kutatásunkban megerősítést nyert hipotézisünk, miszerint a pedagógus pályát tudatosan, már az első évben elhivatottan választó hallgatóink más értékeket tartanak fontosnak jövőbeli pályájukkal kapcsolatban, mint azok, akik bizonytalanok vagy biztosan nem a választott szaknak megfelelően akarnak elhelyezkedni. További részletes adatokat mutatunk meg arra vonatkozóan is, hogy a pedagógus pálya választásában a társas helyzetekben megélt biztonság élmény, a kötődés minősége meghatározó tényező lehet.

Bemutatjuk a hallgatók egészségi állapotát is: testalkatuk önértékelését hasonlítjuk össze a valódi testtömeg index értékekkel, valamint a fitességi mutató, az egészségi állapot és az elhízási diagnózis közötti összefüggéseket taglaljuk.

Kutatásunk hosszú távú célja, hogy már az adatgyűjtés folyamatában, valamint eredményeink segítségével segítsük hallgatóinkat a képzési folyamat során abban, hogy szakemberekké, szakmájukhoz értő, hivatásuk felé felelősséggel forduló, elméleti ismereteiket pedagógiai munkájukban professzionálisan alkalmazó pedagógusokká váljanak.

„CSAK AZ JÖJJÖN, AKI BÍRJA, AKI TUDJA, HOGY VÉGIG CSINÁLJA....” – ELSŐ ÉVES PEDAGÓGUSJELÖLTEK MUNKÁVAL KAPCSOLATOS ÉRTÉKEI ÉS ELHELYEZKEDÉSI TERVEI

F. LASSÚ ZSUZSA – SERFŐZŐ MÓNICA – SÁNDOR MÓNICA – KOLOSAI NEDDA

flassu@gmail.com
monika.serfozo@gmail.com
moni.sandor1@gmail.com
kolosai.nedda@tof.k.elte.hu

Eötvös Loránd Tudományegyetem, Tanító- és Óvóképző Kar

Témakörök: Pedagógusképzés, pedagógus pálya; Személyiségfejlődés és -fejlesztés

Kutatásunkban, mely egy komplex egészségkutatás része, első éves pedagógusjelölteket, kisgyermeknevelő, óvodapedagógus és tanító szakos hallgatókat (n=411), kérdeztünk meg a munkával kapcsolatos értékeikről és elhelyezkedési terveikről. A munkaértékek feltárásában Super Munkaérték Kérdőívét használtuk, mely 15 különböző érték fontosságát vizsgálja a pályaválasztás motivációjában (Szilágyi, 2008). A vizsgálat egy átfogó testi és lelki egészségre vonatkozó kutatás része, így számos más adat összefüggésében elemezhetők az eredmények. Jelen előadásunkban a felnőtt kötődés minőségével összefüggésben elemezzük az eredményeket, melyet a Felnőtt Kötődés Kérdőívvel mértünk (RSQ, Griffin, Bartholomew, 1994, magyarul: Csóka et al, 2007).

A vizsgálatot online kérdőív segítségével végeztük, a hallgatók a részvételért kredit pontot kaptak. A minta 99%-ban nőkből állt, életkoruk 19-49 év.

A 15 értéket vizsgáló alskálák közepes és erős reliabilitást mutattak a vizsgált populációban. A vizsgálati dimenziók számának csökkentése érdekében faktor analízist végeztünk, mellyel 4 faktorra redukáltuk az értékeket. A kapott értékfaktorok a munkához kötődő (1) izgalmas szellemi kihívások, (2) kiszámítható biztonság, (3) közösségiség és altruizmus, valamint (4) hatalom, presztízs, és pénz köré szerveződtek. A feltárt értékfaktorok eltérést mutattak a pedagógusjelöltek között aszerint, hogy mennyire érzik magukat elhivatottnak választott szakjukkal összefüggő hivatásukban. A kötődés függvényében egyes értékek (például: önállóság, altruizmus) különböző értéket vesznek fel a vizsgált mintában, ezek egymáshoz való viszonyának tisztázása további kutatást igényel.

Kutatásunkban megerősítést nyert hipotézisünk, miszerint a pedagógus pályát tudatosan, már az első évben elhivatottan választó hallgató más értékeket tart fontosnak jövőendő pályájával kapcsolatban, mint az, aki bizonytalan, vagy biztosan nem a választott szaknak megfelelően akar elhelyezkedni. További adatokat nyertünk arra vonatkozóan is, hogy a pedagógus pálya választásával mint más segítő szakmáknál valószínűsíthetően hasonló módon, többek között a társas helyzetekben megélt biztonság élmény megléte vagy hiánya, a kötődés minősége is szerepet játszik.

PEDAGÓGUSJELÖLTEK SZOMATIKUS EGÉSZSÉGÉNEK VIZSGÁLATA

DARVAY SAROLTA – VENYINGI BEÁTA – VITÁLYOS GÁBOR ÁRON – F. LASSÚ ZSUZSA

darvai.sarolta@tok.elte.hu
venyingib@t-online.hu
vitalyosgaboraron@gmail.com
flassu@gmail.com

Eötvös Loránd Tudományegyetem, Tanító- és Óvóképző Kar

Témakörök: Pedagógusképzés, pedagógus pálya; Egészségnevelés, sportpedagógia

A pedagógusjelöltek képzésében nagy hangsúlyt kell fordítani a korszerű elveknek megfelelő egészségmagatartás kialakítására, formálására. Az egészséggel kapcsolatos tanulói attitűd formálásában a szülők mellett az ő szerepük is meghatározó. Személyiségükkel, magatartásukkal befolyásolják tanítványaik szemléletét, véleményformálását. A vizsgálat hozzájárul az egészségtudatosság növeléséhez. Célunk a tápláltsági állapot alapján a kockázati csoportba tartozó hallgatók kiszűrése. Életminőségük növeléséhez, valamint életmódjuk megváltoztatásához tanácsadással nyújtunk segítséget.

Vizsgálatunk célkitűzése a pedagógus pályára készülő első évfolyamos hallgatók táplálkozási, életmódbeli, szubjektív egészségének vizsgálata, lelki egészséget jellemző paraméterek összefüggéseinek vizsgálata az egészségmagatartás egyes tényezőivel.

A demográfiai kérdéseket követően a családi anamnézis, egészségi állapot, táplálkozási szokások, fizikai aktivitás, legális és illegális szerhasználat, szabadidő eltöltése kérdéskörében anket módszerrel tájékozódunk. A vizsgált személyek fizikai állapotát, az InBody720-as testösszetétel analízátor segítségével mértük fel.

A kutatás 2012 októbere óta zajlik, a minta elemszáma 410 női hallgató. A szemi-longitudinális vizsgálatunkkal arra keressük a választ, hogy a mintát képező hallgatók két évvel későbbi újra vizsgálatkor a kockázati csoportba tartozók, tanácsadásunk hatására milyen életmódbeli változásokon mennek át, ami fizikai állapotukban is megnyilvánul.

A vizsgálati eredmények alapján előadásunkban a hallgatók egészségi állapotát értékeljük: testalkatának önértékelését hasonlítjuk össze a testtömegindex értékekkel; a fittségi mutató, az egészségi állapot és az elhízási diagnózis közötti összefüggéseket; valamint a szülők és a hallgatók testtömegindexe közötti korrelációt mutatjuk be.

Kutatásunk gyakorlati relevanciáját abban látjuk, hogy a hallgatók egészségmagatartásában bekövetkező feltételezhető pozitív szemléletváltozás hatással lesz a jövő generációk egészséges életvitelének alakulására.

ÓVODAPEDAGÓGUS HALLGATÓK GYERMEKKÉPE ÉS ÉRTÉKRENDJE

ENDRÓDY-NAGY ORSOLYA – KOLOSAI NEDDA – SERFŐZŐ MÓNIKA

endrodyorsolya@gmail.com

kolosai.nedda@tofke.elte.hu

monika.serfozo@gmail.com

Eötvös Loránd Tudományegyetem, Tanító- és Óvóképző Kar

Témakörök: Pedagógusképzés, pedagógus pálya; Óvodapedagógia

Az előadás első éves óvodapedagógus hallgatók körében végzett kvantitatív kutatás eredményeit elemzi. A kutatás longitudinális vizsgálat keretében kívánja felderíteni a 2012 szeptemberében belépő első éves évfolyam hallgatóinak nevelési nézeteit, pályaválasztási motivációját, értékrendjét, gyermekképét. A 2012/2013-as tanévben nappali tagozaton tanulmányait megkezdő valamennyi óvodapedagógus hallgató bevonásával végzett vizsgálat első kérdőívének kiértékelésével arra világít rá, hogy a belépéskor milyen nézeteket vallottak a hallgatók a gyermekekről és a nevelésről (n=185 fő, ez az évfolyam 88%-a). Bár az évfolyamon a férfiak aránya csupán 2, 2 % (4 fő) az ő metaforahasználatuk, pályaválasztási motivációjuk, gyermekképük, értékrendjük külön elemzés tárgya lehet.

A kutatás célja, hogy felderítsük a képzés során az első kérdőív alapján kirajzolódó értékrendhez milyen értékek társulnak a későbbi évfolyamokon, mennyire professzionalizálódnak az óvodapedagógus hallgatók tudása a gyermekekről, mennyiben módosul gyermekképük. A kérdőív különösen olyan kérdéseket tartalmaz, mely metaforákkal, nyitott kérdésekkel és rangsorolással segít feltárni a hallgatók értékrendjét, gyermekképét. A legfőbb vágyat firtató a nyitott kérdés esetén a kérdésre válaszadó 124 főből 32-nek ház, lakás, 25-nek a külföldi munkavégzés, utazás és nyelvvizsga és 23-nak az autó illetve boldogság szó szerepel kérdőívén. Érdemes alaposabban elemezni, hogy az óvodában mely értékeket tartják legfontosabbnak és legkevésbé fontosnak a résztvevők. Legfontosabbak: türelem, igazságosság, egymás segítése, megértés – mind 5-ből 4,7 pont, legkevésbé fontos pedig a hazaszeretet (3,2 pont) és a hagyománytisztelet (3,7 pont).

Az előadás bemutatja az eddig felvett kérdőívek elemzését, valamint felállítja a „tipikus” első éves hallgató értékrendjét valamint a kutatás lehetséges további irányait.

A kutatás elméleti keretrendszerében felhasználja az ifjúságkutatás valamint a pedagóguskutatások korábbi tapasztalatait, unikális abban a vetületében, hogy egy évfolyamra járó óvodapedagógus-hallgatókat vizsgál longitudinális empirikus kutatás keretében.

MIÉRT NEHÉZ AZ ISKOLATÁSKA?

KOLOSAI NEDDA – SÁNDOR MÓNIKA – ENDRÓDY-NAGY ORSOLYA

kolosai.nedda@tok.elte.hu

moni.sandor1@gmail.com

endrodyorsolya@gmail.com

Eötvös Loránd Tudományegyetem, Tanító- és Óvóképző Kar

Témakörök: Pedagógusképzés, pedagógus pálya; Személyiségfejlődés és -fejlesztés

Sokszor éri az a vád a tanítókat, hogy nem veszik tudomásul, az iskola első osztályába még óvodás gyerekek mennek, akik az első évek során válnak iskolássá, nagy egyéni eltérésekkel, ezért azonnali teljesítményhajszába fogják a gyerekeket. A jelenleg érvénybe lépett törvény alapján az óvodások nagyobb arányban kerülnek majd 6 évesen iskolába és több 3 éves gyermek lesz óvodás. A tanító- és óvodapedagógus képzésnek fontos szakszerűen reagálnia a mindennapi pedagógiai gyakorlat tapasztalataira, ma még élesebben merül fel az óvoda-iskola átmenet zökkenőmentességének illetve az óvodáskorú gyermek életkori sajátosságainak (szak)értő figyelembevétele. Az óvodapedagógus- és tanító alapszakos hallgatók attitűd- és szemléletformálásában kiemelt jelentőségű a pszichológiai, neveléstudományi tárgyak szerepe.

A kutatás azt a kérdéskört járja körül, hogyan gondolkodnak az iskoláról, az óvodáról mint intézményről, illetve az iskolás- és az óvodáskorú gyerekről azok a hallgatóink, akik pszichológia szigorlatuk előtt állnak, azaz már megkapták a legfontosabb ismereteket ebben a témában. Vajon a közvetített tantárgyi tartalmak megtanulása, az oktatók szemléletformáló tevékenysége hozzájárult-e a megfelelő attitűd kialakításához?

A hallgatók (n=89 fő) strukturált interjú formájában feltett kérdésekre válaszoltak írásban, válaszaikat tartalomelemzéssel dolgoztuk fel. Kontrollcsoportként a képzésbe belépő tanító és óvodapedagógus szakos hallgatókat kérdeztük meg (n=92 fő), akik még nem részesültek pedagógiai-pszichológiai oktatásban intézményünkben. Az alapvetően kvalitatív kutatás a definitív kategóriák esetén kiegészült kvantitatív elemzésekkel, így lehetővé vált a csoportok válaszaiban mutatkozó eltérések arányainak megragadása is.

A kutatás eredményei szerint, a hallgatók gyermekképe, az óvoda-, iskola intézményéről, funkciójáról kialakult szemléletük megfelelő, korszerű, differenciált. Elismerik a gyermeket mint individuumot egyben a gyerekek sokféle tudását, sokféle képességét. Fontosnak vélik, hogy az óvodapedagógusnak, a tanítónak szükséges alkalmazkodnia a gyermekcsoport sokszínűségéhez. Szemléletükben tükröződik az a felfogás, hogy az iskola első éveit szükséges hasonlóvá tenni az óvodai élethez; az érzelmi biztonságra, a nagymozgásos játékokra, a művészi tevékenységek végzésére fordítani hangsúlyt. Alapvető eltérésként észlelhető a vizsgált csoportok között, hogy a belépő elsősök az iskolás gyerekekről abban az értelmezési keretben és elvárás rendszerben gondolkodnak, hogy „Legyél olyan mint amit az iskola elvár!”. A „Válj azzá, akivé válhatsz, bontakoztasd ki a képességeidet, az iskola segítségével!” szemléletmód egyetemi képzésük során alakul és formálódik. A kutatás sokrétű eredményei azt mutatják, hogy a hallgatók megfelelő szemléletének alakításában egyaránt nagy jelentősége van saját iskolai, óvodai élményeik tudatosításának, értelmezésének, iskolai, óvodai jó gyakorlatok reflektált megismerésének, valamint a korszerű ismeretnyújtásnak.

TANÍTÓ SZAKOS HALLGATÓK PEDAGÓGUSKÉPE. „MIT VISZNEK A HÁTIZSÁKBAN?” - GYEREKKORI ÉLMÉNYEK ÉS PEDAGÓGUSKÉP

SERFŐZŐ MÓNIKA – SÁNDOR MÓNICA – F. LASSÚ ZSUZSA

monika.serfozo@gmail.com

moni.sandor1@gmail.com

flassu@gmail.com

Eötvös Loránd Tudományegyetem, Tanító- és Óvóképző Kar

Témakörök: Pedagógusképzés, pedagógus pálya; Személyiségfejlődés és -fejlesztés

Nagy hagyománya van azoknak az empirikus munkáknak és képzési programoknak, amelyek pedagógusjelöltek személyes élményeinek feltárására, hatásának elemzésére és feldolgozására vállalkoznak. (pl. Bárdossy-Dudás, 2011, Falus, 2007, Hunyadyné, 2004, M. Nádasi, 2006, M. Nádasi – Hunyadyné, 2005) Ezek a tanulmányok megerősítik, hogy a laikus pedagógiai nézeteknek és tapasztalatoknak meghatározó szerepe van a pedagógusjelöltek formálódó szakmai identitásában.

Jelen kutatásunkban óvodapedagógus és tanító szakos hallgatók gyerekkori élményeit elemeztük. Célunk az volt, hogy feltárjuk, milyen személyes élmények merülnek fel egy szubjektív, visszaemlékezésen alapuló beszámolóban spontán. Másrészt megnéztük, a képzés megközelítőleg félidejében hogyan értékeli a leendő tanítók pedagógus élményeiket, milyen célokat fogalmaznak meg önmaguk számára, milyen tanítók szeretnének lenni (pedagóguskép).

Kutatásunk adatait nappalis, elsőéves, tanító és óvodapedagógus hallgatók (n=218) dolgoztai jelentették, melyben saját fejlődéstörténetüket írták le; továbbá másodéves, nappali tagozatos, tanító szakos hallgatók (n=164) írásbeli munkái, melyben arra kértük őket, hogy rendszerezetten gondolják újra gyerekkori és mai iskolai tapasztalataikat, írják össze, miben szolgál kövendő vagy elkerülendő példaként számukra egy-egy pedagógus. A feldolgozás módja kvalitatív tartalomelemzés.

Kutatási eredményeink alapján a visszaemlékezésekben spontán megjelenő első intézményi emlékek többségében pozitívak, azonban találkozhatunk néhány kellemetlen első tapasztalattal is. A jó élményhez nem csak a kedves, gondoskodó pedagógusok járultak hozzá, hanem a társas élmények, az „akkor még” idilli családi háttér is. Az óvodai emlékek nagyobb arányban pozitív töltetűek, mint az iskolaiak. Ez részben életkori jellegzetességekkel magyarázható („boldog gyermekkor”), másrészt jelzi a két intézmény alapvető különbségeit. A hallgatók többsége a leírt emlékeket spontán összefüggésbe hozza pályaválasztásával. A családon belüli személyes példák különösen érdekesek, a válaszolók meglehetősen tudatosan jellemezték hozzátartozóikat, hogy milyen pedagógusok, miben szolgálnak mintaként vagy éppen hogyan volt jelen ez az életpálya gyerekkori mindennapjaikban, milyen problémáit (munka és magánélet szétválasztása, tanítványok életébe való túlzott bevonódás) tapasztalták.

A másodévesek munkáinak elemzése azért nagyon izgalmas, mert már tudatosabb szempontjaink vannak, nagyobb rálátással rendelkeznek. Számottevő arányban megfogalmazták, hogy differenciáltabbá vált az ideális tanítóról alkotott képük. Elemzésünkben azt hangsúlyozzuk, hogy hogyan használják fel és konstruálják újra saját élményeiket, amikor önmagukról leendő pedagógusként gondolkodnak. Az írásművek jó részénél tetten érhető a tudatos elemzés, az önreflexió arra vonatkozóan, hol tartanak a tanítóvá válás folyamatában.

ANDRAGÓGIA A NEVELÉSTUDOMÁNYBAN – AZ MTA ANDRAGÓGIA ALBIZOTTSÁG SZIMPÓZIUMA

Elnök:

KOLTAI DÉNES

Pécsi Tudományegyetem, Felnőttképzési és Emberi Erőforrás Fejlesztési Kar

Opponens:

KOCSIS MIHÁLY

Pécsi Tudományegyetem, Felnőttképzési és Emberi Erőforrás Fejlesztési Kar

A tanuló régióktól a tanuló közösségekig

BENKE MAGDOLNA

Független szakértő

Tanulásméletek a felsőoktatásban folyó felnőttoktatás gyakorlatában

CSERNÉ ADERMANN GIZELLA

Dunaújvárosi Főiskola

Elismerő érdeklődés mint szervezetfejlesztési tanácsadás

HARANGI LÁSZLÓ

MTA Andragógiai Albizottsága

SZÉCHY ÉVA

MTA Andragógiai Albizottsága

Az andragógia a professzionalizáció és a tudományosodás útján

FEKETÉNÉ SZAKOS ÉVA

Eötvös Loránd Tudományegyetem

A középfokú szakképző iskolák és vállalati szféra együttműködési jellemzői a szakmai gyakorlati képzést tekintve

VÁMOSI TAMÁS

Pécsi Tudományegyetem, Felnőttképzési és Emberi Erőforrás Fejlesztési Kar

SZIMPÓZIUM–ÖSSZEFOGLALÓ

Témakörök: Felsőoktatás, felnőttoktatás; Tanulás, tudás

Az andragógiának, azaz a felnőttképzés tudományának (Zrinszky) neveléstudományi funkciórendszerben fontos helyet foglal el a felnőttek tanítása és tanulása folyamatát kutató és fejlesztő tevékenység, tekintet nélkül arra, hogy a felnőttek tanítása és tanulása iskolarendszerű, vagy azon kívüli környezetben valósul meg. E felfogás nemcsak a felnőttek tanulásának fejlesztésével kapcsolatos uniós célok zömével hangolható össze (Európai Tanácsi Felnőtt Tanulási Agenda, 2011.), de egybevág az Országos Neveléstudományi Konferencia 2013-as fókuszában található témák többségével is. Mindezek figyelembe vételével a szimpóziium olyan témát jelölt meg, melynek keretében rámutat az andragógia aktuális neveléstudományi feladataira elméleti és gyakorlati relációkban egyaránt.

A szimpóziium keretében olyan előadások hangzanak el, melyek felvetik az aktuális gazdasági és/vagy társadalmi kihívások közepette megváltozó felnőtt-tanulás andragógiai problémáit, azt tehát, hogy milyen módon tehető a felnőttoktatás és a felnőtt-tanulás eredményessé, az ehhez kapcsolódó részvétel pedig megalapozottá, növelhetővé. Elemezzük a szakképzési rendszerben zajló felnőttképzési folyamatokat, valamint azok trendjeit, a tanítási – tanulási folyamatokra reflektáló elméleteknek a felnőttoktatás és képzés gyakorlatát érintő dimenzióit, az ún. elismerő érdeklődés problematikáját, és a tanuló közösségek jellemzőit a tanuló városok/régiók modelljének vizsgálatával.

A TANULÓ RÉGIÓKTÓL A TANULÓ KÖZÖSSÉGEKIG

BENKE MAGDOLNA

magdolna.benke@gmail.com

Független szakértő

Témakörök: Felsőoktatás, felnőttoktatás; Tanulás, tudás

A kutatás célja a tanuló régiók és a tanuló közösségek közötti kapcsolat vizsgálata. A tanuló régió téma kutatása során arra a következtetésre jutottam, hogy a tanuló közösségek jelenthetik a csírát a tanuló régiók kialakulásához. Ezt a felvetést próbálom több oldalról megközelíteni.

A kutatás módszere az elsősorban angol nyelven elérhető illetve magyar nyelvű szakirodalom feldolgozása, saját empirikus kutatások, a korábban irányításommal készült esettanulmányok elemzése és másodfeldolgozása.

A kutatás eddigi főbb eredményei: A tanuló régió koncepciók komoly ígéretet jelentenek a fejlesztési politika számára az élethosszig tartó tanulás támogatásában. E koncepciók közös eleme a szervezeteken belüli és szervezetek közötti partneri viszony, amely hozzáadott értéket teremt a szereplők számára. Közös építőkövei a párbeszéd, a partnerség, a helyi tudás jelentőségének felismerése, az innovációs folyamatok beindítása, az alulról jövő kezdeményezések, a hálózatok kialakítása és együttműködése. További közös jellemző: a tanuló régió koncepciók az innovációs folyamatban partnerként kizárólag az egyetemeket jelölik meg. Az Európai Bizottság több projektet és programot támogatott, amelyek tanuló régiók létrehozását célozták meg. A közelmúltban a régióval szemben a „hely” szerepének felértékelődése a helyi érdekeltek és partnerségek erőteljesebb bekapcsolásának szándékát jelzi a fejlesztési folyamatokban (Kearns et al, 2010).

A szakirodalomból kitűnik, hogy az elmúlt években a tanuló régió diskurzus folytatása mellett erősödő figyelem irányul a tanuló közösségekre. A tanuló közösségek számos megközelítése létezik. Egy klasszikus vízió szerint a tanuló közösségekben a gazdaság, iskolák, főiskolák és egyetemek, szakmai szervezetek és a helyi önkormányzatok szorosan együttműködnek annak érdekében, hogy a közösséget minden szempontból kellemes, élhető helyé tegyék (Longworth, 2001).

Egy újabb értelmezés a rendszerszemlélet alapján a vezérelt rendszerektől jut el az élő, tanuló rendszerekig, és a fenntartható fejlődés elvét alapvetőnek tartva foglalkozik a tanuló közösségekkel (Clarke, 2009). A legfrissebb megközelítés a tanuló régió politikai üzenetét próbálja közérthetőbben megragadni. Szembeötlő különbség, hogy a tanuló közösségek nem jelzik az oktatási és képzési partnerek lehetséges vagy kívánatos körét. E megközelítésben a tanuló közösségeket a szerint értékelik, hogy a közösség tagjai hogyan működnek együtt. A közösségek kialakulásában jelentős szerepe van a hagyományok nélküli, újszerű partnerségeknek. A tanuló közösségben mindenfajta tanulásra – az első lépésektől a legmagasabb szintűig, a formálistól a nem-formális és informális tanulásig – úgy tekintenek mint ami értékes és gazdagítja a közösséget. A polgárok tanulással kapcsolatos érdekeltsége és kapacitása a tanuló közösség legértékesebb erőforrása (Gejel, 2012). A tanuló közösségek léte szükséges, de nem elégséges feltételt képezhet a tanuló régiók kialakulásához.

TANULÁSELMÉLETEK A FELSŐOKTATÁSBAN FOLYÓ FELNŐTTOKTATÁS GYAKORLATÁBAN

CSER VALÉRIUSNÉ ADERMANN GIZELLA

cservane@mail.duf.hu
Dunaújvárosi Főiskola

Témakörök: Felsőoktatás, felnőttoktatás; Oktatási módszerek, szakmódszertan

A felnőttoktatás eredményességének egyik feltétele a tanulási folyamatok hatékony irányítása, amit alapvetően befolyásol az oktató tanulással kapcsolatos felfogása, amelynek háttérében a tanuláselméletek valamelyike áll. Az előadásban két tanulás-felfogásra és az ebből következő tanulásszervezésre fogunk kitérni, a konstruktivista és a kompetencia alapú tanuláselmélet alkalmazását mutatjuk be a gyakorlatban. Megjegyezzük, hogy a két tanulásfelfogást nem tekintjük egymástól függetlennek, csupán máshova helyezük a hangsúlyokat, ezt tartalmazza elméleti bevezetőnk.

Tapasztalataink és vizsgálataink elsősorban a felsőoktatásban folyó felnőttképzés lehetőségeit és eredményeit mutatják be két célcsoport, pedagógiai mérés-értékelés MA szakos és levelező tagozaton tanuló andragógia szakos hallgatók esetében. A felnőttképzésben részt vevő tanár szakos hallgatók a pedagógiai mérések kapcsán általában jelentős előzetes tudással és tapasztalattal rendelkeznek, amiből következik, hogy célunk a saját tudáskonstrukciók továbbfejlesztésének támogatása lehet. Az andragógia alapszakos hallgatók tanulásirányítása akkor lesz eredményes, ha a felnőttképzés elméleti ismeretein kívül a hallgatók rendelkeznek e területen a gyakorlati tevékenységek sikerét biztosító kompetenciákkal. Előadásunkban kitérünk az általunk alkalmazott felnőttképzési módszerekre és tanulási szinterekre, bemutatjuk saját értékelési módszereinket a konstruktivizmus jegyében és a kompetencia fejlesztést középpontba állító tanulási folyamatok szervezése esetén.

Igazolni kívánjuk, hogy mindkét tanulásszervezési modell eredményes a képzési és kimeneti követelményekben meghatározott kompetenciák fejlesztésében. Vizsgálataink módszereink: A hallgatók kimeneti produktumainak (portfólió, szakdolgozat) és a produktumot értékelő külső bírálók véleményének elemzése, hallgatói önreflexiókat tartalmazó kérdőíves vizsgálat.

Eredményeink igazolják, hogy az adekvát tanuláselméleti háttérre építő módszer-kombináció a kkk-ban meghatározott, és a gyakorlatban jól hasznosítható tanulási kimenetekhez vezet.

Vizsgálataink hozzásegítenek a felsőoktatásban folyó felnőttképzések eredményesebbé tételéhez.

ELISMERŐ ÉRDEKLŐDÉS MINT SZERVEZETFEJLESZTÉSI TANÁCSADÁS

HARANGI LÁSZLÓ – SZÉCHY ÉVA

laszloharangi29@gmail.com

MTA Andragógiai Albizottsága

Az elismerő érdeklődés (Appreciative Inquiry) egy akciókutatási módszer a szervezetfejlesztésben, amely tekintettel van a káoszelméletre, a dolgok lelki, szellemi vonatkozásaira (Lander, 2005), és mint ilyen az andragógia kompetenciájába tartozik. Az elismerő érdeklődés arra összpontosítja figyelmét, ami egy szervezetben, mind személyi, mind szervezetfejlesztési vonatkozásban jól működik, és arra a teoretikus feltevésre alapoz, hogy a szervezetekben fellelhető pozitívumok, eredmények, sikerek vizsgálata és azok tudatosítása a szervezet személyi állományára és a szervezet egészére fejlesztőileg hat. A módszer és az ehhez kapcsolódó speciális tanácsadás, az úgynevezett coaching-útmutatások az amerikai szervezetfejlesztésben honosodtak meg, de egyre inkább tért hódítanak Európában is. Tanúi lehetünk annak, hogy mind több multinacionális vállalat, szervezet eredménnyel alkalmazza ezt az új menedzsmentfejlesztési, metodikát mint például a British Airways, GTE Telecom, Michelin, a Bouygues Telecom és a Telenor. (Id. Delta Sales Consulting), és az elismerően alapuló menedzsmentfejlesztési eljárás így polgárjogot kapott a szakmai továbbképzésben is. Ezt mi sem bizonyítja jobban, mint hogy nemrégiben megalakult az elismerő érdeklődésnek mint elméleti és gyakorlati problematikának európai intézete az EifAI (European Institute for Appreciative Inquiry), a hasonló célú francia intézet nyomán. Missziójának tekinti, hogy ki vegye részét az egyes személyek, vállalatok, szervezetek fejlesztéséből az elismerő érdeklődés alkalmazásának segítségével. Magyarországon az értékalapú érdeklődést és tanácsadást, a coachingot, Kovács Ildikó tanár képviseli a francia intézet megbízásából. (EIFAI, Hungary).

A felnőttoktatók az elismerő érdeklődés módszerébe beágyazzák a tapasztalati tanulás (Ricketts & Wills, 2001) és a szellemi műveltség (English, Fenwick & Parsons, 2003) elveit és módszereit mint az egész személy tanulásának facilitálását, és megteremtik a kívánt jövő feltételeit a tanulás és a szociális cselekvés által. Az elismerő érdeklődés társadalmi racionalitását vagy társadalmi szerkezeti megala-pottságát bizonyítja, hogy amire fókuszálunk valósággá válik. Következésképpen az elismerő érdeklődés eltereli a figyelmet a problémákról, a feszültségekkel terhes szűgyenteljes beszélgetésekről „ami van” pozitívumainak megértése és újvizsgálása felé. Ennek megfelelően a felnőttoktatás egyik igen fontos feladata, írja Eduard Lindenman (1926), hogy felkeltse az esztétikai élvezetet, nem csupán, hogy megtalálja az értékeket (69 old.), hanem az is, hogy feltárja és megalkossa az értékeket. Éppen ezért az értékelő kutatás egy esztétikai megközelítése lehet a programértékeléseknek és mint ilyen egy értékelvű kutatás. (Landler, 2005)

AZ ANDRAGÓGIA A PROFESSZIONALIZÁCIÓ ÉS A TUDOMÁNYOSODÁS ÚTJÁN

FEKETÉNÉ SZAKOS ÉVA

szakos.eva@ppk.elte.hu

Eötvös Loránd Tudományegyetem, Pedagógiai –és Pszichológiai Kar

Témakörök: Felsőoktatás, felnőttoktatás; Összehasonlító pedagógia, határon túli oktatás

Az andragógia professzionalizációjáról folytatott nemzetközi diskurzus intenzívebbé válása mellett, hazánkban különös aktualitást adnak a témának a néhány éve alapított, felsőoktatási andragógia szakok működtetésével felgyülemlett tapasztalatok és új, megoldásra váró problémák.

Az 1960-as, -70-es években a professzionalizációs és tudományosodási törekvések erősödését a felnőttképzési szektor világszerte észlelt expanziója és diverzifikációja idézte elő. Empirikus kutatási eredmények szerint a szakterület művelői belülről már az 1990-es évek óta érzékelnek egy speciális andragógiai identitást mind az elmélet, mind a gyakorlat terén (Svetina 1994, Schoger 2004, Merriam és Brockett 2007, Martin és Zacharakis 2008, Siebert 2009, Knox és Fleming, 2010).

Mivel hazánkban még nagyon kevés friss kutatási eredmény áll rendelkezésre a felnőttképzés szakmává válásáról, célul tűztük ki, hogy elemzés tárgyává tesszük az újabb, multinacionális európai és amerikai empirikus valamint teoretikus kutatások eredményeit azért, hogy impulzusokat kaphassunk a hazai, jövőbeli andragógiai kutatások tervezéséhez. A következő kutatói kérdésekre kerestünk válaszokat: (1) Milyen problémák azonosíthatók a felnőttképzés professzionalizációjának nemzetközi kontextusában? (2) Milyen hazai relevanciájú, várható trendek és jövőperspektívák azonosíthatók a nemzetközi professzionalizációs kutatási eredmények alapján? (3) Milyen korlátai vannak a hazai adaptációnak?

A kutatás módszerei közé releváns európai és amerikai szakirodalmi források, kutatási eredmények történeti, kritikai, másod- és összehasonlító elemzéseit tartoztak. Az elemzést megnehezítette az uniós és az amerikai kutatások eltérő megközelítésmódja és a hozzáférhető adattípusok különbözősége.

Eredményként azonosítottuk és értékeltük a felnőttképzés mint szakma és tudományterület lényeges sajátosságait, a szakma Európában és Amerikában azonos és eltérő szerepkategóriáit, a szakmai fejlődés hierarchikus modelljeit a szintek közötti átlépés feltételeivel és a tudományterület történeti fejlődésének mérhető, összehasonlítható nemzetközi adatait. Várható változások többek között a szakma további divergenciája, a munkahely-orientáltság és a felnőttképzés életsegítő funkciójának erősödése. A munkahelyi tanulás például azért került a fókuszba, mert az életformák megváltozása miatt már sem az iskola, sem a család, sem a helyi közösségek nem tudnak kielégítő válaszokat adni a mindennapi élet problémáira, és ezt a szerepet egyre inkább a munkahely veszi át mint tanulási színtér.

Eredményeinket diagramok segítségével mutatjuk be, és kritikai elemzéseink alapján javaslatokat teszünk a hazai adaptációhoz szükséges módosításokra.

Az elemzett amerikai és európai kutatási eredmények és következtetések hozzájárulhatnak a hazai andragógiai professzionalizáció és tudományosodás kutatásához és a diszciplináris andragógiai tudásbázis növekedéséhez.

A KÖZÉPFOKÚ SZAKKÉPZŐ ISKOLÁK ÉS VÁLLALATI SZFÉRA EGYÜTTMŰKÖDÉSI JELLEMZŐI A SZAKMAI GYAKORLATI KÉPZÉST TEKINTVE

VÁMOSI TAMÁS

vamosi@feek.pte.hu

Pécsi Tudományegyetem, Felnőttképzési és Emberi Erőforrás Fejlesztési Kar

Témakörök: Oktatási módszerek, szakmódszertan; Szakképzés

Szakképzési rendszerünk a folyamatos változás állapotában van, amelyben a kamarák egyre növekvő szerepet töltenek be. Legfontosabb feladataik közé tartozik a tanulószerveződések nyilvántartása, a gyakorlati képzőhelyek ellenőrzése és kapcsolattartás, tájékoztatás tartozik, mind az iskoláknak, mind a tanulóknak és a vállalatoknak egyaránt. 2013. január elsejétől államosították a szakképző intézményeket, ez után egységesen a Klebelsberg Intézményfenntartó Központba tartozik valamennyi iskola. Ez több változással jár, jogszabályi tekintetben is. Az utóbbi években (újra) bevezetésre került német mintára a duális szakképzés Magyarországon, melynek értelmében az eddigi 2+2 éves szakképzést 3 évesre alakították át. Az újfajta képzési struktúrájának köszönhetően jelentősen megnőtt a gyakorlati órák száma. A tanulók gyakorlati képzése (leszámítva a szakmai alapkülsőket) ezután nem az iskolákban, hanem minden esetben a vállalatoknál történik majd. Ennek következtében jelentősen megnőtt a gyakorlati képzőhelyek felelőssége a tanulók képzésében. A tanulófoglalkoztatás minden esetben a kamara által ellenjegyzett tanulószerveződések keretében történik, melyben rögzítik a felek a jogviszony körülményeit. A gazdasági társaság ennek értelmében kötelezettséget vállal arra, hogy felkészíti a tanulót minden vizsgájára, a tanuló pedig arra, hogy legjobb tudása szerint igyekszik elsajátítani szakmája fortélyait. Az iskola feladata, hogy megtanítsa a tanulónak a szükséges elméleti ismereteket továbbá figyelemmel kísérelje a gyakorlati helyen folyó tevékenységet.

Mivel a tanuló képzése több helyszínen folyik, ezért elengedhetetlen a felek közötti megfelelő együttműködés. Kutatásomban ezt a nem elhanyagolható szempontot helyeztem előtérbe. Mélyinterjú keretében iskolákat és tanulókat fogadó vállalatokat kerestem fel, elemezve az intézmények közötti kapcsolattartás és szakmai együttműködés jellemzőit, ugyanis – feltételezéseim szerint – egy elég negatív töltetű kép alakult ki erről a területről. Az első körös lekérdezés 8 baranyai szakképző iskolát és 6 vállalatot ölelt fel, a második kör jelenleg is zajlik, 10 további iskola megkeresésével, országos lefedettségben. Az előadás a mélyinterjúk kapcsán megszerzett információkat és tapasztalatokat összegzi, rendszerbe illesztve a jelenlegi változásokkal.

AZ ATTITÚD, A MOTIVÁCIÓ ÉS A TUDATOSSÁG SZEREPE AZ ÚJ TANULÁSI KÖRNYEZETEK BEN

Elnök:

KÖPECZI-BÓCZ TAMÁS

Budapesti Corvinus Egyetem, Társadalomtudományi Kar

Opponens:

KIS-TÓTH LAJOS

Eszterházy Károly Főiskola, Tanárképzési és Tudástechnológiai Kar

Médiatudatosság globális oktatási környezetben

KÖPECZI-BÓCZ TAMÁS

Budapesti Corvinus Egyetem, Társadalomtudományi Kar

Médiatudatosság és e-hatékonyság vizsgálata egyetemi hallgatók és hátrányos helyzetűek körében

KOVÁCS KATALIN

Budapesti Corvinus Egyetem

A médiatudatosság, az elektronikus környezetek és az animáció jelenléte és pszichológiai aspektusai az oktatásban

MIHÁLYI KRISZTINA

Pécsi Tudományegyetem, Pszichológiai Doktori Iskola

A motivációs bázis és attitűd megjelenése az újmédia eszközökkel való tanulás-tanítás folyamatában

ANTAL PÉTER

Eszterházy Károly Főiskola, Tanárképzési és Tudástechnológiai Kar

SZIMPÓZIUM–ÖSSZEFOGLALÓ

Témakörök: Elektronikus tanulási környezetek. IKT, e-learning, távoktatás; Motiváció, önszabályozás

A médiumok elterjedése sebességének megváltozott üteme és a médiatartalom-előállítás felgyorsulása következtében a médiatudatosság napjaink felnövekvő generációja számára alapelvárásként jelenik meg (Nemzeti Alaptanterv) és a mindennapi életben is fokozott jelentőségű. A felnövekvő generáció életében sokkal markánsabban van jelen a globális média, és az információs és kommunikációs technológia nyújtotta források.

A szimpózium a médiatudatosság és a motiváció témakörén keresztül mutatja be az új tanulási környezetek szerepét napjainkban.

Az első előadás a médiatudatosság globális és nemzetközi vonatkozásait mutatja be, amelyben jelentős szerepet kapnak a IKT-eszközök és az újmédia jellegzetességei (nonlinearitás mint a tartalomszervezés új módja).

A második előadás a tudatos és kritikus médiahasználat és médiafogyasztás oktatási kérdéskörét járja körül. Az empirikus vizsgálat célja mindkét kutatásban. Az összehasonlító elemzés célja, a médiafogyasztás, eszközhasználat feltérképezése mellett a médiatudatosság szintjének felmérése, amely érvényes a felnőtt lakosság eszközhasználatára és médiafogyasztására vonatkozóan. A kutatás távlati célja ajánlások megfogalmazása a felnőttoktatás számára a tudatos médiafogyasztói magatartás kialakításának irányába.

A harmadik előadás keretében a médiafogyasztás másik fő pillérét a pedagógus kerül górcső alá. A kutató azt vizsgálja, hogy az animációs technikák alkalmazásával kapcsolatosan milyen attitűdök mutatkoznak meg a pedagógusok körében, milyen kapcsolódást találunk az animációs technikák alkalmazása és a pedagógus kognitív stílusa között. Az AnimatedClasswork projekt elsődleges célja, hogy bevezesse az animációs alkotások készítését tanulási eszközt a magyar szakképzési rendszerbe.

A negyedik előadás a pedagógusok motivációjának felkeltésére és fenntartására alkalmas eszközöket kutatja, több lefolytatott pedagógiai kísérlet módszertani szakembereként. A kutatás során megmutatkozik, hogy az anyagi juttatásokkal nem kizárólagos motivációs tényezők, ezen kívül vannak sokkal hatékonyabb eszközök is.

MÉDIATUDATOSSÁG GLOBÁLIS OKTATÁSI KÖRNYEZETBEN

KÖPECZI-BÓCZ TAMÁS

tamas.kopeczi.bocz@uni-corvinus.hu

Budapesti Corvinus Egyetem, Társadalomtudományi Kar

Témakörök: Elektronikus tanulási környezetek. IKT, e-learning, távoktatás; Motiváció, önszabályozás

A gyermekek iskolán kívül szerzett tapasztalása, tudása kompetenciája mindig is fejlődésük meghatározó eleme volt. A különböző társadalmak az oktatás, nevelés, képzés különböző szintjein mindezt eltérő módon, de tudatosan építették be a társadalom fejlődésének különböző fázisaiba. Ami miatt e két tudásforrás összekapcsolása kihívást jelent az iskolák számára az két olyan okra vezethető vissza, melyet az iskolák nem befolyásolhatnak, de alapvetően meghatározza működési körülményeiket. Az egyik a jelentős kihívás az etnikai változás, mely az iskolán belüli és kívüli fizikai közösséget alapjaiban módosítja. A másik ok az IKT iskolán kívüli általános elterjedtsége, mely a „közösség” fogalmát alakította át drasztikusan, létrehozva a virtuális világot, virtuális közösséget.

A média és a médiahasználat mintegy új kompetencia jelenik meg, mely szülő gyermek és pedagógus számára egyaránt a korábbiaktól eltérő viselkedést és szorosabb együttműködést követel. A média műveltséggel kapcsolatban a NAT, a média társadalmi szerepét hangsúlyozza. Rámutat arra, hogy a tanulók számára tisztázni szükséges a valóság, képzelet, fikció fogalmát, ebből levezetve a médiavalóságot mint konstruált világot. Szerencsére ebbe a témakörbe sorolja a tájékozódást a világhálón, az online közösségeket. Rámutat a médiahasználattal kapcsolatos kockázatokra és problémákra, a biztonságos internethasználat iskolai segítségének fontosságára. Előírja a médiaszövegek korosztálynak szóló megismerését – különös tekintettel a mesére és az animációra, a gyermekbarát weblapokra.

Napjainkra a fejlett országok oktatási rendszerén belül külön feladat csökkenteni a társadalmi kirekesztettek gyermekeinek hátrányát. A társadalmi feszültségek a különböző etnikumok, és a generációk között is érzékelhetők. A technológiai és demográfiai változások felgyorsulása azzal a következménnyel is jár, hogy egyre rövidebb ciklussal mérhető a nemzedékek közötti kommunikációs, és életviteli szakadék.

A nemzedékek oktatásában, a globális hatások nem feltétlen új negyedik szereplőként jelennek meg, hanem helyet követelve kiváltják a családi és a közösségi nevelés funkcióit. Mindez nagyobb terhet ró az iskolákra hiszen mint egyetlen állandó szereplő, ennek az intézményi szintérnek kell a korábbi családi és közösségi nevelés funkcióit úgy kiváltani, hogy egyben megfelel vagy kompenzál a globális kihívásoknak vagy azokkal szembeni hatásoknak.

A globalizált közösségben mindezek jelentős részét már nem a családi vagy helyi környezetben tapasztalják a felnövő generációk, hanem sokkal markánsabban van jelen a globális média, és az utóbbi két évtizedben az informatikai és kommunikációs eszközpark nyújtotta források.

MÉDIATUDATOSSÁG ÉS E-HATÉKONYSÁG VIZSGÁLATA EGYETEMI HALLGATÓK ÉS HÁTRÁNYOS HELYZETŰEK KÖRÉBEN

KOVÁCS KATALIN

kovacska74@gmail.com

Budapesti Corvinus Egyetem

Témakörök: Elektronikus tanulási környezetek. IKT, e-learning, távoktatás; Tanulás, tudás

A tudatos médiafogyasztás és kritikus médiahasználat az információ műveltség fontossága az elméleti alapfeltevések mellett egyre nagyobb hangsúlyt kap a mindennapi gyakorlatban. Számos nemzetközi és hazai kezdeményezés jött létre, mely elsősorban a gyermekek és a fiatal felnőttek védelmére, illetve tudatos médiahasználatára koncentrál. Gondoljunk csak a Nemzeti Média és Hírközlési Hatóság által támogatott kutatásokra (EU KIDS Online), és programokra, olyan kezdeményezésekre melyek a fiatalok védelme kapcsán állítják a tudatos médiahasználatot a középpontba. A Safer Internet Program célja például az internet és online-technológiák használatának biztonságosabbá tétele, különösen a gyermekek számára, és a jogellenes, valamint káros tartalom elleni küzdelem hatékonyságának biztosítása. Szintén nemzetközi kezdeményezés a Media Smart alapötlete, az Egyesült Királyságból, melyhez Magyarország is csatlakozott, Média-tudor program címmel, melynek célja 6-11 éves gyermekeket megtanítani arra, hogy helyesen értsék, értékeljék és értelmezzék a reklámokat, és ezzel felkészíteni őket a kritikus, tudatos fogyasztói magatartásra. Míg a fiatalok körében a médiahasználat és médiatudatosság kérdésköre a biztonságos médiahasználatot helyezi vizsgálatának középpontjába, a felnőtt lakosság körében a médiaműveltség megvalósítása a politikai kultúrára és az uniós polgárok aktív részvételére, továbbá a fogyasztói tudatosság szempontjaira koncentrál.

Abban minden érintett egyetért, hogy korosztálytól függetlenül a médiaműveltség nélkülözhetetlen kulcsképeséget jelent az információs és kommunikációs társadalomban élő ember számára: a cél a médiaművelt társadalom, az ahhoz vezető út pedig a médiaoktatás. (A Régiók Bizottsága véleménye a médiaműveltség az EU oktatáspolitikájában, 2009)

Elengedhetetlen a médiaoktatással kapcsolatos tényleges helyzet felmérése, a működő jó gyakorlatok összegyűjtése, elemzése, adaptálhatóságának vizsgálata. Emellett a mediakörnyezet gyors változásai miatt a médiaműveltséggel kapcsolatos folyamatos kutatásra és mérésre van szükség, a közoktatásban és a felnőttképzésben egyaránt.

Előadásomban két kutatás eredményeit hasonlítom össze. Az egyik kutatás a BCE hallgatói körében végzett felmérés (N= 250), a másik pedig egy nagyobb mintán (N= 3061) végzett kérdőíves felmérés, melyben hátrányos helyzetű, munkanélküli, alacsony iskolai végzettségű felnőttek vettek részt. Ez utóbbi mintában a megkérdezettek egyharmada vallotta magát romának. A vizsgálat célja mindkét kutatásban a médiafogyasztás, eszközhasználat feltérképezése mellett a médiatudatosság szintjének vizsgálata volt. Az összehasonlító elemzés célja, azoknak a tendenciáknak az azonosítása, melyek érvényesek a felnőtt lakosság eszközhasználatára és médiafogyasztására vonatkozóan, valamint ajánlások megfogalmazása a felnőttoktatás számára a tudatos médiafogyasztói magatartás kialakításának irányába.

A MÉDIATUDATOSSÁG, AZ ELEKTRONIKUS KÖRNYEZETEK ÉS AZ ANIMÁCIÓ JELENLÉTE ÉS PSZICHOLÓGIAI ASPEKTUSAI AZ OKTATÁSBAN

MIHÁLYI KRISZTINA

krisztina.mihalyi@gmail.com

Pécsi Tudományegyetem, Pszichológiai Doktori Iskola

Témakörök: Elektronikus tanulási környezetek. IKT, e-learning, távoktatás; Motiváció, önszabályozás

Az információs társadalom hatása jelentős változásokat hoz (hozott) gyerekeink érdeklődésében, tanulási és oktatási célú szórakozási, úgynevezett edutainment szokásaiban. Tanításuk, érdeklődésük felkeltése, gondolkodásuk megértése, egészen új megközelítést igényel a pedagógusok részéről, mint korábban.

Az elmúlt 10 évben jelentős infrastrukturális fejlesztések zajlottak az iskolákban, megteremtve ezzel az elektronikus tartalmak iskolai használatának lehetőségét. Ehhez hasonlóan számos tartalomfejlesztési munka is elindult, hiányos maradt azonban az IKT eszközökre tervezett tananyagok, mobil eszközök esetében az applikációk tervezésének alapos pedagógiai, pszichológiai átgondolása, vizsgálata.

Az elektronikus tananyag-tervezés és a különböző kognitív stílusok kapcsolatának feltárására történtek törekvések az elmúlt évek kutatásaiban (Bodnár, 2007). Bizonyosságot nyert, hogy a különböző kognitív stílusú tanulók más és más típusú elektronikus tartalmakkal dolgoznak szívesen. Számos nyitott kérdés maradt még a területen: például a kognitív stílushoz igazított elektronikus tartalmakkal történő tanulás hatékonyságának vizsgálata; a tartalom-tervezés további finomítása a stíluselméletek alapján. A mobil-eszközökön futó alkalmazások tekintetében – azok újszerűsége miatt – nem történtek még vizsgálatok.

Jelenleg folyó kutatásomban arra keresem a választ, hogy az animációs technikák alkalmazásával kapcsolatosan milyen attitűdök mutatkoznak meg a pedagógusok körében, milyen kapcsolódást találunk az animációs technikák alkalmazása és a pedagógus kognitív stílusa között.

A kutatásaink egy leonardo projekt keretében zajlanak. Az Animated Classwork projekt elsődleges célja, hogy bevezesse az animációs alkotások készítését mint tanulási eszközt a magyar szakképzési rendszerbe. A fejlesztések és tesztelések során arra törekszünk, hogy a dán partner által kifejlesztett oktatási módszert, amelyben a diákok animációs alkotási folyamatokon keresztül dolgozzák fel a különböző tananyagokat meghonosítsuk a hazai pedagógiai gyakorlatban. Az előadás az Animated Classwork projekt nyomán megmutatkozó elemzéseket és tapasztalatokat foglalja össze.

A MOTIVÁCIÓS BÁZIS ÉS ATTITÚD MEGJELENÉSE AZ ÚJMÉDIA ESZKÖZÖKKEL VALÓ TANULÁS-TANÍTÁS FOLYAMATÁBAN

ANTAL PÉTER

antalp@ektf.hu

Eszterházy Károly Főiskola, Tanárképzési és Tudástechnológiai Kar

Témakörök: Elektronikus tanulási környezetek. IKT, e-learning, távoktatás; Motiváció, önszabályozás

Az újmédia eszközrendszere és az ezzel megjelenő tartalom és módszertan komoly kihívások elé állítja a pedagógustársadalmat.

Felmerül a kérdés, hogyan tudjuk őket segíteni az új ismeretek adaptációjában, milyen motivációs módszerekkel tudjuk felkészíteni őket az új feladatokra és hogyan tudjuk megváltoztatni az attitűdjüket. A reformokkal kísérletező oktatáspolitikai sajnos nem kedvez a pedagógusok terheinek csökkentéséhez. Az újmédia alkalmazása viszont teljes elkötelezettséget, rengeteg időt és tanulást kíván a tanároktól.

Az Eszterházy Károly Főiskola gyakorlóiskolájában negyedik éve kísérletezünk az újmédia eszköz- és tartalomfejlesztésével. Már a kezdetektől látszott, hogy a tartós siker érdekében komoly erőfeszítéseket kell tennünk a megfelelő tanári attitűd és motivációs bázis kialakítására, amely kulcskérdése minden hasonló kísérlet lebonyolításának.

A hatékonyság érdekében az egész projekt részeként, egy külön kutatási célként és feladatként és jelent meg a motivációs bázis kialakításának a vizsgálata.

A motivációs bázis felépítésének fontos lépése volt a kísérletekben részt vevő kollégák technikai és informatikai felkészültségének felmérése, hiszen nem állíthattuk őket olyan kihívások elé melyeket nem képesek teljesíteni.

A felméréseket kérdőíves formában készítettük el melyek alapján három kategóriába soroltuk be őket, (illetve ők saját magukat) mindegyik szinthez megadva azokat a technikai és módszertani követelményeket és minimumokat, amelyek az adott szinten teljesíthetők.

A következő fázisban megvalósítottuk a tanárok minél sokrétűbb szakmai felkészítését, amely elsősorban az új tanulási környezet kialakítását és az eszközrendszer megismerését jelentette, természetesen rengeteg gyakorlattal tarkítva.

A technikai felkészítést minden esetben a módszertani lehetőségeket feltáró gyakorlatorientált képzés követte, melynek során az új eszközrendszer szoftvereit ismerhették meg. A gyakorlatok célja volt, hogy felkeltsük a kíváncsiságukat és kialakítsuk a pozitív attitűdjüket az adott problémával kapcsolatban.

A motivációs bázis és pozitív attitűd kialakításán túl mint kiderült, legalább olyan fontos ezeknek a fenntartása. Gyakori hiba a hasonló kísérletek során, hogy az intenzív felkészítés után magukra hagyják a pedagógusokat. A megfigyelések szerint viszont ez a szakasz a motivációvesztés egyik legbiztosabb forrása, hiszen a tanfolyamon megtanult és akkor működő feladatokat át kell ültetni a mindennapi rutinkba, ahol nap mint nap, újabb és sokszor megoldhatatlannak tűnő, de alapjaiban egyszerű problémákról van szó, melyek kis segítséggel áthidalhatók

A megfelelő attitűdöt természetesen csak folyamatos, pozitív megerősítéssel, folyamatos követéssel tudtuk fenntartani, amelyet heti rendszerességgel tartott workshop-ok formájában és az internet lehetőségeit kihasználva, egy webes fórum segítségével valósítottunk meg.

A tanulmányban az IKT kutatások során alkalmazott módszereket és a vizsgálatok eredményeit ismertetjük, amelyek fontosak a motivációs bázis és pozitív attitűd kialakításának sikerében az új tanulási környezetek bevezetése során.

FELSŐOKTATÁSI VÁLTOZÁSOK, A KUTATÁSRA ÉS TÁMOGATÁSRA ÉPÜLŐ KÉPZÉSI PROGRAM-FEJLESZTÉS

Elnök:

LUKÁCS ISTVÁN

Eötvös Loránd Tudományegyetem, Pedagógiai és Pszichológiai Kar

Opponens:

FALUS IVÁN

Eszterházy Károly Főiskola, Tanárképzési és Tudástechnológiai Kar

Képzési program kutatásra épülő elemzése

RAPOS NÓRA

Eötvös Loránd Tudományegyetem, Pedagógiai és Pszichológiai Kar

SIKÓ DÓRA

Oktatáskutató és Fejlesztő Intézet

BANAI BAJZÁTH ANGÉLA, LENCSE MÁTÉ

Eötvös Loránd Tudományegyetem, Pedagógiai és Pszichológiai Kar

Támogatási és együttműködési lehetőségek a felsőoktatási intézményi fejlesztésben

LÉNÁRD SÁNDOR

Eötvös Loránd Tudományegyetem, Pedagógiai és Pszichológiai Kar

GASKÓ KRISZTINA

Eötvös Loránd Tudományegyetem, Pedagógiai és Pszichológiai Kar

CZETŐ KRISZTINA,

Eötvös Loránd Tudományegyetem, Pedagógiai és Pszichológiai Kar

ZERÉNYI KÁROLY

Nemzetgazdasági Minisztérium

Tanulóközösségek alakulása, fejlődési útjai a felsőoktatási fejlesztésekben

SZIVÁK JUDIT

Eötvös Loránd Tudományegyetem, Pedagógiai és Pszichológiai Kar

BUSI ETELKA

Eötvös Loránd Tudományegyetem, Pedagógiai és Pszichológiai Kar

WENCZEL ZSUZSANNA

Deák Ferenc Középiskolai Kollégium

A tanulász szemlélet alakulása

KÁLMÁN ORSOLYA

Eötvös Loránd Tudományegyetem, Pedagógiai és Pszichológiai Kar

TÓKOS KATALIN

Eötvös Loránd Tudományegyetem, Pedagógiai és Pszichológiai Kar

WITTMANN ZSOLT

Eötvös Loránd Tudományegyetem, Pedagógiai és Pszichológiai Kar

SZIMPÓZIUM–ÖSSZEFOGLALÓ

Témakörök: Felsőoktatás, felnőttoktatás; Oktatáspolitikai, EU oktatásügy

A képesítések európai összehangolására, kölcsönös elismerésére kialakított Európai Képesítési Keretrendszer (EKKR) és az Európai Felsőoktatási Térség képesítési keretrendszere alapján jött létre a Magyar Képesítési Keretrendszer (MKKR). Az MKKR implementációs folyamatában 2013-ban a szintleírások ágazati, szakterületi specifikálását végzik. Ennek a folyamatnak egyik projektjében öt különböző szakterületet képviselő (informatika, gazdaságtudomány, egészségügy, pedagógia, természettudomány) felsőoktatási intézmény vesz részt. Feladatuk, hogy az implementáció referenciainitézményeként két egymásra épülő képzési programjukat a tanulási eredmények megközelítés szellemében fejlesszék tovább, figyelembe véve az MKKR szintjeit és a validáció szempontjait. A szimpózium előadói ennek a fejlesztő tevékenységnek a felsőoktatás-pedagógiai támogatói és egyúttal a fejlesztés monitorozói.

A képzési programok fejlesztése csak komplex, rendszerszintű változások keretében értelmezhető, ezért szükség van mind a felsőoktatási változások kontextusának mélyebb megértésére, mind a fejlesztési, változási folyamatok folytonos reflexiójára, melyet e projektben a kutatásra és támogatásra épülő megközelítés biztosít.

A szimpózium címében is kiemelt kulcsszava a „változás”. A vizsgált programfejlesztési folyamat olyan oktatási változások kontextusában értelmezhető, amelyben a változás egyaránt irányul az intézményre, az intézmények kapcsolatrendszerére és az intézményi változást befolyásoló, szabályozó környezetre (Fullan 1991). Épp ezért a változások megértéséhez és támogatásához szükséges a társadalomban megjelenő új igények feltárása, elemzése, értelmezése.

A képesítési keretrendszerek tanulási eredményekben fogalmazzák meg a képesítések kimeneteit, és ezzel a programfejlesztést, így annak kutatását is a tanulási eredmények kontextusába helyezik.

Konceptióinkban a kutatás szervesen összekapcsolódik a fejlesztés és a fejlesztés támogatásának folyamataival. A kutatási folyamat a referenciainitézmények és a támogató szakértői csoport együttműködésén alapul, a belső és külső nézőpontok folyamatos dialógusára épít, és az értelmező paradigmához kötődik. Az esettanulmányok módszerét használtuk, és kvalitatív és kvantitatív vizsgálati eszközöket is bevontunk az adatgyűjtésbe.

A kutatás módszereit és eszközeit (a dokumentumelemzések, kérdőívek, interjúk, támogató beszélgetések, portfólió, napló), is a tanulási eredmények szemlélete és tartalma, a munka világának és a hallgatók hangjának fejlesztésbe való bekapcsolása határozza meg.

A szimpózium előadásai ugyanannak a fejlesztési folyamatnak különböző aspektusú leírására vállalkoznak.

Az első két előadás a képzési programok kutatásra épülő elemzését valamint az intézményi fejlesztés támogatását és a fejlesztésben való együttműködést tárgyalja. A harmadik előadás tanulóközösségek alakulását mutatja be. A szimpózium negyedik előadása összegezve is az előzőeket, a fejlesztési folyamat alapvető értelmezési kerete, a tanulási eredmények felől vizsgálja a tanulószemlélet alakulását fejlődését és ebben a fejlesztés támogatásának szerepét.

KÉPZÉSI PROGRAM KUTATÁSRA ÉPÜLŐ ELEMZÉSE

RAPOS NÓRA* – BAJZÁTH BANAI ANGÉLA* – LENCSE MÁTÉ* – SIKÓ DÓRA**

rapos.nora@ppk.elte.hu
banai.angela@ppk.elte.hu
matelencse@gmail.com

*Eötvös Loránd Tudományegyetem, Pedagógiai és Pszichológiai Kar

siko.dora@gmail.com

** Oktatókutató és Fejlesztő Intézet

Témakörök: Felsőoktatás, felnőttoktatás; Oktatáspolitikai, EU oktatásügy

A XX. század második felében az európai felsőoktatás átalakulását egyaránt jellemzi a differenciálódás, diverzifikálódás és a homogenizálódás (Hrubos, 2011; Halász 2001). E szétágazó folyamatok mind hatással vannak a képzési programok alakulására. Egyrészt a differenciálódás hatására megindult a képzési programok burjánzása. Másrészt az európai integrációs folyamatok, az Európai Felsőoktatási Térség megújítását szolgáló bolognai folyamat és az erősödő akkreditációs folyamatok lassan a programok szintjén is éreztetik egységesítő hatásukat. E nemzetközi jelenségek a hazai felsőoktatás viszonylatában is jelen vannak, s az utóbbi tíz év komoly strukturális és tartalmi változásai kapcsán a képzési programok sora alakult át hazánkban. Kérdés azonban, hogy a programkidolgozás és a dinamikus társadalmi – gazdasági – szakmai változások kényszerítette állandó programfejlesztések során milyen módon erősítik egymást, vagy épp ütköznek a nemzeti hagyományokból, az egyetemek történetiségéből, a felsőoktatás sokféleségéből és az európai integrációból fakadó elvek.

A TÁMOP 4.1.3. Felsőoktatás fejlesztési alprojekt kapcsán 5 különböző szakterületről érkező intézmény (egészségtudomány, gazdaságtudomány, informatika, pedagógia, természettudomány) képzési programjának (képzési program fogalmát értsd nemzeti Felsőoktatási Törvény szerint; NFT, 2011. évi CCIV. évi törvény) elemzésére és kutatáson alapuló, támogatott fejlesztésére kerül sor. Az előadás célja, hogy bemutassa, értelmezze az öt program tapasztalatai alapján 1) a fent vázolt dichotómia megjelenését; 2) a képzési programokhoz is kötődő olyan alapfogalmak értelmezését, használatát, hatását a programokban mint: tanulási eredmények, hozott tudás, képzési és kimentési követelmények, képesítési keretrendszer és ezek kapcsolata; 3) módszertani ajánlással szolgáljon a képzési programok elemzéshez. Az öt intézményhez kötődő program-elemzés módszertani bázisa tartalmaz általános, minden programelemzésre értelmezhető módszereket: dokumentumelemzés, kérdőív (n=156), interjú (n=15); és eseti jellemzőkre reagáló lehetőségeket: problématerkép, reflektálás.

A projekt eddigi eredményei alapján következtetések fogalmazhatók meg az alábbi témákban 1) képzési program fejlesztésnek jellemző körülményei, intézményi szempontjai, 2) a képzési program képzést befolyásoló szerepéről, 3) elemzés és fejlesztés kapcsolatáról, 4) módszertani szempontokról.

A fenti eredmények nem csupán diagnosztikus értékűek a hazai képzési programok elemzése kapcsán, hanem a programelemzés módszertani szempontrendszerének kidolgozása mentén mintaként szolgálnak a kutatáson alapuló képzési program fejlesztéshez.

TÁMOGATÁSI ÉS EGYÜTTMŰKÖDÉSI LEHETŐSÉGEK A FELSŐOKTATÁSI INTÉZMÉNYI FEJLESZTÉSBEN

CZETŐ KRISZTINA* – GASKÓ KRISZTINA* – LÉNÁRD SÁNDOR* – ZERÉNYI KÁROLY**

czeto.krisztina@t-online.hu

gasko.krisztina@ppk.elte.hu

lenard.sandor@ppk.elte.hu

*Eötvös Loránd Tudományegyetem, Pedagógiai és Pszichológiai Kar

zerenyi.karoly@freemail.hu

**Nemzetgazdasági Minisztérium

Témakörök: Felsőoktatás, felnőttoktatás; Oktatáspolitikai, EU oktatásügy

A közoktatás és a felsőoktatás terén végzett hazai és nemzetközi kutatások egyaránt felhívják a figyelmet arra, hogy attól függően, hogy az egyes oktatási intézményeknek milyen az innovációs potenciáljuk, a szervezeti kultúrájuk, a vezetési mechanizmusok, eltérő jellegű külső támogatást igényelnek, eltérő fejlődési utat járnak be (Creemers, 2001; Fullan, 2003). A felsőoktatásban hagyományosan jelen lévő oktatási gyakorlat távol áll a kimenet felőli (tanulási eredmény alapú) megközelítéstől, hiszen a hagyományosnak tekintett felfogás szerint a tananyaggal kapcsolatos döntések az oktatói autonómia részét képezik. A hazai kutatások egyértelmű eredménye hogy a felsőoktatásban is szükséges egy szak, egy képzési program elindulását támogatni, esetleg akció-kutatással kísérni, mely ösztönző hatású a szervezetre, és elősegíti a kollégák szemléletében való változást is (Derényi és Tóth, 2011; Vámos és Lénárd, 2012).

A TÁMOP 4.1.3. Felsőoktatás fejlesztési alprojektben öt különböző szakterületről érkező felsőoktatási intézmény került pályázatadás során referencia intézményi státuszba, akik ezzel a képzési programjuk felülvizsgálatához folyamatos kutatási és fejlesztési támogatást kaptak. Ennek formái: háromfős szakmai team rendszeres látogatása és fejlesztő támogatása az intézményben; szakmai anyagok, elemzési szempontsorok közös elkészítése; helyzetfeltáró elemzések és ráépülő lehetséges fejlesztési utak kialakítása; a helyzetfeltárást és bevonódást elősegítő fókuszcsoporthozos interjúk és reflektív beszélgetések lebonyolítása.

Az előadás célja, hogy bemutassa: a különböző sajátosságokkal bíró felsőoktatási intézmények viszonyulását a fejlesztést támogató eszközökhöz, tanulási és munkaformákhoz, összehasonlítsa az eltérő szervezeti kultúrákkal rendelkező intézményekben végbemenő tanulási és fejlesztési utak különbségeit, az eredményes és kudarcos együttműködési tanulási és fejlesztési formákat.

A kutatásban alkalmazott módszerek: 1) a fejlesztést támogató találkozók, workshopok jegyzőkönyveinek (kb. 50 db); 2) az intézményekben készített fókuszcsoporthozos interjúknak (kb. 25 db); a résztvevő intézmények kutatás/fejlesztési terveinek és részjelentéseinek (kb. 15 db); valamint, 4) a támogató csoportok naplóinak vagy portfólióinak (5 db) elemzése.

A kutatás eredményei hozzájárulnak ahhoz, hogy megfogalmazhatóvá váljanak a felsőoktatási intézményben elindított fejlesztések eredményes, a szervezeti sajátosságokra adaptív módon reflektáló támogatási formái, valamint leírásra kerüljenek az oktatói együttműködést és a szemléletváltást serkentő sikeres megoldásmódok a felsőoktatásban.

TANULÓKÖZÖSSÉGEK ALAKULÁSA, FEJLŐDÉSI ÚTJAI A FELSŐOKTATÁSI FEJLESZTÉSEK BEN

SERES-BUSI ETELKA* – SZIVÁK JUDIT* – WENCZEL ZSUZSANNA**

busi.etelka@ppk.elte.hu

szivak.judit@ppk.elte.hu

*Eötvös Loránd Tudományegyetem, Pedagógiai és Pszichológiai Kar

zsuzsanna.wenczel@gmail.com

**Deák Ferenc Középiskolai Kollégium

Témakörök: Felsőoktatás, felnőttoktatás; Oktatáspolitikai, EU oktatásügy

Az elmúlt évek pedagógiai diskurzusaiban egyre egyértelműbben és markánsabban fogalmazódik meg, hogy a szervezeti tanulás az oktatásról való gondolkodás, az oktatásfejlesztés egyik kulcseleme; a tanulószervezetként való működés pedig az eredményesség záloga (Halász, 2009; Gergely, 2011). A tanulószervezet, tanulóközösség fogalma egyrészt egy szemléletet jelent, másrészt gyakorlatokat a változási képesség fejlesztésére (Argyris és Schön, 1978; Senge, 1998, Bakacsi, 1999; Setényi, 2003; Tynjälä, 2008). Tanuló szakmai közösségként lehetőség nyílik a megosztott tanulási terekben az alkotó, szabad tudásteremtésre (Kovács, 2010).

Számos különböző modellt, és különböző irányú nézőpontot ismerünk az intézmények saját fejlődésére, változásmenedzselésére vonatkozóan (Lewin, 1951; French–Bell, 1998; Pataki, 2004; Szeicz, 2008; Mintzberg, 2012), azonban a valóságban nagyon sokszor más történik mint amit a modell elővételezne, hiszen a szervezetek sajátos céljai, és működési jellemzői befolyásolják saját fejlődését.

A TÁMOP 4.1.3. Felsőoktatás fejlesztési alprojekt keretében 5 referenciainstítúción indult meg a fejlesztés, melynek résztvevői az intézmény 20 fős (oktatókból, hallgatói képviselőiből, a tanulmányi osztály és a munka világának képviselőjéből álló) köre, egy 3-5 fős belső szakértői maggal. Ezt a munkát egy fejlesztést támogató csoport segíti.

A fejlesztés, fejlődés kiindulópontjainak, forrásainak és az együttműködési lehetőségeknek, kereteknek (melyekről a szimpózium előző előadásai szólnak) a megismerése után – sőt ezzel párhuzamosan – különböző fejlődési utakat vizionálhatunk. A fejlődési utak sajátosságait, és magát a választást az utak közül számos tényező befolyásolja: a tanulásban részt vevők köre, a tanuló szervezet jellege, a fejlesztés támogatói stb. Ha a célokra összpontosítunk, akkor a fő kérdés az, hogy az eltérő fejlődési utaknak, a kiindulópontok és az elért eredmények különbözőségeinek van-e jelentősége a tanulási eredmény-alapú szemlélet változásában.

Minden intézmény sajátos tanulási környezetet teremt a maga számára. Az előadás célja, hogy láthatóvá tegye a fejlesztési- fejlődési folyamat fontosabb lépéseit, különféle útjait, eredményeit, problémáit; valamint a különböző típusú fejlődési útvonalak jellegzetességeit, a fejlődést segítő és akadályozó tényezőket. A fejlődési utak azonosításában és az elemzésben az inputokat az intézmény saját tanulását támogató portfóliók, reflektív naplók, interjúk és a munkamegbeszélésekről szóló feljegyzések, jegyzőkönyvek adják.

Bemutatásra kerül a tartalomelemzéssel feltárt – fejlődésre vonatkozó – igények, célok és működésbeli sajátosságok rendszere. Az előadás kitér az összefüggés-vizsgálatok eredményeire, valamint a fejlődési utak elemzése során feltárt és együtt járó jellemzőkre, melyek rendszerezései más intézményfejlesztésekhez is becsatolható eredményeket jelentenek saját fejlődésük előkészítési, megvalósítási és fenntarthatósági szakaszaira vonatkoztatva is.

A TANULÁSSZEMLÉLET ALAKULÁSA

KÁLMÁN ORSOLYA – TÓKOS KATALIN – WITTMANN ZSOLT

orsolya.kalman@gmail.com

katalin.tokos@gmail.com

wittmannzs@gmail.com

Eötvös Loránd Tudományegyetem, Pedagógiai és Pszichológiai Kar

Témakörök: Felsőoktatás, felnőttoktatás; Oktatáspolitikai, EU oktatásügy

A felsőoktatásban egyre nagyobb kihívást jelent a hallgatók, az oktatók és a szervezet számára is a tanulók sokfélesége, a tanulás megváltozott célrendszere, folytonosan változó tartalma és sokféle útja. A korábban szokásos egyszeri, tartós időtartamú felsőoktatási részvétel helyett az oktatás világába történő többszöri ki-belépés, a rövidebb-hosszabb szakaszokból felépülő, szerteágazó egyéni tanulási- és életpályautak válnak jellemzővé (Derényi, 2011, Tót, 2009), ehhez kötődően pedig nem a tudás megszerzésének körülményei és formái, hanem a tanulási folyamat és az elért tudás válnak meghatározóvá. E változásokkal való szembesülés fontos sajátossága, hogy a felsőoktatás szereplői, a képzési programok fejlesztésében érdekeltek hogyan értelmezik a tanulási folyamatokat, az elérni kívánt tudást, és ezzel összefüggésben hogyan szervezik meg a hallgatók tanulását (Halász, 2012). Mára a tanulási eredményekre épülő megközelítés általános elvárásává vált a felsőoktatásban (Halász, 2009), ugyanakkor arról még keveset tudunk, hogy a tanulási eredményekre épülő szemlélet hogyan épült be a felsőoktatás szereplőinek gondolkodásába és gyakorlatába (Vámos, 2010). Az előadás erre keresi a választ a TÁMOP 4.1.3. Felsőoktatás fejlesztési alprojekt keretében végzett esettanulmányok segítségével.

A kutatás és fejlesztés célja, hogy feltárja, elemezze a pályázatba bevont öt referenciainstémény tanulás- és tanulási eredmények szemléletét, és hogy a szemléletbeli változásokat monitorozza és egyúttal a fejlesztés, a fejlesztés támogatása révén változásokat is indukáljon. A kutatás fő kérdései: 1) hogyan gondolkodnak a referenciainstémények a tanulási eredményekről, a tanulásról és ezek összefüggéseiről 2) hogyan változik a fejlődési-fejlesztési folyamat során a tanulás-szemléletük és ennek fényében a gyakorlatuk 3) e változásoknak milyen különböző típusai, útjai, összefüggései vannak az egyének, a csoportok és a referenciainstémények szintjén?

A kutatás módszereként a több esetes, több fókuszú esettanulmányt használtuk (Szokolosky, 2004). Az esetek öt különböző szakterületről kerültek ki, a kiválasztás szempontjában meghatározó volt a korábbi fejlesztési tapasztalatok, jógyakorlatok megléte. Az adatgyűjtésben a módszertrianguláció meghatározó volt, ezért alkalmaztuk a fejlesztési időszak elején és végén felvett oktatói kérdőíves vizsgálatot; a vezetőkkel, oktatókkal felvett egyéni és fókuszcsoportos interjúkat; a referenciainstémények és a fejlesztést támogató szakértői csoportok portfólióinak és naplóinak tartalomelemzését. A kutatás eredményei nemcsak az öt intézmény kutatás alapú, reflektív fejlesztő munkájához járulnak hozzá; hanem mélyfúrászerűen bemutatják a hazai felsőoktatásban a tanulásszemlélet, a tanulás-szervezési gyakorlat és tanulási eredmények alapú megközelítés összefüggéseit, egymást erősítő és gyengítő sajátosságait; s ezáltal elősegítik a tanulási eredmények alapú megközelítés reflektív, koherens és szakmailag megalapozott elterjedését.

IRÁNYZATOK ÉS EREDMÉNYEK A KÖRNYEZETPEDAGÓGIAI KUTATÁSOKBAN

Elnök:

LÜKŐ ISTVÁN

Pécsi Tudományegyetem, Felnőttképzési és Emberi Erőforrás Fejlesztési Kar

Opponens:

VARGA ATTILA

Oktatáskutató és Fejlesztő Intézet

Környezeti tartalmak a földrajz érettségiben

ÜTÖNÉ VISI JUDIT

Eszterházy Károly Főiskola, Természettudományi Kar

Bioindikáció környezetpedagógiai szerepe és jelentősége környezeti haváriák megelőzésében

NÉMETHNÉ KATONA JUDIT

Óbudai Egyetem, Rejtő Sándor Könnyűipari és Környezetmérnöki Kar

Projekt módszer hatékonyságának vizsgálata a felsőoktatásban

BODÁRNÉ KENDROVICS RITA

Óbudai Egyetem, Rejtő Sándor Könnyűipari és Környezetmérnöki Kar

Környezetpedagógiai fogalmi térkép összehasonlító vizsgálata

FÜZRNÉ KÓSZÓ MÁRIA

Szegedi Tudományegyetem, Juhász Gyula Pedagógusképző Kar

SZIMPÓZIUM–ÖSSZEFOGLALÓ

Témakörök: Környezetpedagógia

A hazai környezetpedagógiai műhelyek több évtizede intenzív kutatásokat végeznek a környezeti nevelés és tudatformálás különböző területein. Az elmúlt évtizedek alatt azonban számos fogalmi torzulás is tapasztalható, viszonylag kevés a módszertani hatásokat vizsgáló kutatás is.

Ennek a szimpóziumnak az a fő célja, hogy bemutasson néhány figyelemre méltó kutatást a környezetpedagógiai irányzatokból.

Első előadásunk célja, hogy bemutassa a tantervek szintjén általánosságban megfogalmazott és egyre hangsúlyosabb környezeti tartalmak ténylegesen megjelentek-e a földrajzoktatásban. A vizsgálat arra kereste a választ, hogy tükrözi-e az érettségi vizsga a NAT és a kerettantervek szintjén bekövetkezett változásokat, mérik-e a feladatok a tanulók környezeti ismereteinek és gondolkodásának szintjét.

A kutatás kiterjedt az érettségi vizsga tartalmi szabályozását jelentő vizsgakövetelményekre. Emellett feltárta a témakörnek a vizsgán való lehetséges megjelenési, előfordulási módjait. Elemezte a környezeti tartalmak tényleges megjelenését a 2005–2012 májusa közötti vizsgaidőszakok (16 közép- és 16 emelt szintű) földrajzi feladatsoraiban.

Második előadásunk a bioindikáció környezetpedagógiai szerepét vizsgálja a katasztrófák megelőzésében. Módszer: Élőhely-felmérés megvalósítása kvadrát rendszerben, a specialista indikátor fajok és a generalista, tág tűrőképességű fajok elkülönítésével, környezeti igényük kiértékelésével és állapotjellemzőik elemzésével.

A környezeti állapotértékelés a környezeti alkotók rendszerként történő értelmezésén alapul, amely ökológiai és pedagógiai meghatározottságú. A környezetminősítés környezetpedagógiai tartalma abban rejlik, hogy a tanulási környezet eltér a hagyományos oktatási helyszínektől, a természeti környezetben zajlik, így válhat az oktatás környezet adekváttá.

Harmadik előadásunk a projekt módszer felsőoktatásban történő alkalmazását mutatja be. A kutatás célja, hogy a projekt oktatás mint nyílt, problémaközpontú oktatási stratégia hatékonyságát igazolja mind a környezeti nevelés, mind pedig a szakmai ismeretek bővítése területén a kutatás módszereként választott kétcsoportos környezetmérnökkel folytatott környezeti-pedagógiai kísérlettel, attitűdvizsgálattal. A kísérlet eredményei igazolták a hipotéziseket, a projektben részt vevő hallgatók környezeti attitűdjének pozitív változását ($p=0,012$), különös tekintettel a környezeti attitűd cselekvéses viszonyulására.

Negyedik előadásunk címe: Tanítóképzős hallgatók és szakértők fogalomtérképe a környezeti nevelésről. A kutatás célja bemutatni, hogy a tanítóképzős hallgatók milyen előzetes nézetekkel rendelkeznek, és hogyan változik meg a tudásstruktúrájuk a képzés végére. További cél, hogy bemutassa a szakértők és a tanítóképzős hallgatók környezeti nevelés fogalom értelmezése közötti különbséget.

A vizsgálat eredményei igazolják azt a feltételezést, hogy a környezeti nevelési szakértők távolabban értelmezik a környezeti nevelés tartalmát, a fogalmi térképükön nagyobb arányban fordul elő a társadalmi, a személyes felelősségre utaló, a fenntartható életmóddal és az etikai, érzelmi tényezőkkel kapcsolatos fogalmak aránya mint a hallgatói térképeken.

KÖRNYEZETI TARTALMAK A FÖLDRAJZ ÉRETTSÉGIBEN

ÜTÖNÉ VISI JUDIT

visij@ektf.hu

Eszterházy Károly Főiskola, Természettudományi Kar

Témakörök: Környezetpedagógia; Környezetpedagógia

A korszerű földrajztudomány legfontosabb feladata szűkebb és tágabb környezetünk természeti, társadalmi jelenségeinek, folyamatainak megfigyelése, összefüggéseik vizsgálata és feltárása. Környezetünk mind aggasztóbb mértékű átalakításáról szóló hírek arra ösztönözték a tudományterület képviselőit, hogy feltárják és megfogalmazzák a földrajztudomány szerepét a környezeti folyamatok kutatásában. A tudományterületet a közoktatásban megjelenítő földrajzoktatásban az 1980-as évek végétől jelennek meg a környezeti problémákkal foglalkozó tartalmak. A globális környezeti problémák feldolgozása és ehhez kapcsolódóan a környezeti szemlélet fejlesztése a földrajzoktatásban a Nemzeti alaptanterv 1995-ös bevezetésével vált hangsúlyossá. Az egyre szaporodó és mind nagyobb mértéket öltő környezeti problémák, valamint a földrajz tantárgy tartalmi, szemléleti átalakulása együttesen vezetett végül oda, hogy a mai földrajztanítás jelentős szerepet vállalhat a környezeti problémák bemutatásán keresztül – kialakulás, következmény, mérséklési lehetőségek – a környezeti szemlélet, a környezettudatos magatartás kialakításában. A Nemzeti alaptanterv 2006-os felülvizsgálata, a kulcskompetenciák és az új kiemelt fejlesztési feladatok megfogalmazása, illetve a 2012-es felülvizsgálat során pedig a fenntarthatóság szemléletének hangsúlyozása tovább erősítette a környezeti nevelés és szemlélet jelentőségét a földrajzoktatás keretei között.

A tantervi fejlesztésekkel egy időben került sor az érettségi vizsga tartalmi és szerkezeti átalakítására. Ezért a tantervek új tartalmi-szemléleti elemei gyorsan beépülhettek a vizsgakövetelményekbe is. Ennek köszönhető, hogy a földrajz tantárgyban mind nagyobb teret kapó környezeti tartalmak gyorsan megjelentek az érettségi vizsga követelményeiben is.

Az előadás célja, hogy bemutassa annak a vizsgálatnak a tapasztalatait, amely azt kívánta feltárni, hogy a tantervek szintjén általánosságban megfogalmazott és egyre hangsúlyosabb környezeti tartalmak ténylegesen megjelentek-e a földrajzoktatásban. Ennek vizsgálatára az egyik lehetséges eszközként a tantárgy oktatását lezáró érettségi vizsga ilyen szempontú elemzése kínálkozott. A vizsgálat arra kereste a választ, hogy tükrözi-e az érettségi vizsga a NAT és a kerettantervek szintjén bekövetkezett változásokat, mérik-e a feladatok a tanulók környezeti ismereteinek és gondolkodásának szintjét.

A kutatás kiterjedt az érettségi vizsga tartalmi szabályozását jelentő vizsgakövetelményekre. Emellett feltárta a témakörnek a vizsgán való lehetséges megjelenési, előfordulási módjait. Elemezte a környezeti tartalmak tényleges megjelenését a 2005–2012 májusa közötti vizsgaidőszakok (16 közép- és 16 emelt szintű) földrajzi feladatsoraiban.

BIOINDIKÁCIÓ KÖRNYEZETPEDAGÓGIAI SZEREPE ÉS JELENTŐSÉGE KÖRNYEZETI HAVÁRIÁK MEGELŐZÉSÉBEN

NÉMETHNÉ KATONA JUDIT

katona.judit@rkk.uni-obuda.hu

Óbudai Egyetem, Rejtő Sándor Könnyűipari és Környezetmérnöki Kar

Témakörök: Környezetpedagógia

A kutatás célja: A környezetminősítés ökológiai és környezetpedagógiai jelentőségének értelmezése, ezen belül a bioindikáció jelentőségének kiemelése környezeti haváriák megelőzése, elkerülése érdekében.

Módszer: Élőhely-felmérés megvalósítása kvadrát rendszerben, a specialista indikátor fajok és a generalista, tág tűrőképességű fajok elkülönítésével, környezeti igényük kiértékelésével és állapotjellemzőik elemzésével.

Főbb tartalmi csomópontok kifejtése, eredmények elméleti és gyakorlati relevanciája: Környezeti haváriák megelőzése, elkerülése bioindikációval a környezetminősítési módszerek egyike, mely ökológiai és környezetpedagógiai meghatározottságú. A környezeti állapotértékelés a környezeti alkotók rendszerként történő értelmezésén alapszik: az élő alkotók állapotjelzői egyben kifejezik az abiotikus ökofaktorok állapotát is, mivel ezekhez a környezeti tényezőkhöz próbáltak adaptálódni. Ezt nevezhetjük a környezetminősítés ökológiai meghatározottságának. Az élővilág minőségi és mennyiségi összetételét, illetve annak tér- és időbeli eloszlásáért felelős tényezőket egyaránt tulajdonságnak tekintve értékeljük. Az állapotfelmérések végső célja a minősítés, azaz az adott élőlény-társulás figyelembevételi súlyának az eldöntése. A környezetvédelmi információrendszer nem képzelhető el az élővilág-elemzés megfelelő szintű kiépítése nélkül. Ennek hiányában ugyanis a három fő és egymást szervesen kiegészítő információforrás (élettelen természet, élővilág, társadalom) közül az egyik teljes egészében hiányozna.

A környezetminősítés környezetpedagógiai tartalma abban rejlik, hogy a tanulási környezet eltér a hagyományos oktatási helyszínektől, a természeti környezetben zajlik, így válhat az oktatás környezetadekváttá. Az oktatási folyamat gyakorlatorientált is egyben, hiszen a természeti környezetben arról tanítunk, ami látható, közvetlenül megtapasztalható.

A környezeti állapotelemzés során az élővilág minőségi és mennyiségi összetételét, illetve a tér- és időbeli eloszlásának kialakulásáért felelős tényezőket egyaránt tulajdonságnak tekintve vizsgáljuk: alapadatokat (egyedszám, borítási érték, társulás-képesség), állapotjellemzőket (életképesség, /vitalitás/, életforma, környezeti tényezőkhöz való viszonyulás, például nedvesség igény) és minőségi mutatókat (diverzitás, természetvédelmi érték, konstancia, állandósági érték), rögzítünk és elemzünk.

Környezeti haváriák megelőzése, elkerülése szempontjából különös figyelmet érdemes fordítani a specialista, szűk tűrőképességű fajok jelenlétére, mivel ezek jelenlétükkel valamely környezeti tényező megváltozására is utalhatnak. Példaként említhetők a lúgos pH-t elviselő, ehhez alkalmazkodott sziki növények. A talaj pH változására a legtöbb faj nagyon érzékenyen reagál, szűk tartományban viselik csak el a változásokat, így indikátorai lehetnek a tájatalakulásnak, a környezeti tényezők állapotában bekövetkező eltéréseknek.

PROJEKTMÓDSZER HATÉKONYSÁGÁNAK VIZSGÁLATA A FELSŐOKTATÁSBAN

BODÁNE KENDROVICS RITA

bodane.rita@rkk.uni-obuda.hu

Óbudai Egyetem, Rejtő Sándor Könnyűipari és Környezetmérnöki Kar

Témakörök: Környezetpedagógia

Napjaink felsőoktatásában a magas szintű tudományos elméleti képzés mellett a rendszerben való gondolkodás, a holisztikus szemléletmód és az élethosszig tartó tanulásra való képesség fejlesztése is elvárás amennyiben célként fogalmazódik meg a fenntarthatóságra való felkészítés. A tudás – képesség – kompetencia fogalmakat együttesen kell értelmezni, és ennek megfelelően új alapelveket kell érvényesíteni, úgymint a „fejlődés támogatása”, a „szakmai felelősség”, a „felelősségvállalás”, az „együttműködés igénye”, valamint a „kompetencia alapú képzés” (Réthy 2009).

Ehhez olyan oktatási stratégia szükséges, mely tevékenységközpontú, feladatorientált hallgatói tevékenységet biztosít, vagyis feltételezi, hogy az iskolai tevékenység szerves része a gyakorlati képzés.

A kutatás célja, hogy a projektoktatás mint nyílt, problémaközpontú oktatási stratégia (Kovács-Németh 2010) hatékonyságát igazolja mind a környezeti nevelés, mind pedig a szakmai ismeretek bővítése területén a kutatás módszereként választott kétcsoportos környezeti-pedagógiai kísérlettel, attitűdvizsgálattal. A kísérletben a projekt módszer a független változó, a függő változó a módszer alkalmazása során megváltozó ismeretek, jártasságok, és készségek. A kísérletet a környezetmérnök alapképzés Vízminőségvédelem tárgy oktatásán belül kidolgozott és megvalósított Kisvízfolyások szennyezőanyag terhelése c. projekt keretein belül valósítottuk meg.

A vizsgálat előtt a következő hipotéziseket fogalmaztuk meg:

- A projektben részt vevő hallgatók környezet irányában tanúsított felelőssége, ökológikus gondolkodása a kontrollcsoport tagjaival szemben szignifikánsan kimutatható pozitív változást eredményez, környezeti attitűdjük a projekt munkában való részvételnek köszönhetően pozitívan változik.
- A projektoktatás során felelősségérzetük erősödik, és tájékozottabbá válnak.
- A projekt munkában tudományos elméleti tudásuk is bővül.

A hipotézisek igazolása környezeti attitűd vizsgálattal (NEP, Dunlop et al 2000) és az ehhez kapcsolódó környezettudatosságot és viselkedést mérő kérdésekkel, a hallgatók által mindkét csoportban megírt zárthelyi dolgozatok eredményeinek összehasonlításával, valamint a hallgatók által készített portfóliók és önértékelő naplók elemzésével történt.

A vizsgálati adatok statisztikai értékelése (SPSS for Windows 18) során az egyutas varianciaanalízissel keresztmetszeti vizsgálatokat, míg a páros t-próbával az időbeli változások összehasonlítását végeztük el.

A kísérlet eredményei igazolták a hipotéziseket, a projektben részt vevő hallgatók környezeti attitűdjének pozitív változását ($p=0,012$), különös tekintettel a környezeti attitűd cselekvéses viszonyulására.

Az eredményekből levonható következtetés, hogy a projekt munka a hallgatók környezettudatosságának, felelős magatartásának pozitív megváltoztatásával, továbbá a szakmai tudás bővítésével alkalmas arra, hogy a jövőben a környezetmérnök alapképzés meghatározó pedagógiai módszere legyen.

KÖRNYEZETPEDAGÓGIAI FOGALMI TÉRKÉP ÖSSZEHASONLÍTÓ VIZSGÁLATA

FÜZNE KÓSZÓ MÁRIA

fuzne@jgypk.u-szeged.hu

Szegedi Tudományegyetem, Juhász Gyula Pedagógusképző Kar

Témakörök: Környezetpedagógia

Kulcsszavak: környezeti nevelés, fogalomtérkép

A fogalom-térképészet a konstruktív pedagógiai irányzatban alkalmazott technika, amellyel szemléletesen bemutatható egy adott témában kialakult (konstruált) tudás. A tanulmány célja bemutatni, hogy a tanítóképzős hallgatók milyen előzetes nézetekkel, tudással kezdik meg a pedagógusképzést a környezeti nevelési témában és hogyan változik meg a hallgatók tudásstruktúrája a képzés végére. További célja a tanulmánynak, hogy bemutassa a szakértők és a tanítóképzős hallgatók környezeti nevelés fogalom értelmezése közötti különbséget.

A vizsgálatban alkalmazott eszköz és módszer: strukturálatlan fogalomtérkép, kiegészítő kérdőív a fogalomtérképek elemzéséhez.

A vizsgálat eredményeit 30 magyar környezeti nevelési szakértő és 30 tanítóképzős hallgató fogalmi térképének elemzésével mutatja be a tanulmány. A tanítóképzős hallgatók 2 alkalommal: a képzés előtt, és a képzés végén készítettek fogalmi térképet.

A fogalomtérképek elemzésének eredményei

A tanítóképzős hallgatók a képzés előtt (2009) a környezeti neveléshez legnagyobb gyakorisággal a környezetvédelmi és a természetvédelmi ismereteket, problémákat, feladatokat tartalmazó fogalmakat kapcsolták, mert a környezeti nevelés tartalmát szűken értelmezik, a lényegét azonosítják a környezetvédelmi és természetvédelmi ismeretekkel. A kiegészítő kérdőív adatai szerint a hallgatók többsége csak a természettudományi tantárgyakban tanult ezekről a témákról. Ezzel is magyarázható, hogy a képzés előtti térképeken kis arányban fordulnak elő a társadalmi és a személyes felelősségre utaló, a fenntartható életmóddal és az erkölcsi, érzelmi tényezőkkel kapcsolatos fogalmak alkalmazása. A képzés végén (2012) készített fogalomtérképek jól szemléltetik, hogy a tanítóképzős hallgatók ismerete a környezeti témában bővült, tudásuk átkonstruálódott, mert a környezeti nevelés céljára, módszereire, gyakorlati megvalósítására vonatkozó kifejezések száma jelentősen emelkedett a fogalomtérképeken. Sajnos a környezeti nevelés társadalmi, etikai vonatkozású tartalmára utaló fogalmak aránya nem emelkedett számottevően a képzés végén készült hallgatói fogalomtérképeken. A tanítóképzős hallgatók rendszerező képességének hiányosságát jelzi, hogy a fogalmak között felmerülő lehetséges kapcsolatokat (a fogalmak közötti összefüggéseket) kis számban jelölték.

A vizsgálat eredményei igazolják azt a feltételezést, hogy a környezeti nevelési szakértők tággabban értelmezik a környezeti nevelés tartalmát, a fogalmi térképükön nagyobb arányban fordul elő a társadalmi, a személyes felelősségre utaló, a fenntartható életmóddal és az etikai, érzelmi tényezőkkel kapcsolatos fogalmak aránya, mint a hallgatói térképeken. A szakértők átfogóbb szempontok alkalmazásával ábrázolták az összefüggéseket a környezeti nevelés feladatainak kapcsolatrendszerében, és a környezeti nevelés részrendszereire utaló komplex fogalmakat nagyobb gyakorisággal alkalmazták, mint a hallgatók.

KORAI ISKOLAEELHAGYÁS – MEGELŐZÉST SZOLGÁLÓ SZAKPOLITIKÁK, A MEGELŐZÉS FELTÉTELEI*

Elnök:

MÁRTONFI GYÖRGY
Oktatáskutató és Fejlesztő Intézet

Opponens:

GYÖRGYI ZOLTÁN
Debreceni Egyetem, Bölcsészettudományi Kar

A tankötelezettség, az iskolaszervezet és a korai iskolaelhagyás összefüggései

MÁRTONFI GYÖRGY
Oktatáskutató és Fejlesztő Intézet

Külföldi példák a korai iskolaelhagyás sikeres kezelésére

TOMASZ GÁBOR
Oktatáskutató és Fejlesztő Intézet

Korai iskolaelhagyást csökkentő oktatáspolitikák

IMRE ANNA
Oktatáskutató és Fejlesztő Intézet

A szociális szakmák szerepe a korai iskolaelhagyás csökkentésében

KÁLLAI GABRIELLA
Oktatáskutató és Fejlesztő Intézet

* A kutatás a TÁMOP-3.1.1-11/1-2012-0001 azonosító számú, a „XXI. századi közoktatás (fejlesztés, koordináció) – II. szakasz” elnevezésű kiemelt projekt keretében valósult meg.

SZIMPÓZIUM–ÖSSZEFOGLALÓ

Témakörök: Oktatáspolitikai, EU oktatásügy; Hátrányos helyzet, kisebbségi oktatás

A korai iskolaelhagyás csökkentése minden országban, az uralkodó politikai értékrendtől és ideológiától függetlenül fontos szakpolitikai prioritás, ugyanis mind méltányossági, mind versenyképességi szempontból kulcsfontosságú. A korai iskolaelhagyás egy egzakt definíciójú, jól mérhető fogalom, amely a korábban általánosan használt – és vizsgált – lemorzsolódás (dropping out) fogalmát bizonyos mértékig már háttérbe szorította. Az új fogalom használata azzal az eredménnyel járt, hogy a munkaerő-piaci, és ezen keresztül a társadalmi integrációt is akadályozó korai iskolaelhagyás nemzetközi keretekben is összemérhetővé, jobban elemezhetővé válik, és bizonyos korlátokkal a szakpolitikák sikeressége is mérhető lesz. Ezeknek különös jelentősége van, hiszen az iskolai kudarcok mintázatai az egyes országokban eltérőek ugyan, de olykor nagy hasonlóságot is mutatnak, tipikusan néhány mintázat szerint fordulnak elő. Így a sikeres szakpolitikiformáláshoz a nemzetközi keretekben történő, részben adaptációs célú tanulási folyamat egyre nagyobb szerepet játszik: a téma kutatásának gyakorlati – szakpolitikai és pedagógia – hasznosulása jelentős.

Az első előadás az oktatási rendszerek három jellemzőjének első pillantásra nem nyilvánvaló összefüggéseit tárja fel. E három jellemző a tankötelezettségi korhatár, az iskolaszervezet, különösen az alsó és felső középfokú oktatás struktúrája, valamint az iskolai kudarcok aránya, amelyet a korai iskolaelhagyás kategória igen pontosan tud mérni. Minthogy az Európai Unió és az OECD országaira ezek a mutatók ismertek, meg tudtuk vizsgálni, hogy ezek milyen összefüggésben vannak a tankötelezettségi korhatárra vonatkozó szabályozással, illetve az iskolaszervezettel. Az előadás második részében a hazai változásokat és azok korábbi, illetve várható következményeit elemezzük.

A második előadás egy még zajló, nemzetközi kitekintést is magába foglaló kutatás eredményeit mutatja be. Tanulmányutakon folytatott interjúk és alapidokumentumok (stratégiák, szakpolitikai anyagok, jó gyakorlatok ismertetései) elemzésének eredményeit ismerhetjük meg. A sokféle mögött bizonyos törvényszerűségek, jelenség szinten hasonlóságok fedezhetők fel a korai iskolaelhagyás csökkentésére irányuló nemzeti stratégiákban és azok konkrét intézkedésekben megnyilvánuló gyakorlatában is.

A harmadik előadás a prevenció, az intervenció és a kompenzáció kategóriái mentén fogalmazza meg a lehetséges szakpolitikai intézkedéseket és intézményi gyakorlatokat, amelyek a korai iskolaelhagyás csökkentését szolgálják. Az előadás a fentiek közül a prevenció és intervenció kategóriához kapcsolódó néhány olyan intézkedést tekint át a nemzetközi gyakorlatból a kapcsolódó tapasztalatok elemzésével együtt, amely hozzá tud járulni a tanulói lemaradás csökkentéséhez, ill. a tanulói eredményesség növeléséhez, s eszközeiben különböző szereplők közti együttműködésekre épít.

A korai iskolaelhagyás sikeres csökkentését célzó gyakorlatok gyakori vonása, hogy sokféle segítő szakma együttműködésében valósul meg, amelyek a komplex, a konkrét személy igényeihez és a konkrét problémához igazodó egyéni segítséget célozzák meg. Olykor már az iskolában is feltűnnek alkalmazottként, de leggyakrabban más intézményekkel való együttműködések során vesznek részt a segítő folyamatban a segítő szakmák képviselői. A negyedik előadás az ezen szakmák szereplőiről és szerepéről gyűjtött empirikus adatok alapján elemzi ezek jelenlétét az intézményekben és hatásuk a korai iskolaelhagyás csökkentésére.

A TANKÖTELEZETTSÉG, AZ ISKOLASZERKEZET ÉS A KORAI ISKOLAEELHAGYÁS ÖSSZEFÜGGÉSEI*

MÁRTONFI GYÖRGY

martonfi.gyorgy@gmail.com
Oktatáskutató és Fejlesztő Intézet

Témakörök: Oktatáspolitikai, EU oktatásügy; Hátrányos helyzet, kisebbségi oktatás

A címben az oktatási rendszerek három fontos jellemzőjét soroltuk fel. Mindhárom nagyfokú eltérést mutat az egyes országokban. A tankötelezettség valamikor 4 és 7 éves kor között kezdődik szinte minden országban, és 15, 16, 17 vagy 18 éves életkorig tart. Az iskolaszervezet középfokú tagoltsága szintén nagyfokú változatosságot mutat. Az alsóközépfokú oktatás leggyakrabban 6 évnyi tanulás után, 12 éves korban kezdődik, de Magyarországon már két évvel korábban. A felsőközépfokú oktatás tipikus elméleti kezdési időpontja a 15–16 éves kor, nálunk 14 év. Végül a harmadik jellemző, a szimpóziumunk témájául is választott, egzakt módon mérhető korai iskola-elhagyás mértéke szintén igen széles skálán változik. A leginkább irigyelhető országokban alig 5-6%, de néhol a 20%-ot is meghaladja. Magyarország ebben a tekintetben az uniós átlagnál valamivel jobban teljesít, bár az elmúlt két évben valamelyest romlott a korai iskola-elhagyók 11% körül mutatója, ellentétben a tagállamok döntő többségére jellemző trenddel.

Nem magától értetődő, hogy az oktatási rendszerek itt ismertetett három jellemzője között összefüggés legyen. Mi a tankötelezettségi korhatárra vonatkozó kutatásunkban észrevettük, hogy bizonyos rendszerek a felső középfokú oktatás kezdő életkorához igazítják a tankötelezettségi korhatárt, mások ezt nem teszik, a gyengén teljesítőknek inkább még egy-két évet biztosítanak arra, hogy alsó középfokon befejezzék tanulmányaikat. Vajon melyik megoldásnak mi az előnye és a hátránya? Kimutatható-e összefüggés ezen megoldások és a korai iskola-elhagyás mértéke és preferált kezelési módja között?

Az előadás végén az elmúlt 50 év hazai szabályozási változásait vesszük sorra, amelyek a tankötelezettségi korhatárra és az iskolaszervezetre vonatkoztak, és ezek következményeit elemezzük. Magyarországon például 1961-ben a korábban 14 éves korig tartó tankötelezettséget még csak azok számára módosították 16 évre, akik az általános iskolát nem végezték el, további két évet biztosítva nekik erre. Az általános iskola elvégzését követően azonban bárki kiléphetett az oktatási rendszerből. Később viszont mindenki számára 16 éves lett a tankötelezettség, amely tehát szinte mindenkit kötelező (felső) középfokú intézménybe való beiratkozásra kötelezett, viszont megengedte, hogy azt végzés nélkül abbahagyja. A 18 éves korra való emelésnél ismét összhangba került a két életkor, majd 2011-ben ismét elvált egymástól. Az előadás végén a legfrissebb szabályozás ilyen irányú vonatkozásait elemezzük, hiszen ekkor mind a tankötelezettség, mind az iskolaszervezet ismét megváltozott, és készülődben van a korai iskola-elhagyás csökkentésére irányuló nemzeti stratégia, amelynek készítésekor ezt az aspektust is érdemes lehet figyelembe venni.

* A kutatás a TÁMOP-3.1.1-11/1-2012-0001 azonosító számú, a „XXI. századi közoktatás (fejlesztés, koordináció) – II. szakasz” elnevezésű kiemelt projekt keretében valósult meg.

KÜLFÖLDI PÉLDÁK A KORAI ISKOLAEELHAGYÁS SIKERES KEZELÉSÉRE*

TOMASZ GÁBOR

tomasz.gabor@ofi.hu
Oktatáskutató és Fejlesztő Intézet

Témakörök: Oktatáspolitikai, EU oktatásügy; Hátrányos helyzet, kisebbségi oktatás

Egyfajta paradoxont figyelhetünk meg a nemzetközi porondon. Az oktatás tömegessé válásával (egy folyamat, amely már évtizedek óta a felsőoktatásra is kiterjed) és ezzel együtt az iskolai végzettség mindenütt tapasztalható emelkedésével párhuzamosan a nemzetközi diskurzusban egyre inkább válik leküzdendő problémává az iskolai lemorzsolódás (az utóbbi időben inkább: korai iskolaelhagyás); csökkentését az oktatáspolitikai, így például az Európa 2020 stratégia is, kiemelt célként határozza meg. A probléma, illetve kezelése nem csak a verbalitás szintjén jelenik meg. Ezt jól mutatja az a számtalan eltérő kidolgozottságú és minőségű program, amelyre az Európai Unió országaiban bukanni, illetve idetartozik az is, egyben magasabb fejlettségi szintet jelez, hogy több országban a figyelem már a prevenció felé is fordul.

Az egyes országok oktatási rendszere eltérő hagyományokkal rendelkezik, nagyfokú különbséget mutat, a korai iskolaelhagyás mértéke is jelentősen eltér országonként. Vizsgálatunkat, amelyre egy nagyobb kutatás részeként került sor, több helyszínen, országban végeztük. A felkeresett országokban néhány, már jelentős hagyományokkal rendelkező, jó gyakorlatként elkönyvelt program vezetőjével készítettünk interjút, hogy a program helyszínen végzett megismerésén keresztül a sikeresség meghatározó okait is feltárhassuk (mikroszint). Ezenkívül beszélgetéseket folytattunk oktatáspolitikusokkal, oktatáskutatókkal, hogy fényt derítsünk a különböző nemzeti/regionális beavatkozási stratégiákra, azok kialakulásához vezető érvekre és ellenérvekre, a felgyülemlett tapasztalatokra (makroszint).

Előadásomban egyrészt a feltárt sokféleséget igyekszem felvillantani – kiemelve a magyarországihoz nagyban hasonlító és az attól nagyban eltérő elemeket –, másrészt az eltérő rendszerfeltevételek mellett alkalmazott, olykor gyökeresen eltérő, olykor bámulatos hasonlóságot felmutató intézkedések rendszerspecifikus és rendszerfüggetlen vonásaira rávilágítani.

* A kutatás a TÁMOP-3.1.1-11/1-2012-0001 azonosító számú, a „XXI. századi közoktatás (fejlesztés, koordináció) – II. szakasz” elnevezésű kiemelt projekt keretében valósult meg.

KORAI ISKOLAEELHAGYÁST CSÖKKENTŐ OKTATÁSPOLITIKÁK*

IMRE ANNA

imre.anna@ofi.hu

Oktatókutató és Fejlesztő Intézet

Témakörök: Oktatáspolitikai, EU oktatásügy; Hátrányos helyzet, kisebbségi oktatás

A korai iskolaelhagyás kérdése igen összetett, számos egyéni, társadalmi, gazdasági vagy intézményi tényező befolyásolja. A korai iskolaelhagyás csökkentése hasonlóképpen összetett oktatáspolitikai beavatkozások révén képzelhető el. A nemzetközi gyakorlatban – az uniós elvárásokkal is összefüggésben – egyre több országra jellemző az ezt a célkitűzést is figyelembe vevő átfogó oktatáspolitikai kialakítása. Ennek ellenére a legtöbb országnak ma is fragmentált és gyengén koordinált politikája van, ami drága és kevésbé hatékony, mivel sok párhuzamosságot rejt. Az Európai Unió ezért kiegyensúlyozott, megelőzésre építő, koherens, jó koordinált oktatáspolitikai kialakítását javasolja a tagországok számára. Az előadás első része az Unió által ajánlott, a korai iskolaelhagyás csökkentésére irányuló lehetséges oktatáspolitikai megközelítéseket, beavatkozási lehetőségeket tekinti át, bemutatva és példákkal illusztrálva a három elkülönített megközelítés, a prevenció, intervenció és kompenzáció lehetőségeit.

Az előadás második része két ország példáján közelebbről is bemutatja a korai iskolaelhagyásra irányuló oktatáspolitikai válaszlehetőségeket s az elmúlt 5–10-ben megvalósított beavatkozásokat a fenti kategóriák alkalmazásával. Az előadás a bemutatott országok gyakorlatából a prevenció és intervenció kategóriáihoz kapcsolódó néhány olyan intézkedést is bemutat, amely vélhetőleg közvetlenebbül hozzá tud járulni a tanulói lemaradás csökkentéséhez, ill. a tanulói eredményesség növeléséhez, s eszközeiben különböző szereplők közti együttműködésekre épít, mindenekelőtt tanárok, iskolák, ill. iskolák és környezetük között (pl. kiemelt körzetek, kiterjesztett iskolák). A kiemelt néhány oktatáspolitikai megoldás kapcsán kutatási tapasztalatok szakirodalmi feltárása segítségével az előadás arra is választ keres, hogy a beavatkozások vajon beváltak-e a hozzájuk fűzött reményeket, milyen eredményességgel működnek, s milyen mértékben, s milyen módon tudnak hozzájárulni a tanulói eredményesség javításához

* A kutatás a TÁMOP-3.1.1-11/1-2012-0001 azonosító számú, a „XXI. századi közoktatás (fejlesztés, koordináció) – II. szakasz” elnevezésű kiemelt projekt keretében valósult meg.

A SZOCIÁLIS SZAKMÁK SZEREPE A KORAI ISKOLAELHAGYÁS CSÖKKENTÉSÉBEN*

KÁLLAI GABRIELLA

kallai.gabriella@ofi.hu
Oktatáskutató és Fejlesztő Intézet

Témakörök: Szakképzés; Hátrányos helyzet, kisebbségi oktatás

Magyarországon a rendszerváltást követően megjelenő társadalmi változások és problémák (munkanélküliség, szegénység, kiszolgáltatottság) nyomán felszínre kerülő társadalmi beilleszkedési zavarok erőteljesen jelennek meg az iskolák falain belül is. Ilyen zavarnak tekinthetjük az iskolai lemorzsolódást is. Bár a jelenség nem volt ismeretlen a rendszerváltást megelőző időszakban sem, azonban jelentősége az utóbbi évtizedekben felértékelődött, mivel a tudásalapú társadalom és gazdaság megjelenése az elmúlt évtizedekben komoly kihívások elé állította az oktatás világát. Egyre nagyobb figyelem irányult az oktatási rendszerek működésének eredményességére, és az egyes országok gazdasági teljesítményében betöltött szerepére. Ezek a fejlett országokban világszerte érzékelhető tendenciák Magyarország szűkebb, európai környezetét is mélyen érintik.

A hazai felsőoktatási palettán a szociális szakmai képzések nagyobb mértékben 1989-től vannak jelen, addig csupán a Bárczi Gusztáv Gyógypedagógiai Főiskola képezett szociális szervezőket a fogyatékos populáció ellátására. 1990-től azonban több intézmény indított szociális munkás vagy szociálpedagógus képzést, azzal a feltételezéssel, hogy a végzett szakemberek egy része az iskolákban tevékenykedik majd.

Az előadás célja, hogy bemutassa a hazai nevelési intézmények segítő szakemberekkel való ellátottságát (annak módosulásait), a segítő szakemberek (különösen az iskolai szociális munkások, szociálpedagógusok) által végzett tevékenységeket, azok lehetséges kereteit, iskolai beágyazottságát (pedagógusokkal, szülőkkel, tanulókkal való kapcsolatok alakulása), valamint az iskolák és a szociális ellátórendszer közötti kapcsolódásokat, kiemelten kezelve az korai iskolaelhagyás szempontjából veszélyeztetett tanulókkal való munkát.

A bemutatni kívánt adatok egy részét az iskolák reprezentatív vizsgálata során használt kérdőíves adatfelvételek másodelemzésével nyertük, a leginkább érintett szakképző iskolákban és szakközépiskolákban pedig kérdőíves adatfelvételt, interjúkat és fókuszcsoporthoz beszélgetéseket végeztünk tanulókkal, pedagógusokkal, gyermek- és ifjúságvédelmi felelősökkel. Ezt kiegészítettük olyan szociális szakemberekkel készített interjúkkal, akik családsegítő központ vagy gyermekjóléti szolgálat munkatársaként kerülnek kapcsolatba a családokkal és tanulókkal. Az előadásban az általuk végzett munkát is bemutatjuk, a köznevelés és a gyermek- és ifjúságvédelem rendszerének kapcsolódási területeinek, feladatainak és szolgáltatásainak kiemelésével.

* A kutatás a TÁMOP-3.1.1-11/1-2012-0001 azonosító számú, a „XXI. századi közoktatás (fejlesztés, koordináció) – II. szakasz” elnevezésű kiemelt projekt keretében valósult meg.

MULTIKULTURALITÁS, GENDER ÉS SZEXUÁLIS ORIENTÁCIÓ AZ ISKOLÁBAN: TAPASZTALATOK, TANTERVEK, TANÁRI NÉZETEK

Elnök:

MÉSZÁROS GYÖRGY

Eötvös Loránd Tudományegyetem, Pedagógiai és Pszichológiai Kar

Opponens:

KERESZTY ORSOLYA

Eötvös Loránd Tudományegyetem, Pedagógiai és Pszichológiai Kar

Magyarországi tanárok multikulturális attitűdje a szakmai szocializációs, a családi és a közeli szociális környezet összefüggésrendszerében

GORDON GYÓRI JÁNOS

Eötvös Loránd Tudományegyetem, Pedagógiai és Pszichológiai Kar

BORECZKY ÁGNES

Eötvös Loránd Tudományegyetem, Pedagógiai és Pszichológiai Kar

CZACHESZ ERZSÉBET

Szegedi Tudományegyetem

NGUYEN LUU LAN ANH, PÁVA RITA

Eötvös Loránd Tudományegyetem, Pedagógiai és Pszichológiai Kar

Tanárok nemekkel kapcsolatos egalitáriánus nézetei: tudatosság vagy vakság?

SZABÓ MÓNICA

Eötvös Loránd Tudományegyetem, Pedagógiai és Pszichológiai Kar

NGUYEN LUU LAN ANH

Eötvös Loránd Tudományegyetem, Pedagógiai és Pszichológiai Kar

KOVÁCS MÓNICA,

Eötvös Loránd Tudományegyetem, Pedagógiai és Pszichológiai Kar

FLISZÁR ÉVA

Eötvös Loránd Tudományegyetem, Pedagógiai és Pszichológiai Kar

A szexuális irányultság és nemi identitás témái a magyar tantervi szabályozásban

DOMBOS TAMÁS

Háttér Társaság

RÉDAI DOROTTYA

Central European University

„Kendőt a lányok hordanak a fejükön. A maradék egy órában próbálj meg rendesen viselkedni.” Társadalmi identitás-konstruálás középiskolai mikrotörténekekben.

RÉDAI DOROTTYA

Central European University

„Bámulnak a folyosón..., az osztályban is már rossz szemmel néznek...”: meleg diákok iskolai tapasztalatai egy együttműködő etnográfia tükrében

MÉSZÁROS GYÖRGY

Eötvös Loránd Tudományegyetem, Pedagógiai és Pszichológiai Kar

SZIMPÓZIUM–ÖSSZEFOGLALÓ

Témakörök: Hátrányos helyzet, kisebbségi oktatás; Oktatáspolitikai, EU oktatásügy

Az iskola (újra)értelmezésében a tanulói sokféleség egyre fontosabb tényezővé válik. Olyan új tényezők kerülnek a pedagógiai értelmezés és gyakorlat középpontjába, mint a diákok kulturális, nemi és szexuális orientáció szerinti sokfélesége, különbözőségei. A különbségekhez gyakran kötődnek a társadalomban és az iskolában is hatalmi tényezők, és gyakran reflektálatlanok a hozzájuk kapcsolódó pedagógiai folyamatok. Éppen ezért a magyar iskolai közegben is nagy szükség van olyan kutatásokra, amelyek a sokféleség különböző tényezőire adott pedagógiai válaszokat tárják fel és értelmezik kritikus módon. E szimpózium arra vállalkozik, hogy három kiemelt területen mutasson fel új tudományos eredményeket, amelyek tanulságosak lehetnek a pedagógiai gyakorlat számára: a kulturális és társadalmi különbségek, a gender és szexuális orientáció területén. Az előadások többféle oldalról közelítik meg a diverzitás kérdését: a tantervi szabályozás, tanárok nézetei, hozzáállása, valamint a mindennapi az iskolai tapasztalatok felől. Ennek megfelelően a bemutatott kutatások módszertanukban is eltérőek: kérdőíves kutatás, tartalom-elemzés, etnográfiai vizsgálat és együttműködő, részvételi kutatás egy csoporttal. A különféle módszerekkel feltárt eredmények közösek abban, hogy megmutatják: a különbözőség fenti területein számos problematikus pedagógiai tényező érvényesül (sztereotípiák, merev nézetrendszerek, elnyomó, normatív diskurzusok és mindennapi iskolai viselkedésmódok, a különbözőségeket nem megfelelően figyelembe vevő tartalmi szabályozás), miközben feltűnnek pozitív tendenciák is.

Az első előadás a tanárok multikulturális nézeteire vonatkozó adatokat mutat be, a második a genderre vonatkozó nézetekről nyújt vizsgálati eredményeket, a harmadik az új kerettantervekben a gender és szexuális orientáció kérdésköréhez kapcsolódó tényezőket elemzi, a negyedik egy iskolai etnográfiai kutatás nyomán beszél a társadalmi-identitáskonstruálás iskolai mikro-történeiről, s végül az ötödik meleg fiatalok tapasztalatait elemzi az ő részvételükkel zajlott, több hónapos részvételi kutatás alapján.

Még sok tennivaló van, hogy az iskolák egyre inkább adaptív, befogadó közegekké váljanak minden tanuló számára függetlenül kulturális, társadalmi, nemi és szexuális irányultságuk szerinti hovatartozásuktól. Az előadások az eredmények mentén e tennivalókra is felhívják a figyelmet.

MAGYARORSZÁGI TANÁROK MULTIKULTURÁLIS ATTITÚDJE A SZAKMAI SZOCIALIZÁCIÓS, A CSALÁDI ÉS A KÖZELI SZOCIÁLIS KÖRNYEZET ÖSSZEFÜGGÉSRENDSZERÉBEN

GORDON GYŐRI JÁNOS* – BORECZKY ÁGNES* – CZACHESZ ERZSÉBET** –
NGUYEN LUU LAN ANH*

gyori.janos@gmail.com

bokany@ludens.elte.hu

lananh_nl@yahoo.com

*Eötvös Loránd Tudományegyetem, Pedagógiai és Pszichológiai Kar

czachesz@gmail.com

**Szegedi Tudományegyetem

Témakörök: Hátrányos helyzet, kisebbségi oktatás; Gyógypedagógia, sajátos nevelési igények

A kutatásokból jól ismert tény, hogy a tanárok nézetei és osztálytermi tevékenysége, valamint a mögöttük meghúzódó tanári attitűdök nem függetlenek a pedagógusok saját családi szocializációjától, a tanári pályájukat megelőző és azt kísérő változatos élettapasztalataiktól. Így igaz ez a kulturálisan diverz tanulói populációval dolgozó tanárok esetében is (pl. Sleeter, 1995; Smith, 2000). E kapcsolat összefüggésrendszere azonban éppen a tanári tapasztalatok, valamint a tanulói sokféleség mögött meghúzódó speciális társadalmi és kulturális meghatározottságok miatt sokféle lokális mintázatot mutathat. Magyarországi tanárok multikulturális nézeteit és ezek osztálytermi hatásait feltáró kutatásunkban fókuszcsoportos, kérdőíves és óramegfigyeléses eljárással, kvantitatív és kvalitatív módszereket ötvöző triangulációval igyekszünk feltárni a tanári nézetek és cselekvések összefüggéseit. A kutatás kérdőíves vizsgálati szakasza során meggyőzően magas Cronbach-értékkel (0.82) sikerült azonosítanunk egy 16 itemből álló tanári multikulturális attitűd skálát. Előadásunkban arra világítunk rá, hogy az általunk vizsgált mintegy 300 tanár esetében milyen összefüggések mutatkoznak a tanárok családi és szakmai szocializációs háttere, szűkebb szociális környezetükben szerzett élettapasztalataik, valamint a multikulturális attitűd skálán a tanulói diverzitásra vonatkozó attitűdjeik között. Az előzetes eredmények olyan összefüggésekre mutatnak rá mint a tanulói sokféleségre, a tanulói (nyelvi, etnikai, nemzetiségi, vallási) másságra vonatkozó tanári tapasztalat és a multikulturális attitűd közötti kapcsolat. A különböző (inkluzív, multikulturális neveléssel kapcsolatos) tanár-továbbképzéseken való részvétel és a multikulturális attitűdről való önbeszámoló között is kimutatható összefüggés. A munkánk során azonosított multikulturális tanári attitűd skála e témakörben további széles körű lehetőségeket nyújt későbbi hazai pedagógiai és pedagógiai pszichológiai vizsgálatok elvégzéséhez; az általunk feltárt összefüggések pedig egyaránt hatékonyan járulhatnak hozzá a tanulói diverzitás pedagógiai kezelésére felkészítő tanárképzési munkához és a tanár-továbbképzési programokhoz, illetve végső soron ahhoz, hogy a hazai pedagógusok hatékonyan tudják végezni a tantermi munkájukat a magyar iskolákban is egyre diverzebbé váló tanulói populációval.

TANÁROK NEMEKSEL KAPCSOLATOS EGALITÁRIÁNUS NÉZETEI: TUDATOSSÁG VAGY VAKSÁG?

SZABÓ MÓNIKA – NGUYEN LUU LAN ANH – KOVÁCS MÓNIKA – FLISZÁR ÉVA

szabo.monika@ppk.elte.hu

lananh@ppk.elte.hu

Ekovacs.monika@ppk.elte.hu

fliszar.eva@ppk.elte.hu

Eötvös Loránd Tudományegyetem, Pedagógiai és Pszichológiai Kar

Témakörök: Hátrányos helyzet, kisebbségi oktatás; Oktatáspolitikai, EU oktatásügy

Szakirodalmi adatok gazdag eredményei számolnak be arról, hogy a szülők és tanárok eltérő elvárásokkal rendelkeznek a fiúk és lányok eltérő képességeiről (pl. Sadker és mtsai, 1994). Az elvárások következménye lehet többek között az, hogy a lányok kevésbé számítanak sikerre a „férfiasnak” számító tantárgyak és szakok esetében, és valószínűleg inkább elkerülik azokat. A matematikában elért sikerek és kudarcok ugyanakkor egyfajta „kritikus filterként” is működnek a későbbi karrier szempontjából, ugyanis a magas presztízsű szakmákhoz szükségesek a jó matematikai készségek és iskolai eredmények (Kelly, 1991).

A nemek közötti egyenlőtlenség problémája ugyanakkor kevésbé jelenik meg explicit módon a közbeszédben, és a tanárképzésben sokkal kevesebb figyelem irányul rá mint például az etnikai-kulturális különbségekre és egyenlőtlenségekre.

A nemekkel kapcsolatos nézetek vonatkozásában Koenig és Richeson (2010) az etnikai kategorizációhoz való viszony két lehetséges egalitáriánus stratégiájához – a „multikulturalizmus”-hoz és a „szín-vakság”-hoz – hasonlóan megkülönböztette a nemmel kapcsolatos tudatosság (sexawareness) és a nemre vonatkozó „vakság” (sexblindness) stratégiáit. Az első – a multikulturalizmushoz hasonlóan – a különbségekkel kapcsolatos tudatosságot, ugyanakkor egyenlően pozitív attitűdöket feltételez, az utóbbi megkérdőjelezi a különbségeket és ezáltal véli elérhetőnek az egyenlőséget.

Kutatásunk célja volt, hogy magyarországi pedagógusok vélekedéseinek rendszerében is feltérképezzük ezeket az egalitáriánus stratégiákat. Fő kérdésünk az volt, hogy kimutatható-e ez a fajta gondolkodásmód, és ha igen, hogyan ágyazható be a nemekkel kapcsolatos olyan tágabb nézetrendszerekbe mint például a nemi sztereotípiák és a szexizmusok megjelenési módjai.

Kutatásunk módszere a kérdőíves vizsgálat volt. Egy korábbi fókuszcsoportos vizsgálatunk eredményeit is felhasználva nyílt és zárt kérdéseket fogalmaztunk meg, amelyek a pedagógusok (N=342) gyerekekkel és felnőttekkel kapcsolatos nemi sztereotípiáit és szerepelvárásait, valamint a különféle szexista ideológiákat tárják fel.

Eredményeink alátámasztják a korábbi kutatási adatokat, melyek szerint a szülők és tanárok markánsan eltérő elvárásokkal rendelkeznek a fiúk és lányok eltérő képességeiről. Fontos eredmény emellett, hogy a nemi szerepekre való tudatosabb reflektálás – mint például az egalitáriánus stratégiák – nem jelennek meg koherens nézetrendszerekként a magyarországi pedagógusok vélekedéseiben.

Kutatásunk eredményeinek gyakorlati vonatkozása, hogy felhívjuk a figyelmet arra, milyen fontos lenne a tanárképzésben és a tanártovábbképzésben a társadalmi nemek vizsgálatának fókuszba emelése, nem csak az elméleti oktatásban, hanem „saját élmény tréning”-eken keresztül is, a nemi szerepek problematikájának tudatosítása érdekében.

A SZEXUÁLIS IRÁNYULTSÁG ÉS NEMI IDENTITÁS TÉMÁI A MAGYAR TANTERVI SZABÁLYOZÁSBAN

DOMBOS TAMÁS* – RÉDAI DOROTTYA**

tdombos@hatter.hu

*Háttér Társaság a Melegekért

redaidori73@yahoo.com

** Central European University

Témakörök: Hátrányos helyzet, kisebbségi oktatás; Oktatáspolitikai, EU oktatásügy

Az elmúlt két évtizedben Nyugat-Európában mind a tudományos, mind a közpolitikai közegben egyre komolyabb figyelmet kapott a leszbikus, meleg, biszexuális és transznemű (LMBT) fiatalok iskolai tapasztalata. Meyer (2010) szerint az oktatási intézmények heteronormatív kultúrát közvetítenek. A kutatások az iskolai zaklatás („bullying”) témája mellett elsősorban az iskolai tananyag heteronormatív dimenzióit elemezték (Pinar 1998; Lets & Sears 1999). Mint arra több kutatás is rámutatott, az LMBT témák iskolai tananyagban való szerepeltetése jelentősen csökkentheti az LMBT diákok elleni diszkriminatív megnyilvánulásokat és növelheti az LMBT diákok motivációját (GLSEN 2011). A hazai empirikus kutatások azt találták, hogy az LMBT témák mind a közoktatásban használt tankönyvekben (Takács István 2012), mind az iskolai gyakorlatban (Dombos et al. 2011) kevés figyelmet kapnak.

Az elmúlt év során Magyarországon teljesen megújult a közoktatás tartalmi szabályozása: 2012 júniusában megjelent az új Nemzeti Alaptanterv, decemberben pedig az ehhez kapcsolódó részletes kerettantervek. Előadásunkban arra teszünk kísérletet, hogy a tartalomelemzés módszerével elemezzük: milyen formában jelennek meg a szexuális irányultság és nemi identitás témái a tantervi szabályozásban, illetve támogatják-e a tantervek az LMBT emberekkel kapcsolatos elfogadó attitűd kialakítását.

A kutatás alapján megállapítható, hogy a tantervek explicit formában egyáltalán nem foglalkoznak a szexuális irányultság kérdésével, a születéskori nemtől eltérő nemi identitás témája pedig csak az emelt szintű biológia tantárgy keretében jelenik meg explicit módon. Problémás, hogy a tantervek a nemek kapcsán a különbözőségeket, azok biológiai funkcióit, valamint a hagyományokat hangsúlyozzák, ezáltal megerősítve a homofób és transzfób előítéleteknek gyakran táptalajt adó tradicionális nemi szerepelvárásokat. Különösen visszas lehet a családi életre nevelés tantárgy iskolai bevezetése, mivel az a gyakorlati ismeretek átadása helyett inkább az ideológiai nevelés funkcióját tölti be. Pozitív változást hozhat ugyanakkor, hogy a tantervekben a korábban nagyobb hangsúlyt kap a többség-kisebbség viszony, a társadalmi sokszínűség és elfogadás témája.

A kutatás eredményei alapján nagy szükség lenne olyan gyakorlati útmutató összeállítására, amely segítené a pedagógusokat, hogy a tantervi szabályozás alkotta keretek között a helyi tantervek kialakítása során hogyan jeleníthetik meg az LMBT emberekkel kapcsolatos kérdéseket. A szabályozás hiányosságai miatt nagyon komoly felelősség hárul a megújult tantervek alapján elkészített tankönyvek szerzőire is.

„KENDŐT A LÁNYOK HORDANAK A FEJÜKÖN. A MARADÉK EGY ÓRÁBAN PRÓBÁLJ MEG RENDESEN VISELKEDNI.” TÁRSADALMI IDENTITÁS-KONSTRUÁLÁS KÖZÉPISKOLAI MIKROTÖRTÉNÉSEKBE.

RÉDAI DOROTTYA

redaidori73@yahoo.com
Central European University

Témakörök: Személyiségfejlődés és -fejlesztés; Tanulás, tudás

Az oktatástudományban sokat vitatott téma és sokféle elmélet született már arról, hogy az iskolai oktatás során a tananyagban belül és kívül mit és hogyan tanulnak a diákok a társadalmi csoportokról és normákról, valamint hogy az iskola milyen szerepet tölt be a szociális tanulásban, és milyen felelőssége és feladatai vannak ezzel kapcsolatban. Előadásomban arra keresem a választ, hogy mi történik az iskolában a rejtett tanterv és a társadalmi identitás-konstruálás találkozásakor, abból az elméleti megközelítésből, miszerint nemcsak a társadalmi nem konstruált – tehát nem biológiailag determinált és állandó, hanem történelmi koronként, földrajzilag, kultúránként különböző és egy adott társadalmon belül is sokféle és folyamatosan változó –, hanem a szexualitás (beleértve a nemi identitást és a szexuális orientációt), valamint az etnikai és az osztály-identitás is.

Doktori kutatásom (Közép-európai Egyetem, Gender Studies) terepe egy budapesti középiskola, ahol az iskolai etnográfia módszereit felhasználva kutattam, hogyan hat egymásra a társadalmi nem, a szexualitás, az etnikai és társadalmi osztálybeli hovatartozás a tizenévesek identitásfejlődésében, illetve melyek azok a pontok, ahol a különböző identitás-szeletek egymást konstruálják és nem léteznek egymás nélkül. E kérdések vizsgálatához kb. 90 diákkal készített fókuszcsoportos interjúk, az iskolai védőnővel és a diákok osztályfőnökeivel készített egyéni interjúk, valamint a szexuális felvilágosító órákról készített feljegyzéseim szövegein végzek kvalitatív diskurzus-elemzést. Az iskola az egyik legfőbb szocializációs színtér a felnövekvő ifjúság számára, ahol – mint minden más szocializációs színtéren – a társadalmi identitások konstruálása is zajlik, részben a tananyagban, részben a tanórai és azon kívüli interakciókban, mikrotörténetekben. Ebben az előadásban azt vizsgálom, milyen diskurzusok mentén történik ez a konstruáló folyamat a tanár-diák és diákok közti interakciókban, illetve a tanárok narratíváiban. Az olyan diszkurzív megnyilvánulások mint például amikor egy tanár elmondja, hogy ő soha nem eszik abból a péksüteményből, amit a szakmát tanuló diákok sütnek, mert higiéniai aggályai vannak, és ezt oly módon közli, amellyel osztály-hierarchiát állít fel, vagy amikor egy másik tanár rászól a fiú tanulóra órán, hogy vegye le a fejpántnak használt kendőt a fejéről, mert olyat csak lányok hordanak, és ezzel próbál hozzájárulni, hogy „rendes” férfi identitása legyen az illető fiúnak, olyan mechanizmusok, amelyek szemléltetik azt az egyébként nehezen megfogható illetve mérhető folyamatot, amelynek során az iskolában nemcsak a tananyag átadása történik, hanem a diákok társadalmi neme, szexualitása, etnikai és osztály-identitása is formálódik.

„BÁMULNAK A FOLYOSÓN..., AZ OSZTÁLYBAN IS MÁR ROSSZ SZEMMEL NÉZNEK...”: MELEG DIÁKOK ISKOLAI TAPASZTALATAI EGY EGYÜTTMŰKÖDŐ ETNOGRÁFIA TÜKRÉBEN

MÉSZÁROS GYÖRGY

meszarosgyuri.d@gmail.com

Eötvös Loránd Tudományegyetem, Pedagógiai és Pszichológiai Kar

Témakörök: Hátrányos helyzet, kisebbségi oktatás; Szociális képességek, szociális tanulás

Az LMBT (leszbikus, meleg, biszexuális és transznemű) embereket a kutatások szerint (Warwick 2004; Takács 2006, 2009; Takács et al. 2008) nagy arányban éri diszkrimináció az iskolai közegben, és ki vannak téve a zaklatás és bántalmazás különféle formáinak. Különösen sebezhetőek e tekintetben az LMBT diákok. Meyer (2010) szerint az iskolai pedagógiai diskurzusokat alapvetően a heteronormativitás jellemzi. Ez kihat az iskolában az LMBT kérdéskör megjelenésére, az LMBT iskolai szereplők helyzetére. Szükség van olyan kutatásokra, amelyek feltárják azt a mindennapi, a többség számára sokszor észrevétlen heteronormatív működésmódot, amely áthatja az iskolai közeget.

Előadásom egy 5 hónapra át tartó részvételi jellegű, együttműködő etnográfiai kutatás eredményeinek bemutatása. Célja az volt, hogy LMBT fiatalok részvételével feltárja az iskolai mindennapokat az ő szemükkkel, és kihangsósítsa az ő tapasztalataikat a szélesebb pedagógiai közeg számára is, miközben ők maguk felvérteződnek a diszkriminációval szembeni fellépésre. A kutatás Freire kutatási filozófiáját követve nem a résztvevőkről mint tárgyról szólt, hanem velük együtt, az ő közvetlen együttműködésükkel ment végbe, és a résztvevők empowerment-jéhez is hozzájárult. A fiatalok saját hangja szólhat meg a kutatás által. A „kutatócsoportban” 13 magát leszbikusként, melegként, biszexuálisnak vagy queerként meghatározó középiskolás fiatal vett részt (hozzáférési mintavétellel kerültek a csoportba). A címben szereplő „meleg” szó összefoglaló fogalomként szerepel. A folyamat elején kitöltöttek egy iskolai történeteikre rákérdező online kvalitatív-narratív kérdőívet, majd egy titkos Facebook-csoportban oszthatták meg folyamatosan tapasztalataikat 5 hónapra át. A virtuális közegben a különböző helyekről jött fiatalok közösen alakították ki az iskola és melegség viszonyára vonatkozó tapasztalati tudást velem, a kutatóval, a kutatás aktív résztvevőiként. A Facebook-csoport interakcióját élő találkozások, valamint egy rögzített közös fókuszcsoportos megbeszélés egészítette ki, valamint az egész folyamatot elkísérte az én etnográfiai naplóm. A kutatás eredményei ezekből állnak össze, és szintén a fiatalok aktív részvételével konstruálódnak.

Az eredményeket elsősorban a fiatalok tapasztalatai és azok értelmezései alkotják, amelyekben tetten érhető az iskolai mikrotörténekek homofóbiája, az azokra adott reakció, a különféle szereplők viselkedése, a meleg fiatalok fejlődése a folyamatok során, és azok a tényezők, amik segítették a fejlődést, köztük a csoport. Néhány a pedagógiai gyakorlat számára különösen tanulságos tényező: a nyíltan működő tanári diszkrimináció jelensége; menekülés az iskolai közegből, a rejtőzködés nehézségei.

A kutatás egy olyan témát jelenít meg a magyar pedagógiai közegben, amelyet még mindig erőteljes csend övez, és kutatási megközelítésében s módszertanában is újdonságot hordoz a részvételi, együttműködő kutatás ilyen erőteljes alkalmazásával.

A KLÍMAVÁLTOZÁS MINT AKTUÁLIS ISMERET ÉS NEVELÉSI ESZKÖZ

Elnök:

MIKA JÁNOS
Eszterházy Károly Főiskola, Természettudományi Kar

Opponens:

ÜTÖNÉ VISI JUDIT
Eszterházy Károly Főiskola, Természettudományi Kar

A jelen- és a jövő generációk feladatai a klímaváltozás túlélésében

MIKA JÁNOS
Eszterházy Károly Főiskola, Természettudományi Kar

PAJTÓKNÉ TARI ILONA
Eszterházy Károly Főiskola, Természettudományi Kar

Az időjárási szélsőségek és a racionális viselkedés megismertetése mint nevelési feladat

BURÁNSZKINÉ SALLAI MÁRTA
Országos Meteorológiai Szolgálat

A környezetkímélő energiahasználat tudatosításának iskolai és azon kívüli lehetőségei

RÁZSI ANDRÁS
Eszterházy Károly Főiskola, Neveléstudományi Doktori Iskola

KOVÁCS ENIKŐ
Eszterházy Károly Főiskola, Neveléstudományi Doktori Iskola

A klímaváltozási ismeretek és attitűdök befogadásának tapasztalatai az általános iskolában

KISS BARBARA
Eötvös Loránd Tudományegyetem Földtudományi Doktori Iskola;
Eszterházy Károly Főiskola Természettudományi Kar;
Eszterházy Károly Főiskola, Tanárképző Központ

SZIMPÓZIUM–ÖSSZEFOGLALÓ

Témakörök: Környezetpedagógia; Oktatási módszerek, szakmódszertan

Az éghajlatváltozás tágabb problémaköre nemcsak oktatásra érdemes ismereteket hordoz, de – éppen ismertségénél és aktualitásánál fogva – felhasználható számos nevelési cél elérése érdekében is. A szimpózium négy előadása egyenlő hangsúllyal mutatja be e két vonatkozást.

Az első előadás összefoglalja, hogy mik a klímaváltozásból fakadó legsúlyosabb problémák és milyen lépéseket kell idejében megtennünk, illetve időben kikényszerítenünk a mindenkori döntéshozókból. Rámutatunk arra is, hogy a szimpózium két további előadásában érintetteken kívül, milyen más nevelési és kompetencia-fejlesztési lehetőségeket kínál még a témakör.

A második előadás a klímaváltozás iránti érdeklődést kihasználva, rámutat, hogy miként célszerű alkalmazkodni a mindennapi időjárás kihívásaihoz, és ehhez minimálisan is mivel kellene bővíteni az általános- és a középiskolai földrajz tananyagot.

A harmadik előadás az alkalmazkodás mellett, másik társadalmi kihívás, a klímaváltozás megállítása érdekében szükséges és lehetséges lépések iskolai és iskolán kívüli tudatformálási lehetőségeit, módszereit tárja elénk.

Végül, a negyedik előadás szerzője már azt tudja bemutatni, hogy az elmúlt (addigra) három évben milyen tapasztalatokat szerzett a kapcsolódó ismeretek és irányultságoknak iskolai oktatása, mindezek képzéssel való fejleszthetősége és az így szerzett tudás tartóssága terén.

A szimpózium tervezett előadásai:

1. A jelen- és a jövő generációk feladatai a klímaváltozás túlélésében
2. Az időjárási szélsőségek és a racionális viselkedés megismertetése mint nevelési feladat
3. A környezetkímélő energiahasználat tudatosításának iskolai és azon kívüli lehetőségei
4. A klímaváltozási ismeretek és attitűdök befogadásának tapasztalatai az általános iskolában

Az előadások tervezett időtartama 15-15 perc.

A fennmaradó fél órát a témakör közös megvitatása követi. A szimpózium az ATEE 2010. évi budapesti közgyűlésén, angol nyelven megvalósult elő-konferencia továbbfejlesztése bővült tartalommal, fele részben új előadókval és társszerzőkkel.

A JELEN- ÉS A JÖVŐ GENERÁCIÓK FELADATAI A KLÍMAVÁLTOZÁS TÚLÉLÉSÉBEN

MIKA JÁNOS – PAJTÓKNÉ TARI ILONA

mika.jancsi@gmail.com

pajtokil@ektf.hu

Eszterházy Károly Főiskola, Természettudományi Kar

Témakörök: Környezetpedagógia; Oktatási módszerek, szakmódszertan

A jelen- és a jövő generációk feladatai a klímaváltozás túlélésében

A szimpózium nyitó előadása összefoglalja, hogy melyek a klímaváltozásból fakadó legsúlyosabb problémák és milyen lépéseket kell idejében megtennünk, illetve időben kikényszerítenünk a mindenkori döntéshozókból. Rámutatunk arra is, hogy a szimpózium két további előadásában érintettekén kívül, milyen más nevelési és kompetencia-fejlesztési lehetőségeket kínál még a témakör. A kérdéskör tudományos hátterét dióhéjban az egészen friss, 2013. szeptember végére ígért IPCC nagyjelentés alapján tudjuk majd megvilágítani. A változásokkal kapcsolatban a társadalomnak, azaz mindnyájunknak, a jelen és a jövő generációinak minden bizonnyal évtizedeken keresztül két cselekvést kell egyszerre előkészítenie és megvalósítania. Ezek egyike a változás lefékezése, majd megállítása még mielőtt visszafordíthatatlan változások következnenek be, a változás bekövetkező részéhez való alkalmazkodás, azaz a hátrányok csökkentése és az esetleges előnyök optimalizálása. Más szóval: „Elkerülni a kezelhetetlent, de kezelni az elkerülhetetlent.” (J. Schellnhuber)

A klímaváltozásnak a tanítása után, példákat mutatunk a klímaváltozással történő oktatásra és nevelésre is. Hiszen, számos természettudományos törvényszerűséget jobban megtaníthatunk, ha utalunk azoknak a klímaváltozásban és a kapcsolódó társadalmi tennivalókban játszott szerepével. A matematika, a fizika, a kémia és a biológia számos jelensége ilyen, de szólnunk arról is, hogy valójában a környezetvédelem számos más feladata is kapcsolódik valamilyen módon a klímaváltozáshoz. A levegő, a víz szennyezettsége, vagy az erózió mind olyan témakör, amely külön is kifejtésre érdemes. Ám, ahogy a társadalom tudata is keresi a legfontosabbat, vagy legalább a leginkább érthetőt a környezet megannyi védelemre és helyreállításra szoruló folyamat közül (s ezt gyakran a klímaváltozásban találja meg), úgy didaktikailag az oktatásban is indokolt lehet azokból minél többet egy témakör köré felfűzni.

Végül, a klímaváltozás apropóján lehetséges nevelési hatásokat a kilenc kulcskompetencia fejlesztésére kínáló megoldások példáival zárjuk. Természetesen, a negyed óra nem elég másra, mint a fenti oktatási és nevelési lehetőségek megcsillantására, a hallgatóság fantáziájának megindítására. A szimpózium további három előadása egy-egy kisebb feladat alaposabb kifejtését ígéri, az időjárás kihívásokhoz való alkalmazkodáshoz és a felmelegedés megállításához kapcsolódó nevelési feladatok, illetve már megvalósított tananyag-fejlesztési tapasztalatok közreadásával.

AZ IDŐJÁRÁSI SZÉLSŐSÉGEK ÉS A RACIONÁLIS VISELKEDÉS MEGISMERTETÉSE MINT NEVELÉSI FELADAT

BURÁNSZKINÉ SALLAI MÁRTA

sallai.m@met.hu

Országos Meteorológiai Szolgálat

Témakörök: Környezetpedagógia; Természettudományi oktatás

Előadásom, a klímaváltozás iránti érdeklődést kihasználva, rámutat, hogy miként célszerű alkalmazkodni a mindennapi időjárás kihívásaihoz, és ehhez minimálisan is mivel kellene bővíteni az általános- és a középiskolai földrajz tananyagot.

Hiszen, a társadalom világszerte objektíve is egyre érzékenyebb a természeti csapásokra, ezen belül a légköri veszélyhelyzetekre. Emiatt felértékelődik az időjárás előrejelzések és azok helyes értelmezésének a szerepe, amit azonban tanulni kell. Így fontos feladat a kapcsolódó természettudományos ismeretanyag bővítése és a követendő viselkedésminták bemutatása, már az általános- és középiskolai oktatás keretében.

Az előadásban elsőként bemutatom a mindennapi életünkre ható időjárás veszélyeket és az ezek alakulásáról való tájékozódás lehetőségeit. Ezt követően azzal foglalkozom, hogy a mai földrajz- és természetismeret tananyag kielégíti-e azt a célt, hogy korszerű tárgyi ismereteket adjon, amelyek egyrészt segítik a légköri folyamatok közötti összefüggések megértését, az időjárás előrejelzés mai módszereinek, lehetőségeinek és korlátainak a megismerését, másrészt lehetővé teszik az időjárás okozta veszélyhelyzetek felismerését, a helyes- és mások iránt is felelős cselekvés igényének és képességének a kialakítását. E célból megvizsgáltam a jelenlegi tankönyvek vonatkozó fejezeteit, a fellelhető elektronikus tananyagokat, valamint azt, hogy mennyire segíti elő az új Kerettanterv a szükséges ismeretek tananyagba illesztését. Végül, elemeztem néhány külföldi ország tárgybeli tankönyveit, elérhető oktatási anyagait is.

E vizsgálatok összegzésként megállapítható, hogy a mai tankönyvek nem használják ki a kerettantervek kínálta, szűkös időkeret lehetőségeit sem. Az időjárással kapcsolatos fejezetek tárgyalása hiányos, általában nem tér ki az előrejelzésben alkalmazott eszközök, módszerek, összefüggések legalapvetőbb ismertetésére sem. Így azok nem nyújthatnak segítséget az időjárás előrejelzések értelmezéséhez, az azonnali intézkedésekhez, az ismétlődő veszélyek kockázatát tudatosan mérséklő, közösségi vagy egyéni döntésekhez. Ezért, szükségesnek tartom a földrajz tankönyvek új tananyagrészekkel való, óvatos kiegészítését, valamint a tanárképzés oktatási anyagának tárgybeli bővítését. E bővítésnek a tárgyi ismereteken túl, a környezeti tudatosságra is ki kell térnie, amibe érdemes végre beemelni a kockázatok értelmes kezelését csakúgy, mint az időjárás szélsőségek és az emberi tevékenység közötti – nem mindenben egyértelmű – kapcsolatokat is.

Az előadásban végül bemutatom, hogy e célok érdekében milyen konkrét fejezeteknél javaslom az egyes évek tananyagának kiegészítését. E módszertani anyagok elkészítése és első kipróbálása az előadás idejére nagyrészt megvalósul, sőt a tanárképzésben már számítok az első visszajelzésekre is arról, hogy miként fogadják a tanulók az új ismereteket.

A FENNTARTHATÓ ENERGIAHASZNÁLAT TUDATOSÍTÁSÁNAK LEHETŐSÉGEI AZ ISKOLÁBAN ÉS AZON KÍVÜL

RÁZSI ANDRÁS – KOVÁCS ENIKŐ

uranus442@freemail.hu

eniko.kov@gmeil.com

Eszterházy Károly Főiskola, Neveléstudományi Doktori Iskola

Témakörök: Környezetpedagógia

Előadásunk az alkalmazkodás melletti, másik társadalmi kihívás, a klímaváltozás megállítása érdekében szükséges lépések iskolai és iskolán kívüli tudatformálási lehetőségeit, módszereit foglalja össze. E lépések főleg az energiahasználatra irányulnak, mert ez a szektor felelő háromnegyed részben az eddigi felmelegedésért, és mert a számítások szerint a mai energia-termelési és fogyasztási struktúránk hosszú távon nem is fenntartható. Kevesebb energiával kell megtermelnünk mindezt, amire a minőségi élethez valóban szükség van, egyszersmind az energiát a környezetre kevésbé káros, lehetőleg megújuló forrásokból kell minél nagyobb arányban kinyernünk. Mivel mindkét szükséges változtatás lassú folyamat, és mert a felnőtt generációk mindig nehezebben váltanak, logikus e célokat az ifjúságnál elkezdni.

Az előadásban ismertetendő tevékenységünk célja olyan eszközök és módszerek kidolgozása, amelyek az iskolában és iskolán kívül segíthetik az ésszerű energiatakarékosság és a megújuló energiaforrások szemléleti befogadását, majd gyakorlati elterjedését. Az iskolában való tudatosításhoz a földrajzóra keretein belül dolgozunk ki oktatócsomagokat, amelyek a kérdéskört életkortól függően, jó példák bemutatásán keresztül ki tudják fejteni. Mint az előadásban konkretizáljuk, ez nemcsak a tematikus tudás és irányultság terjesztését tudja biztosítani, de sokféle kulcskompetencia fejlesztésére is alkalmas.

Az iskolán kívüli eszközök felkutatása azért fontos, mert bár az ifjúság a médiumok üzeneteinek fő fogyasztója, ez a csatorna azért a felnőtt generációkhoz is eljut. Így, gyorsítja az átalakulást, illetve termékeny talajt teremthet a fiatalabbak javaslatainak befogadására. E ráhatás leghatékonyabb csatornáit a média, az internet és a közvetlen személyesség hiteleségével operáló, tematikus civil szervezetek. Mindegyiknek vannak előnyei és hátrányai, de mindhárom csatornát érdemes felhasználni a fenti célok érdekében.

Tevékenységünket mindkét területen annak feltérképezésével kezdtük, hogy korcsoportos bontásban készített, célzott kérdőívek feldolgozása nyomán képet kaptunk a témakör ismeret- és vélemény-torzulásairól. A válaszok zömmel Heves-megyéből érkeztek vissza, de mindhárom korosztályban (iskolások, egyetemisták-pályakezdők és érett munkavállalók) elkülönítettünk egy másik, országos jellegű csoportot is.

A felmérés tanulságain túl, be kívánjuk mutatni az iskolai oktatócsomagokkal illetve civil találkozókkal kapcsolatos tapasztalatainkat is. Ebben sem a mi tan- és segédanyagaink szakmai tartalmát kívánjuk hangsúlyozni, hanem azok fogadtatását, sikereink és viszonylagos kudarcaink módszertani tanulságait.

A KLÍMAVÁLTOZÁSI ISMERETEK ÉS ATTITÚDOK BEFOGADÁSÁNAK TAPASZTALATAI AZ ÁLTALÁNOS ISKOLÁBAN

KISS BARBARA

kiba5@freemail.hu

Eötvös Loránd Tudományegyetem Földtudományi Doktori Iskola;
Eszterházy Károly Főiskola Természettudományi Kar;
Eszterházy Károly Főiskola, Tanárképző Központ

Témakörök: Oktatási módszerek, szakmódszertan; Oktatási módszerek, szakmódszertan

Az előadásban azt kívánom bemutatni, hogy az elmúlt három évben milyen tapasztalatokat szereztem a klímaváltozáshoz kapcsolódó ismeretek és irányultságoknak iskolai oktatása, ezek képzéssel való fejleszthetősége és az így szerzett tudás tartóssága tekintetében. Az éghajlatváltozáshoz való társadalmi alkalmazkodást ugyanis már az általános iskolában el kell kezdeni. Egy ezt célzó prezentáció-sorozat (Mika et al, 2010) és saját tesztkérdéseim felhasználásával, két iskola 6. és 7. osztályaiban, három fordulóban mértem a foglalkozások előtti tudásszintet, valamint a közös feldolgozást követő teszt eredményeinek javulását, illetve, ugyanezt a tesztet egy évvel később megismételve, az ismeretek maradátságát. Tanulságos, hogy bár a 3-4 órás szakköri jellegű képzést követően ugrásszerűen javultak az eredmények, az egy év elteltével ellenőrzött tudás már csak kis mértékben haladta meg a képzés előtti szintet.

E tapasztalatok birtokában, további munkám célja egy oktatási segédanyag iskolai kipróbálása és ennek a tapasztalatokkal együtt történő közreadása. Így szeretném elősegíteni az általános iskolás tanulók klímaváltozási ismereteinek elmélyítését, egyszerűsített környezettudatos gondolkodásuk és magatartásuk erősítését.

Gyakorló földrajztanárként az a tapasztalatom, hogy a fenti kiegészítő oktatási formák nélkül, az általános iskolai képzés nem kínál kellő tudást a tanulóknak. Amikor ennek okát a magyarországi tankönyvekben kerestem, kiderült számomra, hogy azokban igen kevés ismeret található a klímaváltozás témaköréből. Ezen felbuzdulva kérdőívet tölttettem ki az egri és az Eger környéki általános iskolák nyolcadik osztályos tanulóival, annak ellenére, hogy a tankönyvek csekély ismeretet szolgáltatnak, milyen mértékben foglalkoznak a klímaváltozás témakörével az iskolában és az iskolán kívül. Ennek a több száz válasznak a kiértékelése most folyik. Az első benyomások szerint azzal a figyelemre méltó tanulsággal, hogy a tanulók egy része már ebben a 13-14 éves korban maguktól is érdeklődnek annyira a témakör iránt, hogy az internetről, vagy az ismeretterjesztő TV-csatornákról hevenyészett ismereteket szerezzenek a témakörrel és a hozzá kapcsolódó tennivalókról. Céлом az, hogy ezt az érdeklődést szervezett, szaktanár által segített formában is kielégítse az iskola!

TANKÖNYVEK VIZSGÁLATA

Elnök:

MOLNÁR EDIT KATALIN
Szegedi Tudományegyetem, Bölcsészettudományi Kar

Opponens:

LESZNYÁK MÁRTA
Szegedi Tudományegyetem, Juhász Gyula Pedagógusképző Kar

A tankönyvszövegek típusai és a megértésüket befolyásoló tényezők

NAGY ZSUZSANNA
Szegedi Tudományegyetem, Oktatáselméleti Kutatócsoport

FÜZ NÓRA
Szegedi Tudományegyetem, Neveléstudományi Doktori Iskola

Egy 9. évfolyamos nyelvtan tankönyv tanulhatóságának vizsgálata

BŰS ENIKŐ
Szegedi Tudományegyetem, Bölcsészettudományi Kar

Hogyan tanít és milyen nemi szerepeket közvetít egy társadalomismeret tankönyv?

SÍPOS BLANKA
Szegedi Tudományegyetem, Bölcsészettudományi Kar

A nemi szerepek szocializációja a tankönyvekben

LOSITS ANNA KATALIN
Szegedi Tudományegyetem, Bölcsészettudományi Kar

Tudás, tudásteremtés és -közlés magyar szerzők tudományos szövegek alkotását segítő tankönyveiben

MOLNÁR EDIT KATALIN
Szegedi Tudományegyetem, Bölcsészettudományi Kar

SZIMPÓZIUM–ÖSSZEFOGLALÓ

Témakörök: Tanulás, tudás; Oktatási módszerek, szakmódszertan

A taneszközök vizsgálata a hazai pedagógiai szakirodalomban a téma súlyánál jóval kisebb figyelmet kap. A taneszközök fejlesztésének elméleti kérdéseivel gyakrabban találkozni (pl. F. Dárdai, 2002; Karlovitz, 2001). A kutatási projektek száma szerény. Közülük ismertebb Nagy (1980) tudástechnológiája, Kojanitz (2005) és munkatársai analízisei, vagy nyelvi elemzések (pl. B. Fejes, 2002). A tankönyvi akkreditáció törvényi szabályozása megad ugyan a bírálati szempontokat, de ezek tipikusan nem érintik mélyen a pedagógiai megfelelés kérdéseit – általában a szakértői, alkalmazói tapasztalati megítélés kap elsődleges szerepet a részletes elemzés helyett.

A tankönyvek taníthatóságát alapvetően meghatározó, de pontosan csak mélyelemzéssel vizsgálható jellemzők közé tartozik a tankönyv episztémológiája; a benne felépített fogalomstruktúra; a szövege megformáltságának a tanulás fogalmi műveleteit előkészítő, segítő volta; vagy az identitást érintő, a társas világot bemutató közlések, amelyek a rejtett tanterv hatásmechanizmusain át hatnak. A szimpózium előadásai ezért a taníthatóság nézőpontjából vizsgálnak az oktatás különböző szintjeire szánt köteteket e területeken kvantitatív és kvalitatív módszerekkel. Az első előadás a tankönyvi szövegek nyelvi feldolgozhatóságának jellemzésével foglalkozó szakirodalom áttekintése. A hazai és nemzetközi elméleti és empirikus vizsgálatok szintézise mellett az utóbbiak szempontjainak hazai alkalmazhatóságának lehetőségét is vizsgálja. A következő három előadás a közoktatásban használt nyelvtan, társadalomismeret és olvasás tankönyvek részletes vizsgálata a fogalomstruktúra, illetve a társadalmi nemek reprezentációja szempontjából. Az ötödik előadás a felsőoktatásnak szánt szövegalkotás-segédkönyvek részletes elemzésével azok tudás-és szövegalkotás-felfogását jellemzi.

A szimpóziumban bemutatott vizsgálatok tanulságai túlmutatnak az adott, elemzett köteteken. Jó támpontokat kínálnak a vizsgált tartalmi területeken a taneszközök tanulhatóságának, beválásának empirikus kutatásához, illetve taneszközfejlesztők munkájához.

A TANKÖNYVSZÖVEGEK TÍPUSAI ÉS A MEGÉRTÉSÜKET BEFOLYÁSOLÓ TÉNYEZŐK

NAGY ZSUZSANNA* – FŰZ NÓRA**

nagyzs@edpsy.u-szeged.hu

*Szegedi Tudományegyetem, Oktatásméleti Kutatócsoport

thaliana7@yahoo.de

**Szegedi Tudományegyetem, Neveléstudományi Doktori Iskola

Témakörök: Tanulás, tudás; Kognitív fejlődés és fejlesztés

A szövegértés iskolai fejlesztése szempontjából fokozott jelentősége van a tankönyvek szövegeinek, hiszen sok tanuló számára az olvasás kizárólag az írott tananyag alapján történő tanulás során megvalósuló olvasási tevékenységet jelenti. Ezért az iskolai feldolgozásra szánt szövegek minősége, érthetősége szoros összefüggésben áll az olvasástanítás sikerességével.

A hazai tankönyvkutatás a szövegekre vonatkozó vizsgálódás során leginkább azok tanulhatóságát, a társadalmi és tanulói igényeknek való megfelelést, a bennük foglalt ismeretek, fogalmak rendezettségét, mennyiségét és szakszerűségét elemzi, illetve nyelvészeti jellegű vizsgálatokat folytat. Kevésbé feltárt terület azonban a hazánkban, hogy milyen típusú szövegek válnak tananyaggá, és ezek megértését milyen tényezők befolyásolhatják.

A nemzetközi és hazai szakirodalom feldolgozására épülő kutatásunk célja, hogy válaszokat keressen ezekre a kérdésekre, és autentikus tankönyvi példákkal illusztrálja a szakirodalomban azonosított szövegtípusokat. Emellett összegyűjtjük azokat a tényezőket, amelyek hatást gyakorolnak a tankönyvi szövegek megértésére, illetve szintén a szakirodalomra támaszkodva a különböző szövegformátumok és -típusok esetén javaslatokat fogalmazzunk meg a szövegértés fejlesztésére és értékelésére vonatkozóan.

A folyamatos, nem folyamatos és kevert formátumú tankönyvi szövegek az élmény-, információ- és tudáskínáló fogalomhármás mentén csoportosíthatók. A tankönyvek tudáskínáló szövegeit vizsgálva azonban két altípust is megkülönböztet a nemzetközi diskurzus, mely a tananyag feldolgozásának iránya alapján azonosított cáfoló és nem-cáfoló típusú szövegek hatékonyságát kutatja. Bár a nemzetközi kutatások a cáfoló típusú szövegek hatékonyságát igazolták a nem-cáfoló szövegekkel szemben, a hazai tankönyvek kevésbé alkalmazzák ezt a szövegtípust. Előadásunkban a fenti dimenziók mentén vizsgáljuk a reprezentativitás igénye nélkül kiválasztott tankönyvi szövegkorpust, és mutatjuk be a különböző szövegformátumok altípusait is. A papíralapú taneszközök mellett kitérünk az elektronikus tananyagok szövegeire is.

A tankönyvszövegek tanulhatóságát kutató vizsgálatok eredményeit összegezve öt tényezőt azonosítottunk, melyek befolyásolhatják a tanulók szövegértését. A tankönyvkutatások szerint a szövegértés szempontjából fontos, hogy milyen (1) a tankönyvek mondatainak szerkezete, hossza, (2) a szakszavak mennyisége, (3) a szövegek nyelvhasználata, nyelvhelyessége, helyesírása, (4) a folyamatos és nem folyamatos szövegek aránya, és ezen belül a képi információk mennyisége és minősége, valamint (5) a tankönyvszövegek tipográfiai jellemzői.

Kutatásunk a tankönyvi szövegtípusok, illetve a tankönyvszövegek megértését befolyásoló tényezők átfogó összegzése által kínál új alapokat az olvasás- és tankönyvkutatás számára. Kutatásunk következő lépéseként szakirodalmi összegzésünkéből kiindulva elemezzük a közoktatás tankönyveit, és vizsgáljuk a bennük szereplő szövegtípusok arányait, jellemzőit.

EGY 9. ÉVFOLYAMOS NYELVTAN TANKÖNYV TANULHATÓSÁGÁNAK VIZSGÁLATA

BÚS ENIKŐ

enikobus@yahoo.com

Szegedi Tudományegyetem, Bölcsészettudományi Kar

Témakörök: Tanulás, tudás; Oktatási módszerek, szakmódszertan

Tantervünk spirális felépítésének megfelelően a nyelvtan tantárgy 9. évfolyamtól kezdve tárgyalja újra a magyar nyelv grammatikáját (fonológia, morfológia, mondattan, szövegten) és helyesírását az általános iskolai szintnél jóval differenciáltabban. A mélyebb és strukturáltabb tananyag megértése, interiorizációja a későbbi alkalmazás elengedhetetlen előfeltétele: például az anyanyelvi rendszer felépítésének és működésének megértése elősegíti az idegennyelv-tanulást (Sominé, 2011), az általános szabállyal leírható helyesírási problémák megértése pedig csökkenti az elkövetett vétségek számát az adott hibatípusban (Orosz, 1974). A nyelvtan taneszközök feladata a magyar nyelv struktúrájának bemutatása, a tanulói megértés elősegítése, a szófaji és mondattani rendszerek közötti átjárhatóság és áttekinthetőség biztosítása, ezáltal képezve tudatos anyanyelvi beszélőket. A hazai vizsgálatok között ritka a nyelvtankönyvek elemzése, és az elemzési szempontok között nem mindig jelenik meg a tanulhatóság. A jelen előadás célja egy 9. évfolyamnak szánt, korábban még nem elemzett nyelvtan tankönyv elemzése elsősorban Nagy József (1985) tanulhatósági szempontjai (átjárhatóság, körbejárhatóság, bejárhatóság, stb.) alapján.

A tankönyv legutóbbi, 2012-ben megjelent kiadásának morfológiai és szintaktikai fejezeteit vizsgáltam mind kvalitatív, mind kvantitatív módszerekkel. Az utasítások lényegre törőek, a leírások, definíciók – terjedelmüket tekintve – azonban szakközépiskolások számára már nehezen érthetőnek tűnnek, például mert a definíciók legtöbbje hosszabb, mint 100 betűhely (vö. Kojanitz, 2003). Az ismerethalmazok megismerési sorrendje több helyen (pl. a morfémák vagy a szintagmák tanításakor) nem tűnik megfelelőnek, mert a kötet nem helyezi el a már bemutatott ismereteket egy tágabb nyelvészeti fogalomhalmazban; a vertikális átjárhatóság nincsen lehetővé téve. Lehetséges, hogy ez hozzájárulhat néhány tévképzet kialakulásához (pl. ahhoz a feltevéshez, hogy a mondat állítmánya mindig az ige), illetve a diákok problémáihoz a nyelvek szófaji és grammatikai sajátosságaival kapcsolatban. A horizontális átjárhatóságot több rendszerező táblázat és ábra biztosítja. Bejárhatósági szempontból a tankönyv megfelelő, több ponton is visszacsatol a már tanultakhoz. Az ismeretek körbejárásának szempontjai összemosódnak, néhol keverednek is (pl. a főnevek tulajdonságainak bemutatásakor). A tankönyvben alkalmazott feladatok és munkaformák változatosak és tanuló-, illetve kommunikáció-központúak, azonban a korábbi nyelvtankönyv-elemzésekhez hasonlóan (Juhász, 2010; Kerber, 2005, 2008) itt is inkább a strukturalista nyelvleírás a domináns.

A vizsgált tankönyv felépítése nem egyedi, több hasonló használatos a közoktatásban. Az elemzés a tankönyv tanulásszervezési döntéseinek több olyan pontjára is rámutat, melyek a tanulhatósági szempontok alapján gyengének bizonyultak. A pedagógusnak ezeken a bizonytalan pontokon különös figyelemmel kell átsegítenie tanulóit.

HOGYAN TANÍT ÉS MILYEN NEMI SZEREPEKET KÖZVETÍT EGY TÁRSADALOMISMERET TANKÖNYV?

SIPOS BLANKA

siposblanka@hotmail.com

Szegedi Tudományegyetem, Bölcsészettudományi Kar

Témakörök: Tanulás, tudás; Társadalomtudományi oktatás

Társadalomismeret tankönyv elemzésére találunk nemzetközi gyakorlatot (pl. Georg Eckert Nemzetközi Tankönyvkutató Intézet) és hazai példát is. A vizsgált témák: a közvetített önkép és ellenségkép, illetve az integrációt vagy a kirekesztést elősegítő hatások (Dévényi és Rutsch, 2009). Itthon az etnikai tartalmak megjelenését kutatta Terestyéni (2005). Az elemzések azt mutatják, hogy a társadalomismeret könyvek nem tudatosan, de nem valós képet mutatnak a kisebbségekről. E tankönyveknek a használhatóságát különösen befolyásolja az, hogy közel pontos képet adnak-e a társadalomban megjelenő nemi szerepekről, illetve ezt a tudást optimálisan közlik-e.

Hazai társadalomismeret tankönyvek ritkán válnak elemzés tárgyává, ezért előadásom célja egy középiskolásoknak szóló társadalmi és állampolgári ismeretek könyv vizsgálata a tanulhatóság és a társadalmi nemek reprezentációja terén.

A tananyag tanulhatóságára, a betöltött funkciók megjelenésének vizsgálatára Kojanitz (2003) és Nagy (1980) szempontjait alkalmaztam. A szerzők tankönyvi funkciók közül törekedtek minél többet betölteni (motiváció, ismeretátadás, rendszerezés, koordináció, differenciálás, tanulásirányítás, tanulási stratégiák tanítása, az önértékelés elősegítése, értékekre nevelés, Kojanitz, 2003). A tankönyv nem törekszik differenciálásra a tananyagban. A szöveg érthetősége megkérdőjelezhető, mivel a véletlenszerűen megvizsgált szövegrészekben csak a mondatok mintegy negyede állt kevesebb, mint 70 karakterből – Kojanitz (2003) szerint ez a határ a magyar nyelvű tankönyveknél is a korosztály számára könnyű feldolgozhatóságot valószínűsítő szintaktikai jellemzőkkel társul.

A másik vizsgálati kérdés a nemi szerepek reprezentációja, kiemelve az illusztrációkat. Itt kvalitatív adatgyűjtési technikát alkalmaztam: a verbális és a képi szöveg milyen arányban tárgyal férfiakat, illetve nőket. A könyv 27 kiemelt személyt mutat be, ők mind férfiak. Nők a képek kevesebb, mint 10%-ban jelennek meg. A csak nőket ábrázoló képeken hiányos vagy lenge ruhában láthatók, általában művészi alkotáson és sztereotip helyzetben. A könyv bibliográfiája sorol fel női szerzőket, de csak minden 10. férfiszerepre jut egy nő, és a szöveg ritkán utal rájuk. A családhoz kötődő nemi szerepek nem jelennek meg a kötetben.

Az eredményeim alapján feltehetően nem optimális a kiválasztott tankönyv az adott korosztálynak feldolgozásra. A szövege nehezen érhető, ezért a képek még fontosabbá válnak a mintaadás és érték közvetítés során. A tankönyv támogatja a társadalmi nemi sztereotípiák továbbélését. Az elemzés segíthet tudatosítani, hogy a reflektálatlan tankönyvszerzői választások a tankönyv használhatósága ellenében hathatnak. A jelen esetben felvetődik, hogy tud-e mindenki számára azonosulási pontokat kínálni, illetve a rejtett tartalmai az egyenlőséget tükrözik-e. Érdemes fontolóra venni e terület tankönyveinek további analizisének szükségességét.

A NEMI SZEREPEK SZOCIALIZÁCIÓJA A TANKÖNYVEKBEN

LOSITS ANNA KATALIN

losits.kata@gmail.com

Szegedi Tudományegyetem, Bölcsészettudományi Kar

Témakörök: Tanulás, tudás; Társadalomtudományi oktatás

Az iskola mindig az adott társadalom kultúrájának értékeit, normáit közvetíti, ez jól tükröződik a tankönyvekben (H. Sas és Háber, 1980). Ebből arra következtethetünk, hogy a tankönyvekben többek között kifejezésre jutnak a társadalomban jelen lévő nemi szerepek is. Bár az oktatási dokumentumokban, a tankönyvrendeletekben a nemek közötti egyenlőség megjelenik, az iskolában azonban nemcsak a kitűzött oktatási, nevelési célok befolyásolják ennek érvényesülését, hanem a rejtett hatásmechanizmusok is (Tomasz, 2006; Thun, 1996; Kereszty, 2005). – A tankönyvelemzés, tankönyvkutatás, úgy tűnik, nem eléggé kihasznált módszer Magyarországon. Kojanitz (2005) bemutatja, hogy előre meghatározott mérési szabályok szerint kvantitatív adatok gyűjthetők a tankönyv különböző jellemzőiről, melyekhez indikátorok rendelhetők, ezáltal konkrétan megragadhatókká tehető a tankönyvek használhatóságának problémái.

Az előadás célja annak vizsgálata, miként alakítják a tankönyvek a nemi szerepek tanulását a rejtett tanterv hatásait figyelembe véve. A témában eddig végzett hazai vizsgálatok tipikusan régebbieket, és általában azt mutatták, hogy a két nem sztereotip módon jelenik meg a tankönyvekben, a férfiak pedig dominánsabban vannak jelen. Az utóbbi években különösen ritka az ilyen elemzés, miközben a társadalmi változások a nemi szerepekre is feltehetően befolyást gyakoroltak. Ezért a jelen kutatás a nemi szerepek ábrázolásának változását helyezi a középpontba. Négy negyedik évfolyamos tankönyvet vettem kvantitatív elemzés alá egy átfogó szempontrendszer alapján, amelyet részben H. Sas és Háber (1980) vizsgálatából adoptáltam.

Eredményeim azt mutatják, hogy az elemzett tankönyvek mindegyikében a nemek aránytalan módon reprezentáltak, a fiú-férfi szereplők felül-, míg a női-lány szereplők alulreprezentáltak jellemző. A külső és belső tulajdonságokban szintén aránytalanságot figyeltem meg. A lányok-nők főleg idealisztikus módon jelennek meg, szépek és jók; külső tulajdonságokkal jellemzik őket a legmagasabb arányban. A két nem tevékenységeiről alkotott tankönyvi kép erősíteni látszik a nők passzivitását, hiszen sok esetben nem derült ki a lányok-nők foglalkozása, vagy ha mégis, akkor főként sztereotip foglalkozások és tevékenységek végzése közben mutatták be őket, ellentétben a fiúkkal, akik viszont az adatok alapján tevékenyek.

A tankönyvek szocializációs funkciója csak egy több más között. Az olvasás képességének fejlesztése elengedhetetlen a tanulók életben való előrejutáshoz. Ez az oktatási-nevelési cél azonban nem biztos, hogy megvalósul, ha a tankönyvek a rejtett tanterveiken keresztül olyan világot mutatnak, mely merőben eltér a valóságtól, ezáltal a tanulók nem tudnak kapcsolatba kerülni a szövegekkel, így érdeklődésüket veszthetik, gyengülhetnek a tantárgyi attitűdjeik és motivációjuk is.

A TUDÁS, TUDÁSTEREMTÉS ÉS -KÖZLÉS MAGYAR SZERZŐK TUDOMÁNYOS SZÖVEGEK ALKOTÁSÁT SEGÍTŐ TANKÖNYVEIBEN

MOLNÁR EDIT KATALIN

molnar@edpsy.u-szeged.hu

Szegedi Tudományegyetem, Bölcsészettudományi Kar

Témakörök: Tanulás, tudás; Kognitív fejlődés és fejlesztés

A felsőoktatás expanziójával hazánkban is megjelentek a magyar nyelvű tanulmányokhoz kapcsolódó, a magyar nyelvű írásbeli tudományos kommunikációt segítő–fejlesztő tankönyvek. Ugyanakkor az anyanyelvi szövegalkotás kutatása nálunk nem követte az igények növekedését (szemben a nemzetközi, különösen az angolszász helyzettel, mind a szövegten, mind a fogalmazáskutatás és -pedagógia [Composition Studies] terén, l. pl. Swales, 1990; Torrance, Alamargot, Castelló, Garnier és Kruse, 2012; Molnár, 2001). Így a hazánkban megjelenő tankönyvek nem támaszkodhatnak a szerzők saját tapasztalatain túl kutatási adatokra a felsőoktatásban tanulók és tanítók gondolkodásáról, fejlettségéről–felkészültségéről, szükségleteiről (vö. Molnár, 2010). A tudományosírás-kurzusokat vezetőknél sincs megalapozott információjuk az egyes tankönyvek beválásáról, egymáshoz viszonyított hatékonyságáról. Az előadásban 12, a rendszerváltás után megjelent, hazai szerzők által a felsőoktatásnak szánt szövegalkotás-tankönyvet vizsgáló folyamat, fogalmi, nyelvi és kódolási szempontok szerint, hogy didaktikai nézőpontból jellemezhessem a hasznosíthatóságukat.

A folyamat szempontok a tudományos kommunikáció képességeinek (különösen az írásbeli szövegértésnek és -alkotásnak), az önszabályozásnak, a metakogníciónak a fejlesztésére vonatkoznak; illetve a szövegalkotás folyamatának felfogására és hatékonyabbá tételére (például az átdolgozás tanítására). Itt elemzem a megértés támogatásának módszereit is: vannak-e és milyen jellegű feladatok, követendő vagy elemzendő professzionális mintaszövegek, diákszövegek. Vizsgálom továbbá, hogy tartalmi terület-specifikus vagy általános tárgyalást adnak-e a tankönyvek, és hogy a monologikus vagy dialogikus megközelítéssel írhatók-e le (vö. Zrinszky, 1993). A fogalmi szempontok közé a sorolhatók a kutatómódszertani tanácsok: a kutatási kérdés megfogalmazása, a szakirodalom feltárása és feldolgozása. Ugyancsak ebbe a csoportba tartoznak a dolgozat szövegének tartalmi szempontjai, vagyis a fogalmi kidolgozás segítése, egyrészt a tartalmak kibontásának mikéntjére, mélységére, másrészt az elrendezésre és a műfaji szabályokra vonatkozó tanácsok és kifejtések. A nyelvi kidolgozás területét a tudományos stílus és szókinccs, illetve a nyelvhelyesség tárgyalása adja. A kódolási szempontok közé a helyesírás, a központozás, a formázás segítése tartozik. Praktikus okokból ide sorolható az idézés és a hivatkozás tárgyalása is (a szövegbeli megjelenése és a stíluszabványokban rögzített szabályai miatt), bár szólnak érvek amellett is, hogy az előző szempontok bármelyikével társítható, vagy önállóan is kezelhető lenne.

A vizsgálat legfőbb tanulsága, hogy a szerzők a saját oktatói és/vagy kutatói háttérüknek megfelelő hangsúlyokat érvényesítenek a műveikben, amelyek így egymástól rendkívüli módon különböznek. Kevés a vizsgált szempontok közötti kiegyensúlyozottságra törekvő, akárcsak a dialogikus, megértetést célzó, egy diskurzusközösségbe beavatni szándékozó tankönyv.

OKTATÁS- ÉS HUMÁN TELJESÍTMÉNYTECHNOLÓGIA – HPT KUTATÁSOK – A DIGITÁLIS TARTALMAK HOZZÁFÉRHETŐSÉGÉNEK OBJEKTÍV ÉS SZUBJEKTÍV FELTÉTELRENDSZERE

Elnök:

NÁDASI ANDRÁS
Eszterházy Károly Főiskola, Tanárképzési és Tudástechnológiai Kar

Opponens:

Z. KARVALICS LÁSZLÓ
Szegedi Tudományegyetem, Bölcsészettudományi Kar

Adatbázisok, intézményi repozitóriumok, oktatói weboldalak oktatásban betöltött szerepének feltérképezése

CZEGLÉDI LÁSZLÓ
Eszterházy Károly Főiskola, Tittel Pál Könyvtár és Médiacentrum

Az információközvetítő szakmák új média-kompetenciái, az újmédia lehetőségei

FORGÓ SÁNDOR
Eszterházy Károly Főiskola, Tanárképzési és Tudástechnológiai Kar

IKT-támogatású humán teljesítmény-technológiai kutatások a tanárképzés területén

TÓTHNÉ PARÁZSÓ LENKE
Eszterházy Károly Főiskola, Tanárképzési és Tudástechnológiai Kar

Kulturális örökségünk digitális archívumokban őrzött forrásainak felhasználása az oktatásban és a közreműködő szakemberek IKT műveltsége

TÓVÁRI JUDIT
Eszterházy Károly Főiskola, Tanárképzési és Tudástechnológiai Kar

SZIMPÓZIUM–ÖSSZEFOGLALÓ

Témakörök: Elektronikus tanulási környezetek. IKT, e-learning, távoktatás; Pedagógusképzés, pedagógus pálya

A T. Gilbert (1978) által kidolgozott humán teljesítménytechnológia (HPT) bevált modell az optimális humán (tanulási, vagy munka) teljesítmény eléréséhez. A hiányosságok feltárására, az egyén és közösség számára egyaránt értékes, eredményes hagyományos, és IKT megoldásokra egyaránt koncentrálnak. Szimpóziumunk célja, a HPT kutatások eredményeinek bemutatása, megvitatása, a tanári mesterség fejlesztése, a közgyűjteményi szakemberképzés, és az egyéb információközvetítő szakmák területén, valamint az adatbázisok, intézményi repozitóriumok, oktatói weboldalak oktatásban betöltött szerepének feltérképezése.

A digitális tanulási környezetek kialakítása és működtetése új tanári szakértelmet, kompetenciákat igényel. A mérhető tanulói teljesítmény kialakítására, az iskola elszámoltathatóságára való törekvés előtérbe helyezi a tanári teljesítményt. A tanári teljesítmény mögött olyan kompetenciáknak, ismereteknek, készségeknek kell állni, amelyeket az eddigi képzés egyszerű kiegészítésével nem lehet kialakítani. Ezért a tanári műveltség tartalmának, a tanárképzés és tanártovábbképzés konceptuális rendszerének is át kell alakulnia. Előtérbe kell kerülnie a tanári tevékenység folyamatos és hatékony segítségének. A rendelkezésünkre álló IKT lehetővé teszi a tanári munka hatékony segítségét.

A tanárképzés mellett képet kapunk az információátörökítő szakmákban tevékenykedők körében, az IKT-n túlmutató új média rendszerek használatának oktatás-módszertani ismérveiről. Az új média nemcsak platform, nemcsak eszköz, hanem filozófiája van. A hagyományos szemléltető eszközökön szocializálódott tanárok még nincsenek birtokában az új típusú e-learning, m-learning formák sajátosságaival. A tanár, informatikus könyvtáros, mozgókép és médiakultúra, kulturális örökség szakos hallgatók körében időszerű feltárni, hogy az információs társadalom „gyakorlásához” milyen elengedhetetlen „gyártó-fogyasztói” kompetenciák szükségesek.

A digitális tanulási környezet meghatározója a közgyűjteményi intézményi rendszer. Tudnunk kell, hogy az egyes intézményi ágazatokban (levéltár, múzeum, könyvtár) és az oktatásban milyen hatásokat indukált az alkalmazottak informatikai készségének a változása, a digitális források és keresőeszközök lehetőségei milyen hatással vannak a gyűjtemények létrehozóra és működtetőire, a kutatómunka változásaira, a szerzői jogi kérdésekre, és kulturális örökségünk széles körű megismertetésére és megőrzésére.

Az adatbázisok és intézményi repozitóriumok hasznosítása, valamint az oktatói-kutatói weboldalak tartalmának, hasznosságának felmérése több ponton összekapcsolódik. Alapkérdés, hogy egy adott intézményi tudásvagyonból mit tud felhasználni, illetve mit használ fel egy tanár, valamint milyen tartalmakat, módszereket biztosítanak ezek a tudástárak. Az oktatói weboldalak kutatása azon az elgondoláson alapszik, hogy a diákoknak megbízható és biztos kiinduló pont egy oktató igényes kivitelezésű weboldala, ezeken az oldalakon ugyanis a tanár feltétlenül megbízható információkat, tananyagokat és segédleteket oszt meg a diákokkal.

ADATBÁZISOK, INTÉZMÉNYI REPOZITÓRIUMOK, OKTATÓI WEBOLDALAK OKTATÁSBAN BETÖLTÖTT SZEREPÉNEK FELTÉRKÉPEZÉSE

CZEGLÉDI LÁSZLÓ

laszlo.czegledi@ektf.hu

Eszterházy Károly Főiskola, Tittel Pál Könyvtár és Médiacentrum

Témakörök: Felsőoktatás, felnőttoktatás; Elektronikus tanulási környezetek. IKT, e-learning, távoktatás

Az adatbázisok és intézményi repozitóriumok használata, hasznosítása, valamint az oktatói weboldalak tartalmának, hasznosságának és általános megítélésének felmérése több ponton is összekapcsolódik, amennyiben vizsgálat tárgyává tesszük, hogy az adatbázisok, repozitóriumok tartalmára mennyire építenek az oktatói weboldalak, illetve milyen kapcsolat van közöttük. Másik oldalról pedig szükséges vizsgálni, hogy az oktatói weboldalakon található tartalmak milyen mértékben és módon épülnek be az intézményi repozitórium egységesen kereshető rendszerébe.

Mindkét téma kutatásához válogatott szakbibliográfia készült. A kutatások során a kérdőíves felmérések, az adatbányászat, a szolgáltatáselemzés, a tesztweboldal és a szoftvertesztelés módszereit használtuk.

Az adatbázisok és intézményi repozitóriumok esetében a kutatás alapkérdése, hogy egy adott intézményi tudásvagyonból mit tud felhasználni, illetve mit használ fel egy tanár, valamint milyen tartalmakat, lehetőségeket, módszereket biztosítanak ezek a tudástárak az oktatás támogatásához.

Az adatbázisok tekintetében érdemes különválasztani a saját előállítású adatbázisok, az előfizetett adatbázisok, illetve a szabadon hozzáférhető adatbázisok vizsgálatát.

Az intézményi repozitóriumot két oldalról érdemes vizsgálni az oktatástámogatás szempontjából. Elemezni kell a repozitórium szerkezetét, milyen módon szolgálja a hatékonyságot (kereshetőség, gyorsaság, kompatibilitás stb.). Másrészt szükséges a használói szokások (oktatói és tanulói) felmérése, a repozitórium szolgáltatásainak, hatékonyságának fejlesztéséhez.

Az oktatói weboldalak kutatása azon az elgondoláson alapszik, hogy a diákoknak megbízható és biztos kiinduló pont egy oktató igényes kivitelezésű webszájtja, ezeken az oldalakon ugyanis a tanár feltétlenül megbízható információkat, tananyagokat és segédleteket oszt meg a diákokkal. A kutatással felmértük a tanárok és a diákok általános igényeit az oktatói portálok tartamával, megjelenésével és struktúrájával szemben, továbbá feltérképeztük, hogy mely szolgáltatások segítik optimálisan a diákok tanulási folyamatát.

A kutatás célkitűzései között szerepelt az oktatói weboldalakkal szemben támasztott általános tartalmi igények és az oktatói weboldalak oktatásban betöltött szerepének, használatának, hasznosságának és általános megítélésének felmérése is.

A kutatási eredmények alapján különböző sémák körvonalazhatók az oktatói portálok kialakítására, amelyek az innovatív tartalomkezelő szoftverek segítségével komolyabb programozói tudás hiányában is könnyedén létrehozhatóak.

AZ INFORMÁCIÓKÖZVETÍTŐ SZAKMÁK ÚJ MÉDIA KOMPETENCIÁI, AZ ÚJMÉDIA LEHETŐSÉGEI

FORGÓ SÁNDOR

forgos@ektf.hu

Eszterházy Károly Főiskola, Tanárképzési és Tudástechnológiai Kar

Témakörök: Elektronikus tanulási környezetek. IKT, e-learning, távoktatás; Pedagógusképzés, pedagógus pálya

Az újmédia mint fogalom és gyakorlati megjelenése szakterületenként különböző képet mutat. Míg a kommunikáció és mozgókép (filmtudomány) és a könyvtáros szakma részletekbe mérően foglalkozik az új diszciplínával, addig a neveléstudományban még nem érhetők el „alpművek” a fogalomtisztázást illetően.

A helyzetet egyrészt nehezíti, hogy különbözős írásmódban tűnik fel (újmédia, új média), melyek jelentésükben alaposan eltérnek egymástól. Másrészt az értelmezést illetően egyesek az új információs és kommunikációs technikák technológia (IKT), szinonimájaként tekintenek rá, esetleg web 2.0-val azonosítják – így mint eszközt vagy az alkalmazásokat azonosítják vele. Az újmédia fogalmának adatbázis logikán alapuló felfogása azonban még ismeretlen.

Az előadásomban a tradicionális és „újmédia” értelmezéseken túl szeretném tisztázni, hogy az újmédia kizárólag a mobil eszközökre, táblagépekre, okostelefonokra esetleg az interaktív televíziókra és onlinealkalmazásokra korlátozódik csupán? Munkámban az eszköz és alkalmazás központú megközelítésen túl rá fogok mutatni a tartalomszervezés új formáján alapuló értelmezésre. A hagyományos médiumok nyomtatott és sugárzott formában jutatták el a tartalmat egyfajta a lineáris történet szerkezetben, az újmédia Manovich-féle interpretációja szerint új narrációs technikaként definiáljuk a fogalmát.

A hagyományos eszközökkel történő szemléltetésnek széleskörű szakirodalma van, – a digitalizáció következtében megjelent eszköz-együttesek gyártónként változó platformjai következtében – az újmédia eszközök és a bennük lévő új tartalomszervezés és megjelenítés adta lehetőségeit a szemléltetéssel foglalkozó szakemberek még nem dolgozták fel. Nemcsak az a kérdés, hogy lehet-e az analóg eszközök során használt elveket alkalmazni a digitális eszközökre, hanem az is, hogy a tartalomszervezés hagyományos narratíván alapuló változatát hogy alakítják át az adatbázis logikán alapuló újmédiák? Hogy lehet adatbázisból narratívát „építeni”? Egyáltalán az újmédiák megjelenésével hogyan érvényesíthetők a klasszikus oktatáselmélet alapelvei? Felmerül a kérdés tehát, hogy az új médiának mi a szerepe a tanítási tanulási folyamatban. Alkalmasak-e a jelenleg ismert tanuláselméletek az adatbázis-szemléleten alapuló újmédia felfogás magyarázatára?

A fenti gondolatmenetet követve a TÁMOP-4.2.2. C pályázat keretében a 2.2 modulemben lehetőséget kaptam arra, hogy a „Az információközvetítő szakmák újmédia-kompetenciái, az újmédia lehetőségei” című kutatási alprojektünket elindíthassuk.

Az előadásban a kutatási módszereken túl nemcsak az eszközhasználat módszertani kérdéseit tárjuk fel, hanem azt, hogy a (hagyományos) oktatási folyamatra oly jellemző a narratív logika mellé – tartalomszervezésre és közlésre értve – hogy építhetőbe/fel a digitalizáció révén kialakult adatbázis logika.

IKT-TÁMOGATÁSÚ HUMÁN TELJESÍTMÉNY-TECHNOLÓGIAI KUTATÁSOK A TANÁRKÉPZÉS TERÜLETÉN

TÓTHNÉ PARÁZSÓ LENKE

lenke@ektf.hu

Eszterházy Károly Főiskola, Tanárképzési és Tudástechnológiai Kar

Témakörök: Elektronikus tanulási környezetek. IKT, e-learning, távoktatás; Oktatási módszerek, szakmódszertan

A 21. század oktatásában a tanári teljesítmény mögött olyan kompetenciáknak, ismereteknek, készségeknek kell állni, amelyeket képzés új és nem egyszeri kiegészítésével lehet kialakítani. Napjainkban résztvevői/alkotói vagyunk annak a folyamatnak, hogy a tanári műveltség tartalma, a tanárképzés és tanártovábbképzés konceptuális rendszere is átalakul.

A Humán Teljesítmény-Technológiai, a Human Performance Technology (HPT) feladata a tanulási környezet és a fejlesztési kompetenciák kialakítása az oktatás területén, melynek célja a hatékonyság növelése, a tanulási környezet és a fejlesztési kompetencia kialakítása. A HPT három alapvető folyamat, a teljesítmény elemzése, a folyamatba történő beavatkozás mikéntjének kiválasztása és az eredmények elemzését összefogó összehangolt együtteséből épül fel. A folyamat tervezése megkívánja a jelenlegi és a kívánt teljesítmény elemzését. A cél megvalósítása érdekében a teljesítménykülönbség elérése beavatkozási pontok, módszerek kidolgozását igénylik. Ezt a folyamat/terv fejlesztési stratégiának is nevezhetők.

Az Eszterházy Károly Főiskolán (EKF) folyó kutatás a HPT modell kialakítását/kidolgozását célozza a tanári mesterség fejlesztése területén. Célja olyan tanári fejlesztési kompetenciák, műveltségelemek, javaslatok kidolgozása, mely a tanítási-tanulási folyamat eredményességét hatékonyságát növeli. Elősegítik továbbá az elektronikus- és kommunikációtechnikai eszközöknek a korábbiánál tudatosabb, hatékonyabb felhasználását.

Az informatikai eszközkomponens, az Elektronikus Tanári Teljesítménytámogatási Rendszer (ET3R) kidolgozása, melynek során a szakirodalom tanulmányozása mellett kérdőíves felmérés és mélyinterjúk az oktatókkal/hallgatókkal tapasztalatai és eredményei alapján a jelen helyzetének és az igények letapogatása a cél, mely a tanulmányban kerül bemutatásra.

Kulcsszavak: HPT, fejlesztési kompetencia, hatékonyság.

KULTURÁLIS ÖRÖKSÉGÜNK DIGITÁLIS ARCHÍVUMOKBAN ŐRZÖTT FORRÁSAINAK FELHASZNÁLÁSA AZ OKTATÁSBAN ÉS A KÖZREMŰKÖDŐ SZAKEMBEREK IKT MŰVELTSÉGE

TÓVÁRI JUDIT

tovarij@ektf.hu

Eszterházy Károly Főiskola, Tanárképzési és Tudástechnológiai Kar

Témakörök: Felsőoktatás, felnőttoktatás; Elektronikus tanulási környezetek. IKT, e-learning, távoktatás

A közgyűjteményi intézményi rendszer, különösen annak könyvtári eleme az, amelyik az 1960-as évek óta világszerte úttörője volt az informatikai alkalmazások elterjesztésének. Kutatásunkban vizsgáljuk, hogy az egyes intézményi ágazatokban (levéltár, múzeum, könyvtár) és az oktatásban milyen hatásokat indukált az alkalmazottak informatikai készségének a változása, az információközpontú információs társadalomban a digitálisan létező források és keresőeszközök lehetőségei milyen hatással vannak a gyűjtemények létrehozóira és működtetőire, a kutatómunka változásaira, a szerzői jogi kérdésekre és az oktatásban történő felhasználáson keresztül kulturális örökségünk széles körű megismertetésére és megőrzésére.

A téma fókuszában a digitálisan létező források oktatásban történő felhasználásának lehetőségei és az ehhez szükséges attitűdök állnak. Különös gondot fordítunk az alábbi területek bemutatására:

1. a kulturális identitás, a kulturális örökség fogalma és a digitális könyvtári projektek kialakításának összefüggése,
2. a kulturális örökség megőrzését, védelmét, támogatását célzó intézkedések hatása a különböző kultúrákra,
3. tanítás és tanulás digitális gyűjtemények felhasználásával és az ehhez nyújtható módszer-tani segítség lehetőségei a közgyűjtemények részéről (tantervi útmutatók, forrás-csomagok, online kiállítások lehetőségei).

Kitérünk

- a digitális dokumentumok megőrzésének problémáira, szempontjaira,
- a források hitelességének kérdéseire,
- az egyes szervezeti döntéseket befolyásoló tényezőkre.

A kutatás feltárja, tudományosan megalapozza a közgyűjteményi szakemberek és a pedagógusok képzésfejlesztésének irányát, módszertani segítséget nyújt digitális gyűjtemények felhasználásához az oktatásban és az élethosszig tartó tanulásban.

A digitalizált források használata az oktatásban hatékonyabbá teszi kulturális örökségünk megismerését, színesebbé teszi a tanórákat, elősegíti a kreativitást mind a tanulók, mind a pedagógusok részéről és hozzájárul a résztvevők IKT kompetenciáinak magasabb szintre emeléséhez. A cél egybeesik mind a MaNDA, mind az Európai Unió digitális könyvtári programjának célkitűzéseivel és elősegíti nagyobb arányú megjelenésünket az Európában.

PEDAGÓGUS PROFESSZIÓS MINTÁK ÉS ÉLETUTAK A 20. SZÁZADBAN

Elnök:

NÉMETH ANDRÁS

Eötvös Loránd Tudományegyetem, Pedagógiai és Pszichológiai Kar

Opponens:

PUKÁNSZKY BÉLA

Szegedi Tudományegyetem, Juhász Gyula Pedagógusképző Kar

A pedagógiai szaksajtó mint közéleti és tudományos fórum (1900–1945)

BIRÓ ZSUZSANNA HANNA

Eötvös Loránd Tudományegyetem, Pedagógiai és Pszichológiai Kar

Tudós tanárok tudományos ismeretterjesztő tevékenységek társadalmi hasznosulása a Horthy-korszakban

VINCZE BEATRIX

Eötvös Loránd Tudományegyetem, Pedagógiai és Pszichológiai Kar

A Bárány Eötvös József Collegium tanári karának változásai, 1936–1950.

GARAI IMRE

Eötvös Loránd Tudományegyetem, Pedagógiai és Pszichológiai Kar

Mérvadó pedagógiai szakemberek életútjának megjelenése a Pedagógiai Szemlében - Öndefiníció az enyhülés idején

PÉNZES DÁVID

Eötvös Loránd Tudományegyetem, Pedagógiai és Pszichológiai Kar

SZIMPÓZIUM–ÖSSZEFOGLALÓ

Témakörök: Neveléstörténet, reformpedagógia; Pedagógusképzés, pedagógus pálya

Pedagógus professzió, egyéni életutak, történeti karriermodellek

A szimpózium egy nagyobb – a hazai pedagógiai folyóiratokban kibontakozó pedagógiai szakmai diskurzusokat vizsgáló – OTKA projekt megalapozására szolgáló bevezető kutatás részeként, a 20. században megjelenő különböző pedagógus szerepek és életút alternatívák különböző kutatási megközelítéseinek bemutatására vállalkozik. Célja, hogy kollektív és egyéni életút elemzések segítségével vizsgálja a pedagógiai kommunikáció különböző aspektusait a magyar pedagógus szakma egy-egy kiemelkedő személyiségének vagy csoportjának (Eötvös kollégisták, tudományos végzettségű pedagógiai szakírók) szakmai pályafutása és a tudományos közéletben való részvétele kapcsán.

A makro – és mikrotörténeti nézőpont egymás melletti alkalmazásából adódóan az egyes előadások gazdag könyvészeti és levéltári adatbázis feldolgozására alapozódó elemzése a kvantitatív és kvalitatív kutatások széles módszertani eszköztárát használják fel. Az első előadás a 20. század első felében megjelenő pedagógiai szakajtó, tizennégy országos terjesztésű és a korszak pedagógustársadalmának szerkezetét reprezentáló folyóirat kvantitatív elemzése alapján azt vizsgálja, milyen szerepeket játszottak az érintett folyóiratok a korszak szakmai nyilvánosságában, pl. mennyiben lehettek mintaadók a pedagógiai kérdések tudományos igényű megvitatásánál. A második előadás kvalitatív tartalomelemző eljárás felhasználásával a két világháború közötti középiskolai tanárok tudományos teljesítményének a szűkebb értelemben vett közösség (lakóhely) vonzáskörzetében történő hatását, annak hasznosulását, célközönségét, kommunikációs csatornáit, publikációik tudományos igényességének szintjét vizsgálja. Az ezt követő előadás a rendelkezésre álló gazdag levéltári dokumentumok alapján a Báró Eötvös Collégium tanári karának összetételét, illetve karrierútjainak rang és presztízshierarchiai vizsgálatára vállalkozik. A záró előadás az énkép, a korrajz és a nyelvhasználat elemzésére fókuszálva azt mutatja be, hogyan látják az 1960-as évek vezető pedagógusai saját pályájukat és munkásságukat.

A szimpózium szorosan kapcsolódik a konferencia témájához, történeti nézőpontból vizsgálja a tanulási környezet változásait, amelyekben fontos szerep jut a nagy történelmi eseményeknek, folyamatoknak. Arra hívja fel a figyelmet, hogy a történeti nézőpont és az adott kor történeti-politikai diskurzusai mindig tükröződnek az aktuális kérdésekről folyó szakmai kommunikációban, illetve, az egyes szereplők (akár egyének, akár csoportok) szakmai karrierjében. Az elhangzó előadások a 20. század olyan korszakaira fókuszálnak (a 20. század első fele az 1960-as évekig bezárólag), amelyek bővelkedtek történelmi fordulatokban, ezért ez jó lehetőségeket nyújtanak a pedagógiai jelenségvilág és a politikai-társadalmi jelenségvilág összekapcsolására, egymásra vonatkoztatására.*

* A szimpózium előadásai kapcsolódnak a K 100496 A magyar neveléstudomány története a szakmai folyóiratok tükrében (1945–1989)- tudományos kommunikáció, szakmai diskurzusok című OTKA kutatáshoz. Témavezető: Németh András

A PEDAGÓGIAI SZAKSAJTÓ MINT KÖZÉLETI ÉS TUDOMÁNYOS FÓRUM (1900–1945)

BIRÓ ZSUZSANNA HANNA

birozszusannahanna@gmail.com

Eötvös Loránd Tudományegyetem, Pedagógiai és Pszichológiai Kar

Témakörök: Neveléstörténet, reformpedagógia; Pedagógusképzés, pedagógus pálya

Tárgyszavak: tudománytörténet, folyóirat-kutatás, kollektív életútelelemzés, tudományos mező

A pedagógiai tevékenységek társadalmi környezete folyamatosan változik. Változnak az értékek, a tanítás eszköztára, az ismeretanyag, az iskolahasználók és a pedagógusok összetétele, az egyes iskolatípusok vagy végzettségek szerepe – hogy csak a legfontosabbakat emeljük ki a lehetséges témák közül. A társadalmi változások kiváltotta szakmai kommunikáció is változásnak van kitéve, sőt magának a szakmai nyilvánosságnak a szerepe is jelentősen átalakult az elmúlt száz évben.

A szakmai nyilvánosság legfontosabb színterei a 19. század vége óta a pedagógiai szaklapok. A hazai pedagógiatörténeti sajtókutatások két ágát érdemes elkülönítenünk: azt, amelyben egy-egy téma vagy jelenség bemutatása a cél, s ezt a szövegek vagy az illusztrációk kvalitatív elemzésével érik el (l. pl. Mann/Szabolcs 1997, Kéri 2002, Gécsi 2006); valamint azt, amikor egy-egy történeti korszak szakmai közéletéről átfogóbb képet szeretnénk adni, s ehhez a tudományszociológia módszereit vesszük igénybe (l. pl. az ezredforduló magyar neveléstudományi kommunikációjának jellemzőit In: Németh/Biró 2009).

Kutatásom középpontjában a 20. század első felében megjelenő pedagógiai szaksajtó áll, tehát egy korszak szakmai kommunikációjának vizsgálata a cél, ezen belül is annak feltárása, milyen szerepeket játszottak a korabeli szaklapok a korszak szakmai nyilvánosságában, pl. mennyiben lehettek mintaadók a pedagógiai kérdések tudományos igényű megvitatásánál.

A kutatásba tizennégy országos terjesztésű és a vizsgált időszak pedagógustársadalmának szerkezetét reprezentáló folyóirat került be. Hét mintaévben rögzítettem a megjelent szövegek bibliográfiai adatait, és ezt az adattárat egészítettem ki a tudományegyetemen diplomát szerzett pedagógusszerzők demográfiai és életútadataival (ők írták a szövegek egyharmadát). Vizsgálódásom így a kollektív életútelelemzés és a történetpszichológiai folyóirat-kutatás módszereit ötvözi, s azon tudományszociológiai-tudománytörténeti kutatások sorába illeszkedik, amelyek a neveléstudomány diszciplináris fejlődésének modelljeit szerették volna leírni (l. pl. J. Schriewer/E. Keiner 1993, E. Keiner 1999, K.-P. Horn 2003).

Az általam elemzett folyóirattárban jelenleg mintegy 12 ezer publikációról rendelkezünk adatokkal. Három indikátor – a témaválasztás (elméleti vs. gyakorlati kérdés), a szöveg műfaja és a szerzők iskolai végzettsége (tudományos vs. nem tudományos) – együttes figyelembevételével alkottam meg azokat a változókat, amelyekkel a folyóiratok a 'tudományos jelleg' szempontjából kategorizálhatók. A 20. század első felében még nem beszélhetünk bourdieu-i értelemben tudományos mezőről a pedagógiai tárgyú szakmai kommunikáció területén, de kísérletet tehetünk arra, hogy a folyamat egyes stádiumait megragadjuk. Előadásomban egy makroszintű elemzés keretében szeretném igazolni, hogy a pedagógiai szaklapok ebben a korszakban csak erős megköttetéssel tekinthetők a tudományos diskurzusok színtérének, ami részben műfajilag meghatározott (pl. kiemelt szerepe van a recenzióknak), részben funkcionális differenciálódási folyamatokban leírható (l. a Magyar Pedagógia a 20. század elejétől vállalt misszióját), részben a szerzők intézményi beágyazottságával illetve szakírói habitusával magyarázható.

TUDÓS TANÁROK TUDOMÁNYOS ISMERETTERJESZTŐ TEVÉKENYSÉGEK TÁRSADALMI HASZNOSULÁSA A HORTHY- KORSZAKBAN

VINCZE BEATRIX

vincze.beatrix@ppk.elte.hu

Eötvös Loránd Tudományegyetem, Pedagógiai és Pszichológiai Kar

Témakörök: Neveléstörténet, reformpedagógia; Pedagógusképzés, pedagógus pálya

Tanári professzionalizáció, tudós tanárok, mikroszintű elemzés

A kutatás a két világháború közötti középiskolai tanárok tudományos teljesítményének bemutatásával szemléltetni kívánja, hogy a tanári mesterség a 20. század elejére hivatássá vált, professzionalizációja a többi értelmiségi foglalkozást is érintve végbement. A kutatás elméleti megalapozásában hasznosításra kerülnek a tanári professzionalizáció eddigi eredményei (Németh, Karády, Nagy), amelyekre alapozva a szűkebb értelemben vett közösség (lakóhely) vonzáskörzetében kívánja vizsgálni a tudós tanárok tudományos tevékenységének hatását, annak hasznosulását.

A kutatás célja, hogy mikro-szinten megvizsgálja a pedagógusok az iskola falain túlmutató ismeretközvetítő szerepét, tudományos tevékenységük színterét, célközönségét, kommunikációs csatornáit, publikációik tudományos igényességének szintjét. A vizsgálat személyi korpuszát három vidéki középiskola tanárai képezik a 20. század első felében. A történeti kutatás primer forrásként a helyi források, értesítők, évkönyvek, a helyi sajtóban megjelenő cikkek, visszaemlékezések szolgálnak. Az adatok kvalitatív tartalomelemző eljárás keretében történő feldolgozása lehetőséget ad annak vizsgálatára, hogy a kutatási projekt keretében létrehozott az 1945 utáni pedagógiai folyóiratokra vonatkozó adatbázis segítségével megvizsgálja, hogy a kiemelkedő tudós tanárok tudományos publikációinak azokban történő megjelenését, k, akik 1945 után benn maradtak a pedagógiai elitben?

A kutatás lehetőséget teremt a neveléstudomány, a történelemtudomány, illetve történeti szociológia kutatási eredményeinek, tudományközi határterületének összevetésére. A megvalósuló mikrotörténeti elemzés, az egyes pedagógusok szakmai sikereinek útját kutatva, a megélt események motívumait felidézve lehetőséget teremt a pedagógus szakmai professzionalizáció újabb vetületeinek feltárásához.

A BÁRÓ EÖTVÖS JÓZSEF COLLEGIUM TANÁRI KARÁNAK VÁLTOZÁSAI, 1936–1950.

GARAI IMRE

garai.imre@gmail.com

Eötvös Loránd Tudományegyetem, Pedagógiai és Pszichológiai Kar

Témakörök: Neveléstörténet, reformpedagógia; Pedagógusképzés, pedagógus pálya

Pedagógus professzió, intézménytörténet, karrier utak, rang- és presztízshierarchia

Az előadás Szabó Miklós igazgatóságának kezdetétől, 1936-tól vizsgálom a Báró Eötvös Collégium tanári karának összetételét az intézet 1950-es megszüntetéséig. Egyben felvázolja az intézmény 1895–1950 közötti intézménytörténetének az internátus egykori tagjainak kollektív életúttelemezésével egy posztdoktori munka keretei között történő kiegészítési lehetőségeit. Ehhez az intézmény növendékeinek személyi anyagának levéltári forrásait, a rendes, kinevezett tanárok, illetve a tiszteletdíjas tanárok személyi anyagait, valamint a tanári értekezletek jegyzőkönyveit, továbbá a Magyar Országos Levéltárban, az Eötvös Collegiumra vonatkozó üggyiratokat használtam fel. Ezeket a forrásokat a dokumentumelemzés hagyományos történetírói módszerével elemeztem, a karrier utakat a rang és presztízshierarchián keresztül tártam fel.

Az elemzések nyomán a karrier utak három alapvető típusa különíthető el: azok, akik kellő tudományos ambícióval és tehetséggel rendelkeztek, a collegiumi tagság lejártát követően az úgynevezett „királyi utat” járták be, tehát az intézet tanárává váltak a IX., vagy a VIII. fizetési osztályba sorolva és bő egy évtized alatt egyetemi tanárokká válhattak. Ez az 1945 után felvettekre is igaz, akik közül számosan épp a Collegiumban megszerzett tudástőkéket párosították a politikai elköteleződéssel, hogy az 1948 után kiépülő pártállam keretei között politikai, vagy tudományos pályát fussanak be. Azok, akik nem ambicionálták az egyetemi tanárságot, vagy politikai okokból kifolyólag nem kaphattak katedrát, a Collegium tanárai maradtak, esetleg más tudományos jellegetű intézetnél vállaltak szerepet. Közülük sokan csak jóval hosszabb idő alatt kerülhettek a „méltóságosok rendjébe”, az V. fizetési osztályba, vagy megmaradtak a VI., VII. fizetési osztályban. A collegisták többségének azonban fel kellett adniuk ifjúkori szép reményeiket, így életpályájukat egy vidéki gimnázium tanárként zárták le.

MÉRVADÓ PEDAGÓGIAI SZAKEMBEREK ÉLETÚTJÁNAK MEGJELENÉSE A PEDAGÓGIAI SZEMLÉBEN - ÖNDEFINÍCIÓ AZ ENYHÜLÉS IDEJÉN

PÉNZES DÁVID

penzes_david@yahoo.com

Eötvös Loránd Tudományegyetem, Pedagógiai és Pszichológiai Kar

Témakörök: Neveléstörténet, reformpedagógia; Pedagógusképzés, pedagógus pálya

Kollektív életútelelmzések, egyéni életutak, dokumentumelemzés

Az egyéni és kollektív életútelelmzések – hozzá kapcsolódóan a prozopográfiai kutatások – csak az utóbbi néhány évben jelentek meg hazánkban. Az életútelelmzések a hazai pedagógiatörténetben sem elhanyagolhatóak: 2008-ban egy 1947–48-ból fennmaradt ankéből érdekes életutak (visszaemlékezések) jelentek meg (Szabolcs és Golnhofer). Az életutak elemzése egyfelől az újabb történeti kutatásoknak megfelelően betekintést engednek a hétköznapi világába (kapcsolódva az Annales iskolához) másfelől segíthetik új megvilágításba helyezni a társadalmi kataklizmákat. A honi neveléstörténetben – főként az elitkutatások révén – leginkább a prozopográfiai kutatások váltak meghatározóvá (Nagy Péter Tibor, Bíró Zsuzsanna Hanna), de egyre fontosabbak az egyéni élettörténetek is (Golnhofer Erzsébet, Szabolcs Éva, Méreg Martin, Vincze Tamás).

Fontos megkülönböztetni a memoár-jellegű szövegeket és a naplókat, hiszen a mindennapi történések rekonstrukciója szempontjából lényeges a naplók „egyidejűsége”, míg a visszaemlékezések az eltelt idő szűrőjén keresztül, az emlékezés pszichológiai aspektusait is magukon viselik. A két szövegtípus jelentős különbségeitől eltekintve mindkét esetben rekonstrukcióról (vagyis interpretációról, fikcióról) kell beszélnünk. A harmadik idesorolható dokumentumtípus az életrajz, amely régen is – és napjainkban is – a személy egyéni pozicionálását – sokszor munkaerőpiaci pozicionálását – szolgálta. Ennek megfelelően az életrajzok is első sorban sajátos öndefiníciók, éppen úgy, mint az előző két forrástípus.

A hazai történelem során a második világháborút követően, gyors egymásutánban két rendszerváltást (1945, 1948–49) is megélt a magyar társadalom. Ma már árnyaltabb kép alkotható, a megnövekedett levéltári kutatásoknak köszönhetően, második világháború és az új típusú (szovjet) rendszer közti – átmenetinek bizonyult – időszakról. Felmerül a kérdés, hogy a rendszerváltások milyen módon jelennek meg az egyéni életutakat felidéző szövegekben, hogyan vélekednek róluk a szerzők, hova pozicionálják önmagukat a társadalmi folyamatokon belül.

Az egyéni életútelelmzések – bizonyos keretek között – alkalmasak a személyközi kapcsolatokon alapuló mechanizmusok – korlátozott – rekonstrukciójára is.

1963-ban a Pedagógiai szemle „Életemről, munkámról...” címmel sorozatot indított, amelyben a korszak meghatározó pedagógusai – például Ágoston György, Nagy Sándor és Jausz Béla – mutatták be pályájukat (saját szemszögükből), mintegy anket-szerűen, visszaemlékezve gyerekkoruk meghatározó pedagógiai-, nevelési élményeire. Az ő szövegeik elemzése és összehasonlítása – vezető beosztásukból fakadóan – sajátos képet (neveléstörténetet) nyújt a megélt korszakokról is.

Kutatásom tárgyai a fent említett visszaemlékezések, melyeket a dokumentumelemzés módszerével vizsgállok. Az előadás a kutatás eddigi eredményeit összegzi. Az énkép, a korrajz és a nyelvhasználat feltárásával azt elemzem, hogyan látták az 1960-as évek vezető pedagógusai saját pályájukat és munkásságukat, ezen keresztül pedig arra törekszem, hogy hozzájáruljak a korszak pedagógiai és oktatáspolitikai világának jobb megértéséhez.

NÉPTANÍTÓI SZAKMÁSODÁS ÉS ÖNREPREZENTÁCIÓ A DUALIZMUS-KORI PEDAGÓGIAI SZAKSAJTÓBAN

Elnök:

NÓBIK ATTILA
Szegedi Tudományegyetem, Bölcsészettudományi Kar

Opponens:

PUKÁNSZKY BÉLA
Szegedi Tudományegyetem, Juhász Gyula Pedagógusképző Kar

Mód-szer-tan, avagy dualizmuskori tanítók az oktatási-nevelési módszerekről

HEGEDŰS JUDIT
Eötvös Loránd Tudományegyetem, Pedagógiai és Pszichológiai Kar

A családi nevelésről szóló diskurzus sajátosságai a Család és Iskolában (1880–1890)

SZŰCS KATALIN
Eötvös Loránd Tudományegyetem, Pedagógiai és Pszichológiai Kar, Neveléstudományi Doktori Iskola

Diskurzus a botütésről

BASKA GABRIELLA
Eötvös Loránd Tudományegyetem, Pedagógiai és Pszichológiai Kar

Történeti tartalmak a Néptanodában és a Család és Iskolában (1875–1890)

NÓBIK ATTILA
Szegedi Tudományegyetem, Bölcsészettudományi Kar

SZIMPÓZIUM–ÖSSZEFOGLALÓ

Témakörök: Neveléstörténet, reformpedagógia; Pedagógusképzés, pedagógus pálya

A pedagógus-professionalizáció kialakulása az utóbbi évtizedben a magyar neveléstörténet-írás egyik kiemelt kutatási területe lett. Az eddig lezajlott kutatások a néptanítás szakmá-sodásának folyamatát a tanítói kézikönyvek, tanítóképezdei tankönyvek és pedagógiai lexikonok segítségével vizsgálták.

Kutatócsoportunk a tanítói szakma professionalizációs mechanizmusait vizsgálva kiemelke-dően fontos forrásnak tekinti a tanítók „hangját” is megjelenítő szaksajtót, a benne mint forrás-ban rejlő lehetőségeket az elmúlt évek során szisztematikusan próbáljuk feldolgozni.

A jelen szimpózium témája szervesen kapcsolódik a 2011-es Országos Neveléstudományi Kon-ferencián A dualizmuskori pedagógiai sajtó kutatásának új lehetőségei címmel és a 2012-es Or-szágos Neveléstudományi Konferencián A néptanítói szakmai identitás és diskurzus rétegei a Család és Iskola Paedagógiai eseteiben címmel megtartott szimpóziumokhoz.

A szimpóziumban azt mutatjuk be, hogy a néptanítói szakmá-sodás és identitás alakulásában kiemeltnek tartott témák milyen formában jelennek meg a pedagógiai szaksajtóban.

A korábbi szimpóziumokhoz képest bővítettük a kutatás forrásait. Egyrészt a kolozsvári Család és Iskola (nevelés és oktatásügyi szakközlöny szülők, nevelők, kisdidnevelők, tanítók és a neve-lésügy barátai számára) mellett bevontuk a vizsgálatba a Pécssett megjelenő, hasonló karakterisz-tikájú (hosszú ideig létező, jelentős kultúrcentrumban, tanítóegylet által kiadott) Néptanoda című folyóirat 1875 és 1890 között megjelenő számait is. Másrészt a Család és Iskolán belül a Paedagógiai esetektől eltérő jellegű írásokat (vezércikkek, tárcák) is elemeztünk.

A néptanítói szaktudás modernizációjának fontos részfolyamata volt a tanítók módszertani kultúrájának modernizációja. A szaksajtó kiemelten foglalkozott módszertani kérdésekkel. A tanítók szakmai felkészültségével kapcsolatos cikkek elemzésére vállalkozik az első előadás.

A tanítói szerepben természetes módon volt jelen a családdal való kapcsolattartás szükséges-sége és a konfliktusok lehetősége. A Család és Iskola cikkeiből kinyerhető családképpel, a család-dal kapcsolatos diskurzus nyelvi jellegzetességeivel foglalkozik a második előadás.

A harmadik előadás egy konkrét, a Néptanodában megjelent, fegyelmezéssel kapcsolatos szövegkorpusz elemzésére vállalkozik. A 11 írásból álló vita egy botbüntetéssel kapcsolatos vita-indító cikket, és az arra érkező reflexiókat tartalmazza, így alkalmas a fegyelmi kérdések kezelésé-vel kapcsolatos nézőpontok elemzésére és a vita dinamikájának és nyelvi eszközeinek diskurzus-elemzéssel történő vizsgálatára is.

A negyedik előadás a történeti jellegű tartalmak elemzésén keresztül a néptanítói identitás konstruálódásának mikro-folyamatait mutatja be. A két folyóirat elsősorban néhány kiemelt klasz-szikus bemutatásával kínálta a szakmai identitás legitimációját, és a jelenben felmerülő pedagó-giai problémák sikeres megoldásának reprezentációját.

MÓD-SZER-TAN, AVAGY DUALIZMUSKORI TANÍTÓK AZ OKTATÁSI-NEVELÉSI MÓDSZEREKRŐL

HEGEDŰS JUDIT

hegedus.judit@ppk.elte.hu

Eötvös Loránd Tudományegyetem, Pedagógiai és Pszichológiai Kar

Témakörök: Neveléstörténet, reformpedagógia; Pedagógusképzés, pedagógus pálya

A tanítók módszertani felkészültsége – ahogy arra Németh András is felhívta a figyelmet – a tanítói professzionalizáció fontos ismérve volt. Az adott tudományterületeken való jártasságon túl egyre fontosabb kérdéssé vált a dualizmus korától kezdve az, hogy miként tudják az ismereteket közvetíteni, mennyire felkészültek módszertanilag a tanítók. Ebből az alapgondolatból indulunk ki, amikor kutatásunk során egy már korábban más szempontból vizsgált pedagógiai folyóiratban néztük meg a módszertani cikkeket. Forrásunk a 19. században kétheti rendszerességgel 1875 és 1918 között megjelenő *Család és Iskola* című folyóirat volt.

A korábbi kutatásunkban csupán a Paedagogiai esetek rovatban közölt írásokat vizsgáltuk meg egyebek között a tanítói és gyermekkor narratívák szempontjából. Már ekkor jól érzékelhetővé vált a tanítók módszertani kultúrájával kapcsolatos elvárás, a jól felkészült tanító képe körvonalazódott a cikkekből. E témakör mélyebb elemzésére vállalkoztunk jelen vizsgálatunkban, így már nemcsak egy rovatot elemeztük, hanem a teljes folyóiratot megvizsgáltuk az 1875-1890 közötti időintervallumban.

Forráselemzésünk során az alábbi szempontokat tartottuk szem előtt: kik a cikkek szerzői; milyen arányban találhatóak tantárgyhoz kapcsolódó, illetve általános módszertani írások; milyen képet ad az oktató tanítóról; melyek azok a módszerek, amelyeket javasoltnak és elfogadhatónak tartanak?

A szerzők között iskolaigazgatók, tanítók és egyetemi oktatók is megtalálhatók, mely azt is mutatja, hogy a pedagógustársadalom minden rétege képviseltette magát a lap hasábjain. A vizsgálatból jól látható, hogy a korszak egyik kardinális kérdése a szemléltetés pedagógiája, ugyanakkor a népiskolákban oktatott tantárgyak mindegyikével összefüggésben találhatunk módszertani útmutatásokat.

Előadásunkban az oktató tanítóval kapcsolatos elvárások mellett azokra az általános didaktikai feladatokra fókuszálunk, amelyek a dualizmus korai évtizedeiben a professzionális néptanítói tevékenységet jellemezték.

A CSALÁDI NEVELÉSRŐL SZÓLÓ DISKURZUS SAJÁTOSÁGAI A CSALÁD ÉS ISKOLÁBAN (1880-1890)

SZÜCS KATALIN

szucs.katalin@gmail.com

Eötvös Loránd Tudományegyetem, Pedagógiai és Pszichológiai Kar, Neveléstudományi Doktori Iskola

Témakörök: Neveléstörténet, reformpedagógia; Összehasonlító pedagógia, határon túli oktatás

Az 1875-ben Kolozsvárott újtárra induló *Család és Iskola* című folyóirat egyik kiemelt „küldetése” az iskola és a szülői ház közötti szorosabb kapcsolat kiépítése volt. A szaklap a családra és az iskolára mint a hatékony nevelés és oktatás megvalósulásának talpköveire tekintett, a szerkesztőség álláspontja szerint e két szintérnek egymást támogatva kell működni, azonos vezérelvek szerint kell haladnia. Ezt szem előtt tartva a *Család és Iskola* feladatának tekintette annak a közvetítését, hogy mit kíván az iskola a családtól, illetve a család az iskolától, s mit „vár el” mindkettőtől a társadalom. A lap tehát céljaul tűzte ki mind az iskola segítségét, mind a családot, fő törekvése volt a nevelés és az elemi oktatás tekintetében a család, a kisdedóvó és a népiskola közötti összhang elősegítése, erősítése.

Kutatásunk során elsősorban azt térképezzük fel, hogy a családi nevelés támogatása milyen fórumokon keresztül, milyen eszközök segítségével valósult meg a *Család és Iskolában*. A minőségi elemzés módszereit felhasználva vizsgáljuk a családi nevelésre reflektáló diskurzust, elsősorban a következő kérdésekre keressük a választ: Az iskola hogyan tekint a szülői házra? A tanítótság milyen feladatokat tulajdonít a szülői háznak és az iskola intézményének? A családi nevelés mely pozitív sajátosságai nyernek megerősítést a lapban, és mely hiányosságai kapnak nagyobb visszhangot? Milyen, a neveléssel kapcsolatos „korszerű” ismeretanyag átadására törekszik a szerkesztőség? Mennyiben célja a lapnak a figyelem felhívásán túl a neveléssel kapcsolatos szemléletformálás, konkrét módszertani javaslatok közvetítése?

A kutatás során az 1880-as és 1890-es években megjelent lapszámokra fókuszáltunk elsősorban, az akkor már hat éve megjelenő lap kezdetben egyre erőteljesebben reflektált a családi neveléssel kapcsolatos kérdésekre, tükrözve azokat a sokasodó problémákat, amelyek az általános tankötelezettség elfogadása nyomán az iskolarendszerbe belépő gyermekek számának növekedéséből adódtak. Változatos műfajú írások tárgyalták a családi nevelés kérdéskörét, többnyire a mindennapos nevelési helyzetekkel kapcsolatos konfliktusok élményszerű átadása volt jellemző tanmeséken, esettanulmányokon, tárcacikkeken keresztül. Mindemellett tudományos igényű értekezések is megjelentek a témához kötődően, volt példa a család funkciójának neveléstörténeti kontextusban való értelmezésére is. A család témájának központi helyzete a lapban idővel azonban felszámolódott és sokkal inkább didaktikai és oktatáspolitikai kérdések kerültek előtérbe. Kutatásunk következő állomása e jelenség háttér okainak részletes feltárása az előfizetői névsorok és hasonló profilú szaklapok gyakorlatának megismerésén keresztül, ill. a családról szóló diskurzus változásainak leírása az oktatáspolitikai és társadalmi környezet függvényében.

Jelen előadásunkban a *Család és Iskola* családi nevelésre fókuszáló szövegeinek bemutatására, tartalmi jellemzőiknek és nyelvi sajátosságainak az összegzésére vállalkozunk.

DISKURZUS A BOTÚTÉSRŐL

BASKA GABRIELLA

omnibus15@gmail.com

Eötvös Loránd Tudományegyetem, Pedagógiai és Pszichológiai Kar

Témakörök: Neveléstörténet, reformpedagógia; Pedagógusképzés, pedagógus pálya

A posztmodern ismeretelmélet által újradefiniált társadalomtudományi kutatások újabb vonatkozásaiban, nyelv és valóság újraértelmezett viszonyában – leginkább Jacques Derrida, Michel Foucault és Hayden White munkásságának hatására – a kutatás tárgyaként már nem feltétlenül a társadalom vagy a történelem jelenik meg, hanem egy olyan valóság, amelyet az ember nyelvi kifejezőeszközök segítségével konstruál.

Jelen kutatás erre az elméletre alapoz, de többféle elméleti aspektusból is megközelíthető. Részben tehát épít a nyelv által konstruált valóság fent említett elméletére, részben kiindulási pontnak tekinti a Michel Foucault által megfogalmazott, az iskola világára is vonatkoztatható hatalmi aspektusokat, valamint, a szintén Foucault-hoz kapcsolható diskurzuselemzés szerteágazó elméletét is.

A diskurzuselemzés mint módszer, ha nem is ismeretlen, de mindeddig ritka jelenség a neveléstudományi kutatások világában. Az a néhány kutatás illetve írás, amely ezzel kapcsolatban napvilágot látott, például Mandel Kinga vagy Podráczky Judit munkája nyomán, a parlamenti viták vizsgálatára terjedt ki.

Jelen kutatásunkban kísérletet teszünk arra, hogy egy 19. századi hetilap hasábjain megjelenő vitát vizsgáljunk meg a diskurzuselemzés módszerével. Forrásunk a Néptanoda című lap, amely a pécsi tanítóegylet kiadásában, 1867-től jelent meg hetente és a környező tanítóegyesületek (pl.: Pécs, Bonyhád, Szigetvár, Szentlőrincz, Siklós stb.) közlönyeként funkcionált. A széles tematikájú újság 1887-es évfolyamának egyik vezércikke „A botbüntetés kérdéséhez” címmel jelent meg. Az írás és a téma nem maradt reflektálatlanul, az évfolyam további számaiban sorra jelentek meg az ezzel összefüggő észrevételek. Összesen 11 darab, tanulmány hosszúságú írás látott napvilágot a témával kapcsolatban, nyolc szerző tollából. A lap szerzői – mint ahogy az más tanítóegyesületi közlönyök esetében is – első sorban maguk a néptanítók voltak, de az ismertető vita kapcsán a szerzők között találunk tanítóképző intézeti tanárt is.

Az elemzés során abból indulunk ki, hogy a nyelvet használó egyének – jelen esetben a tanítók – nyilvánosságot kapó szövegeiken keresztül, miközben látszólag csak az iskolai testi fenytés-sel kapcsolatos véleményüket fejtik ki, valójában a tanítói identitás megkonstruálásában és a szakmaiság kialakításában is tevékeny részt vállalnak.

Előadásunk célja, hogy többek között rámutassunk a vita neveléstörténeti vonatkozásaira, az alkalmazott érvrendszer sajátosságaira és a szakmaiság modern szemléletű elemeire.

TÖRTÉNETI TARTALMAK A NÉPTANODÁBAN ÉS A CSALÁD ÉS ISKOLÁBAN (1875–1890)

NÓBIK ATTILA

nobik@edpsy.u-szeged.hu

Szegedi Tudományegyetem, Bölcsészettudományi Kar

Témakörök: Neveléstörténet, reformpedagógia; Pedagógusképzés, pedagógus pálya

A néptanítói szaktudás kialakulásával kapcsolatban számos kutatás zajlott az elmúlt néhány évben. Németh András többek között a szakmai tudásformák alakulását vizsgálta, Pukánszky Béla a tanítói kézikönyveket elemezte, Szabolcs Éva a tanítók tanulóképének változásait mutatta be, Baska Gabriella pedig a néptanítók narratíváinak jellegzetességeit kutatta.

Miközben a néptanítói szaktudás kialakulásának számos részfolyamata ismert, a neveléstörténetnek a néptanítói identitás kialakulásában és formálódásában játszott szerepére eddig kevesebb figyelem jutott. A kutatásoknak a jellegzetessége, hogy a kommunikáció hétköznapi szintéret, a pedagógiai szaksajtót csak elvétve használták forrásként.

A két területet összekapcsolva a kutatás célja az volt, hogy feltárjuk a dualizmus-kori pedagógiai szaksajtó két jelentős vidéki képviselőjében a pécsi Néptanodában és a kolozsvári Család és Iskolában 1875 és 1890 között megjelent neveléstörténeti tartalmak jellegzetességeit. Szintén cél volt, hogy saját korábbi kutatásink eredményeire támaszkodva az eredményeket összevessük a tanítóképzés során használt neveléstörténeti tankönyvekből megismerhető neveléstörténet jellemzőivel. A kutatás során a történeti forráselemzés módszerét használtuk.

A kutatást megelőző feltételezésünk az volt, hogy (1) a neveléstörténeti tartalmak, elsősorban a klasszikusok gondolatainak ismertetései jelentős arányt képviselnek a megjelent cikkek között, mert (2) ezeken keresztül a néptanítóóság égető problémáira adott válaszok fogalmazhatóak meg.

A két szaklapot vizsgálva kijelenthető, hogy az elemzett időszakban a néptanítóóság szakmai diskurzusaiban kis súllyal jelentek meg a történeti elemek, tehát az első feltételezés nem bizonyult igaznak. A történetinek tekinthető szögek ugyanakkor túlnyomórészt a pedagógia klasszikusai életének ismertetésében, emberi, erkölcsi és tanítói (szakmai) nagyságuk méltatásában merültek ki. A klasszikus nem feltétlenül a régmúlt képviselője, a korszak jelentős néptanítói, szakemberei, sőt irodalmi személyiségei is ugyanolyan történeti jellegű narratívában kerülnek bemutatásra. A második feltételezés tehát részben igaznak bizonyult.

Ez egybevág a neveléstörténeti tankönyvekre vonatkozó kutatásunk eredményével, miszerint a klasszikusok jelentik a formálódó szakma számára a szakmai identitás legitimációját, és a jelenben felmerülő pedagógiai problémák sikeres megoldásának reprezentációját.

A tanítóképzés történetéhez ugyanakkor fontos adalék, hogy az ismert neveléstörténeti klasszikusok nagy része nem bukkan fel a jelzett időszakban, mindennapi használatba csak azok kerültek (pl. Comenius, Pestalozzi Diesterweg), akik a legjelentősebb szerepet játszották a népiskolai pedagógia kialakulásban. Ez az eredmény felhívja a figyelmet, hogy további kutatások szükségesek a néptanítói szakmai kánon és identitás konstruálásának különböző szintjei közötti kölcsönhatások alaposabb megértéséhez.

KISGYERMEKEK NEVELÉSE, GONDOZÁSA CSALÁDBAN ÉS BÖLCSŐDÉBEN

Elnök:

NYITRAI ÁGNES
Kaposvári Egyetem, Pedagógiai Kar

Opponens:

HUNYADY GYÖRGYNÉ
Eötvös Loránd Tudományegyetem, Tanító- és Óvóképző Kar

Kisgyermek nevelése és gondozása a családban

NYITRAI ÁGNES
Kaposvári Egyetem, Pedagógiai Kar

DARVAY SÁROLTA
Eötvös Loránd Tudományegyetem, Tanító- és Óvóképző Kar

Kisgyermeknevelők és szülők kapcsolati jellemzői

PODRÁ CZKY JUDIT
Kaposvári Egyetem, Pedagógiai Kar

A személyes gondozórendszer szülői szemmel

PÁLFI SÁNDOR
Debreceni Egyetem, Gyermeknevelési és Felnőttképzési Kar

Csecsemő- és kisgyermeknevelő hallgatók pályaválasztásának vizsgálata

DARVAY SÁROLTA
Eötvös Loránd Tudományegyetem, Tanító- és Óvóképző Kar

F. LASSÚ ZSUZSA
Eötvös Loránd Tudományegyetem, Tanító- és Óvóképző Kar

SZIMPÓZIUM–ÖSSZEFOGLALÓ

Témakörök: Pedagógusképzés, pedagógus pálya; Személyiségfejlődés és -fejlesztés

Magyarországon 1852-ben nyílt meg az első bölcsőde, mely Alapszabályában több, szakmailag a mai napig releváns pedagógiai elvet rögzített a kisgyermek nevelésével kapcsolatban. Az elmúlt évtizedekben egyik legfontosabb alapelvként a gondozás és nevelés egysége fogalmazódott meg, majd – a hangsúly, és ennek megfelelően a személet és tartalmi munka megváltozásával – a nevelés és gondozás egysége került előtérbe, amely alapelv a korosztály életkori sajátosságainak, szükségleteinek megfelelően definiálja a két terület egymástól való elválaszthatatlanságát. Az utóbbi évek kutatási eredményei egyre inkább az első évek meghatározó szerepére irányítják a szakemberek és a szülők figyelmét. Ezeknek a kutatási eredményeknek köszönhetően a korábbi évtizedekhez képest lényegesen nagyobb jelentőséget tulajdonítunk a családi és bölcsődei nevelés összehangolásának, a szülők és a szakemberek együttműködésének, kompetenciáik erősítésének, a kisgyermekeket nevelő szakemberek képzésének és a szakmai fejlesztéseket megalapozó-támogató kutatásoknak. Éppen ezért lényegesnek tartjuk, hogy a 0-3 éves korosztály nevelésével kapcsolatos elméleti kérdések és kutatási eredmények a neveléstudományi konferenciákon is hangsúlyosabban megjelenjenek.

A szimpózium előadásai szülők és kisgyermeknevelők körében végzett kutatások eredményeiről számolnak be. Az első előadás egy kifejezetten nagy mintán (N=3271), szülők körében történt adatfelvétel segítségével a családban folyó nevelés és gondozás jellemzőit mutatja be. A szülőkkal történő kapcsolatalakítás néhány sajátosságára összpontosít a második előadás, kisgyermeknevelők szóbeli kikérdezésével (egyéni és fókuszcsoportos interjúkkal) kíván árnyaltabb képet adni a kisgyermeknevelők és a szülők viszonyáról, kapcsolatáról. A következő beszámoló részben a magyar bölcsődékben meghonosított személyes gondozórendszer szülői megítélését, részben annak gyakorlati tanulságait és fejlesztésének lehetőségeit foglalja össze. Az utolsó előadás csecsemő- és kisgyermeknevelő szakos hallgatók (N=320) pályaválasztási elemzésével a hallgatók önmagukról és ideális kisgyermeknevelőről kialakított képének bemutatására törekszik.

Megítélésünk szerint a 0-3 évesek fejlődésének segítését megalapozó kutatások eredményei az óvodások, iskolások nevelésével foglalkozó szakemberek munkájához is adhatnak újabb támogatásokat.

KISGYERMEKEK NEVELÉSE ÉS GONDOZÁSA A CSALÁDBAN

NYITRAI ÁGNES* – DARVAY SAROLTA**

nyitraia@t-online.hu

*Kaposvári Egyetem, Pedagógiai Kar

darvay.sarolta@tok.elte.hu

**Eötvös Loránd Tudományegyetem, Tanító- és Óvóképző Kar

Témakörök: Pedagógusképzés, pedagógus pálya; Személyiségfejlődés és -fejlesztés

A háromévesnél kisebb gyermekeket nevelő családok körében 2011 őszén kezdett, jelenleg is zajló longitudinális kutatásunk célja a családi gondozási, nevelési szokások jellemzőinek, valamint a bölcsődéknek a gyermekek fejlődésében és a szülői kompetencia erősítésében betöltött szerepének feltárása. Munkánk elméleti megalapozásaként a korgyermekkori fejlődés terén végzett hazai és nemzetközi kutatások eredményei szolgálnak. Kutatásunk gyakorlati relevanciáját eredményeinknek a kisgyermeknevelés szakmai-módszertani útmutatóinak kidolgozásában, valamint a szakemberképzésben való felhasználási lehetőségei jelentik.

Kutatásunk első szakaszában a 2011. szeptember 1. és október 31. között a Közép-Magyarországi Régió 126 bölcsődéjében beszoktatott gyermekek szülei körében tájékoztunk saját kidolgozású kérdőív segítségével a család szociodemográfiai jellemzőiről, gyermekgondozási és gyermeknevelési szokásaikról, esetleges nehézségeikről. 3271 szülő válaszait dolgoztuk fel, min-tánkban a budapesti új bölcsődések 53 %-a, a Pest megyeieknek pedig 78%-a szerepelt.

Korábbi publikációinkban már bemutattuk kutatásunk néhány részeredményét, jelen előadásunkban az egyes területek közötti összefüggésekre helyezük a hangsúlyt.

A következő hipotézisek igazolására térünk ki:

1. A szülők a gondozás területén több bizonytalansággal küzdenek, mint a nevelés területén.
2. A család szerkezete befolyásolja a gondozás gyermekhez igazítottságát.
3. A család szociokulturális státusa befolyásolja a gyermekek gondozásával kapcsolatos elképzeléseket.
4. A család szociokulturális státusza befolyásolja a gyermekek tevékenységéhez való viszonyt.

Törekszünk továbbá annak megválaszolására, hogy milyen problémái vannak a családoknak a gyermekgondozás és nevelés területén, kitől kérnek, fogadnak el segítséget ezek megoldásában? Vannak-e nézetkülönbségek a szülők között nevelési és gondozási kérdésekben, és ha igen, hogyan kezelik ezeket?

KISGYERMEKNEVELŐK ÉS SZÜLŐK KAPCSOLATI JELLEMZŐI

PODRÁ CZKY JUDIT

podra@t-online.hu

Kaposvári Egyetem, Pedagógiai Kar

Témakörök: Pedagógusképzés, pedagógus pálya; Személyiségfejlődés és -fejlesztés

Biztosan tudjuk, hogy a nevelt gyermek életkora erőteljesen meghatározza a szülőkel/családdal való intézményes kapcsolat jellegét: minél kisebb gyermek neveléséről van szó, annál nagyobb a nevelésben érdekelt partnerek egymásra utaltsága. Keveset tudunk azonban a legkisebb gyermekek nevelésére szervezett intézmények és a család közötti kapcsolat tartalmáról, a nevelőpartneri viszony kialakításáról és működtetéséről. A szimpózium-előadás a felek kommunikációjának vizsgálatára összpontosítva a bölcsődei nevelők és a szülők kapcsolatának alakulását helyezi a középpontba, arra keresve a választ, hogy milyen feladatokat és nehézségeket fogalmaznak meg ezzel kapcsolatban a kisgyermeknevelők, illetve mennyiben érzik magukat képesnek arra, hogy a szülőket a nevelésben segítőként/tanácsadóként támogassák.

A téma vizsgálatának kiindulópontjaként egy 46 kisgyermeknevelővel felvett kérdőív szolgált, amelynek egyik szembetűnő eredménye az volt, hogy a megkérdezettek magas arányban jelölték legnehezebb szakmai feladatként a gyermekek beszoktatását és a szülőkkel való kommunikációt. Ez a két feladat megítélésünk szerint egymástól sem választható el, hiszen a beszoktatás lényeges tartozéka a szülők bizalmának megalapozása, amely a velük való kommunikáció során alakul. Vizsgálatunkban ezt az eredményt kívántuk alaposabban megvilágítani, ezért – a háttérben álló tényezőkre, a szülőkhöz való viszonyra és a kapcsolat tartalmára koncentrálna – fókuszcsoporthoz és félig strukturált egyéni interjúkat készítettünk különböző korosztályhoz tartozó kisgyermeknevelőkkel. Eredményeink szerint a kisgyermeknevelők kora, valamint a bölcsőde ágazati hovatartozásával is összefüggő heterogén képzettségi szint (és képzési tartalmak) jelentősen befolyásolják részben a szülőkhöz való viszonyt, részben a család és bölcsőde közötti feladatmegosztásról való gondolkodást.

A SZEMÉLYES GONDOZÓRENDSZER SZÜLŐI SZEMMEL

PÁLFI SÁNDOR

palfis@ped.unideb.hu

Debreceni Egyetem, Gyermeknevelési és Felnőttképzési Kar

Témakörök: Pedagógusképzés, pedagógus pálya; Személyiségfejlődés és -fejlesztés

A koragyermekkor intézményes nevelésének kérdései iránt egyre növekvő érdeklődés tapasztalható a társadalom széles rétegeiben (családok, munkáltatók, kormányzat, települési önkormányzatok körében) és szakmai körökben egyaránt. Ennek ellenére keveset tudunk arról az egész gyermekkorra is hasznosítható nevelési rendszerről, amely a bölcsődékben alakult ki az elmúlt évtizedekben. A korai fejlődés általános gyermekképzéshez már rendelkezésünkre állnak olyan források, melyek az értelmezéshez fogalmi keretet adhatnak számunkra (Piaget, Erikson, Winnicott, Bagdy). Az általános fejlődési jellemzők bölcsődei követelményként is megfogalmazódnak, ezek kulcsfaktora az első három évben (később is még) az anya, ám éppen a kisgyerekek intézményben történő rendszeres napi elhelyezése követeli meg, hogy ennek az anya szükségletnek a mintázata érvényesüljön az anya fizikai jelenléte nélkül is. Így alapvetően az egyéni bánásmód minden bölcsődében elvárás, s ennek módszertani, effektív megnyilvánulása az ún. egyéni gondozórendszer.

Kutatásunk célja, hogy a magyar bölcsődékben meghonosított személyes gondozórendszer gyakorlati tanulságait összegyűjtsük és a módszer fejlesztésének lehetőségeit megfogalmazzuk. A mintát különböző települések szülői köréből vettük (N=300), melybe kistelepülés, város, megyeszékhely és a főváros is bekerült. A mintába elsősorban kelet-magyarországi településeket válogattunk. Feltételezzük, hogy a bölcsődés gyermeket nevelő szülők összességében pozitívan értékelik a modellt, de a véleményekben pl. a település típusától, a gyermekek számától, a szülők együttélési formáitól függően lehetnek eltérések. Feltételezzük, hogy a bölcsődei nevelés értékei közül a családcentrikusság a meghatározó, a nehézségek, akadályok sorában pedig a magas gyermek létszám. Eredményeinkkel szeretnénk bemutatni, hogy a kötődésalapú, személyre szabott nevelésnek már van kiforrott intézményi rendszere, amelynek adaptációs elemei a későbbi életkorokban is követhetőek és alternatívaként szolgálhatnak a kiütkereső, a gyermekek szempontjait méltányoló pedagógia számára.

A kutatás eredményei közvetlenül a bölcsődék módszertani képzéseiben és közvetve a leendő szakemberek felkészítésében is hasznosul.

CSECSEMŐ- ÉS KISGYERMEKNEVELŐ HALLGATÓK PÁLYAVÁLASZTÁSÁNAK VIZSGÁLATA

DARVAY SAROLTA – F. LASSÚ ZSUZSA

darvay.sarolta@tok.elte.hu

flassu@gmail.com

Eötvös Loránd Tudományegyetem, Tanító- és Óvóképző Kar

Témakörök: Pedagógusképzés, pedagógus pálya; Felsőoktatás, felnőttoktatás

A gyermek személyiségének kialakulása a családi környezetből indul el, majd megerősödik a bölcsődei hatások alatt. A bölcsődébe érkező gyermekek pozitív szokásait meg kell erősíteni és újakat kell kialakítani. E pozitív tényezők megerősítését a család és a bölcsőde szoros, bizalmas kapcsolata teszi lehetővé.

A bölcsőde alapvető feladatai közé tartozik az egészségvédelem, egészségnevelés, a környezethez való alkalmazkodás segítése. A kisgyermek gondozása, a primer szükségletek egyéni igények szerinti kielégítése, biztonságának, kiegyensúlyozott érzelmi állapotának megteremtése, a gyermek egészséges fejlődését szolgálja. A testi-lelki harmónia kialakulását és megőrzését segítő napirend keretet biztosít a nevelés-gondozás folyamatának az étkezés, mosakodás, öltözködés, alvás, szobatisztaságra nevelés, pihenés, levegőzés, játék, mozgás során. A gyermek önállósodási törekvését támogató kisgyermeknevelői magatartás olyan szokások kialakítását teszi lehetővé, amelyek egészségnek megőrzését szolgálja. Az így kialakított szokások rögzülnek és természetes igényként állandósulnak. Ez a felelősségteljes nevelői tevékenység csak megfelelő szakmai felkészültséggel, tudással, intelligenciával valósítható meg. Ennek a szakmai tudásnak az elsajátítására kínál lehetőséget a szakmai képesítés megszerzésének egy új mérföldköve, a csecsemő- és kisgyermeknevelő BA szintű képzés. Kutatásunk célja az elmúlt három évben Karunkra felvételt nyert nappali és levelező tagozatos csecsemő- és kisgyermeknevelő hallgatóknak pályaválasztási motivációjának vizsgálata. Vizsgálatunkat online kérdőíves módszerrel végeztük. Az adatokat SPSS program segítségével elemeztük.

A minta 320 hallgató adatát foglalja magában. Az előadásban a demográfiai adatok bemutatása mellett az alábbi hipotézisek vizsgálata kerül előtérbe. A hallgatók pályaválasztásában erős hangsúlyt kap a támogató családi háttér, a szűkebb-tágabb családi körben található kisgyermekkel foglalkozó családtag. Hipotézisünket igazolja az életkori különbségekből adódó, a nappali és a levelező tagozatos hallgatók szakról alkotott előzetes elképzelése, a tanulmányaikkal kapcsolatos aggodalmuk, valamint jövőbeni terveik. Lényeges kérdéskör a hallgató önmagáról alkotott képe. Minden hallgató megnevezte azokat a tulajdonságait, amelyek megítélése szerint alkalmasak a kisgyermeknevelői pályára, illetve azokat a tulajdonságait, amelyeket még fejlesztenie kell. Összehasonlításra kerül a nappali és a levelező tagozatos hallgatók önjellemzése. A kutatásban választ keresünk arra a kérdésre, hogy a felvételt nyert hallgatók szerint ki az ideális kisgyermeknevelő. A válaszadók szerint az, aki támogatni tudja azt a harmonikusan, sokoldalúan fejlődő gyermeket, aki testileg, lelkileg egészséges, szociálisan kompetens, nyitott az őt körülvevő környezet ingereire, kitarító, aktív és tevékeny.

Eredményeinket a szakemberképzés elméleti és gyakorlati óráinak tananyagfejlesztésében kívánjuk hasznosítani.

NYELVI KOMPETENCIA VIZSGÁLATA A SAJÁTOS NEVELÉSI IGÉNYŰ TANULÓK KÜLÖNBÖZŐ CSOPORTJAIBAN

Elnök:

PAPP GABRIELLA

Eötvös Loránd Tudományegyetem, Bárczi Gusztáv Gyógypedagógiai Kar

Opponens:

LESZNYÁK MÁRTA

Szegedi Tudományegyetem, Juhász Gyula Pedagógusképző Kar

A figuratív nyelvhasználat vizsgálata enyhén értelmi fogyatékos és tipikusan fejlődő gyermekeknél esetében

PÉNZES ÉVA

Eötvös Loránd Tudományegyetem, Bárczi Gusztáv Gyógypedagógiai Kar

Összehasonlító szókinccsvizsgálat külön és együtt oktatott tanulásban akadályozott gyermekek között

ERDŐS ENIKŐ

Eötvös Loránd Tudományegyetem, Bárczi Gusztáv Gyógypedagógiai Kar

PAPP GABRIELLA

Eötvös Loránd Tudományegyetem, Bárczi Gusztáv Gyógypedagógiai Kar

Kivel? Miről? Mennyit? Autizmussal élő tanulók spontán kommunikációja integrált és szegregált iskolai környezetben

KÁRPÁTI ÉVA

Eötvös Loránd Tudományegyetem, Bárczi Gusztáv Gyógypedagógiai Kar

STEFANIK KRISZTINA

Eötvös Loránd Tudományegyetem, Bárczi Gusztáv Gyógypedagógiai Kar

Tanulási zavarral küzdő 10-16 éves tanulók idegen nyelvi énképének jellemzői

BUZEK VERA

Eötvös Loránd Tudományegyetem, Bárczi Gusztáv Gyógypedagógiai Kar

SZENCZI BEÁTA

Eötvös Loránd Tudományegyetem, Bárczi Gusztáv Gyógypedagógiai Kar

SZIMPÓZIUM–ÖSSZEFOGLALÓ

Témakörök: Gyógypedagógia, sajátos nevelési igények; Kognitív fejlődés és fejlesztés

Az ember társas kapcsolatainak működtetéséhez elengedhetetlen a megfelelő kommunikációs kompetencia. A sajátos nevelési igényű gyermekek és tanulók esetében sincs ez másként. A gyógypedagógia számára fontos, hogy evidencia alapú vizsgálatokkal támassa alá a napi gyakorlatban folyó munkát. A szimpóziium négy olyan előadást rejt magában, amelyek a sajátos nevelési igényű gyermekek és tanulók különböző csoportjait, különböző vizsgálati szempontból közelítik meg, hiánypótló módon.

Az első kutatásban enyhén értelmi fogyatékos és tipikusan fejlődő gyermekek figuratív nyelvhasználatának összehasonlító vizsgálata folyt. A kutatás alapvető célja, hogy a figuratív nyelvhasználat kapcsán feltárja a (10-14 éves) enyhén értelmi fogyatékos és tipikusan fejlődő gyermekek képességmintázatában fellelhető jellegzetességeket és különbségeket. A hipotézisek alátámasztásának érdekében a vizsgálat része a figyelmi gátlás, az intelligencia profil, a tudatelmélet és az idiómák értelmezésének képessége. Ez utóbbi esetében a Verseghe Anna által összeállított Idiómák c. teszt gyermekek számára történő adaptálása is a kutatás része.

A második kutatás egy keresztmetszeti vizsgálat keretében 3. 5. és 7. osztályos enyhén értelmi fogyatékos, tanulásban akadályozott tanulókat vizsgált integrált és nem integrált körülmények között. Jelen kutatás előtt még nem született olyan vizsgálat, amely a külön és együtt oktatott tanulásban akadályozott gyerekek szókincsét hasonlítaná össze. A nem integráltan oktatott tanulók passzív szókincse jóval kisebb, mint az integráltan oktatott tanulóké. A relációs szókincsük közel azonos szinten van, csekély eltérés mutatkozik, egyik vizsgálati csoport sem érte el az optimumot.

A harmadik kutatásban autizmussal élő tanulók kommunikációs vizsgálata áll a középpontban. Az autizmus triász egyik lényeges területe a spontán kommunikációs nehézség. A vizsgálat célja az integrált illetve az autizmus specifikus környezetben tanulók szocio- kommunikációs interakcióinak összehasonlítása. Figyelemre méltó eredménye a vizsgálatnak, hogy a magasabb szintű kommunikációs funkciók a szegregált ellátásban részesülőknél szerepelnek nagyobb arányban. Emellett az eredmények arra is rámutatnak, hogy az integráció egy igen fontos célja – a kortársakkal való kapcsolat kialakítása, és kezdeményezése – látszik érvényesülni.

A negyedik előadásban egy újabb csoport bemutatására kerül sor. A nyelvi kompetencia köre is túlmutat az első három előadásban megfogalmazottakon, ugyanis az idegen nyelv tanulásához kapcsolódó speciális eredmények hallhatók. A kutatás célja az volt, hogy a szerzők feltérképezzék a tanulási zavarral küzdő nyelvtanulók idegen nyelvhez kapcsolódó és tanulmányi énképkomponenseit, és összevegyék többségi tanulók ugyanezen motívumaival. A kutatás rávilágított arra, hogy a tanulási zavarral küzdő nyelvtanulók több területen is hátrányban vannak társaikhoz képest.

A FIGURATÍV NYELVHASZNÁLAT VIZSGÁLATA ENYHÉN ÉRTELMI FOGYATÉKOS ÉS TIPIKUSAN FEJLŐDŐ GYERMEKEKNÉL

PÉNZES ÉVA

eva.penzes@barczy.elte.hu

Eötvös Loránd Tudományegyetem, Bárczi Gusztáv Gyógypedagógiai Kar

Témakörök: Gyógypedagógia, sajátos nevelési igények; Kognitív fejlődés és fejlesztés

A kutatás egyik elméleti alappillére az a neurokonstruktivista felfogás, amely szerint az idegrendszeri architektúra genetikailag alapvetően nem determinált (Karmiloff-Smith, 1998). A fejlődésben erőteljes szerepet játszanak a környezeti hatások, amelyek a meglévő struktúrával együtt egy dinamikus rendszert alkotnak, és ennek eredményeképpen a fejlődési folyamatok sajátos mintázattal bírnak. A károsodott és ép funkciók fejlődése sem független egymástól, az azonban továbbra is kérdés, hogy miként alakul ki ez az architektúra. (Győri, 2004) Egyre több kutatás támasztja azt alá, hogy az atipikus módon fejlődő gyermekek esetében kialakuló komplex képességek eltérő szerveződésűek, mint neurotipikus gyermekek esetében. (Győri-Várnai-Stefanik, 2004)

A másik pillért a kognitív metaforaelmélet képezi, amely azt hangsúlyozza, hogy a metafora nem csak egy nyelvi díszítőeszköz, hanem az emberi gondolkodás és megértés elengedhetetlen eszköze. A metaforák a köznapi nyelvnek olyan fontos részét képezik, hogy bizonyos tartalmak és tudások nem is érthetőek meg ezek nélkül; és ilyen formán a metaforák által létrehozott új tudások hálózata kiemelkedően fontos szerepet játszik az emberi kommunikációban. (Benczes-Kövecses, 2010)

A mindennapok során gyakorta találkozunk olyan helyzetekkel, amelyekben kétértelmű információkat kell értelmeznünk, mert a beszélő metaforikus, figuratív módon fejezi ki magát. Ezekben az esetekben a végrehajtó funkciók segítségével vagyunk képesek a valódi jelentés dekódolni és a nem megfelelőket gátolni. (Novick és mtsai, 2005, 2009, 2010, 2013) A végrehajtó funkciók működését részletesen vizsgálták specifikus etológiájú értelmi fogyatékos csoportok esetében (Burack – Hodapp – Larocci – Zigler, 2012), azonban az enyhén értelmi fogyatékos gyermekek teljesítményéről csak korlátozott mértékben állnak rendelkezésünkre információk. Továbbá ismert az a tény is, hogy a metaforikus kifejezések feldolgozását jól jelzi a munkamemória teljesítmény, azonban függetlennek látszik a szókincstől és a fogalmi analógiáktól. (Chiappe – Chiappe, 2006; Glucksberg, 1993)

Célunk feltárni azt, hogy a vizsgálni kívánt képességek hogyan járulnak hozzá a figuratív nyelv használatához és ennek következményében milyen képességprofilok alakulnak ki tipikusan fejlődő és enyhén értelmi fogyatékos gyermekek esetében. Feltételezzük, hogy az enyhén értelmi fogyatékos gyermekek hosszabb feldolgozási idővel és több gátlási hibával dolgoznak, mint hasonló korú, tipikusan fejlődő társaik, amely összességében rosszabb teljesítményhez vezet az idiómák értelmezésében.

A kutatásban használni kívánt módszerek alapvetően két csoportba oszthatók. Az egyikbe tartoznak azok, amelyekkel olyan funkciókat kívánunk vizsgálni, amelyek hozzájárulnak a figuratív nyelv értelmezéséhez és használatához (WISC-IV és figyelmi gátlás). A másik csoportba tartoznak azok a feladatok, amelyekkel közvetlenül a figuratív nyelv értését és használatát szeretnénk feltérképezni: a Schnell-féle metafora feladatok és a Verseghi-féle adaptált Idiómák teszt. Az előadás célja a vizsgálat első eredményeinek bemutatása.

ÖSSZEHASONLÍTÓ SZÓKINC SVIZSGÁLAT KÜLÖN ÉS EGYÜTT OKTATOTT TANULÁSBAN AKADÁLYOZOTT GYERMEKEK KÖZÖTT

ERDŐS ENIKŐ

erdoseniko.03@gmail.com

Eötvös Loránd Tudományegyetem, Bárczi Gusztáv Gyógypedagógiai Kar

Témakörök: Gyógypedagógia, sajátos nevelési igények; Kognitív fejlődés és fejlesztés; gyógypedagógia, szókinccs

A szókinccs, azon szavak összessége, amelyeket az ember ismer és használ. Egy személy szókinccsén belül két réteget különítünk el, az aktív és a passzív szókinccset. Az aktív szókinccs azon szavak összessége, amelyeket gyakran használunk a mindennapjainkban. A passzív szókinccs ezzel szemben olyan szavakat tartalmaz, melyeket csak nagyon ritkán használunk. (Zsemlyei, 2009)

Jelen kutatás előtt még nem született olyan vizsgálat, amely a külön és együtt oktatott tanulásban akadályozott gyerekek szókinccsét hasonlítani össze. Kutatásunk célja a passzív- és a relációs szókinccs összehasonlító elemzése volt.

Keresztmetszeti vizsgálatunkban 3. 5. és 7. osztályos tanulók vettek részt, összesen 50 fő, 25 integráltan és 25 nem integráltan oktatott tanuló.

A passzív szókinccs méréséhez a Peabody passzív szókinccstesztet (P. Csányi, 1976) alkalmaztuk, a relációs szókinccs méréséhez a DIFER 3. relációs szókinccstesztjét (Nagy, 2011).

Vizsgálati eredményeink szerint a passzív szókinccs évről évre növekszik mindkét vizsgálati csoportnál. A nem integrált tanuló passzív szókinccse jóval kisebb (63,15%), mint az integráltan oktatott tanulóké (77,76%).

A passzív szókinccsteszten belül a konkrét, kevésbé gyakori előfordulású főnevek („fészek”, „mentő”, „királynő” stb.) ismereténél csaknem ugyanolyan eredményt produkáltak az integráltan (98%) és nem integráltan (97,6%) oktatott tanulásban akadályozott gyerekek.

A passzív szókinccsteszten belül az elvont főnevek („igazságügy”, „abnormális”) ismereténél már nagyobb különbség mutatkozott. Az integráltan oktatott gyerekek eredménye 78,9% lett, a nem integráltan oktatott gyerekek eredménye 64% lett.

A DIFER relációs szókinccsteszten az integráltan és a nem integráltan oktatott tanulók eredményei között ugyan van különbség, de nem szignifikáns. Ebből az következik, hogy relációs szókinccsük közel azonos szinten áll. Az integráltan oktatott tanulók eredménye 85% lett, a nem integráltan oktatott tanulók eredménye 80% lett.

Összességében megállapítható, hogy a nem integráltan oktatott tanulók passzív szókinccse jóval kisebb, mint az integráltan oktatott tanulóké. A relációs szókinccsük közel azonos szinten van, csekély eltérés mutatkozik, egyik vizsgálati csoport sem érte el az optimumot. Ezek az eredmények is azt mutatják, hogy fontos hangsúlyt fektetni a szókinccsfejlesztésre.

KIVEL? MIRŐL? MENNYIT? AUTIZMUSSEL ÉLŐ TANULÓK SPONTÁN KOMMUNIKÁCIÓJA INTEGRÁLT ÉS SZEGREGÁLT ISKOLAI KÖRNYEZETBEN

KÁRPÁTI ÉVA – STEFANIK KRISZTINA

karpatieve@gmail.com

krisztina.stefanik@barczy.elte.hu

Eötvös Loránd Tudományegyetem, Bárczi Gusztáv Gyógypedagógiai Kar

Témakörök: Gyógypedagógia, sajátos nevelési igények; Gyógypedagógia, sajátos nevelési igények

Háttér: az autizmussal élő gyermekeket megilleti az integrált – még inkább –, inkluzív nevelés alapvető joga, ez nem pedagógiai-szakmai, hanem emberi jogi kérdés. Ugyanakkor az autizmussal élő tanulók integrációja és befogadása számos, unikális szakmai és módszertani kérdést vet fel (Jordan, 2007; Norwich & Lewis, 2007). Mint például: eredményesebb-e mint a szegregált ellátási forma? Egyes tanulmányok az akadémikus képességek szignifikáns javulását mutatták ki integrációban (pl. Stahmer and Ingersoll 2004), s úgy tűnik, a szociális képességek is jobban fejlődnek többségi iskolában, ám kizárólag akkor, ha megfelelő, autizmus-specifikus támogatást is kapnak az érintett gyermekek (Whitaker 2004; Fisher and Meyer 2002). Mindeddig nem született olyan tanulmány, amely a szegregált és az integrált oktatási környezetekben mutatott, spontán kommunikációt szisztematikusan hasonlította volna össze.

Kutatásunk elsődleges célja hogy egy „pilot” vizsgálatban térképeztük fel, vannak-e, s ha igen, milyen jellegűek azok a tényezők, amelyek megkülönböztetik az autizmussal élő gyermekek spontán kommunikációját a kétféle oktatási környezetben. Másodsorban, egy új felmérő eszköz, a COSMIC (Classroom Observation schedule to Measure Intentional Communication; Pasco et al., 2008) módosított, magyar adaptációját készítettük el és próbáltuk ki.

Módszer: autizmus spektrum zavarral diagnosztizált, jó értelmi és nyelvi képességekkel bíró, integrált körülmények között tanuló, 6-15 éves gyermekek (n=7), valamint életkor, nem és IQ mentén, páronként illesztett, autizmus-specifikus, szegregált csoportban tanuló gyermekek (n=7) vettek részt a vizsgálatban. Spontán kommunikációjukat a COSMIC jobb nyelvi képességekkel rendelkező gyermekek felméréséhez adaptált változatával térképeztük fel három különböző helyzetben: étkezés (15 perc), szabadidő (15 perc), tanítási helyzet (30 perc).

Eredményeink azt mutatják, hogy az összegzett mennyiségi mutatókat tekintve a szegregált iskolai csoportokban több spontán kommunikációs aktus jelenik meg. Ugyanakkor integrált környezetben több kezdeményezést, s ami még fontosabb, több kortársak felé irányuló kommunikációt találtunk. Szegregált oktatási környezetben szignifikánsan gyakrabban fordul elő két kommunikációs funkció: a kívánságok jelzése, valamint az információk spontán felkínálása. A kommunikációs formát tekintve a szegregációban oktatott gyermekek többet használják a beszédet, de kevesebb gesztust alkalmaznak.

Következtetések: kis elemszámú mintán végzett vizsgálatunk eredményei csak igen óvatosan értelmezhetőek. Mégis úgy tűnik, hogy az autizmus-specifikus környezet több és magasabb szintű kommunikációt facilitál, ám kevésbé erősíti a kortársak közötti interakciókat, a kommunikációs aktusok többsége a pedagógus felé irányul. Eredményeink megerősítik azokat az inklúziós modelleket, amelyek a két ellátási forma kombinációira épülnek (pl. Parsons et al, 2009 ; AET, 2011).

TANULÁSI ZAVARRAL KÜZDŐ 10–16 ÉVES TANULÓK IDEGEN NYELVI ÉNKÉPÉNEK JELLEMZŐI

BUZEK VERA – SZENCZI BEÁTA

kicsigomba@gmail.com
szenczi.beata@barczi.elte.hu

Eötvös Loránd Tudományegyetem, Bárczi Gusztáv Gyógypedagógiai Kar

Témakörök: Gyógypedagógia, sajátos nevelési igények; Idegen nyelvi oktatás

Manapság az idegen nyelv alapvető kompetenciává vált. Ismeretes ugyanakkor, hogy a tanulási zavarral küzdő diákok általában több évnyi nyelvtanulás után is nagy lemaradásban vannak a korosztályukhoz képest (Kormos és Mikó, 2010). E mögött sokrétű és individuálisan változó okok húzódnak meg, melyeknek egyikei lehetnek az eltérő motivációs jellemzők (Csizér, 2010).

A tanulási motívumrendszer egyik meghatározó eleme az énkép. A tanulók énképe és teljesítménye összefüggésben van egymással (Szenczi és Józsa, 2009). Egyrészt, az aktuális énkép meghatározza, mibe mennyi energiát fektet a tanuló (Marsh, 1990), másrésztől, a tanuló ideális énje szintén motívumként működik: kijelöli a saját magunkkal kapcsolatos elvárásainkat (Dörnyei, 2009).

Kutatásunk célja az volt, hogy feltérképezzük a tanulási zavarral küzdő nyelvtanulók idegen nyelvi és tanulmányi énképkomponenseit, és összevessük többségi tanulók ugyanezen motívumával. Zárt kérdésekből álló kérdőívet használtunk, melynek skálái megfeleltek a vizsgálandó énképkomponenseknek: (1) ideális idegen nyelvi én (Cronbach- $\alpha=0,86$); (2) aktuális idegen nyelvi énkép (Cronbach- $\alpha=0,88$); (3) önértékelés és társas viszonyítás (Cronbach- $\alpha=0,81$); (4) általános tanulmányi énkép (Cronbach- $\alpha=0,75$). A skálák fejlesztéséhez a Diszlexia és a nyelvtanulási attitűd közötti összefüggéseket vizsgáló kérdőívet (Csizér, 2010) és az SDQ I. hazai adaptációját használtuk fel (Szenczi és Józsa, 2008). A vizsgálatban 10 és 16 év közötti, tanulási zavarral küzdő ($n=47$) és többségi ($n=46$) diákok vettek részt.

Eredményeink szerint az általános tanulmányi énkép kivételével a tanulási zavarral küzdő és a többségi diákok valamennyi vizsgált énképkomponense között szignifikáns különbség van. A tanulási zavarral küzdő tanulók nem rendelkeznek megfelelő módon kialakult ideális idegen nyelvi énnel (átlagtanulási zavar=61; átlagtöbbségi=81, $t=3,82$, $p<0,05$), gyengébbnek érzik saját képességeiket az idegen nyelv területén (átlagtanulási zavar=40; átlagtöbbségi=66, $t=4,47$, $p<0,05$), és önértékelésük is alacsonyabb többségi társaikénál (átlagtanulási zavar=47; átlagtöbbségi=71, $t=4,99$, $p<0,05$). Ez a különbség ugyanakkor nem mutatkozik meg az általános tanulmányi énképben, mely az idegen nyelv tanulásának kiemelt nehezítettségére hívja fel a figyelmet tanulási zavarral küzdő tanulók esetében.

A tantárgyi teljesítmény erős korrelációt mutat az egész minta esetében mind az ideális idegen nyelvi énnel ($r=0,5$), mind pedig az aktuális idegen nyelvi énképpel ($r=0,6$). A tanulási zavarral küzdő diákok átlaga jóval a többségi diákok jegyátlaga alatt marad.

Kutatásunk rávilágított, hogy a tanulási zavarral küzdő nyelvtanulók több területen is hátrányban vannak, ezért optimális szakmai segítséget kell biztosítanunk számukra. Nem elegendőek viszont csak a célszerűen megválasztott gyakorlatok, hanem szükség van az énkép fejlődésének támogatására is annak érdekében, hogy a tanulók önmagukat kompetens és fejlődőképessé nyelvhasználóként lássák.

EGYÜTTNEVELÉS

Elnök:

PETŐ ILDIKÓ
Debreceni Egyetem, Bölcsészettudományi Kar

Opponens:

PERLUSZ ANDREA
Eötvös Loránd Tudományegyetem, Bárczi Gusztáv Gyógypedagógiai Kar

Útban az egyenlő esélyű közszolgáltatásokhoz való hozzáférés felé

SZABÓ DIÁNA
Debreceni Egyetem, Művelődés- és Neveléstudományi Doktori Program

Pedagógusok fogyatékossgal, fogyatékos tanulókkal kapcsolatos attitűdje

ANDORKÓ NÓRA
Debreceni Egyetem, Bölcsészettudományi Kar

MARIA VAJOVA
Katolicka univerzita, Ružomberku Pedagogická fakulta

A szülők és pedagógusok elvárásainak összehasonlítása a lassabb ütemben tanulók pedagógiai fejlesztése területén

PÁLNOKNÉ POZSONYI MÁRTA
Tiszaújvárosi Általános és Alapfokú Művészetoktatási Iskola, Pedagógiai Szakszolgálat

Diszlexiás hallgatók erősségei, gyengeségei a felsőoktatásban

MOLNÁR FRUZZINA ESZTER
Egységes Református Pedagógiai Szakszolgálat

SZIMPÓZIUM–ÖSSZEFOGLALÓ

Témakörök: Gyógypedagógia, sajátos nevelési igények; Pedagógusképzés, pedagógus pálya

Együttnevelés, inklúzió, integráció – fogalmak, amelyek ma már elfogadott és sokat használt fogalmak az oktatáspolitikában és a mindennapos pedagógiai gyakorlatban. A változó pedagógiai gondolkodás hatással van a téma kutatására, a vizsgált kérdésekre, egyre több oldalról és egyre árnyaltabban közelítenek a kutatók az együttneveléshez. Ezt a – szerencsés – sokszínűséget tükrözik a szimpózium előadásai is.

Az első előadás a jogszabályi kereteit mutatja be annak az elképzelésnek, miszerint a bárhol elérhető, azonos minőségű ellátást és a sikeres integrált oktatást az utazó gyógypedagógusok hivatottak biztosítani. Az előadás a jogi kereteket összeveti a Közép-magyarországi régióban végzett vizsgálat tapasztalataival.

A második előadás egy olyan kutatás tapasztalatairól szól, amelynek alapkérdése az volt, hogy a tanulók pedagógiai fejlesztésének a megítélésben melyek a közös és az eltérő pontok a pedagógusi és szülői véleményekben. A kérdések többek között a differenciált óravezetésre, a motivációra és a fejlesztés idejére, kereteire fókuszáltak.

A harmadik előadás érdekessége, hogy a pedagógusoknak az integrációról, az inklúzióról és az SNI tanítványokkal kapcsolatos attitűdről való vélekedése két ország, Magyarország és Szlovákia összehasonlításában történik.

A negyedik előadás a felsőoktatás terepén folytatott vizsgálat eredményeit mutatja be. Bár a közoktatás rendszerében már ismert és elfogadott jelenség, hogy SNI tanulók együtt tanulnak nem SNI kortársaikkal, még sem képes minden esetben megfelelő szakmai segítséget nyújtani számukra a tanulmányaikban. Részben ennek következménye, hogy a felsőoktatási tanulmányaik is nehezítetté válnak, a közoktatásban elszenvedett nehézségeiket tovább viszik a felsőoktatásba, illetve egész életükben önmagukkal hordozzák (hordozhatják). Az előadás egy olyan vizsgálat eredményeit mutatja be, amely 25 félig strukturált, 14 érintett főiskolai/egyetemi hallgatóval és 11 olyan oktatóval készült interjúval alapszik, akik főiskolákon, egyetemeken tanítanak, és közülük ketten maguk is diszlexiások

ÚTBAN AZ EGYENLŐ ESÉLYŰ KÖZSZOLGÁLTATÁSOKHOZ VALÓ HOZZÁFÉRÉS FELÉ

SZABÓ DIÁNA

szabo.diana86@gmail.com

Debreceni Egyetem, Művelődés- és Neveléstudományi Doktori Program

Témakörök: Gyógypedagógia, sajátos nevelési igények; Pedagógusképzés, pedagógus pálya

A társadalmi hátrányok csökkentésére kínál lehetőséget az integrált oktatási forma, melynek keretében nagyobb valószínűséggel tesznek szert a fogyatékkal élők azokra az ismeretekre, képességekre, amelyek segíthetik munkaerő-piaci és társadalmi beilleszkedésüket. Bár a jogi szabályozás 20 éve lehetővé teszi az egyenlő esélyeket biztosító integráló nevelési-oktatási formát a fogyatékos gyermekek számára, sokuk számára jelenleg mégis elérhetetlenek ezek az alapvető emberi jogok és az egyenlő esélyek.

Az előadás témájának aktualitását adja, hogy bár a közoktatásról szóló 1993. évi LXIX. törvény lehetővé tette az integrált oktatás megszervezését, még mindig kevés azoknak az intézményeknek a száma, amelyek az integrációt választják.

Az új jogi szabályozással (Nemzeti köznevelésről szóló 2011. évi CXCV. tv.) nagyobb teret biztosít az együttnevelésnek az egységes pedagógiai szakszolgálati rendszer megszervezésével. A törvény elképzelése szerint bárhol elérhető, azonos minőségű ellátást biztosítanak majd az utazó gyógypedagógusok, akiknek elsődleges feladatuk a sikeres integrált oktatást biztosítani. Bár több évtizedes múltra van már az utazó gyógypedagógiai szolgáltatásnak, azonban nem rendelkezünk releváns információkkal arról, hogyan működik ez a gyakorlatban.

Az előadás célja egyrészt az, hogy egy elméleti összehasonlítás keretében bemutassa a szakmai fogalmakat a változó jogszabályi környezetben, továbbá ismertesse a fogalomhasználat problémáit. Másrészt feltérképezze a Közép-magyarországi régióban a pedagógiai szakszolgáltatás körébe tartozó szolgáltatási forma, az utazó gyógypedagógiai ellátás egyenlő esélyű hozzáféréseinek feltételeit.

Az előadás alapját jelentő kutatás módszerei: dokumentumelemzés, félig strukturált interjúk készítése a Közép-magyarországi régióban dolgozó utazó gyógypedagógusok, szülők, fenntartó képviselőinek körében (n=30). A helyzetfeltáró interjúk az integráció sikerét befolyásoló tényezőkre, a szakirányú végzettségre, a feladatkörökre, a problémákra, a változtatási javaslatokra fókuszáltak.

A kutatáshoz használt források a hazai és nemzetközi szakirodalomban fellelhető empirikus vizsgálatok, valamint a fenntartói dokumentumok (2013. évi megyei fejlesztési tervek, statisztikákat, helyzetelemzések, illetve az integrált oktatást megalapozó jogszabályok) adatai.

A vizsgálat eredményeként kirajzolódnak az utazó gyógypedagógiai ellátás harmonizációjának szempontjai az ellátásban érintettek (pedagógusok, szülők, fenntartó) véleménye alapján, melyek ráirányíthatják a figyelmet a fejlesztendő területekre. Az elkészült és elemzett interjúk tapasztalatai pedig alapul szolgálnak a további vizsgálatokban használandó kérdőívek elkészítéséhez.

PEDAGÓGUSOK FOGYATÉKOSSÁGGAL, FOGYATÉKOS TANULÓKKAL KAPCSOLATOS ATTITÚDJE

ANDORKÓ NÓRA* – MARIA VAJOVA**

andorko.nora@gmail.com

*Debreceni Egyetem, Bölcsészettudományi Kar

maria.vajova@ku.sk

**Katólicka univerzita, Ružomberku Pedagogická fakulta

Témakörök: Gyógypedagógia, sajátos nevelési igények; Pedagógusképzés, pedagógus pálya

Manapság az oktatásban egyre nagyobb teret kapnak azok a tanulók, diákok is, akiknek valamilyen típusú fogyatékosága van. Világszerte a hagyományos (többségi) iskolarendszerbe próbálnak minél több fogyatékos beintegrálni a szakértői javaslatok alapján, de több diák esetében előfordulhat, hogy csak szegregált intézményben vehet részt a nevelésben, az oktatásban. Az együttnevelést feltáró vizsgálatok egyre inkább hangsúlyozzák, hogy bármilyen helyzetről, intézményről legyen szó, nagyon fontos ahhoz, hogy az eltérő fejlődésű gyermek a lehető legtöbb fejlődjön, az intézményi feltételeken túl a pedagógusok hozzáállása rendkívül meghatározó.

Az előadás témája a pedagógusoknak az integrációról, inklúzióról, a fogyatékoságról, elsősorban fogyatékos tanítványaikról való vélekedése két ország, Magyarország és Szlovákia összehasonlításában. A két országban folyó vizsgálatnak, ami az előadás alapját adta, alapkérdése volt, hogy a pedagógusok a munkájuk során milyen típusú fogyatékos gyerekekkel foglalkoznának szívesebben, mit tartanak a legnehezebbnek, hogyan vélekednek az együttnevelésről.

A vizsgálat során kérdőíves kvantitatív elemzést alkalmaztunk, mely kérdőív elkészítésénél részben kiindulás volt az angolszász eredetű SACIE és TEIP skálákat, melyet már Ausztráliában, Kanadában, Indiában, Hong Kongban és Szingapúrban is alkalmazták. A válaszadók olyan óvodapedagógusok, tanítók, tanárok, gyógypedagógusok és fejlesztőpedagógusok, akik különböző intézménytípusokban dolgoznak, és különféle problémával küzdő gyermekeket nevelnek, oktatnak.

A SZÜLŐK ÉS PEDAGÓGUSOK ELVÁRÁSAINAK ÖSSZEHASONLÍTÁSA A LASSABB ÜTEMBEN TANULÓK PEDAGÓGIAI FEJLESZTÉSE TERÜLETÉN

PÁLNOKINÉ POZSONYI MÁRTA

palnokne.pozsonyi.marta@gmail.com

Tiszaújvárosi Általános és Alapfokú Művészetoktatási Iskola, Pedagógiai Szakszolgálat

Témakörök: Gyógypedagógia, sajátos nevelési igények; Pedagógusképzés, pedagógus pálya

A közoktatás lehetőséget teremt az egész életen át tartó tanuláshoz, a továbbhaladást pedig a pedagógiai módszerek közül leginkább a differenciálás befolyásolja (Fehérvári és Tomas, 2010).

Az előadásban bemutatott kutatás célja a lassú ütemben tanulók pedagógiai fejlesztésének hátterében húzódozó tanári és szülői vélemények megismerése és megértése volt.

A kutatás alap gondolata, hogy a lassú ütemben fejlődő tanulók pedagógiai fejlesztésében meghatározó helyet töltenek be a pedagógusi és szülői véleményekben megjelenő eltérések és azonosságok, valamint a következő előfeltevések fogalmazódtak meg: a pedagógusok hatékonyabbnak tartják a tanórán kívüli pedagógiai fejlesztést, mint a differenciált óravezetést; a pedagógusok úgy vélik, hogy a tanulók pedagógiai fejlesztését legalább heti 2-3 órában kell biztosítani; az iskolai oktatás során a pedagógusok a motivációt fontosabbnak gondolják, mint a szülők.

Tiszaújváros kistérség területén az általános iskolákban dolgozó pedagógusokkal és a tanulók szüleivel strukturált kérdőíves vizsgálatot végeztünk el. A 2009/2010-es tanévben 100 pedagógus és 100 szülő vett részt a vizsgálatban, akik egyrészt a tiszaújvárosi kistérség általános iskoláinak pedagógusai, másrészt azok a szülők is, akiknek gyermeke pedagógiai fejlesztésben részesül.

Az adatok kvantitatív elemzésével célunk volt a megkérdezett csoportok közötti véleménykülönbség hátterének megismerése, értelmezése.

A szülőkkel és a pedagógusokkal folytatott beszélgetések azt mutatták, hogy a szülők úgy vélik, a pedagógusok másként látják a gyermekeiket, mint ők maguk, valamint a pedagógusok is azt fogalmazták meg, hogy a szülők elfogultak, nincs reális képük a gyermekről.

Az adatok azt mutatják, hogy az iskola keretében megvalósított pedagógiai fejlesztés a tanulási folyamathoz tartozik és a tanítási órán kívül, a szülők (81%) és a pedagógusok (83%) válasza alapján a tanítási órán kívül hatékonyabb. A vizsgált csoportok abban egyetértettek, hogy a differenciált fejlesztés a tanítási óra keretében valósulhat meg. A szülők (heti 2,6 óra) és a pedagógusok (heti 2,4 óra) közel azonos időtartamot tartottak szükségesnek a tanulók fejlesztése céljából, azonban a jelenleg biztosított órakeret ettől lényegesen kevesebb, mivel általában csak heti egy óra áll ehhez rendelkezésre. A tanulmányi eredményt a szülők 50%-a és a pedagógusoknak is 50%-a tartja fontosnak. A válaszok azonban azt mutatják, hogy a szülők úgy vélik, a pedagógusok 80%-ának fontos, a pedagógusok pedig azt gondolják, hogy a szülők 90%-ának fontos ez. Jelentős eltérés található a motiváció kérdésében, mert a pedagógusok úgy érzik, hogy a motiváció a szülők 30%-a, míg a szülők véleménye szerint a pedagógusok 60%-a.

DISZLEXIÁS HALLGATÓK ERŐSSÉGEI, GYENGESÉGEI A FELSŐOKTATÁSBAN

MOLNÁR FRUZSINA ESZTER

molnarfruzsina@gmail.com

Egységes Református Pedagógiai Szakszolgálat

Témakörök: Gyógypedagógia, sajátos nevelési igények; Pedagógusképzés, pedagógus pálya

Napjainkban egyre nagyobb hangsúly helyeződik az olvasási és írási kommunikációra, ugyanakkor egyre több olyan gyermek, fiatal felnőtt és felnőtt él, akik specifikus tanulási zavarral küzdenek. A közoktatási rendszer jelenleg nem képes minden esetben megfelelő szakmai segítséget nyújtani ezen diákok számára. Ennek következtében a felsőoktatási tanulmányaik is nehezítetté válnak, a közoktatásban elszenvedett kudarcaikat egész életükben önmagukkal hordozzák.

Az előadás egy olyan vizsgálat eredményeit mutatja be, amely 25 félig strukturált interjú alapján készült, melyből 14-et diszlexiás és diszgráfiás felsőoktatásban tanuló hallgatóval készült, 11-et olyan oktatókkal, akik főiskolákon, egyetemeken tanítanak, közülük ketten maguk is diszlexiások.

A vizsgálat célja a felsőoktatásban tanuló diszlexiás hallgatók tanulmányi karrierjének feltérképezése volt. A vizsgálat felmérte, hogy a diszlexiás hallgatók milyen nehézségekbe ütköznek tanulmányaik végzése alatt, kik és milyen módon segítették őket a felsőoktatásba való bekerülés során, valamint szükségük van-e további segítségre, ha igen, kitől kéri és kapják ezt meg. A vizsgálat kitért arra, hogy a hallgatók és környezetük milyen elméleti tudással rendelkeznek a diszlexiáról, használtak, használnak-e speciális technikákat a problémáik leküzdése érdekében, környezetük milyen attitűddel rendelkezik velük kapcsolatban. Ezentúl része volt a felsőoktatásban dolgozó oktatók ismereteinek feltérképezése a tanulási zavarokról, a tanulási zavarokkal küzdő hallgatókról.

A vizsgálat tapasztalati szerint a felsőoktatásban tanuló diszlexiás hallgatók nehézségeik ellenére olyan elszántsággal tanulnak, amely nem, vagy csak ritkán tapasztalható a tanulási zavarokkal nem küzdő társaik körében. Kitartásuknak, intelligenciaszintjüknek és kreatitásuknak köszönhetően jó, vagy akár kiemelkedő eredményeket érnek el tanulmányaik során. Bár sokan érzik közülük, hogy könnyebben tudnák tanulmányaikat folytatni, amennyiben pozitív megkülönböztetés érné őket, ezt még sem igénylik. Az, hogy felvállalják-e tanulási zavarukat környezetük és önmaguk előtt – úgy tűnik – sokban függ attól, hogy önbecsülésük és önértékelésük milyen szinten áll, valamint az, hogy környezetük mennyire elfogadó velük és problémájukkal szemben. Fontos kiemelni azt, hogy az oktatókkal készített interjú alapján megkérdőjelezhető az a hallgatói sztereotípiá, amely szerint az oktatók nem hajlandóak figyelembe venni a hallgatók problémáit.

Az interjúk során kapott válaszok remélhetőleg segítséget nyújtanak a hasonló helyzetben lévő személyeknek is, alkalmasak arra, hogy erőt meríthessenek belőle a specifikus tanulási zavarral küzdő gyermekek, fiatal felnőttek és felnőttek.

AZ ÉNT KÖRŪLVEVŐ HÁLÓZATOK MEGHATÁROZÓI ÉS SZEREPŪK

Elnök:

PLÉH CSABA
Eszterházy Károly Főiskola, Tanárképzési és Tudástechnológiai Kar

Opponens:

CSEPELI GYÖRGY
Eötvös Loránd Tudományegyetem, Társadalomtudományi Kar

A hálózat kutatás kognitív, evolúciós és szociálpszichológiai mozzanatai

PLÉH CSABA
Eszterházy Károly Főiskola, Tanárképzési és Tudástechnológiai Kar

Csak az érzelmileg kevésbé fontos ismerősök felidézését segíti a külső memória mankó?

RÁCZ ANNA
Eszterházy Károly Főiskola, Tanárképzési és Tudástechnológiai Kar

UNOKA ZSOLT
Semmelweis Egyetem, Pszichiátriai és Pszichoterápiás Klinika, Eszterházy Károly Főiskola

SOLTÉSZ PÉTER
Eszterházy Károly Főiskola, Tanárképzési és Tudástechnológiai Kar

PLÉH CSABA
Eszterházy Károly Főiskola, Tanárképzési és Tudástechnológiai Kar

A kapcsolatok minőségeinek a szociális hálózat szerveződésére tett hatásai

UNOKA ZSOLT
Semmelweis Egyetem, Pszichiátriai és Pszichoterápiás Klinika, Eszterházy Károly Főiskola

Közeli ismerőseinkhez való viszonyunk meghatározója-e jóllétünknek?

SOLTÉSZ PÉTER
Eszterházy Károly Főiskola

SZIMPÓZIUM–ÖSSZEFOGLALÓ

Témakörök: Szociális képességek, szociális tanulás; Személyiségfejlődés és -fejlesztés

A szociometria óta tudjuk, hogy az egyén sikerének s közérzetének fontos eleme kapcsolati rendszere. Ezt a klasszikus gondolatot újítja fel a mai hálózat kutatás, melyeknek két modern hagyománya van. Az egyik hagyomány fentről indul és nagy emberi hálózatokat elemez, különösen a telefonhálózatokat. A másik hagyomány az ego-ból indul, s arra kíváncsi, mi határozza meg az egyes ember hálózatának méretét s minőségét. Felteszi, hogy a kapcsolatok működnek csatornaként is (diffúziós hálók), működnek azonban a hálózatok kötelékként is, amikor szociális erőforrásokat képviselnek (kitől kérhetek segítséget, pénzt, tanácsot stb.).

Kutatásunk egyik mozgó témája a hálózat használat társadalmi megoszlása, a másik pedig a személyes kapcsolati hálók alakulása az új IKT körülményei között. Vajon nem lehetséges-e, hogy az új kutyuk világában, a facebook-nemzedék sokkal több emberrel kerül kapcsolatba? Hogyan is alakul a hálózat méret az új IKT világában? Három elméleti lehetőség van:

(1) mindenki ugyanúgy viselkedik minden közegben. Akinek sok a barátja, sok az elektronikus kapcsolata is.

(2) Kompenzáció: akinek nincs barátja, az a NET-en kompenzál.

(3) Közös korlát elmélete: emberi kapcsolatfenntartó és létesítő képességünk egyetlen korláttal jellemezhető, ha több a NET, kevesebb a személyes.

Ezt az összetett kérdést több módszerrel s több szempontból vizsgáljuk az EKTF s a SE Pszichiátriai és Pszichoterápiás Klinikájának műhelyében.

A hálózatok a személyiség és a kognitív működések tükrében

Az Ego-t körülvevő különböző szélességű és mélységű, eltérő kapcsolatsűrűségű hálózatok, mind a valós, mind az IT alapú hálózatok alapos szociálpszichológiai és személyiséglélektani elemzésére törekszünk.

Arra vagyunk kíváncsiak, hogy teremthető-e online egy önálló, a valóshoz képest hozzáadott kapcsolati háló, és befolyásolja-e ez az egyén társas identitását, attitűdjeit, érzelmi életét, akár szociális biztonságát, milyen összefüggés van a kapcsolati minőségek s a kötődési minták között. Elemezzük, hogy milyen perspektíva-váltások és empatikus készségek kapcsolódnak az egyes kapcsolati szintekhez.

A hálózatok és a pszichopatológia

A mentális zavarok súlyosságának egyik globális mutatója a társas funkcionális szintje. A társas funkcionálás zavarai nem csak következményei, hanem kockázati tényezői is a mentális zavarok kialakulásának, lefolyásuk súlyosságának, és krónikussá válásuknak. Vizsgálatainkban az ego körüli szociális hálózat jellegzetességei és a mentális zavarok közötti összefüggést keressük. Ennek megfelelően több pszichopatológiai területtel foglalkozunk, s betegcsoportok részletes valós és virtuális kapcsolat elemzésével.

A HÁLÓZATKUTATÁS KOGNITÍV, EVOLÚCIÓS ÉS SZOCIÁLPSZICHOLÓGIAI MOZZANATAI

PLÉH CSABA

pleh.csaba@ektf.hu

Eszterházy Károly Főiskola, Tanárképzési és Tudástechnológiai Kar

Témakörök: Szociális képességek, szociális tanulás; Személyiségfejlődés és -fejlesztés

A modern hálózatkutatásnak két mintája van: az egyik az átfogó hálózatokból, a másik az Ego-ból indul ki. Az Ego-ból induló kutatások során Dunbar munkáira alapozva bemutatom az Ént körülvevő különböző szélességű hálózatokat, ezek megjelenését a valós és a virtuális kapcsolatokban. Az evolúciós modellek az egyetemes korlátokat emelik ki, s azt, hogy ezek az Ego-t mintegy koncentrikus burkóként körülvevő intimitási köröket alkotnak. Kutatásunk egyik mozgató témája a hálózathasználat társadalmi megoszlása, a másik pedig a személyes kapcsolati hálók alakulása az új IKT körülményei között. Vajon nem lehetséges-e, hogy az új kütyük világában, a facebook-nemzedék sokkal több emberrel kerül kapcsolatba? És vajon ezek az újfajta kapcsolatok hasonlóképpen reprezentálódnak-e az Ego számára, mint a személyes kapcsolatok? Hogyan is alakul a hálózat méret az új IKT világában? A hálózat méretét milyen kognitív tényezők befolyásolhatják, és egy bizonyos mennyiségen túl a kapcsolati minőség rovására tartunk-e fenn újabb kapcsolatokat? Ugyanakkor az általános korlátok mellett jól megfigyelhető egyéni variabilitást is tapasztalunk. Van akinek kevés, van akinek sok barátja van, van aki sokat barátnőzik, van aki keveset. A hálózatok variabilitásának személyiség meghatározói főként az extroverzió kapcsolat moduláló szerepére mutatnak rá. A kognitív kutatások pedig az emlékezeti perspektívaváltás s a hálózatok variabilitását tárják fel. A hálózat kutatás jövője a személyes, a gondolati és az idegrendszeri hálózatok elemzésének összekapcsolása felé mutat.

CSAK AZ ÉRZELMILEG KEVÉSBÉ FONTOS ISMERŐSÖK FELIDÉZÉSÉT SEGÍTI A KÜLSŐ MEMÓRIA MANKÓ?

RÁCZ ANNA* – UNOKA ZSOLT** – SOLTÉSZ PÉTER* – PLÉH CSABA*

racz.anna@gmail.com

soltesz.peter@ektf.hu

pleh.csaba@ektf.hu

*Eszterházy Károly Főiskola, Tanárképzési és Tudástechnológiai Kar

unoka.zsolt@med.semmelweis-univ.hu

** Semmelweis Egyetem, Pszichiátriai és Pszichoterápiás Klinika, Eszterházy Károly Főiskola

Témakörök: Szociális képességek, szociális tanulás; Személyiségfejlődés és -fejlesztés

Robin Dunbar szociális agy hipotézise szerint ismerőseik koncentrikus körökbe rendeződve vesznek körül a személyt. Ahogy haladunk a külsőbb körök felé, melyekbe egyre több és több ismerős (ún. „alter”) tartozik, úgy csökken a személy („ego”) és alter közti érzelmi közelség és ritkult köztük a kommunikáció gyakorisága. Az ismerősök négy, egymásba ágyazott rétegbe tagozódnak, melyekből a belső két réteg/kör foglalja magában egy ember legközelebbi kapcsolatait.

Vizsgálatunkban arra voltunk kíváncsiak, hogy különbözőképpen megfogalmazott névgenerátorok, illetve memória mankó (jelen esetben a mobiltelefon telefonkönyvének) használata hogyan befolyásolja a személyek által felidézett ismerősök számát és a velük való kapcsolat minőségét a belső két körben.

Az eredmények alapján a dunbari belső körök mérete robusztus, nem változik számottevően az alkalmazott névgenerátorok apró megfogalmazásbeli különbségeitől. Az összesen felidézett alterek számának 11%-a kapcsolódott memória mankó (mobiltelefon telefonkönyvének) használatához (összesen felidézett alterek száma átlagosan: 17,4 fő, ebből a telefonkönyv használata révén felidézett alterek száma: 2,1 fő). Ugyanakkor elmondható, hogy a memória mankóval felidézett ismerősök és az alter közti átlagos érzelmi közelség szignifikánsan ($p < 0.01$) kisebb volt (10-es skálán átlagosan 5), mint a pusztán emlékezetből felidézett ismerősök és az alter közti érzelmi közelség (10-es skálán átlagosan 6). Továbbá az emlékezeti segítség nélkül felidézett alterek nagyobb aránya (41,8%) tartozott az ego legbenső köréhez a telefonkönyvből felidézett alterekhez képest (18,5%). Az eredmények azt sugallják, hogy a memória mankó használata az érzelmileg távolabbi ismerősök felidézését javítja csupán.

A KAPCSOLATOK MINŐSÉGEINEK A SZOCIÁLIS HÁLÓZAT SZERVEZŐDÉSÉRE TETT HATÁSAI

UNOKA ZSOLT

unoka.zsolt@med.semmelweis-univ.hu

Semmelweis Egyetem, Pszichiátriai és Pszichoterápiás Klinika, Eszterházy Károly Főiskola

Témakörök: Kognitív fejlődés és fejlesztés; Szociális képességek, szociális tanulás

Három – különböző alapfeltevésekre épülő – elmélet foglalkozik a társas kapcsolatok minőségének a társas kapcsolati háló szerveződésére gyakorolt hatásaival.

A kötődés elmélet azt vizsgálja, hogy a gyermekkori tapasztalatokra épülő alapvető kapcsolati reprezentációk hogyan befolyásolják a személy későbbi társas kapcsolatait.

A relációs modell elmélet (relational model theory) négy egyetemes – a kapcsolat funkciója és minősége által meghatározott – reláció típus eloszlását és ezen relációk közti interakciót elemzi.

A szociális agy hipotézis leírja, hogy egy személy ismerősei hogyan rendeződnek a személyt körülvevő koncentrikus körökbe a kapcsolatok minősége alapján.

Jelen vizsgálatunkban szeretnénk jobban megérteni azokat a mögöttes kognitív struktúrákat, melyek hozzájárulnak a kapcsolatok milyensége által meghatározott társas hálózati komplexitáshoz. Annak érdekében, hogy a három elmélet közti esetleges kapcsolódásokat, közös mögöttes konstruktumokat feltárjuk, egy összetett vizsgálatot állítottunk össze. Az ego-centrikus hálózatkutatókat követve a személyeknek először fel kellett sorolniuk azokat az ismerőseiket, rokonaikat („alter”-eket), akikkel az előző hónapban kapcsolatba kerültek. Ezt követően az összes felsorolt alterrel való kapcsolatukat jellemezték számos dimenzió mentén, többek között: érzelmi közelség, kötődési stílus, és a négy egyetemes relációs modell alapján. Többváltozós adatelemzési módszert használva arra jutottunk, hogy szignifikáns asszociációk figyelhető meg a kötődési stílusok, a relációs modellek és a kapcsolatok érzelmi közelsége között, melyek a három elmélet közti kapcsolódásra utalnak.

A kutatás a TÁMOP-4.2.2.C-11/1/KONV-2012-0008 c. pályázati támogatásból valósult meg.

KÖZELI ISMERŐSEINKHEZ VALÓ VISZONYAINK MEGHATÁROZÓI-E JÓLLÉTÜNKNEK?

SOLTÉSZ PÉTER

petsol@gmail.com
Eszterházy Károly Főiskola

Témakörök: Személyiségfejlődés és -fejlesztés; Szociális képességek, szociális tanulás

A jóllét (well-being) kutatás a modern pszichológia új hulláma, a pozitív pszichológia tartománya. Míg általánosságban sokat kutatják a személyiség, viselkedés és kognitív tényezők szerepét a jóllét tekintetében, kicsit a nyugati világra jellemzően az ego szemszögéből, addig az egyik közgondolkodás által legjelentősebbnek vélt proximális meghatározó a személyt körülvevő hálózat általános jóllétre gyakorolt hatását kevesen vizsgálják, amellett, hogy a legközelebbi hozzátartozókkal való kapcsolattartás, pl. házastárssal való együttélés, bizonyítottan javítják a szubjektív jóllétet, sokszor még akkor is, ha a kapcsolat jellege nem egyértelműen pozitív. Ugyanakkor a személyt körülvevő hálózat kutatása nem csak a nyugati tradicionális gondolkodás miatt elhanyagolt, de az ego-hálózatok elemzése is túlmutat a pszichológiában gyakorta használt modellalkotási, statisztikai eljárásokon. Kutatásunkban elsősorban nem a személyt körülvevő hálózat, egyébként sokszor kognitív habitus által meghatározott, szubjektív méretét, hanem annak minőségi aspektusait vizsgáljuk. Vizsgálatunkban 100 főt kértünk arra, hogy sorolják fel ismerőseiket, majd kérdéseket tettünk fel a személynek önmagáról, illetve az ő általa említett ismerőseiről és a velük fennálló kapcsolat minőségéről. Az így nyert adatokat kétféleképpen elemeztük, egyrészt tradicionálisan a vizsgált személyt a mérés egységeként tekintő korrelatív és ANOVA modelleket használó módszerekkel, ahol az ego-alter (vizsgált személy és ismerőse) kapcsolatok sokaságának egy-egy jellemzőjét egy-egy személyre jellemző mutatóba sűrítettük (pl. átlag vagy szórás). Vizsgáltuk ugyanakkor az adatokat az altereket mérési egységként kezelni képes Linear Mixed Model (LMM) eljárással is, ahol el tudtunk szakadni a személy diverz kapcsolati jellemzőinek mutatókba sűrítésétől. Mindkét vizsgálati módszer rámutatott arra, hogy a kapcsolatok sokaságának minőségi aspektusai a jóllét szignifikáns meghatározói. Eredményeink a jólléttel összefüggő személyes kapcsolati háló minőségének jelentőségére mutatnak rá, feltételezzük, hogy a kapcsolati háló minőségének javulása a személy jóllétére közvetlenül és pozitívan hat, amely mind a pedagógia, mind a pszichológia és pszichiátria területén egy lehetséges beavatkozási pontot jelenthet. Eredményeink csupán olyan összefüggésekre világítanak rá, amelyek a köztudatban kutatási eredmények nélkül is fennmaradtak.

LEGÚJABB KUTATÁSOK ÉS FEJLESZTÉSEK A KÖZOKTATÁS- ÉRTÉKELÉSI PROGRAMOKBAN

Elnök:

PONGRÁCZ LÁSZLÓ
Oktatási Hivatal

Opponens:

SETÉNYI JÁNOS
Expanzió Humán Tanácsadó Kft.

A modern értékelési módszertan megjelenése a hagyományos értékelési rendszerekben

LAK ÁGNES ROZINA
Oktatási Hivatal

SZABÓ LÍVIA DÓRA
Oktatási Hivatal

A teljesítményszintek megjelenése az OKM szövegértés és matematika tartalmi keretében

BALKÁNYI PÉTER
Oktatási Hivatal

OSTORICS LÁSZLÓ
Oktatási Hivatal

PALINCÁS ILDIKÓ
Oktatási Hivatal

RÁBAINÉ SZABÓ ANNAMÁRIA
Oktatási Hivatal

SZEPESI ILDIKÓ
Oktatási Hivatal

SZIPÓCSNÉ KROLOPP JUDIT
Oktatási Hivatal

A természettudományos kompetenciák mérésének új tartalmi kerete

SZALAY BALÁZS
Oktatási Hivatal

A PISA és az OKM eredményeinek összevetése

BALÁZSI ILDIKÓ
Oktatási Hivatal

SZIMPÓZIUM–ÖSSZEFOGLALÓ

Témakörök: Pedagógiai értékelés, minőségfejlesztés; Oktatáspolitikai, EU oktatásügy

Az Oktatási Hivatal által irányított közoktatás-értékelési programok, az érettségi, a középfokú felvételi központi része és az Országos kompetenciamérés nagy hatással vannak a közoktatási rendszer egészére. Rendkívül fontos, hogy egyrészt ezek a programok kiszámíthatók és megbízhatóan stabilak legyenek, ugyanakkor időről időre elengedhetetlen e programok továbbfejlesztése, a legújabb kutatási eredmények és innovációk beépítése, alkalmazása, vagy éppen az adatok további vizsgálata, másodelemzések végzése. Szimpóziumunkban néhány olyan innovációt, kutatási eredményt és fejlesztést mutatunk be, amelyek az Országos kompetenciamérés, az érettségi, a felvételi fejlesztését, finomítását vagy validálását szolgálják.

Elsőként egy olyan másodelemzést mutatunk be, amelyben a klasszikus és modern tesztelméleti módszereket alkalmazva vizsgáltuk az érettségi és a középfokú felvételi központi írásbeli tesztjeinek feladatsorait. Ezek az elemzések alátámasztják, hogy a feladatsorok nem csak az adott program tanulmányi követelményeinek, tartalmi keretének, hanem a tesztösszeállítás általános szabályainak is megfelelnek. Az elemzések segítik a következő évek feladatsorainak összeállítását is.

Ezt követően az Országos kompetenciamérés szövegértés és matematika tesztjeinek képességskálájához kialakított szinteket mutatjuk be, a szintezés eljárását és magukat a képességszinteket ismertetjük. A szintek nem csak a feladat- és tesztösszeállítást segítik, de a tanárok elemző és fejlesztő munkáját is.

A TÁMOP 3.1.8 Átfogó minőségfejlesztés a közoktatásban projekt Országos kompetenciamérést érintő egyik legfontosabb fejlesztése a természettudományi kompetenciák mérésére való kiterjesztésének előkészítése. A harmadik előadás bemutatja a természettudományi mérés tartalmi keretét, részletezi a fejlesztés lépéseit, a mért részterületeket és kompetenciákat.

Végül az Országos kompetenciamérés és a PISA tanulói szintű adatainak összekötés lehetőségét teremtett a két teszt egyes elemeinek keresztvalidációjára. Utolsó előadásunk e másodelemzés eredményeit mutatja be.

Reményeink szerint a szimpózium bemutatja az Oktatási Hivatal e programok keretében végzett innovációs tevékenységeit és az érdeklődők számára bepillantást enged a programok fejlesztésének lépéseibe.

A MODERN ÉRTÉKELÉSI MÓDSZERTAN MEGJELENÉSE A HAGYOMÁNYOS ÉRTÉKELÉSI RENDSZEREKBEN

LAK ÁGNES ROZINA – SZABÓ LÍVIA DÓRA

Lak.AgnesRozina@oh.gov.hu

LiviaDora.Szabo@oh.gov.hu

Oktatási Hivatal

Témakörök: Pedagógiai értékelés, minőségfejlesztés; Oktatáspolitikai, EU oktatásügy

A magyar közoktatási rendszer három legjelentősebb értékelési programja az érettségi, a középfokú felvételi és az Országos kompetenciamérés eltérő célokkal, eltérő tartalommal és ebből eredően eltérő eljárásrenddel és módszertannal rendelkezik. Az érettségi és a felvételi eredmények a tanuló számára is következményekkel jár, míg a kompetenciamérés, noha az előző kettőhöz hasonlóan szummatív mérés, a tanulók számára nem jár közvetlen, iskolai továbbhaladását meghatározó következményekkel. A három program eltérő célja a feladatlapok, tesztek tartalmát is befolyásolja, hiszen míg az érettségi az érettségi követelmények teljesítésének mértékét méri, addig a középfokú felvételi a jelentkező tanulók képesség szerinti sorbarendezésére és a felvételi döntések megalapozására szolgál, az Országos kompetenciamérés pedig a teljes populáció képességeiről ad átfogó képet. Előadásunkban röviden ismertetjük a három program céljait, tartalmi kereteit és az eredmények értékelésének módszertanai közötti különbségeket.

Ezt követően bemutatjuk, hogy a hazai és nemzetközi gyakorlatban elfogadott klasszikus és modern tesztelméleti elemzési módszerek miért nem alkalmazhatók az érettségi és a felvételi eredményeinek értékelésére, miért nem lehetnek alapjai az érettségi bizonyítványok kiállításának vagy a felvételi sorrend eldöntésének. Ennek ellenére az Oktatási Hivatal rendszeresen elvégzi a felvételi eredmények utólagos tesztelméleti elemzését, az eredményeket pedig felhasználja a következő időszakok feladatsorainak összeállítására.

Az előadásban bemutatjuk, hogyan „viselkednek” a felvételi és az érettségi feladatlapok a modern tesztelméleti modellekkel megvizsgálva, illetve, hogy a modern tesztelméleti modellek milyen segítséget adhatnak az említett rendszerek vizsgafeladatainak értékelésében, illetve kidolgozásában. Ennek során kiemelten kitérünk a 2012. május-júniusi érettségi vizsgaidőszak eredményeinek – a TÁMOP 3.1.8. program keretében elvégzett – tesztelméleti elemzésére. Előadásunkban ismertetjük az elemzés során alkalmazott módszereket és a kapott eredményeket, majd néhány konkrét feladat eredményeinek bemutatásával szemléltetjük, milyen következtetések vonhatók le az elemzések segítségével.

A TELJESÍTMÉNYSZINTEK MEGJELENÉSE AZ OKM SZÖVEGÉRTÉS ÉS MATEMATIKA TARTALMI KERETÉBEN

BALKÁNYI PÉTER – OSTORICS LÁSZLÓ – PALINCSÁR ILDIKÓ – RÁBAINÉ SZABÓ ANNA-MÁRIA – SZEPESI ILDIKÓ – SZIPŐCSNÉ KROLOPP JUDIT

balkanyi.peter@oh.gov.hu

ostorics.laszlo@oh.gov.hu

Oktatási Hivatal

Témakörök: Pedagógiai értékelés, minőségfejlesztés; Tanulás, tudás

Az Országos kompetenciamérés szövegértés és matematika tartalmi keret 2013-as megújulásának egyik legfontosabb eleme a tanulói képességszintek írásban való rögzítése és részletezése, amit a közös képességskála 2008-as bevezetése tett lehetővé, ezáltal pontosabb képet adva a tanulók képességeiről.

A kompetenciamérés normatív képességskáláinak képességszintekre való felosztása azt a célt szolgálja, hogy a tanulók tudását, képességeit a feladatok megoldásához szükséges műveleten keresztül bemutathatóvá tegye. Előadásunk ismerteti a képességszintek kialakításának a nemzetközi mérések gyakorlatán alapuló technikáját, bemutatja, hogyan írható le az egyes képességszintekhez tartozó tanulók tudása az adott szinthez tartozó feladatokon keresztül. Röviden ismertetjük az egyes szintek eléréséhez szükséges képességeket és néhány, a szintek leírásának alapjául szolgáló, a korábbi évek tesztanyagaiban szerepelt feladatot is bemutatunk.

A képességszintek kialakítása során szintleírások alapján azt a szakmai alapszintet is meghatároztuk, amely minimálisan szükséges ahhoz, hogy az egyes tanulók eredményesen tudják alkalmazni képességeiket a további ismeretszerzésben és az önálló tanulás során. Az alapszintek meghatározása után a PISA és OKM adatok összevetésével arra is lehetőség nyílt, hogy a PISA által alkalmazott alapszintet és az OKM alapszintjét empirikusan összehasonlítsuk. Előadásunkban ismertetjük az összehasonlítás módját és eredményeit.

Az idén megújult tartalmi keretnek köszönhetően az Országos kompetenciamérés összeállítása a továbbiakban még szabályozottabb, áttekinthetőbb lesz, ugyanakkor a további szakmai értékelésre is alkalmasabbá válik, köszönhetően a képességszintek részletes leírásának, amely segítheti a tanárok munkáját a tanulók képességeinek fejlesztésében.

A TERMÉSZETTUDOMÁNYOS KOMPETENCIÁK MÉRÉSÉNEK ÚJ TARTALMI KERETE

SZALAY BALÁZS

szalay.balazs@oh.gov.hu
Oktatási Hivatal

Témakörök: Pedagógiai értékelés, minőségfejlesztés; Természettudományi oktatás

Az előadás az ez év júniusában elkészülő természettudományos kompetenciamérés elméleti hátterét mutatja be.

Ismerteti a tartalmi keret fejlesztésének munkafázisait az Alapkoncepció elkészítésétől a nyers tartalmi keret kialakításán át egészen a végleges dokumentum elkészítéséig.

Ismerteti a természettudományos műveltség fogalmát és annak történetét, amely fogalom segítségével az elmúlt hat-hét évtizedben a természettudományos oktatási célkitűzések, tantervi és mérési elképzelések fogalmazódtak meg a világ számos országában. Bemutatja az előadás a nagy nemzeti (NAEP) és nemzetközi mérések, mindenekeelőtt a TIMSS és a PISA mérések természettudományos műveltség fogalmát.

Ismertetni és indokolni fogom az OKM természettudományos mérésének műveltség fogalmát, annak definícióját, valamint azt, hogyan illeszkedik a természettudományos vizsgálat a kompetenciamérés már működő rendszerébe.

Részletesen bemutatom a természettudományos mérés három fő pillérét: a kompetencia-csoportokat, a tudás- valamint az alkalmazási területek rendszerét. A kompetencia-csoportok háromszintű szerkezetéről, amelynek legfelsőbb szintje átfogó, képességformákat fogalmaz meg, elemi szintjét pedig a módosított Bloom-taxonómiából és a kognitív pszichológiából jól ismert diszkrétebb, könnyebben értelmezhető műveletek alkotják.

Bemutatja az előadás a vizsgálat öt tudásterületét (Anyagi világ, Biológia, Fizika, Kémia és természetföldrajz), ezek tartalmát és szerkezetét. Kitér a prezentáció a mért tudásterületek közötti különbségekre a három évfolyamon.

Az előadás bemutatja a természettudományos mérésben preferált alkalmazási területeket, és ismerteti azt is, hogy az ezen alkalmazási területekkel kapcsolatos problémák hogyan jelentkeznek a különböző szintű kontextusokban, a személyes élethelyzetektől a közösségi társadalmi vetületeken át egészen a globális problémákig.

Végül az előadásban szó lesz a természettudományos mérés pontos tervéről. Ismertetem a mérés tervezett időtartamát, feladat és itemtípusait. Ismertetem azt, hogy a teljes teszten milyen arányban osztoznak az egyes tudásterületek és kompetencia-csoportok a három mért évfolyam esetében. Bemutatjuk azt a tesztmátrixot is, amelyben elsősorban a tesztfejlesztés számára rögzíti a mérés terve azt, hogy a tudásterületek méréséhez használt itemek között milyen arányban találhatóak majd az egyes kompetencia-csoportokhoz köthető itemek.

Az előadás lezárásaképpen a Tartalmi keret fejlesztésének jövőbeni záró fázisáról lesz majd szó.

A PISA ÉS AZ OKM EREDMÉNYEINEK ÖSSZEVETÉSE

BALÁZSI ILDIKÓ

balazsi.ildiko@oh.gov.hu
Oktatási Hivatal

Témakörök: Pedagógiai értékelés, minőségfejlesztés; Oktatáspolitikai, EU oktatásügy

Az Országos kompetenciamérés (OKM) 2008-as, 2009-es és 2010-es eredményei, valamint a PISA2009 magyar tanulói eredményei és háttéradatai a mérési azonosító alkalmazásával összeköthetők. Az OKM évfolyam alapú és a PISA életkor alapú adatbázisainak összekötése kellő körültekintést igényel, de a két mérés közötti eltérések figyelembe vételével és a megfelelő közös részpopuláció meghatározásával ez az összekötés számos validációs kutatási kérdés megvizsgálására ad lehetőséget.

Noha a két mérés tartalmi területei, tesztanyagai között jelentős eltérések is vannak, mind a PISA, mind az OKM méri a tanulók matematikai és szövegértési képességeit, így az eredmények között erős kapcsolatot feltételezhetünk. Ez a kapcsolat a tesztanyagok validítására adhat bizonyítékot, legalábbis abban az értelemben, hogy bebizonyítja, a két tartalmi keret, tesztanyag ugyanazokra a mögöttes kompetenciákra vonatkozik. A teszteredményekhez hasonlóan azok a változók is vizsgálhatók, amelyek a tanulók szocio-ökonómiai háttérét írják le, elemezhető, hogy az OKM-ben és a PISA-ban használt mérőszámok milyen mértékben korrelálnak.

Az előadás ismerteti, milyen hasonlóságok és eltérések vannak a két mérés tartalmi területei között, milyen változókat használ a két mérés a tanulók szocio-ökonómiai háttérének mérésére, majd bemutatja, hogy a mutatószámok között milyen kapcsolat van. A számítások igazolják, hogy mind a teszteredmények, mind a háttérmutatók esetében erős korrelációs kapcsolat van a két mérés eredményei között.

A teszteredmények és háttérmutatók összehasonlítása mellett a PISA mintaválasztási eljárásairól véleményt formálhatunk, vizsgálható, hogy a PISA mintájába bekerült tanulók milyen mértékben reprezentálják a teljes populációt különböző szempontok szerint annak tükrében, hogy a mintába bekerült tanulóknak és a teljes populációnak az OKM adatbázisában rögzített tulajdonságai és mért jellemzői milyen mértékben egyeznek meg. Jelen kutatás igazolja, hogy a PISA mintájába bekerült magyar tanulók megfelelő mértékben reprezentálják a teljes populációt a matematikai és szövegértési képességek tekintetében.

Hasonlóan vizsgálható az is, hogy a hiányzásokból és válaszmegtagadásokból eredő adathiányok milyen mértékben torzíthatják a mérési eredményeket. Az OKM önkéntes tanulói kérdőíve esetében különösen fontos, hogy megvizsgáljuk, a kérdőívet nem kitöltő tanulók milyen mértékben különböznek a válaszadóktól. Előzetes sejtéseinknek megfelelően ebben az esetben azt látjuk, hogy e két részpopuláció között mind eredményeikben, mind szocio-kulturális mutatóikban vannak különbségek, a nem válaszolók eredménye átlagosan gyengébb, és családi háttere is valamivel rosszabb, mint a választ adóké.

A PISA és az OKM adatbázisainak összekötése segítségével a méréseket validálhatjuk, az adathiányok és torzító hatások mértékét kvantitatív módszerekkel elemezhetjük. Az előadásban bemutatott elemzések így hozzájárulnak a kompetenciamérések elemzési módszereinek javításához is.

AZ ORGANIKUS GYÓGYPEDAGÓGIAI TUDÁS

Elnök:

PUKÁNSZKY BÉLA

Szegedi Tudományegyetem, Juhász Gyula Pedagógusképző Kar

Opponens:

NÉMETH ANDRÁS

Eötvös Loránd Tudományegyetem, Pedagógiai Pszichológiai Kar

Pedagógia történeti tartalmak és történeti szemléletmód a pedagógusképzés egyes ágaiban

PUKÁNSZKY BÉLA

Szegedi Tudományegyetem, Juhász Gyula Pedagógusképző Kar

Gyógypedagógiai műhelyek iskolarendszeren kívüli képzéseinek szerepe a kora gyermekkori intervenció magyarországi kialakításában

MAGYAR ADÉL MÁRTA

Szegedi Tudományegyetem, Juhász Gyula Pedagógusképző Kar

Enyhén értelmi fogyatékos tanulók észlelt éhatékonyság-vizsgálatának első eredményei

NAGYNÉ HEGEDŰS ANITA

Szegedi Tudományegyetem, Juhász Gyula Pedagógusképző Kar

Új lépések a dadogó gyermekek diagnosztikus profilalkotásában

TÓTHNÉ ASZALAI ANETT

Szegedi Tudományegyetem, Juhász Gyula Pedagógusképző Kar

SZIMPÓZIUM–ÖSSZEFOGLALÓ

Témakörök: Gyógypedagógia, sajátos nevelési igények; Felsőoktatás, felnőttoktatás

A szimpózium célja, hogy bemutassa az élő és sokszínű gyógypedagógiai tudás organikus szerveződését, valamint átadásának intézményes és nem intézményes keretek között végbemenő folyamatait.

Az első előadás a komparatiztika eszközeivel vizsgálja a pedagógusképzés (benne a gyógypedagógus-képzés) egyes ágainak elmúlt tíz esztendejét. Bemutatja, hogy a gyógypedagógus-képzés, a tanító- és óvodapedagógus-képzés és a közismereti tanárképzés tantárgyi struktúráiban és tartalmaiban milyen volumenben és milyen jellemző tartalmakkal jelentek meg az pedagógia-történeti, illetve speciális szakmatörténeti ismeretanyagok. Vizsgálat tárgyává teszi emellett azokat a felsőoktatási-szakmapolitikai diskurzusokat, amelyek a felsorolt pedagógusképzések reformjai alatt a történeti jellegű tartalmak pedagógusképző, identitás-alakító szerepéről folytak az elmúlt évtizedben.

A második előadás a családközpontú kora gyermekkori intervenció iskolarendszeren kívül lezajlott tudástranszfer-tartalmait vizsgálja. A korai intervenciót végző gyógypedagógusok saját, szakmán belüli differenciálódásukat konferenciákon, civil szervezetek és gyakorlati tevékenységet átadható tudássá is tevő fejlesztő centrumok továbbképzéseiben biztosították. Négy magyarországi képzési bázis 1984 és 2012 között megrendezett konferenciáinak előadásait, képzéseinek dokumentumait elemeztük, arra keresve a választ, hogy megjelennek-e multidiszciplináris tudástartalmak, amelyek a team munkát meghatározták, a későbbiekben pedig jogszabályi változásokat és az intézményes képzés elindítását is generálták.

A harmadik előadás az enyhén értelmi fogyatékos tanulók észlelt énhatékonyság-vizsgálatának első eredményeit mutatja be. A személyiségfejlődésben és a viselkedés alakulásában központi jelentőségű észlelt énhatékonyság vizsgálata e populáció pontosabb megismerését teszi lehetővé, egy eddig feltáratlan terület struktúrájának feltérképezése által. Az együtt- és különnevelés keretében oktatott tanulók kérdőíves vizsgálatának eredményei információt nyújtanak többek között az enyhén értelmi fogyatékos tanulók észlelt énhatékonyságának szerveződéséről az oktatási forma függvényében, illetve az integrált oktatás hatásáról e terület fejlődésére.

A negyedik előadás összefoglalja a dadogás kialakulásával foglalkozó nemzetközi és hazai kutatási eredményeket, másrészt bemutatja a 2013-ban dadogó gyermekek (N=40) körében végzett empirikus vizsgálat eredményeit. A vizsgálatok középpontjában a dadogó gyermek-anya interakciójának feltárása, a kommunikációs jellemzők többszemponú megismerése állt. Az előadás olyan ismereteket mutat be a logopédiai megsegítést igénylő gyermekek köréről, amelyek eddig kevésbé kutatottak Magyarországon, rávilágítva a dadogás kialakulásában a környezet meghatározó szerepére.

PEDAGÓGIATÖRTÉNETI TARTALMAK ÉS TÖRTÉNETI SZEMLÉLETMÓD A PEDAGÓGUSKÉPZÉS EGYES ÁGAIBAN

PUKÁNSZKY BÉLA

bela@pukanszky.hu

Szegedi Tudományegyetem, Juhász Gyula Pedagógusképző Kar

Témakörök: Gyógypedagógia, sajátos nevelési igények; Felsőoktatás, felnőttoktatás

A hazai pedagógusképzések egyes ágainak szerkezete és tartalma a Bologna-rendszer honosításával kezdődően a folyamatos szakmai diszkussziók tárgya lett. Különösen heves viták lángoltak fel a közismereti tanárképzés diszciplináris, pedagógiai-pszichológiai és szakmódszertani tartalmainak arányaival és azok pozicionálásával kapcsolatosan. A pedagógusképzés (ezen belül is elsősorban a közismereti tanárképzés) bolognai reformja és az annak kritikus ellenhatásaként elkezdődő és jelenleg is tartó – és az új képzési és kimeneti követelményben testet öltő – szerkezeti-tartalmi változtatások e három fő képzési egységen belül a pedagógiai-pszichológiai tartalmakat is átfomálták.

A szerző jelen vizsgálódásában a pedagógusképzés ágai közül a gyógypedagógus-képzés, a tanító- és óvodapedagógus-képzés, valamint a közismereti tanárképzés elmúlt évtized tantárgyi struktúráját és tartalmait vizsgálja abból a szempontból, hogy milyen volumenben és milyen jellemző tartalmakkal jelentek meg az egyes pedagógusképzésekben pedagógiatörténeti és speciális szakmatörténeti tárgyú ismeretanyagok. Vizsgálat tárgyává teszi emellett azokat a felsőoktatási-szakmapolitikai diskurzusokat is, amelyek a felsorolt pedagógusképzések reformjai során a történeti jellegű tartalmak pedagógusképző, szakmai identitásépítő szerepével kapcsolatosan folytak az elmúlt évtizedekben – és folynak ma is. E komparatív kutatás elsődleges módszerei a dokumentumelemzés és a diskurzuselemzés.

GYÓGYPEDAGÓGIAI MŰHELYEK ISKOLARENDSZEREN KÍVÜLI KÉPZÉSEINEK SZEREPE A KORA GYERMEKKORI INTERVENCIÓ MAGYARORSZÁGI KIALAKÍTÁSÁBAN

MAGYAR ADÉL MÁRTA

magyarad@t-online.hu

Szegedi Tudományegyetem, Juhász Gyula Pedagógusképző Kar

Témakörök: Gyógypedagógia, sajátos nevelési igények; Felsőoktatás, felnőttoktatás

A „korai beavatkozás” meghatározását, módszereit elemző tanulmányok az elmúlt huszonöt évben új paradigmát alkottak a fogyatékos gyermekek legkorábbi ellátására.

Az új felfogásnak megfelelően a kora gyermekkori intervenció ökológiai-rendszerszerű modellje a korábban elsősorban a gyermekre fókuszáló fejlesztő beavatkozást komplex, a gyermek szűkebb és tágabb környezetét is bevonó folyamattá bővítette. Ezzel a gyógypedagógia mint diszciplína számára és a gyógypedagógus szakember-képzés számára is új kihívásokat teremtve. Kutatásunkban a családközpontú kora gyermekkori intervenció iskolarendszeren kívül lezajlott tudástranszfer-tartalmait vizsgáljuk.

A korai intervenciót végző gyógypedagógusok saját, szakmán belüli differenciálódásukat konferenciákon, civil szervezetek, és a gyakorlati tevékenységet átadható tudássá is tevő fejlesztő centrumok szakmai ön- és továbbképzéseiben biztosították. Kutatásunkban négy ilyen képzési bázis – a Magyar Gyógypedagógusok Egyesülete, a pécsi ANK Korai Fejlesztő és Integrációs Központ, a zalaegerszegi Gyógypedagógiai Fejlesztő, Tanácsadó és Továbbképzési Központ és a Budapesti Korai Fejlesztő Központ – 1984 és 2012 között megrendezett konferenciáinak előadás-kivonatait, képzéseinek primer forrásait, dokumentumait elemeztük. Arra kerestük a választ, hogy e kezdeti időszakban a gyakorló gyógypedagógusok – akik egyben képzőként és előadóként is megjelentek – a pedagógiai tudástartalmak mellett milyen szakmaközi ismeretek beemelését preferálták. A korai interventorrá „professzionizálódó” gyógypedagógusok megjelenítettek-e új tartalmakat a közoktatási intézmények keretrendszerében mozgó (gyógy)pedagógiai tevékenység számára azzal, hogy a szakemberek ismeretszerző forrásait és terepét kibővítették: pl. a szülőt, az egészségügyi szakembert, ezzel a fogyatékos gyermek otthonát és a nem pedagógiai intézményeket is bevonva munkájukba.

Feltárjuk, hogy hogyan jelent meg az ökológiai rendszerként működő, multidiszciplináris teammel végezhető tevékenység képe ezeken a szakmaközi rendezvényeken. Tudva, hogy napjainkra e kezdeti lépések jogszabályi változásokat, a korai interventorok professzionizációját és érdekképviseletét felvállaló civil szervezet létrehozását és az intézményes képzés elindítását is generálták.

ENYHÉN ÉRTELMI FOGYATÉKOS TANULÓK ÉSZLELT ÉNHATÉKONYSÁG-VIZSGÁLATÁNAK ELSŐ EREDMÉNYEI

NAGYNÉ HEGEDŰS ANITA

hegedus.anita@jgypk.u-szeged.hu

Szegedi Tudományegyetem, Juhász Gyula Pedagógusképző Kar, Eötvös Loránd Tudományegyetem, Pszichológiai Doktori Iskola, Eötvös Loránd Tudományegyetem, Pszichológiai Intézet

Témakörök: Gyógypedagógia, sajátos nevelési igények; Szociális képességek, szociális tanulás

Az enyhén értelmi fogyatékos gyermekek több területen is eltérést, sajátos fejlődésmentet mutatnak a normál intellektusú tanulókhoz viszonyítva (Gaál, 2000). Az eltérések egy része az információs körforgás sérült személyeknél tapasztalható akadályaival jól magyarázhatók (Vasek, 2003). Azonban a tanulási akadályozottság, és ezen belül az enyhe értelmi fogyatékoság következtében a kognitív folyamatok és a motoros területek szerveződésének eltérései mellett a szociális-emocionális területen is problémák, nehézségek jelentkeznek (Engelbrecht és Weignert, 1996; Gaál, 2000).

Bár egyre több hazai kutatás irányul az enyhén értelmi fogyatékos fiatalok személyiségalkulásának és szociális jártasságának pontosabb megismerésére (pl. Kasik et al., 2011; Szekeres, 2008), még számos olyan tényező van, melynek fejlődését, szerveződését nem ismerjük e populációt illetően. Az észlelt énhatékonyság vizsgálatát indokolja, hogy a személyiségfejlődésben és a viselkedésben központi jelentőséggel bír (Rózsa és Kő). Hatással van a kognícióra, a motivációra, az érzelmekre és a viselkedésre (Bandura, 1993), az egészséges, adaptív emberi funkcionálás fontos tényezője (Kincheloe és Horn, 2007). Az egyén azon vélekedéseit tükrözi, hogy képes-e megszervezni, véghezvinni különböző élethelyzeteknek megfelelő viselkedést (Bandura, 1995). A szociális magabiztosság mértékének mutatója (Bandura, 1977).

Jelen előadás az enyhén értelmi fogyatékos tanulók észlelt énhatékonyságának első, kismintás vizsgálati eredményeit mutatja be, kérdőíves adatfelvétel alapján. A 2012. szeptember 1-jén hatályba lépett 2011. évi CXCV. törvény A nemzeti köznevelésről kimondja, hogy „A sajátos nevelési igényű [...] tanuló iskolai nevelés-oktatása [...] az e célra létrehozott gyógypedagógiai nevelési-oktatási intézményben [...], vagy a többi gyermekkel, tanulóval részben vagy egészben együtt, azonos [...] iskolai osztályban [...] történhet.” (47. §, 3) A nemzetközi tendenciával összhangban hazánkban is megfigyelhető, hogy a sajátos nevelési igényű tanulók egyre nagyobb arányban integrált formában tanulnak (Papp, 2008). Az iskolai oktatás-nevelés formája, módja hatással van az egyén fejlődésére. E tétel bizonyítása az együtt- és különnevelés keretében oktatott enyhén értelmi fogyatékos tanulók összehasonlítása által kapott eredmények alapján történik. A vizsgált csoportok közötti különbségek a kutatás folytatását, nagyobb mintára történő kiterjesztését indokolják.

A jelenlegi eredmények előzetes információt nyújtanak többek között az enyhén értelmi fogyatékos tanulók észlelt énhatékonyságának szerveződéséről az oktatási forma függvényében, az integrált oktatás hatásáról e terület fejlődésére, valamint diagnosztikus eszköz és fejlesztési program kidolgozásához is lehetséges alapként szolgálhatnak.

ÚJ LÉPÉSEK A DADOGÓ GYERMEKEK DIAGNOSZTIKUS PROFILALKOTÁSÁBAN

TÓTHNÉ ASZALAI ANETT

aszanett@gmail.com

Szegedi Tudományegyetem, Juhász Gyula Pedagógusképző Kar

Témakörök: Gyógypedagógia, sajátos nevelési igények; Pedagógiai értékelés, minőség-fejlesztés

A logopédiai meghatározások szerint a dadogás a beszéd összerendezettségének a zavara, kommunikációs zavar. A tünetek sokszínűek, jellemzőek a légzésben, a hangadásban, a beszéd folyamatosságában, a vázizomzatban megjelenő tónusos, klónusos görcsök. A tünetek kialakulásában a nyelvi képességeknek kiemelkedő a szerepük, ugyanakkor a kommunikációs környezet, amiben a dadogó gyermek él fontos szerepet játszik a tünetek rögzítésében és fenntartásban.

Az előadás során egyrészt összefoglaljuk a dadogás kialakulásával foglalkozó nemzetközi és hazai kutatási eredményeket, másrészt saját vizsgálati eredményeinket mutatjuk be. Kutatásunk középpontjában a dadogó gyermek-anya interakciójának feltárása, a kommunikációs jellemzők többszemponútú megismerése áll. Arra a kérdésre keressük a választ, (1) hogy van-e kimutatható nyelvi eltérés a dadogó gyerekeknél, valamint (2) megfigyelhető-e a dadogó gyermek-anya interakciójának jellemző mintázata.

Az előadás során ismertetjük a napjainkban folyó nyelvészeti, logopédiai, pszichológiai kutatások főbb eredményeit. Kiemeljük a nyelvi tényezőket vizsgáló elméleteket és eredményeket (Sawyer és Yairi, 2010; Reilly és mts., 2009; Miles és Ratner 2001; Lajos és Lórik, 2002; Bloodstein, 2001), valamint a környezet, különösen az anyai kommunikáció jellemzőit vizsgáló kutatásokat (Savelkoul és mts. 2007, Guvan és Sar, 2003; Bernstein Ratner, Rooney és MacWhinney, 1996).

Az előadás második részében kutatásunk eredményeit mutatjuk be. 2013-ban óvodás korú dadogó gyermekek és anyjuk interakcióját vizsgáltuk és hasonlítottuk össze a kontrollcsoporttal (N=40). A vizsgálatokat Békés és Csongrád megyében, szakszolgálati intézményekben végeztük. A mintába kerülés kritériuma a logopédiai diagnózis és az életkor volt. A vizsgálat során általunk összeállított szülői kérdőívet alkalmaztunk. Az anya-gyermek interakció elemzése videófelvétel anyagának elemzésével történt (MacWhinney, 1996).

A kutatás legfontosabb hozadéka, hogy a vizsgálati eljárás alkalmas a dadogó gyermekek diagnosztikus profilalkotásában, a nyelvi fejlettség, valamint az anya-gyermek kommunikáció mélyebb megismerésében. Az eredmények alátámasztják a komplex logopédiai terápiák szükségességét. A másik kiemelkedő eredmény az, hogy az előadás olyan ismereteket mutat be a logopédiai megsegítést igénylő gyermekek köréről, amelyek eddig kevésbé kutatottak Magyarországon.

FELSŐOKTATÁSI EREDMÉNYESSÉG MÉRÉSE ÉS MAGYARÁZATA NEMZETKÖZI KÖRNYEZETBEN

Elnök:

PUSZTAI GABRIELLA

Debreceni Egyetem, Bölcsészettudományi Kar

Opponens:

FÉNYES HAJNALKA

Debreceni Egyetem, Bölcsészettudományi Kar

A hallgatók mobilitása, mobilitási törekvései és az eredményesség

DUSA ÁGNES RÉKA

Debreceni Egyetem, Bölcsészettudományi Kar

A kisebbségi és többségi identitás hatása a hallgatók tanulmányi eredményességére

MÁRKUS ZSUZSA

Debreceni Egyetem, Művelődés- és Neveléstudományi Doktori Program

A középiskola típusának hatása a hallgatók tanulmányi eredményességére

KARDOS KATALIN

Debreceni Egyetem, Bölcsészettudományi Kar, Művelődés- és Neveléstudományi Doktori Program

A sportolás hatása a hallgatók tanulmányi és nem tanulmányi eredményességére

KOVÁCS KLÁRA

Debreceni Egyetem, Bölcsészettudományi Kar

FINTOR GÁBOR JÁNOS

Debreceni Egyetem, Művelődés- és Neveléstudományi Doktori Program

SZIMPÓZIUM–ÖSSZEFOGLALÓ

Témakörök: Felsőoktatás, felnőttoktatás; Oktatáspolitikai, EU oktatásügy

A felsőoktatás iránt megnövekedett társadalmi érdeklődés, a csökkenő erőforrásokért folyó verseny a figyelem középpontjába állította az intézményi teljesítmény és a produktivitás összemérésének problémáját. Kitüntetett kérdéssé válik, hogy mennyit lépnek előre a hallgatók a tanulmányi évek alatt, hogyan és mivel járul hozzá az intézmény a hallgatói eredményességhez. Ez különösen fontos, ha számításba vesszük az intézményrendszer és az intézmények belső diverzitását és a hallgatótársadalom összetételének heterogenizálódását. Sem a ranking, sem a multiranking nem képes igazán arra, hogy magas a nem-tradicionális hallgatói arányt felmutató intézmények pedagógiai produktivitását megragadja. A szimpóziium előadásainak alapjául szolgáló kutatás arra a kérdésre keresi a választ, hogy hogyan mérhető, miben gyökerezik az intézményi hatás, s e munka során első lépésben azt is tisztázni kívánja, hogy különböző előzetes elméleti megfontolásokon alapuló eredményességi indikátorok alapján mért hallgatói eredmények hogyan viszonyulnak egymáshoz, s milyen eltéréseket mutatnak a hallgatói csoportokban. A felsőoktatási eredményesség-fogalommal való kritikus szembenézés során felismertük az oktatáskutatásban forgalomban levő eredményesség-felfogások hiányosságait, s megállapítottuk, hogy ezek között a külső alrendszerektől kölcsönzött, túlzottan rövid távon gondolkodó, a hallgatói összetétel diverzitására érzéketlen és egydimenziós vagy nagyon szűk horizontú koncepciók dominálnak. Kutatásunk során egységesen egy komplex felsőoktatási eredményesség értelmezést és ennek megfelelően összetett indikátort alkalmaztunk, melyben a tanulmányi cél melletti kitartás, a tanulmányi tevékenységek és extrakurrikuláris munka iránti elkötelezettség, az intézmény deklarált etikai normáihoz közelítő hallgatói munkavégzés, a munkavállalásra való hajlandóság és a későbbi a továbbtanulásra és önképzésre való hajlandóság azonos súllyal jelenik meg. A szimpóziumban bemutatásra kerülő előadások a hallgatótársadalom különböző szegmenseiben ellenőrzik a mutató viselkedését. Nem új felismerés, hogy az anyanyelv és az oktatási intézmények tannyelvének eltérése sajátos egyenlőtlenségi dimenziót hoz létre az oktatási rendszerben, azonban a felsőoktatásban tanuló kisebbségi státusú vagy a mobilitás révén eltérő nyelvi-kulturális közegben tanuló hallgatói csoportjait vizsgálva új megvilágításba kerül ez a kérdés. A felsőoktatás tömeges, de mégis szelektált hallgatótársadalmában lényeges kérdés a különböző típusú közoktatási intézményekből kikerülő hallgatók eredményesek közé kerülésének esélyeinek vizsgálata, csakúgy, mint annak elemzése, hogy a fiatalok szabadidős tevékenységei mentén szerveződő csoporthoz tartozók felsőoktatási karrierjét segíti vagy hátráltatja a sport. Az elemzések során nemcsak a vizsgált hallgatói csoportokat jellemezzük, hanem a kutatásaink során kialakított és folyamatosan finomított eredményességi mutató tesztelését is folytatjuk.

A HALLGATÓK MOBILITÁSA, MOBILITÁSI TÖREKVÉSEI ÉS AZ EREDMÉNYESSÉG

DUSA ÁGNES RÉKA

agnesdusa@gmail.com

Debreceni Egyetem, Bölcsészettudományi Kar

Témakörök: Felsőoktatás, felnőttoktatás; Oktatáspolitikai, EU oktatásügy

A fiatalok földrajzi mobilitása, legyen tanulási vagy munkavállalási célú, egyre nagyobb érdeklődésre tesz szert a felsőoktatás-kutatók körében. A tanulási és a későbbi munkavállalási mobilitás egyaránt azért érdekes kérdéskör, mert –ahogyan a nemzetközi és hazai szakirodalomban is felhívják rá a figyelmünket– a tudás alapú társadalomban újfajta egyenlőtlenségeket okozhat, ha egyes társadalmi csoportok kimaradnak a kredit- /diploma- vagy munkavállalási célú mobilitásból, míg más csoportoknak lehetőségük nyílik a mobilitási tőkéjük növelésére. A mobilitási tőke a nemzetközi hallgatói mobilitás irodalmának egy újfajta értelmezési kerete, mely szerint a mobilitási tőke az emberi tőke részeként a nemzetközi tapasztalatok bővítése útján járul hozzá annak növeléséhez. Ám az újabb megközelítések már önállóan is értelmezik a mobilitási tőkét mint ami átváltható a bourdieu-i tőkefajtákra, s vissza: a mobilitási tőke megszerzése erősen támaszkodik a hallgató (vagy a szülei) gazdasági és kulturális tőkéjére, míg a megszerzett mobilitási tőke később gazdasági és kulturális tőkévé alakítható.

Az előadás célja, hogy egy 2012-ben, nemzetközi kutatás keretében végzett kérdőíves felmérés alapján választ kapjunk arra a kérdésre, hogy a diákok korábbi mobilitási potenciálja, a jövőre vonatkozó mobilitási tervei illetve a mobilitási tőkéjük hogyan függ össze az eredményességükkel. A hallgatókat a jövőbeli terveik alapján három csoportba lehet sorolni: a hallgatók kb. 13 százaléka egyértelműen tervezi, hogy a későbbiekben külföldön (is) folytat tanulmányokat és külföldön (is) vállalna munkát, őket neveztük el egyértelműen mobil csoportnak. A diákok legnagyobb része – a megkérdezettek több mint fele – fontolgatja a tanulási és/vagy munkavállalási mobilitást, azonban ez a jövőterv nem olyan határozott, mint az első csoport esetében, ezért őket mobilitásra hajlandó csoportnak neveztük el. A hallgatók harmadik csoportját azok alkotják, akik egyáltalán nem terveznek külföldi tanulmányutat vagy munkavállalást, ők lettek a nem mobil diákok. A nemzetközi mobilitás e sokszínű megközelítése jelentősen árnyalta a téma oktatáspolitikai tanulmányokban megismert interpretációját. A mobilitási és a többi tőkefajta között közvetlen összefüggés mutatható ki, míg a mobilitás és a komplex eredményességi mutató összefüggése közvetett.

A KISEBBSÉGI ÉS TÖBBSÉGI IDENTITÁS HATÁSA A HALLGATÓK TANULMÁNYI EREDMÉNYESSÉGÉRE

MÁRKUS ZSUZANNA

zsu.markus@gmail.com

Debreceni Egyetem, Művelődés- és Neveléstudományi Doktori Program

Témakörök: Felsőoktatás, felnőttoktatás; Oktatáspolitikai, EU oktatásügy

A kisebbségi helyzetben élők tanulási környezetéről és tanulmányi eredményességéről számos neveléstudományi és oktatásszociológiai kutatás született már. Kiemelt kérdés, hogy a kisebbségi tanulók anyanyelvű vagy államnyelvű tanulmányai hatékonyabbak-e a tanulmányi eredményesség és a társadalmi mobilitás szempontjából. A tanulmányok tannyelvének és az anyanyelvnek egymáshoz való viszonyát, ezek a tanulmányi pályafutásra gyakorolt hatásait a közoktatásban már vizsgálták, de a felsőoktatás speciális környezetében erre még nem került sor. Jelen előadásunkban arra vállalkoztunk, hogy romániai többségi és kisebbségi hallgatók felsőoktatási tanulmányi eredményességét hasonlítsuk össze. Arra keressük a választ, hogy romániai magyar és román hallgatók tanulmányi eredményességét milyen tényezők mentén tudjuk értelmezni, vagyis melyek azok a faktorok, amelyek befolyásolják tanulmányi eredményességüket. A tanulmányi eredményesség vizsgálatakor a nemzeti hovatartozáson túl a hallgatók társadalmi státus mutatóit is bevontuk elemzésünkbe. Vizsgáltuk a hallgatók társadalmi nemét, a szülők iskolázottságát, a lakóhelyük településtípusát, a vallási felekezeti hovatartozásukat és a vallásosságukat. Ezen kívül bevontuk az elemzésünkbe az érettségit adó középiskola típusát is.

Elemzésünket a Higher Education for Social Cohesion kutatás 2012-es kérdőíves adatfelvételének nemzetközi adatbázisa alapján végeztük, melynek elemszáma 2619 fő. Elemzésünkben egy- és többváltozós elemzési módszereket is alkalmaztunk, a magyarázó változókat egymással kontrollálva derítettük ki a hallgatók eredményességét meghatározó tényezőket. Az adatok elemzésekor azt tapasztaltuk, hogy a különböző nemzetiségű hallgatók tanulmányi eredményességében nagy szerepet játszik az anyanyelven hozzáférhető köz- és felsőoktatási intézményrendszer látogatása, s ezek befolyását tovább differenciálja a hallgatók társadalmi státusa.

Kulcsszavak: felsőoktatás, tanulmányi eredményesség, romániai magyarok, romániai románok, társadalmi háttér.

A KÖZÉPISKOLA TÍPUSÁNAK HATÁSA A HALLGATÓK TANULMÁNYI EREDMÉNYESSÉGÉRE

KARDOS KATALIN

kardoskata1987@gmail.com

Debreceni Egyetem, Művelődés- és Neveléstudományi Doktori Program

Témakörök: Felsőoktatás, felnőttoktatás; Oktatáspolitikai, EU oktatásügy

A felsőoktatás hallgatóinak eredményességét vizsgáló korábbi hazai kutatások sok esetben arra keresték a választ, hogy a fiatalok milyen társadalmi háttérrel, korábbi iskolai pályafutással képesek bejutni a felsőoktatásba, másrészt eltérő vonásokat kerestek a különböző presztízsű és fenntartású képzésekbe jutók között. A tagozatos, szerkezetváltó vagy nyelvi előkészítő évfolyamos középiskolákból felsőoktatásba lépők eredményessége jól magyarázható a feldúsított tanulmányi tartalmak és az előzetes társadalmi szelekció révén, jelenlegi kutatásunkban azonban érdekes kérdés lehet az egykori iskolafenntartó és a felsőoktatási eredményesség összefüggésének vizsgálata. Az eddigi vizsgálatok azt mutatják, hogy a felekezeti iskolák tanulói relatíve magas tanulmányi teljesítményt nyújtanak. Egyesek úgy vélik, hogy az iskolafenntartói szektor hatása mögött valójában a magasabb státusú szülői háttér hatása jelenik meg, mások szerint a vallásos közösség és a normák együttesen a serdülő attitűdjeire hatnak, a rendkívül tagolt szerepstruktúrájú egyházi közösség pozitív magatartásmintákat és egészséges tekintélyfelfogást épít ki, a vallási normák pedig megerősítik a fiatal normatudatosságát, munkához való hozzáállását. Kutatásunk elemző szakaszában érdeklődésünk középpontjában egyrészt az állt, hogy az egykori felekezeti középiskolában végzetek, valamint más iskolafenntartók öregdiákjainak felsőoktatási tanulmányi eredményessége között felfedezhetőek-e különbségek, s rákérdeztünk arra is, hogy a felekezeti középiskolás múlt vagy a vallásosság hatása mutatható ki számottevően az eredményesség alakulására. Elemzéseink során két- és többváltozós statisztikai módszereket alkalmazva mértük össze a vallásgyakorlat és a hallgatói eredményesség összefüggéseit. Az eredményességet (1. szimpózium absztrakt) sokdimenziós fogalomként konceptualizáltuk és függő változóként kezeltük, majd azt is megvizsgáltuk, hogy ennek alkotóelemeire milyen módon hat az egykori iskolafenntartó típusa. Az elemzéshez egy 2012-ben folytatott reprezentatív, nagymintás, nemzetközi kérdőíves kutatás adatbázisát használtuk fel, amelyben összehasonlító elemzés révén különbséget tettünk egykori felekezeti középiskolában és nem felekezeti (állami, önkormányzati, alapítványi, magán) középiskolában végzett hallgatók között. Eredményeink azt mutatják, hogy azok a hallgatók, akiket a felsőoktatási éveik alatt is meghatároz a középiskolában megtapasztalt vallásos közösségi tagság, nagyobb erővel tartanak ki tanulmányi továbbhaladásukban és tanulmányi céljaikban, elkötelezettebbek tanulmányi tevékenységeikben, szívesen vesznek részt extrakurrikuláris munkában és jobban közelítenek az akadémiai normákhoz illeszkedő hallgatói munkavégzéshez, mint azok a hallgatótársaik, akik felekezeti középiskolában végzetek, de nem vallásos közösség tagjai.

A SPORTOLÁS HATÁSA A HALLGATÓK TANULMÁNYI ÉS NEM TANULMÁNYI EREDMÉNYESSÉGÉRE

KOVÁCS KLÁRA* – FINTOR GÁBOR JÁNOS**

kovacs.klarika87@gmail.com

*Debreceni Egyetem, Bölcsészettudományi Kar

fintor.gabor@gmail.com

**Debreceni Egyetem, Művelődés- és Neveléstudományi Doktori Program

Témakörök: Felsőoktatás, felnőttoktatás; Oktatáspolitikai, EU oktatásügy

A nemzetközi szakirodalomban számtalan esetben vizsgálták a sport hatását a fiatalok eredményességére (általános, középiskolai és egyetemi szinten), de az eredmények nem mutatnak konzisztens összefüggést: egyes vizsgálatok a sport pozitív (Hartman valamint Field és munkatársai), mások pedig a negatív (Purdy és munkatársai valamint Maloney és McCormick) hatásra hívják fel a figyelmet, míg vannak olyan kutatások, amelyek nem találtak összefüggést e két változó között. E kutatási eredményekből kiindulva, de ezeket adaptálva a hazai viszonyokra előadásunkban arra vállalkozunk, hogy egyetemisták és főiskolások körében feltárjuk a sportolás és a tanulmányi és nem tanulmányi eredményesség (alkohol-, drogfogyasztás, dohányzás, depressziós tünetek) közötti összefüggéseket egy összetett modell segítségével. Coleman társadalmi tőke elméletéből, a zéró-összeg hipotézisből illetve a korábbi kutatási eredményekből kiindulva azt feltételeztük, hogy egyes sportolási formáknak (pl. a rendszeres szabadidősportnak) pozitív, míg a versenysportnak és a nem sportolásnak negatív hatása van a hallgatók eredményességének különböző dimenzióira. Azonban túllépve ezeken az elméleti kereteken, s figyelembe véve a korábbi kutatások javaslatait, magyarázó jellegű kutatásunkba bevontuk és kontrolláltuk a társadalmi háttérváltozókat, s olyan, közvetítő szerepet játszó változók hatását is beemeltük a modellünkbe mint az egészség önértékelése, a reziliencia (rugalmasság, alkalmazkodóképesség) és a szubjektív jóllét, melyeknek szintén pozitív hatása van az eredményességre, a sportnak pedig ezekre. Emellett kutatásunk további újszerűsége, hogy mind a sportot, mind az akadémiai és nem akadémiai eredményességet egy sokdimenziós fogalomként konceptualizáltuk (I. szimpózium-abstract). Tudomásunk szerint ilyen jellegű kutatásra hazánkban még nem került sor, így hiánypótló funkciót tölt be. Az elemzéshez egy reprezentatív, nagymintás, 2012-ben folytatott nemzetközi kutatás kérdőíves felméréséből származó adatbázist használtunk fel (N=2619). Az útelemzés eredményei szerint az egyes sportolási formák (versenysport, szabadidősport) közvetlenül nem, csak közvetett módon, a reziliencián keresztül befolyásolják (pozitívan) az akadémiai eredményességet, a nem és a szülői iskolai végzettségének hatása mellett, továbbá a sportolásnak nincs hatása az átlagnál jobban vagy kiválóan teljesítő hallgatók közé kerülésre. A versenysport pozitívan korrelál az alkohol és drogfogyasztással, negatívan az egészség önértékelésével és a depresszió percepciójával. A szabadidő sportolók egészségesebbnek érzik magukat ellentétben a nem sportolókkal. Az alkalmi sportolók között kétszer annyi a rendszeresen drogot fogyasztók száma, mint ami a teljes mintára jellemző, s kevésbé érzik magukat egészségesnek.

A PEDAGÓGUS MUNKA MINŐSÉGE ÉS A TÁMOGATÓ RENDSZEREK

Elnök:

SÁGI MATILD
Oktatókutató és Fejlesztő Intézet

Opponens:

HUNYA MÁRTA
Oktatókutató és Fejlesztő Intézet

A pedagógus-továbbképzési rendszer átalakuló jogi és intézményi környezete

NIKITSCHER PÉTER
Oktatókutató és Fejlesztő Intézet

Tervek és elvárások a pedagógusok folyamatos szakmai fejlődésének támogatásával kapcsolatban

SZABÓ MÁRIA
Oktatókutató és Fejlesztő Intézet

A tanári alkalmassági vizsga intézményi tapasztalatai

KÁLLAI GABRIELLA
Oktatókutató és Fejlesztő Intézet

PÁLVÖLGYI KRISZTIÁN
Oktatókutató és Fejlesztő Intézet

A tanárok tanítással kapcsolatos beállítódásai és a tanulói eredményesség

SÁGI MATILD
Oktatókutató és Fejlesztő Intézet

SZÉLL KRISZTIÁN
Oktatókutató és Fejlesztő Intézet

SZIMPÓZIUM–ÖSSZEFOGLALÓ

Témakörök: Pedagógusképzés, pedagógus pálya; Pedagógiai értékelés, minőségfejlesztés

A közoktatási rendszerek minőségének, eredményességének, hatékonyságának témaköre ma a fejlett országokban a kormányzati politikák és az oktatáspolitikai egyik központi kérdése. A közelmúlt hazai és nemzetközi kutatási eredményei meggyőzően bizonyították, hogy a diákok iskolai teljesítményét az oktatáspolitikai által is befolyásolható tényezők közül elsősorban a tanári munka minősége határozza meg. A pedagógus munka minősége függ a pedagógusképzésbe való bekerülés folyamatától (a jelentkezők képességétől és a tanárjelöltek kiválasztásától); a tanárképzés minőségétől; a pályakezdekők betanításától/támogatásától; attól, hogy hosszú távon is milyen vonzó karrier-lehetőségeket kínál a pedagóguspálya; a tanári munka minőségének értékelésétől és az ezekről való visszacsatolásoktól; a hivatásbeli szakmai fejlődési lehetőségek (továbbképzések) rendszerétől; összességében a pedagógusok szakmai támogatási rendszerétől.

Az elmúlt időszakban több, egymással szoros kapcsolatban álló kiemelt fejlesztési program indult, amelyek a pedagógus hivatás megerősítésének különböző aspektusát tűzték ki célul. A tervezett szimpózium a pedagógus munka minőségének megerősítését célzó fejlesztések, és az ezt megalapozó kutatások első eredményeinek bemutatására vállalkozik. Ennek során kiemelt figyelmet fordít az átalakulási folyamat jogi és intézményi környezetének, trendjeinek bemutatására; arra, hogy a pedagógus életpálya modell és a hozzá kapcsolódóan megújuló szaktanácsadói rendszer a pedagógusok szakmai fejlődésének támogatásával hogyan járul hozzá az eredményesebb oktatáshoz. Feltárja az egységes pedagógusképzésre jelentkezők alkalmassági vizsgájának első tapasztalatait, valamint a tanárok tanítással kapcsolatos beállítódásainak a tanulók teljesítményével, és az iskola hozzáadott-értékével való összefüggéseit.

A PEDAGÓGUS-TOVÁBBKÉPZÉSI RENDSZER ÁTALAKULÓ JOGI ÉS INTÉZMÉNYI KÖRNYEZETE*

NIKITSCHER PÉTER

nikitscher.peter@gmail.com

Oktatáskutató és Fejlesztő Intézet

Témakörök: Pedagógusképzés, pedagógus pálya; Pedagógiai értékelés, minőségfejlesztés

Az oktatás eredményességének kulcsszereplője a pedagógus. A pedagógus munkája során folyamatosan új kihívásokkal találkozik, amelyek ismereteinek folyamatos újítását, módszertani eszköztárának folyamatos bővítését teszik szükségessé. Ezek egyik legfontosabb eszközét a pedagógus-továbbképzések jelentik. Hazánkban a tervek szerint 2013 őszén bevezetésre kerül a pedagógus életpályamodell, amelyben az egyes szintekre való továbbhaladásnak alapfeltétele a pedagógusok továbbképzéseken való részvétele, szintén megköveteli a pedagógusoktól, hogy folyamatosan képezzék magukat. A továbbképzési kötelezettség és igények teljesítéséhez szükség van a pedagógus-továbbképzési rendszer megreformálására, megújítására.

Előadásom célja az átalakuló pedagógus továbbképzési rendszer jogi és intézményi környezetének bemutatása, az átalakulási folyamat trendjeinek felvázolása, elemzése. A bemutatott eredmények a jogszabályi környezet, az egyes törvények, rendeletek koncepciói valamint kapcsolódó szakmai anyagok elemzéséből és a téma szempontjából kulcsszereplőnek tekinthető szakemberekkel folytatott interjúk feldolgozásából származnak.

Előadásomban kitérek a pedagógus-továbbképzésekkel kapcsolatos irányítási feladatok bemutatására, a pedagógusok továbbképzési kötelezettségei és az életpálya modell kapcsolatára, vizsgálom a szaktanácsadók és szakértők szerepkörét, valamint a továbbképzések finanszírozásának átalakulását, majd kitérek az egyes továbbképzések akkreditációjának, ellenőrzésének és minőségbiztosításának változásaira is.

A kutatás eredményei kiindulási alapot jelentenek a pedagógus-továbbképzési rendszerrel kapcsolatos további kutatások számára.

* A kutatás a TÁMOP-3.1.1-11/1-2012-0001 azonosító számú, a „XXI. századi közoktatás (fejlesztés, koordináció) – II. szakasz” elnevezésű kiemelt projekt keretében valósult meg.

TERVEK ÉS ELVÁRÁSOK A PEDAGÓGUSOK FOLYAMATOS SZAKMAI FEJLŐDÉSÉNEK TÁMOGATÁSÁVAL KAPCSOLATBAN

SZABÓ MÁRIA

szabo.maria@ofi.hu
Oktatáskutató és Fejlesztő Intézet

Témakörök: Pedagógusképzés, pedagógus pálya; Pedagógiai értékelés, minőségfejlesztés

„Annyira jó az oktatás, amennyire jók a tanárok”. A „jó tanár”-nak pedig egyik legfontosabb jellemzője, hogy eredményesen támogatja minden egyes diákja tanulási képességeinek fejlődését. Ahhoz, hogy az oktatási rendszerben ilyen pedagógusok dolgozzanak, többek között a pályán lévők folyamatos szakmai tanulása (fejlődése) szükséges, amihez rendszerszintű támogatásra van szükség. (M. Mourshed & M. Barber: How the World’s most improved school systems keep getting better McKinsey jelentés)

A bemutatásra kerülő kutatás-fejlesztés azzal foglalkozik, hogy az oktatási rendszer fejlesztésének keretében 2013 szeptemberétől bevezetésre kerülő pedagógus életpálya modell és a hozzá kapcsolódóan megújuló szaktanácsadói rendszer hogyan járulhat hozzá a pedagógusok osztálytermi gyakorlatában is érzékelhető szakmai fejlődésének támogatásával az eredményesebb oktatáshoz.

A szimpóziumi előadás – a pedagógusok szakmai fejlődésének és az eredményes iskolafejlesztésnek a hazai és nemzetközi tapasztalataihoz kapcsolódóan – részletesen bemutatja azt a fejlesztést megalapozó vizsgálatot, amelynek célja annak feltárása volt, hogy az oktatási rendszer különböző szakmai szereplőinek (pedagógusok/intézményvezetők, szaktanácsadók, szakértők) milyen elvárásai vannak a bevezetésre kerülő pedagógus életpályával kapcsolatban, illetve mit gondolnak a pedagógusok szakmai fejlődését hatékonyan támogatni képes szaktanácsadói rendszerről.

A kvantitatív vizsgálat (minden közoktatási intézménybe, pedagógiai szakmai szolgáltatóhoz, regisztrált szaktanácsadóhoz és szakértőhöz eljuttatott kérdőív) adatai szerint a pedagógusok többsége a bevezetésre kerülő életpályára az eredményes támogatás eszközeként tekint. A folyamatos szakmai fejlődést fontosnak tartják, de annak módozatai között a szaktanácsadás csak a 4. helyen szerepel. A kvalitatív vizsgálat (kilenc különböző fókuszú csoportos interjú) a szakmai szereplők elvárásain és elképzeléseiken túl a szerepekből adódó gondolkodásbeli különbségekre is rávilágít. A két módszer eredményeként rangsorolt elvárások fogalmazódtak meg a szaktanácsadói feladatokkal, tevékenységekkel és kompetenciákkal kapcsolatban

Az előadás a pedagógus életpálya szintleírásaival, illetve az új típusú szaktanácsadói rendszer fejlesztésével kapcsolatos fejlesztési folyamat vázlatos bemutatásán túl felhívja a figyelmet arra is, hogy a vizsgálat eredményei kijelölnek olyan feladatokat is, amelyek segíthetik a rendszer pozitív fogadtatását és hozzájárulhatnak eredményes működtetéséhez.

A TANÁRI ALKALMASSÁGI VIZSGA INTÉZMÉNYI TAPASZTALATAI*

KÁLLAI GABRIELLA – PÁLVÖLGYI KRISZTIÁN

kallai.gabriella@ofi.hu

paalkrisz@gmail.com

Oktatáskutató és Fejlesztő Intézet

Témakörök: Pedagógusképzés, pedagógus pálya; Felsőoktatás, felnőttoktatás

A tudásalapú társadalom és gazdaság megjelenése az elmúlt évtizedekben komoly kihívások elé állította az oktatás világát. Egyre nagyobb figyelem irányult az oktatási rendszerek működésének eredményességére, és az egyes országok gazdasági teljesítményében betöltött szerepére. Ebben a kontextusban igény mutatkozott a különböző képzési szintek tanulási-tanítási folyamatainak stratégiai újragondolására, a tanárok pedagógiai kultúrájának megújítására is. Ezek a fejlett országokban világszerte érzékelhető tendenciák Magyarország szűkebb, európai környezetét is mélyen érintik. Ezt mutatja, hogy az Európai Unió diskurzusokban, valamint fejlesztési beavatkozások terén az elmúlt évtizedben nagy hangsúly helyeződött a tudás termelésére és átadására. Megformálódott az egész életen át tartó tanulás koncepciója, melyet sokan a XXI. század oktatási paradigmájaként írnak le. E folyamatok következményének tekinthető a tanárképzés súlyának felértékelődése is. Az Európai Unió országainak harmadában alkalmaznak tanári alkalmassági vizsgát. Így, noha nem tipikus, de az Unió számára nem is teljesen idegen ez az eljárás. Az előadásban e nemzetközi gyakorlatokkal is összehasonlítjuk kutatásunk eredményeit.

Magyarországon a 2013/14. tanévben induló tanárképzések kapcsán a felvételi eljárás részeként tanári alkalmassági vizsga került bevezetésre, mely a jogalkotó szándéka szerint a magyar tanárképzés minőségének javítását szolgálja. A vizsga megvalósíthatóságával kapcsolatos szakmai viták eredményeként az egyes képzőhelyek komoly önállóságot kaptak a vizsga lebonyolításának megtervezésében. A bemutatni kívánt kutatás arra kíváncsi, hogy hogyan zajlott az alkalmassági vizsga tervezése, szervezése és lebonyolítása az egyes tanárképző intézményekben, illetve hogy e tapasztalatok tükrében a képzőhelyek hogyan vélekednek a vizsgában rejlő lehetőségekről, kockázatokról.

Az eladáson bemutatandó adatokat online kérdőíves vizsgálat adatbázisára építve mutatjuk be, mely a közismereti-, mérnök- és művésztanárképző helyek bevonásával készült. Mivel a vizsgát intézmények száma nem túl magas, az online kérdőív esetében részletesebben kifejtett válaszok kérésére is lehetőség nyílt. A nagyobb képzőhelyeken emellett félig strukturált interjú felvételére is sor került a kérdésben illetékes intézményi kulcsszereplőkkel.

A vizsgálat bemutatandó eredményei várhatóan jól használható inputokkal szolgálnak majd a tanári alkalmassági vizsgával kapcsolatos további kutatások tervezéséhez, illetve a további szakpolitikai döntések meghozásához egyaránt.

* A kutatás a TÁMOP-3.1.1-11/1-2012-0001 azonosító számú, a „XXI. századi közoktatás (fejlesztés, koordináció) – II. szakasz” elnevezésű kiemelt projekt keretében valósult meg.

A TANÁROK TANÍTÁSSAL KAPCSOLATOS BEÁLLÍTÓDÁSAI ÉS A TANULÓI EREDMÉNYESSÉG*

SÁGI MATILD – SZÉLL KRISZTIÁN

sagi.matild@ofi.hu

szell.krisztian@ofi.hu

Oktatáskutató és Fejlesztő Intézet

Témakörök: Pedagógusképzés, pedagógus pálya; Pedagógiai értékelés, minőségfejlesztés

Közismert tény, hogy tanulói teljesítmények fejlődésében, az oktatás minőségében az oktatáspolitikai által befolyásolható tényezők közül a tanári munka minősége a legmeghatározóbb. A pedagógusok munkájának minőségével foglalkozó korábbi empirikus kutatások nagy része az eredményességet a tanulók tanulmányi teljesítményével, illetve teszteredményeivel méri. A téma kapcsán a tanári jellemzők közül a legtöbb vizsgálat a könnyebben mérhető tényezők – gyakorlati idő, a képzettség szintje stb. – hatását elemezte; a közvetve és nehezebben mérhető osztálytermi gyakorlatok és attitűdök hatásának vizsgálatára csak néhány elemzés vállalkozott.

Kutatásunkban a tanárok tanítással kapcsolatos beállítódásainak a tanulók teljesítményével, és az iskola hozzáadott-értékével való összefüggéseit vizsgáljuk. Alapvető kutatási kérdésünk, hogy a tanárok tanítással és tanulással kapcsolatos beállítódásai, attitűdjei miként függenek össze a tanulói eredményességgel. Vizsgálatunk szerves részét képezi egy nagyobb projektnek, amelynek célja a fejlesztési programok és az oktatás eredményessége, minőségi javulása közötti összefüggések feltárása, a pedagógusok mesterségbeli tudásszínvonalának emelését biztosító eszközrendszer kidolgozásának támogatása.

Elemzésünk alapját az OECD 2008 évi nemzetközi tanárkutatás (TALIS) és a 2008. évi Országos Kompetenciamérés és adatainak összekapcsolásával előállt adatbázis adja (súlyozatlan N=2934), amely iskolai telephelyek szintjén történt vizsgálatot tett lehetővé. Elemzésünk során tisztában voltunk azzal, hogy a tanárok beállítódásai empirikusan nehezen mérhetőek, ugyanakkor meggyőződésünk szerint a tanítás gyakorlatának általános elemei, és a tanárok tanítással kapcsolatos általános beállítódásai kérdőíves technikával is feltérképezhetőek. Kutatásunk során többváltozós statisztikai módszerekkel elemeztük a tanítással kapcsolatos attitűdök, az osztálytermi tanítási gyakorlatok, valamint a tanári együttműködések tanulói teljesítményekre gyakorolt hatását, kiegészítve a modellt a szokásos karakterisztikus változókkal (nem, kor, végzettség stb.) is. A tanulói eredményességet két változóval mértük: (1) a tanulók tényleges teszteredményeivel, (2) a társadalmi háttér alapján korrigált teszteredmények elvárt értéktől való eltéréseivel („hozzáadott érték”). Eredményeink szerint a kemény karakterisztikus jellemzők tanulói eredményességre gyakorolt hatása nem tekinthető jelentősnek, ugyanakkor a puhább jellemzők, a tanítással kapcsolatos beállítódások sok esetben szignifikáns hatást eredményeznek. Az oktatás minősége tehát jelentős mértékben függ a pedagógusok tanítással, tanulással kapcsolatos beállítódásaitól is.

* A kutatás a TÁMOP-3.1.1-11/1-2012-0001 azonosító számú, a „XXI. századi közoktatás (fejlesztés, koordináció) – II. szakasz” elnevezésű kiemelt projekt keretében valósult meg.

VÁLTOZÓ TANULÁSI FORMÁK A FELNŐTT, SZAK – ÉS TOVÁBBKÉPZÉSBEN

Elnök:

SÓS TAMÁS

Budapesti Gazdasági Főiskola, Kereskedelmi, Vendéglátóipari és Idegenforgalmi Kar

Opponens:

TÓTH ANDRÁS

Eszterházy Károly Főiskola, Tanárképzési és Tudástechnológiai Kar

IKT tanulási környezet fejlesztése a pedagógusképzésben és –továbbképzésben

BENEDEK ANDRÁS

Budapesti Műszaki és Gazdaságtudományi Egyetem, Alkalmazott Pedagógia és Pszichológia Intézet

Innovatív tanulási megoldások a felsőoktatás bázisán, különös tekintettel az informális területekre

MOLNÁR GYÖRGY

Budapesti Műszaki és Gazdaságtudományi Egyetem, Gazdaság- és Társadalomtudományi Kar

Változó tanulási formák a szakképzésben

SÓS TAMÁS

Budapesti Gazdasági Főiskola, Kereskedelmi, Vendéglátóipari és Idegenforgalmi Kar

Változó tanulási formák a felnőttképzésben

ZACHÁR LÁSZLÓ

Zsigmond Király Főiskola, Kommunikáció- és Művelődéstudományi Intézet

SZIMPÓZIUM–ÖSSZEFOGLALÓ

Témakörök: Szakképzés; Felsőoktatás, felnőttoktatás

A szimpózium célja különböző szintereken, de azonos témában és elvi keretekben zajló kutatások eredményeinek szintézisére törekedve, hogy ráirányítsa a figyelmet a hatékony tanulói környezet, a tanulás minőségének javítására. A kutatások közös kiindulópontja az a felfogás, hogy a tanuló maga alakítsa ki, konstruálja tudását. Ennek megfelelően azt vizsgálták, hogy miként hasznosítják a különböző szakterületek, a korszerű hálózati tudásbázisokat, digitális technológiák alkalmazási lehetőségeit.

A szimpózium problémafeltáró előadásai módszertanában is egymáshoz kapcsolódó önálló kutatásokat mutatnak be (Benedek András, Molnár György, Sós Tamás, Zachár László), melyek a tanulási folyamat változásaira teszik a hangsúlyt elemzéseikben a felnőtt, szak – és pedagógusképzésben, valamint a továbbképzésben.

A tematikai differenciálódás ellenére azonos alapot jelentett – kapcsolódva a nemzetközi fejlesztési tendenciákhoz – a hálózati tanulás sajátos modellje – mely az elmúlt két évtizedben formálódott ki – a hazai szakmai pedagógusképzés meghatározó szintű műhelyében.

Az információs és kommunikációs technológiák (IKT) tanítási-tanulási folyamatban közvetlen vagy közvetett módon történő alkalmazása egyre elterjedtebb. Az úgynevezett blended learning meghonosítására a pedagógusképzés kifejezetten jó terepet kínál. Feltárják, hogy a formális, informális tanulás milyen lehetőségeket jelent.

A szimpózium előadásai példákön keresztül bemutatják, hogy hogyan érvényesül a nyitottság, az átjárhatóság, a modularitás, a munkaerőpiac elvárásainak történő megfelelés, az ehhez való alkalmazkodás. Vizsgálják továbbá az innovációs transzfereket, a képzést orientáló programokat, a szakmai képzettséget befolyásoló tevékenységet. Kiemelten kezelik a korszerű hálózati tudásbázisok, ill. digitális technológiák alkalmazásának lehetőségét.

Az új környezet, az új szerepek, a digitális nemzedékek attitűdje, az állandó változás okozta kihívásokat az oktatási rendszer igyekszik követni, ugyanakkor a sokdimenziós háttérváltozók alakulása miatt a megfelelő oktatási, tanulás- módszertani megoldások nem minden esetben állnak rendelkezésre.

Kulcsszavak: felsőoktatás, felnőttoktatás, szakképzés, összehasonlító pedagógia, atipikus tanulás, pedagógusképzés, továbbképzés, IKT tanulási környezet, tanulási keretrendszer, hálózati tanulás, informális tanulás, konnektivista tanulási jellemzők, digitális kommunikáció, elektronikus és virtuális tanulási környezetek.

IKT TANULÁSI KÖRNYEZET FEJLESZTÉSE A PEDAGÓGUSKÉPZÉSBEN ÉS –TOVÁBBKÉPZÉSBEN

BENEDEK ANDRÁS

benedek.a@eik.bme.hu

Budapesti Műszaki és Gazdaságtudományi Egyetem, Alkalmazott Pedagógia és Pszichológia
Intézet

Témakörök: Pedagógusképzés, pedagógus pálya; Elektronikus tanulási környezetek. IKT, e-learning, távoktatás

Kulcsszavak: pedagógusképzés, továbbképzés, IKT tanulási környezet, tanulási keretrendszer, hálózati tanulás

A kutatás a hazai távoktatás fejlődéstörténeti kutatásának sajátos színterén a pedagógusképzés és –továbbképzés folyamatában vizsgálja a tanulási környezet változásának hatásait. A két évtizedes fejlődéstörténeti elemzés, melynek elemző leíró része a kutatás háttérét jelenti, közvetlenül kapcsolódik egy olyan fejlesztési folyamathoz, melynek legutóbbi fázisában, a 2011-2013 között megvalósult rendszerfejlesztési hatásait írja le és rendszerezi az előadás.

A hazai szakmai pedagógusképzés meghatározó egyetemi szintű műhelyében az utóbbi két évtizedben formálódott az a képzési és továbbképzési környezet, mely a hálózati tanulás sajátos modelljét alakította ki. A hazai távoktatás (Biszterszky, Kovács, Kabdebó) első kísérletei viszonylag korán kapcsolódtak olyan korszerű informatikai megoldásokhoz, melyek az intézményfejlesztés (Szűcs, Zarka) szintjén túllépve a tanulási környezet nemzetközi fejlesztési tendenciáihoz kapcsolódtak (Downes, Hill, Siemens). Az IKT tanulási környezet hagyományos képzési formákkal történő diffúz fejlesztése, az ún. blended learning gyakorlatának meghonosítása számára a pedagógusképzés kifejezetten jó terepet kínált (Benedek, Berki, Horváth, Molnár). Az előadás e fejlődési folyamat jelentősebb szakmai mérföldköveit, illetve oktatáseméleti szempontból is elhatárolható szakaszait a rendszerben megkülönböztethető tanulási formák és tanulási források alkalmazásának statisztikai adataival szemlélteti.

A tanulási formák vonatkozásában az adott képzési területen számos új megoldást – keretrendszer alkalmazása, digitalizált tananyag, online értékelések, elektronikus szakdolgozat archiválás – a képzésbe bevezető fejlesztés jelentős a vizsgált mintegy három éves időszakban jelentős hallgatói populációt (1838 fő) érintett. A felmérések, visszajelzések alapján valósult meg a rendszer bevezetési tapasztalatainak kiértékelése, mely az előadás empirikus bázisát adta. További elméleti kutatási eredmények tekinthető annak a mechanizmusnak a leírása, mely az IKT tanulási környezet pedagógusképzési sajátosságait, a közvetlen és közvetett tudástranszfer sajátosságaira vonatkozó következtetéseket mutatja be.

INNOVATÍV TANULÁSI MEGOLDÁSOK A FELŐOKTATÁS BÁZISÁN, KÜLÖNÖS TEKINTETTEL AZ INFORMÁLIS TERÜLETEKRE

MOLNÁR GYÖRGY

molnar.gy@eik.bme.hu

Budapesti Műszaki és Gazdaságtudományi Egyetem, Gazdaság- és Társadalomtudományi Kar

Témakörök: Elektronikus tanulási környezetek. IKT, e-learning, távoktatás; Elektronikus tanulási környezetek. IKT, e-learning, távoktatás

A hazai és nemzetközi gyakorlat számos kísérletet és példát mutat a legújabb IKT (Információs és Kommunikációs Technológiák) tanítási-tanulási folyamatba közvetlen, vagy közvetett módon történő alkalmazására. A web 2.0 és az e-learning 2.0 háttértámogatása révén új oktatásinformaticai módszerek (Ollé, Papp, Lévai, Tóth-Mózer, Virányi) láttak napvilágot, melyek gyakran az újmédia (Forgó) eszközrendszerével a tanulási környezetet is jelentősen átformálják. Ily módon juthatunk el egészen a digitális pedagógia 2.0 (Benedek) legújabb vívmányaihoz. Ezen irányvonal folytatásaként megjelenő Web 3.0 még inkább túlmutat az eddigi technológiákon, s a korábbi szolgáltatások mellett segíti a nagy adathalmazban való intelligens tájékozódást, előtérbe helyezi az elosztott mobil technológiákat és kapcsolódási lehetőségeket, továbbá teret biztosít többek között olyan új technológiák első lépéseinek mint a mesterséges intelligencia. Az új környezet, az új szerepek, a digitális nemzedékek attitűdje, s az állandó változás okozta kihívásokat az oktatási rendszer igyekszik követni, melyet néhány hazai közösségi fórum is jelez. (Innovatív Tanárok Fóruma). Ugyanakkor a sokdimenziós háttérváltozók alakulása miatt a megfelelő oktatás/tanulásmódszertani megoldások receptjei nem állnak rendelkezésünkre.

A kutatás e helyzetből adódó kérdésekre keresi a választ, kutatva a digitális nemzedékre jellemző tanulási stílusokat és szokásokat, a digitális kommunikáció legújabb eszközrendszerét, valamint a hatékonyabb eredmény elérése érdekében kialakítható módszertani és technológiai támogatások megtalálását a felsőoktatás bázisán.

A kutatáshoz kapcsolódó, 2012 őszén végzett empirikus vizsgálat az előzőekben említett célokat kitűzve online kérdőíves feltérési módszerrel, és elsősorban kvalitatív alapú feldolgozással kereste a változó tanulási formák érzékelhető indikátorait, formális és informális közegben. A célcsoport mintaszáma formális és nonformális tanulási környezetek útján elérte az N=143 főt.

A felsőoktatási gyakorlat és az elvégzett empirikus vizsgálat alapján az kapott megerősítést, hogy nem csupán a konkrét alkalmazás, vagy program, hanem a funkció is lényeges elemként mutatkozik az új IKT támogatott elektronikus világban. Ezekre gyakran az jellemző, hogy nem teljes eszközrendszerében, hanem csak alapfunkcióiban jelennek meg életkortól függetlenül, de ugyanakkor leginkább a digitális bevándorlók/bennszülöttek eszközrendszerét támogatva. Ezen területek főbb ismérve, hogy nincs feltétlen pragmatikus kialakult szabályrendszerük sem (pl. facebook, slideshare, pinterest). A kutatás eredményei rámutattak számos jó gyakorlatként alkalmazható, „bevált” innovatív megoldási lehetőséget, mely figyelembe veszi, s alkalmazkodik a felsőoktatásban részt vevő hallgatók tanulási szokásaihoz, attitűdjükhöz, új tanulói szerepükhöz, s nem utolsósorban az elvárásaikhoz, melyek beépíthetőek a jövő tanításának mesterségébe mint új módszertani kultúra.

VÁLTOZÓ TANULÁSI FORMÁK A SZAKKÉPZÉSBEN

SÓS TAMÁS

info.sostamas@gmail.com

Budapesti Gazdasági Főiskola, Kereskedelmi, Vendéglátóipari és Idegenforgalmi Kar

Témakörök: Felsőoktatás, felnőttoktatás; Szakképzés

Kulcsszavak: felsőoktatás, felnőttoktatás, szakképzés, összehasonlító pedagógia.

Az előadás a hazai szakképzés tanulóközpontú tanulási folyamatait, az innovatív pedagógiai környezetet vizsgálja. A tanulási formák változásának folyamatában a szakképzésre vonatkozó európai irányelvek, tendenciák hazai kutatások alapján elemzi, hogy milyen szerepe van a szakképzésnek az esélyteremtésben.

A kutatás, oktatáspolitikai dokumentumok, projekteredmények, összehasonlító pedagógiai módszerekkel történő elemzésére épül. Empirikus kereteit 17 Észak-magyarországi szakiskola pedagógiai programjának összehasonlítása képezi.

A felmérések igazolták, hogy egyre nagyobb eltérés tapasztalható a családok társadalomban elfoglalt helye, anyagi helyzete között, ami maga után vonja a tanulásra, a művelődésre, önművelésre való igény egyre nagyobb differenciálódását.

A kutatás arra keresi a választ, hogy az innováció, a felzárkóztatás, a szociális hátrányok leküzdése hangsúlyosabb kérdés-e az „ingerszegény” környezetben? Vizsgálta az innovációs transzfereket, a szakképzésére orientáló programokat, az emberi erőforrás minőségét jelentősen meghatározó iskolázottságot, a szakmai képzettséget befolyásoló módszereket, eszközöket.

Az előadás hangsúlyos része bemutatni azt, hogy hogyan érvényesül a nyitottság, az átjárhatóság, a modularitás, a munkaerőpiac elvárásainak történő megfelelés, az ehhez való alkalmazkodás.

Mivel napjaink aktuális kérdése – a szakképzés átalakítása során -, hogy az innovatív pedagógiai környezet milyen mértékben és irányban változik, ezért a kutatási eredményekre épülő előadás pozitív példák bemutatásán keresztül szemlélteti, hogy különböző tanulási formák milyen lehetőséget jelentenek, hogy megtalálják a legjobb megoldásokat, különböző háttérű, eltérő anyagi és kulturális környezetből érkező gyermekek fejlesztésére, oktatására.

VÁLTOZÓ TANULÁSI FORMÁK A FELNŐTTKÉPZÉSBEN

ZACHÁR LÁSZLÓ

zachar.laszlo@gmail.com

Zsigmond Király Főiskola, Kommunikáció- és Művelődéstudományi Intézet

Témakörök: Felsőoktatás, felnőttoktatás; szakképzés; **Témakörök:** felsőoktatás, felnőttképzés, szakképzés, atipikus tanulási módszerek

A kutatás a hazai felnőttképzés korszerűségét és hatékonyságát vizsgálja a tanulási formák és módszerek szempontjából.

A kutatás alapvetően külföldi és hazai szakirodalom alapján elemezi és összegezi a felnőttkori tanulás korszerűségének és hatékonyságának (eredményességének) kritériumait, melynek filozófiai alapjait a konstruktivista tanuláselméletek fogalmazták meg (Brunner, Dewey, Reinmann-Rothmeier, Sieber) a hazai adaptációik pedig az elterjesztést szolgálták (Feketéné Szakos É., Nahalka, Nagy). Kiemelten kívántuk vizsgálni a módszerek szerepét és azok kiválasztási/alkalmazási szempontjait (Kadocsa, Kálmán, Kovács) az elmúlt 10-15 év gyakorlatában, különös tekintettel a korszerű hálózati tudásbázisok, illetve a digitális technológiák alkalmazási lehetőségeire (Benedek, Szűcs, Zarka).

Az előadás feltárta a hazai felnőttoktatás és képzés különböző intézményrendszereiben (iskolai és iskolai rendszeren kívüli intézmény/szervezet-típusokban: általános-, szak-, és középiskolák és felsőoktatás; felnőttképzési intézmények; munkahelyek; közművelődési intézmények; civil szervezetek), illetve szervezeti formáiban (nappali-, esti-, levelező-, tanfolyami-, és távoktatás) alkalmazott tipikus képzési módszereket, majd elemzi azok korszerűségét és hatékonyságát a képzési célok, illetve a képzési célcsoportok tükrében.

A kutatás a felnőttképzési statisztikai adatok felhasználásával megkísérelte „bemérni” az egyéni tanulási formák elterjedtségét, és annak alapján következtetéseket levonni a fejlesztési célokra, illetve feladatokra.

E munkákra alapozva kerültek összefoglalásra a kutatás eredményei és javaslatok lettek megfogalmazva a korszerűsítés/fejlesztés fő feladataira, különös tekintettel a tanár/andragógusképzésre és továbbképzésre.

ELFOGADÁS, EGYÜTTNEVELÉS, INTEGRÁCIÓ, INKLÚZIÓ ÉS SZAKÉRTELEM. KUTATÁSOK AZ ÓVODÁSKORTÓL A FELNŐTTKORIG

Elnök:

SZABÓ ÁKOSNÉ

Eötvös Loránd Tudományegyetem, Bárczi Gusztáv Gyógypedagógiai Kar

Opponens:

PERLUSZ ANDREA

Eötvös Loránd Tudományegyetem, Bárczi Gusztáv Gyógypedagógiai Kar

Hibás fogaskerek vagy különleges virág? Sajátos nevelési igényű gyermekek inkluzív nevelése az óvodában

TAMÁS KATALIN

Eötvös Loránd Tudományegyetem, Bárczi Gusztáv Gyógypedagógiai Kar

A keresztény nevelés hatása a fogyatékos gyermekek elfogadására az integrációban

CZOMBOS DOROTTYA

Eötvös Loránd Tudományegyetem, Bárczi Gusztáv Gyógypedagógiai Kar

SZEKERES ÁGOTA

Eötvös Loránd Tudományegyetem, Bárczi Gusztáv Gyógypedagógiai Kar

Gyógypedagógiai szakértelem az együttnevelés szolgálatában

MILE ANIKÓ

Klebelsberg Intézményfenntartó Központ Székesfehérvári Tankerülete

PAPP GABRIELLA

Eötvös Loránd Tudományegyetem, Bárczi Gusztáv Gyógypedagógiai Kar

Értelmi sérült felnőttek társadalmi integrációjához vezető utak és zsákutcák

HORVÁTH PÉTER

Eötvös Loránd Tudományegyetem, Bárczi Gusztáv Gyógypedagógiai Kar

SZABÓ ÁKOSNÉ

Eötvös Loránd Tudományegyetem, Bárczi Gusztáv Gyógypedagógiai Kar

SZIMPÓZIUM–ÖSSZEFOGLALÓ

Témakörök: Gyógypedagógia, sajátos nevelési igények; Szociális képességek, szociális tanulás

A gyógypedagógia tevékenységrendszere, kompetenciája tágabban értelmezhető mint a nevelés. „A gyógypedagógiai tevékenység egyidejűleg nevelés, terápia és rehabilitáció, amelyet az érintett személy nehezített fejlődési és/vagy életvezetési szükségletei határoznak meg.” (Mesterházi 2004). Ezek a tevékenységek a gyógypedagógiai folyamat részeit alkotják. A gyógypedagógia a születéstől az időskorig (hagyományosan szólva a bölcsőtől a sírig) kínálja tevékenységeit a sérült, fogyatékos, akadályozott emberek segítésére, és részt vesz, részt kíván venni az intézményrendszer, illetve az általa kínált feltételek alakításában is. A gyógypedagógiai tevékenységek tartalma, eljárásai, időtartama a sérülés, fogyatékoság, akadályozottság típusától, súlyossági fokától, az érintett személyek életkorától, életútjától és élethelyzetétől, illetve az adott társadalom kultúrájától függően más és más. Szimpóziumunk négy előadása a társadalmi integrációs folyamat egy-egy állomását illetve a gyógypedagógiai tevékenység szervezeti díszleteit jeleníti meg.

Első előadásunk a sajátos nevelési igényű gyermekek hatékony befogadó nevelésének a feltételeit kutatja. Feltárja a bevont óvodapedagógusok inkluzív neveléssel kapcsolatos nézeteit, gondolatait, hiedelmeit és tudásait. Az előadás az elfogadás és elutasítás nyelvi jelei elemzésének tapasztalatait is bemutatja.

Második előadásunk arra a kérdésselvetésre épül, hogy a keresztény elvek szerint nevelt, oktatott tanulók vajon elfogadóbbak-e integráltan tanuló fogyatékos osztálytársaikkal, mint azok, akik feltételezhetően nem, vagy nem kimondottan keresztény nevelésben részesülnek.

Az 1993-as közoktatási törvény által legitimált egységes gyógypedagógiai módszertani intézmény a speciális (szegregált) gyógypedagógiai iskolák talaján kibontakozva vált a sajátos nevelési igényű tanulók integrációs folyamatának támogatójává. Harmadik előadásunk a gyógypedagógiai szakértelem szerepét kutatja az EGYMI együttnevelést segítő szakszolgáltatási és szakmai szolgáltatási tevékenységeinek keretében. A gyógypedagógus-szerep oktatási, tanácsadói, terapeuta, szolgáltatói és szupervizori elemeinek metamorfózisát mutatja be a vizsgálat.

Negyedik előadásunk a felnőtt értelmi sérült személyek társadalmi integrációs folyamatának a kutatási tervét mutatja be. A szerző arra vállalkozik, hogy feltárja, milyen életutak vezetnek a „nagy intézményes” ellátáshoz, illetve milyen életút kínál nagyobb esélyt ennek az elkerüléséhez. A kutatás egyik legmeghatározóbb célkitűzése információk gyűjtése annak megállapításához, hogy a hazai lakóotthoni ellátást az „intézményi kultúra”, vagy a közösségi alapú ellátás kultúrája jellemzi-e erőteljesebben.

A szimpózium előadásainak újszerűsége, hogy olyan befejezett és folyamatban lévő kutatásokról ad számot, amelyek arra inspirálhatják a hallgatóságot, hogy az iskolai/társadalmi integráció feltételeit és hatásait a gyógypedagógia folyamat tágabb összefüggéseiben is szemléljék.

HIBÁS FOGASKERÉK VAGY KÜLÖNLEGES VIRÁG? SAJÁTOS NEVELÉSI IGÉNYŰ GYERMEKEK INKLUZÍV NEVELÉSE AZ ÓVODÁBAN

TAMÁS KATALIN

tamas.katalin@barczi.elte.hu

Eötvös Loránd Tudományegyetem, Bárczi Gusztáv Gyógypedagógiai Kar

Témakörök: Gyógypedagógia, sajátos nevelési igények; Óvodapedagógia

A speciális igényű emberek társadalmi inklúzióját a korai együttnevelési tapasztalatok alapozzák meg (Zászkaliczky, 2002). A gyógypedagógiai kutatások egyik központi kérdése, hogy melyek azok a körülmények, melyek eredményessé teszik a sajátos nevelési igényű gyermekek befogadó nevelését az óvodában (Kőpatakiné, 2008; Kron–Papke–Windisch, 2010; Odom, 2001; Papp, 2003). A saját erőforrásokra való ráébredés fontossága (Kókayné Lányi, 2007), illetve a nevelési folyamat szereplőinek személyisége, attitűdje, tudása és cselekvései nagyban befolyásolják az inklúzió sikerességét (Papp, 2008, Perlusz, 2008, Perlusz–Balázs, 2008).

A sikeres integráció záloga az óvónők elfogadó gondolkodása, mivel a csoport számára ők szerepelnek mintaként. Az inklúzió olyan folyamat, melybe sokszor kényszerűségből kerültek bele az intézmények. Sokszor tapasztaljuk, hogy (a vélt) elvárásoknak megfelelően kimondott nézetek és a valódi érzések, gondolatok között diszcrepancia van.

Kutatásunk fókuszában az óvodapedagógusok inkluzív neveléssel kapcsolatos nézetei, gondolatai, hiedelmei állnak.

A kutatást egy olyan budapesti óvoda dolgozóinak körében végeztük, amely néhány éve integrál sajátos nevelési igényű (pl. autizmussal élő, az aktivitás zavarait mutató, beszéd fogyatékos) gyermekeket. Tíz óvodapedagógussal és a vezető óvónővel készült interjú. Kutatási módszerek: interjúk felvétele nyitott kérdésekkel, majd kvalitatív szövegelemzés Atlas.ti szoftver segítségével. Metafora kutatás (Vámos, 2003) az óvoda és az integrált gyermek célfogalomra vonatkozóan, az óvoda összes dolgozójával, 30 fővel.

Kutatási kérdések:

1. Hogyan jelennek meg az integrált gyerekek az óvónők elbeszéléseiben? Miként vélekednek az óvónők az integrálhatóságról? Milyen tudással rendelkeznek a fogyatékoság kérdésköréről, honnan szerezték ezt a tudást?

2. Hogyan konstruálja meg magát az óvónő mint az integrációra kompetens személyt? A szakmai identitás mint konstrukció milyen jellemző elemekből épül fel?

3. A nyelvi jelekben hogyan nyilvánul meg a burkolt elutasítás? Előadásomban kísérletet teszek arra is, hogy megmutassam az elfogadó viszonyulás nyelvi jeleit is.

A burkolt elutasítással kapcsolatos nyelvi jelek közül többek között a megjelenő belső ellentmondásokat, az elbeszélői perspektíva jelzőfunkcióját és a személytelenítést emelem ki. A metaforakutatás tapasztalatai szerint az óvoda sajátos szabályokkal rendelkező védő környezetet jelent az ott dolgozók szerint, míg az integrált gyermekekre vonatkozó metaforák a sajátos nevelési igényű gyermekekkel kapcsolatos megítélés sokféleségét tükrözik.

A KERESZTÉNY NEVELÉS HATÁSA A FOGYATÉKOS GYERMEKEK ELFOGADÁSÁRA AZ INTEGRÁCIÓBAN

CZOMBOS DOROTTYA – SZEKERES ÁGOTA

czombos.dori@gmail.com

agota.szekeres@barczi.elte.hu

Eötvös Loránd Tudományegyetem, Bárczi Gusztáv Gyógypedagógiai Kar

Témakörök: Gyógypedagógia, sajátos nevelési igények; Szociális képességek, szociális tanulás

A fogyatékos emberek társadalmi beilleszkedését – vagy „ki nem illeszkedését” – elősegíteni kívánó folyamatok, legfőképp az integráció, sikere nagyban függ a benne résztvevő felek kitartásán és elkötelezettségén. Vagyis a szociális tényezők szerepe – a befogadó és a befogadott személyek, csoportok (iskolák esetében a fogadó osztály) hozzáállása, attitűdje – meghatározó jelentőségű.

Az iskolai integráció lényege, hogy tudatos pedagógiai módszerekkel a sajátos nevelési igényű tanuló együttnevelése megvalósuljon a többségi iskolában, az „ép” gyermekekkel egy osztályban, velük együtt haladva. Ahhoz, hogy az iskolák – és a társadalom – a leginkább el- és befogadó legyen a fogyatékos emberekkel, olyan attitűdöket kell megerősíteni, amelyek e szemléletet erősítik. (Girasek, 2007, Sipeki – Nemesé, 2009)

Bizonyos nevelési elvek jól hozzá tudnak járulni e komplex folyamatok elősegítéséhez, amelyek közül talán a legrégebbi hagyományokkal a keresztény nevelési elvek rendelkeznek.

A keresztény vallások a világ legerjedtebb vallásai közé tartoznak, sőt az európai kultúra alapjaiban igen erősen kötődik keresztény vallási szokásokhoz, értékekhez, elvekhez. A családi és intézményes nevelés során a tudatosan megjelenő keresztény erkölcsiség, etika és értékek a szocializáció folyamatát jól kiegészítve alakítja a gyermekek gondolkodásmódját, identitását, hozzáállását embertársaihoz. Habár a spirituális képesség minden ember számára adott, és egyértelmű velejáró, az egyes személyek életében más és más szerepet tölt be ez a dimenzió. (Pálhegyi, 2001, Biesinger, 2004)

Összehasonlító vizsgálatunk keresztény (evangélikus) nevelésben részesülő, és az ebben nem kifejezetten részesülő diákok egy szűkebb körében zajlott.

Megelőző kutatások kérdőívei, attitűdvizsgálatai alapján állítottuk össze a kérdőívet, amelyben a fogyatékossgal kapcsolatos ismeretek, az integrált tanulók helyzetéről alkotott kép és a vallásos érzület témáiban foglalmaztuk meg kérdéseinket, illetve állításainkat az attitűdvizsgálatban, amely négyfokú skálán, három dimenziót mért (integráció, alkalmazkodás, kapcsolatok).

Kutatásunk legfőbb kérdése, feltevése, hogy vajon a keresztény elvek szerint oktatott-nevelt tanulók elfogadóbbak-e integráltan tanuló fogyatékos osztálytársaikkal, mint azok a tanulók, akik feltételezhetően nem, vagy nem kimondottan keresztény nevelésben részesülnek.

Az eredményeik szerint a vizsgált két iskola tanulói inkább elfogadó attitűdöt mutattak (összátlag: 2,825), jelentős eltérést egyetlen dimenzió esetén sem találtunk (mindhárom, fentebb nevezett dimenzió esetében a $p > 0,05$).

Messzemenő következtetések levonásához természetesen nem, de úgy véljük, hogy a további kutatások megalapozásához elegendőek eredményeink. A keresztény szemléletű nevelés olyan értékek közvetítésére képes, amelyek értékállóak, a folyton változó, egyre inkább globalizált világban is állandó támpontot nyújtanak a helyes, emberhez méltó attitűdök és viselkedés kialakításában.

GYÓGYPEDAGÓGIAI SZAKÉRTELEM AZ EGYÜTTNEVELÉS SZOLGÁLATÁBAN

MILE ANIKÓ* – PAPP GABRIELLA**

mileaniko@gmail.com

*Klebelsberg Intézményfenntartó Központ Székesfehérvári Tankerülete

papp.gabriella@barczi.elte.hu

** Eötvös Loránd Tudományegyetem, Bárczi Gusztáv Gyógypedagógiai Kar

Témakörök: Gyógypedagógia, sajátos nevelési igények; Pedagógusképzés, pedagógus pálya

A kilencvenes években az Európai Unióban miniszteri határozatban fogalmazódott meg először az a javaslat, hogy a speciális oktatás területén meglévő gyógypedagógiai tudást át kell vinni a főáramba. A határozat nyomán Európa szerte nagyobb figyelem irányult a már működő és alakuló forrásközpontokra, melyek különböző szakemberek együttműködésével integrációt segítő, oktatási, fejlesztési szolgáltatást biztosítanak (Halász 2004).

Magyarországon a közoktatásról szóló 1993. évi LXXIX. törvény 2003. évi módosítása lehetővé tette egy új intézménytípus, az egységes gyógypedagógiai módszertani intézmény (továbbiakban: EGYMI) létrehozását azzal a céllal, hogy szakmai tudásbázisként sajátos nevelési igényű gyermekek, tanulók integrációs folyamatát támogassa. Az intézmények szegregált gyógypedagógiai iskolák talaján alakultak ki, utazószakember-hálózat működtetésével, pedagógiai szakszolgálati és pedagógiai-szakmai szolgáltatási feladatokkal bővítve tevékenységi körüket (Papp és Mile 2012). A gyógypedagógiai intézményrendszer nemzetközi és hazai szinten megvalósuló átalakulási folyamatai markáns változásokat idéztek elő gyógypedagógiai szakemberek szerepkörében, pályaképében, a feléjük irányuló szerepelvárásokban (Mile 2011).

Kutatásunkban Fejér megye utazó gyógypedagógusai körében végeztünk kérdőíves vizsgálatot. A kikerdezés kizárólag az egységes gyógypedagógiai módszertani intézményekben alkalmazásban álló pedagógusokra terjedt ki, a minta elemszáma $N = 44$. Az eredmények feldolgozása matematikai statisztikai módszerekkel történt. Az együttnevelés gyógypedagógiai feltételeinek humán szintjén vizsgálatunkkal arra kerestük a választ, hogy a gyógypedagógus mint a gyógypedagógiai speciális szolgáltatások professzionális megtestesítője, hogyan képes szakmai kompetenciáját az osztálytanító munkakörből kikerülve az együttnevelés támogatása során új szerepkörben működtetnie, milyen a szervezetben betöltött pozíciója, milyen elvárásoknak kell megfelelnie.

Kutatásunk során megállapítást nyert, hogy az együttnevelést támogató gyógypedagógusok tanári szerepét fokozatosan felváltja a tanácsadói, terapeuta, szolgáltatói, szupervizori szerepkör, mely folyamatos kompetenciafejlesztést igényel, nemcsak a szakmai, hanem a szociális kompetenciák területén is. Eredményeink azt jelzik, hogy a szerepváltást, a szolgáltatói szerepelvárásoknak való megfelelést zökkenő mentesebben és nagyobb sikerrel élik meg azok a gyógypedagógusok, akik kevesebb időt töltöttek a szegregált nevelésben.

Úgy véljük, kutatásunk alkalmas lehet a gyógypedagógusképzést végző felsőoktatási intézmények tájékoztatására azáltal, hogy képet ad az együttnevelés támogatásához szükséges gyógypedagógiai szerepekről, kompetenciákról.

További kutatási feladatként szegregált és integrált nevelésben részt vevő gyógypedagógusok pedagógiai tevékenységével kapcsolatos narratíváinak számítógépes tartalomelemzését tervezzük.

ÉRTELMI SÉRÜLT FELNŐTTEK TÁRSADALMI INTEGRÁCIÓJÁHOZ VEZETŐ UTAK ÉS ZSÁKUTCÁK

HORVÁTH PÉTER – SZABÓ ÁKOSNÉ

horvath.peter@barczy.elte.hu

timarkati@barczy.elte.hu

Eötvös Loránd Tudományegyetem, Bárczi Gusztáv Gyógypedagógiai Kar

Témakörök: Gyógypedagógia, sajátos nevelési igények; Szociális képességek, szociális tanulás

A Magyarország által ratifikált fogyatékos személyek jogairól szóló ENSZ Egyezmény garantálja a fogyatékos személyeknek a teljes társadalmi részvételhez való jogot. Magyarország vállalta, hogy a nagyobb létszámú, fogyatékos személyeknek bentlakást nyújtó szociális intézményeit lebontja, azokat közösségi alapú szolgáltatásokkal helyettesíti.

Az „intézménytelenítés” szükségességét, folyamatát, feltételeit és gazdaságosságát számos tudományos kutatásban vizsgálták (Bass, 2004, 2008; Bugarszky, Farkas, Gazsi, Horváth és Kozma 2010–2011; Kereki és mtsai., 2011; Kováts és Tausz, 1997; 2010-11; Verdes 2008, 2009; Zászkaliczky, 1998). Ugyanakkor sem külföldi, sem hazai kutatások nem irányultak annak a feltárására, hogy milyen életutak vezetnek a „nagy intézményes” ellátáshoz, illetve milyen életút szükséges ennek elkerüléséhez.

A kutatás választ kíván adni arra, hogy a családban, nevelőszülői családban élő, értelmi sérült gyermekek kisebb eséllyel kerülnek-e legalább 50 fős ápoló-gondozó otthonba, rehabilitációs intézménybe az iskolai tanulmányok befejezését követően mint a fogyatékos gyermekek számára létrehozott gyermekotthonokban, illetve mint a szegregált, fogyatékos gyermekek számára létrehozott gyógypedagógiai iskolákban nevelkedők. Igaz-e az a feltételezés, miszerint a közösségi alapú ellátás, illetve a lakóotthoni és nagy intézményi ellátás választására annál nagyobb az esély, minél nagyobb mértékben vonják meg a cselekvőképességet a fogyatékos személytől? A hivatásos gondnokoltak körében jellemzőbb-e a nagy létszámú intézményes ellátás mint a hagyományos gondnokoltak körében? A közösségi alapú ellátás, illetve a lakóotthoni és nagy intézményi ellátás választására nagyobb-e az esély, amennyiben nagyobb mértékben vonják meg a cselekvőképességet a fogyatékos személytől? A hivatásos gondnokoltak körében jellemzőbb-e a nagy létszámú intézményes ellátás mint a hagyományos gondnokoltak körében? Milyen kapcsolat állapítható meg a közösségi alapú ellátás, illetve a lakóotthoni és nagy intézményi ellátás választása és a cselekvőképesség megvonása között? A hivatásos gondnokoltak körében jellemzőbb-e a nagy létszámú intézményes ellátás, vagy a hagyományos gondnokoltak körében? A közösségi alapú ellátás elérhetősége és az értelmi fogyatékos személyek, illetve szüleik választása között milyen összefüggés tapasztalható a nagy létszámú, bentlakást nyújtó szociális intézmények ellátásában? A hazai lakóotthoni ellátást az „intézményi kultúra”, vagy a közösségi alapú ellátás kultúrája jellemzi erőteljesebben?

A kutatás során elsősorban kvalitatív módszereket kívánunk alkalmazni: kérdőíves kikérdezést, személyes interjúkat, fókuszcsoportos beszélgetéseket. A vizsgálatba a folyamat valamennyi szereplőjét bevonjuk.

A kutatás eredményei segítenek olyan kontextusba helyezni az értelmi sérült népeség ügyét, amely támpontokat nyújthat a fogyatékosügyügyi politika hazai alakításának és megvalósításának folyamatához.

TANÁRKÉPZÉS ÉS REKRUTÁCIÓ: KIKET VONZ A PÁLYA?

Elnök:

SZABÓ LÁSZLÓ TAMÁS

Debreceni Egyetem, Nevelés- és Művelődéstudományi Doktori Program

Opponens:

IMRE ANNA

Oktatáskutató és Fejlesztő Intézet

A tanárok presztízsének és státuszának változásai: közép-európai kitekintés

FÓNAI MIHÁLY

Debreceni Egyetem, Állam- és Jogtudományi Kar

DUSA ÁGNES

Debreceni Egyetem, Nevelés- és Művelődéstudományi Doktori Program

A tanár szakos hallgatók szakmai jövőtervei

KOVÁCS EDINA

Debreceni Egyetem, Művelődés- és Neveléstudományi Doktori Program

A tanárképzésben részt vevő hallgatók iskolai életútja a középiskolától a mesterképzésig

JANCSÁK CSABA

Szegedi Tudományegyetem, Juhász Gyula Pedagógusképző Kar

A romániai pedagógusképzési és továbbképzési rendszer oktatáspolitikai vonatkozásai

STARK GABRIELLA

Debreceni Egyetem, Művelődés- és Neveléstudományi Doktori Program

ZOLLER KATALIN

Debreceni Egyetem, Művelődés- és Neveléstudományi Doktori Program

SZIMPÓZIUM–ÖSSZEFOGLALÓ

Témakörök: Pedagógusképzés, pedagógus pálya; Összehasonlító pedagógia, határon túli oktatás

A tanárok végzettségben is kifejeződő tudása meghatározó tényező az oktatás minőségét illetően. A sikeres oktatási rendszerek már a képzésbe lépéskor igyekeznek kiválogatni a legtehetségesebb hallgatókat; ehhez azonban szükséges, hogy a pedagóguspálya vonzó legyen a fiatalok számára. Ebből a szempontból is, a későbbi pályaelhagyás tekintetében is az egyik meghatározó tényező a tanári pálya presztízse (Polónyi és Tímár, 2001, Polónyi és Tímár, 2006; Varga, 2007; Sági és Ercsei, 2012). Utóbbi pedig szorosan összefügg a társadalom tanárképevel, továbbá a leendő és a már pályán levő pedagógusok önképével, emellett az elérhető keresetekkel és a képzési-továbbképzési rendszerrel.

A szimpózium egy, öt közép-európai országra kiterjedő vizsgálat első eredményeit foglalja össze, melyben a tanárképzéssel kapcsolatos társadalmi problémák kerültek a középpontba. A vizsgálatban érintett országokban közös gond, hogy miközben a perifériás régiókban az oktatással mint modernizációs és integrációs eszközzel kapcsolatban igen magasak a társadalmi elvárások, ezek nagysága nem korrelál a pedagóguspálya társadalmi megbecsültségével, s a tanári pálya vonzása visszaesett. A nemzetközi kutatócsoport a pedagógusképzés és -továbbképzés oktatáspolitikai és tantervi aspektusainak összevetése mellett a pedagógusképzésben tanulók feminizációjának, a rekrutációjuk társadalmi és területi sajátosságainak, a tehetséggondozás, előzetes szakmai szocializáció és a szakmai jövőtervek összehasonlító vizsgálatára vállalkozik. A szimpóziumban nemzetközi kutatócsoport magyar képviselői mutatják be eredményeiket.

Több országos és regionális adatbázist is elemez az első előadás, amely a széles körű áttekintés során a tanár szakos, illetve a nem tanár szakos hallgatók sajátosságait is összehasonlítja.

A szomszédos országokat érintő, rövid kitekintést követően a második előadás arra világít rá, hogy sok a bizonytalan hallgató: a lányok közel fele, a fiúk kétharmada fontolgatja, hogy inkább más pályán próbál szerencsét. Az előadás empirikus része egy regionális, több országra kiterjedő vizsgálat adataira alapul. A megkérdezett hallgatók (N = 2 728) közül a tanárképzésben részt vevők a minta 14 százalékát tették ki.

A tanárképzésben részt vevők iskolai életútját vizsgálja a harmadik előadás. Az adatfelvétel országos, reprezentatív mintán, 12 tanárképzést folytató képzőhelyen történt. A kutatás rávilágít, hogy a megkérdezett hallgatók túlnyomó többsége számára a legfontosabb motivációs tényező a diploma megszerzése volt, noha a tanárképzésben részt vevők több mint felét nagyon nagy mértékben motiválta, hogy tanár szeretne lenni.

A negyedik előadás témája a romániai pedagógusképzési rendszer több szempontú elemzése. A központi kérdés jelen esetben is a professzionalizáció, továbbá a szaktudományos felkészültség növelése. A kutatás során hallgatókat (N=320), valamint gyakorló pedagógusokat (N=250) kérdeztek a képzési és továbbképzési rendszer hatékonyságáról, a rendszer folyamatos átalakulásáról, és arról, hogy ez az állandó változás hogyan érzékelhető az oktatási gyakorlatban, hogyan járul hozzá a szaktudományos felkészültség növeléséhez.

A szimpóziumban bemutatott kutatások a professzionalizáció és a szakmai presztízsz szoros összefüggésére hívják fel a figyelmet. Eredményeink rámutatnak, hogy ha a hangsúly a tudományos igényű továbbképzésekre – egyebek mellett a doktori képzésre – kerül, az hozzájárulhat a tanári pálya presztízisének növekedéséhez, ezáltal a tehetségesebb hallgatók pályán maradásához, ami a sikeres oktatási rendszer elengedhetetlen feltétele.

A TANÁROK PRESZTÍZSÉNEK ÉS STÁTUSZÁNAK VÁLTOZÁSAI: KÖZÉP-EURÓPAI KITEKINTÉS

FÓNAI MIHÁLY* – DUSA ÁGNES**

fonai.mihaly@law.unideb.hu

Debreceni Egyetem, Állam- és Jogtudományi Kar

agnesdusa@gmail.com

**Debreceni Egyetem, Művelődés- és Neveléstudományi Doktori Program

Témakörök: Pedagógusképzés, pedagógus pálya; Összehasonlító pedagógia, határon túli oktatás

Kutatásunk témája a tanári szakmák presztízse – mint a tanárokról alkotott társadalmi kép része – egy tágabb témakörű, tanárképzési kérdéseket vizsgáló nemzetközi kutatás egyik vizsgálati kérdése. A tanár szakmák presztízsz-vizsgálatának relevanciáját az is mutatja, hogy az utóbbi években lecsökkent a pedagógusképzési területekre jelentkező hallgatók száma. A presztízsz csökkenés tehát a pálya gyenge vonzására is kihat: Jancsák Csaba egy 2012-es kutatásában a tanárképzésben résztvevőknek csak kétharmada tervezi, hogy tanítóként helyezkedik el, s csupán 18 százalékuk tenné ezt az észak-alföldi régióban.

A tanári szakmák presztízszének és társadalmi státuszának több összetevőjét is beemeltük vizsgálatunkba, így a tanári jövedelmek alakulását, a tanárok önképét, az elnőiesedés kérdéskörét vagy a deprofesszionalizációt. Nagy Mária a nemzetközi szakirodalom és kutatások elemzése alapján a presztízsz alakító tényezők egymásra hatását emeli ki: a jövedelem és a társadalmi megbecsültség érzése, a foglalkozás státusza mind olyan összetevők, melyek kölcsönösen hatnak egymásra. Ez a megállapítás megerősíti saját eredményeinket is, hiszen a közép-európai szakirodalom alapján egyértelmű kép rajzolódik ki arról, hogy a tanárok státuszvesztést érzékelnek, különösen a jövedelmüket tekintve.

Kutatásunk empirikus részében több olyan országos és regionális adatbázist használtuk fel, melyek felsőoktatási hallgatók kérdőíves vizsgálta alapján jöttek létre. Célunk az volt, hogy a tanár szakos és a nem tanár szakos hallgatók véleményét összevessük, illetve a hazai összehasonlítás mellett közép-európai összehasonlításra is kitérjünk a fent vázolt szempontokat tekintve (úgy-mint a deprofesszionalizáció, presztízsz-vesztés, jövedelmi kilátások, professziókép). Eredményeink szerint a tanár szakos hallgatók egy általános státuszvesztést érzékelnek, amit a deprofesszionalizációs folyamatok is indukálhatnak, azaz a több évtizedes jövedelemvesztés, a presztízsz, a hatalom és az autonómia (deprofesszionalizációs) folyamat alapvetően határozza meg a tanár szakos hallgatók professzió képét.

A TANÁR SZAKOS HALLGATÓK SZAKMAI JÖVŐTERVEI

KOVÁCS EDINA

kovacs.edina.12@gmail.com

Debreceni Egyetem, Művelődés- és Neveléstudományi Doktori Program

Témakörök: Pedagógusképzés, pedagógus pálya; Összehasonlító pedagógia, határon túli oktatás

A pedagógushallgatók szakmai jövőképe kapcsán számos országban az elsőként felmerülő kérdés, hogy egyáltalán akarnak-e tanárként elhelyezkedni a diploma megszerzését követően. Egy, a visegrádi államok körében folytatott kutatás adatai szerint hasonló problémák merülnek fel az egyes országok pedagógushallgatóival kapcsolatban.

A leendő és a pályakezdő tanárok jelentős része Magyarországon is bizonytalan, a szakirodalom megállapítása szerint kétharmadnál is nagyobb lehet azok aránya, akik a pályaelhagyást fontolgatják (Holecz, 2006; Varga, 2007). Különösen jellemző a bizonytalan jövőkép a férfihallgatókra. Ennek hátterében az állhat, hogy tőlük – leendő pedagógusként – erősen maszkulin viselkedést várnak el, miközben a tanárképzés egészre jellemző, hogy a kiterjesztett pedagógusszerep részeként kívánatos a törődő attitűd megléte. E kétféle szerepelvárás – legyen gondoskodó, ugyanakkor tekintélyes és határozott – pedig a fiúk számára nehezen választhatóvá teszi a tanári pályát.

Ugyanakkor a férfihallgatókat jellemzi elsősorban, hogy magasabb szintű – egyetemi – diplomát szereznek, és tervezik azt is, hogy doktori képzésben vesznek majd részt.

Előadásunk empirikus része egy regionális, több országra kiterjedő vizsgálat adataira alapul. A kutatás célcsoportját a nappali tagozatos, állami és költségterítéses hallgatói alkották, a minta elemszáma: N = 2 728. A tanárképzésben részt vevők a minta 14 százalékát tették ki. Hipotézisünk az volt, hogy az elhivatottság és a későbbi tervek esetében a hallgatók neme lesz a legfontosabb befolyásoló tényező, azaz a lányok inkább az alacsonyabb iskolafokokra törekszenek, egyszersmind elhivatottabbak, mint a fiúk, akik a jövőbeni munkahely tekintetében a magasabb oktatási fokozatokat preferálják, és inkább választanák az „elit” iskolákat. A pálya egészének feminizálódása miatt pedig azt feltételeztük, hogy a megvalósítandó célok egy része nem mutat nemi különbséget, illetve a szakválasztás feminin vagy maszkulin volta inkább befolyásolja az elérendő célokat, mint az egyén neme.

Eredményeink azt mutatják, hogy a tanár szakos hallgatók többsége – nemétől függetlenül – vállalná, hogy hátrányos helyzetű településen, vagy speciális nevelési igényű gyerekek körében dolgozzon, fontosnak tartja a leszakadók felzárkóztatását, és hangsúlyt fektetne a gyerekek szocializációjára is. Ugyanakkor minden hallgató számára fontos néhány olyan, az oktatási folyamatot középpontba állító célkitűzés is mint a versenyekre való felkészítés vagy a tudásvágy felébresztése.

A fiúkra jellemző, hogy szignifikánsan fontosabbnak tartják az újdonságok követését, a változatos tanítási módszerek alkalmazását: ez az innovatív szerepfelfogás segítheti a tudományos újdonságok transzformálását, és oka lehet annak is, hogy a lányokhoz képest nagyobb arányban tervezik a doktori képzésben való részvételt. Azonban közülük sokan még nem döntöttek a pályán maradásról.

A lányok esetében látható, hogy könnyen azonosulnak az oktatási folyamat versenyjellegét hangsúlyozó célokkal is, például valamivel inkább vágynak „elit” iskolákba, mint a fiúk. Ugyanakkor hipotézisünket, valamint a korábbi kutatásokat igazolja, hogy ők szívesebben dolgoznának általános iskolában, és határozottabbak a tanári pálya iránti elkötelezettségükben.

A TANÁRKÉPZÉSBEN RÉSZT VEVŐ HALLGATÓK ISKOLAI ÉLETÚTJA A KÖZÉPISKOLÁTÓL A MESTERKÉPZÉSIG

JANCSÁK CSABA

jancsak@jgypk.u-szeged.hu

Szegedi Tudományegyetem, Juhász Gyula Pedagógusképző Kar

Témakörök: Pedagógusképzés, pedagógus pálya; Összehasonlító pedagógia, határon túli oktatás

Érdeklődésünk homlokterében e kutatásban az állt, hogy milyen iskolai életúttal és pályaaorientációkkal rendelkeznek a tanárképzésben részt vevő hallgatók. A vizsgálatban a tanárképzős hallgatók felsőoktatási életútjának egyes elemeit, a középiskolából a felsőoktatásba (az alapképzésbe) való átmenet, a tanári mesterképzésben való továbbtanulás, valamint a szak és intézményválasztás motivációit mutatjuk be. Az OFI keretében folytatott kutatásunk adatfelvétele 2011 áprilisában történt közismereti tanárképzésben részt vevő hallgatók körében, országosan reprezentatív mintán, 12 tanárképzést folytató képzőhely 22 karán (N=1210). A kutatás eredményei szerint a középiskola elvégzését követő továbbtanulás elsőszámú motívuma a felsőfokú végzettség megszerzése: elsősorban a felsőfokú végzettség presztízse miatt, de az ezzel járó anyagi előnyök, és az elhelyezkedési lehetőségek szerepe is érvényesül. Az alapképzést folytató intézmény megválasztásában a szakmához, illetve az intézményhez kapcsolódó, részben presztízsjellegű tényezők a legerősebbek. A jelentkezést elsősorban a diplomaszerezés lehetősége, az adott szaktudomány iránti érdeklődés és a diákélet iránti vonzódás határozza meg, de igen erős motiváló hatása van a munkanélküliség elkerülését célzó és a karrier-felépítésről való vélekedésnek is. A mesterszakra jelentkezés motívumai sorában is a(z értékesebb) diploma megszerzése az elsődleges. A hallgatók túlnyomó többsége számára a legfontosabb motivációs tényező az volt, hogy mindenképpen mesterszintű diplomát szerezzen, de a tanárképzésben részt vevők több mint felét nagyon nagy mértékben motiválta a továbbtanulásban az a határozott elképzelés, hogy tanár szeretne lenni, s ehhez a szükséges végzettséget megszerezze.

A ROMÁNIAI PEDAGÓGUSKÉPZÉSI ÉS TOVÁBBKÉPZÉSI RENDSZER OKTATÁSPOLITIKAI VONATKOZÁSAI

STARK GABRIELLA – ZOLLER KATALIN

ngabriella77@gmail.com

katazoller@gmail.com

Debreceni Egyetem, Művelődés- és Neveléstudományi Doktori Program

Témakörök: Pedagógusképzés, pedagógus pálya; Összehasonlító pedagógia, határon túli oktatás

Kutatásunk célja a folyamatosan változó romániai pedagógusképzési és – továbbképzési rendszer komplex, többszemponú elemzése a Bologna-folyamathoz és európai trendekhez való igazodás átmeneti időszakában. A kutatás elméleti háttérét és értelmezési keretét a tanári és tanulói eredményességvizsgálatok képezik. Dokumentum- és tartalomelemzés módszerével a romániai közoktatási és felsőoktatási törvényeket, jogszabályokat elemezzük, kiemelve azokat a változásokat, melyeket az 1/2011-es oktatási törvény eszközölt a közoktatás és felsőoktatás terén, s kiemelten a pedagógusképzés és –továbbképzés területén. Tematizáljuk és kritikailag elemezzük a romániai pedagógusképzést és –továbbképzést érintő fontosabb kutatásokat, rávilágítva e kutatások közötti hiátusra és egy oktatáskutatói adatbázis szükségességére. Survey módszerét alkalmazva pedagógusképzésben érintett oktatók (N= 28) és hallgatók (N=320), valamint gyakorló pedagógusok (N= 250) szemszögéből mutatjuk be a folyamatosan átalakuló képzési és továbbképzési rendszer főbb sajátosságait. A kutatás eredményei alapján rávilágítunk arra, hogy Romániában a más európai országok tanárképzési gyakorlatához hasonló folyamatok figyelhetők meg, jellemző a tanárképzés és –továbbképzés szerkezetének oly módú átalakítása, melynek célja a tanári szakma professzionalizálása, a pedagógusok szaktudományos felkészültségének a növelése. Ugyanakkor a romániai folyamatot határozatlanság, késleltetés, halasztások és a látszólagos visszalépések is jellemzik.

EREDMÉNYESSÉG SOKFÉLE MEGKÖZELÍTÉSBN*

Elnök:

SZEMERSZKI MARIANNA
Oktatókutatató és Fejlesztő Intézet

Opponens:

SÁGI MATILD
Oktatókutatató és Fejlesztő Intézet

Az eredményesség dimenziói elméleti és gyakorlati megközelítésben

SZEMERSZKI MARIANNA
Oktatókutatató és Fejlesztő Intézet

GYÖKÖS ELEONÓRA
Oktatókutatató és Fejlesztő Intézet

BANDER KATALIN
Oktatókutatató és Fejlesztő Intézet

Középisikolai eredményesség - mit mutatnak az érettségi eredmények?

ERCSEI KÁLMÁN
Oktatókutatató és Fejlesztő Intézet

NIKITSCHER PÉTER
Oktatókutatató és Fejlesztő Intézet

Intézményi, tanulási környezetek és tanulói utak

IMRE ANNA
Oktatókutatató és Fejlesztő Intézet

ERCSEI KÁLMÁN
Oktatókutatató és Fejlesztő Intézet

Iskolafenntartás és eredményesség problematikája egy dunántúli kistérségben

FEHÉRVÁRI ANIKÓ
Oktatókutatató és Fejlesztő Intézet

SZABÓ ZOLTÁN ANDRÁS
Oktatókutatató és Fejlesztő Intézet

Az intézményes szocializáció eredményessége

TÖRÖK BALÁZS
Oktatókutatató és Fejlesztő Intézet

KURUCZ ORSOLYA
Oktatókutatató és Fejlesztő Intézet

* A kutatás a TÁMOP-3.1.1-11/1-2012-0001 azonosító számú, a „XXI. századi közoktatás (fejlesztés, koordináció) – II. szakasz” elnevezésű kiemelt projekt keretében valósult meg.

SZIMPÓZIUM–ÖSSZEFOGLALÓ

Témakörök: Oktatáspolitikai, EU oktatásügy; Pedagógiai értékelés, minőségfejlesztés

Napjainkban mind hazai, mind pedig nemzetközi vonatkozásban nagy érdeklődésre tart számot az iskolai eredményesség vizsgálata, idehaza sok esetben erőteljesen leszűkítve a fókuszot a teljesítmény- és kimeneti mutatókra. Ez persze nem véletlen, hiszen ezek a mutatók jó visszajelzést adnak mind az oktatáspolitikai döntéshozók számára, mind pedig az egyes intézmények számára szakmai eredményeikről, a tanulói előrehaladásról, s lehetőséget adnak a nyilvánosság igényeinek kiszolgálására is. Az országos mérések és a különböző kimeneti eredmények alapján az intézmények oktatási teljesítményére vonatkozóan tehát számos információ és adat fellelhető, kevesebb ismeretünk és még kevesebb mérhető tudásunk van azonban olyan egyéb tényezőkről, mint például az intézményvezetési célok és elképzelések rendszere, az iskolák nevelési és szocializációs tevékenysége, vagy az intézményi működés belső folyamatai, amelyek az eredményes működés szempontjából ugyancsak meghatározóak lehetnek. Ide tartoznak azok a tanulói háttértényezők is, amelyek az intézményi, tanulói eredményességet, s ez által magának a rendszer egészének a működését is erőteljesen meghatározzák. A magyar oktatási rendszerben az iskolai teljesítmény szorosan összefügg az ott tanulók szociokulturális háttérével, melynek mérési metodikája viszonylag jól kidolgozott, ezeken kívül érdemes azonban más tényezőket is vizsgálni és az elemzések során figyelembe venni. A szimpóziium keretében ezen tényezők rendszerezésére teszünk kísérletet: egy most induló kutatás-fejlesztési projekt első eredményeit kívánjuk megosztani az érdeklődőkkel, a szakirodalmi háttéren kívül elsősorban korábbi mérési és kutatási adatbázisok másodelemzéseire építve.

AZ EREDMÉNYESSÉG DIMENZIÓI ELMÉLETI ÉS GYAKORLATI MEGKÖZELÍTÉSBE*

SZEMERSZKI MARIANNA – GYÖKÖS ELEONÓRA – BANDER KATALIN

szemerszki.marianna@ofi.hu

gyokos.eleonora@ofi.hu

bander.katalin@ofi.hu

Oktatókutató és Fejlesztő Intézet

Témakörök: Oktatáspolitikai, EU oktatásügy; Pedagógiai értékelés, minőségfejlesztés

Az előadás szakirodalmi elemzések és meglévő adatbázisok másodelemzése alapján arra a kérdésre keresi a választ, hogy milyen dimenziókban és hogyan mérhető az eredményesség a hazai közoktatásban. Az iskolai eredményesség nemzetközi és hazai szakirodalmára, kutatási eredményeire támaszkodva az eredményesség fogalmát tágabban értelmezve nem csupán a különféle tanulói és intézményi teljesítménymutatókat vizsgálja fel és rendszerezi, hanem a minőségi munka egyéb tényezőit, valamint az intézményi jellemzőket, sajátosságokat is megpróbálja számba venni. Az elméleti megközelítést összekapcsolva a rendelkezésre álló adatok elemzési lehetőségeivel az előadás néhány konkrét példán keresztül arra is kitér, hogy milyen korlátai vannak a minőség és eredményesség mérésének a hazai közoktatásban, milyen adathiányokkal, adattorzulásokkal és értelmezési nehézségekkel kell számolni. Mindezek a megfontolások különösen érdekesek annak fényében, hogy – amint azt egy iskolaigazgatók körében készült felmérés eredményei is mutatják – maguk az intézmények is igen heterogén célstruktúrával rendelkeznek. Bár a legfontosabbnak a szűkebben vett oktatással-neveléssel kapcsolatos célokat tartják (így pl. a gyerekek képességeinek kibontakoztatását, a szilárd értékrend átadását és a jó légkör megteremtését), a célok között olyanok is szerepelnek, amelyek inkább a finanszírozási oldalhoz, vagy a beiskolázási létszámokhoz kapcsolódnak. A heterogén iskolaszervezetnek megfelelően a célstruktúrában képzési programok, fenntartótípusok, illetve intézményméret szerint is jelentős eltérések figyelhetők meg. A preferenciák ugyanakkor nem függetlenek az intézmény földrajzi helyzetétől, iskolák körében elfoglalt helyétől sem: az adatok azt mutatják, hogy az intézményvezetők többsége – reálisan érzékelve az intézményi környezetet és az egyes intézmények eltérő funkcióit – ezeket a tényezőket is figyelembe véve alakítja ki saját intézményi céljait.

* A kutatás a TÁMOP-3.1.1-11/1-2012-0001 azonosító számú, a „XXI. századi közoktatás (fejlesztés, koordináció) – II. szakasz” elnevezésű kiemelt projekt keretében valósult meg.

KÖZÉPISKOLAI EREDMÉNYESSÉG – MIT MUTATNAK AZ ÉRETTSÉGI EREDMÉNYEK?*

ERCSEI KÁLMÁN – NIKITSCHER PÉTER

ercsei.kalman@ofi.hu

nikitscher.peter@gmail.com

Oktatáskutató és Fejlesztő Intézet

Témakörök: Tanulás, tudás; Tanulás, tudás

Napjaink társadalmának egyik legfontosabb értéke a tudás és annak megszerzése, így az oktatás eredményességének és minőségének vizsgálata és fejlesztése egyre hangsúlyosabbá válik. Nemzetközi és hazai szinten is számos iskolai eredményességet vizsgáló kutatás (TIMSS, PIRLS, PISA) látott napvilágot, amelyek lehetővé teszik különböző tényezők iskolai eredményességre kifejtett hatásainak vizsgálatát.

Kutatásunkban a középiskolai eredményesség egyik indikátorát, az érettségi vizsgaeredményeket vettük alapul. Elemzésünk során, a rendelkezésünkre álló KIR-STAT adatok felhasználásával az érettségi eredmények, a tantárgyválasztás különböző háttérváltozók (nem, település, régió, képzéstípus, hátrányos helyzet) intézményi szinten való összefüggését vizsgáltuk. Az érettségi eredmények vizsgálatánál egy rövid kitérő erejéig felhasználtuk az Országos Kompetenciamérés különböző intézményi tanulási környezetre vonatkozó adatait is, hiszen ezek érvényessége nem csak a Kompetenciamérés által mért 10. évfolyam teljesítményére, hanem tágabban az egész intézmény hatékonyságra is kiterjeszhető. Végül, a középiskolai eredményesség és továbbtanulás viszonylatában vizsgáltuk a felsőoktatásba jelentkezők és nem jelentkezők eredményei közötti különbségeket, valamint a közép-, és emeltszintet választók továbbtanulási jellemzőit, tantárgy- és szakválasztási preferenciáit, eredményeit.

Kutatásunk egy olyan projekt keretében valósul meg, amely a tényekre alapozó szakpolitikai döntéshozás révén próbál hozzájárulni a magyar közoktatási és nevelési rendszer fejlesztéséhez, szem előtt tartva a tanulók sikerességének és eredményességének jelentőségét.

* A kutatás a TÁMOP-3.1.1-11/1-2012-0001 azonosító számú, a „XXI. századi közoktatás (fejlesztés, koordináció) – II. szakasz” elnevezésű kiemelt projekt keretében valósult meg.

INTÉZMÉNYI, TANULÁSI KÖRNYEZETEK ÉS TANULÓI UTAK*

IMRE ANNA – ERCSEI KÁLMÁN

imre.anna@ofi.hu

ercsei.kalman@ofi.hu

Oktatáskutató és Fejlesztő Intézet

Témakörök: Hátrányos helyzet, kisebbségi oktatás; Összehasonlító pedagógia, határon túli oktatás

Az intézményi és tanulási környezetek közvetve vagy közvetlenül nagymértékben meghatározzák a tanulói eredményességet, tanulói utak alakulását is. TÁMOP kutatásunk előkészítése kapcsán arra voltunk kíváncsiak, hogy milyen, adatokkal megragadható intézményi, ill. tanulási környezetekben tanulnak ma Magyarországon az általános iskolai tanulók, s vélhetően mit jelent és milyen esélyeket nyújtanak az eltérő tanulási környezetek a különböző társadalmi háttérű tanulócsoportok számára. Az intézményi ill. a tanulási környezet fogalmának körüljárását és operacionalizálását követően meglévő adatbázisok másodelemzése segítségével arra tettünk kísérletet, hogy eltérő általános iskolai intézményi környezeteket azonosítsunk: átlagos, átlagosnál kedvezőbb és hátrányos helyzetű tanulók tipikus intézményi környezetei legfőbb jellemzőinek megragadása és összehasonlítása érdekében.

Az eltérő intézményi környezetek jellemzőinek feltáró-leíró jellegű elemzése kapcsán néhány kiemelt területet vizsgáltunk meg közelebbről. Mindenekelőtt azt igyekeztünk megismerni, hogy az eltérő intézményi környezetek milyen kontextuális jellemzőkkel bírnak, milyen települési környezetben fordulnak elő, s milyen intézményi sajátosságokkal jellemezhetőek (pl. méret, fenntartás). Második lépésben azt igyekeztünk feltárni, hogy az eltérő intézményi környezetek vélhetően milyen tanulási környezetet jelentenek a tanulók, ill. az intézményben dolgozók számára. Ennek érdekében vizsgáltuk egyfelől, hogy mi jellemzi a tanulók számára az egyes iskolacsoportokban a tanulási környezet személyi feltételeit, 'kiterjedését', hogy a tanulás túlterjed-e az iskola falain túl a tanórán kívüli tanulás lehetőségeinek alkalmazásával. Az intézményi környezet, az iskolavezetés oldaláról ezzel összefüggésben azt is vizsgáltuk, hogy milyen mértékben nyitott külső kapcsolatok irányába, a pedagógusok esetében a szakmai fejlődési és együttműködési lehetőségekre kerestünk összevethető adatokat az egyes iskolacsoportok esetében. Az elemzés végül kiterjedt az egyes intézményi csoportok működésének kimeneti oldalára is annak feltárása érdekében, hogy a különböző iskolacsoportok esetében milyen eltérés tapasztalható a tanulási utak, továbbtanulási szándékok, motivációk területén, s hogy ezekkel kapcsolatban milyen összefüggések valószínűsíthetőek a rendelkezésre álló adatok segítségével. Az előadás az elemzés legfontosabb eredményeit mutatja be.

* A kutatás a TÁMOP-3.1.1-11/1-2012-0001 azonosító számú, a „XXI. századi közoktatás (fejlesztés, koordináció) – II. szakasz” elnevezésű kiemelt projekt keretében valósult meg.

ISKOLAFENNTARTÁS ÉS EREDMÉNYESSÉG PROBLEMATIKÁJA EGY DUNÁNTÚLI KISTÉRSÉGBEN*

FEHÉRVÁRI ANIKÓ – SZABÓ ZOLTÁN ANDRÁS

fehervari.aniko@ofi.hu

szabo.zoltan@ofi.hu

Oktatáskutató és Fejlesztő Intézet

Témakörök: Oktatáspolitikai, EU oktatásügy; Pedagógiai értékelés, minőségfejlesztés

Az előadás a tanulói eredményességet befolyásoló tényezőket vizsgálja egy kistérség iskolahálózatán belül. Maga az eredményesség fogalma, operacionalizálása is kutatási kérdés, leggyakoribb mérőeszköze a tanulmányi teljesítmény, a vizsga vagy teszteredmény. További kutatási problémát jelent az is, hogy az eredményesség, sikeresség háttérében több, egymástól nehezen elkülöníthető tényező áll, így például a tanuló neme, lakóhelye, családi szocio-ökonomiai háttere egyaránt befolyásolja a teljesítményt.

Az előadást friss empirikus kutatás, a vonatkozó jogszabályi háttér feltárása és országos adatbázisok másodelemzése alapozza meg. Így egy dunántúli kistérségben (tankerületben) esettanulmány készült az iskolahálózat átalakulásáról, a fenntartói változásokról, iskolabezárásokról és összevonásokról. Az interjúk és a vizsgált intézmények alapidokumentumainak felhasználásával készült tanulmány nemcsak arról ad képet, hogy az elmúlt öt évben milyen fontosabb változások voltak a kistérség iskolahálózatában, hanem arról is, milyen stratégiákat követtek az iskolák és az iskolafenntartók a változások kezelésére (például szövetségek, együttműködések, az oktatásból való kivonulás, a fenntartás átadása). A tankerületi igazgató, az intézményvezetők és a települési önkormányzatok viszonyrendszerének feltárását, valamint ennek iskolai eredményességre gyakorolt hatását elsősorban a felvett interjúk és a releváns dokumentumok tartalomelemzésével valósítottuk meg.

A magyar iskolarendszer rendkívül szelektív jellegéből adódóan az egyes iskolák tanulói teljesítményében komoly különbségek mutatkoznak. Az előadás az országos kompetenciamérések adatbázisai alapján próbálja bemutatni ezeket a különbségeket a vizsgált kistérség/tankerület szintjén is, összehasonlítást adva az országos és a kistérségi jellemzők között képzési típusok és fenntartók szerint. Az előadás arra is kísérletet tesz, hogy az elmúlt öt év iskolahálózati változásait a tanulói teljesítmény adatain is bemutassa. Rávilágítva arra, hogy milyen kutatás módszertani problémákat vet fel az eredmények értelmezése (fluktuáció, iskola-összevonás, bezárás kezelése), illetve a jogalkotó szándéka szerinti országos, átfogó reformok hogyan valósulnak meg, milyen deformáción mennek keresztül helyi szinten.

* A kutatás a TÁMOP-3.1.1-11/1-2012-0001 azonosító számú, a „XXI. századi közoktatás (fejlesztés, koordináció) – II. szakasz” elnevezésű kiemelt projekt keretében valósult meg.

AZ INTÉZMÉNYES SZOCIALIZÁCIÓ EREDMÉNYESSÉGE*

TÖRÖK BALÁZS – KURUCZ ORSOLYA

torok.balazs@ofi.hu

kurucz.orsolya@ofi.hu

Oktatáskutató és Fejlesztő Intézet

Témakörök: Oktatáspolitikai, EU oktatásügy; Szociális képességek, szociális tanulás

Az iskolarendszer eredményessége többek között a tanulói szocializáció sikeressége/sikertelensége alapján mérhető fel. A családok társadalmi szerepének változása következtében az intézményes szocializáció jelentősége növekszik, különösen azok esetében, akik szociokulturális hátránnyal, szocializációs deficittel lépnek az iskolarendszerbe. A helyzetre reagáló oktatáspolitikák a intézményes szocializáció intenzifikálását célozzák, példa erre a kötelező óvodáztatás idejének meghosszabbítása, a pedagógiai kapacitások bővítése vagy az iskolai konfliktuskezelési és egyeztetési eljárások szerepének erősítése. A szocializáció eredményessé tételének egyik előfeltétele az elméleti modellek, megközelítési módok frissítése. Az utóbbi évtizedekben a társadalom felépülésére és működésére vonatkozó szocializációs teóriák gazdag választéka alakult ki. Az előadás néhány eltérő ontológiai kiindulópontonra, módszertanra és relációs modellre épülő szocializációs teóriát mutat be – köztük az egyik legkidolgozottabbat, Margaret Archer morphogenetikus megközelítését. Hipotézisünk, hogy a családi háttér, a jövedelmi helyzet, a kulturális és társadalmi tőke valamint a tanulmányi eredményesség közötti összefüggés a tanuló, valamint a pedagógus identitásának közvetítésével jön létre. A szerepidentitást felépítő szelekciós folyamatok figyelembe vétele alapján differenciáltabb iskolai szocializációs modell alakítható ki mint a szociokulturális státusra és oksági (korrelációs) összefüggésekre épített eddigi valószínűségi modellek. A kutatás oktatásszociológiai és pedagógiai aktualitását adja, hogy a pedagógusok nevelői kompetenciájának erősítése lényegesen eltérő procedúrákkal valósulhat meg a szocializációra vonatkozó eltérő elméleti előfeltevések és modellek alapján.

* A kutatás a TÁMOP-3.1.1-11/1-2012-0001 azonosító számú, a „XXI. századi közoktatás (fejlesztés, koordináció) – II. szakasz” elnevezésű kiemelt projekt keretében valósult meg.

AZ INTÉZMÉNYI MINŐSÉGÉRTÉKELÉS MEGÚJULT KERETRENDSZERE

Elnök:

SZŐKE-MILINTE ENIKŐ

Pázmány Péter Katolikus Egyetem, Bölcsész- és Társadalomtudományi Kar

Opponens:

BARÁTH TIBOR

Szegedi Tudományegyetem, Közoktatási Vezetőképző és Továbbképző Intézet

Milyen a jó iskola? Az iskolai működés minőségstandardjai

SETÉNYI JÁNOS

Expanzió Humán Tanácsadó Kft.

Külső értékelési standardok az intézményi minőségértékelés megújult keretrendszerében

CSEH GYÖRGYI

Qualitas T&G Kft.

A köznevelés törzsindikátor rendszere

SALOMVÁRI GYÖRGY

Oktatási Hivatal

Önértékelési standard az intézményi minőségértékelés megújult keretrendszerében

MAUS PÁL

Oktatási Hivatal

SZIMPÓZIUM–ÖSSZEFOGLALÓ

Témakörök: Pedagógiai értékelés, minőségfejlesztés; Pedagógusképzés, pedagógus pálya

A TÁMOP-3.1.8 kiemelt projekt egyik fő célkitűzése a köznevelés minőségének fejlesztése az értékelési rendszerek megújításával és összehangolásával.

A kutatásokra épülő fejlesztések az intézményi minőségstandard, a külső értékelési rendszer és az intézményi önértékelés megújítását, egységes összefüggő rendszerbe foglalását célozzák. A megújítás egyik fontos szempontja a tény alapú tervezés, fejlesztés lehetővé tétele, a rendelkezésre álló adatok rendszerbe szervezésével, amelyre egy önálló kutatás épül. A szimpózium e négy kutatás eredményeit foglalja össze.

Az intézményi minőségstandard szerepe az értékelési területek, szempontok rögzítése, az értékelés forrásaira vonatkozó javaslatok megfogalmazása, egyúttal az intézményi jó működés fogalmának, szintjeinek definiálása az Európai Unió ajánlásoknak és nemzetközi kutatási eredményeknek megfelelően.

A külső értékelési rendszer esetén a kiindulási alap a jogszabályban rögzített kereteknek megfelelően kidolgozott pedagógiai-szakmai ellenőrzési standard, ennek működését vizsgálják a kutatók miközben javaslatot tesznek a minőségstandarddal és a Pedagógus Életpálya modellhez kapcsolódó minősítési rendszerrel való összehangolásra is.

Az önértékeléshez kapcsolódó kutatás feladata olyan a kidolgozott minőségstandard és külső értékelési standardokhoz szorosan kapcsolódó önértékelési standard kidolgozása, amely egyúttal az intézményi sajátosságokat is figyelembe veszi.

A felsorolt értékelési elemek és a hozzájuk kapcsolódó fejlesztések támogatásához kidolgozzuk a köznevelés törzsindikátorainak rendszerét. Ez az indikátorrendszer egy olyan kutatás eredménye lesz, amely az indikátorképzés formai, tartalmi, eljárásbeli követelményeit figyelembe véve, az igények és a rendelkezésre álló adatok vizsgálatával, összehangolásával és rendszerezésével a lehető legegyszerűbb módon kísérli meg leírni a szakterület működését.

MILYEN A JÓ ISKOLA? AZ ISKOLAI MŰKÖDÉS MINŐSÉGSTANDARDJAI

SETÉNYI JÁNOS

setenyi@expanzio.hu

Expanzió Humán Tanácsadó Kft.

Témakörök: Pedagógiai értékelés, minőségfejlesztés; Pedagógusképzés, pedagógus pálya

Az előadás a nemzetközi kutatási áramlatok alapján tekinti át az iskolai működés sikertényezőit, majd ezekre építve ismertet egy olyan fejlesztést, amely a TÁMOP 3.1.8. program keretében készült el és jelenleg a tesztelés állapotában van. A kutatás és arra épülő fejlesztés várhatóan 2013 nyarán zárul a standardok véglegesítésével.

A nemzetközi kutatásokban fordulópontot jelentett Scheerens holland kutató vizsgálata[1], aki OECD-s, amerikai, angol és holland kutatások és empirikus felmérések szintetizálásával 16 olyan tényezőt (faktor) azonosított, amelynek más tényezőknél jóval erősebb hatása van az iskolai működés minőségére, sikerére. Scheerens több publikációja nagy nemzetközi visszhangot keltett, hasonló szintetizáló jellegű vizsgálatok sora indult ezután.

Egy másik nemzetközi áramlat a tanulási kimenetek (learning outcomes) oldaláról értelmezte az oktatási folyamatot. A folyamatot vizsgálók korábban a tanítási és tanulási célok megvitatása és kitűzése körüli dolgokra összpontosították a figyelmüket. A hangsúlynak a bemenettől az eredmények oldalára való áttolódása egyben az elszámoltathatóság (accountability) oktatásirányítási mozgalmának megerősödése is volt a pedagógiai területén.

A TÁMOP 3.1.8. keretében elvégzett kutatás és fejlesztés először a klasszikus scheerensi sikertényezők hazai vizsgálatát és részleges átalakítását végezte el. A kapott – immáron magyarországi környezetben is jól értelmezhető – szempontsört egy egyszerű és könnyen átlátható szerkezetbe tördelte, erre értelemszerűen adódott az EFQM hazai szereplők által is jól ismert és népszerű keretrendszere. Ezt követte a kialakult standardok tesztelése, amely fókuszcsoportos beszélgetéseken és iskolai műhelymunkákon keresztül jelenleg is zajlik. A minőségstandardok véglegesítése a tesztelés tapasztalatai alapján történik, de figyelembe kell venni olyan külső tényezőket is mint a külső ellenőrzési rendszer jogszabályi kereteknek megfelelően kidolgozott standardjai, az intézményvezetők a közoktatás irányítási rendszerének átalakításából adódóan megváltozott feladatai, valamint megoldást kell találni a magyar oktatásügyben 1990 óta (de korábban sem) nem definiált elfogadhatatlan szakmai teljesítmény kérdésére is.

A kutatás eredménye egy olyan nemzetközi kutatásokon alapuló minőségirányítási standard, amely ugyanakkor megfelel a hazai oktatásirányítási törekvéseknek és figyelembe veszi az intézmények helyi sajátosságait is.

[1] Scheerens, J. – Glas, C. – Thomas, S.M.: Educational Evaluation, Assessment and Monitoring. A Systemic Approach. Lisse, 2003. Swets & Zeitlinger Publishers

KÜLSŐ ÉRTÉKELÉSI STANDARDOK AZ INTÉZMÉNYI MINŐSÉGÉRTÉKELÉS MEGÚJULT KERETRENDSZERÉBEN

CSEH GYÖRGYI

csgyorgyi@qualitas.hu
Qualitas T&G Kft.

Témakörök: Pedagógiai értékelés, minőségfejlesztés; Pedagógusképzés, pedagógus pálya

Az intézményi minőségértékelés megújításának célja kutatási eredményekkel alátámasztva kialakítani az intézményi külső értékelés és önértékelés egységes standardok mentén összekapcsolódó rendszerét. Ezt a célt szolgálja a külső értékelési standardokhoz kapcsolódó, 2013 márciusa és júliusa közt zajló tesztelés és kutatás. Az előadás célja e kutatás elért eredményeinek bemutatása.

A külső értékelési standardok kutatásához a kiindulási alapot a részben a pedagógiai értékelés elméleti keretei, részben az oktatásirányítás jogszabályban rögzített, külső értékeléssel szemben támasztott elvárásai, részben pedig az intézményi pedagógiai folyamatokat szabályozó eszközök mentén kidolgozott standardok jelentik.

A külső értékelési standardok pedagógusra, intézményvezetőre és intézményre vonatkozóan határozzák meg az értékelési területeket, szempontokat, az értékelés eszközszerét, eljárásrendjét és módszertanát. A standardok kidolgozásakor a jogszabályban rögzített keretek mellett figyelembe kellett venni a különböző intézménytípusok (óvoda, általános iskola, szak- és szakközépiskola, gimnázium, művészetoktatási intézmény, gyógypedagógiai intézmény, kollégium) sajátosságait, ennek megfelelően mindhárom szinten több különböző standard készült.

A kidolgozott standardokhoz kapcsolódó kutatás célja egyrészt annak vizsgálata, hogy a fenti szempontoknak megfelelő külső ellenőrzési rendszer hogyan viselkedik a gyakorlatban, milyen módosítások szükségesek a rendszer hosszú távú, nagy volumenű kiszolgáló működéséhez; másrészt, hogy az adott külső értékelési rendszer hogyan kapcsolható össze a kutatással párhuzamosan kidolgozott, a pedagógusok minősítési rendszerével és az intézményi minőségirányítási standarddal.

A fenti célok elérése érdekében egy 52 intézményből és közel 800 pedagógusból álló mintán teszteljük a gyakorlati működést, előre meghatározott kutatási kérdésekhez kialakított módszertan (megfigyelés, interjúkészítés és kérdőíves felmérés) segítségével levonjuk a következtetéseket, majd a tesztelés tapasztalataira építve megfogalmazzuk továbbfejlesztési javaslatokat, egyben javaslatot teszünk a különböző értékelési elemek összehangolására is.

A kutatás eredménye olyan külső értékelési rendszer, amely az intézményi minőségirányítási standarddal és a pedagógus minősítési rendszerrel összhangban, a jogszabályi keretekben megfogalmazott elvárások szerint és az intézményi sajátosságokhoz igazodva a teljes köznevelési rendszerre alkalmazható.

A KÖZNEVELÉS TÖRZSINDIKÁTOR RENDSZERE

SALOMVÁRI GYÖRGY

email.sgy@gmail.com

Oktatási Hivatal

Témakörök: Pedagógiai értékelés, minőségfejlesztés; Pedagógusképzés, pedagógus pálya

Mottó: „A lehető legegyszerűbb módon közelítsük meg a helyzetet, de annál ne egyszerűbben.”

Albert Einstein

Hogyan közelítsünk meg egy helyzetet a lehető legegyszerűbben? Alkalmazzunk egyetlen mérőszámot és mértékegységet, vagyis indikátort!

Kutatásunk célja, hogy meghatározzuk azokat a köznevelési indikátorokat, melyek a lehető legegyszerűbb módon jellemzik a szakterület működését, miközben figyelemmel kell lennünk arra a tényre, hogy az indikátorok alkalmazása nem helyettesíti a mélyreható elemzéseket, sokkal inkább jelzőbójaként funkcionálva segíti a hatékony tájékozódást, a változások irányának nyomon követését, a tényalapú döntések meghozatalát és a következmények egyszerű feltérképezését.

A konferencia ideje alatt is zajló kutatás indikátor definíciós tevékenysége a köznevelés információs rendszerében és egyéb adatbázisokban tárolt 1,5 milliárd elemi adatra épül. A felhasználni kívánt elemi adatok kiválasztásán túlmenően azok minőségét is ki kell értékelni, miután az adatminőség nagymértékben befolyásolja az indikátorok alkalmazhatóságát.

A köznevelés jellemzésére szolgáló törzsindikátorok elméleti hátterét a kutatás produktumaként létrejövő Köznevelés indikátor rendszere című kézikönyv írja le. A kiadvány hazai és nemzetközi tapasztalatok alapján összefoglalja az indikátorfejlesztés formai, tartalmi és eljárásbeli követelményeit, valamint definiálja az indikátorok felhasználhatóságára vonatkozó irányelveket.

Az elméleti megközelítésen túlmenően a kutatás konkrét indikátorokat is specifikál. Az indikátor értékek publikációját a Köznevelés a számok tükrében című kiadvány biztosítja, mely terveink szerint aktualizált értékekkel a későbbiekben rendszeresen megjelenik, hivatkozási alapként szolgálva a közneveléssel foglalkozó szakemberek számára.

A Középiskolák összehasonlító elemzése a KIR bázisán tanulmányban az indikátorok gyakorlati alkalmazási lehetőségeit kutatjuk, amennyiben a középiskolák tevékenységének összehasonlító vizsgálatára egy adott korosztály intézményi „előmenetelét” (felvételi, tanulmányi eredmények, kompetenciamérés, érettségi, továbbtanulás) leíró indikátorokat alkalmazunk. A kutatás célja túlmutat a középiskolák tevékenységének egyszerű értékelésén: olyan módszertani következtetések levonására törekszünk, melyek segítségével képet kapunk a reálfolyamatok és az azokat leképező indikátorok közötti összefüggésekről.

Eredményeink széleskörű megismerhetősége érdekében a projekt során létrejövő produktumok tartalmának felhasználásával angol nyelvű kiadvány is megjelenik, mely A köznevelés információmenedzsment rendszere Magyarországon címet viseli.

Kutatási tevékenységünk kétségtelenül ambiciózus tervekre épül, de csak akkor járhatunk kézzelfogható sikerrel, ha indikátoraink a lehető legegyszerűbben ragadják meg a köznevelés lényegét, de annál nem egyszerűbben, mint ahogy az indikátorok alkalmazása során jelentkező elvárások azt szükségessé teszik.

ÖNÉRTÉKELÉSI STANDARD AZ INTÉZMÉNYI MINŐSÉGÉRTÉKELÉS MEGÚJULT KERETRENDSZERÉBEN

MAUS PÁL

Maus.Pal@oh.gov.hu
Oktatási Hivatal

Témakörök: Pedagógiai értékelés, minőségfejlesztés; Pedagógusképzés, pedagógus pálya

Az intézményi minőségértékelés megújításának célja kutatási eredményekkel alátámasztva kialakítani az intézményi külső értékelés és önértékelés egységes standardok mentén összekapcsolódó rendszerét.

Az intézményi önértékelés esetében a kiindulási alapot részben a korábban kidolgozott intézményi minőségstandard és a külső értékelés standardjai, részben pedig az utóbbi évek hazai önértékelési gyakorlata jelentik. A kutatás a minőségstandard és a külső értékelési standardok véglegesítése után 2013 nyarán kezdődik és várhatóan 2013 őszén fejeződik be, az előadás célja a kutatás elért és további várható eredményeinek bemutatása.

Az intézményi minőségstandard az Európai Unió ajánlásainak megfelelően, nemzetközi kutatási eredményekre alapozva meghatározza az intézményértékelés területeit, szempontrendszerét, ajánlást fogalmaz meg az alkalmazandó eszközökre, módszerekre vonatkozóan is, a külső értékelési standard ugyanakkor meghatározott célokra vonatkozóan, adott módszertani keretek között alkalmazza a standardban szereplő elemeket. Az intézményi önértékelés területeit, szempontrendszerét a minőségstandardban megjelenő területek, szempontok alkotják, a hangsúlyt viszont a külső értékelés standardjai határozzák meg, mint ahogy az önértékelés eszközzrendszere esetében is jelentős a külső értékelési standardok hatása.

Az intézményi önértékelés rendszerének megújításához kapcsolódó kutatás célja annak vizsgálata, hogy a nemzetközi kutatási eredményeken alapuló minőségstandard, illetve a jogszabályban rögzített keretek közt működő külső értékelési standard elemei milyen módon feleltethetők meg a korábbi hazai önértékelési gyakorlatnak. A kutatás első lépése a kidolgozott minőségstandard és külső értékelési standardok összevetése a hazai önértékelési gyakorlattal, majd egy a megadott alapokon nyugvó, a hazai gyakorlathoz lehető legközelebb álló standard intézményi önértékelési rendszer kidolgozása. A következő lépés a tesztelés, amelynek során 50 intézmény bevonásával, adott kutatási kérdések mentén kidolgozott módszertan (megfigyelés, interjúkészítés és kérdőíves felmérés alkalmazásával) segítségével vizsgáljuk az önértékelési standard gyakorlati működését és a tapasztalatokra építve megfogalmazunk továbbfejlesztési javaslatokat.

A kutatás eredménye várhatóan egy olyan standard intézményi önértékelési rendszer, amelyben egyszerre jelennek meg a nemzetközi ajánlások és a hazai oktatásirányítás törekvései, ugyanakkor figyelembe veszi az intézmények sajátosságait is

TUDÁSSZERKEZET-VIZSGÁLATOK

Elnök:

TÓTH ZOLTÁN

Debreceni Egyetem, Művelődés- és Neveléstudományi Doktori Program

Opponens:

ABARI KÁLMÁN

Debreceni Egyetem, Bölcsészettudományi Kar

Óvodások időjárással kapcsolatos szóasszociációinak elemzése

DARU KATALIN

Debreceni Egyetem, Művelődés- és Neveléstudományi Doktori Program

TÓTH ZOLTÁN

Debreceni Egyetem, Művelődés- és Neveléstudományi Doktori Program

Néhány csillagászati fogalommal kapcsolatos tudásszerkezet vizsgálata fenomenográfiával kombinált tudástérelmélettel

SZÚCS TÍMEA

Debreceni Egyetem, Művelődés- és Neveléstudományi Doktori Program

TÓTH ZOLTÁN

Debreceni Egyetem, Művelődés- és Neveléstudományi Doktori Program

Biológiai fogalmakkal kapcsolatos tudásszerkezetek vizsgálata fenomenográfiával kombinált tudástérelmélettel

REVÁKNÉ MARKÓCZI IBOLYA

Debreceni Egyetem, Művelődés- és Neveléstudományi Doktori Program

A gázok viselkedésével kapcsolatos tudásszerkezet vizsgálata a tudástérelmélet és statisztikus módszerek segítségével

MÁTH JÁNOS

Debreceni Egyetem, Bölcsészettudományi Kar

EGRI SÁNDOR

Debreceni Egyetem, Természettudományi és Tudástechnológiai Kar

SZIMPÓZIUM–ÖSSZEFOGLALÓ

Témakörök: Tanulás, tudás; Természettudományi oktatás

A tudás szerveződésének vizsgálatára gyakran használunk gráfelméleti modelleket, hálózatokat. A fogalmi térképek elsősorban az egyedi tanulók tudásreprezentációjának feltárására alkalmasak. A szóasszociációs módszer segítségével mind az egyedi tanulók, mind tanulócsoportok tudásszerkezetét tanulmányozhatjuk. A Galois-gráf elsősorban fogalmi struktúrák és egyedi tanulók tudásszerkezetének vizsgálatára alkalmas. Számos nemzetközi tanulmány bizonyítja, hogy a tudástérelmélet és annak kiterjesztései (kompetencia-performancia alapú, fenomenográfiával kombinált) hatékony módszerek bizonyultak mind az egyedi tanulók tudásállapotának megállapítására, mind tanulócsoportok jellemző tanulási útjának és tudásszerkezetének felderítésére.

A szimpózium mind a négy előadása természettudományos ismeretekkel kapcsolatos tudásszerkezet-vizsgálatokról szól. Az első előadás témája óvodások időjárással kapcsolatos fogalmi rendszerének feltérképezése szóasszociációs módszerrel. Ennek a kismintás kutatásnak a legnagyobb módszertani erénye annak kidolgozása, hogyan lehet a szóasszociációs eljárást írni-olvasni nem tudó gyerekek esetén alkalmazni. A második előadásban 7-11. osztályos tanulók csillagászati fogalmakkal kapcsolatos tudásszerkezetének vizsgálatába tekinthetünk be. A tanulók válaszkategóriáit a fenomenográfia elvei alapján határoztuk meg. A válaszkategóriák egymással való kapcsolódását pedig a tudástérelmélet felhasználásával modelleztük. Ugyancsak a fenomenográfiával kombinált tudástérelmélet a fő kutatási módszere a harmadik előadás témájának, amely során első éves biológia szakos egyetemi hallgatók néhány biológiai fogalommal kapcsolatos tudásszerkezetét tanulmányoztuk. A negyedik előadás elsőéves mérnök-informatikus hallgatók gáztörvényről és annak alkalmazásaival kapcsolatos tudásának vizsgálatáról szól. Az eredmények értékelése során nem csak a tudástérelméletet, hanem statisztikai módszereket is használtak a szerzők.

ÓVODÁSOK IDŐJÁRÁSSAL KAPCSOLATOS SZÓASSZOCIÁCIÓINAK ELEMZÉSE

DARU KATALIN – TÓTH ZOLTÁN

darukatalin@gmail.com

tothzoltandr@gmail.com

Debreceni Egyetem, Művelődés- és Neveléstudományi Doktori Program

Témakörök: Tanulás, tudás; Természettudományi oktatás

A kognitív struktúrák által létrehozott kategorizáció, amelynek segítségével a dolgokat fogalmak körébe soroljuk, az emberiség arra vonatkozó törekvését tükrözi, hogy tagjai könnyebben eligazodhassanak a környező világban. Ha a kognitív nyelvészet alapvető téziseit – amelyek szerint a nyelv a kognitív folyamatokkal szoros egységet alkot – elfogadjuk, akkor a nyelvi rendszer elemzéséből következtetéseket vonhatunk le a kognitív struktúrákra vonatkozóan.

Jelen kismintás kutatásunkban óvodások fogalmi struktúráját vizsgáltuk az időjárásal kapcsolatos nyolc hívófogalom (időjárás, eső, szél, csapadék, tavasz, nyár, ősz, tél) segítségével, szóasszociációs módszerrel. Célunk elsősorban a módszer óvodáskori alkalmazhatóságának megállapítása, másodsorban az iskolai keretek közötti oktatás hatásaitól még érintetlen, ám számos pre-konceptió vagy naiv képzet birtokában lévő korosztály fogalmi struktúrájának feltérképezése volt.

A mintát egy újpesti óvoda középső- és nagycsoportos, négy-hatéves gyermekei képezték. Az adatfelvételre 2013 februárjában került sor, a felmérést kétszemélyes helyzetben végeztük. Az óvodások válaszaiból megállapítottuk az asszociációk korra és nemre vetített átlagát. Kiszámítottuk a hívófogalmak kapcsolati együtthatóit, a kapcsolatok erősségét, majd a kapcsolati hálót összevetettük a szakértői hálóval. A hagyományos, gráfokkal ábrázolt asszociációs háló mellett, amelyben az asszociációk százalékos előfordulási gyakoriságát tüntettük fel, a szófelhő alkalmazási lehetőségét is vizsgáltuk. Gósy és Kovács asszociációs tipológiája szerint is átgondoltuk a válaszokat.

Az adatok elemzése során a fiúk és a lányok esetében is gazdag fogalmi hálót találtunk. Az eredmények azt mutatják, hogy a fiúk asszociációi gazdagabbak az időjárás fogalmával kapcsolatban, az évszakok közül pedig a nyárhoz társították a legtöbb kifejezést. A lányok a telet részesítették előnyben. Észrevehető, hogy a tél és a nyár erőteljesebben reprezentált, karakteresebb évszakok, valószínűleg a hozzájuk köthető természeti jelenségek különlegessége, az ekkor végezhető tevékenységek élménydús volta következtében. Az egy főre jutó átlagokat vizsgálva a nemek közt számottevő eltérést nem tapasztaltunk. A fiúknál kevesebb, de erősebb a kapcsolat a hívófogalmak között, a lányoknál főleg gyenge kapcsolatok találhatók, de nagyobb számban. A csapadék hívófogalomra érkezett asszociációkat megvizsgálva kiderült, hogy a gyerekek erről a többségük által nem ismert szóról hasonló hangalakú szavakra (csap, szakadék) asszociáltak.

Annak ellenére, hogy a vizsgált minta alacsony elemszáma miatt az adatokból nem általánosíthatunk, a kapott eredmények iránymutatóak a jövőre nézve. Az óvodások körében végzett vizsgálat tapasztalatai hasznos adalékul szolgálnak tervezett kutatásainkhoz, amelyek további óvodás- és iskolai tanulócsoporthoz fogalmi struktúrájának, tudásszerkezetének vizsgálatát célozzák hasonló témában.

NÉHÁNY CSILLAGÁSZATI FOGALOMMAL KAPCSOLATOS TUDÁSSZERKEZET VIZSGÁLATA FENOMENOGRÁFIÁVAL KOMBINÁLT TUDÁSTÉR-ELMÉLETTEL

SZÚCS TÍMEA – TÓTH ZOLTÁN

szucstimea77@gmail.com

tothzoltandr@gmail.com

Debreceni Egyetem, Művelődés- és Neveléstudományi Doktori Program

Témakörök: Tanulás, tudás; Természettudományi oktatás

Tanulócsoporthoz jellemző tudásszerkezetének és a fogalmi fejlődés hatására bekövetkező tudásszerkezet-változásnak a vizsgálatára korábban eredményesen alkalmazták a fenomenográfiával kombinált tudástérelméletet. Az első ilyen vizsgálatok tanulócsoporthoz néhány kémiai fogalommal (atom, molekula, ion) kapcsolatos tudásszerkezetének feltárására irányultak.

Jelen kismintás kutatásunkban 7-11. osztályos általános és középiskolás tanulók (n = 191) néhány csillagászati alapfogalommal (Nap, bolygó, hold, üstökös) kapcsolatos jellemző tudásszerkezetét tanulmányoztuk. Az egyes fogalmakra írt tanulói definíciókat fenomenográfiás elemzéssel kategóriákra bontottuk, majd a kategóriák közötti kapcsolatot a tudástérelmélet segítségével határoztuk meg. Összehasonlítottuk a különböző évfolyamok esetén nyert ún. jellemző tanulási utakat, valamint a kategóriák hierarchiáját szemléltető Hasse-diagramokat mint a fogalomhoz tartozó tudásszerkezet legjobb modelljeit.

Eredményeink azt mutatják, hogy a fogalmak iskolai tanulása előtt elsősorban a mindennapi tapasztalatokon nyugvó kategóriák a meghatározók a tudásszerkezet szempontjából. Később a földrajz, illetve a fizika tantárgyak keretében tanult tudományos ismeretek egyre inkább előrébb kerülnek a jellemző tanulási úton, és a tudásszerkezet meghatározó alapelemeivé válnak.

Például a Nap megfogalmazására kapott tanulói válaszokat alapvetően négy érdemi kategóriába lehetett besorolni: 1. A Nap mint égtest. 2. A Nap földi hatásai. 3. A Nap tulajdonságai. 4. A Nap helyzete, mozgása. A 7. osztályosok tudásszerkezetében a hangsúly még a Nap földi hatásain van. Elsősorban fizikai tanulmányiak hatására 8. osztálytól a Nap mint égtest, valamint a Nap helyzete, mozgása lesz a meghatározó. Ezzel egy időben a mindennapi tapasztalatokon alapuló válaszkategória (A Nap földi hatásai) a jellemző tanulási út végére, illetve a hierarchia csúcsára kerül. A tanulócsoporthoz jellemző tudásszerkezetére kapott legjobb modellek azt is mutatják, hogy a kezdetben többé-kevésbé izolált kategóriák között egyre határozottabb hierarchikus kapcsolat alakul ki az iskolai oktatás előrehaladásával.

A tanulói válaszok fenomenográfiás elemzése mellett elvégeztük azok tartalmi értékelését is. A válaszokban jellemző tévképzetek bukkantak fel. A Nap esetében például a legjellemzőbb tévképzet, hogy a tanulók bolygónak nevezik és nem csillagnak.

Az előadásban részletesen bemutatjuk a többi csillagászati fogalommal kapcsolatos eredményeinket is.

BIOLÓGIAI FOGALMAKKAL KAPCSOLATOS TUDÁSSZERKEZETEK VIZSGÁLATA FENOMENOGRÁFIÁVAL KOMBINÁLT TUDÁSTÉRELMÉLETTEL

REVÁKNÉ MARKÓCZI IBOLYA

revaknemi@gmail.com

Debreceni Egyetem, Művelődés- és Neveléstudományi Doktori Program

Témakörök: Tanulás, tudás; Természettudományi oktatás

Az utóbbi évtized kutatásai szerint a magyar felsőoktatásba belépő hallgatók ismeret – és alkalmazásszintű természettudományos tudása nem megfelelő színvonalú. Az okok feltárásának kiindulópontjai lehetnek a hallgatók fogalmi tudására vonatkozó strukturális elemzések és az ebből levonható tanuláselméleti és didaktikai következtetések. Korábbi kutatások részletesen elemezték a kémiai fogalmak szerkezetét, azok jellemző tanulási útjait és kimutatták a fogalmak elsajátításában bekövetkező minőségi változásokat. A természettudományos tudás részeként további kutatás tárgyát képezik a fizikai és biológiai fogalmak strukturális elemzései is. A vizsgálat célja ezért a felsőoktatásba belépő biológiát tanuló hallgatók biológiai fogalmi tudásszerkezetének elemzése. Vizsgáljuk, hogy a hallgatók rendelkeznek-e a vizsgált fogalmak részelemeinek összefüggés szintű tudásával, illetve milyen modellekkel írhatók le az adott fogalommal kapcsolatos tudásszerkezetük.

A vizsgálatot 2011. és 2012. szeptemberében, a szorgalmi időszak első hetében végeztük a Debreceni Egyetem 240. első éves biológia BSc szakos hallgatójával. A hallgatók egy tudásszintmérő feladatsort oldottak meg, mely a továbbhaladáshoz szükséges ismeret, és alkalmazásszintű tudást mérte fel. Az ismeretek között a növény, faj és gomba fogalmát elemeztük fenomenográfiával kombinált tudástérelmélet segítségével. Vizsgáltuk, hogy az adott fogalmak részelemei leírhatók fel a hallgatók válaszaiban, amelyből különböző kategóriákat hoztunk létre. Valamennyi fogalom esetén elvégeztük az elméletileg elképzelhető összes modell jószágának elemzését, és minden tanulócsoport esetén megállapítottuk a legjobban illeszkedő modellt vagy modelleket.

A növény fogalma esetében négy jól illeszkedő modellt találtunk, amelyek az egyes kategóriák között egyre magasabb szintű összefüggés rendszert mutatnak. Három modell a strukturális és funkcionális elemek elszigeteltségét szemlélteti, míg egy azok kapcsolódására utal. Ez utóbbi modell fogalmi váltást jelez. A tanulási út makro-mikroszintű irányról tanúskodik. A faj fogalom négy modellje közül is egy bizonyítja a fogalmi váltás tényét, tanulási útjára az induktív út jellemző. A gomba a növény fogalmához hasonlóan makro-mikro szint irányában építkezik és a strukturális és funkcionális kategóriák teljes szétválása figyelhető meg.

Az eredmények szerint a hallgatók tudásában mindhárom fogalom részelemei és a közöttük lévő összefüggések különböző kombinációkban vannak jelen. A jellemző tanulási utakat illetően a magyar biológia tanítás és tanulás jellemző logikai útja érhető tetten a makro-mikroszint és konkrét-absztrakt irányában. A vizsgálat a biológia összefüggések felismerésének hiányosságairól, felszínes tudásról ad számot, mely a természettudományok tanításában módszertani váltásra hívja fel a figyelmet.

A GÁZOK VISELKEDÉSÉVEL KAPCSOLATOS TUDÁSSZERKEZET VIZSGÁLATA A TUDÁSTÉRELMÉLET ÉS STATISZTIKUS MÓDSZEREK SEGÍTSÉGÉVEL

MÁTH JÁNOS* – EGRI SÁNDOR**

janosmath@gmail.com

*Debreceni Egyetem, Bölcsészettudományi Kar

egray@dragon.unideb.hu

**Debreceni Egyetem, Természettudományi és Tudástechnológiai Kar

Témakörök: Tanulás, tudás; Természettudományi oktatás

Korábbi munkánkban eredményesen alkalmaztuk a tudástérelméletet és annak kompetencia-performance alapú kiterjesztését a történelmi tudás, valamint a kompetenciák között feltételezett előfeltétel-kapcsolat vizsgálatára.

Jelen kutatásunkban első éves mérnök-informatikus egyetemi hallgatók ($n = 114$) tudásának szerkezetét vizsgáltuk a fizika egy témakörében, egész pontosan a gáztörvény kapcsán. Rendhagyó formában kérdeztünk rá tudásukra több lépésben:

- 1) Ki kellett választani a felsorolt fizikai mennyiségek közül, melyek szerepelnek egyáltalán a gáztörvényben.
- 2) A gáztörvényben szereplő mennyiségpárok kapcsolatára kérdeztünk rá, ha a többit rögzítjük. Itt egyenes vagy fordított arányosságokat kellett megfogalmazni.
- 3) Megkérdeztük, mi a gáztörvény és mi a benne szereplő betűk jelentése.
- 4) A gáztörvény alkalmazására vezető feladatot kellett megoldani, miután mindenkinek megadtuk a gáztörvényt.
- 5) Azt kérdeztük meg, mi történik, ha egy felmelegített konzervdobozt felnyitunk.

Nemcsak az egyes feladatok megoldásának szintjét vizsgáltuk meg, hanem ezek kapcsolatát is, ami a tudás szerkezetének feltárásához szükséges. Különösen kíváncsiak voltunk arra, mi a szerepe ebben a szerkezetben a képlet ismeretének. Erre azért is volt okunk, mert jelenleg a fizikaoktatás középpontjában a képletek vannak.

Eredményeink azt mutatják, hogy a képlet ismerete statisztikailag nem függ össze a képletből is kiolvasható páronkénti kapcsolatok megértésével, és az utóbbi erősebb kapcsolatban van a feladatok megoldásával. A tudásszerkezet-vizsgálat kétféle tanulási stratégiát mutat: A hallgatók egy része a deduktív tanulási utat járja be, azaz először a képletet tanulja meg, és annak ismeretében oldja meg a többi feladatot. Másik részük viszont induktív úton jut el a gáztörvényt megfogalmazó képletig.

A MEGÚJULÓ ENERGIAFORRÁSOK ÉS AZ ENERGIATUDATOSSÁGRA NEVELÉS MEGJELENÉSE A KÖZ- ÉS FELSŐOKTATÁSBAN

Elnök:

ÜTÖNÉ VISI JUDIT

Eszterházy Károly Főiskola, Természettudományi Kar

Opponens:

MIKA JÁNOS

Eszterházy Károly Főiskola, Természettudományi Kar

Megújuló energia és energiatudatosság mint téma az új Nemzeti alaptantervben

ÜTÖNÉ VISI JUDIT

Eszterházy Károly Főiskola, Természettudományi Kar

KISS BARBARA

Eötvös Loránd Tudományegyetem Földtudományi Doktori Iskola;

Eszterházy Károly Főiskola Természettudományi Kar;

Eszterházy Károly Főiskola, Tanárképző Központ

A megújuló energiaforrások témakörének feldolgozása az általános és középiskolai természetismeret-földrajz tankönyvekben

KISS BARBARA

Eötvös Loránd Tudományegyetem Földtudományi Doktori Iskola;

Eszterházy Károly Főiskola Természettudományi Kar;

Eszterházy Károly Főiskola, Tanárképző Központ

A megújuló energiaforrások mint témakör megjelenése a felsőoktatásban

KOVÁCS ENIKŐ

Eszterházy Károly Főiskola, Neveléstudományi Doktori Iskola

A megújuló energiaforrások megjelenése a geográfus és tanárképzésben az Eszterházy Károly Főiskola példáján

PAJTÓKNÉ TARI ILONA

Eszterházy Károly Főiskola, Természettudományi Kar

SZIMPÓZIUM–ÖSSZEFOGLALÓ

Témakörök: Környezetpedagógia; Természettudományi oktatás

Korunk globálissá váló problémáinak sorában kiemelkedő jelentőségű a Föld energiakészletének rohamos és egyre nagyobb mértékű felhasználása, a készletek gyors ütemű csökkenése, az energiapazarlás és az energiaínség egyidejű jelenléte bolygónkon. Ezért is válhatott természettudományi oktatás, kiemelten a földrajzoktatás egyik fontos feladatává a környezeti nevelés részeként az energiatudatosságra nevelés kérdése. A szimpóziium előadásai, illetve az azokat megalapozó kutatások ezt a témát, az energiatudatosságot, illetve a megújuló energiaforrások hasznosításának kérdését helyezték a középpontba. A szimpóziium négy előadása a közoktatás és a felsőoktatás területén végzett dokumentum-elemzések tapasztalatait, illetve az ehhez kapcsolódó programfejlesztések eredményeit mutatja be.

Az első előadás a közoktatásban folyó nevelő-oktató tevékenységet meghatározó Nemzeti alaptanterv elemzésének tanulságait mutatja be. Az elemzés arra kereste a választ, hogy az új NAT szemléletében, illetve az egyes műveltségterületekhez kapcsolódóan milyen mértékben jelenik meg az energiatudatosságra nevelés, mely műveltségterületek játszanak ebben kiemelt szerepet. Ezen túlmenően azt is vizsgálta, hogy a dokumentumok szintjén hogyan, milyen összefüggésekben jelenik meg ez a téma, amely alapvető fontosságú a környezeti nevelés célkitűzéseink megvalósításában is. Ehhez szorosan kapcsolódik a második előadás, amely már az energiatudatosság konkrét megjelenésének formáit, módjait mutatja be a földrajzoktatásban legelterjedtebb földrajzkönyvek összehasonlító elemzésével. A kutatás célja, hogy rámutasson azokra a hiányosságokra, amelyek megnehezítik a hatékony szemléletformálást. Az energiatermelés és az energiafelhasználás kérdése a felsőoktatásban is mind hangsúlyosabb terület. Éppen ezért a kutatás abból a feltevésekből indult ki, hogy ilyen témájú képzések, programok ma már szép számmal megjelennek a felsőoktatás kínálatában. A vizsgálat az intézmények honlapjának elemzése alapján zajlott. Ennek tapasztalatait mutatja be a harmadik előadás. A negyedik előadás egy konkrét példát, egy, már működő felsőoktatási programot – jó gyakorlatot – ismertet. Az előadás egy olyan programfejlesztés folyamatát és eredményét tárja fel, amelyben a képzések egymásra épülő szintjén jelennek meg az energia kérdéskörével foglalkozó szakmai tárgyak, gyakorlati kurzusok.

Felkért Opponens:

prof Dr. Mika János – éghajlatkutató

Az opponens tudományos tevékenysége szorosan kapcsolódik a szimpóziium központi témájához, hiszen a globális éghajlatváltozásban meghatározó jelentősége van a nem megújuló fosszilis energiaforrások mind nagyobb mértékű felhasználásának, és ennek hatásaként a légkör CO₂ tartalmában tapasztalt növekedéséhez.

MEGÚJULÓ ENERGIA ÉS ENERGIATUDATOSSÁG MINT TÉMA AZ ÚJ NEMZETI ALAPTANTERVBEN

ÜTŐNÉ VISI JUDIT* – KISS BARBARA**

visij@t-online.hu

*Eszterházy Károly Főiskola, Természettudományi Kar

kiba5@freemail.hu

** Eötvös Loránd Tudományegyetem Földtudományi Doktori Iskola;
Eszterházy Károly Főiskola Természettudományi Kar;
Eszterházy Károly Főiskola, Tanárképző Központ

Témakörök: Környezetpedagógia; Természettudományi oktatás

Az új Nemzeti Alaptanterv célkitűzései között a korábbi, a közoktatás tartalmát szabályozó dokumentumokhoz képest sokkal hangsúlyosabban jelenik meg a fenntarthatóság a környezettudatosság kérdése. Az általános nevelési célok és fejlesztési területek között explicit módon is megjelenik a fenntarthatóság, a környezettudatosság kérdése. Ennek kapcsán a dokumentum megfogalmazza, hogy a tanulóknak meg kell tanulniuk az erőforrásokkal történő tudatos, takarékos és felelősségteljesen gazdálkodást, tekintettel kell lenniük azok megújulási képességére. Ez az elvárás, illetve az oktatásban érintettek oldaláról a környezeti nevelés kapcsán megfogalmazott igények indították el a jelenlegi kutatást, amely azt vizsgálja, hogy hogyan és milyen mértékben jelennek meg az általános célkitűzésben megfogalmazottak az egyes műveltségterületek konkrét szakmai programjaiban. Ennek egy részletét, az energiatudatossággal kapcsolatos elemzések tanulásait ismerteti ez az előadás. Az elemzés olyan tartalmi elemek előfordulását vizsgálja mint a megújuló energia, a fenntarthatóság, illetve az energiatudatosság. Az ismeretelemek feltárása mellett a vizsgálódás kiterjed a tanulók témához kapcsolódó környezeti kompetenciáinak fejlesztését, illetve a tanulói attitűd formálását segítő elemek összegyűjtésére is.

A vizsgálat célja egy olyan adatbázis összeállítása, amely minden műveltségterület vonatkozásában tartalmazza a közműveltség részeként a témához kapcsolódóan megfogalmazott tudás, képesség és attitűd elemeket. Az elemzés emellett feltárja az egyes műveltségterületek ténylegesen vállalt szerepét, eltérő lehetőségeit a téma feldolgozásában, segít megrajzolni a műveltségterületek közötti kapcsolódásokat, az egymásra épülés lehetőségét.

A kutatás következő szakasza a kerettantervek ilyen szempontú összehasonlító elemzése

A MEGÚJULÓ ENERGIAFORRÁSOK TÉMAKÖRÉNEK FELDOLGOZÁSA AZ ÁLTALÁNOS ÉS KÖZÉPISKOLAI TERMÉSZETISMERET-FÖLDRAJZ TANKÖNYVEKBEN

KISS BARBARA

kiba5@freemail.hu

Eötvös Loránd Tudományegyetem Földtudományi Doktori Iskola;
Eszterházy Károly Főiskola Természettudományi Kar;
Eszterházy Károly Főiskola, Tanárképző Központ

Témakörök: Környezetpedagógia; Természettudományi oktatás

Az energiagazdasággal foglalkozó témák a földrajzoktatás egyre inkább fontosabbá váló részterületei. Ennek tükrében egyre nagyobb szerepet kap a környezeti nevelés, melynek feladata a diákok környezettudatos magatartásának, gondolkodásának, életvitelének kialakítása. A 2012-es Nemzeti alaptantervben egyre inkább előtérbe került az egyes műveltségi területekben a környezeti szemlélet kialakításának fontossága. Ennek eredménye viszont, csak akkor lesz tapasztalható, amennyiben a fent említett szemléletmód beépül a diákok és tanárok által használt tankönyvekbe, illetve magába a tanítási folyamatba.

Ennek alátámasztására megvizsgáltam, hogy az általános iskola 5. osztályától a középiskola 10. osztályáig a különböző közkezdelt kiadók könyvei, milyen mértékben foglalkoznak a megújuló energiaforrások témakörével.

Összesen tizennégy tankönyvben, öt Mozaik Kiadó, hét Nemzeti Tankönyvkiadó és két Műszaki Kiadó által készített tankönyvben kerestem a megújuló energiaforrások témakörével kapcsolatos információkat. Kutatásom célja az volt, hogy szembesüljek azzal a tényleges tartalommal, amelyet a diákok megismerhetnek a témával kapcsolatban a tanulmányaik során, abban az esetben, ha a szaktanár nem ad tankönyvön kívüli, plusz információkat a diákok számára.

Értékelésem során feltüntettem, hogy a fent említett kiadók tankönyveinek egyes fejezetei, milyen részletesség foglalkoznak a megújuló energiaforrások témakörével. Azon tananyagokat, tankönyvrészeket, amelyekben az elemzés során talákoztam a témával kapcsolatos információkkal, összegyűjtöttem és lejegyeztem. Feljegyeztem azon témaköröket is, amelyekben a lehetőség ellenére egyáltalán nem jelent meg alternatív energiával kapcsolatos ismeret, és feltüntettem, hol kellett, illetve lehetett volna foglalkozni a témával.

Az elemzés alapján összegzésként elmondható, hogy sor kerül a témával kapcsolatban az ismeretek fokozatos bővítésére, de az alternatív energiaforrások ma még nem a súlyuknak megfelelő arányban jelennek meg a tankönyvekben. Ezen a területen nem használják ki a tankönyvszerzők a környezettudatos magatartás, gondolkodás kialakításának lehetőségét.

Jövőbeni terveim között szerepel, ugyanezen vizsgálat elvégzése a 2012-es alaptanterv célkitűzéseit tükröző új tankönyvek esetében is.

Amennyiben, mi tanárok eredményesek szeretnénk lenni a diákok környezettudatos szemléletének kialakításában, ennek a folyamatnak az elindítását már az általános iskolában el kell kezdenünk, a középiskolában pedig tudatosan meg kell erősítenünk. Ehhez nyújtanának szakmai segítséget a megfelelő szemléletű, korszerű tankönyvek

A MEGÚJULÓ ENERGIAFORRÁSOK MINT TÉMAKÖR MEGJELENÉSE A FELSŐOKTATÁSBAN

KOVÁCS ENIKŐ

kovacseniko@ektf.hu

Eszterházy Károly Főiskola, Neveléstudományi Doktori Iskola

Témakörök: Környezetpedagógia; Természettudományi oktatás

Napjaink egyre növekvő energiaigényeinek fenntartható módon történő kielégítése aktuális kihívást jelent gazdasági, társadalmi és egyéni szinten egyaránt. Világszerte a központi energiastratégiák célkitűzéseinek megfogalmazása és megvalósulása szempontjából kulcsfontosságú szerepet töltenek be a felsőoktatási intézmények. Kutatásokkal, különböző megújuló energiákkal kapcsolatos képzésekkel, vagy releváns ismereteket nyújtó tárgyak tantervébe illesztésével szolgálnak megoldással az aktuális energiaproblémák kihívásaira.

Kutatásunk célja, hogy helyzetképet adjon arról, hogy a magyarországi felsőoktatásban hogyan jelennek meg a megújuló energiákkal kapcsolatos képzések a nemzetközi tendenciákhoz képest. Helyzetfeltáró vizsgálatunk a jelenlegi felsőoktatási intézmények által folytatott képzéseket elemzi a hazai és európai uniós főiskolák, egyetemek honlapjainak tartalma, illetve az azokon megadott dokumentumok alapján. Ennek során a képzési kínálaton túl a tantervek, tanegységek és központi kimeneti követelmények kulcsszavas keresési módszer segítségével kerültek megvizsgálásra. A kategóriákat a különböző tudományterületek szerint adtuk meg – például mérnöki, gazdasági, mezőgazdasági, műszaki és tanárképzés – és ezek alapján kerülnek összehasonlító elemzésre.

A kutatás eredménye jó alapot jelenhet ahhoz, hogy feltárjuk az ilyen tematikájú képzések megjelenését, ezek arányát, illetve megrajzoljuk az ágazati kapcsolódásokat. A kutatás következő szakaszában az Európán kívüli felsőoktatás hasonló témájú képzési kínálatát szeretnénk áttekinteni.

A MEGÚJULÓ ENERGIAFORRÁSOK MEGJELENÉSE A GEOGRÁFUS ÉS TANÁRKÉPZÉSBEN AZ ESZTERHÁZY KÁROLY FŐISKOLA PÉLDÁJÁN

PAJTÓKNÉ TARI ILONA

pajtokil@ektf.hu

Eszterházy Károly Főiskola, Természettudományi Kar

Témakörök: Környezetpedagógia; Természettudományi oktatás

A megújuló energiaforrások terjedését leggyakrabban két tényezőre, a hagyományos energiaforrások kimerülésére és a klímaváltozásra szokás visszavezetni. Pedig ezen energiaforrások terjedését számos, a hagyományos, illetve atomenergiával kapcsolatos probléma indokolja. E problémáknak az erőforrások gyors kimerülése még nem, a klímaváltozás pedig csak az egyik oka. A teljes motiváció véleményünk szerint röviden az alábbiakban foglalható össze:

1. Egyre nő a hagyományos energiaforrások kitermelésének költsége, mert egyre mélyebbről vagy más okból nehéz körülmények között lehet csak új lelőhelyeket feltárni.
2. Gyakori a fizetőképesség hiánya, az eladósodás olyan országokban, amelyek pedig import energiára lenne szükség.
3. Már ma is törnek ki háborúk a források érdekében, illetve előfordul piaci zsarolás is. Elég csak a pár éve hazánkat is érintő polémiára utalni a gázellátással kapcsolatban.
4. A nukleáris energia a műszaki és a politikai kockázatok (pl. terror-veszély) miatt nem bővíthető tetszés szerinti irányban. Emellett megoldandó a nukleáris szennyezés is.
5. A hagyományos energiaforrások sokféle anyaggal szennyezik a környezetet, amelyek egy része minden bizonnyal elsődleges okozója a globális klímaváltozásnak.

A szimpózium előadások a megújuló energiaforrások három aspektusát érintik. Elsőként a tantervi szabályozást, majd a jelenlegi általános- és középiskolai földrajz tankönyveket elemezzük ebből a szempontból. Ezt követi a felsőoktatási programok ilyen szempontú vizsgálata. A legutolsó előadásban példákat mutatunk be arra, hogy az EKF Földrajz Tanszéke milyen konkrét tevékenységet folytat a megújuló energiaforrások hasznosításának kutatása, megismertetése és az energiatudatosságra nevelés területén. Felvázolva a felsőoktatás különböző szintjeinek (BSc, MSc), képzési irányainak (geográfus, földrajztanár) lehetőségeit és azok egymásra épülését, külön hangsúlyozva a tanráképzés szerepét a téma széleskörű megismertetésében, a társadalom szemléletformálásában

MOTIVÁCIÓK ÉS TANULÁSI FORMÁK A FELSŐOKTATÁSBAN

Elnök:

VARGA ÁRANKA

Pécsi Tudományegyetem, Bölcsészettudományi Kar

Opponens:

FORRAY R. KATALIN

Pécsi Tudományegyetem, Bölcsészettudományi Kar

Egyéni fejlődés közösségben – A tehetséggondozás alternatívái egy szakkollégiumban

VEZDÉN KATA

Pécsi Tudományegyetem, Bölcsészettudományi Kar

Hogyan legyek inkluzív pedagógus?

VARGA ÁRANKA

Pécsi Tudományegyetem, Bölcsészettudományi Kar

A hallgatói tanulmányi motivációk nyomkövetésének jelentősége és lehetőségei

KALOCSAINÉ SÁNTA HAJNALKA

Pécsi Tudományegyetem, Bölcsészettudományi Kar

Halmazottan hátrányos helyzetből a diplomáig – Tíz roma és cigány nő sikertörténete az oktatási rendszerben

ÓHIDY ANDREA

Universität Magdeburg

SZIMPÓZIUM–ÖSSZEFOGLALÓ

Témakörök: Felsőoktatás, felnőttoktatás; Hátrányos helyzet, kisebbségi oktatás

A szimpóziium előadásai laza szállal kötődnek, azonban közös bennük, hogy elsősorban arra irányítják rá a figyelmet, hogy a felsőoktatásban egyre inkább szükséges a hagyományos tanulási formák mellett olyan lehetőségek kiaknázása, amely a hallgatók motiváltságát és sikeres előrehaladását célozzák – legyen szó alapképzésről vagy másoddiploma szerzésről, illetve a különböző társadalmi és kulturális háttérű hallgatókról.

Az első előadás egy hátrányos helyzetű és roma hallgatókból álló szakkollégiumot vizsgál, és azt mutatja be, hogy a szakkollégium korábbi tagjai miként emlékeznek vissza a szakkollégiumi tagságuk időszakára, továbbá hogy a jelenlegi szakkollégisták milyen motivációkkal, elvárásokkal, reményekkel kapcsolódnak be szakkollégium munkájába. A kutatás eredményei legfőképp a felsőoktatásban a hátrányos helyzetű hallgatók felzárkóztatása kapcsán alkalmazott gyakorlat szintjén lehetnek relevánsak, támpontokat biztosítva mind a felsőoktatásban oktatók, mind pedig a döntéshozók számára a hátrányos helyzetből érkező fiatalok tehetséggondozásának módszer-tanához.

A második előadás egy konkrét pedagógus képzésen keresztül azt mutatja be, hogy a hagyományos képzési forma mellett hogyan lehet építeni a sajátélményű tanulásra. A másoddiplomát szerző, gyakorló pedagógusok képzésének többoldalú vizsgálata azt tárja fel, hogy miként válik belsővé a pedagógusok számára a sokszínűség értékelése és az ezt szolgáló befogadó (inkluzív) tanulási környezet eszköztára, a kooperatív tanulásszervezés. Az eredmények arra mutatnak rá, hogy a kooperatív szemléleten alapuló sajátélményű tanulás az iskolarendszer minden fokán újszerű, hatékony és eredményes tanulási környezetet teremt. És így van ez a felsőoktatásban tanuló gyakorló pedagógusok esetén is.

A harmadik előadás a hallgatók szakválasztási motivációit tárja fel. Ez több szempontból is fontos, hiszen képet lehet ezáltal nyerni a jövő értelmiségének gondolkodásáról, valamint az intézmények stratégiai tervezőmunkájának is elengedhetetlen része. A két vizsgált kar mintába került hallgatói között számottevő eltérés mutatkozott a szakválasztási indíttatásokat illetően az elemzett motivációk többségében: a barátok hatása, a középiskolai tanár hatása, a korábbi felsőoktatási intézményben folytatott kapcsolódó tanulmányok motiváló hatása, illetve a saját korábbi szakmai tapasztalatok hatása területeken.

A negyedik előadásban bemutatott vizsgálat roma nők körében keresi a választ arra a kérdésre, hogy mely tényezők befolyásolták az oktatási rendszerben való sikerüket. A válaszok között az egyik legfontosabb volt a megkérdezettek egyéni motivációja, ami segítette őket az iskolai karrier felé vezető rögzös úton. A kutatás eredményei pedig főként az iskolai oktatás gyakorlata számára, ezen belül pedig a pedagógiai cselekvés szintjén relevánsak: a roma és cigány tanulók „másságával” való pozitív bánásmód elsajátításához adnak támpontokat a pedagógusok számára.

EGYÉNI FEJLŐDÉS KÖZÖSSÉGBEN – A TEHETSÉGGONDOZÁS ALTERNATÍVÁI EGY SZAKKOLLÉGIUMBAN

VEZDÉN KATA

batkamanu@gmail.com

Pécsi Tudományegyetem, Bölcsészettudományi Kar

Témakörök: Felsőoktatás, felnőttoktatás; Hátrányos helyzet, kisebbségi oktatás

Az iskolázatásnak fontos szerepe van a cigányság társadalmi helyzetének alakításában, mivel az iskolázás határozza meg alapvetően a foglalkoztatási jellemzőket is. A hátrányos helyzetek átörökítésének elkerülése elérhetővé válna az érintett csoportok tagjai számára az oktatásban rejlő társadalmi mobilitási lehetőségek kihasználásával.

Arról, hogy jelenleg pontosan hány roma/cigány fiatal tanul a magyar felsőoktatásban, nem állnak rendelkezésre kimutatások. Bár ma már jelentősen növekedett a felsőoktatásba bekerülő roma/cigány fiatalok száma, a magyarországi cigányság iskolázottsági szintje még mindig jelentősen elmarad a többségi társadalométól.

A bemutatásra kerülő egyetem szakkollégiuma 2013 februárjában indította el „Komplex hallgatói szolgáltatások fejlesztése hátrányos helyzetű hallgatók részére” című pályázati projektjét. A projekt hosszú távú, általános célkitűzése a felsőoktatás minőségének javítása olyan specifikus szolgáltatások kialakításával, melyek a projekt célcsoportjaként meghatározott hátrányos helyzetű, főként roma/cigány hallgatók esetében nem csupán a tanulmányaik sikeres befejezésének előmozdításához, valamint a lemorzsolódás csökkentéséhez járulnak hozzá, de egy megfelelően motiváló, támogató közegben biztosítják a tehetséggondozást és a közösségi szerepvállalást elősegítő szolgáltatásokat. A projekt keretében olyan oktatási közeg kialakítása a cél, melyben a bevonott hallgatók a motivációk új perspektíváit fedezhetik fel, és egyéni fejlődésük a közösségi munka által segíthető elő.

A kutatás tárgya egyrészt annak vizsgálata, hogy a szakkollégium korábbi tagjai miként emlékeznek vissza a szakkollégiumi tagságuk időszakára, másrészt annak felmérése, hogy a fent ismertetett projektbe bekapcsolódó hallgatók milyen motivációkkal, elvárásokkal, reményekkel kapcsolódnak be szakkollégium munkájába.

Az interjúk elemzése a következőkre mutatott rá: A megkérdezettek zöme a szakkollégiumot mint a közösségi lét megélésének egy lehetséges formáját emelte ki. Ezzel párhuzamosan fogalmazódott meg, hogy a közösségben való munka a további ismertségek kibővülését, a kapcsolati háló megerősödését is eredményezi. A tudományos kutatásokban való részvételi lehetőség, továbbá publikációs lehetőségek szintén erős motivációt jelentenek. Az újonnan belépő hallgatók oldaláról az anyagi juttatás, a rendszeres ösztöndíj is fontos, ezzel párhuzamosan pedig az is, hogy a tanulmányi előrehaladásukat segítő különféle képzések térítésmentesen érhetőek el.

A kutatás eredményei legfőképp a felsőoktatásban a hátrányos helyzetű hallgatók felzárkóztatása kapcsán alkalmazott gyakorlat szintjén lehetnek relevánsak, támpontokat biztosítva mind a felsőoktatásban oktatók, mind pedig a döntéshozók számára a hátrányos helyzetből érkező fiatalok tehetséggondozásának módszertanához.

HOGYAN LEGYEK INKLUZÍV PEDAGÓGUS?

VARGA ARANKA

mizafe@gmail.com

Pécsi Tudományegyetem, Bölcsészettudományi Kar

Témakörök: Felsőoktatás, felnőttoktatás; Pedagógusképzés, pedagógus pálya

Az előadás szemléleti keretet és konkrét gyakorlati megvalósítást mutat be arról, hogy miként válik egy képzés során belsővé a pedagógusok számára a sokszínűség értékelése és az ezt szolgáló befogadó tanulási környezet eszköztára, a kooperatív tanulásszervezés. A vizsgált pedagógusképzés sajátossága, hogy a hagyományos képzési forma mellett többféle módon épít a sajátélményű tanulásra is.

Az elméleti háttér az inklúzió társadalmi és pedagógiai értelmezése, mely jól követhető változásokon ment át az elmúlt két évtizedben a nemzetközi és hazai tudományos és szakpolitikai kontextusban egyaránt. Ezt egészíti ki az együttműködő tanulásszervezés elmélete, amely gyakorlati eszközt biztosít az inkluzív tanulási környezethez.

A kutatói kérdés arra irányul, hogy a vizsgált, pedagógus szakvizsgára felkészítő kurzusok tartalma és módszertana képes-e változtatni a gyakorló pedagógusok szemléletén és eszköztárán? Az is kérdés, hogy ha van elmozdulás, akkor az milyen irányú, és alapvetően mi motiválja? Mindezekkel összefüggésben a kutatás célja, hogy feltárja azokat az esetleges változásokat, amelyeket a vizsgált képzési formák eredményeznek a pedagógusok tanulási környezetéről alkotott nézeteiben, illetve megfigyelje, hogy van-e tartós és tudatos elmozdulás az új (inkluzív szemléletű) tanulásszervezési szemlélet felé.

A kutatás annyiban nevezhető akciókutatásnak, hogy két (egy frontális, majd egy kooperatív tanulásszervezést alkalmazó) kurzuson való részvétel után a résztvevők (az ország különböző iskolafokain tanító 100 pedagógus) a tanultak alapján óravázlatot készítettek, ezt kipróbálták egy maguk választotta tanulóközösségben, majd írásban elemezték a tapasztaltakat.

A beküldött óravázlatokat és a szakmai reflexiókat tartalomelemzéssel vizsgáltuk, és további kutatási módszerként önkitöltős kérdőívet használtunk. A tartalomelemzés során arra fókuszáltunk, hogy a képzés tudástartalmai mennyire tudtak beépülni a pedagógiai gyakorlatba, és hogy a sajátélményű tudásszerzési formák az interiorizációt miként befolyásolták. A kérdőív pontosította a résztvevők adatait, illetve konkrét visszajelzéseket fogalmaztak meg benne a válaszadók a tanultakkal, tapasztaltakkal kapcsolatban.

A kutatás eredménye egyértelműen azt mutatja, hogy ez az egymásra épülő, a sajátélményt és a horizontális tanulást elengedhetetlennek tartó képzési forma képes volt szemléletváltást elérni azok esetében, akik először találkoztak a befogadó tanulási környezetet eredményező kooperatív tanulásszervezéssel. A kooperativitást ismerő pedagógusok pedig azt emelték ki, hogy számukra az elméleti alapozás helyezte keretbe eddigi tudásukat és tudatosabbá váltak. A kérdőívekben adott válaszok mindegyike rámutat arra, hogy a kooperatív szemléleten alapuló sajátélményű tanulás az iskolarendszer minden fokán újszerű, hatékony és eredményes tanulási környezetet teremt.

És láthatóan így van ez a felsőoktatásban tanuló gyakorló pedagógusok esetén is.

A HALLGATÓI TANULMÁNYI MOTIVÁCIÓK NYOMONKÖVETÉSÉNEK JELENTŐSÉGE ÉS LEHETŐSÉGEI

KALOCSAINÉ SÁNTA HAJNALKA

santahajni@gmail.com

Pécsi Tudományegyetem, Bölcsészettudományi Kar

Témakörök: Felsőoktatás, felnőttoktatás; Pedagógusképzés, pedagógus pálya

A hallgatói szakválasztási motivációk feltárása az új évezredben egyre nagyobb jelentőséggel bír. Egyfelől elméleti szempontból is érdekes a hallgatói motivációk és értékek vizsgálata, mert képet lehet ezáltal nyerni a jövő értelmiségének gondolkodásáról, másfelől az intézmények stratégiai tervezőmunkájának elengedhetetlen része (Lakner 2002a). A hallgatói motivációk feltárása kiemelkedő fontosságú az egyetemi marketing területén is (Törőcsik 2010). Az intézmények között kialakult verseny következtében is fokozódik az igény az új generáció megértésére; a hallgatói létszámexpanszió következményeképpen összetettebbé váltak a hallgatói motivációk (Hrubos 2006).

A diplomás pályakövetés jelenti az országos vonulatát a hallgatói motivációkutatásnak. A diplomás pályakövetés, intézményi pályakövetés a 2005. évi CXXXIX törvény szerint kötelező a felsőoktatási intézmények számára (Fábrí 2009). Fábrí (2009) a magyarországi központi diplomás pályakövetési programot (DPR) úgy jellemzi, hogy empirikus kutatási része többelemű és három fő kutatási irányt foglal magába: a hallgatói motivációs kutatást, a diplomás pályakövetéses kutatást és a PhD karrierkutatást.

A hallgatók új tanulási lehetőségeinek, igényeinek megértéséhez jelentős mértékben hozzájárulnak a helyi (intézményi) szinten folytatott motivációs kutatások.

Saját kutatásom témájához legközelebb a hallgatói motivációs kutatás áll, mely a DPR-ben három irányba terjed ki: az első évesek továbbtanulási motivációinak vizsgálata, a hallgatók elhelyezkedési motivációs vizsgálata, valamint a végzettek pályakövetése.

Alapvető célként fogalmazódik meg kutatásomban a nappali tagozatos alapképzésben résztvevő 1. és 2. éves diákok jelenlegi szakválasztásukhoz kötődő motivációinak minél komplexebb megismerése a vizsgált egyetemen. A 2009/2010-es tanév tavaszi szemeszterében önkitöltős kérdőív segítségével sikerült adatokat nyernem 308 fő 1. és 2. éves, nappali tagozatos BA/BSc-s hallgatótól. Összehasonlító kvantatív felmérésben 162 bölcsész (52,6%), 143 Természettudományi Karon tanuló (46,4%), valamint 3 fő mindkét karon tanuló diák (1,0%) töltötte ki az önkitöltős kérdőívet. Az adatbázis SPSS program segítségével került feldolgozásra.

Tizenhat változó mentén került összehasonlításra a két vizsgált kar mintába került hallgatóinak társadalmi háttere. A változók többsége mentén elemi különbségek mutatkoznak a két hallgatói csoport között.

Számottevő eltérés mutatkozott a két vizsgált kar mintáiban a szakválasztási indíttatásokat illetően az elemzett motivációk többségében; így pl. a barátok hatása; a középiskolai tanár hatása; a korábbi felsőoktatási intézményben folytatott kapcsolódó tanulmányok motiváló hatása; a saját korábbi szakmai tapasztalatok hatása területeken.

HALMOZOTTAN HÁTRÁNYOS HELYZETBŐL A DIPLOMÁIG - TÍZ ROMA ÉS CIGÁNY NŐ SIKERTÖRTÉNETE AZ OKTATÁSI RENDSZERBEN

ÓHIDY ANDREA

anohidy@hotmail.com

Universität Magdeburg

Témakörök: Felsőoktatás, felnőttoktatás; Hátrányos helyzet, kisebbségi oktatás

A roma és cigány nők egész Európában halmozottan hátrányos helyzetűnek számítanak (Rat der Europäischen Union 2011, S. 2), hiszen helyzetükben a kulturális/etnikai, szociális és nemi hátrányok kumulációja mutatható ki, amely az oktatási rendszerben is szerepet játszik. Ennek ellenére a roma nők sikeresebbek az oktatási rendszerben, mint a férfiak: jobbak az osztályzataik és magasabb végzettséggel rendelkeznek (Forray/Hegedűs 1990).

A kutatás narratív interjúk segítségével keresi a választ a következő kérdésre: Mely tényezők befolyásolták az érintettek véleménye szerint az oktatási rendszerben való sikerüket? Azért ezt a módszert választottuk fő kutatási módszernek, mert ez a legalkalmasabb a kérdezettek saját véleményének, perspektívájának vizsgálatára. Ez a választott kutatási témában különösen fontos, hiszen bár a szakirodalomban gyakorta esik szó a hátrányos helyzetűekről, a vizsgálatok sokszor nem veszik figyelembe az ő szempontjaikat. Kiegészítő módszerként a különböző statisztikák és empirikus kutatások eredményeinek elemzését, valamint szakértői interjúkat alkalmaztunk. A kutatás középpontjában egy olyan csoport áll, amely mind a többségi mind a kisebbségi társadalom szempontjából értelmiségi elitnek számít: roma és cigány származású személyek, akiknek felsőoktatási végzettségük van (az előadás keretében csak a nők helyzetéről lesz szó). A megkérdezettek kiválasztása az ún. hólabda-módszer szerint történt.

Az interjúk elemzése során a következő segítő tényezőket találtuk: A legfontosabb volt a megkérdezettek egyéni motivációja, ami segítette őket az iskolai karrier felé vezető rögzös úton: a vizsgált esetek több mint a fele nem a „klasszikus” egyenes úton jutott el a diplomáig, hanem kerülőkkel és megszakításokkal. A családi motiváció (főleg az anyák), valamint egy-egy pedagógus személyes törődése szintén fontos szerepet játszottak. A hátráltató tényezők között főként a szegénység és a családi konfliktusok szerepeltek. Ellentétben a szakirodalommal, ahol az óvodába járás (mint iskolai előkészítés) nagy hangsúlyt kap (l. PISA-elemzések), a kutatásban vizsgált esetekben ez nem játszott szerepet az oktatási rendszerben való sikeresség szempontjából. Az eredmények főként az iskolai oktatás gyakorlata számára, ezen belül pedig a pedagógiai cselekvés szintjén relevánsak: a roma és cigány tanulók „másságával” való pozitív bánásmód elsajátításához adnak támpontokat gyakorló és leendő pedagógusok számára.

A VÁLTOZÓ TÁRSADALMI KÖRNYEZET HATÁSA AZ ISKOLÁK VILÁGÁRA – A VÁLTOZÓ SZEREPEK MEGHATÁROZÁSA DELPHI-KUTATÁSOKKAL*

Elnök:

VARGA ATTILA
Oktatókutató és Fejlesztő Intézet

Opponens:

HORVÁTH ZSUZSANNA
Oktatókutató és Fejlesztő Intézet

A természettudományos nevelés sikerkritériumainak feltárása public Delphi-módszerrel

RÉTI MÓNIKA
Oktatókutató és Fejlesztő Intézet

Á. MAJER ANNA
Oktatókutató és Fejlesztő Intézet

CZUCZOR JUDIT, LÉNÁRT ANDRÁS
Oktatókutató és Fejlesztő Intézet

A komplex művészeti nevelés fejlesztő hatása a Delphi-módszer tükrében

PALLAG ANDREA
Oktatókutató és Fejlesztő Intézet

A gyakorlati életre nevelés sikerkritériumai

LIPPAI EDIT
Oktatókutató és Fejlesztő Intézet

Mitől eredményesek az ökoiskolák?– egy Delphi-kutatás tanulságai

NÉDER KATALIN
Oktatókutató és Fejlesztő Intézet

SALY ERIKA
Oktatókutató és Fejlesztő Intézet

* A kutatás a TÁMOP-3.1.1-11/1-2012-0001 azonosító számú, a „XXI. századi közoktatás (fejlesztés, koordináció) – II. szakasz” elnevezésű kiemelt projekt keretében valósult meg.

SZIMPÓZIUM–ÖSSZEFOGLALÓ

Témakörök: Oktatási módszerek, szak módszertan; Tanulás, tudás

A szimpóziium keretében négy, Delphi többciklusos szakértői csoportos becslési technikával végzett kvalitatív kutatás kerül bemutatásra. A négy kutatás módszertanán kívül az is közös, hogy négy nevelési-oktatási program fejlesztését alapozza meg sikerkritériumok feltárásával, annak érdekében, hogy a nevelési-oktatási programok fejlesztése során már a lehető legteljesebb mértékben figyelembe lehessen venni az iskola és a pedagógus szerepével kapcsolatos változó társadalmi elvárásokat.

Három nevelési-oktatási program az egész napos iskolák tanórán kívüli tevékenységeinek megvalósításához nyújt majd segítséget a természettudomány, a komplex művészet és a gyakorlati életre nevelés területén. A negyedik program az ökoiskolák munkáját fogja támogatni.

Mind a négy bemutatott kutatás az alábbi ciklusokból épül fel:

- (1) a hazai és nemzetközi szakirodalom tartalom elemzése a sikerkritériumok szemszögéből;
- (2) kulcsmegállapítások megfogalmazása a tartalom elemzés alapján;
- (3) a kulcsmegállapítások értékelése online kérdőívben, szélesebb heterogén (hólabdamódszerrel vett) mintában, 4 pontos Likert-skála alapján;
- (4) az első kör eredményeinek feldolgozása az állítások pontosítása az eredmények alapján;
- (5) a kulcsmegállapítások értékelése online kérdőívben szűkebb szakértői mintán;
- (6) az második körös kérdőíves kutatás eredményeinek feldolgozása;
- (7) facilitált műhelymunka kettő heterogén csoporttal az eredmények értelmezéséhez és finomításához (a) érintettek (szülők, diákok, pedagógusok) részvételével illetve (b) a terület szakembereinek részvételével;
- (8) az eredmények szintézise.

A Delphi technikán belül megengedett módon, a négy kutatás módszertana kismértékben eltér.

A szimpóziium első előadása bemutatja a kutatások általános módszertanát és a természettudományos nevelés területén végzett kutatás eredményeit.

A második előadás a komplex művészet végzett kutatást mutatja be különös tekintettel az összetett fejlesztési célokkal kapcsolatban megfogalmazható sikerkritériumokra.

A harmadik előadás a gyakorlati életre nevelés területén feltárt eredmények prezentálására vállalkozik, továbbá kitér az eredményeknek a nevelési-oktatási program fejlesztésében betöltött szerepére és további hasznosítási lehetőségeire.

A szimpóziium utolsó előadása az ökoiskolák nevelési-oktatási programjának fejlesztését segítő Delphi-kutatást mutatja be, valamint vázolja, hogy a kutatás alapján milyen irányokban szükséges fejleszteni az ökoiskolák kritériumrendszerét.

A TERMÉSZETTUDOMÁNYOS NEVELÉS SIKERKRITÉRIUMAINAK FELTÁRÁSA PUBLIC DELPHI- MÓDSZERREL*

RÉTI MÓNIKA – Á. MAJER ANNA – CZUCZOR JUDIT – LÉNÁRT ANDRÁS

reti.monika@ofi.hu

a.majer.anna@ofi.hu

czuczor.judit@ofi.hu

lenart.andras@ofi.hu

Oktatáskutató és Fejlesztő Intézet

Témakörök: Természettudományi oktatás; Oktatási módszerek, szakmódszertan

A nemzetközi szakirodalomban újra és újra felmerülő probléma, hogy a természettudományos tanulási ciklusok, tantárgypedagógiai újítások illetve a nevelési-oktatási programok hatásvizsgálatában illetve bevéalmérésében az eredmények értelmezése attól függ, mikor nevezhetjük a természettudományos nevelést eredményesnek vagy sikeresnek (Anderson, 2002, Duschl, 2012). A hazai és nemzetközi szakirodalom több szintre vonatkozóan, több szereplő szerint fogalmaz meg állításokat a témával kapcsolatban.

Kutatásunk támpontokat kívánt adni ahhoz, hogy az egész napos iskolák számára kifejlesztendő nevelési-oktatási programok fejlesztése és értékelése milyen kritériumok mentén történhet. Ehhez a többciklusos public Delphi-módszert választottuk, amelyet olyan becslések végzésére alkalmaznak, amikor sokféle csoport, sokszínű nézőpontja alapján kell kompromisszumos vagy konszenzusos állításokat tenni (Laáb, 2007). Alkalmazása elterjedt a szociológiában (például a jövőkutatásban), a médiakutatásban, valamint a gazdaságtudományok területén, ugyanakkor pedagógiai kutatásokban eddig ritkábban használták.

A szakirodalmi tartalomelemzéshez olyan dokumentumokat választottunk, amelyek vagy átfogó, többször hivatkozott tanulmányok (Fazekas, Köllő, Varga, 2008, EACEA, 2011), vagy nagy hatású oktatáspolitikai ajánlások (Rocard, 2007, Kertész és mtsai, 2008, Csermely és mtsai, 2010), stratégiai anyagok (EU 2020, EC2010) illetve elemzések (Fraunhofer, 2012), valamint standardok (PISA, 2006, NSA, 1996 illetve 2010, Next Generation Science Standards, 2013). A kiválasztott dokumentumok tartalom-elemzése során klasztereket képeztünk, majd ezeket 25 állításban összegezve alkottuk meg az első online kérdőívet. A kérdőív, melyet hólabda-módszerrel összesen 211 fő töltött ki, négyponos Likert-skálán értékeltette az állításokat. A teljes kérdőíveket (N=199) elemezve megállapítható, hogy a csoport heterogén, és az állítások közül elsősorban a természettudományos nevelés tartalmával kapcsolatosan egységes, illetve abban, hogy a memorizálás helyett vizsgálódás mellett a megértésre kell helyezni a hangsúlyt. Az állítások közül azokat, ahol a legnagyobb véleménykülönbség mutatkozott illetve azokat, ahol árnyaltabb képet kívántunk kapni, az első eredményekkel együtt meghívott szakértői csoport (N=30) elé tártuk, rövid szöveges válaszokat kérve. A két kérdőív nyomán két műhelyfoglalkozáson értékeltük az eredményeket: az elsőt a műszaki-természettudományos területen érdekelt csoportok nem pedagógus képviselői, a másikon természettudományos nevelésben dolgozó pedagógusok voltak jelen.

Az eredmények alapján tíz kulcsállítás fogalmazható meg. Ezek egy része konszenzusos (főként a tanárszerepre vonatkozó), másokat egyes csoportok kevésbé érznek relevánsnak (elsősorban a tanulói szerepekkel, az iskola szerepével és az esélyki egyenlítéssel kapcsolatos állításokat). A sikerkritériumok segíteni fogják a fejlesztés során a reflexiót, és útmutatást adnak az ehhez kapcsolódó kutatásokban is.

* A kutatás a TÁMOP-3.1.1-11/1-2012-0001 azonosító számú, a „XXI. századi közoktatás (fejlesztés, koordináció) – II. szakasz” elnevezésű kiemelt projekt keretében valósult meg.

A KOMPLEX MŰVÉSZETI NEVELÉS FEJLESZTŐ HATÁSA A DELPHI-MÓDSZER TÜKRÉBEN*

PALLAG ANDREA

pallag.andrea@ofi.hu

Oktatókutatató és Fejlesztő Intézet

Témakörök: Művészeti nevelés, vizuális kultúra; Oktatási módszerek, szakmódszertan

Bizonyos oktatásméleti irányzatok támogatják a tudományterületek összekapcsolását, így a hazai iskolai oktatásban is hosszú idő óta jelen vannak tantárgyi integrációs törekvések, ennek ellenére az iskolai gyakorlatunk a megszokott hagyományokra építve, alapvetően tantárgyi rendszeren alapul. Ennek köszönhetően a komplex művészeti nevelés jelen van ugyan az iskolában, azonban nem általánosan elfogadott, a komplexitás többféleképpen értelmezett, ráadásul annak tanulásszervezési megvalósítása komoly feladat elé állítja az iskolát.

Jelen kutatási-fejlesztési tevékenység többek között arra keresi a válaszokat, hogy hogyan értelmezhetjük a komplex művészeti nevelés fogalmát, hogyan valósítható meg a komplex művészeti nevelés valós haszonnal a formális iskola – egy egész napos iskola, tanórán kívüli – keretei között, illetve milyen fejlesztési hatásai vannak a komplex művészeti nevelésnek.

E kérdésekre alapozva a kutatás kiindulása egyrészt az a feltételezés, hogy a tanórán kívüli forma alapvetően alkalmas az integrációs törekvések érvényesítésére, másrészt a komplex megközelítés a kognitív fejlesztésen kívül olyan fontos személyes és szociális kompetenciafejlesztést is támogat, amely társadalmilag releváns tudás megalapozását szolgálja.

A fenti kutatási kérdésekre keressük a választ többek között a Delphi többciklusos szakértői becslési módszerrel, melynek lényege, hogy különböző értékítéleteket is tartalmazó kritériumcsoportok vizsgálatának segítségével a komplex művészeti nevelés lehetséges sikerkritériumait határozzuk meg. A Delphi többciklusos becslés első lépésében négyfokú Likert-skálán véleményezhető on-line kérdőívvel kérdeztük különböző érdekcsoportok véleményét a komplex művészeti nevelés fogalmáról és annak fejlesztő hatásairól. A kérdőív eredményei egy újabb, alapvető kritériumcsoportokat árnyaltabban értelmező, nyílt kérdéseket is tartalmazó on-line kérdőív összeállítását szolgálják, amelynek célcsoportja egy szűkebb szakmai csoport. E második on-line kérdőív eredményei konkrét sikerkritériumok megjelenítését célozzák, amely végeredményben egy szűk szakértői csoport műhelymunkájához szolgáltatnak nyersanyagot. E szakértői csoport munkájának a végeredménye a komplex művészeti nevelés legfontosabb hatásának megfogalmazása. Ezek az eredmények segítik a folytatásban az iskolával közös fejlesztő munkát, amelynek célja egy komplex művészeti nevelési-oktatási program összeállítása, és amelynek része annak iskolai kipróbálása, ezen belül a program beválmérése.

A komplex művészeti nevelés Delphi kutatás eredményei tehát végeredményben egy olyan fejlesztéshez szolgáltatnak alpanyagot, amelynek a célja, egy egész napos iskolai oktatás keretei között működő, kevésbé ismeretátadást, mint inkább összetett fejlesztő célokat szolgáló komplex művészeti nevelési program kidolgozása.

* A kutatás a TÁMOP-3.1.1-11/1-2012-0001 azonosító számú, a „XXI. századi közoktatás (fejlesztés, koordináció) – II. szakasz” elnevezésű kiemelt projekt keretében valósult meg.

A GYAKORLATI ÉLETRE NEVELÉS SIKERKRITÉRIUMAI*

LIPPAI EDIT

lippai.edit@ofi.hu

Oktatáskutató és Fejlesztő Intézet

Témakörök: Motiváció, önszabályozás; Oktatási módszerek, szakmódszertan

Kutatásunk célja egyrészt a Gyakorlati életre nevelés terület tanításával kapcsolatos sikerkritériumok feltárása volt. Ugyanakkor a korszerű nevelési-oktatási szemléletmód és módszerek bevezetésével s a változó tanári szereppel kapcsolatos szakértői attitűdöket is fel kívántuk tárni e módszer segítségével.

A kutatást a Delphi-módszer kétciklusos kérdőívvel és kétciklusos szakértői műhellyel, public Delphi szemlélettel végeztük.

Kérdőívünkben a Gyakorlati életre nevelési terület legfontosabb fejlesztési céljaira vonatkozó állításokat tettük közzé, amelyek részben a témához kapcsolódó pedagógiai szakirodalomból származtak, részben a tantárgyat tanító és kutató szakértők megállapításait összegezték.

A kérdőíveket két ütemben nagyobb szakmai és egyéb, a kérdésben érintett változatos összetételű csoport számára, hólabda-módszerrel továbbítottuk.

A kutatás eredményeként összegeztük a sikerkritériumok rendszerét. Az eredményeket háttér tanulmány és különböző szakmai publikációk formájában hoztuk nyilvánosságra.

A kutatás révén megerősítést kaphattunk azokra felvetésekre, mely szerint a Gyakorlati életre nevelés terület akkor sikeres, ha a tanulók saját tapasztalás útján történő ismeretszerzését helyezi a középpontba. Az élményközpontú tanítás során sokféle kompetencia, készség, képesség fejleszthető játékos formában és a felfedezettető tanulásban a tanulókkal együtt tervezhetünk, így a motivációjuk belsővé válik.

Kutatásunk azt célozta meg, hogy az egész napos iskola nevelési programjain belül a Gyakorlati életre nevelés területben rejlő módszertani lehetőségeket a kerettanterv teljes mértékben kibontakoztassa, és megalapozza a fejlesztési munkát, módszertani újítással segítse a változó tanárszerepeket, illetve az iskolák társadalmi szerepekre való felkészítését.

* A kutatás a TÁMOP-3.1.1-11/1-2012-0001 azonosító számú, a „XXI. századi közoktatás (fejlesztés, koordináció) – II. szakasz” elnevezésű kiemelt projekt keretében valósult meg.

MITŐL EREDMÉNYESEK AZ ÖKOISKOLÁK? – EGY DELPHI-KUTATÁS TANULSÁGAI*

NÉDER KATALIN – SALY ERIKA

neder.katalin@ofi.hu

saly.erika@ofi.hu

Oktatáskutató és Fejlesztő Intézet

Témakörök: Környezetpedagógia; Oktatási módszerek, szakmódszertan

Az ökoiskolák hatékony működését támogató nevelési-oktatási program egyrészt a fenntarthatóság pedagógiája sikerkritériumaival kapcsolatos nemzetközileg elfogadott elgondolásokra támaszkodik, másrészt lehetőséget biztosít a hazai sajátosságok érvényesülésének is. Kutatásunk során a Delphi-módszert használtunk az ökoiskolai program sikerkritériumainak meghatározásához.

A kutatás első lépéseként a területet érintő legfontosabb nemzetközi (pl. Fenntartható Fejlődés iskoláinak minőségi kritériumai ENSI-SEED, 2005) és hazai oktatáspolitikai dokumentumok és tanulmányok (pl.: Nemzeti Környezeti Nevelési Stratégia 2010, Havas 2001) tartalomelemzésének alapján egy 20 állításból álló on-line értékelőlapot alkottunk meg, mely a feltárt kulcsállításokat tartalmazta. A kulcsállításokat egy vegyes összetételű csoportnak küldtük el melyben laikusok is voltak és hólabda módszerrel terjesztettük. Az állításokat a kitöltőknek egy négy fokozatú Likert-skálán kellett értékelniük aszerint, mennyire értenek egyet az adott állítás tartalmával, megfogalmazásával. Az értékeléseket (N=40) összegeztük és az eltérő véleményeknek megfelelően újrafogalmaztuk. Második körben már szakértői levelezőlistákra küldtük ki állításainkat, ahol az értékelés mellett megjegyzéseket, kiegészítéseket is lehetett tenni az állításainkkal kapcsolatban. Az újabb értékelést (N= 58) követően kétkörös műhelymunka után pontos megfogalmazással véglegesítettük a meghatározott sikerkritériumokat. Az első műhelymunka résztvevői tizenketten voltak, a másodikon kilencen vettek részt.

A kutatás alapján megfogalmazott sikerkritériumok legfontosabb eredménye lehet, hogy az ökoiskolák nevelési-oktatási programjában a jövőben még nagyobb hangsúlyt kapnak a diákoknak a fenntarthatósággal, környezetvédelemmel kapcsolatos pozitív élményei, a tanárok módszertani lehetőségei kiszélesedjenek és a helyi közösségekkel való együttműködés megerősödjön. A sikerkritériumok segítik az iskolák ökoiskolává válását, a most meghatározott kritériumok elsősorban az iskolák pedagógiai gyakorlatához nyújtanak segítséget. A kutatás eredményei alapját képezhetik a hivatalos Ökoiskola Cím kritériumrendszer megújításának is.

* A kutatás a TÁMOP-3.1.1-11/1-2012-0001 azonosító számú, a „XXI. századi közoktatás (fejlesztés, koordináció) – II. szakasz” elnevezésű kiemelt projekt keretében valósult meg.

A KÉTCIKLUSÚ TANÁRKÉPZÉS MARGÓJÁRA – TAPASZTALATOK AZ ELEKTRONIKUS PORTFÓLIÓ TÜKRÉBEN

Elnök:

VIRÁG IRÉN

Eszterházy Károly Főiskola, Tanárképzési és Tudástechnológiai Kar

Opponens:

KIS-TÓTH LAJOS

Eszterházy Károly Főiskola, Tanárképzési és Tudástechnológiai Kar

A neveléstudományi tanári kurzusok megjelenése a portfóliókban

GAÁL GABRIELLA

Eszterházy Károly Főiskola, Tanárképzési és Tudástechnológiai Kar

A pedagógiatanár portfóliók tartalmi és formai elemzése

VINCZE BEATRIX

Eszterházy Károly Főiskola, Eötvös Loránd Tudományegyetem

A gyakorlati félév tanári portfóliói

MOGYORÓSI ZSOLT

Eszterházy Károly Főiskola, Tanárképzési és Tudástechnológiai Kar

VIRÁG IRÉN

Eszterházy Károly Főiskola, Tanárképzési és Tudástechnológiai Kar

Fogyatékos hallgatók a tanárképzésben

JÁSZI ÉVA

Eszterházy Károly Főiskola, Tanárképzési és Tudástechnológiai Kar

SZIMPÓZIUM–ÖSSZEFOGLALÓ

Témakörök: Pedagógusképzés, pedagógus pálya; Pedagógiai értékelés, minőségfejlesztés

A magyarországi tanárképzés több jelentős átalakuláson ment keresztül az utóbbi években. A kontinentális képzési hagyomány duális rendszerét 2006-tól felváltotta a bolognai folyamat által meghatározott kétciklusú tanárképzés. Hét évvel később újabb reformot él át a tanárképzés, a többciklusú képzés helyét 2013-tól az osztatlan tanárképzés veszi át.

A szimpózium e rövid életű bolognai képzési struktúra helyi tapasztalatait mutatja be az elektronikus portfóliók reflexiói alapján.

Az intézményben 26 tanári mesterszakon folyik a hallgatók képzése nappali és részesítéses formában, a kétciklusú képzés idején eddig 2046 hallgató abszolválta a tanári mesterképzésben tanulmányait. A tanárképzés kimeneti követelményei alapján a hallgatók portfólióba gyűjtik és rendezik a mesterképzés ideje alatt létrehozott elméleti, gyakorlati kurzusaik során elkészített dokumentumaikat. Helyi sajátosság a vizsgálat alapját képező elektronikus portfólió, ami lehetővé teszi a médiaintegrációt, így a szöveges tartalom és az állóképek mellett mozgókép, hang és animációk is megjeleníthetők, továbbá megosztható és feldolgozható.

A képzés tapasztalatait a portfólió objektíven keresztül mutatja be a szimpózium. A kutatásba az intézményben végzett tanár szakos hallgatók tanári portfólióit vontuk be, és elemeztük tartalmi és formai szempontok alapján.

A vizsgálat fókusza a tanárképzés pedagógiai kurzusainak tartalmi reflexióira, az egyéni összefüggő gyakorlatra és a fogyatékos hallgatókra irányul. A kutatás gyakorlati szempontból igen releváns; a vizsgálati adatok és a képzés a tapasztalatainak elemzése jelentős mértékben hozzájárul a tanárképzésünk eredményességének növeléséhez, a képzésünk színvonalának emeléséhez.

A neveléstudományi tanári kurzusok megjelenése a portfóliókban című előadás a pedagógia hagyományos témaköreit, és a diszciplínákat nem szorosan követő tárgyakat vizsgálja és elemzi a tanári portfóliókban.

A pedagógiatanár portfóliók tartalmi és formai elemzése című előadás a képzés kimeneti követelményeinek jegyében vizsgálja meg a képzés hatékonyságát és a portfólió alkalmasságát a tanárképzésben.

A gyakorlati félév tanári portfóliói című előadás a hallgatók tanári kompetenciáinak fejlődését vizsgálja a tanításon kívüli iskolai tevékenység tanári portfólióinak személyes reflexiói alapján.

Végül a Fogyatékos hallgatók a tanárképzésben előadás az intézményben tanuló regisztrált fogyatékos hallgatók reflexióit elemzi, kitér a kétciklusú képzés bevezetése óta tapasztalható jelenségekre, és a hallgatók esélyegyenlőségének megteremtése érdekében tett intézkedésekre.

A NEVELÉSTUDOMÁNYI TANÁRI KURZUSOK MEGJELENÉSE A PORTFÓLIÓKBAN

GAÁL GABRIELLA

gaalgabi@ektf.hu

Eszterházy Károly Főiskola, Tanárképzési és Tudástechnológiai Kar

Témakörök: Pedagógusképzés, pedagógus pályá; Pedagógiai értékelés, minőségfejlesztés

A közoktatás igényeinek eleget téve a neveléstudományi tanári kurzusokban megjelennek a pedagógia hagyományos témakörei: a nevelés, a pedagógiai kérdések problémátörténeti megközelítései, a tanulás-tanítás, kiegészítve iskolaszociológiával, és a diszciplínákat nem szorosan követő tárgyak: pedagógiai tervezés és értékelés, pedagógiai esetmegbeszélés és képességfejlesztés, amelyek hozzájárulnak a korszerű pedagógiai tudás elsajátításához és támogatják a képességek, attitűdök, nézetek kialakulását.

A tantárgyak közös jellemzői:

1. Gyakorlatorientáltak: egyrészt gyakorlati összefüggéseket használnak fel az ismeretek feldolgozásában, a pedagógiai vélemény alakításában, a pedagógiai képességek fejlesztésében, másrészt a gyakorlatra készítene fel.

2. A követelmények középpontjában a tanári mesterség hatékony és eredményes gyakorlásához nélkülözhetetlen kompetenciák állnak.

Az előadás keretében bemutatom, a hallgatói portfóliókban megjelenő neveléstudományi témákat, tartalmakat.

Az elemzés szempontjai:

1. Kvantitatív: mennyi dokumentum került a portfóliókba.

2. Kvalitatív elemzés keretében az alábbi kérdésekre keresem a válaszokat:

- A tanári feladatkörök mennyire széles köréből merítenek?
- Milyen dokumentumtípusok alkalmazása történik meg?
- Mennyire pontos a szaknyelv használata, a szakirodalomra alapozott érvelés?
- A megoldások, a módszerek, az eszközök mennyire változatosak, kreatívak?
- Megvalósul-e a szakmai tudás és a tanári tevékenység gyakorlatának koherenciája?
- Hogyan valósul meg a szakmai fejlődés kompetenciák alapján történő reflektív elemzése, értelmezése?

A PEDAGÓGIATANÁR PORTFÓLIÓK TARTALMI ÉS FORMAI ELEMZÉSE

VINCZE BEATRIX

vincze.beatrix@ektf.hu

Eszterházy Károly Főiskola, Eötvös Loránd Tudományegyetem

Témakörök: Pedagógusképzés, pedagógus pálya; Pedagógiai értékelés, minőségfejlesztés

Az előadás a mesterképzésben részt vett pedagógiatanár hallgatók elektronikus portfóliójának tapasztalatait mutatja be.

A 2010-13 közötti időszak hallgatói munkái, közel 120 portfólió került az e-portfolio segítségével értékelésre.

A Bologna-folyamat során bevezetett kompetencia alapú, gyakorlatorientált tanári mesterképzés kimeneti követelményeiben a hallgatóktól portfólió formájában várja el, hogy számot adjanak a képzésben szerzett elméleti és gyakorlati tudásuktól, szakmódszertani ismereteikről. Az intézmény hallgatói elektronikus rendszeren keresztül töltik fel munka és értékelési portfólióikat, amelyhez 2010-től saját értékelési szempontsört és pontozási rendszert alkalmazunk.

A mikro-kutatás célja, hogy a képzés kimeneti követelményeinek jegyében megvizsgáljuk a képzés hatékonyságát és a portfólió alkalmasságát a tanárképzésben.

Tartalmi és formai elemzés készült a feltöltött munkákról, a szaktanárok értékeléséről, a portfóliók szóbeli összefoglalójáról.

A vizsgálat során kérdőíves megkérdezés formájában sor került a hallgatói vélemények (60 fő) és az értékelő tanárok tapasztalatainak elemzésére. Rövid szóbeli interjúban nyilatkoztak a javító tanárok (10 fő) a portfóliók elemzése és a szóbeli teljesítmények alapján kialakított tapasztalataikról.

A hallgatói vélekedések és munkákat elemző szaktanárok véleménye alapján kiderült, hogy nagy technikai kihívás jelent a hallgatóknak a portfólió elkészítése, a tanároknak az elektronikus formában történő javítás. Különös tekintettel arra, hogy a mesterképzésben résztvevők többségét a levelező hallgatók adják, akik IKT-kompetenciája jelentős hiányosságokat mutat.

A hallgatók (nappali és levelezős egyaránt) kiemelték, hogy nem tartják elégendőnek a felkészítést és tájékoztatást a portfólió elkészítéséhez. Az összeállításnál különösen a kompetencia-szemléletű válogatás okoz problémát. Kevés a tudatosan felépített portfólió, a reflexió, az önreflexió. A szóbeli prezentációk túlzásúfoltak, aránytalanok, kevés szemléltető erejű kép, filmrészlet kerül bemutatásra.

Az eddigi gyakorlat és a nemzetközi tapasztalatok alapján levonható következtetés, hogy az elektronikus portfólió korszerű, időtakarékos, ökomegoldás, amely hasznosabb és praktikusabb a papíralapúnál.

A tanárképzésben a portfólió gyakorlata marad, ezért hasznosnak tartjuk a tapasztalatok továbbadását és beépítését az új képzésbe.

A jövőben figyelembe kell venni a hallgatók eltérő pedagógiai kultúráját, IKT-kompetenciáját, tanulási-tanítási stratégiáját. A tanulás egyéniesítésével differenciált képzési formákat kell biztosítani, erősíteni kell a hallgatók reflexiós készségét, az önértékelést, a tanulmányaik tudatos tervezését.

A GYAKORLATI FÉLÉV TANÁRI PORTFÓLIÓI

MOGYORÓSI ZSOLT – VIRÁG IRÉN

mogyorosizs@ektf.hu

viragi@ektf.hu

Eszterházy Károly Főiskola, Tanárképzési és Tudástechnológiai Kar

Témakörök: Pedagógusképzés, pedagógus pálya; Pedagógusképzés, pedagógus pálya

A kétciklusú tanárképzésben a mesterképzés hallgatói az utolsó, ötödik félévben összefüggő egyéni gyakorlatot teljesítenek. Ennek során megismerik az iskola társadalmi és jogszabályi környezetét, komplex oktatási-nevelési feladatrendszerét, a szakszolgálatok és szakmai szolgáltató intézmények feladatait. A tanítás mellett kötelező és választható tanításon kívüli iskolai és iskolán kívüli tevékenységeket végeznek, valamint a képzőhely által szervezett blokksemináriumokon vesznek részt.

A gyakorlat alatt végzett feladataikat dokumentálják, és az alap- és mesterképzési szakok képzési és kimeneti követelményeiről szóló, a 26/2008. (VIII.15) OKM rendelettel módosított 15/2006. (IV.3) OM rendelete értelmében tanári portfólióba rendezik. A portfólió célja, hogy egyidejűleg támogassa a hallgató tanulási folyamatát, valamint értékelje a teljesítményét. A portfólióba válogatott dokumentumok intézményenként ugyan eltérőek lehetnek, azonban mindenhol egységes követelmény, hogy megjelenjen bennük a folyamatos szakmai fejlődés. Így a válogatási szempontok között a személyes szakmai célok, a szakmai fejlődés, a tanári kompetenciák fejlődésének bemutatása kiemelten szerepel.

A kutatás célja a hallgatók tudatosan választott tanári kompetenciáinak és szakmai fejlődésének vizsgálata a tanításon kívüli iskolai tevékenység tanári portfólióinak személyes reflexiói alapján. A kutatásba a tanári portfóliót feltöltött nappali és levelező tagozaton intézményünkben végzett hallgatókat vontuk be. 2011-2012-es tanév első félévétől 160 portfóliót töltöttek fel a hallgatók, ezeket elemzi a vizsgálat. A mintavétel teljes körű. A kutatás módszere dokumentum-elemzés. A portfólióba feltöltendő dokumentumok tartalmi és formai elemzése során elsődlegesen a személyes szakmai célokra és fejlődésre, valamint a hallgatók által kiemelt tanári kompetenciákra vonatkozó narratívákra fókuszálunk.

A kutatás eredménye több tekintetben hasznosítható a tanárképzésben; egyrészt a hallgatók tanulási folyamatának támogatásában, és ezzel párhuzamosan a szakmai munkájukra való reflexiós képességeik fejlesztésében. Másrészt a tanárképzésre vonatkozó hallgatói reflexiók elemzése hozzájárul a képzésünk színvonalának emeléséhez és eredményesebbé tételéhez, továbbá a gyakorlati helyvel való szorosabb szakmai együttműködés kialakításához.

FOGYATÉKOS HALLGATÓK A TANÁRKÉPZÉSBEN

JÁSZI ÉVA

jaszieva@ektf.hu

Eszterházy Károly Főiskola, Tanárképzési és Tudástechnológiai Kar

Témakörök: Pedagógusképzés, pedagógus pálya; Pedagógusképzés, pedagógus pálya

Az együttnevelés hazai elterjedésével a felsőoktatásban, így a tanárképzésben is, öröndetes módon egyre nagyobb számban vannak jelen fogyatékos hallgatók. Az előadás – intézményünkben közel 10 évre visszatekintve, bemutatja az érintett hallgatók jellemzőit, e hallgatói csoport változásait elsősorban a fogyatékosok típusa és a szakválasztások összefüggésében. Vizsgálunk külön kitér a kétciklusú képzés bevezetése óta tapasztalható jelenségekre és a hallgatók esélyegyenlőségének megteremtése érdekében tett intézkedésekre. Az utóbbi években a fogyatékosokkal élő hallgatók körében átrendeződést tapasztalunk a képzések területén: az úgynevezett „segítő” szakok (pl. pedagógia, szociálpedagógia) és a sérült hallgatók által „hagyományosan” választott informatika mellett egyre többen választják közülük a tanárszakok valamelyikét. Ez a tendencia több kérdést is felvet, és egyúttal feladatot is megfogalmaz a képzésben részt vevő oktatók felé – ezeket is összegzi az előadás.

Kutatásunkban megszólítottuk az érintetteket is: interjúkat készítettünk különböző fogyatékosokkal élő hallgatókkal. Ezek elemzéséből megismertük a tanári pálya választásának háttérében álló motivációjukat, beszéltek tanulmányaik alatti nehézségeikről, valamint jövőbeli elképzeléseikről arra vonatkozóan, hogy különleges élethelyzetükből adódóan milyen problémákra számítanak a pedagógus pályán. Külön elemeztük a szakválasztásuk okát, és azt a jelenséget, hogy milyen mértékben fordult elő, valamint milyen okokkal magyarázták azt, ha nem léptek tovább a mesterképzésbe. Vizsgáltuk azt is, mindez megjelent-e a portfóliójukban, s ha igen, akkor annak önreflexiót tartalmazó fejezetében hogyan vallottak erről.

Az előadás a fogyatékos hallgatók érdekében, a további szükséges lépések és teendők összefoglalásával kíván gondolatébresztő lenni a tanárképzésben tevékenykedő kollégák számára.

TEMATIKUS ELŐADÁSOK

KÉT ELTÉRŐ HANGBEMELEGÍTÉSI GYAKORLAT ÖSSZEHASONLÍTÁSA

ALTORJAY TAMÁS* – CSÍKOS CSABA – OSVAY KÁROLY*****

tamas.altorjay@gmail.com

* Szegedi Tudományegyetem, Neveléstudományi Doktori Iskola

csikoscs@edpsy.u-szeged.hu

**Szegedi Tudományegyetem, Bölcsészettudományi Kar

osvay@physx.u-szeged.hu

***Szegedi Tudományegyetem, Természettudományi és Informatikai Kar

Témakörök: Művészeti nevelés, vizuális kultúra; Tehetség gondozás, speciális fejlesztés

Kutatásunkban orr és melléküregeinek bekapcsolhatóságát vizsgáljuk az énekesek magánhangzó képzésénél. A nemzetközi szakirodalomban egymásnak ellentmondó szakvélemények láttak napvilágot. (Molnár, Kerényi, Ónody, Adorján, Vennard, Sundberg, Miller, Chapman, Mürbe, Dayme). Egyes kutatók a fejcseggést csak érzetnek tartják, nem tényleges működésnek. Az érzet forrása szerintük a koponyacsont hangvezetése. A hangképzési gyakorlatban viszont az ún. fejrezonancia bekapcsolása, a hang előre-csengetése, az ún. maszka vezetése általánosan elfogadott gyakorlat. Előnyei nem vitatottak. A gyakorlati élet irányából közelítettük meg immár második nagy mérésorozattal ezt a kérdést. Ezúttal csak képzett magánénekes növendékeket vizsgáltunk. 11 hölgyet és 11 fiatalembert. Mindannyian az SZTE Zeneművészeti Kar magánénekes növendékei. Legalább 4 éves hangképzési múlttal. Két külön mérési alkalmat szerveztünk számukra. A mérések elején hangfajuknak megfelelő három eltérő hangmagasságon – mély, közepes, magas – felvettük kényelmes hangerővel, mind a kilenc magyar magánhangzót, egyenként több mint 1 másodpercig tartva. Az első alkalommal az előmérés után orr és melléküregeit bekapcsoló 20 perces skálasor következett, majd jött az előméréssel azonos utómérés. A második alkalommal – legalább két nap különbséggel – ugyanez volt a menetrend, de ezúttal a bemelegítő skálasor csak a szájüreg bekapcsolását célozta. A felvételeket SIGVIEW 2.4. programmal elemeztük, és az értékek statisztikai elemzéséhez SPSS20 használtunk. A tartott hangok első hét – még tiszta – felhangnyi szakaszát vizsgáltuk. Az eredmények azt mutatták, hogy a szájüreg bekapcsolását célzó gyakorlatok a hangnyomásra jótékonyan hatnak, de a felhangtartalomra nem. Az orr és melléküregeit bemelegítő gyakorlatok hatása felemás.

Kulcsszavak: bemelegítés, fejrezonancia, felhangok, hangnyomás

KÖZÖS ÉLETFORMA – KÖZÖS MEGÉRTÉS

ANDRÁS FERENC

andrasf2011@gmail.com

Pannon Egyetem, Modern Filológiai és Társadalomtudományi Kar

Témakörök: Társadalomtudományi oktatás; Társadalomtudományi oktatás

Amikor Jürgen Oelkers morális kommunikációként felfogott nevelésről beszél, akkor ennek előfeltevéseként egy markáns megkülönböztetést rögzíthetünk:

1) Amennyiben egyetemesen érvényesnek tartott elvekből vezethetők le a nevelés szabályai, úgy a feltétel nélkül elfogadott „jó-helyes” fogalma az adott szituációra vonatkozatható, annak megfelelően interpretálható. E felfogás lényege abban áll, hogy a „jó-helyes” mint alapvető érték nem tehető viszonylagossá, érvényessége a mindenkori nevelési szituációtól függetlenül elfogadott.

2) Morális kommunikációnak nevezhető az a szemlélet, amely a nevelés normáit nem a mindenkori nevelési szituációtól független egyetemes elvekből, hanem magukból a kommunikációs szituációkból mint kitüntetett értékforrásokból meríti. Ekkor az egyes szituációkban zajló, konszenzus-cselekvésben megnyilvánuló eseményről van szó, nem pedig egy külső elvre épülő, kötelesség-követelményként jelentkező normakövetésről.

A 2. pontban megfogalmazott pozíció kapcsán kerül előtérbe az „életforma” fogalma. A fogalom Ludwig Wittgenstein filozófiájában a „Mit kell tudnunk ahhoz, hogy értsük a nyelvi jelentéseket?” kérdés megválaszolásakor játszik kulcsszerepet. Wittgenstein nézete szerint azok a személyek értik hasonlóan-azonosan valamely nyelv kifejezéseit, akik hasonló-azonos életformát élnek. Kutatásom fókuszában annak történeti bemutatása, indoklása áll, hogy a fenti, Oelkers-féle neveléseméleti megkülönböztetés hátterében a Wittgenstein filozófiájával megjelenő új, nyelvi, kommunikációs paradigma húzódik. Amennyiben e tézis sikeresen védhető, annyiban jogosultságot jelent az új paradigma fogalmi-logikai szótárának, filozófiai örökségének leírásához, feltárásához. Meggyőződésem szerint ez a nevelésfilozófiai feladat nemcsak a kortárs hazai, hanem a nemzetközi szakma legkomolyabb kihívása, rendezetlen adóssága.

Eddigi eredményeim egyértelműen azt jelzik, hogy az életforma mint a morális fogalmak megértésének társadalmi tényezője, kiküszöbölhetetlen szerepet játszik a nyelvi-kommunikációs jelentések, s ezeken keresztül a neveléseméleti elvek meghatározásakor. Előadásomban főbb következtetéseimet, a wittgensteini filozófiára épülő paradigma mellett szóló érveimet kívánom bemutatni.

A ROMÁNIAI MAGYAR PEDAGÓGUS-TOVÁBBKÉPZÉS JELENE

ANTAL SÁNDOR

sandor.antal@gmail.com

Babes-Bolyai Tudományegyetem, Pszichológia és Neveléstudományok Kar

Témakörök: Összehasonlító pedagógia, határon túli oktatás; Oktatáspolitikai, EU oktatásügy

*„... Csak ami nincs, annak van bokra,
csak ami lesz, az a virág,
ami van, széthull darabokra.” (József A.)*

Az előadó a termékeny kétely nevében választja a József Attila-mottót. A napi gyakorlatban megtapasztalt darabokrahullás-élményt igyekszik felülírni azáltal, hogy felleltározza az amorf jelen lehetőségeit azzal a hittel, mely szerint a bokros hiány még kivirágozhat. A képes beszédet tudományközelbe hozva, azt vizsgáljuk, milyen intézményi és szakmai-professionális erőterek és szükségletek határolják be a pedagógus-továbbképzési rendszert, majd fokozatosan szűkítve a vizsgálódás körét, ismertetjük a mai romániai helyzetet, majd végül – egy empirikus kutatás előterében – a tanító- és óvodapedagógusok reflexiói, ezek értelmezése teremti meg a vizsgálat gyakorlati visszacsatolását. A tanulmány tehát, három alcímbe sűrítethetően, a következő problémaköröket vizsgálja:

- Az élethosszig tartó tanulás mint a pedagógus-továbbképzés felhajtó ereje
- Formális és non-formális továbbképzési elvárások/lehetőségek Romániában
- A továbbképzés tartalmi és szerkezeti változásai – rendeletek és pedagógusi reflexiók

Az előadás első témaköre az utóbbi évtizedek változó tanulási környezetének egyik releváns jellemzőjét, az élethosszig tartó tanulás összetett problematikáját vizsgálja, annak a természetes összefonódásnak a jegyében, amelyben az LLL-program és a pedagógus-továbbképzés egymásrautaltsága is tételezhető akár. Az áttértékelt, újrendezett tudás-összetevők vázlatos ismertetése mellett, az előadás – a tudománytalanság vállalt kockázatával – néhol értékeli is a tudás-összetevők szerkezetváltásának dinamikáját. Ugyancsak az első problémakörbe tartozik a közös Európai Felsőoktatási (erő)Térbe került magyarországi és romániai pedagógus-továbbképzés eltérő, néhol egyező sajátosságainak párhuzamba állítása. Az egyező/eltérő lehetőségek számbavételét az teszi indokolttá, hogy a romániai magyar pedagógusok non-formális továbbképzésének jelentékeny hányada kapcsolódik valamilyen módon a magyarországi rendszerhez.

A második témaegység fókuszába ezúttal a romániai továbbképzési rendszer kerül. A hazai oktatási rendszer pulzáló decentralizmusának a nyomvonalán haladva, az első altéma a minisztériumi hatáskörű rendelkezések tartalmi és stratégiai feltárására vállalkozik, majd a különböző alternatív képzések lehetőségeit mutatjuk be. Mivel, a címben jelölten, a romániai magyar továbbképzés az előadás témája, ez utóbbi – igen gazdag és szerteágazó – továbbképzési kínálatból a magyar pedagógusokat érintő továbbképzésekre szorítokunk. Mivel az ilyen irányú országos rendelkezések, a formális továbbképzések rendszere is igen gazdag és összetételében meglehetősen változó, a kevésbé formális rendszer pedig teljes egészében át sem fogható, a tanulmány sem vállalkozhat többre mint – a fellelhető adatok birtokában – kikövetkezteti a továbbképzések új erővonalait, megtalálja azokat a válaszokat, amelyeket a továbbképzési rendszer próbál adni a (pedagógus)életforma változó kihívásaira.

Az empirikus kutatásban közelképbe kerül a hazai(romániai) pedagógus-továbbképzési rendszer egy sajátos szegmense, a II. fokozati szakvizsga, amelynek tartalmi és szerkezeti változásait követjük nyomon, bevonva a vizsgálatba azon pedagógusokat, akik öt-hat évvel korábban egy teljesen más felépítésű véglegesítő vizsgán vettek részt. Ezúttal a Miniszteri Rendeletben megfogalmazott változtatások bemutatásán túl, annál nagyobb súllyal, azt igyekszünk kidomborítani, ahogyan ez a változás a pedagógusok reflexióiban megjelenik. Ennek a visszajelzésnek a vizsgálatát fontosnak tartjuk, hiszen a továbbképzésben részt vevő pedagógusok, a képzés „tárgyai” az ezt követő néhány évig cselekvő ágensei lesznek a tanulói kompetencia-alkakításnak, ezen belül az attitűdformálásnak.

A témakör elméleti, módszertani és gyakorlati vizsgálatának közvetlen „pedagógiai hasznát” abban véljük megtalálni, hogy új nézőpontokat tárhat fel intézetünk – mint formális továbbképző központ – számára a további optimalizálás útján.

MEGKÜZDÉSI KÉPESSÉGEK VIZSGÁLATA EGY KÖZÉPISKOLA DIÁKJAINAK KÖRÉBEN

APRÓ MELINDA

apmoabb@gmail.com

Szegedi Tudományegyetem, Juhász Gyula Pedagógusképző Kar

Témakörök: Szociális képességek, szociális tanulás; Motiváció, önszabályozás

Az érzelem mentális állapot, amely egy releváns eseménnyel kapcsolatban jön létre, s mozgósítja a szervezetet ezzel kapcsolatban (Oatley és Jenkins, 2001). Az érzelmek az emberi cselekvés mozgatórugói, ilyen módon kapcsolatban állnak a motivációval. Pozitív érzelmeinket igyekszünk minél gyakrabban és hosszabb ideig a fenntartani, azonban negatív érzelmeinket szívesen elkerülnénk, amennyiben ez nem sikerül, valamilyen módon meg kell küzdenünk a negatív érzelmeket tartalmazó helyzetekkel. Lazarus és Folkman (1984) állította fel a megküzdési stratégiák két fő kategóriáját, ezek a problémaközpontú és az érzelemközpontú megküzdés. Későbbi kutatások ezeket a kategóriákat finomították, ennek megfelelően vizsgálatunkban Oláh (2005) 8 faktoros modelljével dolgoztunk.

Kutatásunk 2013 májusában zajlott, egy nagyvárosi középiskola diákjai vettek részt a mérésben (N=176), 118 fiú és 58 lány, 9-13 évfolyamosok. Mérőeszközként Oláh (2005) Megküzdési Preferenciák kérdőívét használtuk, mely 80 item segítségével méri a megküzdés 8 feltételezett faktorát, kutatásunkban 0,9-es Cronbach α biztosítja állításaink megbízhatóságát. Vizsgálatunkban az alábbi hipotézisekre támaszkodtunk: (1) a nemek sajátosságaiból adódóan feltételezhető, hogy a lányok inkább a társas és érzelmi jellegű, a fiúk a problémamegoldó és feszültségkontrollra törekvő stratégiákat alkalmazzák, (2) a korosztályok eltérő stressz faktorait tekintve különbség van az alkalmazott stratégiák között, (3) a különböző képzési programok sajátos gondolkodásmódot igényelnek, ami kihat a megküzdési stratégiák alkalmazására is, (4) összefüggés van a megküzdés módja, és a tanulók társas kapcsolatainak jellemzői, valamint az élvezeti szerek használata között.

Eredményeink alapján kijelenthetjük, hogy a megküzdési módok rangsorában a problémafókuszú megküzdés áll az első helyen, az emóció kiürítés a legkevésbé preferált. A nemek között nincs szignifikáns különbség az egyes faktorok preferenciájában, ez alól kivétel a társas támasz, amit a lányok szignifikánsan többen alkalmaznak ($Z=-4,1$, $p<0,01$), ha az évfolyamok közötti különbséget nézzük, akkor ez a dimenzió az érettségiző évfolyam esetében felülreprezentált ($\chi^2=10,57$, $p<0,05$), ehhez hasonló képet mutat a belenyugvás faktora is ($\chi^2=9,9$, $p<0,05$). Az informatikai és a természettudományos területen tanulók alkalmazzák legkevésbé a társas támaszt valamint az emóció kiürítést ($\chi^2_{\text{társ}}=11,8$, $\chi^2_{\text{em}}=12,9$, $p<0,01$), azonban nekik a legkedvezőbb a feszültségkontroll ($\chi^2=20,2$, $p<0,01$), míg az önbüntetést inkább a humán szakosok alkalmazzák ($=15,9$, $p<0,01$). A tanulók 30%-a dohányzik, ők heti 1284 szál cigarettát szívnak el, 20% uk fogyaszt rendszeresen alkoholt, azonban megküzdési preferenciáik nem állnak összefüggésben ezekkel a jellemzőkkel. A társas támasz dimenziója összefügg azzal, ha a tanuló tudja, hogy számíthat valakire ($r=0,32$, $p<0,01$), valamint a feszültségkontroll faktora a barátokkal töltött idővel mutat szignifikáns korrelációt ($r=0,22$, $p<0,01$).

A MÚZEUMI TANULÁS ÚJ DIMENZIÓJA - A GYERMEKMÚZEUMOK MAGYARORSZÁGI PERSPEKTÍVÁI

ARATÓ VIJJA

arato.vilja@gmail.com

Pécsi Tudományegyetem, Felnőttképzési és Emberi Erőforrás Fejlesztési Kar

Témakörök: Alternatív pedagógiák, egyházi nevelés; Kognitív fejlődés és fejlesztés

Előadásomban egy, hazánkban még alig ismert intézménytípust, a gyermekmúzeumot mutatom be.

A gyermekmúzeum speciális módszertani újításával a lifelong learning útján való elindulás kiváló lehetőségét nyújtja. Ahogyan a nyugati szakirodalomban gyakran jellemezni szokták: egy kulturális tér jövővel, perspektívával. Ha megkésve is, de lassan hazánkban is sorban jelennek meg a gyermekmúzeumokhoz hasonló szellemiségű intézmények. Úgy vélem, ezen intézmények újszerű (múzeum)pedagógiai módszerei kétségbevonhatatlan hatást gyakorolnak a múzeumi tanulásról alkotott nézeteinkre, ez a folyamat pedig aktualitást ad a témában való elmerülésnek.

Kutatásom elméleti megalapozása során reformpedagógiai (Dewey, Montessori, Piaget), szociológiai-szociálpszichológiai (Schulze, Riesman), múzeumpedagógiai (Lord, Koltai, Vásárhelyi), és kimondottan a gyermekmúzeumok módszertanával foglalkozó művek mellett (Brodell, Pearce, Worm) a vizsgált intézmények belső anyagaira támaszkodom.

Az innovatív múzeumpedagógiai módszerek szemléltetéséhez mint jó, követendő példát a bécsi ZOOM Kindermuseumban, a kelet-európai régió egy kiemelkedően sikeres intézményében alkalmazott módszereket elemzem. Emellett rövid áttekintést adok arról, hogy milyen ilyesfajta kezdeményezések vannak Magyarországon, milyen irányba lehetne fejleszteni az intézménytípust hazánkban.

A magyarországi helyzet bemutatása után összehasonlító elemzést végzek a vizsgált magyar intézmények és az eredeti gyermekmúzeumi koncepció szerint működő intézmények között.

Mivel a gyermekmúzeum hazai kialakulása egy éppen megkezdődő folyamat, így kutatásom eredményeként nem érzem elegendőnek pusztán a jelenlegi helyzet statikus bemutatását, ezért lezárásképp SWOT analízissel mérlegelem a gyermekmúzeumok magyarországi perspektíváit.

Kutatásom eredményeként megállapítom, hogy a gyermekmúzeumokban az élményszerű tanulás a középpontban áll, nem csupán módszer, hanem az intézménytípus alapja. Az intézménytípus célja a tanulás természetessé, kellemessé, szórakoztatóvá tétele a gyerekek számára. A gyermekmúzeumok innovatív módszereik segítségével a kompetenciafejlesztésnek olyan formáját teremtik meg, amelyre az iskola keretein belül nem nyílhat lehetőség. A kiállítás aktív megélése által a múzeumlátogatás mély élményt hagy a gyerekekben, az ott elsajátított ismeretanyagok és gyakorlati tapasztalatok mélyebben rögzülnek a személyes kötődés által, így a múzeumi élményszerű tanulás kihathat az iskolai tanulásvaló viszonyukra is. A klasszikus múzeumoktól eltérő működési struktúrájukból fakadóan a gyermekmúzeumok nagyban hozzájárulnak a komplex, interdiszciplináris tanulás és gondolkodásmód kialakulásához, ezáltal pedig rendkívül jó belépési pontot jelenthetnek az egész életen át tartó tanulás folyamatába.

Kutatásom eredményeit összegezve úgy vélem a gyermekmúzeum óriási potenciállal rendelkező új, hiánypótló intézménytípus, aminek van jövője Magyarországon.

„KIBŐL LESZ A CSEREBOGÁR?” – A MÉRNÖKTANÁRI KÉPZÉST ÉS PÁLYÁT VÁLASZTÓ HALLGATÓK LONGITUDINÁLIS VIZSGÁLATA

BACSA-BÁN ANETTA

bana@mail.duf.hu

Dunaújvárosi Főiskola, Tanárképző Központ

Témakörök: Szakképzés; Pedagógusképzés, pedagógus pályára

A 2007-es McKinsey jelentés szerint a sikeres oktatási rendszerek középpontjában a tanár áll, azaz az iskolarendszer minősége a tanárok teljesítményétől függ. „Alapvető fontosságú, hogy a leendő pedagógusoknak még a képzés megkezdése előtt rendelkeznie kell bizonyos képességekkel: pl. fejlett írás-olvasási, (...) készséggel a tanulásra valamint nem utolsó sorban a tanítás vágyával, azaz motivációval, elhivatottsággal a pálya iránt.”

A kutatás célja, hogy egy longitudinális vizsgálat segítségével mutassa be és elemezze a mérnöktanár szakokon tanuló hallgatókat, gyakorló pedagógusokat, a tanári pályára készülőköt, vizsgálja meg a pedagógusi pályához és a tanársághoz fűződő viszonyukat.

A vizsgálat célcsoportjai:

- A Dunaújvárosi Főiskolán 2004-ben főiskolai mérnöktanárképzésben tanuló nappali tagozatos hallgatók és
- 2013-ban, a Mérnöktanár Master képzésben tanulók.

A vizsgálat központi kérdése: Kvantitatív módszerekkel feltárni a mérnöktanárképzésben (magyar nyelvű és MA szintű) résztvevő/részt vett hallgatókat

Jelesül valóban tanárok akarnak-e lenni azok a hallgatók, akik a tanári szakot választják, ill. az, hogy milyen motivációkkal rendelkeznek, akik mérnöktanári szakokon tanulnak.

2004-ben azt feltételeztem, hogy hallgatóink többsége nem a pedagóguspályára készül, hanem csak végső tartalék számukra a tanárként való elhelyezkedés lehetősége. Feltételeztem azt is, hogy a pedagógiai, pszichológiai tárgyakra és azok tanulására kevés időt és energiát fordítanak, ami azt eredményezi, hogy megszerzett ismereteik nem állnak össze egységes egészzé, s a tanári pályáról, hivatásról való elképzeléseik hiányosak és pontatlanok.

Míg 2013-ban azt feltételeztem, hogy a tanári pályán lévő mérnöktanárok szakunk hallgatói, akik ismereteik rendszerezése és kiegészítése miatt, valamint a végzettség megszerzésének kényesere okán tanulnak intézményünkben, s ezáltal motiváltabbak.

A kutatás fő kérdései:

1. Tudatos választás vagy sodródás eredménye a mérnöktanári pályára kerülés?
2. Mennyire kívánatos terület a tanári pálya a hagyományos mérnöktanári szakon hallgatók, illetve a mesterszakosak számára?
3. Mely tényezők függvénye a képzéshez való viszonyulás?

A kérdésfeltevésekre a következő válaszok adhatók:

1. A mérnöktanári pálya választása ugyan nagyobb arányban magyarázható a tudatossággal, de az elmúlt években a pályára sodródás is növekvő tendenciát mutat.
2. A tanári pálya kívánatos volta azon hallgatókra és végzettekre jellemző elsősorban, akik tudatosan készültek a pályára, vagy jelenleg tanári munkakörben dolgoznak és viszonylag hosszabb időt töltöttek tanárként.
3. A képzési területek értékelésére a legnagyobb hatást a pályára lépés és a pályán eltöltött idő gyakorolja.

A mérnöktanár-képzés területén, a felmérés során lehetőség nyílt a Dunaújvárosi Főiskola jelenlegi és volt mérnöktanár szakos hallgatóinak nyomon követésére, a képzési struktúra és tartalom megítélésére.

A TANULÁSI KÖRNYEZET ÉS A JÓL VÉGZETT MUNKA ÖRÖME A FELNŐTTKORI TANULÁSBAN

BALOGH ANDRÁSNÉ – BENEDEK ANDRÁS – VIDÉKINÉ REMÉNYI JUDIT

balogh.a@eik.bme.hu

benedek.a@eik.bme.hu

remenyi.j@eik.bme.hu

Budapesti Műszaki és Gazdaságtudományi Egyetem, Gazdaság- és Társadalomtudományi Kar

Témakörök: Felsőoktatás, felnőttoktatás; Elektronikus tanulási környezetek. IKT, e-learning, távoktatás

A kezdetektől a digitális tanulási környezetek hasznosságáról szóló viták egyik alapérve a környezet a hagyományosnál nagyobb hatékonysága (?) volt. Ezekben a tanuláshoz kapcsolódó és a tanulási környezet által esetlegesen kiváltott érzelmi faktor figyelmen kívül maradt. Jóllehet, a tanulás öröm faktora már a progresszív oktatási eszmék előtérbe kerülésekor a fókuszba került, majd további fontosságot kapott az egész életen át tartó tanulás eszméjének térhódításával. Kétségtelen, hogy a tanulási környezet jelentős mértékben hozzájárul a tanuláshoz kapcsolódó érzelmekhez, de az egyes generációk esetében az érzelmek forrása nem feltétlenül a tanulásnak vagy a tanulási környezetnek ugyanabban jellemzőjében keresendő. Bár vannak generációk, akik számára a számítógép bekapcsolása is traumát okozott a kezdetekben, a negatív előjel egyértelműen pozitívba csapott át információhoz jutás és a szövegalkotás könnyebbége kapcsán. (Már iskolapadban ül az a generáció is, akik számára mindez természetes, mert a WEB 2.0-án nőttek fel és játszva szoktak hozzá az atipikus tanulási környezethez.) Beszélhetünk-e örömről a tanulás kapcsán? Ha igen, pontosan mi váltja ki, és szerves részét képezi-e ez az öröm a tanulásról alkotott fogalmunknak?

Az ország legnagyobb műszaki felsőoktatási kutatóegyetemének pedagógiai tanszékén folyó nemzetközi indíttatású kutatás a fenti kérdésekre keresi a választ. Ennek érdekében magyar,

A szakirodalom (Csikszentmihályi, Wheeler, Vail), a blogok, a válaszok és a kurzus értékelési szempontok alapján összeállítottunk egy listát az örömet kiváltó jellemzőkből, és vizsgáltuk, hogy ezek milyen mértékben vannak jelen a hagyományos és a digitális tanulási környezetben. Eszerint az öröm forrása mindkét tanulási környezethez is köthető, egyik sem vethető el, lehet kizárólagos. Ennek alapján kijelölhetők azok a területek, ahol a digitális tanulási környezetnek nagyobb szerepet kellene és lehet szánni.

A kutatás eredményei és a tapasztalatok szerint bár az öröm alapvető az ember életében, a tanulás kapcsán nem mindenki tulajdonít neki azonos súlyt. Úgy tűnik, hogy a középiskolai és egyetemi tanterv- és tananyagfejlesztők, valamint a minőségbiztosításért felelős személyek számára kevésbé fontos. A kurzusmarketing hívó szónak tekinti. Fontos a kisgyerekkori tanulás foglalkozók számára, hogy ezt a gyerekek napi szinten megélhessék, majd az élethosszig tartó tanulási folyamat végén újra sikerül rátalálni az évtizedekig a racionális és prakticista tanulás világában háttérbeszorított tanulási örömről.

SZERKEZETI VÁLTOZÁS A ROMÁN KÖZOKTATÁSBAN. AZ ISKOLA-ELŐKÉSZÍTŐ OSZTÁLY, SIKERTÖRTÉNET?

BARABÁSI TÜNDE

tunde.barabasi@gmail.com
Babes-Bolyai Tudományegyetem

Témakörök: Összehasonlító pedagógia, határon túli oktatás; Pedagógiai értékelés, minőségfejlesztés

Az iskolaérettségi kritériumok feltárásának, esélyteremtő szerepének gazdag a szakirodalma, jelentősége, megvalósítási szükségessége nem vitatott. Az iskolaérettségi „létrehozásának”, az iskolaelőkészítésnek a helyszíne azonban változó lehet. Számos pozitív nemzetközi példa nyomvonalán elindulva a 2013–2013-as tanévtől kezdődően a román oktatási rendszer szerkezetében lényeges változás állt be. A korábbi óvodai oktatás részét képező iskolára való felkészítés a közoktatás első láncszemévé alakul. A változás látszólag jelentéktelen, mégis olyan oktatásszervezési és tantervi, sőt szemléletmódbeli módosulásokat igényelt, amellyel megküzdöttek a kérdésben érintettek: óvópedagógusok, tanítók, szülők.

Tavaly végzett vizsgálatunk eredményei nagyobbára az érintettek kételyeit, félelmeit rajzolták ki, az esetleges negatív hatások forrgatókönyve tárult fel, és a döntés megítélése többnyire negatív volt. Fél év gyakorlati megvalósulás után megismételtük vizsgálatainkat.

A kutatásunk célja ezúttal az volt, hogy az előkészítésben résztvevő tanítók és érintett szülők véleményét megismerjük az új oktatási fokozat szervezési és tartalmi kérdéseivel összefüggésben. Ugyanakkor szándékunk volt a gyakorlati tapasztalatok nyomán az előkészítő osztállyal kapcsolatos vélekedések módosulásának mértékét is vizsgálni. Az előkészítő osztály számára kidolgozott tantervet elemezve, az oktatás szervezésére vonatkozó előírásokat és javaslatokat tanulmányozva, azt az átfogó hipotézist fogalmaztuk meg, hogy az előkészítő osztályban zajló fejlesztő-nevelő tevékenység globális megítélése pozitív lesz, a fenntartások inkább a tanulás-szervezéssel és napirenddel kapcsolatosan jelennek meg, jórészt a szülők körében. Feltevéseink igazolására dokumentumelemzés mellett az ankét módszerét választottuk. Írásbeli kikérdezés keretében előkészítő osztályos tanítók és gyermekek szüleinek véleményét vizsgáltuk (N=153). A kérdőívvel gyűjtött adatokat interjúkkal egészítettük ki. Ezeket kiterjesztettük előkészítő tanulóira is. Az adatok feldolgozását leíró statisztikai módszerekkel és tartalomelemzéssel valósítottuk meg.

Eredményeink azt jelzik, hogy az előkészítő osztályok pedagógusai és az érintett szülők – a nehézségekre utalás mellett is – egyaránt pozitívan vélekednek az előkészítő osztályról, összességében előnyös oktatáspolitikai döntésként ítélik meg, tartalmi és oktatásszervezési dimenzióban egyaránt. A negatív vélekedések az osztatlan oktatásszervezési formába járó gyerekek szülei és főként tanítói részéről fogalmazódtak meg. A pozitív hatásokat ez a vizsgálati kategória is észleli, de a nehézségek hatványozódnak esetükben. Közel szignifikáns statisztikai különbséget ($p=0,15$) találtunk a két tanítói kategória vélekedéseiben. A vizsgálat eredményei kijelölik azokat a még optimalizálásra váró felületeket is, amelyekkel az új oktatási fokozat fejlesztő-nevelő eredményessége kiteljesedhet.

A TANÁRKÉPZÉS BELSŐ MEGÚJULÁSÁNAK LEHETŐSÉGEI ÉS KORLÁTAI

BÁRDOS JENŐ

bardos.jenoistvan@chello.hu

Eszterházy Károly Főiskola, Tanárképzési és Tudástechnológiai Kar

Témakörök: Pedagógusképzés, pedagógus pálya; Pedagógiai értékelés, minőségfejlesztés

Bár a tanárképzés rendszere az utóbbi két évtizedben a kívánatosnál gyorsabban változott, ezek a változások kívülről jövő bürokratikus kényszerek hatására jöttek létre és nem egy-egy szaktanári ágazat szerves fejlődésének eredményeképpen. Hatásuk kevésbé, vagy egyáltalán nem mért. Innováción alapuló, a magyar tanárképzés haladó hagyományaira építő szerves fejlődés kevésbé észlelhető, vagy csak elszigetelt jelenség, amely idővel elhal. Az oktatáspolitikai gyakori, nem szakszerű beavatkozása, valamint a társadalmi-gazdasági helyzet degradálta a tanári hivatást, a foglalkozás művelői fokozatosan kiszorultak az értelmiségi kategóriából, főként a nyelvtudásos és a szaktudásos korszerűsítésének hiánya miatt – vagy éppen ez irányú többleteik miatt kivonultak a professzióból, pályaelhagyókká váltak.

Jelen sorok szerzője korábbi egybevető tanárképzési vizsgálataiban a történeti fejleményeken túlmenően tipikus történeti és kortárs modelleket, illetve főként tantervi szerkezeteket, arányokat vizsgált és a gyakorlatban bevált tanárképzési modelleket teremtett. Mindeközben fény derült arra is, hogy a tanárképzésben felhasznált tudományoknak ugyan van elméleti-tudományos alapja, de a tanárképzés társadalmi praxisa nem valamilyen elméleti tudáson, hanem tapasztalati tudáson alapul.

Jelen előadásában a szerző filológiai hűséggel, a logika és a dokumentumelemző módszerek, valamint tanárképzési tapasztalata alapján azt vizsgálja, hogy miként lehet a tanárképzés tartalmát belülről gazdagítani: milyen tudástartományok integrációjára lenne szükség (a gyógypedagógiától a zenepedagógia tanulságain át az alkalmazott pszichológiáig, a nyelvpedagógiától a sporttudományokig (valamint az új tudástechnológiai alkalmazások bevezetéséig), hogy a tanítás/tanulás folyamatának fenntartói és megújítói, emberi tényezői: a tanár és a diák ismét valós, élénk emberi – gépekkel csak segített, de nem elidegenedett – interakciókban fejleszthessék kölcsönös, ugyanakkor öntökéletesítő; egymást segítő és arra reflektáló személyiségüket bármely iskolai környezetben.

Az új évezred globalizált, nemzetközivé váló kommunikációjában elkerülhetetlenül két-, illetve többnyelvűségben muszáj élni, ahol az anyanyelvünk továbbra is a gondolatok legtisztább forrását kínálja, ugyanakkor az angol még hosszú ideig a nemzetköziség záloga. A tanárjelöltek általában (a nyelvszakosokat kivéve) nem érik el a nyelvtudásnak azt a szintjét nálunk, ahol a nyelv a kutatás, továbbfejlődés, alapos tájékozódás legfontosabb eszközévé válik. A helyes információs és kommunikációs minta iskoláskori bemutatása sérül azzal, hogy a tantestületek idegen nyelv tudása hiányzik. Elérkezett a radikális változtatások ideje. A tanárképzés kétszakosságában a közvetlen szellemi csatlakozást úgy lehetne elérni az EU-n innen és túl, ha minden tanárjelölt második szakja az angol lenne – választott szakmája mellett (például: informatika-angol, kémia-angol, történelem-angol, ének-angol, magyar-angol stb.).

Kulcsszavak: tanárképzés, tanárképzési modellek, tartalmi megújulás, szaktárgyi integrációk, nemzetközileg értékelhető és hasznosítható szaktudás, megvalósíthatóság.

A PEDAGÓGIAI RÁHATÁS LEHETŐSÉGEI, KORLÁTAI AZ EGYETEMI INTEGRITÁS ÉS A CSALÁSSAL KAPCSOLATOS ATTITÚD FORMÁLÁSÁBAN

BARTA SZILVIA

barta.szilvia@arts.unideb.hu

Debreceni Egyetem, Bölcsészettudományi Kar

Témakörök: Felsőoktatás, felnőttoktatás; Tanulás, tudás

A szakirodalomban kb. egy évtizeddel ezelőttre tehető a család, tisztességtelenség témáját érintő váltás, a negatív, retrospektív, büntetés-központú értelmezések helyett az akadémiai, egyetemi integritás fogalmai kerültek előtérbe. Kutatások az 1960-as évek óta folynak a témában rendszerezett és kevésbé rendszerezett módon, ám régióink ezekből kimaradt. Továbbá, a felsőoktatás-pedagógiai kulcselemei, melyek köztudottan befolyásolják az integritással és csalással kapcsolatos attitűdöket ritkán szerepelnek egyetlen elemzésben.

Elemzésünk három elméleti megközelítésre támaszkodik. Rest négy komponensből álló erkölcsi érettség modellje, mely a szakmai személyiségek fejlesztése során is hangsúlyos. Az oktatással-tanítással foglalkozók szakmai etikája, mely kevésbé van jelen a magyarországi felsőoktatási intézményekben folyó oktatási tevékenységeket illetően. Végül az akadémiai, egyetemi integritás, mely magában foglalja a főiskolai-egyetemi tanulás-tanítás integritását az egyetemi alapértékekre épülve, s a tanteremben folyó pedagógiai tevékenységeken keresztül megvalósulva.

Kutatásunk során a család elfogadását hibás tanulási stratégiaként, s így felsőoktatás-pedagógiai problémaként értelmezzük. Arra keressük a választ, hogy a csalással és integritással kapcsolatos attitűdöket mennyiben befolyásolják a kurzusokhoz kapcsolódó hallgatói tevékenységek, az oktatókkal kialakított kapcsolatok és tőlük kapott visszajelzések, a hallgatók leterheltsége, tanulási-felkészülési stratégiái, valamint képességeikkel és teljesítményükkel kapcsolatos meggyőződése.

Elemzésünk egy 2012-ben, az ország egy határmenti régiójában készült papír-alapú, önkitöltős, kérdőíves lekérdésre épül, a mintában három ország felsőoktatási intézményeinek hallgatói szerepelnek (N=2700). Az alkalmazott mérőeszközök magas megbízhatóságú, érvényes és sztenderdizált skálák. Az alapvető leíró statisztikai elemzéseken túl a skálákból többváltozós faktorelemzésekkel indexeket készítettünk, melyeket lineáris regressziós elemzésben vizsgáltunk tovább.

Eredményeink azt mutatják, hogy a különböző csalástípusokra eltérő pedagógiai tényezők vannak hatással. A súlyosabb, külföldi intézményekben kizárással járó és a vizsga helyzetekben előforduló csalást a tanulási képességek és a felkészülés minősége, a fokozottabb leterheltség, valamint kurzusokhoz kapcsolódó gyakori, egyéni tevékenységek csökkentik, ám eltérő mértékben és mintázatokban. Az erkölcsi értékeket, integritást képviselő összevont mutatóra az órákon történő fokozott részvétel, illetve az első alkalommal sikeresen letett vizsgák száma hat pozitívan. A szakirodalmi megállapításokkal és korábbi kutatási eredményekkel ellentétben azonban a mintában az oktatói visszajelzés, kapcsolattartás egyik csalástípus esetében sem hat csökkentő tényezőként, hanem éppen ellenkező hatást fejt ki. Ez azonban komoly üzenetet hordoz az oktatói visszajelzéseket, illetve a felsőoktatási pedagógiai munka megtervezését, lebonyolítását illetően.

A TANÁRI PREZENTÁCIÓ KÉRDÉSEI A KÖZÉPISKOLAI TÖRTÉNELEMOKTATÁSBAN

BARTÓK BÉLA

bbela@ektf.hu

Eszterházy Károly Főiskola, Bölcsészettudományi Kar

Témakörök: Társadalomtudományi oktatás; Pedagógusképzés, pedagógus pálya

Az utóbbi 10 évben a Microsoft Office Power Point programja viharos gyorsasággal elterjedt a közoktatás minden szintjén. A történelemoktatásban (is) szinte korlátozás nélkül használják a tanárok a multimédia különböző lehetőségeit. A főiskolai hallgatók és a középiskolai tanulók sokszor tapasztaltabbak és képzettebbek, jobban eligazodnak az informatikai és kommunikációs technológiákban, ami vagy konfliktusokhoz vezet vagy szabályozatlan és a didaktikai elveket figyelmen kívül hagyó felhasználást jelent.

A kérdésnek alig van szakirodalmi háttere, mert sokan csak technikai kérdésnek tekintik a prezentációkészítést, és kevésbé veszik figyelembe, hogy a szemléltetés nem öncél hanem a tanári munka eszköze. A kutatás bázisát az a több száz (317) prezentáció alkotta, amelyeket az elmúlt 6 évben a nappalis és levelező történelem tanári szakos hallgatók előbb a régi rendszerű majd a tanári mesterképzés során adtak be a gyakorlati képzés követelményeként. Megvizsgáltuk a különböző óratervekhez, tananyagokhoz készített bemutatókat, csoportosítottuk őket, rendszereztük jellemzőiket, értékeiket és hibáikat, hogy ezekből a tapasztalatokból kiindulva kezdjük el az újabb módszertani képzésben a történelemórai prezentáció készítés oktatását. Arra voltunk kíváncsiak, hogyan hatott szemléletformálásunk az évek során a főiskolai hallgatókra az órai prezentációkészítés során, mennyire volt eredményes a gyakorlati képzés ezen a téren.

A történelemtanítás módszertana tantárgy oktatása során fontosnak tartjuk, hogy a leendő történelemtanárok ne csak a prezentációkészítés technikai hátterével legyenek tisztában, hanem ismerjék meg és sajátítsák el a szakszerű vizuális szemléltetés elméleti szabályait. Az egyéb régi szemléltető eszközök alkalmazási elveinek nagy részét be kell építenünk a legmodernebb módszerekbe. Így remélhetőleg a megszüntetve megőrzött történelemtanítási hagyomány képes lesz még szemléletesebbé és eredményesebbé tenni a tantárgy tanítását.

IKT ESZKÖZÖK, DIGITÁLIS TANANYAGOK, MŰVELTSÉGI TERÜLETEK A PEDAGÓGUSOK SZEMÉVEL

BEDŐ ANDREA

andreabedo@gmail.com

Szegedi Tudományegyetem, Neveléstudományi Doktori Iskola

Témakörök: Elektronikus tanulási környezetek. IKT, e-learning, távoktatás; Oktatási módszerek, szakmódszertan

Kutatásunkban az oktatási rendszer kulcsszereplőit, a pedagógusokat vizsgáltam a digitális tartalmak és a felhasználásukra vonatkozó IKT-s és hozzájuk kapcsolódó módszertani ismereteik, illetve a rendelkezésükre álló erőforrások, eszközök és az azokhoz való hozzáférésük tükrében.

A digitális taneszközök fejlesztése csak akkor térül meg, ha azokat a pedagógusok felhaszná-
ják, ezért a kutatásunk célja is arra irányul, hogy mérjük fel a jelen pedagógusait, milyen elvárása-
ik vannak a digitális taneszközökkel, tananyagokkal szemben, mely területeken érzik hiányát, hol
szükséges számukra még a hazai elvárásoknak megfelelő tartalomfejlesztés, és milyen interaktivi-
tást várnak el az új tananyagoktól, hogy a diákjaik számára versenyképes tudást biztosítsanak.

A minta forrása: egy 5100 fős pedagógus panel, az online méréseket témakörönként (válto-
zónként) részenként végezve a minta elemszámai a kutatási részenként eltérőek voltak:

- IKT eszközök változó esetén: 626 fő
- Digitális tananyagokról: 120 fő
- Műveltségi területek: 197 fő
- IKT eszközök használata: 81 fő, illetve
- egy papír alapú kérdőív, ahol 501 fő töltötte ki a kérdőívet.

Az adatfelvételnél a lehető legtöbb esetben a szabadszavas választást preferáltuk, ahol nem csak egy általános adathoz jutottunk, hanem pontosan meg tudtuk határozni, hogy milyen igényekkel lépnek fel a jelenlegi internetet ismerő és önképzésre is használó pedagógusok a tanulási környezetekkel kapcsolatban, hogyan tudnak ehhez alkalmazkodni, milyen elvárásaik vannak az új környezeteket és a digitális tartalmakat illetően.

A digitális tananyagok fejlesztése folyamatosan zajlik pályázati keretektől, fontos tehát látni, hol tartanak a pedagógusok, mire van valóban igényük a változó környezetben, s milyen típusú tananyagok kerülnek a tanórákon felhasználásra.

A CIGÁNY ÉS NEM CIGÁNY KISISKOLÁSOK ERKÖLCSI FOGALOMISMERETÉNEK VIZSGÁLATA MÉRÉSES MÓDSZEREK SEGÍTSÉGÉVEL

BENCÉNÉ FEKETE ANDREA – KULCSÁR EDIT – ORSÓS RENÁTA

fekete.andrea@ke.hu

Kaposvári Egyetem, Pedagógiai Kar

Témakörök: Hátrányos helyzet, kisebbségi oktatás; Alternatív pedagógiák, egyházi nevelés

Kutatásunk témájával a 9–10 éves cigány és nem cigány tanulók erkölcsi fogalomismeretének vizsgálatát választottuk, mivel társadalmunkban a hagyományos értékeket képző normák fellazultak, embertársaink gyakran nem várt, vagy szélsőséges magatartást tanúsítanak. Az empirikus vizsgálat célja, hogy az eredmények segítségével ráirányítsuk a figyelmet a gyermekek körében felmerülő erkölcsi problémákra. Bemutatjuk a cigány és nem cigány, valamint a vallásos nevelésben részesülő tanulók körében az erkölcsi nevelés jelenlegi helyzetét, eredményeit és hiányosságait.

Kutatásunk célja, hogy reális képet kapjunk a cigány tanulók erkölcsi-társadalmi arculatának jellemzőiről, és mindezek birtokában megjelölhessük az erkölcsi nevelés továbbfejlesztésének lehetőségeit, módszereit.

A 2010–12-ben folyó empirikus kutatás során a kérdőívet 100 cigány és 100 nem cigány negyedik osztályos tanuló töltötte ki. A minta azért ebből a korosztályból került ki, mert ez a csoport már fokozatosan kezd önállóan gondolkodni, de még erősen a felnőttek befolyása alatt áll. Kerestük a választ arra a kérdésre is, hogy vajon a pedagógiai hatás és a mért eredmény szinkronban van-e egymással.

Feltételeztük, hogy a cigány tanulók ugyanolyan fogalomismerettel rendelkeznek, mint a nem cigány családból származó iskolatársaik, még akkor is, ha a társadalom előítéletes és ezt nem így ítéli meg. Valószínűsíthető, hogy a hívő és a nem hívő családok gyermekei eltérő ismeretekkel rendelkeznek.

A kutatás első szakaszában az alsó tagozatos olvasó- és környezetismeret könyveket tanulmányoztuk, majd összegyűjtöttünk minden olyan fogalmat, amely az erkölccsel kapcsolatba hozható. Az első kérdőív 50 erkölcsi kifejezést tartalmazott abc-rendben, melyek közül ki kellett választani azt a 10 erkölcsi fogalmat, amelyet a legfontosabbnak, követendőnek tartanak. A rendelkezésünkre álló adatok alapján mennyiségi sort állítottunk fel. A kapott eredmények alapján összehasonlítottuk a mennyiségi sorokat, amelyeket a cigány és nem cigány, valamint a vallásos és nem vallásos nevelésben részülő gyermekek válaszainak kiértékelésekor jöttek létre. Láthatuk, hogy az etnikai hovatartozás alapján nem, vallás alapján azonban mutatkozott szignifikáns eltérés a gyerekek válaszai között.

Az empirikus kutatás második szakaszában kérdőív segítségével azt vizsgáltuk, hogy az iskolások valóban ismerik-e ezeknek a fogalmaknak a jelentését, illetve tudatosan alkalmazzák-e a mindennapi életben. Megtudtuk, hogy a gyerekek származása és fogalomismerete között nincsen korreláció; míg az, hogy valaki vallásos családból származik, nagymértékben meghatározza az általa ismert kifejezések körét. Végül pedig a kutatásunk eredménye tükrében javaslatot teszünk arra, hogy a hit és erkölcsstan, valamint az etika órákon mit kellene tenni, milyen módszerek alkalmazása válik szükségessé ahhoz, hogy az iskolában folyó nevelőmunka eredményesebb legyen.

AZ 5 SZIMBÓLUM RAJZI FELADATSOR EREDMÉNYESSÉGÉNEK VIZSGÁLATA

BERGMANN JUDIT

judit.bergmann@gmail.com

Eötvös Loránd Tudományegyetem, Neveléstudományi Doktori Iskola

Témakörök: Művészeti nevelés, vizuális kultúra; Személyiségfejlődés és -fejlesztés

Kutatásom az 5 szimbólum saját fejlesztésű rajzi feladatsor kidolgozását és ezzel az új eszközzel általános iskola 8. osztályos tanulóiak rajzi jellemzőinek vizsgálatát tűzte ki célul. Ez a célzottan pedagógiai használatra szánt projektív rajzi feladatsor megadott szimbólumokat ábrázoltat vizuálisan. (hajó, ház, szív, fa és szabadon választott szimbólum) Feltételezésem szerint e szimbólumok vizuális ábrázolása alkalmas az énkép kifejezésére, valamint a rajzolás, megjelenítés folyamatán keresztül elősegítik a belső érzelmi és gondolati tartalmak tudatosulását és rendezését. A pszichológia és pedagógia kapcsolódási pontjaként a projektív rajzok nevelési folyamatban való használatának kereteit és lehetőségeit vizsgálom. Előadásomban röviden ismertetem a feladatsor elméleti háttérét a következő szempontok alapján: elsőként bemutatom a kép, vagyis a tanulók által készített rajz szerepét mint a nonverbális kommunikáció egy eszközét. A verbális és nonverbális kommunikáció nevelési folyamatban betöltött szerepéhez kapcsolódva kitérek a szociális és személyes kompetencia felmérésének kérdésére. Áttekintem a vizuális szimbólumhasználat és értelmezés lehetőségeit. Az elméleti háttér ismertetése mellett bemutatom az általam fejlesztett feladatsor rajzelemzési szempontsorát (tartalmi és formai elemzés, pedagógiai használhatóság kérdései) valamint az egyes rajzi jegyek és tartalmi jellemzők összefüggéseit. Beszámolok pilot – kutatásom eredményeiről. Bemutatom a pilot – kutatás során 60 tanulóval felvett 5-szimbólum rajzi feladatsor valamint a már validált Vizuális Narratív rajzi teszt (Brent Vilson) és a Képességek és Nehézségek Kérdőív (Robert Goodman) eredményeit összehasonlító statisztikai elemzéseket. Előadásomat saját gyűjtésű rajzokkal illusztrálom.

A FOGYATÉKOSSÁG ÉRTELMEZÉSE AZ ISZLÁM VALLÁSI ELŐÍRÁSAI SZERINT

BERZSENYI EMESE

emese@berzsenyi.com

Eötvös Loránd Tudományegyetem, Pedagógiai és Pszichológiai Kar, Neveléstudományi Doktori Iskola

Témakörök: Gyógypedagógia, sajátos nevelési igények; Hátrányos helyzet, kisebbségi oktatás

Kutatásaim témája a nők, a gyermekek és a fogyatékoság társadalmi megítélése a nagy világvallások történetében, és az ebből levonható konzekvenciák a fogyatékkal élők gondozására, nevelésére vonatkozóan. Ezen belül is legrészletesebben az iszlám világgal és muszlim vallással foglalkozom, mivel napjaink egy fontos, de csak felszínesen ismert – és jelentősen félreértett – kérdéséről van szó.

Előadásomban ismertetem mindazokat az előírásokat, szabályokat és elveket, melyeket iszlám vallás eredeti tanítása szerint, azaz politikai hatásoktól és gazdasági befolyásoktól mentesen immáron tizennégy évszázada képvisel. Bár hazánkban még nem érezzük jelentősnek az iszlám vallási közösségek jelenlétét, mégis sok oktatási intézményben találkozhatunk muszlim, vallásukat gyakorló diákokkal. Európa nyugati országaiban ez a probléma – már napjainkban is – lényegesen hangsúlyosabb.

Az iszlámvallás testkultúrához való viszonya nem egyedül álló, megjelenik a zsidóság törvényeiben, bizonyos keresztény felekezetek (Új Vallási Mozgalmak) tanításaiban és nyomaiban az etnikai kisebbségek viselkedési mintáiban is. Ezért ennek vizsgálata egy olyan szemléletet tár elénk, mely a közel-kelet magas kultúráinak hagyományain, változatlan formában őrizhette meg tanítását egészen napjainkig. A fogyatékoság értelmezése és kezelése, társadalmi elfogadása pedig megvilágítja számunkra az iszlám magasan fejlett társadalmi szintjét már a VII. században. Természetesen ennek elemzésénél a különböző civilizációk és kultúrák eltérő történelmi gyakorlatával is számolnunk kell, és felül kell vizsgálnunk a tévesen kialakított erről szóló társadalmi ítéletet az egész iszlám civilizációra és a vallásra vonatkozóan.

A globalizáció egész világunkat érintő elterjedésével óhatatlanul változnak életkörülményeink, és ezzel együtt társadalmi életformáink is. A megértés, az elfogadás feltétele a békés egymás mellett élésnek, ennek alapjait viszont csak az ismeretek által megszerzett tudás teheti lehetővé.

A hagyományaihoz vallási okokból is jobban ragaszkodó iszlám civilizáció integrálja, tanulmányozza a modern fejlődést, de a megoldást önmagára vonatkozóan az iszlámban kívánja megtalálni. Összehangolva ezzel sajátos módon az új és régi, a hagyományos és a modern környezetet egy olyan világban, mely történelme során – ontológiai távlatokban értelmezve – mindenkor nagyra értékelte a tanulást, az emberi tudást és a tudós emberek személyét.

JOHANN FRIEDRICH HERBART PEDAGÓGIÁJÁNAK RECEPCIÓJA A XX. SZÁZADBAN

BICSÁK ZSANETT ÁGNES

bicsakzsanett@gmail.com

Nyíregyházi Főiskola, Pedagógusképző Kar

Témakörök: Neveléstörténet, reformpedagógia; Alternatív pedagógiák, egyházi nevelés

Jelen előadás kérdésfeltevése arra irányul, hogy vajon milyen fogadtatások jellemezték a XX. század során Johann Friedrich Herbart pedagógiáját, illetve a megítéléseket követően ma milyen aspektusból lehet releváns a herbarti pedagógia?

Kiindulva abból, hogy a kijelölt időszakban (és azóta is) Herbartnak csak egy művét fordították le (Johann Friedrich Herbart: Pedagógiai előadások vázlata, Budapest, A „kisdednevelés” kiadása, 1932.) és a témában is csupán egy kismonográfia (Dénes Magda: Johann Friedrich Herbart pedagógiája, Budapest, Tankönyvkiadó, 1979.) jelent meg, ezért alapvetően tankönyvi szövegekre, egyetemi jegyzetek leírásait vizsgálom. A tankönyvi szövegek segítségével a recepció korszakolható, sőt, a nemzetközi tendenciáknak megfeleltethető. Mivel a XXI. században hazánkban kevésbé kutatott téma a herbarti életmű és pedagógiai rendszer, ezért előadásom során a hazai recepció bemutatásán túl ismertetem egy nemzetközi fórum aktuális kutatási kérdéseit, eredményeit. (Ennek bázisául az Internationale Herbart Gesellschaft kiadott tanulmánykötetei szolgálnak.) Az elemzés során kimutatható, hogy míg a magyar nyelvű kritikai leírások inkább a herbarti pedagógia hatástörténetére helyezik a hangsúlyt, addig a XX. század végén a német nyelvű kutatók érdeklődése a problémátörténeti megközelítés felé halad. Az előadás első felében a tankönyvelemzések eredményeit mutatom be, míg a második felében az összehasonlító vizsgálat következtetéseit vonom le. A nemzetközi eredmények kijelölhetik a hazai kutatás aktuális feladatait, melyek megítélésem szerint visszakapcsolhatók a 2001-ben megrendezett Országos Neveléstudományi Konferencia Herbart-szimposium előadóinak (Németh András, Pukánszky Béla, Mikonya György, Brezsnyánszky László, Kiss Endre) eredményeihez, valamint további inspirációt nyújthatnak a téma kutatásához.

A KÖZÖSSÉGI SZOLGÁLAT ÉS A LIFE LONG LEARNING KAPCSOLATA*

BODÓ MÁRTON

bodo.marton@ofi.hu

Oktatáskutató és Fejlesztő Intézet

Témakörök: Alternatív pedagógiák, egyházi nevelés; Személyiségfejlődés és -fejlesztés

A life long learning fogalma magában foglal minden tanulást, művelődést, ismeret- és tapasztalatszerzést, amely az óvodás kortól a felsőoktatáson át egészen életünk végéig történik. Célja alapvetően a kulcskompetenciák és alapkészségek, képességek kialakítására, megszerzésére irányul az együttműködés készségének elsajátítása, fejlesztése mellett.

Az érettségi szabályozása is lényegesen érinti a képességek, készségek, attitűdök kialakulását, a pályaeorientációt, hiszen a vizsga eredményei szolgálnak a felsőoktatásba való belépésre. A vizsgarendszer új eleme, amely befolyásolhatja a kulcskompetenciák kialakulását az érettségi vizsga megkezdésének előfeltétele, hogy a tanuló legalább 50 óra közösségi szolgálatot végezzen.

Bár a szabályozás 2012. szeptember 1-jén lépett életbe, mégis a magyar iskolarendszerben van kb. 200 iskola, melynek van némi tapasztalata a közösségi szolgálatról vagy, mert ilyen tevékenységet tartalmaz pedagógiai programja vagy, mert pályázati úton szerzett támogatást a 2010/2011-es tanévben 1 féléven át a közösségi szolgálat kipróbálására.

A tapasztalatokkal rendelkező iskolák szerint az iskolában kevésbé motivált diákok a közösségi szolgálatban megtalálják a helyüket. Ez a tevékenység lehetőséget ad olyan kompetenciák fejlesztésére, amelyre nincs mód az iskola falai között szociális és állampolgári kompetenciák; kezdeményező-készség és vállalkozói kompetencia; kulturális tudatosság és kifejező-készség. A kompetenciák fejlesztése mellett a pályaeorientációban is fontos lehet a tanulóknak az 50 órás iskolai közösségi szolgálat. Ugyanakkor mindezt tanárok mondják, de elemzése még nem született meg a kérdésnek.

Mindezek alapján a következő területre terjed ki az előadás alapjául szolgáló tartalomelemzésem:

Az országos TÁRS- pályázat nyertes 148 iskola 2011-ben megvalósított programjai beszámolóinak elemzése. A pályázat egyedüli módon a közösségi szolgálat megszervezésére adott lehetőséget 30 órás keretben. Milyen szempontok jelennek meg a diákok, pedagógusok és fogadó intézmények beszámolóiban. (A pályázók hozzájárultak anyagaik felhasználásához, így ez nem vet fel jogi problémát, de ilyen megközelítésű elemzése nem történt meg az anyagnak.) Az elemzés segíthet abban, hogy milyen célokat tudnak az iskolák megvalósítani a továbbiakban, illetve képet adhat a tanórán kívüli tevékenység első országos tapasztalatairól. A beszámolók elemzési eredményeit vettem össze három különböző típusú oktatási-nevelési intézmény tapasztalataival, ahol már évtizedes ismeret halmozódott fel a közösségi szolgálat típusú tevékenységekre vonatkozóan. Az összehasonlító elemzés alkalmas arra, hogy rávilágítson a korábbi tevékenységek és a most bevezetésre kerülő iskolai közösségi szolgálat közti különbségekre. A két hagyomány értékeire és pedagógiai felfogásbeli különbségeire.

* A kutatás a TÁMOP-3.1.1-11/1-2012-0001 azonosító számú, a „XXI. századi közoktatás (fejlesztés, koordináció) – II. szakasz” elnevezésű kiemelt projekt keretében valósult meg.

EGY ELMÉLETI MODELL KIPRÓBÁLÁSA A SZÖVEGESFELADAT- MEGOLDÓ KÉPESSÉG MÉRÉSÉRE

BOGÁTHNÉ ERDŐDI JUDIT

bejudit@pszk.nyme.hu

Nyugat-magyarországi Egyetem Regionális Pedagógiai Szolgáltató és Kutató Központ, Eszterházy
Károly Főiskola Neveléstudományi Doktori Iskola

Témakörök: Pedagógiai értékelés, minőségfejlesztés; Elektronikus tanulási környezetek.
IKT, e-learning, távoktatás

A bemutatni kívánt empirikus vizsgálat egy tágabb ívű kutatás részét képezi, amely az online adaptív értékelés alkalmazásával az egyéni képességfejlesztést kívánja támogatni az általános iskolákban, s technológiájával és pedagógiai modelljével pedig újfajta szemléletet közvetíteni a pedagógiai értékelés területén. Bár az adaptív tesztelés alapelveit több évtizede alkalmazzák, következetes gyakorlati megvalósítását a számítógép használata tette lehetővé, ezért szélesebb körű kipróbálására is csak az utóbbi években kerülhet sor. (Molnár, 2010)

A kutatást megelőzi egy online feladatbank kidolgozása a szöveges-feladatmegoldó képesség fejlesztésére, amely 5. évfolyamos általános iskolások reprezentatív mintáján kerülne összetett kétcsoportos kísérlet keretében alkalmazásra.

A kutatás arra a problémára keresi a választ, hogy milyen összefüggések mutathatók ki a tanulók matematikai szövegesfeladat-megoldó képességének fejlettsége és az online adaptív értékelés rendszeres alkalmazása között, s az alábbi hipotézisek bizonyítását célozza. Azoknál a tanulóknál, akiknek a körében az online adaptív értékelést alkalmazzák a képesség fejlesztésében, a szöveges feladatok-teszten elért összteljesítményük jobb. Az online adaptív értékelés alkalmazásával a matematikai szövegesfeladat-megoldó képességének fejlesztésében nő a tanulók ezen képességének színvonala. Az online adaptív értékelés rendszeres alkalmazásával a tanulók tanulási motivációja nő.

Az előadás felvázol egy értelmezési keretet a szövegesfeladat-megoldó képesség mérése céljából, amely majd a felvázolt kutatást és azt megalapozó fejlesztés alapjául szolgálhat. Bevezetésként összefoglalja a kognitív kompetencia összetett képességének (Nagy, 2001) összetevőit is, majd áttekinti ennek a képesség mérésének papíralapú tapasztalatait (Nagy és Csáki, 1976; Csapó és Vidákovich, 1998; Kelemen, Csíkos és Steklács, 2005) és nehézségeit.

Pólya György (2000) általános megoldási sémájának, Lénárd Ferenc (1987) pszichológiai szempontú megközelítésének, Kintsch és Greeno (1985) számítógépes analógiájának, valamint Mayer és Hegarty (1998) problémareprezentációs stratégiájának, és Schoenfeld résztvekenységének szintézise alapján egy általános elméleti modellt dolgoztunk ki, amely megfelelő bázisként szolgálhat a szövegesfeladat-megoldó képesség online méréshez.

2012 őszétől az elméleti modell alapján egy munkacsoportban feladatlapokat fejlesztettünk ki a szöveges feladatok megoldásának mérésére. Az 5. évfolyamos tanulók számára készített mérőeszközök kísérleti tesztelésére 2013 májusában kerül sor. A nyugat-dunántúli 300 fős megyei mintán kipróbálásra kerülő mérőeszközök feldolgozása után az adatelemzés során az általános modell mérésének koncepcióját vizsgáljuk, s a tesztelés tapasztalatai alapján javítjuk, továbbfejlesztjük modellünket.

KOMPLEXEN MEGVÁLTOZOTT TANULÁSI KÖRNYEZET – KEVESEBB KORAI ISKOLAEELHAGYÓ: A DOBBANTÓ PROGRAM

BOGNÁR MÁRIA

bognar.maria@fszk.hu

Fogyatékos Személyek Esélyegyenlőségéért Közhasznú Nonprofit Kft.

Témakörök: Oktatási módszerek, szakmódszertan; Oktatáspolitikai, EU oktatásügy

Az előadás az ország 15 szakiskolájában megvalósult programot, annak értékelt tapasztalatait mutatja be. Az alapvetően top-down típusú fejlesztés kiinduló hipotézise szerint az oktatásban alulteljesítő, tanulási motivációjukat veszített, az iskolától elidegenedett, az oktatásból esetleg ki is maradt 15-25 éves fiatalok egy egy tanévnyi, teljes egészében megváltozott tanulási környezetben kínált program eredményeként visszavezethetők a többségi oktatásba vagy a munka világa felé. A komplexen megváltozott tanulási környezet elemei: a tanulás fizikai környezete, a tanulás szervezeti keretei, a tanulás tartalma, a tanulószervezés módjai és a mindezek szemléletét meghatározó személyközpontú pedagógia.

A fejlesztés további kiinduló feltételezése szerint a tanulási környezet komplex változása csak akkor következik be, ha az abban mozgó pedagógusok valóban élni tudnak az új környezet kínálta valamennyi lehetőséggel. Szükséges, hogy szakmailag biztonságban érezzék magukat, és nemcsak ők, hanem a befogadó szervezet is megfelelően felkészült legyen, bizalmat, adekvát kihívásokat és támogatást kapjanak. Lehetőséget kapjanak arra, hogy az elvárt változásokat kis lépések folyamatában tegyék meg, valamint a személyes és a szervezeti szükségleteikhez igazított folyamatos támasz is biztosított legyen a számukra.

A program eredményes megvalósulásához a több szintű és szempontú folyamatos visszacsatolás, értékelés is hozzájárult. Pedagógus reflexiók, rendszeres önértékelés, külső értékelés, és a programból kikerült fiatalok egy éves követése alapján a kiinduló feltételezések tényekre alapozva igazolódtak, illetőleg a továbbfejlesztéshez szükséges további adalékokkal szolgáltak. A programról az OECD Innovatív Learning Environments kutatása is esettanulmányt készítettett.

AZ ÚJ ISKOLA TANULÁSI KÖRNYEZETE KENYERES ELEMÉR VIZSGÁLATAI NYOMÁN

BOHONYA RÉKA

bohonyar@gmail.com

Pécsi Tudományegyetem, Bölcsészettudományi Kar, Oktatás és Társadalom Neveléstudományi
Doktori Iskola

Témakörök: Neveléstörténet, reformpedagógia; Alternatív pedagógiák, egyházi nevelés

Kenyeres Elemér (1891–1933) a XX. század első felében a pedagógiai szakmai élet aktív résztvevője, a gyermektanulmány kiváló hazai művelője volt, feladatának tekintette az új nevelés elveinek megismertetését.

A neveléstörténeti előadás elsődleges célja az új iskola tanulási környezetének bemutatása Kenyeres Elemér megfigyelései, vizsgálatai, elgondolásai nyomán. Az előadás során külön hangsúlyt helyezünk a Montessori intézményekben folyó nevelés környezeti hátterére, rávilágítunk annak jelentőségére.

Kenyeres a genfi egyetemen folytatott tanulmányai során pedagógiai ismereteit bővítette, megismerkedett az egyre nagyobb méreteket öltő új nevelés alapelveivel és képviselőivel (Claparède, Piaget, Bovet), betekintést nyert a reformpedagógiai mozgalmakba.

Szemügyre vette a „Kicsinyek Házát”, valamint az ott folyó pedagógia munkát, a tanulási környezet aktív megfigyelője lett, amelyről beszámolót is készített. Montessori új nevelési tanai felé már pedagógiai munkássága kezdetén intenzív érdeklődéssel fordult.

Az előadás során értelmező elemzésre törekszünk, amelynek forrásait a hazai szaksajtóban megjelent dokumentumok képezik: Kenyeres Elemér „Genfi levelek” című cikksorozata, „Az új iskola és pedagógiája” című beszámolója, Maria Montessori „Módszerem Kézikönyve” című munkájának Kenyeres Elemér által írt előszava, Imre Sándor „Kenyeres Elemér munkássága” című megemlékezése, valamint Kiss József „Kenyeres Elemér és a Montessori-módszer” című írása.

Kenyeres a nevelés alapjának tekintette a fejlődést, a gyermeki fejlődés elsődlegességét. Jelentős szerepet tulajdonított ezen folyamatban a gyermek önállóságának, a szabadság örömeinek, a környezet gyermeki világának, valamint a nevelő passzivitásának. Elképzelése szerint az új nevelés egyik alappillére, hogy a nevelő lehetőséget ad a gyermek képességeinek kibontakoztatására, természetesen a megfelelő tanulási és megismerési környezet megteremtésével.

A neveléstörténeti kutatás várható eredményei közé soroljuk az új iskola tanulási környezetének bemutatását Kenyeres Elemér megfigyelései és vizsgálatai nyomán.

KÖZÉP- ÉS ÁLTALÁNOS ISKOLAI DIÁKOK MOZGÓKÉPÉRTÉSI STRATÉGIÁI – EGY KUTATÁS NEMZETKÖZI BEÁGYAZOTTSÁGA

BORBÁS LÁSZLÓ

blac@ektf.hu

Eszterházy Károly Főiskola, Tanárképzési és Tudástechnológiai Kar

Témakörök: Elektronikus tanulási környezetek. IKT, e-learning, távoktatás; Elektronikus tanulási környezetek. IKT, e-learning, távoktatás

Kulcsszavak: IKT-pedagógia, médiaműveltség, mozgóképértési stratégiák.

Az előadásban ismertetett kutatás: minta, módszer, koncepció, célok, előképek. Az elmúlt év őszén és ez év tavaszán kérdőíves kutatást végeztünk, amelynek célja az volt, hogy a közép- és általános iskolai diákok mozgóképértési stratégiáját megvizsgálja.

A kutatást megelőzően, nemzetközi mozgóképértési szakirodalmi tanulmányok feltárását, különböző kutatások eredményeit összegeztem. Sok kutatás irányul az iskoláskorúak médiafogyasztási szokásaira, számos tanulmány vizsgálja a médiahasználat kérdéseit.

A mi vizsgálatunk során összesen 11 településen, 16 iskolát és 597 tanulót kérdeztünk. Kutatásunk főcélja volt a diákok szövegértési eljárásainak felmérése, ahol elsősorban értelmezési stratégiákat vizsgáltunk, amelyekhez a médiaműveltség feltérképezésével lehet hozzáférni.

Az Európai Bizottság Információs társadalom és média főigazgatóságának Médiajártasság csoportja nemzetközi összefüggésbe állítja a médiaműveltség vizsgálatát (EAVI). Az Európai Unió médiaműveltséggel kapcsolatos kezdeményezésének átfogó célkitűzései: elősegíteni a kritikai gondolkodást, a problémamegoldó képességet, az állampolgári tudatosságot, a szólásszabadság támogatásának sokkal általánosabb céljával együtt, az információhoz való jogot, és a média felhasználók interkulturális párbeszédeit, valamint kritikai öntudatukat.

Az előadás témája: a kutatásunk nemzetközi beágyazottsága. A kutatásunkhoz legszorosabban vett céljaihoz, azokat a nemzetközi tanulmányokat, kutatásokat és azok kutatási eredményeit taglalja, amelyekben a mozgóképszöveg-értés egyes tényezői jelen vannak. A nemzetközi és a mi kutatásaink eredményei, a diákok szövegértési eljárásainak ismerete szükséges a mozgókép- és médiatanárképzésben való továbblépéshez, mivel a tanároknak tudniuk kell, hogy a diákok értési és elemzési készségeinek fejlesztésében milyen feladatok várnak rájuk.

CYBERBULLYING (KIBERBASÁSKODÁS): AMIKOR A JÁTÉKBÓL HALÁLOS FEGYVER LESZ

BOROSS OTTILIA

otttilia@gmail.com

Pázmány Péter Katolikus Egyetem, Bölcsész- és Társadalomtudományi Kar

Témakörök: Elektronikus tanulási környezetek. IKT, e-learning, távoktatás; Társadalomtudományi oktatás

Az iskolai erőszak korántsem új jelenség a gyerekek (vagy akár a felnőttek) világában, legfeljebb a történelem során sokáig „láthatatlan” volt a közvetlenül nem érintettek számára. A nyugati típusú kultúrákban a közvélemény, a szakma (pedagógusok, pszichológusok, szociológusok) bullyinggal, basáskodással kapcsolatos attitűdje az utóbbi néhány évtizedben dinamikus átalakuláson ment keresztül, a társadalmak érzékenyebbé váltak, laikusok s szakemberek egyaránt úgy érzik, hogy megelőzése, korlátozása érdekében összefogásra van szükség, s figyelemfelkeltéssel, megelőző programokkal, a gyerekek, pedagógusok, szülők felkészítésével próbálnak küzdeni ellene. Ahhoz, hogy ez a küzdelem eredményes legyen, meg kell értenünk a basáskodás jelenségét, gyökereit, azokat az emberi természetben rejlő törvényszerűségeket, melyek jellegzetes mintázatát létrehozzák és fenntartják.

Megnyilvánulási formáit ugyanakkor nemcsak belső törvényszerűségek, hanem a külső környezet feltételei is befolyásolják mint pl. a cyberbullying, kiberbasáskodás esetében, ahol az elektronikus információcsere, a szinte mindenki számára korlátlanul rendelkezésre álló elektronikus eszközök olyan új „terra incognitával” szembesít bennünket, melyre nem voltunk, valójában még mindig nem vagyunk felkészülve. Nem dolgoztunk ki e-tikettet, nem tanultunk meg felelősséggel bánni vele, törvényi szabályozása is gyenge lábakon áll, így használatának következményei alig ellenőrizhetőek, az elszabadult információk pusztítása szinte beláthatatlan. Legalább akkora horderejű dologról van szó mint annak idején a tűz elbirtoklása volt, mely egyszerre áldás és átok, s mellyel meg kell tanulnunk együtt élni.

Az előadás körbejárja a kiberbasáskodás jelenségét, összeveti a basáskodás egyéb formáival (sok tekintetben változik a mintázat). Körképet nyújt hazai megjelenési formáiról és előfordulásairól, az agresszorok és áldozatok lehetséges típusairól, s megvizsgálja, számba veszi a jelenség evolúciós és pszichológiai vonatkozásait. A nemzetközi gyakorlatok alapján keresi az ellene való küzdelem, illetve a megelőzés lehetséges formáit.

A FÉNY, A KÉP, A HANG A DIGITÁLIS KÖRNYEZETBEN

BÖLCSKEY MIKLÓS

bolcskey@gmail.com

Eszterházy Károly Főiskola, Tanárképzési és Tudástechnológiai Kar

Témakörök: Művészeti nevelés, vizuális kultúra; Művészeti nevelés, vizuális kultúra

Az oktatás történetében talán nem is volt még egy olyan erejű időszak, mint amit a 2000-es évek körül átéltünk, amikor a digitalitással fejlődött, alakult egy új formája a médiumoknak, robbanásszerűen változtatva meg az évszázados paradigmákat, gyakorlatokat.

Furcsa helyzet volt azt tanítani, ami hirtelen a mindennapokban született, változott, s amit mi sem ismerhettünk jobban, mint a diákok?

Különös mindennapok a tanulásban, az oktatásban, a kísérletező kutatásban.

Ilyen fajta katartikus változás lehetett a megmoccanó kép médiuma, amikor felugráltak az emberek a nézőtéren a vászonra vetített vonattól, és amikor a már idős Tolsztoj rácsodálkozik a nyelvzetében rejlő mélységekre, érzi, hogy mi minden lehetne, ami „az írás ügyetlen lassú módjával csak biceg”.

Megjelennek új közegek, amik nem csak modellezik, új formában használják a régi nyelvzetet, hanem kivágható ajtókat rajzolnak a kísérletezőknek az új képek felé.

Az új közeg látszólag önálló lábakon áll, nem szükségeltetik hozzá a régi ismerete, hiszen magabiztosan használják olyanok, akik a manuális dolgokról még csak nem is hallottak. Adja magát a folyamatos nyomon követhetőségével, használata egyszerűbb lett és mégis érthetlenebb.

Tanulságos-e a régivel -a manualitással- gondolkodni az oktatás folyamán, amikor a digitális kézenfekvőbbben egyszerűbb? Sokszor halljuk már-már elcsépelten, „hogy persze, feltétlen, annak szaga van”, de el kell gondolkodnunk az irányokon.

A hagyományos megközelítések új kísérletei során azt vizsgálom, hogyan viselkedik az új közegben a mediális határterület, milyen válaszokat, milyen kérdéseket, milyen tanulságokat adhat, feltárva, összekapcsolva lehetőségeket.

ÁLTALÁNOS ISKOLAI HONLAPOK ELEMZÉSE

BUDA ANDRÁS

buda.andras@arts.unideb.hu

Debreceni Egyetem, Bölcsészettudományi Kar

Témakörök: Elektronikus tanulási környezetek. IKT, e-learning, távoktatás; Összehasonlító pedagógia, határon túli oktatás

Az információs és kommunikációs technológiák eszközei jó néhány formában hasznosulhatnak az oktatás világában. A tanulók (pl. információgyűjtés, kommunikáció), a tanárok (pl. felkészülés, tanórai felhasználás) és az iskolavezetés (pl. adminisztráció, statisztikák) egyre növekvő mértékben próbálják meg kihasználni a lehetőségeket, intézményi szinten azonban lassabb a változás, még gyakran találhatunk hiányosságokat. Annak ellenére, hogy az iskola és a társadalom kapcsolatában egyre fontosabb szerepet töltenek be az interneten elérhető információk, a gyengeségek talán legjellemzőbb lelőhelyei az iskolai honlapok.

Az intézmények honlapjainak vizsgálata nem könnyű feladat, jelentős nehézséget jelent, hogy a gyors változásoknak, fejlesztéseknek köszönhetően elemzésük csak pillanatképet adhat az éppen aktuális állapotról. Ráadásul az iskolák korábbi webes megjelenését övező elnéző lelkesezés helyébe egyre inkább professzionális szempontok és elvárások lépnek (Mészáros – Szatmáry 2006), melyek az elemzések hangsúlyeltolódását is maguk után vonják. A 2000-ben zajló első jelentősebb kutatásban az Informatika–Számítástechnika Tanárok Egyesülete és az Országos Közoktatási Intézet fogott össze (Áts – Bondor – Kovács László 2000). Vizsgálták a design, a tartalmi elemeket, a technika oldalról pedig akkoriban még a „normális letöltési idő” plusz pontot érő szempontként jelent meg (Kőrösné 2009). Lengyel (2004) középiskolai honlapok elsősorban tartalmi elemzésre vállalkozott, a Horváth–Németh szerzőpáros pedig azt kutatta, hogy az iskolák mennyire tartják fontosnak saját múltjuk bemutatását a világhálón (Horváth– Németh 2010).

A 2013 tavaszán lebonyolított kutatásunkban mi nem egy területre koncentráltunk, hanem négy átfogó szempont alapján elemeztük a debreceni általános iskolák honlapjait. A 35 intézmény internetes megjelenését a tartalom, design, interaktivitás, használhatóság oldaláról vizsgáltuk. Összességében elmondható az iskolák honlapjairól, hogy csak néhány esetben találtunk egységes, markáns arculatot. Mindössze két esetben jelent meg explicit módon, mitől különbözik az adott iskola az összes többi iskolától. A design és az interaktivitás lehetőségeit csak kevésbé használják ki az iskolák, pedig ezek segítségével sokkal intenzívebb látogatottságot illetve kétirányú kommunikációt érhetnének el a szülők és a tanulók vonatkozásában egyaránt. Gyakori hiányosság, hogy a tanulók mint célközönség kevésbé jelennek meg az oldalakon. Egyrészt viszonylag ritkán fordulnak elő a diákokat érintő kérdések a megjelenített tartalomban, másrészt alulreprezentáltak a tanulói munkák is. Az utóbbi terület az, melyen leginkább előrelépésre lenne szükség, hiszen ezek a produktumok a külvilág számára tennék jól láthatóvá az intézményben folyó munkát, annak legjellemzőbb erősségeit.

Az aktuális helyzetkép bemutatása mellett az előadásban kitérünk arra is, hogy milyen lehetséges funkciókat tölthetnének be az iskolai honlapok.

A KOTTAOLVASÁSI KÉSZSÉG VIZSGÁLATA ZENEMŰVÉSZETI SZAKKÖZÉPISKOLAI HALLGATÓK KÖRÉBEN

BUZÁS ZSUZA

zsuzsabuzas@gmail.com

Kecskeméti Főiskola, Tanítóképző Főiskolai Kar

Témakörök: Tehetséggondozás, speciális fejlesztés; Tanulás, tudás

Wolf (1976) szerint a kottaolvasás olyan összetett folyamat, ami legalább két különböző képességből áll, egy olvasási és egy mechanikus képességből. Kognitív szemszögből a kottaolvasás különböző, egyidejű folyamatokat jelent, melyek egyrészt a vizuális információkat kódolják, másrészt a motoros készségek és A vizuális-motoros készségek integrációja (Gudmundsdottir, 2007).

A kottaolvasás és írás tanítása a zenei szakoktatáson belül elsősorban a szolfézs tanórák feladata. Kodály Zoltán szisztematikusan építette fel zenepedagógiai műveinek anyagát, melyek jelenleg is a szolfézsoktatás gerincét képezik.

A tapasztaltabb kottaolvasók előre tekintve, nagyobb zenei egységeket olvasnak. Ezt az előretekintés segíti, hogy a szem elsősorban a szerkezetileg fontos funkciókon fixál, például egyes akkordokon, hangközökön, vagy ismertebb zenei frázisokon, majd tovább siklik a kevésbé fontos részleteken. Az olvasáskutatásban ezt a távolságot szem-hang távolságnak nevezik (a kottaolvasásban a zongoristáknál Sloboda (1974) javaslatára szem-kéz távolságnak nevezték el – eye-hand span). A normál prózai olvasásban a szem-hang távolság általában öt-hét szó lehet, a kottaolvasásban ez normál esetben öt-hét hangjegy, ez a távolság összetettebb kottaképnél rendszerint csökken. (Sloboda, 1984, Rayner, 1978).

Előadásomban a kecskeméti Kodály Iskola szolfézs és magánének szakos növendékeivel végzett lapról-éneklési, eye-tracking vizsgálat eredményeit mutatom be. A tanulók egyre összetettebb feladatokat, egy kivételével Kodály műveket énekeltek a kotta egy perces tanulmányozása után. Először ritmust, majd betűkottás példákat, illetve lekottázott dallamot. Ez utóbbinál violin, majd C-kulcsos lejegyzésben, egyre nehezebb dallammal és ritmussal. Az utolsó feladatban lekottázott magyar népdalt énekeltek a diákok szöveggel a kotta egy perces átnézése után.

A Leghosszabban a zenemű elején, az előjegyzésnél, ütemjelzésnél időzik a szem, illetve a nagyobb hangköztávolságoknál. A fixálások átlagos hossza 250–400ms.

Kutatásunk célja feltárni a jó kottaolvasás-stratégiahasználók jellemzőit, a különböző kottaolvasási stratégiák tanításának lehetőségeit. További kutatási célunk, hogy Kodály Zoltán elképzeléseire alapozva számítógéppel segített szolfézs programot dolgozzunk ki.

GYERMEKKOROK, ISKOLÁK, JÖVŐKÉPEK. A TANULÓK HANGJA: ISKOLAÉRTELMEZÉSEK DIÁKSZEMMEL.

CZETŐ KRISZTINA

czeto.kriszti@t-online.hu

Eötvös Loránd Tudományegyetem, Pedagógiai és Pszichológiai Kar

Témakörök: Tanulás, tudás; Tanulás, tudás

A 21. századi késő-modern/posztmodern kontextusban az iskola szerepe átalakul. Számos jelzés érkezik az iskola világa felé, melyek megkérdőjelezzik hitelességét. Jelen előadás három csomópont mentén vázolja fel azokat a kihívásokat/értelmezéseket, melyek válaszukat elé állítják az iskolákat, és a csomópontokhoz kapcsolódóan egy, a tanulói iskolaértelmezést feltáró, kvalitatív kutatás eredményeit jeleníti meg. A többlépcsős kutatás kérdőíves adatfelvétele jelenleg zajlik, az első eredmények az iskoláskorú populációból (9 és 11/12. évfolyam; n=kb.200) érkeznek. A kutatás tematikusan azokhoz a vizsgálatokhoz kapcsolódik, melyek az iskola szereplőinek narratíváit, a tanulók „hangját” vizsgálják. Az (1) Életvilágok egymásmellettsége csomópont a megváltott gyermekkor értelmézésének kapcsán kutatja: vajon hogyan élnek meg a tanulók a gyermekkorot? A 20. század közepén az új szociológia egyoldalúnak tekintette a gyermekkor fejlődésközpontú narratíváit, és a gyermeket kiragadni törekedett a felnőtt világhoz történő viszonyításból. A gyermekkor egy önálló képződmény, amely a társadalmak strukturális/kulturális összetevője, a gyermekeket világuk és kapcsolataik aktív konstruálóinak véli (Jensen és McKee, 2003; Jenks, 1996 és Golnhofer és Szabolcs, 2008). Léteznek azonban olyan értelmézéses is, melyek a gyermekkor eltűnéséről (Winn, 1990 és Postmann, 1994) vagy felgyorsulásáról beszélnek (vö. siettetett gyermekkor) (Vajda, 2001), mindezek gyermeki narratíváiról azonban kevés empirikus tudással rendelkezünk. A kutatás kísérletet tesz ezek feltárására, és a tanulói értelmézéses bemutatására. Az (2) Társadalmi trendek és tanulás dimenzió már az iskola lehetőségeit értelmezi az életvilágok és kihívások sokszínűségében. Központi kutatási kérdései: vajon hogyan viszonyulnak a tanulók a jelen iskoláikhoz, hogyan írható le a jövő iskola képük? A kutatás az OECD szcenáriókat is alapul véve a tanulói vélekedéseket, és a jelen iskolával kapcsolatos érzelmi viszonyulásokat kutatja. A kognitív idegtudományi kutatások által egyre bővülő tudásunk a tanulás folyamatáról, bepillantást engedve a tanulás „fekete doboznak” hitt folyamataiba (OECD, 2010). Az értékek pluralizálódása, az univerzális igazságokba vetett hit megkérdőjelezése a tudás értelmézését, a tanulás folyamatát is átalakítja (Ropolyi, 2006 és Siemens, 2006). A 21. századi iskola, abban az esetben lehet képes a kritikus gondolkodó, problémamegoldó, önálló döntésre képes, az információk sokaságában eligazodni tudó, társadalmilag és kulturálisan is tudatos, aktív állampolgárok képét valósággá tenni, ha elfogadja, hogy a tanulás: konstrukció, kontextus és szituációfüggő, együttműködésen alapul, melynek célja adaptív szakértők fejlődésének támogatása. Az (3) Nevelés és értékek csomópont a nevelési színterek, értékek és az iskola kapcsolatát értelmezi (Perjés, 2003; Trencsényi, 2006), a tanulói értékpreferenciák empirikus feltárásával. Az előadás a felvázolt értelmézéses és kutatási kérdések mentén mutatja be a tanulói kérdőíves vizsgálat eredményeit.

KOOPERATÍV TANULÁS ALKALMAZÁSÁNAK VIZSGÁLATA A SZÁMÍTÁSTUDOMÁNY OKTATÁSÁBAN

CZINEGE MONIKA

moni.czinege@gmail.com

Eötvös Loránd Tudományegyetem, Pedagógiai és Pszichológiai Kar,
Neveléstudományi Doktori Iskola

Témakörök: Elektronikus tanulási környezetek. IKT, e-learning, távoktatás; Tanulás, tudás

A hazai oktatás számos problémája a felsőoktatásban is jelentkezik. Az oktatók gyakran teszik szóvá a belépő hallgatók hiányosságait, amik tudásukban, és képességeikben is megnyilvánulnak. Egyre gyakrabban kerül szóba a hallgatók motiválatlansága, a tanulás irányába mutatott alacsony érdeklődésük is. A problémák tovább fokozódnak a felsőoktatásban uralkodó hagyományos oktatási módszerek, a nagy létszámú hallgatóra tervezett előadások, és a gyakorlatok, melyek sokszor az előadásokhoz hasonlóan zajlanak. A kreditrendszerű képzésben a régi tankörök is megszűntek, így nehezen alakulnak ki tanulóközösségek, hiszen a hallgatók többsége alig ismeri egymást.

Az elmúlt években egyre nagyobb szerephez jutnak az innovatív pedagógiai módszerek, többek között a kooperatív tanulás. Ezen módszerek támogatottsága az Európai Unió oktatáspolitikájában is megmutatkozik, hiszen többek között a kooperatív tanulási módszerek nemcsak az oktatásban bizonyulnak hasznosnak, hanem a leendő munkahelyen is nagy szükség lehet a közösen végzett munka tapasztalataira. Magyarországon a kooperatív tanulás módszere leginkább a közoktatásban terjedt el, de vannak már eredmények a felsőoktatásban való alkalmazásával kapcsolatban is. A frontális oktatáshoz képest a kooperatív tanulás során az oktató szerepe megváltozik, a tananyag közvetítése helyett a tanulók tevékenységének szervezése és irányítása válik fő feladatává. A kooperatív módszerek az egyszerű csoportmunkától abban különböznek, hogy a tanulók csak akkor boldogulnak az adott feladattal, ha egymás tudását felhasználják (építő egymásrautaltság).

Az általam tanított tárgyak keretében számítógépes technika alkalmazásával szintetizáljuk a hallgatók más gazdasági tárgyak keretében megszerzett tudását, adaptáljuk a megismert számítási, statisztikai, és operációkutatási módszereket, bevezetjük a hallgatókat az adatbázis kezelés alapjaiba. Tapasztalataim alapján a hallgatók nagy százalékának okoz gondot a tananyag megfelelő elsajátítása, ezért munkatársaimmal folyamatosan alakítjuk oktatási módszereinket. Kutatásom témája: Kooperatív tanulás alkalmazásának vizsgálata a számítástudomány oktatásában. Jelenleg az irodalomkutatás fázisában tartok. A továbbiakban az általam tanított tárgyakban a tananyag egy részének feldolgozásához készülnek kooperatív tanulást lehetővé tevő feladatok. Hangsúlyozni szeretném, hogy nem tartom szükségesnek a teljes tananyag kooperatív módszerekkel történő feldolgozását, a hagyományos oktatási módszerek alkalmazására továbbra is szükség van.

A kooperatív módszerek alkalmazásának célja nemcsak az adott tantárgy eredményességének javítása, hanem a kooperatív módszerek felsőoktatásban való alkalmazási lehetőségének vizsgálata is, tapasztalatok szerzése, ami segítheti más tantárgyaknál is kooperatív módszerek alkalmazását. A kooperatív módszerekkel való tanítás során várhatóan javulnak az eredmények, és érzékelhető változások történnek a tárgy tanulásához való viszonyban, a tanulási motívumokban, és a tanulók társas viselkedésében, kommunikációjában is.

Előadásomban a kutatás első szakaszáról számolok be. Szeretném áttekinteni a kooperatív tanulókkal kapcsolatos hazai és külföldi szakirodalmakat, a kooperatív tananyag feldolgozáshoz elkészült feladatok közül néhányat, valamint szeretném bemutatni a tervezett vizsgálati módszereket.

A MAGYAR WALDORF-KÉPZÉS EREDMÉNYESSÉGÉNEK VIZSGÁLATA A 2001 ÉS 2006 KÖZÖTT VÉGZETT DIÁKOK ÉLET- PÁLYÁJA ALAPJÁN

CZITÁN GABRIELLA

gabriella_czitan@yahoo.de

Óbudai Egyetem, Trefort Ágoston Műnőpedagógiai Központ

Témakörök: Neveléstörténet, reformpedagógia; Tanulás, tudás

Kutatásom célja annak feltárása, hogy a Waldorf-képzés mennyire hatékony Magyarországon, mekkora a létjogosultsága, illetve hogy a Waldorf-pedagógiai módszer mennyiben és milyen irány(ok)ban határozza meg a diákok jövőjét.

Kutatásom kezdetén négy hipotézist fogalmaztam meg: A Waldorf-iskolák nem kevésbé hatékonyak, mint más, állami iskolák, csak más tempóban tanítják a tanulókat. A Waldorf-iskolákban végzetek másként értelmezik a szabadságra nevelést, mint a hétköznapi ember. A Waldorf-iskolákban végzetek semmiféle hátránnyal nem indulnak az életben az állami intézményekben végzettekkel szemben. Mivel számos területen kipróbálhatják önmagukat, eredményesebben boldogulnak, illetve könnyebben megtalálják azt a tevékenységet, ami megfelel az érdeklődési körüknek és ez segítheti a pályaválasztásukat, ami az állami iskolákban végzettekkel szemben hatalmas előny számukra. A Waldorf-iskolák 13 évfolyamosak, ami azt jelenti, hogy a legtöbb gyermek ezt a 13 évet, sőt gyakran az óvodai éveket is együtt tölti. Ez mély kapcsolatokat és tartós barátságokat eredményez. A környezet, a barátok jelenléte meghatározó jelentőségű helyé teszi az iskolát, ahol jó lenni, és ahova szívesen járnak a tanulók.

Az iskolák és diákok évről-évre növekvő száma, illetve a Waldorf-pedagógia világméretű expanziója a Waldorf-pedagógia módszertana iránti érdeklődés erősödését mutatja, viszont olyan tudományos kutatások még nem készültek Magyarországon, melyek a Waldorf-pedagógia hatékonyságát részletesen vizsgálják, és az eredményesség okait analizálják. Egyre nagyobb az igény az olyan empirikus kutatások iránt, melyek a különböző iskolamodellek hozzáadott pedagógiai érték alapján történő hatékonyságának vizsgálatára irányulnak. Ezen iskolák fenntartói és a szülői kör számára is nagy jelentőséggel bírnak azok az államilag elismert, tudományosan megalapozott információk, melyek az iskolák erősségeiről és hosszú távú hatékonyságáról, illetve a többi alternatív és reformpedagógiai irányzathoz képest elfoglalt helyéről tájékoztatnak. Emellett az oktatáspolitikának is egyre nagyobb szüksége van megbízható kritériumok felállítására a strukturális változtatások véghezviteléhez. Továbbá a szülők és diákok számára is fontos, hogy az egyre bővülő iskolai kínálatból – empirikus vizsgálatokkal igazolt, objektív – képet kapjanak a különböző oktatási intézményekben folyó oktató-nevelő munka hatékonyságáról.

Előadásomban röviden bemutatom a kutatásomhoz felhasznált kérdőívet, illetve azt, hogy a 2001 és 2006 között Waldorf-iskolában érettségizett tanulók milyen családokból jönnek, mely szülők választják gyermeküknek ezt az intézménytípust. Ezt követően ismertetem a végzett diákok felsőoktatási intézményekben való továbbtanulási, illetve a munkaerőpiacon való elhelyezkedési eredményességben megmutatkozó pályakezdetési sikerességüket.

A PEDAGÓGIAI KULTÚRA ÉS GYERMEKVÉDELMI NÉZETEK AZ ISKOLÁBAN

CZÖVEK ANDREA

czoveka@ektf.hu

Eszterházy Károly Főiskola, Tanárképzési és Tudástechnológiai Kar

Témakörök: Gyermek- és ifjúságvédelem; Pedagógusképzés, pedagógus pálya

A változó életformák és új tanulási környezet értelmezhető aszerint is, hogy a rendszerváltással megváltozott társadalmi környezet és új szabályozások hatnak az iskola világára, a tanulási környezet kialakítására is. Ezt a gyermekvédelem szempontjából vizsgálom.

A kutatás célja, hogy megismerjük, a pedagógusok pedagógiai kultúrája, különös tekintettel az adaptív oktatásra, miképpen befolyásolja a gyermekvédelmi elemek beépülését a pedagógus-szerepbe, illetve, hogy a társadalomban megjelenő általános értékek, miképpen hatnak a pedagógusok nézeteire, szerepfelfogására.

A téma indokoltságát jelzi, hogy az új gyermekvédelmi törvénnyel, és a gyermeki jogok deklarálásával megjelent egy új elvárás-rendszer az iskola és a pedagógusok felé, amelyben a gyermekvédelmi tevékenység hangsúlyosan jelenik meg. A gyermekvédelem területén megjelenő új elvárások pedig a korábbi nézetek újra konstruálását is megkövetelik.

A gyermekvédelem új értelmezése Harding (1991) szerint a gyermekek jogainak érvényesítése, amely nem a különféle gondozási–nevelési problémákra helyezi a hangsúlyt, hanem a gyermekeknek a szabadsághoz, az autonómiához való jogát biztosítja, továbbá azt, hogy részesüljenek azokból a jogokból, melyeket a társadalom általában a felnőttek részére biztosít.

A minden gyermekre kiterjedő jogok érvényesítése akkor valósul meg, ha az iskola a tolerancia és az együttműködésre való nevelés színterévé válik. Kibontakozóban van tehát egy olyan árnyalt pedagógus szerepelvárás, amelyben a tanulás-, nevelésszervezésben, és az iskola rendszerének szereplőivel kapcsolatban a pedagógiai kultúra differenciáltságának igénye is megjelenik, vagyis a pedagógusok elfogadják, hogy a gyerekek, és családjuk különfélék, és ehhez alkalmazkodnak az adaptív, a differenciált nevelés, oktatás elvét követve, illetve gyakorlatát megvalósítva.

Társadalmi elvárás szintjén az látszik, hogy az új elvárások ellentétesek a hazai gyermekvédelem kulturális örökségével és a jogszabályok szintjén is ellentmondásos a megfogalmazott társadalmi üzenet. A pontos és egységes elvárások hiányában a meggyökeresedett, történeti konstrukcióhoz nyúlnak vissza a tanárok, és továbbra is ez fogja meghatározni azokat a kritériumokat, amelyek alapján a gyermekvédelmi-pedagógiai tevékenységüket végzik.

Az Észak- Magyarországon végzett, az iskolatípusra és településtípusra reprezentatív kérdőíves kutatásból kiderül, hogy a pedagógiai kultúra és a hozzákapcsolódó pedagógiai nézetek eklektikusak. A megkérdezett pedagógusok a hagyományos tanár-szerepfelfogást színezik át az új elvárásoknak megfelelő szerepelem választásokkal, és alkalmasszerűen alkalmazott adaptív oktatási módszerekkel. Azonban a pedagógusok nem konstruálják át saját szakmai tevékenységüket és nézeteiket az új gyermekvédelmi elvárásoknak megfelelően.

A gyermekvédelmi szemlélet és az eredményesebb pedagógiai munka szempontjából fontos, hogy a pedagógusok képzése során kerüljön sor a nézeteik tisztázására.

AZ ALGORITMIKUS SZEMLÉLET HIÁNYA ÉS ENNEK KÖVETKEZMÉNYEI A SZÖVEGSZERKESZTÉS-OKTATÁSBAN

CSERNOCH MÁRIA – BIRÓ PIROSKA

csernoch.maria@inf.unideb.hu

biro.piroska@inf.unideb.hu

Debreceni Egyetem, Informatikai Kar

Témakörök: Oktatási módszerek, szakmódszertan; Természettudományi oktatás

A szövegszerkesztés az egyik leggyakrabban végzett számítógépes tevékenység, a felhasználók többsége rendszeresen használja a legnépszerűbb szövegszerkesztő program, a Microsoft Word valamelyik verzióját.

Gyakorlati tapasztalatok azonban azt mutatják, hogy a Microsoft Word dokumentumok többsége nem felel meg a helyesen formázott dokumentum definíciójának, mely szerint egy dokumentum akkor tekinthető helyesen formázottnak, ha az módosításokkal szemben invariáns. A definíció összhangban van a Microsoft Word alapkoncepciójával, tehát azzal, hogy a szöveg módosítható és törölhető legyen. Többet mond azonban az alapkoncepciónál, mivel kizárja az indokolatlan, nem tervezett módosításokat. Ezek azok a módosítások, amelyeket a felhasználó eredeti módosítási szándékai között nem szerepelne, csak azért kell elvégezni, mert a dokumentum nem megfelelő szöveg elemeket és/vagy formázásokat tartalmaz. A dokumentumok többsége azonban nemcsak a helyesen formázott dokumentum definícióját sérti, hanem további hibákat is tartalmaz, melyek közül a leggyakoribbak a szintaktikai, szemantikai és a tipográfiai hibák. A szöveges dokumentumokban megjelenő hibák felismerése és a hibák kategorizálása az első lépés annak érdekében, hogy a saját dokumentumok létrehozásakor ezek a hibák ne jelenjenek meg.

Kutatásunk során teszteltük a Debreceni Egyetem elsőéves informatikaszakos hallgatóinak szövegszerkesztési ismereteit egyetemi tanulmányaik megkezdésekor 2011 és 2012 szeptemberében. A hallgatók életkoruknak megfelelően már valamennyien tanultak iskolai keretek között szövegszerkesztést, tehát egy olyan témakör ismereteinek tesztelését végeztük, amely alkalmazkodva a társadalmi elvárásokhoz, az informatika oktatás megkezdésétől egészen a befejezéséig folyamatosan jelen van.

A 2011/2012-es tanévben elvégzett tesztben a nem-nyomtató karakterek megjelenítésével készült képernyőminta alapján kellett a hallgatóknak megjelölni és megnevezni a dokumentum hibáit. A hallgatók teljesítménye 5% alatti értéket mutatott. A hallgatói gyenge teljesítmények ismeretében a következő évben változtattunk a feladat kiírásán. Ugyanazt a mintát használtuk, ám megjelöltük a hibákat és a megnevezés helyett táblázatban felsoroltuk a hibatípusokat. A hallgatóktól azt vártuk, hogy jelöljék meg a megfelelő sorszámú hiba típusát, akik ezzel a számonkérési módszerrel 20% körül teljesítettek.

Az értő, a szöveg szerkezetét tudatosan felépítő, algoritmusokban gondolkodó felhasználók nevelése kellene a szövegszerkesztés oktatás középpontjában álljon. A legújabb, 2013-ban megjelent Kerettantervben szakítani kellett volna az előző kerettantervekben fellelhető szemlélettel, amelyek említést sem tesznek a szöveg szerkezetéről, a szövegek tudatos tervezéséről. Annak érdekében, hogy a szövegszerkesztés-oktatásban paradigmaváltás következzen be, szükséges lenne a jelenleg rendkívül szűkös oktatási és tanári segédanyagok átdolgozására, a tudományos értékű felmérések és tesztek eredményeinek megismertetése az általános és középiskolai tanárokkal, a tantervek készítőivel.

ÓVODÁS ÉS ISKOLÁSKORÚ GYERMEKEK TEMPERAMENTUM- DETERMINÁLT SZOCIÁLIS PROBLÉMAMEGOLDÁSÁNAK VIZSGÁLATA A D-TÍPUSÚ SZEMÉLYISÉG PERSPEKTIVÁJÁBÓL

CSIBI MONIKA* – CSIBI SÁNDOR**

csibimonika@yahoo.com

*Partiumi Keresztény Egyetem

csibi.sandor@yahoo.com

**Marosvásárhelyi Orvosi és Gyógyszerészeti Egyetem

Témakörök: Szociális képességek, szociális tanulás; Személyiségfejlődés és -fejlesztés

Szakirodalmi háttér: Kutatásunk témája a szociális kompetencia konstruktumát vizsgáló tudományterületen belül helyezkedik el. A kutatási kérdéseink interdiszciplinaritását és tudományos újdonságtartalmát, a személyiség és a temperamentumbeli sajátosságok, valamint a szociális kompetencia tényezői közötti összefüggések feltárása nyújtja. Figyelmünket főként a temperamentumbeli különbségekre, valamint a D típusú személyiségmodell két fő faktorára: a szociális inhibícióra és a negatív affektivitásra összpontosítjuk. (Denollet 2012 után) Rothbart (2005) vizsgálatai alátámasztják a temperamentumbeli egyéni különbségek és a szociális információfeldolgozásban tükröződő variabilitást szoros összefüggését. (Rothbart 2005) Kutatásunk fontos hozama az említett személyiség modellnek a megvizsgálása egészséges gyermekpopuláción, figyelembe véve a korcsoportok közötti eltéréseket.

Munkahipotéziseink: 1. A D típusú skála faktorai pozitív összefüggést mutatnak a szociális problémamegoldás sajátosságaival, mint amilyenek például a helyzet elkerülése, felnőtt segítségkéréshez való folyamodás, vagy agresszió alkalmazása. 2. A szociális szituációk megoldásánál a kisebb gyermekekénél jelentősebb arányban mutatkozik majd a verbális agresszió és a fizikai erő alkalmazása a megoldások során, míg a serdülők esetében a hatékonyság hiánya versus az asszertivitás bizonyulnak dominánsnak. 3. A temperamentum sajátosságai mint amilyenek az aktivitás, megelégedettség, distressz jelentősen meghatározzák a szociális problémamegoldás módozatait.

Eszközök: Denollet féle D típusú személyiségskála (Denollet 2001, magyar változat Rózsa et al. 2003), a szociális problémamegoldást vizsgáló teszt (szociális szituációs képek), LAB-Temperament Assessment Battery alskáláiból származó próbák (Goldsmith & Rothbart 1985).

Résztevők: A vizsgálatokat erdélyi (marosvásárhelyi és nagyvárad) iskolások és óvodások körében végeztük, összesen 160 fős mintán. Életkoruk szerint a 4-6 éves (N=80), a 7-12 éves (N=60) és a 13-15 éves (N=60) gyermekeket vizsgáltuk.

Eredményeink: A szociális problémamegoldás különbözőségei jelentős összefüggéseket mutatnak a negatív affektivitás és a szociális gátlás alskálákon elért pontszámokkal. A fizikai és a verbális agresszió alkalmazása főként a negatív affektivitással mutatott kapcsolatot, míg a szociális gátlás magas nivója az asszertivitás, a felnőttek segítségének igénylését illető eltéréseket befolyásolta. Az aktivitás magas nivója és a distressz alacsony mértéke jelentős pozitív irányú összefüggést mutat a szociális problémák hatékony kezelésével. Eredményeink a korcsoport szerinti jelentős eltéréseket is igazolták. Hasznosítás: Kutatási eredményeinket a szociális ingerekre vonatkozó figyelmi és információ feldolgozási készségek fejlesztésében tudjuk felhasználni már az óvodáskortól kezdődően, egészen a serdülőkori formális gondolkodás kiteljesedéséig. A kutatás megalapozza a vizsgált változók jövőbeni longitudinális elemzését.

KUTATÁSALAPÚ TANULÁST TÁMOGATÓ TANÁR- TOVÁBBKÉPZÉSI PROGRAMOK IMPLEMENTÁCIÓS TAPASZTALATAI A PRIMAS PROJEKTBEN

CSÍKOS CSABA – KOROM ERZSÉBET

csikoscs@edpsy.u-szeged.hu

korom@edpsy.u-szeged.hu

Szegedi Tudományegyetem, Bölcsészettudományi Kar

Témakörök: Oktatáspolitikai, EU oktatásügy; Pedagógusképzés, pedagógus pálya

Az Európai Unió FP7-es keretprogramjának Science in Society moduljában számos konzorcium dolgozik azon, hogy a kutatásalapú tanulás (inquiry-based learning, IBL) minél szélesebb körben ismertté váljék. Az egyik ilyen pályázati konzorcium mozaikszavas megnevezése: PRIMAS (Promoting Inquiry in Mathematics and Science Education across Europe). A PRIMAS egyik modulja a tanár-továbbképzések, a folyamatos szakmai fejlődés; (continuous professional development, CPD) területén igyekszik ezt a célt megvalósítani. A tanár-továbbképzések rendszerre elméleti háttérét Korom (2010) Iskolakultúrában megjelent tanulmánya foglalta össze. A PRIMAS tanár-továbbképzési alapvetései Chevillard didaktikai transzpozícióról alkotott felfogásán, az általa nooszféranak nevezett, a tudományos szempontból fontosnak ítélt és az osztályteremben megjelenő tudáselemek közötti szférán alapszanak. A tanár-továbbképzésekkel kapcsolatban a PRIMAS projekt szellemi termékeként megjelenő képzési ciklusok, a piramisszerű elrendezés és a Nottinghami Egyetem munkatársai által kidolgozott modulok jelentik az országoként eltérő továbbképzési keretek további közös pilléreit. A „nottinghami” modulok számos tanári kompetencia fejlesztésére tettek módszertani ajánlást (pl. a kutatásalapú tanulás megszervezése, strukturálatlan problémák kezelése, a fogalomtanulás elősegítése, kérdések alkalmazása, a kooperatív tanulás elősegítése, az előzetes ismeretek aktivizálása, az ön- és társértékelés támogatása). Előadásunkban a PRIMAS konzorciumban részt vevő országok néhány tanár-továbbképzési esettanulmányát elemezzük az alábbi szempontok szerint:

- a tanár-továbbképzést megvalósító oktatók, trénerek kiválasztása, szakmai háttere;
- a képzések tartalmi felépítése, a fejlesztett tanári kompetenciák köre; a képzések formai megvalósítása (időtartam, szakok szerinti heterogén vagy homogén csoportok, a kutatásalapú tanulás oktatási gyakorlatban történő kipróbálásának és a tapasztalatok megvitatásának módja).

A hazai tapasztalatok közül legfontosabbnak az implementációnak azt a stratégiáját emeljük ki, amely a kutatásalapú tanulás tanórai megvalósításának fázisai szerint egy fordított sorrendű tanár-továbbképzési implementációt jelent. A kutatásalapú tanulásnak Walker (2007) által leírt szintjeit alapul véve azt az álláspontot képviseljük, hogy elsőként a kivitelezés és az eredményekről beszámolás tanulói tevékenységeinek átadását célszerű a tanár-továbbképzéseken kipróbálni és gyakorolni, majd ezt követően érdemes a kutatásalapú tanulás gyakorlati szempontból legnehezebb nyitófázisait, a tanulói kérdés és tervezés tevékenységeit a tanár-továbbképzésbe integrálni.*

* Kutatásalapú tanulást támogató tanár-továbbképzési programok implementációs tapasztalatai a PRIMAS (Promoting Inquiry in Mathematics and Science Education across Europe) projektben" című beadvány a címben említett projekt támogatásával valósult meg.

PRIMAS (Promoting Inquiry in Mathematics and Science Education across Europe) GA 244380

AZ ETNIKAI ELŐÍTÉLET MÉRÉSÉNEK LEHETŐSÉGEI GYERMEKKORBAN

DANCS KATINKA

katinka.dancs@gmail.com

Szegedi Tudományegyetem, Neveléstudományi Doktori Iskola

Témakörök: Társadalomtudományi oktatás; Pedagógiai értékelés, minőségfejlesztés

Az előítéletek mérésére különböző eszközök állnak a kutatók rendelkezésére (Clark és Tate, 2008; Stangor, 2009), azonban a gyerekek előítéleteinek mérésére a tanulók életkori sajátosságai miatt speciális eszközök szükségesek. Szakirodalmi összefoglalásomban arra vállalkoztam, hogy a kifejezetten kisgyermekek etnikai előítéleteinek mérésére kidolgozott mérőeszközöket összegyűjtsem, kritikailag elemezzem. Az így levonható következtetések alapján pedig megfogalmazzak bizonyos irányelveket a hazai mérések mérőeszközeinek kidolgozásához.

A legkorábbi mérőeszközöket sok kritika érte. A mérések reliabilitása és validitása sok esetben kétséges volt, a tesztek választásra kényszerítették a tanulókat ezzel az eredményeket, valamint nem adtak elég árnyalt képet az attitűdökről (Aboud, 1988). A kritikákat szem előtt tartva született meg a Multi-Response Racial Attitude Measure (Doyle és Aboud, 1995), amely sokáig az egyik legelterjedtebb mérőeszköz volt. A mérőeszközzel kapcsolatban viszont éles kritikaként fogalmazódott meg, hogy az eredményekben keverednek a saját csoport és más csoportok iránt táplált attitűdök (Tredoux, Noor és Paulo, 2009).

Az újabb mérőeszközök törekszenek ezeknek a kritikáknak a figyelembe vételére. Az Intergroup Attitude Measure készítői mérőeszközükben nemcsak a csoport egy reprezentánsát mutatják a gyerekeknek, hanem a csoport több tagját megjelenítő kollázst alkalmaznak, hogy megkönnyítsék a válaszadók asszociációját a teljes csoportra. A Black-White Intergroup Attitude Scale (Hughes, Bigler és Levy, 2007) külön skálán méri a különböző csoportokhoz fűződő attitűdöket, ugyanakkor a gyerekeknek meg kell becsülniük, hogy egy adott tulajdonság a csoport tagjaira milyen mértékben jellemző.

A Bogardus-skála mintájára kidolgozott skálák a tanulók viselkedési szándékait mutatják. Arról adnak információt, hogy milyen társadalmi távolságot tartanak elfogadhatónak a tanulók az iskolában vagy a szabadidős tevékenységek során (Levy és mtsai, 2005; Maričić és mtsai., 2012). A kisiskolások etnikai előítéleteinek vizsgálatára indirekt mérések is vállalkoznak. Az Ambiguous Pictures Task (Margie és mtsai., 2005; McGlothlin, 2005) kétértelmű helyzeteket ábrázoló képek segítségével igyekszik feltárni a tanulók attitűdjeit. A számítógépes tesztelés lehetőségeit használja ki az Implicit Association Test gyerekek számára kidolgozott verziója (Baron és Banaji, 2006).

Az etnikai előítéletek mérésére szolgáló mérőeszközök sokszor nem határozzák meg egyértelműen azt a pszichológiai jelenséget, amelyet mérni szeretnének. Másrészt a mérőeszközök kidolgozásakor nagy figyelmet kell fordítani a tanulók életkori sajátosságaira. A képek alkalmazása életkortól függetlenül jó módszernek tűnik, ugyanakkor a társított szavaknak és kifejezéseknek meg kell felelniük a tanulók nyelvi és kognitív fejlettségének. Fontos ugyanakkor a tanulók saját csoportjukhoz és más csoportjukhoz való viszonyulásának megkülönböztetése is.

KISISKOLÁSOK VISZONYULÁSA KÜLÖNBÖZŐ KISEBBSÉGEKHEZ, NEMZETEKHEZ

DANCS KATINKA

katinka.dancs@gmail.com

Szegedi Tudományegyetem, Neveléstudományi Doktori Iskola

Témakörök: Személyiségfejlődés és -fejlesztés; Társadalomtudományi oktatás

Az iskola nevelés céljaként jelenik meg a demokratikus értékeket valló, toleráns állampolgárok nevelése. Ennek ellenére kevés hazai kutatás vállalkozik az általános iskolás tanulók demokratikus attitűdjeinek és etnikai előítéleteinek (Füzesi, Busa és Tistyán, 2008; Murányi, 2006) feltárására. Ezen mérések hiányában nem ismerjük a gyerekek attitűdjeit a kisebbségi, nemzetiségi csoportokkal kapcsolatban, valamint hogy milyen esetleges etnikai előítéletekkel rendelkeznek. Nem ismerjük az etnikai előítéletek kialakulására ható tényezőket sem, éppen ezért nem is tudjuk őket sikeresen felhasználni az attitűdök megváltoztatására az iskolai munkában és a fejlesztő programokban.

Szakirodalmi áttekintésemben arra vállalkoztam, hogy áttekintsem az etnikai előítéletek hazai és nemzetközi szakirodalmát, és feltárjam azon tényezőket, amelyeket hatással lehetnek a gyerekek attitűdjeire. A nemzetközi szakirodalomban több elmélet is vállalkozik a gyermekek etnikai előítéleteinek magyarázatára. A társas identitás gyermekkori fejlődéséből (Nesdale és mtsai., 2005), a különböző csoportfolyamatokból (Abrams és Rutland, 2010), a gyerekek morális fejlődéséből (Killen és Rutland, 2011) vagy a társas közeg és az észlelés együtteséből (Biegler és Lieben, 2007) eredeztetik a gyermekek etnikai előítéleteit.

A gyerekek etnikai előítéletek kutatása erősen összefonódik a különböző társas identitások, így a nemzeti identitás vizsgálatával is. A fiatalok körében mért nemzetkonceptciók és az etnikai előítéletek között hazai kutatások is találtak összefüggést (Murányi, 2006). A nemzetközi eredmények szerint a kisiskolások más nemzetek, kisebbségek iránti attitűdjeit befolyásolja több egyéb tényező mellett a gyerekek nemzeti identitása is (Barrett, 2007).

Az előítélet-kutatások kritikájaként megfogalmazódott, hogy az attitűdkutatásokról tévesen következtetnek a viselkedésben megnyilvánuló diszkriminációra (Eröss és Gárdos, 2007). Az iskolában is előforduló társas problémahelyzetek megoldásáért a szociálisprobléma-megoldó képesség (Kasik, 2010) a felelős, így annak működése kapcsolatban lehet az etnikai előítéletekkel.

Összefoglalóan elmondható, hogy a nemzetközi szakirodalomban rendelkezésünkre állnak azok az elméleti keretek, amelyek felhasználásával hazánkban is megindulhatnak az ilyen témájú kutatások. Ezek az elméletek a tanulók szűkebb és tágabb környezetének, a gyerekek társas identitásának vagy éppen a gyerekek kognitív folyamataiban látják az etnikai előítéletek okait. A csoportok értékelésében fontos szerepet játszó társas identitás – melynek egyik típusának tekinthető a nemzeti identitás – befolyásolhatja, hogy a gyerekek mely csoportokkal szemben és milyen intenzitással fejeznek ki etnikai előítéletek. A különböző etnikumú, nemzetiségű tanulókkal kapcsolatos attitűdök hatással lehetnek a gyerekek viselkedésére is, amennyiben más etnikumú, nemzetiségű tanulókkal kerülnek társas problémahelyzetbe.

OKTATÁSPOLITIKA, PSZICHOLÓGIA ÉS PEDAGÓGIA AZ 1960- AS ÉVEKBEN MAGYARORSZÁGON

DARVAI TIBOR

darvai.tibor@gmail.com

Pécsi Tudományegyetem, Oktatás és Társadalom Neveléstudományi Doktori Iskola

Témakörök: Neveléstörténet, reformpedagógia; Oktatáspolitikai, EU oktatásügy

A pedagógia és a pszichológia tudománya különösen a harmincas évektől az állami- politikai szempontok uralma alá került. A kutatás azt vizsgálja, hogy az oktatáspolitikai és a tanügyigazgatási döntések hogyan befolyásolták a pedagógia és a pszichológia viszonyát az 1960-as években Magyarországon.

Az 1950-es évek második felében a Szovjetunióban és a kelet-európai szocialista országokban oktatási reformok indultak el, mely reformok egyik hangsúlyos eleme a pszichológia diszkreditálásának megszüntetése. A lélektan rehabilitációjának legfőbb oka, hogy a szocialista országokban végbemenő forradalmakért – például az 1956-os magyar forradalom – kialakulásáért a pártelit a pedagógiát, a pedagógusokat teszi felelőssé, mert véleményük szerint a pedagógiai szakemberek képtelenek voltak kialakítani a nevelőtevékenység során a szocialista-kommunista embereszményt. A bekövetkező társadalmi változásokban a pedagógia csődjét látták. A hibák orvoslására pedig olyan tudományra volt szükség, amely képes a társadalom átalakíthatóságának elveit megvalósítani, ez pedig csak a pszichológia, pontosabban a marxista pszichológia lehetett.

A pszichológia és a neveléslélektan rehabilitációjával a lélektan fokozatosan kiszabadult a pedagógia jármából, és ezzel együtt a tanítás-tanulás folyamatának nemcsak pedagógiai, hanem lélektani magyarázata is megjelent az oktatási rendszer erőterében.

A kutatás egyediségét az adja, hogy eddig kevés olyan tanulmány jelent meg a magyar neveléstudományban, amely a pedagógia és a pszichológia viszonyát vizsgálta volna az 1960-as években Magyarországon.

DELIBERATÍV KUTATÁS MINT FEJLESZTÉSI ÉS TANULÁSI ESZKÖZ A FELSŐOKTATÁSBAN

DERÉNYI ANDRÁS

andras@derenyi.net

Oktatókutatató és Fejlesztő Intézet, Oktatási Hivatal

Témakörök: Felsőoktatás, felnőttoktatás; Tanulás, tudás

A magyar felsőoktatás számára az utóbbi időben egyre több olyan, a felsőoktatás-politika által közvetített fejlesztési feladat jelentkezik, amelyekkel kapcsolatban nincsenek kellő előismertetek, a fejlesztések alapja előkészítetlen. A hazai felsőoktatás-politika évtizedes érlelődési idejű folyamatokat kíván egy-két évre rövidíteni vagy átugrani, és gyors eredményeket látni érdemi implementációs támogatás nélkül. Az ún. tanulástámogató, átláthatósági eszközök (kreditrendszer, tanácsadás, képesítési keretrendszer, validáció stb.) mindegyikének bevezetését jellemezte ez a fajta megvalósítási szándék.

A közvéleménykutatásokban a 90-es években terjedt el a J.S.Fishkin által kidolgozott deliberatív kutatási módszer, amely a „racionális ignorancia” jelenségére reflektálva igyekszik kezelni az emberek egyes ügyekben nem kellő tájékozódásából fakadó felszínes vagy téves véleményalkotásából fakadó torzító hatásokat. Mivel kutatások szerint a hazai felsőoktatás szereplőinek körében jelentős a felszínes, illetve téves ismeret új jelenségekről, folyamatokról, és nagy a szkepszis a modernizáló folyamatok értelme, esélyei iránt, érdemesnek tűnt a deliberatív kutatási módszer adaptálása aktuális fejlesztési folyamatokra.

A bemutatandó kutatás a képesítési keretrendszer és a validációs eljárás felsőoktatásba való bevezetése feltételeinek, megvalósíthatóságának feltárására irányult, és ennek nyomán fejlesztő folyamatokat is célul tűzött. A deliberatív kutatás módszertani feltevése, hogy ha sikerül az érintetteket bevonnani olyan folyamatokba, ahol az adott üggyel, témával kapcsolatos tájékozottságuk megnő, és a különböző nézeteket módjuk van társaikkal megvitatni, akkor akár korábbi álláspontjukon is hajlamosak változtatni. Míg a módszer a közvélemény-kutatásban mindössze egy hétvéges vitaalkalmat kínál, a megvalósíthatósági kutatásba 12 egynapos vitaalkalom került be, hat hónapra elosztva. A kutatásban öt csoportban 60 oktató, oktatásszervezést végző nem-oktató dolgozó, hallgatói képviselő és külső szakmai szervezet képviselője vett részt, akik eltérő előzetes tudással érkeztek. A csoportok előkészítő szakanyagok, szakértői és kutatói előadások és ismertetések segítségével ismerkedtek a képesítési keretrendszerek és a validációs eljárás szakmai hátterével, oktatáspolitikai céljaival, az alkalmazás külföldi példáival, majd módot kaptak érvelő vita-helyzetben való részvételre, ahol egy-egy adott rész kérdésben egymással és a szakértőkkel beszélhették meg és egyeztethették az eltérő álláspontokat. A kutatók az eredeti módszer keretein túllépve többféle módon is biztosították, hogy olyan személyes, illetve a bevontak számára hiteles kollegiális tapasztalatok és visszajelzések is megjelenjenek, amelyek tovább növelték a résztvevők tudását. A folyamat során sikerült sokféle álláspontot, nézőpontot megjeleníteni. Emellett közös munkával fejlesztési feladatok is megvalósultak. A folyamat elején és végén kérdőíves felmérés irányult a résztvevők tudásának, nézeteinek rögzítésére.

A kutatás végén kimutatható, hogy a deliberatív módszer kísérleti alkalmazása eredményes lehet. A tájékozódás és a tudás növekedésén túl a résztvevők jobban értették a kutatás témájával kapcsolatos oktatáspolitikai célokat, azokat hajlamosak voltak elfogadni, saját intézményi környezetükben alkalmazni, erre ösztönözni kollégáikat.

EGY PLURÁLIS INTELLIGENCIAKONCEPCIÓ PEDAGÓGIAI IMPLEMENTÁCIÓJA A TANÁRKÉPZÉS GYAKORLATÁBAN

DEZSŐ RENÁTA ANNA

dezso.renata@pte.hu

Pécsi Tudományegyetem, Bölcsészettudományi Kar

Témakörök: Tanulás, tudás; Pedagógusképzés, pedagógus pálya

A kortárs plurális intelligenciakonceptiók közül a pszichológiai tudományok tudományágában az egyik legvitatottabb (Schaler 2006) koncepció a neurodiverzitás (Bloom 1998, Armstrong 2011, Silberman 2013) méltányosság-ethoszához is kapcsolható Howard Gardner többszörös intelligenciák (multiple intelligences) elmélete (1983/2011, 2006). Ugyanekkor e koncepció lehetséges neveléstudományi, főként közoktatási gyakorlati implementációi (Armstrong 2009, Nicholson-Nelson 2004, Shearer és Fleetham 2008) igen népszerűek az angolszász kultúrkörön túl is (Swami, Furnham és Kannan 2006, Furnham és Wu 2008, és Furnham és Fukumoto 2008, Chan 2007, Al-Bahan, 2006, Mohktar, Majid és Fu 2007). Hazánkban, s a Kárpát-medencében magyar nyelven folyó pedagógusképzésben a többszörös intelligenciák elméletének közoktatási – s így a pedagógusképzésre is vonatkoztatható – alkalmazásai kevésbé ismertek.

Alapul véve a kutatás – fejlesztés – képzés – gyakorlat egységét előadásomban egy három évet felölelő, tanárképzésben artikulálódó implementáció beszámolóját kínálom a tanulásközpontúságot kulcsfogalomként értelmezve minden résztvevői körre vonatkozóan.

Az elmélet felvázolását követően egy releváns tananyagfejlesztés tapasztalatait összegzem, melynek tartalmát szakfordítások és egy tematikus oktatási programcsomag egysége adja. Ezt követően a tananyag alkalmazásának a nyitott curriculum és a produktív tanulás (Bárdossy 1999, 2011; Böhm 2011, Bliss 2008, Borkenhagen és Mirow 2002) égisze alatt megvalósult gyakorlatát mutatom be: tanárképzésben és tanártovábbképzésben résztvevők közoktatási implementációinak tapasztalatait. A témához kapcsolódó hatékonyság/eredményesség vizsgálatát célzó osztálytermi kutatások írásbeli kikérdezés módszerével, 239 nyolcadik osztályos tanuló bevonásával zajlottak, a kapott eredmények alátámasztják a többszörös intelligenciák alkalmazásának létjogosultságát. Ezek ismertetése, majd a vonatkozó további kutatási-fejlesztési-képzési-gyakorlati lehetőségek felvázolása zárja az előadás gondolatmenetét.

Kulcsszavak: tanulás, neurodiverzitás, pedagógusképzés, többszörös intelligenciák

A BÖRTÖNSZÍNHÁZ SZOCIÁLIS EREJE

DI BLASIO BARBARA

diblasio.barbara@pte.hu

Pécsi Tudományegyetem, Bölcsészettudományi Kar

Témakörök: Szociális képességek, szociális tanulás; Gyermek- és ifjúságvédelem

Előadásom a börtönszínházi munka pedagógiai jelentőségét mutatja be; különös tekintettel az olaszországi börtönszínházi tevékenységekre. Az előadás kitér a performansz megvalósításának a folyamatára, a szociális tanulás folyamatára, annak színházantropológiai hátterére, a szakértők és civil szereplők kutatási céllal történő együttműködésére. Szeretnék rávilágítani a börtönszínházi munka hasznosítására a közösségi és személyes kompetenciák, az önreflexió területén. A megvalósuló tanulási folyamatra úgy tekintünk mint hálózatos tanulásra, amely felerősíti a hatótényezők kölcsönhatását.

Kutatásunk középpontjában annak a jelenségnek a vizsgálata áll, hogy az egyének hogyan határozzák meg önmagukat azokban a helyzetekben, amelyeket az élet valósága kínál számukra, amikor döntéseiket és cselekvéseiket, önértelmezésüket az akciók és percepciók határozzák meg. A másik perspektívájának felismerése által hogyan megy végbe az egyén magatartásváltozása. Vizsgálatunk másik tárgya, hogy milyen módon járul hozzá a színházi tevékenység az önértelmezéshez, a szociális és kognitív képességek fejlesztéséhez.

A társadalomelméletek identitáson és képességeken alapuló megközelítéseit tapasztalati úton próbáljuk ki, narratív módszerekkel. Bűnelkövetők élettörténeteit vizsgálva, az életvezetés és életvitel hátterében működő hatótényezőknek kontextushoz közel álló feltárására törekszünk narratív és performansz-alapú megközelítésben, részvételi kutatásban, kevert módszertanokat alkalmazva. Így a börtönszínház antropológiai, filozófiai és pedagógiai kutatások helyszíne.

Foucault és Goffman a „totális intézményekről” tett megállapításai a kiindulási alapunk. Az identitás szociális forrásairól Mead munkássága alapján, főleg az önbecsülés újabb elméleteit felhasználva, Harter kutatásaira építünk, amelyek a gyermekek és fiatalok önbecsülésének kialakulására vonatkoznak. Turner fogalmakat használva, a börtön az elzárt személyek számára a liminalitás helyszíne, amely magában hordozza a pozitív változás lehetőségét. Filozófiailag Hans-Herbert Kögler dialógusokról tett megállapításai irányadóak a kutatásban.

A kutatás fontosságára felhívja a figyelmet az a tény, hogy a fogvatartott társadalmi státuszára külső szemlélőként nem fejthetünk ki hatást, így fontosabb a fogvatartott gondolkodásának fejlesztése, döntéseinek előkészítése. Ezzel a visszaesés lehetőségének a csökkentése.

A közösen birtokolt mintákat, kulturális kódokat, vagy az ellenállás formáit szeretnénk kiemelten az egyének interakcióiban vizsgálni.

Eddigi eredményeink, egy nemzetközi közönségnek bemutatott sikeres performansz, életin-terjük és kérdőíves felmérés, amelyeknek a kiértékelése folyamatban van.**

* „A kutatás az Európai Unió és Magyarország támogatásával, az Európai Szociális Alap társfinanszírozásával a TÁMOP 4.2.4.A/2-11-1-2012-0001 azonosító számú „Nemzeti Kiválóság Program – Hazai hallgatói, illetve kutatói személyi támogatást biztosító rendszer kidolgozása és működtetése konvergencia program” című kiemelt projekt keretei között valósult meg”

* TÁMOP-4.2.2.C-11/1/KONV-2012-0005

NAIV ELMÉLETEK A MATEMATIKAI FOGALMAKRÓL TANÍTÓKÉPZŐ SZAKOS EGYETEMISTÁK KÖRÉBEN

EDITA PARTOVÁ

partova@gmail.com

Selye János Egyetem

Témakörök: Pedagógusképzés, pedagógus pálya; Tanulás, tudás

A naiv elképzelések általában a kisgyermekkorra jellemzők. Több kutatást is találhatunk ebben a témakörben főleg a természettudományos fogalmakkal kapcsolatban. A tanítóképző szakos egyetemisták matematika módszertanának tanítása során több éves tapasztalat alapján megfigyeltük, hogy gyakran előfordul naiv teória még az egyetemen is pontosabban megmaradt a gyermekorból. Több szlovákiai egyetemen elemeztük a matematika-módszertan tantárgy záróvizsgáin az írásbeli vizsgafeladatok megoldását. Olyan válaszokat találtunk, amelyek fogalomzavarokra, vagy a fogalom teljes ismeretlenségére utalnak, a fogalom definíciója helyett naiv teóriák jelentek meg. Ez azt jelenti, hogy a fogalomalkotási folyamatban valamilyen hiányosság, vagy deformáció keletkezett. Legtöbb hibát a geometriai fogalmak terén tapasztaltunk. Ennek legfőbb okát az alapiskolai geometria tananyag lebecsülésében látjuk. A szlovákiai állami művelődési program (alaptanterv) egyre inkább szűkíti a geometriai tananyagot s ennek megfelelően a tankönyvek is egyre kevesebb geometriai feladatot tartalmaznak és így a geometriai fogalmak egyre sorvadnak. Azonban hiányosságok, fogalomzavar más témakörökben is előfordul. Ezek a hiányosságok tovább gyűrűznek a tanítóképzésbe, ami visszahat az alapiskolai matematikatanításra s így a hiányosság újratermelődik. A VEGA 1/0534/11 „Špecifické matematické poznatky učiteľov matematiky pre primárne a nižšie sekundárne vzdelávanie” kutatási projekt a tanítójelöltek matematikai képzésének megújítására irányul, aminek keretében többek között a fogalomzavarok és naiv elképzelések feltárásával és kiküszöbölésével is foglalkozunk. Az előadásban konkrét példákat elemzünk.

A RENESZÁNSZ GYERMEKKÉPE – A GYERMEKKÉP RENESZÁNSZA 1455–1517 KÖZT EURÓPÁBAN – IKONOGRÁFIAI ELEMZÉS

ENDRÓDY-NAGY ORSOLYA

endrodyorsolya@gmail.com

Eötvös Loránd Tudományegyetem, Tanító- és Óvóképző Kar

Témakörök: Neveléstörténet, reformpedagógia; Művészeti nevelés, vizuális kultúra

Az előadásban a reneszánsz fogalmának, létezésének végeláthatatlan vitájában nem kívánok állást foglalni, csupán érvekkel alátámasztva kijelölni egy olyan időszakot, melyben a gyermekek életét ábrázoló képeket ikonográfiai elemzésnek alávetve árnyaltabb képet kaphatunk a korszak gyermekképéről. Az általam választott 1455–1517-ig terjedő időbeli határokat előadásomban részletesen indoklom. Eörsi Annát idézve elmondhatjuk, hogy a korszakban élők számára evidencia volt Jézus Isten mivolta, nem próbáltak emberi tulajdonságokat belevetíteni, mint ahogy mi próbálunk meg a középkori és reneszánsz gyermek-felfogásra következtetni a Krisztus-ábrázolások alapján. (Eörsi, 1997) Mindezek miatt kézenfekvőnek tűnik más középkori gyermek-ábrázolások feltárásának és elemzésének igénye. Éppen ezért választottam azt az utat, hogy a művészettörténetben érett reneszánsznak nevezett időszak festményeit, ősnyomtatványait illetve kéziratos anyagait hasonlítom össze az ikonográfia, szemiotika, vizuális szociológia és vizuális antropológia segítségével és következtetek arra, hogy a fent kijelölt időszakban mennyiben tér el a szent és profán ábrázolás gyermekképe illetve hogyan árnyalhatóak a neveléstörténetileg releváns szövegekből kibomló gyermekképi narratívák.

A Gutenberg-galaxis kezdetétől a reformáció lutheri deklarációjáig eltelt alig több mint 60 esztendő földrengésszerű változásokat hozott mind az alfabetizmus és iskoláztatás terjedésében, mind a gondolkodásban. Könnyebbé vált a propagandisztikus anyagok terjesztése is. A forradalmi újítás készítette elő fizikai valójában a reformáció tanainak futótűszerű terjedését is, mivel a reformáció nem előzmények nélkül robbant be a világnézeti gondolkodás területére (Mikonya, 2013), hanem szervesen jelen lehetett az 1517-et megelőző időszakban is.

Nick Peim szerint (Peim, 2005) a történelem a történész interpretációja. A dokumentumok, így a festmények is mozaikok, a történelem darabjai, melyeket a történész illeszt össze. A kép reprezentáció, hermeneutikai módszerekkel feltárható, értelmezhető. A képek „olvasásához” azonban dekódolás szükséges. Egy olyan nyelv, melyet meg kell tanulnunk megérteni, a maga nyelvtani–kifejezésbeli szabályaival, és így a kutatásban is tudjuk használni. Ahhoz, hogy neveléstörténetileg releváns, gyermekképi vonatkozásokat vonhassunk le konzekvenciaként, fontosnak tartom áttekinteni, milyen módszerekkel tudunk a neveléstudományi kutatásban egy kép felé közelíteni.

Előadásom disszertációra épül, melynek újdonságát a képtudományi paradigmák és elemzési módszerek bemutatása mellett a most feltárt miniatúrák és ősnyomtatványok jelentik. Képfűzékkel, képelemzésekkel, sorozatelemzésekkel mutatom be a korszak jellegzetes gyermekkori problémaköreit, részletesen kitérek az alábbiakra: születés, a csecsemők élete, betegség és halál, a játék és az iskola. A kutatást a lyoni INRP és a bolognai Archiginnasio mellett az OSZK Kézirattárban és a Semmelweis Orvostörténeti Könyvtárban végeztem.

A FELŐOKTATÁSBA VEZETŐ TANULÓI ÉLETUTAK. A RÉSZIDŐS KÉPZÉS HALLGATÓINAK REGIONÁLIS VIZSGÁLATA

ENGLER ÁGNES

engler.agnes@arts.unideb.hu

Debreceni Egyetem, Bölcsészettudományi Kar

Témakörök: Felsőoktatás, felnőttoktatás; Tanulás, tudás

A felsőoktatás részidős képzéseiben tanuló hallgatók az oktatáskutatás által kevésbé vizsgált tanulói társadalom tagjai. A Bolyai János Kutatási Ösztöndíj támogatásával készült kutatásban a levelező tagozatos hallgatók kerültek a figyelem középpontjába azzal a céllal, hogy feltérképezzük a felsőoktatásban jelentős arányban résztvevő felnőtt hallgatók tanulási attitűdjeit és motívumait, tanulmányi körülményeit, nehézségeit és igényeit. A kutatási kérdések közül előadásunkban a konferencia témájához illeszkedve a hallgatók tanulási környezetét és speciális igényeit helyezük előtérbe.

A jellemzően munka és család mellett tanulmányokat folytatók két szempontból is megváltozott életformában kapcsolódnak be a felsőoktatás világába: egyrészt nem teljes idejű tanulók, más tevékenységekkel kell összeegyeztetniük a tanulási folyamatot (Breloer 2001, Hubig 2002); másrészt új tanulási környezetben találják magukat, mivel többségük hosszabb idő elteltével tér vissza az iskolapadba (Vermunt 1996, Maróti 2002). Ezen adottságokból kifolyólag ez a hallgatói társadalom jelentősen eltér a „hagyományos”, teljes idejű képzésben résztvevőktől a tanulmányi jellemzők és igények tekintetében is. (Wolter 2000, Schuetze-Slowey 2002, Pechar 2000)

Vizsgálatunkba az Észak-alföldi régió három felsőoktatási intézményének részidős képzéseinek résztvevőit vontuk be. A kérdőíves megkeresésében a Debreceni Egyetem, a Nyíregyházi Főiskola és a Szolnoki Főiskola levelező és esti tagozatos hallgatói vettek részt (N=1085). Feltételezésünk szerint a felnőtt hallgatók életkörülményei, tanulási környezete jelentősen befolyásolja a teljesítményt. Elsődleges eredményeink szerint a válaszadók jelentős többsége az egyéni életpálya által determinált módon és időben érvényesíti továbbtanulási szándékát. A szakmai és magánéleti események a tanulmányok alatt is jelentősen befolyásolják a tanulói teljesítményt és előrehaladást. Korábbi vizsgálatainkat támasztja alá (Engler 2011, 2012), hogy a családi háttér (elsősorban a szülők és házastárs iskolai végzettsége) szignifikánsan befolyásolja az eredményességet. Előzetes várakozásunkkal ellentétben ebben a mintában is igazolódott, hogy a gyermeket nevelők eredményességi mutatói kedvezőbbek, mint a „csupán” munka mellett tanulóké. A részidős képzésben tanulók igényei szorosan összefüggnek a munkavégzéssel, de meghatározó a tanulói életútjukból fakadó gyakorlat- és problémaorientáltságuk, prakticista gondolkodás módjuk.

A kutatás eredményei hozzájárulnak a felsőoktatás-kutatás „nem tradicionális” hallgatói csoportjainak felméréséhez, kiegészítik a formális felnőttoktatás-kutatás megállapításait, visszajelzést jelentenek a tanítási-tanulási folyamat módszertani, tervezési stratégiájában. A hallgatói igények felmérése az oktatáspolitikára számára bír fontossággal, még a tanulói életút feltérképezése az élethosszig tartó tanulás szempontjából jelentős.*

* A kutatás a Bolyai János Kutatási Ösztöndíj támogatásával valósul meg. Az előadás az OTKA (K-101867) által támogatott Tanuló régiók Magyarországon: Az elmélettől a valóságig című kutatás keretében készült. (Kutatásvezető: Prof. Dr. Kozma Tamás)

LLL AKTIVITÁSOK VIZSGÁLATA ÉS ÉRTÉKELÉSE A FELSŐOKTATÁSBAN – FELNŐTTOKTATÁS, FELNŐTTKÉPZÉS A DEBRECENI EGYETEMEN

ERDEI GÁBOR

erdei.gabor2@gmail.com

Debreceni Egyetem, Bölcsészettudományi Kar

Témakörök: Felsőoktatás, felnőttoktatás; Felsőoktatás, felnőttoktatás

A felsőoktatási intézmények az életen át tartó tanulás tevékenységeinek legfontosabb szereplői és szinterei nemcsak Európában és a fejlett világban, de Magyarországon is. A hazai felsőoktatási intézmények felnőttoktatási és felnőttképzési programjaiban éves szinten jelentős tanulói létszám jelenik meg. Azonban az elmúlt 5–10 évben – az expanzió kiteljesedése mellett is – figyelemre méltó változások következtek be a felnőttoktatás és felnőttképzési programok számát, az ezen programokban résztvevők tanulók számát, arányát illetően.

A jelenség megragadásához – esettanulmány szintjén – kutatást indítottunk az egyik legnagyobb hazai felsőoktatási intézményben, amelynek során elemeztük a felnőttoktatási és felnőttképzési tevékenységeket, a benne résztvevőket, a tanítási-tanulási folyamatok sajátosságait. Különös figyelmet szenteltünk az érdekeltségi viszonyok (egyetemi – kari –intézményi/tanszéki – oktatói, másfelől a tanulói) feltárására. Vizsgálatunkban statisztikai elemzéseket végeztünk, valamint interjúkat készítettünk, továbbá kérdőíves megkérdezést is alkalmaztunk.

Meggyőződésünk szerint kutatásunk – az oktatáskutatói inspirációk megvalósításán túl – hasznos információkat nyújthatnak az intézmény oktatásfejlesztéséért felelős vezetői, valamint az egyes szervezeti egységek irányítói számára. Bízunk benne, hogy jelen vizsgálatunk, és ennek eredményei, egy későbbiekben országos szinten megvalósuló országos kutatás alapjait is lerakhatják mind koncepciójában, mind az alkalmazott kutatási módszertant illetően.

VALÓBAN ESÉLY-E A „MÁSODIK ESÉLY”? EGY „MÁSODIK ESÉLY” PROJEKT UTÁNKÖVETÉSÉNEK TAPASZTALATAI

ERDEI GÁBOR

erdei.gabor2@gmail.com

Debreceni Egyetem, Bölcsészettudományi Kar

Témakörök: Hátrányos helyzet, kisebbségi oktatás; Hátrányos helyzet, kisebbségi oktatás

A második esély ethosz az elmúlt évtizedekben az Európai Unióban nemcsak szakpolitikai, de programszinten is megfogalmazott oktatási, nevelési megközelítés. Ennek megfelelően számos második esély típusú program indult el, és projekt valósult meg a tagországokban, így Magyarországon is. A második esély különösen a felnőttképzésben kap értelmet és relevanciát.

Jelen kutatásban vizsgált projekt 2005–2007 között valósult meg a beregi kistérségben „Második esély” a vásárosnaményi kistérségben címmel. A projektben 30 olyan fiatal felnőtt (18–25 év közöttiek) vett részt, akik korábban középiskolás korukban morzsolódtak le az iskolarendszertől. A projekt befejezése utáni hat év távlatára különösen jó lehetőséget biztosít egy ilyen tevékenység értékeléshez. Természetesen a retrospektív módszernek megvannak mind az előnyei, mind pedig a hátrányai.

A második esély hasznosulása, ennek megragadása két területen értelmezhető: egyfelől a manifesztáltabb és statisztikai adatokkal is jobban megragadható munkaerőpiaci hasznosulás, másfelől a nehezebben és kevésbé konkrétan vizsgálható társadalmi hasznosulás.

Az interjúk során négy kérdéskört vizsgáltunk meg alaposabban. Az első a képzési-fejlesztési programba történő belépés előtt állapotot (szándékok, motivációk, elvárások) vizsgálja. A második a projekt szakmai tartalmi megvalósulásának értékelése. A harmadik kérdéskör a projekt lezárása utáni közvetlen időszakot (helyzetet és kilátásokat) értékeli, a negyedik pedig a jelenlegi állapotot vizsgálja.

E. SPRANGER HATÁSA KISS ÁRPÁD NEVELÉSETIKÁJÁRA

ERDEINÉ NYILAS ILDIKÓ

erdeinenyilasi@gmail.com

Debreceni Református Hittudományi Egyetem

Témakörök: Neveléstörténet, reformpedagógia; Neveléstörténet, reformpedagógia

Az előadás E. Spranger műveit és Kiss Árpád debreceni éveiben létrehozott alkotásait teszi vizsgálat tárgyává. Az összehasonlító elemzés során arra a kérdésre keresi a választ, hogy Spranger értéktudományi nézetei hogyan hatottak Kiss Árpád nevelésetikájára és milyen formában jelentek meg a debreceni gyakorló pedagógiai hitvallásában. Kiss Árpád német–francia szakos tanárként a Debreceni Magyar Királyi Középiskolai Tanárképző Intézet Gyakorló Gimnáziumában tanított 1939–44 között. Ez idő alatt több publikációja született és olyan pedagógiai témákban nyilatkozott meg, amelyek nyomtatásban is megjelentek. Az intézmény szabályzata rögzítette azokat az alapelveket, amelyeket érvényesítve tanítottak és amelyeket a kortárs reformpedagógia áramlatainak és szerzőinek ismeretében fogalmaztak meg. Az iskola dokumentumainak elemzése során állíthatjuk, hogy a gyakorló gimnázium az állandó megújulás szolgálatában állt, amelynek teoretikus alapjait Kármán Mór teremtette meg. Herbart pedagógiáját a sok ellentmondás ellenére sem mellőzték, viszont termékenyen hatottak Dilthey, Gaudig, Litt, Kerschensteiner és Spranger gondolatai. Az intézmény Szabályzatának elemzése rámutat, hogy a nevelés ideáltípusokkal lehetséges az aktualitás, totalitás, tekintély, a szocialitás és az aktualitás elvei szerint. Spranger műveinek hermeneutikai elemzése lehetőségeket adott a nevelési stílusok feltárására, amelyek típusként fogalmazhatóak meg érték-duállok mentén: életközeli – elzárkozó, szabad – kötött, egyéniséget fejlesztő – uniformizáló. Ez a tipizálás olyan tanártípusokra utal, melyekre Kiss Árpád *Az új nevelés kérdései* című művében reflektált. Iskolatörténeti dokumentumok tanulmányozására és elméleti elemzésre épülő kutatásunkkal az egyetemi neveléstudomány történetét, ill. Kiss Árpád munkásságát feltáró, öröndetese gyarapodó vizsgálódásokhoz kapcsolódunk egy még fel nem dolgozott területen.

AZ EGYÉNI DIGITÁLIS KOMPETENCIÁK KOMPARATÍV ANALÍZISE AZ EURÓPAI UNIÓ STATISZTIKAI HIVATALÁNAK ADATBÁZISA ALAPJÁN

ESZENYINÉ BORBÉLY MÁRIA

borbely.maria@inf.unideb.hu
Debreceni Egyetem, Informatikai Kar

Témakörök: Elektronikus tanulási környezetek. IKT, e-learning, távoktatás; Tanulás, tudás

A digitális kompetenciák fejlesztéséhez elengedhetetlenül szükséges, hogy reális képet alkossunk a lakosság számítógép-és internet használati jártasságáról. Helyzetünk objektív megítélését szolgálja, ha mindezt az EU kontextusában tesszük, egzakt forrásokra támaszkodva. A tanulmány forrásadatai az Európai Unió statisztikai hivatala, az Eurostat rendszeresen közzétett felméréseiből, szabadon hozzáférhető adatbázisaiból származnak. A Digitális Agenda által definiált egyéni digitális kompetenciák közül az alap számítógépes jártasság és az alap internet használati jártasság mérésének az Eurostat által követett módszertanába nyerünk betekintést. Az adatsorok elemzéséből megállapítható, hogy az EU27-eken belül a számítógépet használók közül az alapvető számítógépes jártasság magas szintjén a legnagyobb arányban a finnek, luxemburgiak, osztrákok és svédek állnak. Ezekben az országokban a magas szintű jártassággal bírók száma meghaladja az alacsony és közepes jártassági szinten állók összegét.

A generációk közötti jelentős eltérés és a fiatal korosztály viszonylagos gyenge helyezése az EU27-ek rangsorában arra enged következtetni, hogy a 16–24 éves magyar fiatalok fejlődése a számítógépes jártasság megszerzésében relatíve lassú, az idősebb korosztály lemaradása pedig még mindig jelentős.

Az internetes jártasság 2011-es szintjeit és a használat elterjedtségét vizsgálva megállapítható, hogy a legszélesebb körű internet használat Svédországot, Hollandiát, Dániát és Luxemburgot jellemzi. Az Eurostat legfrissebb, 2012. decemberi jelentése is ugyanezekről az országokról állapítja meg, hogy háztartásaiknak több mint 90%-a rendelkezik internet hozzáféréssel.

A számítógép használati jártasság szintjeinek elemzésekor világosan kimutatható volt, hogy az EU27-ek átlaga alapján a legkisebb csoport egyértelműen az alacsony szinten állóké, és a magas szinten lévők száma meghaladja a közepes jártasságúakét is. Magyarország eredményei az EU27 átlaghoz hasonlóak voltak. Az internet használók legnagyobb csoportja a 2011-es állapotok szerint a közepes jártassági szinten áll az EU27-ek legfejlettebb internet kultúrájú országaiban is, és ez jellemzi a nagy átlagot, beleértve Magyarországot is. Romániában, ahol a legkisebb az internetezők száma, a használók legnagyobb csoportja az alacsony jártassági szintet éri el.

Az Eurostat 2012-es adatai alapján egy egyre inkább nemzeti karaktert is tükröző internet használat kibontakozásának lehetünk tanúi. Például közösségi oldalakra üzenetet a hollandok 70%-a tesz fel, míg a hasonlóan magas otthoni internet hozzáférési számmal rendelkező svédeknek csupán 58%-a. Nagyon kis mértékben élnek a közösségi oldalak által kínált információ megszerzés lehetőségével a kimagasló otthoni internet eléréssel bíró franciák és németek is.

A tanulmány számos további nemzeti sajátosságot tár fel az internet használat kapcsán.

A TANULÓI PORTFÓLIÓ MINT A HATÉKONYABB TANÁRI MUNKÁT SEGÍTŐ ESZKÖZ AZ EGYETEMI OKTATÁSBAN

ESZTERÁG ILDIKÓ

novocent@freemail.hu

Nicki Bt.

Témakörök: Felsőoktatás, felnőttoktatás; Oktatási módszerek, szakmódszertan

Az egyetemekre bekerülő hallgatók kompetenciáit a közoktatásban meghatározott standardok alakítják. Egyetemi képzésük jellegét felsőoktatási követelmények határozzák meg, míg munkaerő piaci alkalmasságukat az adott szektorban szükségesnek vélt kompetenciák megléte alapján ítélik meg. Általános tapasztalat, hogy sem az első, sem a második illeszkedési pontnál nincs szinkron a követelményekben, így sokszor tapasztalható teljesítménydeficit. Az egyetemi oktatók alulteljesítő hallgatókról, a munkáltatók az általuk elvárttól eltérő tudással és kompetenciákkal rendelkező pályakezdőkről panaszkodnak.

A panaszok mögött húzódó egyik, de talán legfontosabb ok a tömegoktatás sajátosságaiban rejlik, mely az elitoktatástól eltérően átlagos vagy az alatti képességekkel rendelkező, motiválatlan, szűk körű és felületes ismeretekkel rendelkező, heterogén és rövid távú célokért tanuló egyetemisták képzését is menedzseli nagy számban. A felsőoktatás e sajátos harapófogó helyzete számos tartalmi, módszertani és öndefiníciós kérdést vet fel, melyek a hatékony működés előfeltételei.

Az előadás annak a kutatásnak és eredményeinek ismertetésére vállalkozik, amely azt vizsgálja, hogyan hasznosítható a tanulói portfólió olyan egyetemi követelmények megállapításához, amelyek figyelembe veszik a hallgatók bemeneti kompetenciáit, és alkalmasak olyan tanítási koncepciók kialakítására, amelyek képesek kezelni a közoktatás, a felsőoktatás és a munkaerőpiac elvárásainak eltéréseit. A vizsgálat során az akciókutatás logikáját követve ugyanazt az anyagot használtam a hallgatók egyéni értékelésére mint amelyet felhasználtam a hallgatókkal szemben támasztott szempontok érvényességének megállapításához. Az eredményeket arra használtam, hogy úgy korrigáljam a követelményeket és a további munka módszereit, hogy azok az alulról építkezés logikája szerint elvezessenek a célzott kimeneti követelmények tényleges eléréséhez.

A két féléves vizsgálat első éves andragógus hallgatók kompetenciáit értékelte az Európai Uniói ismeretek tantárgyhoz kötött tanulói portfóliók felhasználásával. A portfólió elemeinek meghatározásakor olyan szempontokat vettem figyelembe, amelyek megjelennek a középiskolai, az egyetemi és a munkaerőpiaci elvárások között is: információ-szerzés, információnyújtás, kritikai gondolkodás, önreflexió, értelmezés, struktúraalkotás, alkalmazási képesség; illetve olyan tevékenységeket tartalmaztak, amelyek szükségesek mind az egyetemi tanulmányok, mind a munkavégzés során is. Ilyenek a szakirodalom feltárása, szakirodalom alapján önálló ismeretszerzés, kötött tartalom alapján PPP készítése, csoporttárs munkájának bírálata, saját munka bírálata, kritériumok alapján önállóan gyűjtött anyag értelmezése, csoportmunka, önállóan gyűjtött ismeretek rendszerezése, elsajátított elméleti ismeretek alkalmazása új (tan)anyagban. Ezek értékelésére a tartalomelemzés módszertanát felhasználva került sor.

A FELNŐTTKÉPZÉS MŰKÖDÉSI JELLEMZŐINEK RENDSZERSZINTŰ VIZSGÁLATA

FARKAS ÉVA

farkaseva9@gmail.com

Szegedi Tudományegyetem, Juhász Gyula Pedagógusképző Kar

Témakörök: Felsőoktatás, felnőttoktatás; Oktatáspolitikai, EU oktatásügy

Előadásomban a Bólyai János Kutatási Ösztöndíjjal támogatott, a felnőttképzés működési jellemzőinek rendszerszintű vizsgálatára irányuló kutatásom eredményeit mutatom be. A 2011 és 2013 között megvalósuló két éves kutatás négy célt tűzött ki és valósított meg.

Releváns szakirodalmak áttekintésével, kritikai elemzésével, valamint statisztikai adatok (EUROSTAT, NSZFI, OSAP, KSH, ÁFSZ) másodelemzésével feltártam a hazai felnőttképzés jogi, társadalmi, gazdasági és környezeti körülményeinek, illetve az azokban – a rendszerváltás nyomán – bekövetkezett változásokat.

Strukturált kérdőíves lekérdézzel feltérképeztem hogyan változott meg Magyarországon a felnőttképzés funkciója az elmúlt 20 évben, hogyan alakult a felnőttképzéssel foglalkozó intézmények száma és tevékenysége illetve, hogy a képző intézmények milyen körülmények között végzik munkájukat, hogyan alakítják képzési kínálatukat, milyen problémákkal kell megküzdeniük a felnőttképzés jogszabályi keretrendszerében nevesített követelmények gyakorlati megvalósítása során. A kutatás teljes körű mintavételen alapult, a mintát az érvényes akkreditációval rendelkező, felnőttképzési tevékenységet folytató képző intézmények alkották. Az 1488 képző intézményhez eljuttatott kérdőívből 297 feldolgozható kérdőív érkezett vissza, ez a teljes alapsokaság 20%-a, amely lehetővé tette, hogy a kapott kutatási adatokkal leírjam az akkreditált felnőttképzési intézmények működési jellemzőit 6 szempont szerint: intézmények általános adatai; működési adatai; képzési kínálat; felnőttképzési szolgáltatások; esélyegyenlőség; jogi szabályozás.

DACUM módszerrel és nemzetközi kutatási eredmények másodelemzésével vizsgáltam a felnőttoktatási szerepek változásait és az eredményes munkavégzéshez szükséges kompetenciák körét.

Delphi-módszert alkalmaztam a felnőttképzési rendszer működésében/működtetésében résztvevő érdekelt felek, andragógus szakemberek véleményeinek összegyűjtésére annak feltárása érdekében, hogy mivel tartja magát azonosnak az andragógia mint szakma és kivel azonos vagy kivel nem az andragógus szakember. A 35 – eltérő élethelyzetben lévő – andragógus szakemberrel készített interjú kvalitatív elemzése alkalmas az andragógus hivatás sokszínűségének és komplex voltának bemutatására.

A két éves kutatómunka eredményeit összefoglaló kötet – a rendszerváltás után 25, a felnőttképzési törvény megszületése után 12 évvel – a felnőttképzési rendszer egy jelentős korszakának lezárásaként is tekinthető. Jelenleg folyik a felnőttképzés ágazati irányításáért felelős Nemzetgazdasági Minisztériumban a felnőttképzési koncepció kidolgozása, amelynek célja a felnőttképzés újraszabályozása és 2013 nyarán új felnőttképzési jogszabálycsomag elfogadására készül a kormány. A tervek szerint az új jogszabályok alapjaiban változtatják meg a felnőttképzés eddigi szabályozási és működési rendszerét.

A 19. SZÁZADI PEDAGÓGIAI PROFESSZIÓ MINT A KULTURÁLIS EMLÉKEZET RÉSZE

FÁYNE DOMBI ALICE

dalice@jgypk.u-szeged.hu

Szegedi Tudományegyetem, Juhász Gyula Pedagógusképző Kar

Témakörök: Neveléstörténet, reformpedagógia; Pedagógusképzés, pedagógus pálya

A pedagógiai professzió tartalmának változásai legfőképpen a társadalmi–gazdasági körülmények, szakmai elvárások és a „célközönség” szükségleteinek függvényei.

Jelen kutatás a 19. század tanítóképének differenciáltabb megfogalmazását tűzte ki feladatul, a kulturális emlékezet, pedagógiai emlékezet szempontjait szem előtt tartva. Célunk az volt, hogy felderítsük, a nevelői identitás szociális reprezentációja hogyan jelenik meg a különböző műfajú 19. századi források textusaiban, és ez milyen területen járul hozzá a nevelői professzionalizációs folyamatához.

Kutatási kérdéseink:

- Melyek a pedagógiai professzió változásának azon elemei, amelyek a pedagógiai emlékezet részeként a kulturális emlékezet alakítóivá válnak a 19. század Magyarországon?
- Miként jeleníthető meg a tanítói ideálkép és a hétköznapi nevelői szerepelemek összefüggése?

A pedagógiai professzió alakulásának feltérképezéséhez elsődleges szempontként a pedagógus szerep-narratívák elemzését választottuk, amit kiegészítettünk a nevelői életút-elemzés módszerével.

A Gérard Genette nevéhez fűződő intertextualitás szövegszervező eljárásait alapul véve vizsgálatunk arra irányult, hogy a szövegek egymás közötti kapcsolatainak funkcióit, jelentéskonstituáló szerepét bemutassuk, a szöveget mint a kulturális emlékezet motívumainak és emb-lémáinak keretét vizsgáljuk. Elsősorban neveléstan könyvek, korabeli neveléstan folyóiratok és népkönyvek nevelővel kapcsolatos szövegeit vizsgáltuk meg a nevelői szerepfeladatok változása, a nevelői identitás szempontjából.

A kutatás a narratív tartalomelemzés módszerére épül, amelynek segítségével be kívánjuk mutatni a 19. századi pedagógia textusok elemzésével, hogy a pedagógiai és nevelési emlékezet elemei hogyan örökíthetők át a variábilis szöveg segítségével. További forrásaink a tanítókép cizellált megfogalmazásának újabb lehetőségeit adták (népszerűsítő irodalom, önéletrajzok, utazási beszámolók). Igyekeztünk elsődleges forrásokat megszólaltatni, de a korabeli elemző művek szempontjait, megközelítésmódjait is figyelembe vettük.

A kutatás eredményeként megállapíthatjuk, hogy a különböző műfajú forrásanyag feltárásával, a narratív tartalomelemzés módszerével pontosabbá tettük a kulturális emlékezet – pedagógiai emlékezet viszonyát, tartalmi összetevőit. Vizsgálatunk további eredményének tekintjük, hogy a nevelői szerep-narratívák elemzésével egzaktabb képet lehet formálni a 19. századi pedagógiai professzió alakulásáról.

Tudományos eredmények és hasznosításuk

- A kutatás kísérletet tett a kulturális emlékezet és pedagógiai emlékezet kapcsolatának narratív tartalomelemzés alapján való feltárására.
- A téma alkalmas új megközelítésmódok, elméletek és módszerek alkalmazására a neveléstörténeti kutatás során használatos egyéb források feltárásakor.
- A téma sugallja a komparatív vizsgálódás lehetőségét, európai (egyetemes) és magyar vonatkozásokban.
- A kutatás újszerűsége: a kulturális–pedagógiai; kommunikatív–nevelési emlékezet tartalmának, összefüggéseinek feltárása a pedagógiai szakmaiság elemeit összegező elsődleges és másodlagos források alapján.

PÁLYAVÁLASZTÁSHOZ KAPCSOLÓDÓ TARTALMAK VIZSGÁLATA ON-LINE FELÜLETEKEN

FAZAKAS IDA* – BECSEI LILLA**

fazakasida@ektf.hu

*Eszterházy Károly Főiskola, Tanárképzési és Tudástechnológiai Kar

becsei.lilla@gmail.com

**Szent István Egyetem, Gazdaság- és Társadalomtudományi Kar

Témakörök: Oktatási módszerek, szakmódszertan; Elektronikus tanulási környezetek. IKT, e-learning, távoktatás

Évtizedekig a pályaválasztási tanácsadás során, papíron elérhető információs mappákat, filmeket használtak a tanácsadók a tanácskérők pályaismeretének bővítésére. Az azóta eltelt idő alatt igen sokat változott a közeg, melyben megvalósulnak a fiatalok pályaválasztással kapcsolatos döntései, és nagyot változott a tanácskérők információ igénye is a pályaválasztással kapcsolatban. A pályaválasztási tanácsadás azonban csak részben tudta követni azokat a változásokat, melyek jellemzik a munka világát illetve tanácskérői oldalról az információ keresési, információ elérési szokásokat.

A tájékozási igény kielégítésének egyik kiemelt színtere napjainkban az internet, ahol megítélésünk szerint adekvát válaszok adhatók a felmerült igényekre.

A kutatási program célja, hogy feltárja, szakmailag milyen minőségű tartalmak érhetőek el a pályaválasztással kapcsolatban az online felületeken (honlapok, közösségi oldalak, tanácsadó felületek). A tartalmak vizsgálatán túl elengedhetetlenül fontos szerepet kap a vizsgálatban az oldalak kereshetősége, vizuális megjelenése, valamint információs és kommunikációs technológiai beágyazottsága, használatának könnyűsége.

A kutatás az online felületek és külföldi szakirodalom elemzésén túl, választ ad arra, hogy a pályaválasztás előtt álló fiatalok mit gondolnak az elemzett honlapokról, milyen felhasználói élmény válik mérhetővé egy-egy elemzési egység vizsgálata közben. Ennek segítségével mérhetővé válna az igény, melyre jelenleg csak egy idősebb, nem interneten szocializált generáció próbál választ adni, feltételezésünk és tapasztalatunk szerint kevés sikerrel.

A kutatás ütemterve, módszere:

- Hazai és külföldi szakirodalmak, jó gyakorlatok felkutatása, tanulmányozása.
- A vizsgálati korpusz pontos kijelölése és bevonása.
- Felhasználói élményekre vonatkozó kérdőív elkészítése.
- A felhasználói élmény kérdőívének próba lekérdezése, esetleges javítások a kérdőíven.
- Felhasználói élmény lekérdezése a kijelölt mintán.
- A survey és a tartalomelemzésből nyert adatok feldolgozása statisztikai elemző módszerek segítségével, ezek elemzése, a hipotézisek vizsgálata és a következtetések, összefüggések megfogalmazása.

Tartalomelemzés segítségével pályaaorientációhoz kapcsolódó honlapot vizsgálunk, így a kutatás mintája egyrészt 20–25 internetes oldal. A felhasználói élményekre vonatkozó 150 kérdőívet pedig 16–17 év közötti tanulók körében vesszük fel, akik a vizsgálati korpuszba elérhetőségi mintavétel alapján kerülnek be.

Választ kapunk a szakmában oly régóta megfogalmazott felhasználói (pályaválasztói) igények-re on-line környezetben, mely segít egy módszertani ajánlás elkészítésében a pályaaorientációban dolgozók számára. Tanácsadói tevékenységünk során számos olyan felülettel találkozunk, mely létrehozása jelentős anyagi forrást felemésztett, ugyanakkor használhatósága és látogatottsága csekély ehhez képest. Kutatásunk a célcsoport igényeire alapozott on-line tanácsadói tevékenység kialakulását vállalja.

KÖZOKTATÁS-FEJLESZTÉSI BEAVATKOZÁSOK HATÁSMECHANIZMUSAI

FAZEKAS ÁGNES

fazekas.agnes@ppk.elte.hu

Eötvös Loránd Tudományegyetem, Pedagógiai és Pszichológiai Kar

Témakörök: Oktatáspolitikai, EU oktatásügy; Tanulás, tudás

2012. márciusában kezdtük meg az OTKA 101579 sz. kurrikulum-implementációs alapkutatásunkat (www.impala.elte.hu), azzal a céllal, hogy feltárjuk, milyen feltételek mellett fejtenek ki jelentős (az osztálytermi gyakorlatot, a tanári viselkedést elérő) és tartós hatást az iskolai pedagógiai gyakorlat fejlesztését célzó, uniós forrásokból finanszírozott magyarországi közoktatás-fejlesztési beavatkozások. A kutatásunk célja tehát nem a beavatkozások hatásának értékelése, hanem a kurrikulum-implementációs folyamatok jobb megértése. A kutatás eredményeinek köszönhetően várhatóan többet fogunk tudni arról, mely beavatkozások gyakorolhatnak jelentős és tartósan fejlesztő hatást és melyek bizonyulnak várhatóan hatástalannak.

Az első kutatási évben szintetizáltuk az implementáció, ezen belül a kurrikulum-implementáció hazai és nemzetközi elméleti tudásháttérét, több diszciplináris és problématerületen vizsgáltuk a korábbi kutatások eredményeit, a releváns elméleti irodalmat, és elemeztünk több, a gyakorlatban megvalósult kurrikulum-fejlesztési esetet. Vizsgáltuk az EU fejlesztési politikájának és gyakorlatának releváns elemeit, különös figyelmet fordítva a közép-európai országok oktatásfejlesztési gyakorlatára és az abszorpció kapacitás problémakörére. Ezt követően a rendelkezésre álló dokumentumok vizsgálatával arra kerestük a választ, hogy 2004-től kezdően milyen volt és miként fejlődött a hazai implementációs eszköztár, kapacitás és gondolkodás. Az e szakaszban alkalmazott legfontosabb módszer a szakirodalmi feltárás és esetelemzés volt.

Munkánk során főbb kurrikulum-implementációs problématerületként azonosítottuk a programozott és az adaptív-evolúciós modellek relevanciáját, az implementációs és abszorpció kapacitás problémakörét, az idő különböző aspektusokból értelmezett szerepeit, az intelligens és a hűséges adaptáció kérdését, a tanári tanulást, az érintettek hiedelmeit, az elkötelezettséget, a beavatkozások környezetét, a komplex rendszerek természetét, a menedzsmenteszközöket és a háromszintű reform kérdését.

A kutatás legfontosabb részét a jelenleg folyó empirikus vizsgálat adja, ennek során az uniós forrásokat felhasználó oktatásfejlesztési programokban részt vett iskolákban gyűjtünk adatokat. Az iskolák megvalósítási tapasztalatait vizsgálva a fenti problématerületekre fókuszálunk. Az adatgyűjtés komplex, kvalitatív terepmunkával történik, minek során öt iskolában interjúkat készítünk, óralátogatásokat végzünk és dokumentumokat gyűjtünk. Az így nyert adatok nemcsak az országos felmérés előkészítését alapozzák meg, de igazolják az abszorpció, a szervezeti kultúra, a horizontális tanulás kiemelkedő szerepét, illetve a megismert megvalósítási utak mentén már felállíthatóak tipikus implementációs modellek is.

Az előadás – melyet a vezető kutató tart – a megelőzően feltárt elméleti tudásháttér értelmezési keretében az empirikus részeredményeket ismerteti.

ISKOLAI KLÍMA A NEMEK SZEMSZÖGÉBŐL – LÁNYOK ÉS FIÚK ISKOLAI VISZONYULÁSA, KÜLÖNBSÉGEI A ZAKLATÁSBAN ÉS ANNAK FELDOLGOZÁSÁBAN

FEHÉR ÁGOTA* – PÉTER-SZARKA SZILVIA**

feherago@gmail.com

*Apor Vilmos Katolikus Főiskola, Neveléstudományi és Pszichológiai Tanszék

pszszilvia@gmail.com

**Debreceni Egyetem, Bölcsészettudományi Kar

Témakörök: Személyiségfejlődés és -fejlesztés; Szociális képességek, szociális tanulás

Számos szociológiai kutatás támasztja alá a férfiak és a nők különbözőségét, a nők hátrányát, mely visszavezethető kulturális és szocializációs különbségekre egyaránt. Mindemellett elgondolkodtató, hogy a nők alárendelődőbb szerepe mellett magasabb iskolai végzettségük, a tanulásához való pozitívabb viszonyulásuk alátámasztható (Andorka, 2006), s gyermekük sikeres tanulmányi előmenetelére, így az iskolához fűződő érzelmi viszonyulására ugyancsak az édesanya személye van leginkább hatással. (Czeizel, 2004)

Kiemelendő a nők magasabb várható élettartama (Andorka, 2006), mely a belső világ felé mutatott nagyobb figyelmük pozitív védőfaktort jelentő hatásával is alátámasztható. Mindennek leképeződését pedig bizonyosan nyomon követhetjük a gyermekek iskolai életében is. Tanítási órákon végzett megfigyelések igazolják, hogy a fiúk itt is „uralják a terepet” (Rostás, 2011), ám az iskolai klíma jelentős vizsgálatai mégis alátámasztják (Buda, 2010), hogy a lányok jobban kedvelik az iskolát, gyakrabban vidámak és kevésbé unatkoznak ott.

Mindezen tendenciák alapján feltételezhető, hogy az iskolai feszültségek különbözőképpen érintik meg a lányokat és a fiúkat, így kutatásunk során többek között arra kerestük a választ, hogyan tükröződik ennek hatása az iskolai zaklatásban és milyen belső erőforrásokra tudnak építeni a gyermekek nemi jellegzetességeik alapján a megküzdés folyamatában, kiemelten a pszichológiai immunkompetencia és az érzelmi intelligencia vonatkozásában.

6-8. osztályos gyermeket (N=1414 fő, hagyományos iskolába járók) kérdeztünk meg tehát a következő vizsgálóeljárások alkalmazásával: 1. Iskolai klíma és zaklatás kérdőív (Buda, 2010) módosított változata, 2. Megküzdési Mód Preferencia Kérdőív és Pszichológiai Immunkompetencia Kérdőív Junior (Oláh, 2005), 3. Képes Érzelmi Intelligencia Teszt alapján (Nagy, 2009).

A nemi sajátosságokra vonatkozó eredményeink a következő szignifikáns különbségeket támasztották alá:

1. Megerősíthető az iskolai klíma alapvető pozitív jellege lányok csoportjában az érzelmi viszonyulás és a társas klíma összértékeiben is. Ennek is tulajdonítható, hogy a zaklató cselekmények megítélése kapcsán több fizikai agresszió és a zaklatók számának növekedése mutatkozik fiúk esetében.

2. A feszültség helyzetekkel való megküzdés folyamatában a Megküzdési Módozók köréből a lányok szignifikáns előnye jelződik az Emóciófókusz, a Támazskeresés, ám a Figyelemelterelés és az Önbüntetés alszákláiban egyaránt. A Pszichológiai Immunkompetencia vizsgálata során minden személyiség-alrendszer a fiúk szignifikáns előnyét tükrözte, így esetükben belső személyiségforrásaik jobban elérhetőnek mutatkoznak.

3. Az adaptív megküzdést megsegítő érzelmi intelligencia ugyanakkor a lányok körében vált magasabb szintűvé, így mindez biztató jelzést ad számunkra abban, hogy „az érzelmi élet feletti uralom, a társas kapcsolatokban jelentkező érzelmi történések és folyamatok kezelése, irányítása” (Oláh, 2010) hatékony segítséget nyújt az ő számukra is.

A DEBRECENI EGYETEM ÖNMEGNYILATKOZÁSAI (ÖNMEGHATÁROZÁSI KÍSÉRLETEK 1912–1942 KÖZÖTT)

FENYŐ IMRE

fenyoimre@gmail.com

Debreceni Egyetem, Bölcsészettudományi Kar

Témakörök: Neveléstörténet, reformpedagógia; Felsőoktatás, felnőttoktatás

Az egyetem – a kutatás és képzés kettős feladatát ellátni hivatott komplex jelenség – születése óta folyamatos értelmezési kísérletek fókuszában áll. Ennek az értelmezési kísérlet-sorozatnak könnyű jellegzetes példáit felmutatni. A modernitásban ilyen például Immanuel Kant elemzése a fakultások vitájáról, a humboldti egyetemi reformot övező viták, vagy Martin Heidegger elemzése freiburgi rektori beszédében a német egyetem önmegnyilatkozásáról.

Jelen előadásban a Debreceni Egyetem önmeghatározására tett kísérletek bemutatására vállalkozunk. Ezek a kísérletek kiválóan nyomon követhetőek az intézmény vezetőinek ünnepi egyetemi tanácsüléseken elhangzott beszédeiben. Változó színvonalon, de minden egyetemi vezető kötelességének érezte, hogy megválaszolja az önmeghatározás kihívását. A beszédek így tulajdonképpen az egyetem lényegéről és a Debreceni Egyetem mibenlétéről szóló folyamatos diskurzussá állnak össze.

A beszédek elemzésekor kiválóan kirajzolódnak azok a funkciók, melyek a Debreceni Egyetemet az intézmény vezetői szerint meghatározzák. Ezek a funkciók alapvetően az értelmiségi-képzés és a szakképzés kettősségében ragadhatók meg. E funkciók változó hangsúllyal jelennek meg az egyetem lényegének megragadására tett kísérletekben: bizonyos időszakokban hangsúlyosabbá válik a szakképzési feladat ellátására. A szakképzés ekkoriban – a beszédekben is artikulálódó módon – a jogász-, orvos-, lelkész-, és tanárképzés gyakorlatával azonosul és az ezekhez a területekhez illeszkedő intézetek tevékenységében és jellegzetességeiben válik megragadhatóvá.

A szakképzés háttérbe szorulásakor időszakonként újra előtérbe kerül és a beszédekben a tudományos feladat ellátása, a kulturális misszió teljesítése, az értelmiségi képzés feladata.

Állandó téma a beszédekben az egyetemi hallgatók, az egyetemi ifjúság státuszának elemzése. A beszédek széles spektrumát ölelik át a koncepcióknak: a diák néha kutatótársként, máskor köztisztviselő-jelöltként jelenik meg, feladata más és más meghatározást kap, felelőssége más és más értelmet.

Rendszeres témája a beszédeknek az egyetemi oktatók tevékenységének elemzése, felelőségük felidézése. És időnként megjelenik a beszédekben a politika is, néha közvetlen módon, néha pedig áttételesen mint az egyetem környezetét meghatározó társadalmi folyamatok jellegzetessége.

A kutatás forrásaiul szolgáló beszédek egy része a Debreceni Egyetem évkönyveiben maradt fenn, más részük különnyomatként található meg az Egyetemi Könyvtárban, illetve kéziratos formában csatoltak néhányat az egyetem rektori tanácsának jegyzőkönyveihez, melyek a kézirattári gyűjteményben lelhetők fel. A forrásokat tartalomelemzési eljárásnak vetettük alá, illetve folyamatosságuk, egymásra is reagáló beszédmódjuk lehetővé teszi, hogy diskurzuselemzési eljárásokat is alkalmazzunk. Ennek a kettős elemzésnek köszönhetően megérthetjük a Debreceni Egyetem önértelmezési folyamatának dinamizmusát.

A SPORT ÉS A TELEVÍZIÓZÁS HATÁSÁNAK VIZSGÁLATA A 10–14 ÉVES KORCSOPORTBAN

FINTOR GÁBOR* – SZABÓ JÓZSEF**

fintor.gabor@gmail.com

*Debreceni Egyetem, Művelődés- és Neveléstudományi Doktori Program

szabo.jozsef57@gmail.com

**Debreceni Egyetem, Bölcsészettudományi Kar

Témakörök: Egészségnevelés, sportpedagógia; Szociális képességek, szociális tanulás

A média, és ezen belül is a televízió az egyének egészségről és testmozgásról, sportolásról alkotott képére komoly hatást gyakorol. Kiemelten fontosak a serdülők körében végzett vizsgálatok, mert a serdülők nagy többsége a médiában talál olyan referenciacsoportot, referencia személyeket, akiknek a viselkedését, attitűdjét és véleményét követendő példaként kezeli, illetve a médiából szerezhet az életmóddal, egészséggel, betegséggel, sporttal kapcsolatos információkat (Kósa 2006). Sokan gondolják úgy, hogy az elektronikus média, és ezen belül is a televízió a fiatalokat a testmozgástól, a sporttól vonja el, így a média szorosan összekapcsolható a mozgásszegény életmóddal, valamint az ezzel kapcsolatos egészségügyi problémákkal. (Durant-Baranowski et al. 1994, Szabó 2003). Vannak azonban olyan nézetek is, melyek szerint a szabadidősportok gyakoribb megjelentetésével és a különböző egészségvédő kampányok népszerűsítésével a média növelheti a sportolási hajlandóságot, mivel az egyik legfontosabb szocializációs közegeg lépett elő az utóbbi évtizedekben mintaadó szerepe megkérdőjelezhetetlen (Gál 2008).

Kutatásunk célja, hogy feltárjuk az elektronikus média (ezek közül is a televízió és internet) és az egészséges életmódra nevelés, ezen belül is a testmozgás és a sportolás kapcsolatát. Vizsgálataink arra irányultak, hogy a média, elsősorban a televízió milyen mértékben befolyásolja a sportolási szokásokat, illetve mely sportágak esetén találunk szignifikáns kapcsolatot. Kutatásunk az észak-alföldi régió nagyvárosi és kisvárosi iskoláira terjedt ki, mivel azt is fel akarjuk mérni, hogy a település és annak lehetőségei befolyásolják-e a testmozgással kapcsolatos tevékenységet. Az elvégzett kérdőíves felmérés (N=568) a sportolási és televíziózási szokásokra és azok összefüggéseire fókuszált az észak-alföldi régió öt iskolájában, a 10-14 éves korosztály körében. A felmérést 2013 februárjában, márciusában végeztük, a tanulókat véletlenszerű mintavételi eljárással választottuk. Az értékelés során azt tapasztaltuk, hogy a válaszadók között igen magas arányban vannak azok, akik legalább hetente háromszor végeznek testmozgást, illetve sportolnak. A rendszeresen sportolók között a fiúk több mint kétszer annyit mozognak, mint a lányok. A sportolási aktivitást a személyes érdeklődés, a barát, és a média hatása motiválja. Akik sportolnak, szignifikánsan jobban vonzódnak a sportműsorokhoz, mint nem sportoló társaik (Chi-Square=47,962, p=0,000), és az interneten is több egészséges életmóddal és sporttal kapcsolatos oldalt látogatnak.

Kutatásunk ráirányítja arra a figyelmet, hogy célirányos médiastruktúrával elősegíthető az egészségtudatos magatartás kialakítása, a televízió és az internet befolyásoló erejének felhasználásával változhat a sportolási aktivitás, javulhat a diákok életminősége.

Kulcsszavak: sport, testmozgás, általános iskolai oktatás, elektronikus média, sportműsorok

AZ ÚJSZEGEDI KERTI ISKOLA DOLCH ERZSÉBET ISKOLAVEZETŐ ÉLETÚTJÁNAK TÜKRÉBEN

FIZEL NATASA

natasa@jgypk.u-szeged.hu

Szegedi Tudományegyetem, Juhász Gyula Pedagógusképző Kar

Témakörök: Neveléstörténet, reformpedagógia; Pedagógusképzés, pedagógus pálya

Előadásom szakirodalmi hátterét elsősorban Dolch Erzsébet életútjának primer forrásai, iskolai anyakönyvek, leckekönyvek, önéletrajzok, levelek, fényképek, egyetemi tanrendek képezik, másrészt a témához kapcsolódó szekunder források, Dolch Erzsébet 1938-ban megjelent doktori disszertációja (Az új nevelés elméleti és gyakorlati megvalósulása), Pukánszky Béla és Németh András idevágó tanulmánya, Magyar reformpedagógiai törekvések a XX. század első felében, és Pukánszky Béla *Die Rolle der Frauen in der Geschichte der ungarischen Reformschulbewegung* c. tanulmánya, valamint a 20. század első évtizedeivel foglalkozó egyetemtörténeti és reformpedagógiai szakirodalom.

Kutatásom célja egy különleges női karrier bemutatásán túl betekintést nyújtani egy korabeli alternatív tanulási környezetbe, amely a századforduló modern pedagógiai törekvéseiből (pl. Decroly, Nagy László) táplálkozott.

Kutatási módszerem elsősorban a primer források elemzése, másodsorban egy történeti szociológiai vizsgálat kvantitatív módszerrel, amelyhez a rendelkezésre álló korabeli statisztikákat, illetve saját adatbázisomat – amelyet a szegedi Polgári Iskolai Tanárképző Főiskola, az Apponyi Kollégium és a Ferenc József Tudományegyetem anyakönyveiből kinyert adatokból hoztam létre, és jelenleg 397 hallgató adatait tartalmazza – használtam fel.

Dolch Erzsébet már az első szegedi tanévben, 1928-ban hallgatója lett a polgári iskolai tanárképző főiskolának. A század első felében a nők számára a kiemelkedés egyik lehetséges módja a tanítónőként, tanárnőként való elhelyezkedés volt. Az 1928–35-ig terjedő időszakban a tanárképző főiskolára beiratkozók 63,1%-a, 1941–46 között 73,9%-a volt nő. Dolch Erzsébet 22 évesen iratkozott be a főiskolára. 1928–1935. között a legnagyobb arányt (36%) a beiratkozáskor 20 éves vagy idősebb hallgatók tették ki. Dolch Erzsébethez hasonlóan 1928–1935. között a beiratkozók több mint a fele (55,4%-a) a tanítóképző elvégzése után érkezett a főiskolára. A hallgatónő édesapja értelmiségi pályán működött, épp úgy mint a hallgatónők 63,7%-ának édesapja. Ez a szám is bizonyítja, hogy a nők számára a műveltebb családokból vezetett az út a tanári pálya felé, míg a férfiaknál ez a szám mindössze 38,1%.

Tanulmányai kezdetén Dolch Erzsébet tehát egy volt a tipikus tanárképző főiskolára járó hallgató közül, de a negyedik év végére kiemelkedett közülük. 1932-ben főiskolát díszoklevéllel fejezte be, és tanulmányait az egyetemen folytatta. Sokrétű pedagógiai tudása, és nyilvánvaló érdeklődése az „új pedagógia” iránt tette lehetővé, hogy 1936–1940. között egy kísérleti iskola, az újszegedi Kerti Iskola vezetője legyen. Az iskolát Várkonyi Hildebrand alapította, és finanszírozta saját jövedelméből.

Sokat tanulhatunk ezekből az évekből: intézmények/karok közötti sikeres együttműködésről, a katedrán álló nagy hatású és hiteles tanárszemélyiségekről, álmodni merő tanult nőkről mutat példát a nem is oly távoli történelem.

AZ ISKOLÁN KÍVÜLI SZÍNTÉR MINT LEHETSÉGES ESZKÖZ A TERMÉSZETTUDOMÁNYOS OKTATÁS MEGÚJÍTÁSÁBAN

FÚZ NÓRA

fuznora@gmail.com

Szegedi Tudományegyetem, Neveléstudományi Doktori Iskola

Témakörök: Természettudományi oktatás; Tanulás, tudás

Míg az információrobbanás és a nagyfokú technikai fejlődés következményeként a fejlett országok a tudományos innováció korszakát élik, addig a természettudományok iránti attitűd egyre rosszabb értékeket mutat a nemzetközi tudásszintméréseken és képességvizsgálatokon. Sajnos ez alól hazánk sem kivétel: még a jó, vagy kiemelkedő képességű tanulóink sem választják hivatásukként a természettudományos pályákat. Különösen a fizika és kémia tantárgy helyzete jelez súlyos problémát, de a tanulók tantárgyi attitűdjei más tantárgyak esetében is fokozatosan romlanak az egyre magasabb évfolyamokon.

Számos motivációs kutatás bizonyítja, hogy a természettudományi tanórákat a diákok gyakran túl unalmasnak, irrelevánsnak, idejét múltnak tartják. Ezzel szemben az egyre fejlettebb Információs és Kommunikációs Technológiával (IKT) felszerelt otthonokban a televízió és internet által a diákok sokkal élvezetesebb, érthetőbb és attraktívabb formában juthatnak tudományos információkhoz, mellyel az iskola jelenlegi állapotában nem vetekedhet. Ugyanakkor az iskolán kívüli színtereken mint a múzeumok, tudományos központok (science center), állatkertek, botanikus kertek, tanösvények, mezőgazdasági üzemek, gyárak stb. zajló foglalkozásokat mind a tanárok, mind pedig a diákok érdekesnek, változatosnak, motiválóknak, s a bemutatott diszciplínát hozzáférhetőbbnek, érthetőbbnek és valóságosabbnak tartják.

Mindez azt jelzi, hogy sürgető reformra lenne szükség a természettudományos tantárgyak oktatásában, melynek egyik lehetséges módja a tantermen kívüli látogatások, foglalkozások rendszeresítése az iskolák számára. Ezt a formális oktatás kiegészítéseként, segítségként, nem pedig annak vetélytársaként kell azonban felfogni, mely élményekkel és érdekességekkel gazdagítja s teszi változatosabbá a tanórákat.

A nemzetközi szakirodalomban azonban egymásnak ellentmondó eredményekkel és véleményekkel is találkozhatunk. Az egyik leggyakoribb kritika, ami az iskolán kívüli, nem formális módon történő tanulás eredményességére vonatkozik, a szórakozás kontra tanulás személeten alapul. E szerint a nézet szerint a kettő egymást kizárja, s a múzeumok, tudományos központok és állatkertek egyre látványosabb, játékosabb színterükkel, mellyel a szórakoztatva oktatást (edutainment) kívánják szolgálni, a tanulás rovására mennek. Azonban egyre több az ezt megcáfoló, empirikus vizsgálatokra épülő vélemény, mely szerint ha az újdonság tanulásra nézve negatív hatását (novelty phenomenon) a kellő pedagógiai előkészítéssel kiküszöböljük, akkor az informális színtereken történő szórakoztató tanulás eredményesebb és tartósabb a hagyományos, tantermi keretek között zajló tanulásnál.

A nemzetközi és hazai szakirodalom feltárásán alapuló kutatás célja, hogy felderítse az ellentmondásos eredmények mögött álló jelenségeket, tisztázza az okokat, s felállítson egy komplex mérőeszközt, melyre egy releváns, kognitív és affektív területet egyaránt vizsgáló, hiánypótló hazai kutatás épülhet.

AZ EGÉSZSÉG, AZ AKTIVITÁS MINT PEDAGÓGIAI ÉRTÉK MEGJELENÉSE A PASSZÍV SPORTTURISTÁK SZABADIDŐ ELTÖLTÉSI SZOKÁSAIBAN

GAÁLNÉ STARHON KATALIN* – HORVÁTH H. ATTILA**

starhonk@almos.vein.hu

*Pannon Egyetem, Georgikon Kar

hha@almos.vein.hu

**Pannon Egyetem, Modern Filológiai és Társadalomtudományi Kar

Témakörök: Tanulás, tudás; Egészségnevelés, sportpedagógia

A pedagógiai viszony résztvevői számára az érték meghatározó. A pedagógus alapfeladata az értékes dolog tanulásának segítése. (ZSOLNAI 1996) Napjainkban, amikor az élet egész területére és tartamára kiterjedő tanulásról beszélünk, indokolt a tanulás különböző formáinak (formális, nem formális, informális) a megkülönböztetése. A jelzett tanulási formák integrálásának a segítése is a pedagógus feladatává válik. (HORVÁTH H. 2011) Külön figyelmet érdemel az informális tanulás, amely a mindennapi élet természetes velejárója, s mint ilyen jelentős szerepet játszik az egyének életében, miközben gyakran észrevétlen marad. (COOMBS & AHMET, 1974)

Napjainkban az élethosszig tartó és az élet minden területére kiterjedő tanulás paradigmája előtérbe állította az iskolán kívüli tudásszerzést, így az informális tanulás kérdését is, amely fontosságához képest korábban kevés figyelmet kapott a kutatóktól. (HORVÁTH H. 2011)

Az informális tanulás egyik sajátos területe a turizmus, ami nagy tömegeket érint, és lehetőségeit tekintve – pl. a természeti és az épített környezet változó kínálatával – segítheti az ember önmegvalósítását, kiteljesedését. Ugyanakkor azzal is számolni kell, hogy a turizmus pozitív hozadéka rejtve maradnak, vagy alig-alig tudatosulnak a részt vevők (egyes csoportjai) előtt. A turizmus és a sport szoros kapcsolatban áll egymással, és fontosságukat mutatja, hogy Magyarországon mindkét területre átfogó stratégiát dolgoztak ki (Turizmus Stratégia, Sportstratégia).

A pedagógia lehetőségeit vizsgáljuk a sport és a turizmus legszorosabb kapcsolatában, a sportturizmusban. A sportturizmus olyan turisztikai ágazat, amelyben az utazó fő célja egy sporttevékenység élményének az átélése, amihez turisztikai szolgáltatást is igénybe vesz. (BÁNHIDI, 2006). A sportturizmusnak két iránya különíthető el: az aktív és a passzív sportturizmus. Az aktív turista a sporttevékenység közvetlen részese, míg a passzív turista a sporttevékenységeken megfigyelő céllal vesz részt. (BÁNHIDI, 2008).

A passzív sportturizmus gyakran nagyobb tömeget mozgat meg mint az aktív. Mérete miatt erre a csoportra fókuszálunk, továbbá azért is, mert lakó- illetve munkahelyünk, Veszprém világhírű kézilabdacsapatával jó lehetőséget kínál a szurkolók mint a passzív sportturizmus egyik jelentős ágensének a vizsgálatára.

Azt, hogy a passzív sportturizmus jelentős tömegeket mozgat, azzal magyarázzuk, hogy az emberek a sport, illetve a sportolók, sportteljesítmények iránti érdeklődése szinte az elemi szükségletek közé tartozik. Abból indulunk ki, hogy egy sporteredmény elérését és az ehhez nyújtott szurkolói segítségért értékként értelmezzük.

A MAGYARORSZÁGRA ÁTTELEPEDETT ERDÉLYI PEDAGÓGUSOK SZAKMAI ÉS TÁRSADALMI INTEGRÁCIÓJA

GÁL GYÖNGYI

galgy2001@gmail.com

Eötvös Loránd Tudományegyetem, Pedagógiai és Pszichológiai Kar

Témakörök: Pedagógusképzés, pedagógus pálya; Összehasonlító pedagógia, határon túli oktatás

Témakörök: pedagógusképzés, pedagóguspálya, pedagógus migráció, fotóinterjú

Kutatásom célja bemutatni a Magyarországra áttelepedett erdélyi pedagógusok egy szűkebb csoportjának szakmai és társadalmi integrációját.

Korábbi kutatási eredmények (Docquier és Defoort, 2006) arra mutatnak rá, hogy az ezredfordulón felgyorsult a diplomás magyarok kivándorlása is. Ezen belül több vizsgálat is (Erdei, 2005; L. Rédei, 2009) célul tűzte ki, az oktatást érintő migrációs folyamatok bemutatását. A pedagógusokról mint a migráció alanyairól, azonban kevés kutatás készült, mondhatnánk, hogy a pedagógusok kivándorlása „vakfoltnak” számít a migrációkutatásban és a neveléstudományi kutatásokban egyaránt. A kutatási téma megkívánja az interdiszciplináris szakirodalmi megközelítést, ezért indokoltnak láttam más tudományterület szakirodalmának és tudományos eredményeinek áttekintését és beépítését is jelen dolgozatba. Romsics Ignác (2010) szerint az interdiszciplináris megközelítés napjainkra számos olyan kiváló munkát eredményezett, melyeket a történetírói szakma hagyományos eszköztárával sohasem érhetek volna el (Romsics, 2010).

Saját kutatásomban kísérletet teszek arra, hogy e létező jelenséget bemutassam és értelmezzem a feltárt szakirodalom és kvalitatív módszerek segítségével. Elsőként a szakmai életútinterjú módszerét használtam az adatgyűjtéshez, melyet kiegészítettek a fotóinterjúk által közvetített többletinformációk.

Előadásomban a kutatás eredményei alapján szeretnék rávilágítani a pedagógusok nézeteire véleményére, különös tekintettel a két iskolarendszer (román és magyar) szervezeti kultúrájában tapasztalt különbségekre. Bemutatom a fotóinterjú módszerének egy alkalmazási lehetőségét, és azt, hogy milyen eredményeket hozott ebben a vizsgálatban.

Kutatásom során sikerült árnyalt képet kialakítani a két iskolakultúra működéséről, ezek különbözőségéről. Az eredmények ismeretében pedig megállapítható, hogy a bevándorló pedagógusoknak nagy szükségük van olyan mentorok jelenlétére munkahelyi környezetükben, akik segítik őket a magyarországi iskolarendszer megismerésében, és ezzel hozzájárulnak ahhoz, hogy eredményesen végezhesék értékátadó munkájukat.

TANULÁSRÓL ALKOTOTT VÉLEKEDÉSEK MINTÁZATAI DIÁKOKNÁL ÉS PEDAGÓGUSOKNÁL

GASKÓ KRISZTINA

gasko.krisztina@ppk.elte.hu

Eötvös Loránd Tudományegyetem, Pedagógiai és Pszichológiai Kar

Témakörök: Tanulás, tudás; Kognitív fejlődés és fejlesztés

Az előadás célja egy tanulási-kompetencia-modellre (Gaskó, 2009) építő kutatás bemutatása. Ez a modell a tanulás konstruktivista (Nahalka, 2002) és szociokonstruktivista (Vigotszkij, 2000) felfogása mellett a korszerű tanulászemplételet meghatározó elvekre épül mint a tanulás önszabályozottsága (Molnár, 2002), a tanulási források sokrétűsége, illetve a tanulásról, tudásról és a tanulóról alkotott nézetek fontossága a tanulás értelmezésében (Kálmán, 2009). A modell nyolc tanulási kompetenciát különít el: (1) önmagáról mint tanulóról alkotott elképzelések; (2) a tanulásról alkotott elképzelések; (3) a tanulási folyamat tervezése és szervezése; (4) tanulási források keresése; (5) tanulási források feldolgozása; (6) tanulási források felhasználása; (7) tanulási módszerek ismerete, alkalmazása, értékelése; (8) a tanulási folyamat értékelése.

A kutatás célja az idézett modellre épülő, az interjú módszerét alkalmazó vizsgálat segítségével a diákok tanulásáról alkotott tanulói és tanári vélekedések megismerése és összehasonlítása, s az egyes kompetenciákon belül a lehetséges válaszmintázatok azonosítása. A kutatás keretében hozzáférés alapú mintavétellel készült tanulói (12-19 év) és tanári interjúk (a kutatás első szakaszában 74 diák és 71 tanári interjú) elemzésére döntően kvalitatív módszerekkel került sor. Ennek során a nyolc tanulási kompetenciához tartozó válaszok elemzése a következő szempontok mentén valósult meg: (1) hogyan viszonyulnak a válaszok az adott kompetencia feltételezett tartalmához (például milyen ismereteket, képességeket és attitűdöket azonosítanak a válaszadók), (2) mi jellemzi az ugyanazon kompetenciához tartozó tanulói és tanári válaszokat, milyen mintázatok azonosíthatók a két vizsgálati csoportban, valamint (3) milyen hasonlóságok és különbségek jelennek meg a tanulói és a tanári válaszok között.

Az elkészült interjúk elemzése azt mutatja, hogy (1) mind a tanulói, mind a tanári válaszok csak részleges egyezést mutatnak a tanulási kompetenciák feltételezett tartalmával, (2) a kapott válaszok alapján bizonyos kompetenciákon belül jól elkülöníthető válaszmintázatok azonosíthatók a tanulók és a tanárok körében, valamint (3) a válaszok egy része azt jelzi, hogy a tanulók különbözőképp vélekednek saját tanulásukról mint az őket tanító tanárok. Az eredmények lehetővé teszik a modell tartalmának véglegesítését, valamint a vizsgálatban használt kérdéssor fejlesztési eszközként való kipróbálását. Az interjúkban szereplő kérdéseket is tartalmazó diák és tanári kompetenciakártyák iskolai kontextusban való alkalmazásától joggal várható, hogy párbeszédet indítson el a tanulásról a tanárok és a diákok között, elősegítse a tanulók és pedagógusok tanúlással kapcsolatos nézeteinek tudatosítását, reflektálását, valamint, hogy a tanulási sajátosságok megismerésével és az ezeken alapuló egyéni tanulási utak kialakításával új értelmezési keretet teremtsen a tanulásmódszertan oktatásával kapcsolatos kérdéseknek.

A TANÁRI ALKALMASSÁG VIZSGÁLATÁNAK LEHETŐSÉGEI A FELVÉTELI ALKALMÁVAL

GÁSPÁR MIHÁLY – HOLECZ ANITA

psycho@mnsk.nyme.hu

hanita@mnsk.nyme.hu

Nyugat-magyarországi Egyetem, Savaria Egyetemi Központ

Témakörök: Pedagógusképzés, pedagógus pálya; Pedagógiai értékelés, minőségfejlesztés

Napjaink aktuális és a szakmai viták középpontjában álló kérdése a törvényi kötelezettségből adódó feladat, nevezetesen, hogy a felvételi eljárás részeként értelmezett alkalmassági vizsgálat milyen módszerekkel és különösen milyen értékelés szempontok mentén hajtható végre. A problémák sorában első helyen áll, hogy a pályára, illetve a képzésre való alkalmatlanság kimondására 18 éves korban nem tudunk szakmailag vállalható, objektív kritériumot meghatározni! A nemzetközi tapasztalatokban sem találunk ilyet. Lehetetlen tehát megfelelni annak a törvényi elvárásnak, hogy a felvételi eljárásban „alkalmas – nem alkalmas” kritérium mentén soroljuk be a jelentkezőket.

Ugyanakkor a felsőoktatási intézmények régi vágya, hogy valamilyen módon beleszólhassanak abba, hogy kiket vegyenek fel például a tanárképzésre. Ezért vállalták a képző intézmények, hogy élnek a törvényi kötelezettség által kínált lehetőséggel, és egyúttal adatokat is gyűjtenek a jelentkezőkről és a felvettekről, aminek többféle hasznosítása lehetséges. Egyrészt a képzés fejlesztésében jól hasznosítható információkat kapunk, de ami fontosabb, hogy a mért jellegzetességek prediktív értékét egy nyomon követéses vizsgálatban meghatározhatjuk. Ezzel előkészíthetünk egy új felvételi eljárást, ahol az alkalmassági vizsga eredménye a felvételi pontszám része lehetne.

A képezhetőség, a felvételi alkalmasság intellektuális feltételeit a közoktatásban elért teljesítmények alapján a jelenlegi pontrendszer jól méri. Ezt kívánjuk kiegészíteni olyan jellegzetességek pontszámában is kifejezhető értékelésével, amely a tanári kompetenciák némelyikének a fejlesztéséhez fontos támpontot ad. Itt elsősorban a kooperációs és kommunikációs alapképességekre, valamint a szakmai fejlődésben való elkötelezettségre, azaz a motivációra gondolhatunk, ami a 8. és 9. kompetenciában fogalmazódik meg. Ennek árnyalt szempontrendszere intézményenként eltérhet, ami egyfajta intézményi sajátosságként is működhetne. Mi is egy ilyen szempontsort alkalmaztunk, melynek részleteiről az előadásban számolunk be.

A mérés módszereinek széles tárházát ismeri a szakma, melynek jó összefoglalását adja Dávid Mária szerkesztésében (2011) készült módszertani kiadvány Korábbi vizsgálati eredmények révén már bizonyos tapasztalatokkal is rendelkezünk. Igaz a korábbi vizsgálatok nem a ma érvényes kompetenciák logikáját követték. Kezdetét veheti tehát egy a kompetenciák felvételi sztenderdjének az előkészítését jelentő vizsgálat. A 2013-as felvételi ilyen irányú elemzésére szintén az előadásunkban fogunk kitérni.

A BIBLIOTERÁPIA HELYE A NEVELÉSTUDOMÁNYBAN

GULYÁS ENIKŐ

gulyasen@gmail.com

Eszterházy Károly Főiskola, Neveléstudományi Doktori Iskola

Témakörök: Alternatív pedagógiák, egyházi nevelés; Személyiségfejlődés és -fejlesztés

Az előadás arra vállalkozik, hogy bizonyítsa, a biblioterápiának van létjogosultsága a neveléstudomány keretein belül, mindezt a szakirodalom feltárásával, a tartalomelemzés módszerével. A kutatás hiánypótló, hiszen a biblioterápia egy olyan módszer, amelyet a hazai pedagógiai gyakorlatba még nem ültettek át, így szakirodalmát sem gyűjtötték össze, annak ellenére, hogy az oktató-nevelő munkában fejlesztő céllal sikeresen alkalmazható.

A változó életforma okozta civilizációs betegségek – mint a frusztráció, szorongás, alvászavar, negatív stressz – a gyerekekre, fiatalokra is hatnak, ezek enyhítésére alkalmazható sikeresen a biblioterápia. A diákoknak ma már a tananyagon kívül azt is meg kell tanulniuk, hogy a különböző globalizált létformával kapcsolatos problémák – mint például a pszichoszomatikus betegségek – kialakulása szempontjából döntő jelentőségű a mentális egészség megőrzése. Ezen problémák megoldására nyújt lehetőséget a biblioterápia.

Külföldi – elsősorban amerikai – pedagógusok sikeresen alkalmazták a módszert osztálytermi keretek között, például dyslexiás és dysgraphiás diákok osztályközösséggel való elfogadtatására, agresszív tanulók kezelésére, az osztályközösség építésére és a csoport periferiáján elhelyezkedő diákok társaik általi elfogadtatására. Ezen kívül azonban az iskolai biblioterápiás foglalkozások tervezése során célul tűzhető ki többek között a különböző konfliktuskezelési módszerek megismertetése, a vitakészség fejlesztése, új értékek közlése, szociális érzékenység növelése, valamint az érdeklődési kör szélesítése. Pontosan a változó életformáknak köszönhető, hogy a gyerekek is egyre inkább elszigetelődnek, elmagányosodnak, ezért nagyon fontos annak tudatosítása, hogy más embereknek is vannak hasonló problémáik, ezen kívül társas kapcsolataik mennyiségi és minőségi gyarapítására is lehetőséget biztosít a foglalkozás.

Az irodalmi művek elolvasásának/meghallgatásának hatását tovább erősíti a csoportban történő feldolgozás, megbeszélés, mely elsősorban arra irányul, hogy az adott művet a résztvevő diák hogyan tudja saját életére vonatkoztatni. A biblioterápia hatását elsősorban az affektív projekció által fejtí ki. Míg a résztvevő tanulók úgy gondolják, egy-egy szereplőről beszélnek, valójában saját szubjektív tapasztalataikat, élményeiket osztják meg társaikkal.

A biblioterápia egy új, informális tanulási környezet. Közvetett módon hat a diákok gondolkodására és életminőségére. A foglalkozás tartására jogosult iskolai keretek között a pedagógus, könyvtáros, iskolapszichológus, gyógypedagógus, szociális munkás és a szociálpedagógus, ők ugyanis tanulmányaik során elsajátították azokat a készségeket, képességeket, és mindazt a pedagógiai, pszichológiai elméleti tudást, amelyek szükségesek a foglalkozások megtartásához, valamint munkájuk során lehetőségük van kapcsolatot teremteni a diákokkal és felkelteni az érdeklődésüket. Magyarországon jelenleg nem ismert a módszer, így a vonatkozó szakirodalom megismerése lényeges.

NEMEK KÖZÖTTI KÜLÖNBSÉGEK A TANULÁS TANULÁSA VIZSGÁLATÁNAK EGYES TERÜLETEIN

HABÓK ANITA

habok@edpsy.u-szeged.hu

Szegedi Tudományegyetem, Bölcsészettudományi Kar

Témakörök: Tanulás, tudás; Kognitív fejlődés és fejlesztés

A tanulás tanulásának vizsgálata hagyományosan két kutatási területhez köthető. Az egyik terület a kognitív nézőpontból közelíti meg a témát, és az információk felvételével, szervezésével, tárolásával foglalkozik, míg a másik a tanulást a szociális környezet tanulmányozása felől közelíti meg. Ezen megközelítések közül kiindulva kezdődött a tanulás tanulásához kapcsolódó kutatások alapjainak meghatározása. Konferenciákat, workshopokat szerveztek szakértők részvételével a téma kereteinek kidolgozásához, feltérképezték azokat a kutatócsoportokat, ahol hagyományokkal rendelkezik a téma kutatásában és ennek eredményeként egy olyan keretrendszer körvonalazódott, melyek a fent említett két terület mellett a metakognitív terület fontosságra is ráirányította a figyelmet (Fredriksson és Hoskins, 2006; Fredriksson, Hoskins, Higgins és Hautamäki, 2007; Higgins, 2007). A magyar kutatásokat áttekintve megállapítható, hogy vannak törekvések a hatékony tanulás, a tanulás tanítása témájának értelmezésére, de elég széleskörű megközelítésekkel lehet találkozni. A tanulás tanulása témájának hazai empirikus kutatása 2009-ben kezdődött a Diagnosztikus mérések fejlesztése című projekt keretében.

A jelen kutatás a tanulás tanulása témájának kutatásához kapcsolódó vizsgáltunk területéről mutat be eredményeket. A mintát 3-6. évfolyamos tanulók alkották ($n=1256$). Célunk, a kiválasztott évfolyamokon belül a lányok és fiúk egyes tanulási jellemzőinek bemutatása, melyek a tanulási stratégiák, az igyekezet és kitartás, az önhatékonyság, az általános énkép, a kooperatív és versenyorientált viselkedés témakörére irányulnak. Célunk továbbá annak ismertetése, hogy a tanulmányi eredmények, osztályzatok és attitűdök milyen kapcsolatban vannak a kérdőív területeivel.

Az eredmények alapján elmondható mindkét nem esetében, hogy az alsó tagozatos lányok és fiúk használják többet a tanulási stratégiákat, jellemzőbb rájuk az igyekezet és kitartás, kooperatív és versenyorientált viselkedés ($p<0.05$). A negyedik évfolyamos fiúk jobban bíznak önhatékonyságukban, mint a hatodik évfolyamosok és a harmadikos lányok általános énképe is magasabb eredményt mutatott, mint a felső tagozatos lányoké ($p<0.05$).

A háttérváltozókat tekintve, harmadik és hatodik évfolyamon a tanulmányi átlagban volt különbség a nemek között ($p<0.05$). A jegyek és attitűdök tekintetében jellemzően az irodalom, nyelvtan és idegen nyelv mutatott különbséget évfolyamtól függően, de minden esetben a lányok előnyét találtuk ($p<0.05$). Harmadik évfolyamon a fiúk előnye mutatkozott a természetismert osztályzatok esetében ($p<0.05$). Az előadás választ ad arra a kérdésre is, hogy mely tantárgyak és kérdőívterületek között mutatható ki összefüggés.

A kutatás eredményei kiindulópontot adnak a téma további, részletesebb kutatásához.*

* A kutatás a TÁMOP 3.1.9-11/1-2012-0001 pályázat támogatásával valósult meg.

ÚJ CSOPORTMUNKA OKTATÁSI MODELL BEMUTATÁSA A HAZAI SZOCIÁLPEDAGÓGUS KÉPZÉSBEN FOLYTATOTT KUTATÁS ALAPJÁN

HADNAGY JÓZSEF

joe@ektf.hu

Eszterházy Károly Főiskola, Tanárképzési és Tudástechnológiai Kar

Témakörök: Szociális képességek, szociális tanulás; Felsőoktatás, felnőttoktatás

A növekvő munkanélküliség, a társadalmi problémák megjelenése a hétköznapiakban és az oktatási intézményekben is, új feladatok elé állítják a pedagógusokat és az ifjúsággal foglalkozó szakembereket is. A szociálpedagógus módszertani repertoárjával, képzettségével készen áll arra, hogy a nemzedékek útkeresésében tájékozási pontként segítségére legyen azoknak, akik hozzá fordulnak. Teszi ezt különböző munkaformákkal, hiszen segítő szakemberként képes egyénnel, családokkal, csoportokkal és közösségekkel dolgozni.

Magyarországon, a köznapi nyelvhasználatban sem, és a szakmai nyelvhasználatban sem egy-séges a két fogalom, hogy „szociálpedagógus” és „csoportmunka”, mindkettő igen sokszínű és igen sokféleképpen értelmezett. Amikor egy fiatal szakmának mint a szociálpedagógia, a társadalmi és szakmai elfogadottságért kell küzdenie, nagyon fontos, hogy viszonylagos egységesség, konszenzus legyen a fogalmak jelentését illetően. Ebben kiemelt felelőssége van a képzőknek. Bizonyítható, hogy a szociálpedagógus által használt csoportmunka fogalom eltér a pszichológiai csoportmunka értelmezéstől (Lewin 1975, Moreno 1959, Yalom 1995, Foulkes 2000, Pataki 1980) és a pedagógia területén használt csoportmunka felfogástól is (Buzás 1980, M. Nádasi 1998, Bábosik 1982, Falus 1998). Kutatásunkban a különböző szociálpedagógus képzőhelyek csoportmunka oktatásának hatását és tartalmát hasonlítottuk össze. Célunk volt a szociálpedagógiában használt csoportmunka fogalmának tisztázása és az oktatási módszerek, képzési formák feltárása. A vizsgálatba bevont intézmények teljes körűen kerültek lekérdőzésre. A vizsgált populáció hallgatókból és oktatókból állt. Vizsgálati módszereink, kérdőív és interjú. A kapott adatokat egy és többváltozós statisztikai módszerek segítségével dolgoztuk fel.

Hipotéziseink:

H1 Feltételezzük, hogy a magyarországi szociálpedagógus-képző intézményekben a csoportmunkára való felkészítés különböző szemléletű és minőségű.

H2 A csoportmunkára mint munkaformára való felkészítés folyamatában az elméleti megközelítés a domináns

H3 A kevésbé elméleti jellegű (gyakorlatorientált) képzés meghatározó a csoportmunkához való viszony kialakításában.

A kutatási eredményeink alapján a csoportra mint munkaformára kialakított képzési modellt mutatunk be, amely segítheti a szociálpedagógus képzés egységességi törekvéseit. A modell lehetőséget nyújt a csoportmunka mint munkaforma hatékony oktatására, így hozzájárul ahhoz, hogy a jövő szakemberei hatékonyan legyenek képesek a társadalmi kihívásokkal küzdő egyének segítségére.

HAZAFIAS-HONVÉDELMI NEVELÉS KÜLÖNBÖZŐ ÉLETSZAKASZOKBAN

HAJDICSNÉ VARGA KATALIN

hajdicska@zelkanet.hu

Nemzeti Közszolgálati Egyetem, Hadtudományi és Honvédtisztképző Kar

Témakörök: Személyiségfejlődés és -fejlesztés; Motiváció, önszabályozás

A hazáját szerető és tisztelő társadalom léte nemzeti érdek, a hazaszeretet, hazafiság érzésének kialakulásához szükség van olyan értékekre, ismeretekre, melyek képesek előhívni és megalapozni ezt az erkölcsi értékrendet.

A nemzeti öntudat, a hazafias nevelés megjelenik a NAT-ban célként, a tanulóknál „alakuljon ki ... a közösséghez való tartozás, a hazaszeretet és az a felismerés, hogy szükség esetén Magyarország védelme minden állampolgár kötelessége”.

Szükség van-e és ha igen, akkor melyik életszakaszban és milyen formában a hazafiságra (hazafias) nevelésre? Véleményünk szerint igen, és megerősítésként elsőként a Pedagógiai Lexikont idézzük: „A hazafiságra nevelés mindenekelőtt érzelmi és akarati nevelés.” Az érzelmi alapú hazafiságra nevelést elsősorban a kisgyermek- és gyermekkorban valósítjuk meg az anyanyelvünk, irodalmunk, nemzeti múltunk és jelenünk megszerettetésével, amit később ugyanezek a területeken már az értelmi nevelés révén folytatunk (Miklóssy, 1998).

A hazafiságra nevelés az akarati nevelésben folytatódik a középiskolás korban és az ifjúkorban, speciális területe a honvédelmi nevelés, speciális tantárgya az iskolarendszerben középfokon a Katonai alapismeretek, valamint a felsőoktatásban, azaz a felnőttképzésben a Honvédelmi alapismeretek, amelyek szabadon választható tárgyként nyújtanak ismereteket és teljesítik be identitást alakító szerepüket.

Honvédelmi-katonai nevelést középfokon 2012. júniusi adatok szerint Magyarország 27 helységében folytattak, ami a HM adatai szerint 2013-ban már több mint 50 középiskolára szaporodott. A Katonai alapismeretek szabadon választható érettségi tárgyat a katonai pályára készülő fiatalok egyre nagyobb számban választják közép- és emelt szinten is.

A tantárgy bevezetésének hátterében az iskolák esetében három indok bizonyult fontosnak: (1) a tanulók hazafias nevelésének elősegítése, (2) a diákok katonai témák iránt való érdeklődése, (3) a fiatalok pályaválasztásának elősegítése.

A Honvédelmi ismeretek 3 kreditre szabadon választható kurzust ugyancsak szemeszterről szemeszterre egyre több felsőoktatási intézményben, egyre nagyobb létszámban veszik fel a hallgatók. A kutatásban beigazolódott az a feltevésünk, hogy a hallgatókat leginkább (1) a tantárgy kreditértéke, (2) a Magyar Honvédségről való ismeretszerzés, (3) az e-learning oktatási forma (távoktatás) kipróbálása ösztönözte a tantárgyfelvételre.

Nagy az iskola felelőssége a felnövekvő nemzedék ilyen irányú nevelésében is, az etikus nemzettudat, a haza védelme felelősségének kialakításában. A cél az, hogy a NAT-ban, a helyi tantervekben megjelenített alapvető, közös követelmények, továbbá a műveltségterületek feldolgozása hasznosítható ismereteket, élményeket, követhető példákat adjon a hazában/hazáért élő, dolgozó, tenni akaró és tudó emberekről, tevékenységekről, segítve a pozitív beállítódások, magatartások, szokások kialakulását (Fürstné Kólyi, 1998: 95).

A TANULÓI SZEMÉLYISÉG ÉS A SPORTHOZ VALÓ HOZZÁÁLLÁS ÖSSZEFÜGGÉSÉNEK VIZSGÁLATA

HANÁK ZSUZSANNA – KOVÁCS ANITA

hanak@ektf.hu

kovacsanita@gmail.com

Eszterházy Károly Főiskola, Tanárképzési és Tudástechnológiai Kar

Témakörök: Egészségnevelés, sportpedagógia; Oktatási módszerek, szakmódszertan

A rendszeresen sportolók kevésbé hajlamosak az idegeskedésre, a depresszióra, és általában jobban tűrik a stresszt. (Scott-Macnab 1992). Huszár és Bognár 2009-ben vizsgálta a magyar és a finn fiatalok vélekedését testnevelésről, valamint a testnevelő tanárról. Takács 2001-ben a tantárgyi attitűdök struktúrájáról írt, Csapó Benő 2000-ben a tantárgyakkal kapcsolatos attitűdök összefüggéseit vizsgálta. Csikos 2011-ben a tantárgyi attitűdök vizsgálatát végezte. Saját vizsgálataink kiinduló gondolatait a fenn említett kutatások alkották. Célunk, a tanulók személyiségjellemzőinek, tanulmányi eredményességüknek, életkoruknak és a tanulók sporthoz való hozzáállásának vizsgálata, valamint e tényezők közötti összefüggések feltárása. Kutatásunk során több módszert alkalmaztunk. A BRÉK-próba, a személyiséget 4 faktor alapján vizsgálja (befelé forduló; racionális beállítottságú; érzelmi beállítottságú; kifelé forduló). Az extroverzió-introverzió dimenzió a sport, illetve a testnevelés tantárgy jellegéből adódóan érdekes, a racionális-érzelmi dimenzió fontos, mert a tanulók gyakran azonosítják a tanárt a tantárgyával, valamint érzelmileg szorosan kötődhetnek a kortárs csoportjaikhoz. A sporthoz való hozzáállás vizsgálatot képválasztó módszerrel végeztünk. Összesen 12, téma szerint kategorizált kép közül kellett választani. A képválasztás alapján következtethetünk a mozgáshoz, sporthoz való hozzáállásra. E két módszeren kívül dokumentumelemzés módszerével vizsgáltuk a demográfiai adatokat, a testnevelés-jegyeket, és a felmentettségét. A vizsgálati minta a mai napig összesen 70 fő tanulót tartalmaz. Jelenleg bemutatásra kerülő vizsgálatot 2012. július és szeptember közt végeztük el. Az adatokat SPSS 17.0 for Windows programmal és Microsoft Office Excel 2007-tel elemeztük. Az eddigi, attitűdvizsgálattal foglalkozó kutatások eredményei és a mi eredményeink egybecsengenek, abban, hogy minél magasabb osztályba jár egy tanuló, annál inkább csökken a pozitív hozzáállása a testneveléshez. A tantárgyi eredményesség nem határozza meg egyértelműen a tantárgyhoz fűződő viszonyt, bár a korábbi kutatások ugyan találtak összefüggéseket némely tárgyaknál (pl. matematika), de testnevelésnél mi nem fedeztünk fel hasonlóságokat. A személyiségtípusok és a testneveléssel, sporttal kapcsolatos hozzáállás közt találtunk összefüggést, mely további kutatások alapjául, kiinduló pontként szolgálhat.

A SAKKTANULÁS SZEREPE A TANULÓI KÉPESSÉGFEJLESZTÉSBEN

HARDICSAY PÉTER

hardicsay.peter@gmail.com

Eszterházy Károly Főiskola, Neveléstudományi Doktori Iskola

Témakörök: Egészségnevelés, sportpedagógia; Személyiségfejlődés és -fejlesztés

Az oktatásügyben és a családi nevelésben is jelentős probléma az iskolaérettség kérdése. A gyermekek intézményes kívüli tanulása és nevelése a családban már kisgyermekkorban megindul. A különböző gyermekek eltérően fejlődnek. Az óvodai és a családi nevelés együttes hatása ellenére gyakori, hogy a gyermekek nem érettek a hat éves korban történő iskolakezdesre. A sakk az egyetemes emberi kultúra része, melyet gyermekkorban elsősorban játékként művelnek. A játék a gyermek természetes, ösztönös önnevelési módja. A játék természetes nevelő eszköz is, melyet a család és az iskola egyaránt felhasználhat a gyermek munkaképességének és fáradásának befolyásolására. Az erkölcsi és a testi egészség együtt jár a játékkal. A játék már az ókori görögöknél is nevelési cél volt.

Egyéni gyakorlati tapasztalataim, továbbá szekunder nemzetközi kutatásaim eredményeként alakult ki bennem a sakktanulás hazai hatásai vizsgálatának igénye. A szorongás a fejlődés egyik motorja, melyre a tanulók a vizsgált korcsoportban még nem tudnak érdemi választ adni. A vizsgálatunk alapját szorongásmérések képezték a 8–13. éves tanulók között.

A vizsgálat céljai: 1. a sakk oktatásának hatását kívánta tisztázni az adott korcsoportban. Választ keresett a szorongásértékek hosszabb időtávú problémáira is, az adott és a vizsgálatok egyik összehasonlítását képező alapvizsgálatok adatait is össze kívántuk hasonlítani. 2. Kíváncsi volt ebben a korcsoportban a szorongás értékeire. 3. Speciális kérdőívet készítettem a tanulók sakkhoz való hozzáállása és a sakk családon belüli támogatottsága vizsgálatára (18 kérdést tettem fel).

Módszerek, létszámok, lebonyolítás: A kiértékelés T-próbával és skálák rész-egész korellációs együtthatóinak összehasonlításával történt. A téma kutatása három helyszínen zajlott le, Egerben (1993), Vácott (2003) és Törökbálinton (2004) között. Sakkot tanult (Törökbálint) és nem tanult (Vác és Eger) tanulók mérésére került sor. A szociálisszorongás mérésekben pedig a váci és az egeri tanulók kerültek összehasonlításra. Létszámok: a szociális szorongás magyar szabványa 400 főt tartalmazott, Egerben 225, Törökbálinton 55, Vácott pedig 98 fő lett megmérve. A vizsgálat nemek szerinti bontásban készült. Mivel „igazi” vizsgával a tanulók 14 éves kor előtt nem találkozhatnak, külön skála lett kialakítva, 4 fokozatú önértékelő skála 20 itemmel. A kiértékelésben a pillanatnyi és alkati szorongás gyermek változatát használtuk a Spielberg – Sipos-féle magyar sztenderd (1979) értékeit, továbbá a vizsgaszorongás magyar sztenderdjét (1986 és 1988/89). A mérés strukturált. A Törökbálinton felvett adatok a korábbi magyar sztenderdnél is megbízhatóbbak.

Eredmények: 1. a lányok a fiúknál szorongóbbak, 2. 4–5-éves korban érdemes családban (ma ez a megállapítás a kötelezővé vált óvodában is érvényes) megkezdeni a gyermek sakkoktatását, mert a 8 éves korban kezdőkkel szemben szignifikánsan jobb szorongásértékeket mutatnak. 3. Az érzelmek a sakkot tanult fiatalok döntéseiben nem mutatnak szignifikáns eltérést.

A fentiek mellett bemutatom azokat a speciális képességeket, amelyeket a sakkozás fejleszt. A taníthatóság és a mérési eredmények alapján a sakk képességfejlesztő módszer alkalmazása igazolt és javasolt. Iskolaérettségi gond ezeknél a tanulónál nem várható.

NAGYSZÜLŐ-UNOKA VISZONY KÉRDÉSEI AZ AKTIVITÁS TÜKRÉBEN

HERPAINÉ LAKÓ JUDIT

lako@ektf.hu

Eszterházy Károly Főiskola, Tanárképzési és Tudástechnológiai Kar

Témakörök: Egészségnevelés, sportpedagógia; Tanulás, tudás

Előadásunk fókuszában az egyes testi-lelki egészséget védő faktorok szerepe áll, különös tekintettel a család – azon belül is a nagyszülők – és a testedzés vonatkozásaira. Napjainkban kiemelt szerepet és feladatot jelent a családok számára az idősokkal (nagyszülőkkel) való foglalkozás, illetve bevonásuk az unoka – az élet minden területére kiterjedő – nevelésébe.

A negatív változások ellenére a társadalom legkisebb közössége még mindig alapvető szerepet játszik a szokások, életvitel, értékrend kialakításában. A családban tapasztalt viselkedési, fogyasztási, életvezetési szokások döntően befolyásolják az ott nevelkedő gyermekek érzékenységet, világhoz való hozzáállását, értékítéletét. A családnak mint több generációt egyesítő biológiai, szociális és emocionális közösségnek, az itt látott, tanult példának és mintáknak, nehezen pótolható, vagy korrigálható hatásait nem lehet kétségbe vonni.

Kutatásunkat Magyarországon, az észak-magyarországi régióban élő 10–14 éves gyermekek, azok szülei és nagyszülei körében végeztük. 509 gyermek, 509–509 szülő (anya, apa) és 509 nagyszülő kérdőíves vizsgálata, és 50 gyermek, 50 szülő, 50 nagyszülő szóbeli kikérdezése zajlott strukturált interjúk formájában.

Mivel vizsgálatunk igen sok területet, témakört érintett, ezért ebben az előadásban kutatásunknak csak egy részterületét szeretnénk bemutatni, mely két generáció, a nagyszülők és unokák viszonyának kérdéseit taglalja. Témaválasztásunk azért esett erre a területre, mert kevésbé kutatott témát érint, valamint a modern kor jelen változásainak, sajátosságainak eredményeként a nagyszülői szerepek megváltoztak.

Kutatásunk során olyan hatásrendszert sikerült bizonyítani, mely szerint a mai magyar család-szerkezetben, a szülők bonyolult és nehéz foglalkoztatási rendszerében rendkívül nagy szerepe van a nagyszülőknek.

Vizsgálatunk egyértelműen bizonyítja, hogy a válaszadók szerint a nagyszülő-unoka viszonyban a közösen eltöltött idő minőségén, azaz tartalmi, emocionális értékein van a hangsúly. Kapcsolatuk legfőbb mozgatórugója a szeretet és a tisztelet.

Az együttlét, a közösen végzett tevékenységek, játékok mellett számtalan olyan tevékenységet, gondolatot tud átadni unokájának a nagyszülő, mellyel otthon, vagy az iskolában nem találkozik. Hitelesen a múltat, a családban lezajlott eseményeket, a felmenők életét is ebből a forrásból ismerheti meg a gyermek. Ezeknek a tevékenységeknek a kapcsán pedig olyan szoros lelki szál alakul ki közöttük, mely biztos támaszt nyújt mindkét fél számára.

A példamutatás az élet minden területén fontos, így természetesen az egészséges életvezetési szokások, testedzéshez történő hozzáállás kérdésében is. Kutatásunkból kitűnik, hogy a támogató nagyszülői viselkedés az aktivitás és az aktivizálás talaja lehet, amennyiben az idős generáció tagja már nem sportol, akkor a régi emlékek, családi közös sporttevékenységek felelevenítése, vagy az unoka edzésre, versenyre kísérése is támogatóan hat a gyermekekre. A közösen végzett szabadidős tevékenységek – túrázás, kerékpározás, úszás – pedig felejtethetetlen élményt nyújt a fiatalabb generáció számára, ami nem csak a test karbantartására, hanem a lélek formálására is szolgál. A ma felnövekvő nemzedéknek is szükségük van arra a feltétel nélküli szeretetre, amit csakis a nagyszülők adhatnak meg unokájuk számára.

A 14–18 ÉVES TANULÓK MÉDIAMŰVELTSÉGÉNEK HÁTTÉRVÁLTOZÓI

HERZOG CSILLA* – RACSKO RÉKA**

herzogcs@t-online.hu

*Eszterházy Károly Főiskola, Gazdaságtudományi Kar

racskoreka@gmail.com

**Eszterházy Károly Főiskola, Tanárképzési és Tudástechnológiai Kar

Témakörök: Művészeti nevelés, vizuális kultúra; Kognitív fejlődés és fejlesztés

A médiaműveltség elsősorban a tömegkommunikációból nyert információk kritikus kezelésére vonatkozik, és részben azonos a tágabb értelemben vett információs műveltséggel (Bawden, 2001 idézi Koltay, 2009). Értjük alatta ugyanakkor az egyén azon hozzáférési, elemzési és értékelési ismereteit, képességeit és készségeit, továbbá attitűdjeit és viszonyulásait, amelyek a kommunikáció különböző formáival kapcsolatosak (Hobbs, 2011b; Babad, Peer, és Hobbs, 2012). A médiaműveltség abban is segíti a befogadót, hogy értelmezni tudja a különböző formában – pl. álló-, mozgókép, audio-, audiovizuális, digitális, stb. –, tartalomban, és műfajban érkező médiaszövegeket, de szükség esetén maga is létre tudja hozni ezeket.

Jelen előadásban ismertetjük azt a tizenévesek médiaműveltségét feltáró hazai kutatást, melynek alapjául egy 2008/2009-es – 27 európai államot érintő – vizsgálat szolgált. Vizsgálatunk tervezésénél abból a médiaműveltség struktúrából indultunk ki, melyet „Az európai médiaműveltségi szintek értékelésére vonatkozó kritériumok” tanulmányban tettek közzé a szakértők (lásd Celot, López és Thompson, 2009). A 14–18 éves tanulók tudatos és kritikus médiahasználatát, médiaszöveg-értését és alkalmazott médiaműveltségét feltáró nagymintás kvantitatív vizsgálatunkban (N=2954) saját fejlesztésű mérőeszközöket alkalmaztunk. A diákok médiahasználatát kérdőívvel, a médiaműveltség tudásterületet pedig egy olyan papír-ceruza teszttel vizsgáltuk, melynek feladatai alkalmasak voltak a Nemzeti Alaptantervben (NAT, 2007) a mozgóképkultúra és médiaismeret tárgy kapcsán megnevezett tudáselemek, ismeretek és készségek feltárására.

Jelen előadásunkban egy már lefolytatott nagymintás (N=2954) empirikus kvantitatív kutatás eredményeit közöljük, középpontba helyezve a médiaműveltséggel kapcsolatban álló külső környezeti és egyéni tényezőket. Választ adunk többek között a következő kérdésekre: a médiaműveltség teszten nyújtott eredmények háttérben milyen háttérváltozók állnak, igazolható-e a teljesítménybeli különbség pl. a mozgóképkultúra és médiaismeret tárgyat tanulók és nem tanulók, a válaszadók neme és életkora, lakhelye vagy a tanulók rendelkezésére álló infrastrukturális háttér vonatkozásában.

A tudatos és kritikus médiahasználatra vonatkozó eredményeink azt jelzik, hogy a tesztfeladatokon nyújtott teljesítmények többsége szignifikáns kapcsolatban áll a válaszadók nemével, a tanulók életkorával, és iskolatípusával, továbbá a médiaoktatással is. Összességében megállapíthatjuk, hogy a tanulók tudatos és kritikus médiahasználatára, a médiumok befolyásáról, és határsáról vallott nézeteire az oktatás képes hatást gyakorolni, ennek egyik lehetősége a mozgóképkultúra és médiaoktatás óra.

A ZENE SZIMBOLIKUS FORMÁINAK ALKALMAZÁSA AUTIZMUSSEL ÉLŐ ÓVODÁSKORÚ GYERMEKEK INTEGRÁCIÓJÁBAN

HEVESI TÍMEA MÁRIA – BERECKINÉ GYOVAI ÁGNES

hevesijohanna@gmail.com

bereckine@jgypk.u-szeged.hu

Pécsi Tudományegyetem, Bölcsészettudományi Kar, Oktatás és Társadalom Neveléstudományi
Doktori Iskola

Témakörök: Gyógypedagógia, sajátos nevelési igények; Motiváció, önszabályozás

A szimbolikus jelentéstartalmakat hordozó zeneművek előmozdítják a zenén keresztül kibontakozó teljesebb személyiség és a környező világ kapcsolatteremtését. A szimbólumoknak az értékátadásban jelentős szerepük van. Erre hívta fel a figyelmet Eliade, Jung, Sédillot, Jankovics és Tánczos.

Az általános hallápszichológia területén Seashore végzett kutatásokat, aki a zene emberi életben betöltött fontos szerepét hangsúlyozta, mely által minőségi változások következnek be. Helmholtz és Stumpf, a hallásjelenségek fiziológiáját és pszichológiáját vizsgálták. Gyulai zenepszichológiai kutatásai pedig a zeneművek által kiváltott belső történések megfigyelésére irányultak.

Trevarthen és Nadel kutatásaikban vizsgálják a zeneterápia pozitív hatásait autizmussal élő gyerekek fejlesztésében. Vizuális szimbólumok használatával az elvont dolgok konkrétá tehető, ezért vizuális támogatással a zene is részét képezheti az augmentatív pedagógiának. Peeters felhívja a figyelmet arra, hogy az augmentatív oktatás nem a végcél, hanem egy eszköz valami tökéletesebb dolog eléréséhez. Baron-Cohen és munkatársai szerint a „naiv tudatelmélet”-nek nevezett készség hiányában a folytonos változásban lévő társas világ érthetetlen az autista embernek. Győri legújabb kutatásaiban azonban felhívja a figyelmet arra, hogy a „naiv tudatelmélet” sérülése az autizmussal élő embereknél változó képet mutat, s jól funkcionáló autisták rendelkezhetnek komplexebb tudatelméleti képességgel. Ez a változatosság Győri szerint azt jelenti, hogy a viselkedés teljesítmény mögött éppúgy találhatunk viszonylag megőrzött kompetenciát mint kompenzációs mechanizmusokat. Ebből az a gyakorlati következtetés vonható le szerinte, hogy érdemes fejleszteni természeteshoz közeli helyzetekben a „valódi”, alapvető kompetenciát is. A rugalmasabb gondolkodás kialakításában, a társas világba való beilleszkedésben tehát segíthet, ha elvont dolgokat is közvetítünk autizmussal élő gyermekeknek. Így a zene által közvetített érzések, gondolatok fejleszthetik tudatelméleti képességüket, mely segítheti a közösségbe való beilleszkedésüket.

A kutatásunkban arra keressük a választ, hogy a zene milyen szimbolikus formákban jelenhet meg egy autizmussal élő gyermek-csoport életében?

A kutatás célja annak bizonyítása, hogy a zene szimbolikus formáinak alkalmazása motiválhatja az autizmussal élő gyermekeket csoportos tevékenységben való részvételre.

A kutatás egyrészt kvalitatív módszerrel, azon belül tartalomelemzéssel történik, másrészt egy pedagógiai kísérlet elvégzésével és elemzésével. A kutatás eredményezheti az óvónők, gyógypedagógusok munkájának segítségét autizmussal élő óvodáskorú gyermekek integrációjában.

A kutatás relevanciája a zenei jelenségek által kiváltott pozitív hatások, melyek a gyermek pszichoszomatikus erőinek harmonizálása folytán megnyitják a közösségi létformába való beilleszkedés útjának csatornáit.

MUNKAHELYI STRESSZ KEZELÉSE

HIDVÉGI PÉTER

hidvegi@ektf.hu

Eszterházy Károly Főiskola, Természettudományi Kar

Témakörök: Egészségnevelés, sportpedagógia; Egészségnevelés, sportpedagógia

A munkahelyi egészségterv az a komplex programtervezet, amely a munkavállalók életminőségének és munkafeltételeinek javítását, egészségük fejlesztését szolgálja közösségi erőforrások mozgósításával.

Kutatásom célja országos viszonylatban feltárni a Vám-és Pénzügyőrök, és a Rendészeti Szakközépiskolák oktatóinak stressz szintjét, munkahelyi motivációját, munkahelyi légkörét, szervezettel való elkötelezettségüket, és az előrejutás lehetőségét. A Vám-és Pénzügyőrök esetében, a kapott eredmények tükrében egy egészségfejlesztési tervet dolgoztam ki a már meglévő, egészségfejlesztési irányvonalakat figyelembe véve.

2009 tavaszán kérdőíves kutatást végeztem. A 900 kiküldött kérdőívből 763 érkezett vissza, de csak 715 kérdőívet találtam értékelhetőnek.

A vizsgálatban részt vett 715 fő megoszlása:

1. 481 fő Vám-és Pénzügyőr, akik már több mint egy éve szolgálatot teljesítenek;
2. 122 fő Vám-és Pénzügyőr, akik kevesebb mint egy éve vannak a Vám-és Pénzügyőrség állományában;
3. és 112 fő oktató.

A felmérés kérdőíves módszerrel történt, zárt kérdéseket alkalmaztam válaszkategóriákkal. Demográfiai adatok (9 item); Siegrist stressz kérdőív és magánéleti stressz (28 item); Motiváció (6 item); Munkahelyi légkör (9 item); Munkahelyi elégedettség (8 item); Szervezeti elkötelezettség és előrejutás lehetősége (10 item).

Négy olyan részkérdőívem van, amelyek itemei összegezzelők, és így reliabilitás-mutató számolható. Ezek reliabilitása a Vám-és Pénzügyőrök esetében 0,64-0,86 közötti Cronbach Alpha értékeket, míg a Rendészeti Szakközépiskolák és a Vám-és Pénzügyőri Iskola oktatói esetében 0,78-0,84 közötti Cronbach Alpha értéket mutatott. Empirikus kutatásom második részét interjú képezi. (N=75)

A felmérés eredményei alapján elmondható, hogy a legégetőbb szükség a munkahelyi stressz javításán van, főleg az egy évnél hosszabb ideje szolgálatot teljesítőknél, melyen stressz kezelő technikák bevezetésével, előadássorozatokkal, és az egészséges életmód népszerűsítésével próbálók oldani. A feltáró vizsgálataink alapján egy munkahelyi egészségfejlesztési terv kidolgozására vállalkozunk a Vám- és Pénzügyőrség személyi állománya és a rendészeti szakközépiskolák oktatói számára.

A megfelelő munkahelyi elkötelezettség, elégedettség, motiváció és légkör kialakításának egyik kulcsfontosságú feltétele a belső kommunikáció, melyre a jövőben a meglévőnél is nagyobb hangsúlyt fogok fektetni. A másik a vezetők és a beosztottak kapcsolatának finomítása, rendszeressé tétele, az információk megosztása, illetve a teljesítmény rendszeres és következetes, valódi tartalommal bíró értékelése, valamint a megfelelő jutalmazási rendszer kidolgozása és a munkahelyi stabilitás biztosítása.

Ahhoz, hogy az egészségfejlesztési terv elnyerje kellő hatását biztosítani kell a felsővezetői réteg támogatását és a program melletti elkötelezettségét, ki kell alakítani a munkavállalói részvételt és elkötelezettséget, amelyre biztosítani kell a szükséges technikai kapacitást a program bevezetése előtt.

A REZILIENCIA FEJLESZTÉSI LEHETŐSÉGEI A GYERMEKVÉDELEMBEN

HOMOKI ANDREA

andi.homoki@gmail.com

Szent István Egyetem, Gazdasági, Agrár- és Egészségtudományi Kar

Témakörök: Gyermek- és ifjúságvédelem; Hátrányos helyzet, kisebbségi oktatás

Előadásunkban a 2012 őszétől 2013 tavaszáig folytatott gyermekvédelmi reziliencia kutatás eredményeinek tükrében kirajzolódó „gyermekvédelmi reziliencia modell” elemeinek bemutatására vállalkozunk. A kutatás két régió gyermekvédelmi gondozottjainak iskolai sikeressége mögött húzódó hatásmechanismusait vizsgálva az oksági összefüggések feltárását célozta. A társadalmi, demográfiai, szocioökonómiai háttér és attitűdöket egyaránt mérő kérdőívvel, továbbá szakemberekkel folytatott fókuszcsoportos interjú módszerével és a sikeres iskolai életutat bejáró korábban „állami gondozottakkal” készített mélyinterjúkkal arra kerestük a választ, hogy Magyarországon az Észak-Alföld és Dél-Alföld régióinak leghátrányosabb helyzetű kistérségeinek komplex programmal segített településein (N=264) miként alakul a veszélyeztetett védelemben vett és a családjukból már kiemelt gyermekvédelmi gondoskodásban élők iskolai életútja. Kutatási kérdéseink között szerepelt többek között, hogy a gyermekvédelmi rendszer – közel húsz éve működő családoorientált helyettesítő védelmet biztosító szemléletmódja szerint működő – gondozási formáiban élő gyerekek iskolai integrációjában tetten érhető-e az előző négy-öt évtizedben jellemző (Hanák 1978, Herczog 2001, Rácz 2003, Rákó 2005) elszigetelődés változása? Kimutatható-e különbség a családjukban élő veszélyeztetett gyermekek és a gyermekvédelmi szakellátás által „gyógyított” (Gröschke, 1993) gyermekek rezilienciáját tekintve? Milyen összetevők, reziliencia mintázatok tárulnak fel a leghátrányosabb helyzetű gyermekek iskolai sikerességének hátterében? Az empiriát megalapozó rendelkezésre álló nemzetközi kutatási adatok alapján elmondható, hogy a rendszer támogatottjainak mindössze 30%-ra jellemző a sikeres társadalmi integrációt elősegítő reziliencia (Rutter 1987, 1990; Pozo-Masten 2008; Sahoo, 2011; Rosen 2011) annak ellenére, hogy a szerzők mindegyike fejleszthető képességként, úgynevezett „hétköznapi jelenségként” (Masten 2008) említi azt. Prezentációnkban az SPSS 20. statisztikai programmal lefolytatott többváltozós elemzések eredményei mentén kirajzolódó modell komponenseinek bemutatását tesszük meg a vizsgálati minta (N=354) két alcsoportjába tartozó – védelemben vett és szakellátott – sikeres és sikertelen gyermekek vonatkozásában.

Kulcsszavak: társadalmi kirekesztés, hátrányos helyzetű gyermekek, esélyek és lehetőségek az életben, iskolában, reziliencia

Keywords: social exclusion, underprivileged children, chances and opportunity in life and in school, resilience

KÖZÖSSÉGI ALAPÚ SZOLGÁLTATÁSOK A FELNŐTT FOGYATÉKOS SZEMÉLYEK SZOLGÁLATÁBAN

HORVÁTH PÉTER

horvath.peter@barczi.elte.hu

Eötvös Loránd Tudományegyetem, Bárczi Gusztáv Gyógypedagógiai Kar

Témakörök: Gyógypedagógia, sajátos nevelési igények; Szociális képességek, szociális tanulás

A Magyarország által ratifikált fogyatékos személyek jogairól szóló ENSZ Egyezmény garantálja a fogyatékos személyeknek a teljes társadalmi részvételhez, a társadalmi integrációhoz való jogot. Magyarország vállalta, hogy a nagyobb létszámú, fogyatékos személyeknek bentlakást nyújtó szociális intézményeit lebontja, azokat közösségi alapú szolgáltatásokkal helyettesíti. Az „intézménytelenítés” szükségességét, folyamatát, feltételeit és gazdaságosságát számos tudományos kutatásban vizsgálták. Ugyanakkor sem külföldi, sem hazai kutatások nem irányultak annak a feltárására, hogy milyen életutak vezetnek a „nagy intézményes” ellátáshoz, illetve milyen életút szükséges ennek elkerüléséhez. Ugyancsak hiányzik a közösségi alapú ellátások hazai helyzetének leírása.

Doktori iskolai kutatásom célja, hogy eredményeivel hozzájáruljon a felnőttkorú fogyatékos személyek életminőségének javításához; támogassa a fogyatékosügyi politika hazai alakításának és megvalósításának folyamatát.

A kutatás hipotézisei:

1./ A családban, nevelőszülői családban élő, értelmi sérült gyermekek kisebb eséllyel kerülnek legalább 50 fős ápoló-gondozó otthonba, rehabilitációs intézménybe az iskolai tanulmányok befejezését követően mint a fogyatékos gyermekek számára létrehozott gyermekotthonokban nevelkedők.

2./ Az integráltan, többségi általános iskolában tanuló értelmi sérült gyermekek kisebb eséllyel kerülnek legalább 50 fős ápoló-gondozó otthonba, rehabilitációs intézménybe az iskolai tanulmányok befejezését követően mint a szegregált, fogyatékos gyermekek számára létrehozott gyógypedagógiai iskolákban nevelkedők.

3./ A közösségi alapú ellátás, illetve a lakóotthoni és nagy intézményi ellátás választására annál nagyobb az esély, minél nagyobb mértékben vonják meg a cselekvőképességet a fogyatékos személytől. A hivatásos gondnokoltak körében jellemzőbb a nagy létszámú intézményes ellátás mint a hagyományos gondnokoltak körében.

4./ Ahol a közösségi alapú ellátás a településen elérhető, ott az értelmi fogyatékos személyek, illetve szüleik nagyobb eséllyel választják ezt a formát a nagy létszámú, bentlakást nyújtó szociális intézményekkel szemben.

5./ A hazai lakóotthoni ellátást inkább jellemzi az „intézményi kultúra” mint a közösségi alapú ellátás kultúrája.

Vizsgálati módszerek:

a) Kérdőíves kikérdezés: Az elmúlt 5 évben integrált, illetve szegregált általános iskolai oktatást követően az iskolarendszerből kilépő értelmi sérült tanulók (szüleik és osztályfőnökük) kikérdezése rétegzett mintavétellel. Az értelmi sérült személyeket ellátó lakóotthonokban, illetve ápoló-gondozó otthonokban és rehabilitációs intézményekben elhelyezett értelmi sérült személyek (szüleik, gondnokaik) kikérdezése rétegzett mintavétellel.

b) Interjú legalább 20 értelmi sérült (és a támogató környezetet alkotó, segítő személyekkel) a kérdőíves kikérdezéssel megtalált személyek közül.

c) Fókuszcsoportos kikérdezés az értelmi sérült, 2013-ban végzős tanulók elhelyezésében érdekelt személyekkel.

A TERMÉSZETTUDOMÁNYOS PROBLÉMAMEGOLDÁS VIZSGÁLATA A FELSŐOKTATÁSBAN

HUSZTI ANETT

husztianettka@gmail.com

Debreceni Egyetem, Művelődés- és Neveléstudományi Doktori Program

Témakörök: Természettudományi oktatás; Természettudományi oktatás

Napjainkban sokat hallunk arról, hogy a magyar felsőoktatásban a természettudományos alapszakokra belépő hallgatók többsége nem rendelkezik a tanulmányaik megkezdéséhez szükséges megfelelő szintű tudással és képességekkel (Tóth és Radnóti, 2009; Radnóti, 2010a; Radnóti, 2010b, Revákni és Radnóti, 2011). Az okok keresése sokrétű feladat, melyek között vizsgálandó a hallgatók tartalmi tudása és kognitív képességei is. Az előadás keretében bemutatott kutatás része annak a 2012–2015 közötti programnak, amelynek keretében azt kutatjuk, hogy a természettudományos BSc szakos hallgatók problémamegoldásban nyújtott teljesítményét hogyan befolyásolja a problémamegoldás tudatossága. A kutatás célja a felsőoktatásba belépő biológia BSc szakos hallgatók természettudományos problémamegoldási folyamatának elemzése. A vizsgálat során azt kívántuk kideríteni, hogy melyek azok a leggyengébb pontok a megoldás folyamatában, amelyek a megoldás sikerességét jelentősen befolyásolják. A vizsgálatot 2012. decemberében végeztük 139 fő első éves biológia BSc szakos hallgató részvételével. A problémamegoldás folyamatának vizsgálatára egy öt feladatból álló feladatsort készítettünk. A feladatok megoldása során a Pólya-féle klasszikus ciklikus modell elemeit értékeltük a probléma, megoldási terv és végrehajtás továbbá az értékelés dimenziókban. Az eredmények tükrében azt mondhatjuk, hogy a hallgatók a probléma megértése, reprezentációja valamint a hipotézisalkotás dimenziókban érték el a legjobb eredményeket, míg a megoldási folyamat újrastrukturálásában továbbá a releváns információk gyűjtésében és a megoldási tervek közötti váltásban gyengébbnek bizonyultak. A hallgatók bár rendelkeznek a probléma megértés, reprezentáció és hipotézisalkotás képességével, de a probléma megoldásához szükséges további lépések terén nagyfokú rutintalanságot mutatnak, ami akadály lehet a sikeres problémamegoldásnak. A felsőoktatásban az oktatás módszereinek tervezésekor tudatában kell lenni annak, hogy ezen hiányzó vagy gyenge lépések további erősítése szükségszerű feladat.

AZ ONLINE TESZTELÉS RELIABILITÁSI ÉS VALIDITÁSI KÉRDÉSEI

HÜLBER LÁSZLÓ* – MOLNÁR GYÖNGYVÉR**

hulber.laszlo@gmail.com

* Szegedi Tudományegyetem, Bölcsészettudományi Kar, Neveléstudományi Doktori Iskola

gymolnar@edpsy.u-szeged.hu

** Szegedi Tudományegyetem, Bölcsészettudományi Kar, Neveléstudományi Intézet

Témakörök: Elektronikus tanulási környezetek. IKT, e-learning, távoktatás; Pedagógiai értékelés, minőségfejlesztés

Az online tesztelés olyan fejlődési lehetőségeket tartalmaz, amely megreformálhatja a mérés-értékelési folyamatokat. A papír alapú tesztelésről (PP) való áttérés akkor lehet felelősségteljes, ha ismerjük a médium megváltozásával járó teljesítménybefolyásoló hatásokat. Ez egyrésztől szükséges a korábbi papír alapú eredményekkel való összehasonlítás érdekében, másrésztől nem lehetnek hátrányosan érintett tanulói körök (Molnár, 2010; Lent, 2009). A médiahatás feltérképezésének érdekében papír és számítógép alapú (CB) tesztelés összehasonlító vizsgálatát végeztünk matematika műveltségterületen az itemtípusok széles spektrumának felhasználásával. A CB tesztelés hatékonyságának növelése érdekében lényeges a PP és CB tesztek validitásának és reliabilitásának vizsgálata. A kutatás nemzetközi szinten is hiánypótló a vizsgált kisiskolás korosztály vonatkozásában.

A kutatás célja (1) 1-6. évfolyamos diákok online tesztkörnyezetben való viselkedésének feltérképezése, (2) PP és CB környezetben nyújtott teljesítményük összehasonlítása, (3) azon itemtípusok meghatározása, ahol jellemző a teljesítmények valamilyen irányú eltérése, vagy azonossága, (4) olyan részminták azonosítása, amelyek tipikusan azonosan, illetve eltérően viselkednek PP, illetve CB alapon.

A PP adatfelvételt 2010 tavaszán 1-6. évfolyamos reprezentatív minta bevonásával végeztük, míg a CB adatfelvételre 2012 tavaszán került sor (N=21895) az eDia platform segítségével. A matematikai műveltség fejlettségét különböző, de horgony itemekkel összekötött tesztekkel mértük, amely itemek lehetővé tették a teszteken mutatott teljesítmények összehasonlítását és közös képességskálán történő kifejezését. Ugyanazon matematika feladatok skálázására került sor mind PP, mind CB alapon.

A tesztek reliabilitásmutatói nem különböztek egymástól a két tesztkörnyezetben ($PP \geq 0,81$; $CB \geq 0,84$). 1-6. évfolyam vonatkozásában a diákok átlagteljesítménye azonos volt PP és CB alapon ($t=2,14$, $p=0,45$), miközben az itemnehézségi értékek korrelációs együtthatója évfolyamról évfolyamra nőtt (révf1=0,7, révf6=0,9). A nyílt és zártvégű itemtípusokon elért teljesítmények nem különböztek statisztikailag (ANOVA, $F=1,16$, $p=0,43$). A feladatokhoz tartozó karakterek mennyisége nem befolyásolta az eredményeket az egyes médiumokon (a karakterszám és a nehézségi értékek korrelációi: $r_P=0,2$, $r_{SZ}=0,28$). Grafikus elemeket tartalmazó feladatokon a diákok CB környezetben szignifikánsan jobban teljesítettek ($t=4,01$, $p<0,01$). A feladatok belső jellemzői (tartalom, pszichikus műveletek típusa, kontextus) azonos módon befolyásolták az eredményeket. A feladatmegoldó tevékenységhez kötődő eszközhasználat vizsgálatánál a billentyűkombinációkat nem igénylő feladatok szignifikánsan könnyebbeknek bizonyultak ($t=-2,23$, $p<0,05$). A lányok és fiúk eredményei között nem volt különbség sem CB ($t=-1,03$, $p=0,3$), sem PP alapon ($t=0,82$, $p=0,4$).

Az eredmények alapján megállapítható, hogy 1–6. évfolyam vonatkozásában is megbízhatóan alkalmazhatóak a számítógép alapú mérőeszközök.*

* „A kutatás az SZTE Kutatóegyetemi Kiválósági Központ tudásbázisának kiszélesítése és hosszú távú szakmai fenntarthatóságának megalapozása a kiváló tudományos utánpótlás biztosításával” című, TÁMOP-4.2.2/B-10/1-2010-0012 azonosítószámú projekt támogatásával jött létre. A projekt az Európai Unió támogatásával, az Európai Szociális Alap társfinanszírozásával valósul meg.”

IKT ESZKÖZÖK ALKALMAZÁSÁNAK INDOKAI TANÁRSZAKOS HALLGATÓKNAK SZÓLÓ KURZUSOK KAPCSÁN

HÜLBER LÁSZLÓ

hulber.laszlo@gmail.com

Szegedi Tudományegyetem, Bölcsészettudományi Kar, Neveléstudományi Doktori Iskola

Témakörök: Elektronikus tanulási környezetek. IKT, e-learning, távoktatás; Oktatási módszerek, szakmódszertan

Az információs és kommunikációs technológiák mindennapi életünkben betöltött szerepének megnövekedése következtében a tanulási környezetek köre megváltozott. Olyan mennyiségű és minőségű információforrás áll rendelkezésre, amelyek a multimédiás megoldásaik révén élvezetes és változatos módját kínálják a tanulásnak (Csapó, 2002).

A tanulási környezetek megváltozásával párhuzamosan új gyakorlatai alakultak ki a tudáskonstruálásnak. Az internetes közösségek a web 2.0-ás eszközökkel jól alkalmazható, aktuális, közös tudást képesek megalkotni (Downes, 2008). A tudás gyors elévülésének következtében, a kommunikációs trendekhez igazodóan a jelenlegi generáció legfontosabb tartalomgyűjtő és megosztó színterei a közösségi oldalak, fórumok, blogok, wikik stb.

Az iskola feladata, hogy az új digitális kultúrában felnövekvő generációt hasznos tudásszerzési és terjesztési stratégiákra nevelje. A tanár szakos hallgatók képzése teremtheti meg ehhez az alapot, ha megismerik ezeket a szolgáltatásokat és módszertani elképzeléseik alakulnak ki a későbbi pedagógiai gyakorlatban való alkalmazásukhoz.

Oktatási kísérletemben MA tanár szakos hallgatók az Információs és kommunikációs technológiák az oktatásban c. tantárgy keretében különböző web 2.0-ás eszközök pedagógiai célú használatával ismerkedtek meg. A kurzus tananyagelemeinek elsajátítását a hallgatók maguk is fórum-, vita-téma kezdeményezésekkel, hozzászólásokkal; tanulási blog készítésével; e-learning felület menedzselésével; digitális gondolattérkép elkészítésével végezték. Ezeket kivül digitális forrásfeldolgozás, interaktív táblára készített feladatok, online tesztkészítés, IKT alapú óraterv és a hozzátartozó digitális segédanyag szerkesztése tartozott a teljesítés feltételeihez. A feladatokat a következő munkaformákban dolgozták fel a hallgatók: önálló-, pár- és csoportmunka, utóbbiak kialakítása tanári differenciálással, illetve szabadválasztással történt. E-learning felületként az EDU 2.0. platformot használtuk.

A kurzuson résztvevő 13 hallgató összesen 11 fórum témára, 6 blogbejegyzésre összesen 146 hozzászólással reagált. Az IKT eszközök oktatásban betöltött szerepével kapcsolatos témákra adott hallgatói bejegyzésekből és a kurzust követő 38 ítemes kérdőívből kiderült, hogy attitűdjük korántsem egyhangúan pozitív az új technológiák pedagógiai alkalmazását illetően. A résztvevők egy-két kivételtől eltekintve nem árultak el gyakorlottságot a web 2.0-ás eszközök használatában.

Ezek a megállapítások rámutatnak, hogy a hallgatóknak tapasztalatot kell szerezniük az internet adta új szolgáltatások megismerésében, hogy felismerve annak lehetőségeit, beépíthessék pedagógiai eszköztárukba. Ahhoz, hogy tanítási gyakorlatukat ne a saját, közoktatáshoz köthető IKT-mentes tanulási tapasztalataik határozzák meg, kiemelt szerepe van, hogy a felsőoktatásban milyen tanítási stratégiákat tapasztalnak meg. A kurzus által alkalmazott szervezési módok és IKT alapú munkaformák jó gyakorlatot kívánnak mutatni nem kizárólag az IKT kötődésű, hanem tartalomtól függetlenül a tanár szakos kurzusok vezetéséhez.

AZ OSZTATLAN (4+1, 5+1) TANÁRKÉPZÉS GYAKORLATI KÉPZÉSÉNEK EGY LEHETSÉGES INTÉZMÉNYI MODELLJE MINT A KÉPZŐK EGYÜTTMŰKÖDÉSÉNEK TEREPE

IKER JÁNOS

iker@pszk.nyme.hu

Nyugat-magyarországi Egyetem, Regionális Pedagógiai Szolgáltató és Kutató Központ

Témakörök: Pedagógusképzés, pedagógus pálya; Felsőoktatás, felnőttoktatás

Ismeretes, hogy az új Felsőoktatási törvény osztatlan tanárképzést vezet be 4+1, illetve 5+1 képzési struktúrával, amelyben a korábbi féléves gyakorlat egyévesre módosul. Az új szerkezetben fontos meggondolás, hogy a tanárt egységes rendszerben kell képezni, így nyilván mást és másképpen kell több dologban oktatni, mint a 3+2-es bolognai rendszerben. A gyakorlati iránultság szerepét megerősíti az egyéves összefüggő gyakorlat.

Alapvető rendszerhiba a gyakorlattal való érdemi kapcsolat hiánya és a pedagógia, pszichológia, valamint a diszciplínák, módszertan oktatóinak a gyakorlat irányába történő együttműködési gyengeségei. Sajnálatos, hogy a szakmódszertanok oktatói közül sok helyen eltűntek az utóbbi években, évtizedekben, a középiskolákban is tanító kiváló tanárok (a pedagógia, pszichológia területén még rosszabb a helyzet).

Ilyen módon a képzők a jelenlegi tantervi gyakorlatra, a diákok problémáinak kezelésére, a tantárgy iránti motiváció és pozitív attitűdök kialakítására nem tudnak hatékonyan felkészíteni. Ugyanakkor egyre több nemzetközi kutatás és hazai vizsgálat igazolja azt, hogy a hallgatók pedagógussá válását szakmai kompetenciájának kialakulását legalább annyira befolyásolja az, ahogyan őket a képzés során oktatják, mint az, amit nekik, a korszerű vagy hatékony tanításról tanítanak. Ezt alátámasztandó vizsgálatok mutatják, hogy a végzett tanároknak a gyermekek fejlődéséről, tudásáról, tanulásáról alkotott nézetei alig különböznek a laikusokétól (például Hercz Mária: Pedagógusok szakember- és gyermekképe. Magyar Pedagógia, 2005.).

Az elmúlt évek fejlesztései tükrében is kitűnik, hogy nagy felelősséget viselnek e tekintetben a módszertanok oktatói, illetve a hazai szakpedagógia színvonala. („A hazai szakpedagógiai teljesítmény nemzetközi hasonlításból egyértelműen kitűnő fejletlensége a szaktudományok – például a fizika módszertana tekintetében a fizikusok – felelőssége.” Idézet Patkós Andrásról.)

A fentieket figyelembe véve fokozatosan lépéseket kell tennünk a pedagógusképzésben az egységes képzési célok, oktatói szttenderdek, attitűdök kialakítására; különösen a módszertan, a pedagógia, a gyakorlati képzés területén

A KOMPLEX GERONTAGÓGIA

JÁSZBERÉNYI JÓZSEF

jaszberenyij@gmail.com

Zsigmond Király Főiskola, Kommunikáció és Művelődéstudományi Intézet

Témakörök: Felsőoktatás, felnőttoktatás; Felsőoktatás, felnőttoktatás

Az antropagógia szakterületét az andragógusok a 20. század eleje, az orosz Medinszkij óta három részre osztják. A pedagógia, az andragógia és a gerontagógia nemcsak célcsoportjukban jelentenek más és más kört, de módszereikben és a hallgatók motiváltsági tekintetében is. Sőt: a gerontagógusnak a képzési folyamat során sokkal több külső és belső gátat kell legyőznie mint a másik két tanárnak/oktatónak, így feladata ebben az értelemben sokkal komplexebb és egyben nehezebb.

Előadásom első felében – eddigi magyar szakmunkákat, pl. Bajusz Klára írásait is bevonva – erről a komplex gátlegyőző mechanizmusról beszélek, gyakorlati példákra alapozva, elsősorban a Nyugdíjasok Óbudai Akadémiája képzéseiből kiindulva. Kitérek a domináns ideológiák reflektálásainak (és esetleges legyőzéseinek) feladatára, különös tekintettel a társadalmi gender- illetve ageizmus-kérdésekre,

Ezután, az előadás második felében áttérek néhány sikeres, nemzetközi gyakorlatra, a gerontagógia területéről (Graz, Edinburgh, ILR-rendszer)

Végül az előadás zárásaként mintegy felmutatván a gerontagógia egyik kifutási lehetőségét, kitérek a gerontagógia skandináv modelljén belül a Korközpontok (Ikäkeskus, Activity Center) jelentőségére és tartalmára, konkrét példákban elemezve két finn (Salo, Säinäjoki) és egy dán (Holstebro) központot. Ezek az intézmények közösségteremtő, információs, közvetítő és oktatás-szervező funkcióval egyaránt bírnak, ezek létrehozása az egy létező magyar példán (Szentendrei Aranykorközpont) túl elemi nemzeti/társadalmi és szakmai érdek lenne.

MUNKAERŐPIAC-ORIENTÁLT OKTATÁS SZAKMAI KOMPETENCIÁK FEJLESZTÉSE GYAKORNOKI PROGRAM ALATT

JELLI JÁNOS

jelli.janos@gmail.com

Eszterházy Károly Főiskola, Neveléstudományi Doktori Iskola

Témakörök: Felsőoktatás, felnőttoktatás; Természettudományi oktatás

Az Európai Unió a következő évtized egyik legfontosabb feladatának európai térség versenyképességének növelését tűzte ki, amelyet az EU2020 stratégiájában (1) fogalmaztak meg. Az „Új készségek és munkahelyek menetrendje” (2) programjában a munkavállalók mobilitása, az egész életen át tartó készségfejlesztésen túl, kiemelt szerepet kap a munkaerő piac kereslet –kínálat hatékony összehangolása. A tagállamok a kitűzött célokat többek között az innovációs tevékenységek erősítésével, határokon átívelő tudásközösségek kialakításával, az esélyegyenlőség, a képzési programok és a foglalkoztathatóság javításával érhetik el. A technológiafejlődéssel párhuzamosan egyre nagyobb az igény a specializált, elmélyült szakmai tudásra, ugyanakkor a képzési belül egyre kevesebb idő jut a szükséges szakmai kompetenciák megszerzésére. A munkaadók egyre több és magasabb színvonalú kompetenciát várnak el a jövőbeni munkavállalóktól.

A szakmai kompetenciák megszerzésének, fejlesztésének egyik lehetséges módja, a felsőoktatási intézmények többségében már előírt gyakornoki munkavállalás közben a tapasztalatok megszerzése, készségek fejlesztése. Nem mindegy azonban, hogy a végzéshez közeledő hallgató hol és milyen feladatokkal szerzi meg első munkatapasztalatát, milyen kompetenciák fejlődnek ez idő alatt. Szerencsére a diákok, számos céghez jelentkezhet a gyakornoknak, azok a munkaadók felismerték a gyakornokok alkalmazásának előnyeit szívesen működnek együtt fiatal szakemberekkel.

A jelenkor munkaerőpiacán, kifejezetten az ICT (Information and Communications Technology – Információs és Kommunikációs Technológiai) szektorban, a munkakörök és munkafeladatok egyre komplexebbé válása miatt már nem elvárás hogy az adott munkafeladat elvállalása előtt mindent tudjon az adott feladathoz kapcsolódóan, viszont fontos, hogy ki tudja választani a megfelelő eszközt a feladat megoldásához és tanulja meg gyorsan alkalmazni (just-in-time learning). Jó helyzetfelismerő képesség, gyors helyzetelemzés és alkalmazkodás, a releváns információk szelektálása nagy információhalmazból, többek között azok az ún. meta-képességek, amelyekkel a mai kor sikeres munkavállalóinak célszerű rendelkeznie.

Előzetesen az ICT szektorban tevékenykedő gyakornokok körében végzett elővizsgálat szerint a valódi, szakmai feladatokat előtérbe helyező munkahely, munkafolyamat pozitívan hat gyakornoki időszak megítélésére, saját karrier építésére. Egy közel jövőben induló longitudinális kutatás segítségével a gyakornoki időszak alatt leginkább fejlődő kompetenciákat szeretnénk meghatározni, amelyek, feltételezéseink szerint a meta-készségek kialakulásában meghatározóak. Egykori gyakornokokkal, jelenleg elismert szakemberekkel elkészítendő interjúk segítségével a szakmai fejlődés és karrierépítés fontos momentumok összegyűjtését szeretnénk elvégezni. Előadásomban a kutatások eredményeiről, munkahely mint tanulási környezet aspektusából szeretnék beszámolni.

ELEKTRONIKUS TANULÁSI KÖRNYEZETEK HATÉKONYSÁGVIZSGÁLATA

JÓKAI ERIKA

jokaie@erg.bme.hu

Eötvös Loránd Tudományegyetem, Neveléstudományi Doktori Iskola

Témakörök: Felsőoktatás, felnőttoktatás; Elektronikus tanulási környezetek. IKT, e-learning, távoktatás

Technológiai szempontból számos elektronikus tanulási környezet létezik, az egyszerű szöveges tartalmamegosztó felületektől a hipermediás interaktív, intelligens eszközökkel támogatott, adaptív oldalakon át a virtuális terekig. (Mayer, 2010). Előbbieket online tanulászervező, utóbbiakat virtuális tanulási környezeteknek nevezzük (Drickx, 2006). A hazai felsőoktatásban jellemzően tanulászervező rendszerekkel találkozunk.

Az elektronikus tanulástámogató eszközök (cognitive tools) komoly szerepet játszanak az egyén tanulási folyamataiban és annak eredményességében (Green et al., 2010). A neveléstudományi kutatások középpontjában általában az elektronikus (módszertani) eszköz megfeleltetése áll (Oblinger & Oblinger, 2005; Palfrey & Gasser, 2008; Prensky, 2005; Tapscott, 2009). A kutatók a különböző képzési formák (e-, b-, c-learning) és a tanulói sajátosságok (életkor, életvezetés, tanulási mintázat, technológiai ismeretek) összefüggéseit vizsgálva igyekeznek bizonyítani vagy cáfolni a tanulási környezetek megfeleltetését a benne tanulók számára (Ollé-Csekő, 2004, Benson, 2005, Rønning, 2007, Cygman 2010). E kutatások eredményeire támaszkodva a tanulási környezeteknek azon jellemzőit kívánom kutatásomban meghatározni, amelyek a különböző tanulótípusok számára egyaránt hatékony tanulási feltételeket jelentenek.

A kutatásba bevont elektronikus tanulászervező rendszerek adatbázisaiból nyert adatokat (online tanulói aktivitás és tanulási mintázat, felhasznált tanulási tartalmak, az elért eredmény) kérdőíves adatgyűjtéssel egészítem ki (a tanulók személyes jellemzőit és a tanulási folyamatról kialakult tanulói tapasztalatokat vizsgálva), valamint értékelem az elektronikus tanulás felhasználói felületét és tartalmát használhatósági és ergonómiai módszerekkel.

Ezek eredményeit egy kísérleti modellben használom fel, amely modell a hagyományos tanulási környezetek pedagógiai hozzáadott érték mérésének módszerére épül. Feltételezem, hogy az elektronikus tanulási környezet hatékonyságát annak hozzáadott értékével jellemezhetem.

A hozzáadott érték számításának alapja a tanulási környezetek adottsága és a tanulók egyéni sajátosságai alapján becsült várható tanulói teljesítmény, valamint a tényleges teljesítmény viszonya. Amennyiben a tanulók a vártnál jobb teljesítményt érnek el, ez feltételezhetően a tanulási környezet hozzáadott értékének köszönhető, vagyis ezt tekinthetjük a tanulási környezet hatékonysági értékének. További vizsgálati cél annak meghatározása, hogy a hatékonysági érték milyen környezeti paraméterek hatására alakul ki.

A kutatás eredményeként az elektronikus tanulási környezetek kialakításához kívánok olyan tervezési szempontrendszert felállítani, amely bármely tanulótípus számára lehetővé teszi az eredményes, hatékony tanulási tevékenységet.

PEDAGÓGUSI KOMPETENCIÁK FEJLESZTÉSE AZ ÓRATERV-KÉSZÍTÉS TECHNIKÁJÁNAK SEGÍTSÉGÉVEL

K. NAGY EMESE

k.nagy.emese@t-online.hu

Miskolci Egyetem, Bölcsészettudományi Kar

Témakörök: Felsőoktatás, felnőttoktatás; Hátrányos helyzet, kisebbségi oktatás

A Complex Instruction módszer (Cohen-Lotan, 1989; K. Nagy, 2012) mint pedagógiai beavatkozás, megpróbálja megváltoztatni az osztály szociális szerkezetét (Sherif, 1956) a tanulók csoportmunkája (Orlick, 1981) során. Ezek a változások, amelyek magukban foglalják a tanárok és tanulók új szerepének megalkotását, a tanulók együttműködésének növekedését és a különböző státuszú tanulók harmonikus részvételét, a feladat szerkezetétől, fajtájától jelentősen függenek.

Előadásunk célja annak bemutatása, hogy a felsőfokú oktatási intézményekben a pedagógia szakos hallgatókat hogyan készíthetjük fel az óraterv-készítés technikájára, hogyan érhetjük el, hogy értőn szervezzék meg tanítási óráikat, motiválják és fejlesszék differenciáltan egy időben hatékonyan a tanulásban lemaradt gyerekeket, az alulteljesítő tehetségeket és a kiváló képességűeket. Ennek sarkalatos pontja a tanóra történi felkészülés, amelynek segédeszköze a Complex Instruction módszernek megfelelő óraterv elkészítése.

Két egyetem nappali, illetve levelező tagozatos hallgatóinak teljesítményét hasonlítottuk össze. Vizsgáltuk, hogy a státuszkezelő-technika elsajátítása a módszerhez kapcsolódó, a hallgatók által elkészített óratervek minőségével mérhető-e. Az értékelésben a legfontosabb szempont a Complex Instruction módszer elveinek való megfelelés, vagyis a központi téma körültekintő megfogalmazása (1), a feladatok nyitott végűsége (2), komplexitása (3), differenciáltsága (4), a többféle képesség alkalmazhatóságának követelménye (5), a gyerekek egymásra utaltsága, de egyéni felelőssége (6) és a csoport, illetve az egyéni feladatok egymásra épülése (7) volt. Állításaink alátámasztásához Khí-négyszet próbát végeztünk.

A javításra szorult óratervek magas aránya arra enged következtetni, hogy nehéz megváltoztatni a (leendő) pedagógusok tanításról vallott nézeteit, elképzeléseik nem igazodnak a tanítással szemben támasztott új követelményekhez. Nehéz a pedagógiai kultúráváltás és nehézséget jelent olyan összetett, multidimenzionális csoportfeladatokat összeállítani, hogy megoldásuk sokféle intellektuális képességet igényeljen, lehetőséget adva a diákoknak tehetségük, tudásuk és problémamegoldó képességük használatára, fejlesztésére, szem előtt tartva, hogy minél összetettebb egy feladat, annál több diáknak van lehetősége megmutatni és fejleszteni intellektuális képességét.

Úgy véljük, hogy a felsőfokú oktatási intézmények feladata minél jobban felkészíteni a hallgatókat a módszer értő alkalmazására abból a célból, hogy úgy hagyják el a képző intézeteket, hogy alkalmasak legyenek a heterogén tanulói csoportok kezelésére, a tanóra sikeres megszervezésére. Kutatásunkkal ehhez szeretnénk segítséget adni.

Kulcsszavak: speciális kooperatív eljárás, óraterv, státuszkezelő technika

AZ ÉRZELMI INTELLIGENCIA FEJLESZTÉSÉNEK LEHETŐSÉGEI MESÉK ÁLTAL ÓVODÁS ÉS KISISKOLÁSKORBAN

KÁDÁR ANNAMÁRIA

annacska@gmail.com

Babeş-Bolyai Tudományegyetem, Pszichológia és Neveléstudományok Kar

Témakörök: Gyermekek- és ifjúságvédelem. Óvodapedagógia.

A kisgyermek nagyon nehezen tudja megfogalmazni problémáit, csupán az érzések szintjén éli meg a feszítő állapotokat. Számátalan olyan feladattal kell megbirkóznia, amelyek nagy megpróbáltatások elé állítják: le kell válnia szüleiéről, meg kell tanulnia, hogyan kezelje félelmeit, késleltesse vágyait, győzze le a testvérféltékenység érzését. Gyakran átéli az érzések ambivalenciáját is: egyszerre imádja és gyűlöli szüleit, és tehetetlennek érzi magát ebben a belső zűrzavarban. Ha a szülő és a pedagógus teljesítményorientált, hogyha nagyon magasra helyezi a mércét vagy átadja a gyermeknek saját szorongásait, bizonytalanságát, ha felnőtt szerepbe emeli a gyermeket, ha értelmezi problémáit, ha semmibe veszi és lekicsinyli félelmeit, szorongásait, akkor még jobban kibillentheti őt az amúgy is ingatag egyensúlyi állapotából. A gyermek élményeit szimbolikusán, a játék és a mesehallgatás során képek segítségével tudja kifejezni, kivetítve dühét, haragját egy állatfigurába vagy mesehallgatás közben egy negatív szereplőbe.

Az óvodás és kisiskolás gyermekben sokszor feszültség, szorongás, félelem uralkodik el, nem tudja kezelni érzelmi élete ambivalenciáját. Mivel testi és lelki adottságai, akaratának fejletlensége, alacsony frusztrációtoleranciája még nem teszi lehetővé, hogy egy felnőtthez hasonlóan eligazodjon a bonyolult külső és belső világban, gyakran tehetetlennek érzi magát. Ennek ellensúlyozására természetesen nem elegendő egy megfelelő történet, mese elővarázsolása, amiből a gyermek megtanulja, mit is kell tennie, és máris „gombnyomásra” megoldódnak a dolgok. Bármiféle értelmezés, kioktatás, hasonlítás a mesén keresztül éppen szándékainkkal ellentétes irányba hat, mert a gyermekben csak azt az érzést erősíti meg, hogy képtelen megfelelni, hogy elégedetlenek vele. Hogyan valósítható meg az érzelmi intelligencia fejlesztése a mesék segítségével, hogy milyen korban mit, és hogyan meséljünk, milyen tényezőkre figyeljünk oda, erről fog szólni ez az előadás.

ÚJ MODELL AZ ELEKTRONIKUS TANULÁSI KÖRNYEZETBEN (MERRE TOVÁBB, E-LEARNING?)

KADOCSA LÁSZLÓ* – KLUCSIK GÁBOR** – LUDIK PÉTER***

kadocsa@mail.duf.hu

*Dunaújvárosi Főiskola, Tanárképző Központ

klucsig@mail.duf.hu

**Dunaújvárosi Főiskola, Társadalomtudományi Intézet

ludikp@mail.duf.hu

**Dunaújvárosi Főiskola, Társadalomtudományi Intézet

Témakörök: Elektronikus tanulási környezetek. IKT, e-learning, távoktatás; Tanulás, tudás

Az új évezred kezdetén világossá vált az szakemberek előtt: az e-learning alkalmazása teljes szemléletváltást kíván, hiszen egyrészt egy e-learning rendszer alapvetően szolgáltatás, ami a hálózaton keresztül, szabványos hálózati eszközök segítségével érhető el. Másrészt pedig használata közben meg kell szokni a korábbi monolitikus, zárt rendszerektől való – tulajdonképpen ránk kényszerített – eltávolodást, s mivel az internetes alkalmazásoknál a hálózat osztott, decentralizált, inhomogén jellegű, alapvető követelmény az együttműködési képesség is.

Az e-learning módszerei nagymértékben hozzájárultak a tanuló-centrikusság és a személyre szabott oktatás terjedéséhez, a tanítás költség-csökkenéséhez, a regionális fejlesztésekhez és együttműködéshez; ám – ugyanő – arról is beszélt: az igazi hatékonyságot még mindig akadályozza a jó gyakorlatok terjesztésének hiánya

Az E-learning formájában történő oktatásban egyre jobban átalakul a tartalom közvetítés módja, előtérbe kerül a videóval támogatott oktatás. Elég csak néhány nagy külföldi egyetem online felületét megtekinteni: MIT, University of Valencia, de természetesen az iTunes U felületen is rengeteg egyetem kínál video alapú oktatási anyagokat.

A Dunaújvárosi Főiskolán bevezettük pilotprojektként 5 tárgyból ezt a videóval támogatott oktatási formát, a felvételeken az oktató a képernyő harmadában látszik, a többi területet pedig a szemléltető eszközök töltik ki.

A két féléven át tartó eddigi kutatás során ennek a videóval támogatott on-line oktatási módszernek a sajátosságait tártuk fel, vizsgáltuk a hatékonyságát a kontaktórák kurzusokkal összevetve. Előadásunkban beszámolunk a tapasztalatainkról és a kutatásunk eredményéről.

A 2–7 ÉVES KOROSZTÁLY NEVELÉSÉRE KÉSZÜLŐ SOPRONI PEDAGÓGUSJELÖLTEK EGÉSZSÉGTUDATOS MAGATARTÁSÁNAK VÁLTOZÁSA A KÉPZÉSÜK SORÁN

KAJTÁR GABRIELLA* – SIMON ISTVÁN ÁGOSTON**

aquarazs@aquarazs.hu

*Gyógyuljunk a Sporttal Alapítvány

simon.istvan@bpk.nyme.hu

**Nyugat-magyarországi Egyetem, Benedek Elek Pedagógiai Kar

Témakörök: Óvodapedagógia; Pedagógusképzés, pedagógus pálya

A gyermekeink romló egészségmagatartása szükségessé teszi a bölcsődei egészségfejlesztés, egészségnevelés hatékonyságának növelését. A pedagógiai programokban megtalálhatók az egészséges életmódra nevelést, az egészségfejlesztést szolgáló tevékenységek, de kérdés, hogy ezek milyen hatékonysággal valósulnak meg. A siker kulcsfigurája a pedagógus, aki mintaadásával, tevékenységével, személyiségével nagyban tudja befolyásolni neveltjei egészségtudatos magatartását. Sopronban hagyományos óvodapedagógus (OP) képzés mellett már 6 éve folyik csecsemő és gyermeknevelő-gondozó (CsFSz) és 3,5 éve kisgyermeknevelő BA (CsBA) képzés. A CsFSz és a CsBA képzés tantervében kiemelt célként jelenik meg az egészségtudatos magatartás kialakítása ellenben az OP képzésben kevesebb ilyen elemet találhatunk. Kutatásunk célja megvizsgálni, hogy a gyermekek nevelésére készülő hallgatóknak a képzésük során milyen mértékben változott meg az egészségmagatartása. Hipotéziseink során feltételezzük, hogy a gyermekek nevelésére készülő hallgatók életében nem meghatározó a rendszeres testedzés. Feltételezzük, hogy a hallgatók egészségtelen étkezési szokások szerint élnek. Feltételezzük, hogy a hallgatók az egészséges táplálkozás kritériumait kismértékben tartják szem előtt életmódjukban. Feltételezzük, hogy a hallgatók gondolkodásában jelen van a környezettudatosság. Feltételezzük, hogy van különbség a képzési bemenetkor és a kimenetkor vizsgált egészségmagatartás között, s ez a változás pozitív irányú. Végül feltételezzük, hogy a kimenetnél a CsFSz és CsBA hallgatók egészség tudatosabb magatartással rendelkeznek, mint óvodapedagógus társaik.

Az előadásban a kutatás első eredményeit mutatjuk be, ahol a Nyugat-magyarországi Egyetem Benedek Elek Pedagógiai Kar CsFSz II. évf. (n= 60), a CsBA III. évf. (n=37) és OP III. évf. (n=92) hallgatók körében végeztük el a vizsgálatot. Kutatási módszernek az írásbeli kikérdezést, zárt és nyitott (szituációs) kérdéseket illetve attitűd skálát tartalmazó kérdőívet használtunk.

A kapott eredmények összegzése után elmondhatjuk, hogy a hallgatók egészségmagatartásáról meglepően pozitív képet kaptunk, ugyanis fizikai aktivitásuk kismértékben meghaladta a szakirodalomban található értékeket, étkezési szokásai megfeleleleltek az egészséges életmód kritériumainak és az egészséges táplálkozás alapelveivel is tisztában voltak, bár a hétköznapi életben nem teljesen aszerint táplálkoztak. A zárt kérdéseket és attitűd skálát tartalmazó kérdőív eredményeit megerősítették a nyitott kérdésekből (szituációs feladatokból álló) álló kérdőív eredményei. A vizsgálat során bizonyítást nyert, hogy a hallgatók, ha kismértékben is, de tudatosabb életvitellel rendelkeznek az egészségmagatartás szempontjából a képzés végén, mint a képzés megkezdésekor, valamint az is bizonyítást nyert, hogy a CsFSz és CsBA hallgatók egészség tudatosabb magatartással rendelkeznek, mint OP-s pedagógus társaik.

Kulcsszavak: egészséges életmód, egészségmagatartás, egészségfejlesztés

MIÉRT SIKERTELENEK A ROMA GYEREKEK AZ ISKOLÁBAN? A TÁRSADALMI INTEGRÁCIÓ OKTATÁSI VETÜLETEI

KÁLLAI ERNŐ

kallaierno@ektf.hu

Eszterházy Károly Főiskola, Tanárképzési és Tudástechnológiai Kar

Témakörök: Hátrányos helyzet, kisebbségi oktatás; Tanulás, tudás

Az előadás célja, hogy röviden áttekintse azokat a régi és új tendenciákat, amelyek a magyarországi cigányok/romák iskolai sikerességét és sikertelenségét, így a társadalmi integráció alakulását befolyásolták.

A XIX. század végén fordult először a magyar oktatáspolitikát a társadalom periferiáján élők felé, „felfedezve” a cigányokat (Bábosik Z.) Ezek az első kísérletek felvilágosult abszolutista szemléletről tanúskodnak, hiszen a „civilizálás”, az „emberséges szigor” gyakran ismételt fogalmak voltak még a XX. század első felében is. Kétségtelen azonban, hogy a romák és nem romák közötti „oktatási szakadék” kiszélesedése erre az időszakra tehető. A fellendülő népiskolai oktatás, a falukutató mozgalmak megjelenése, majd a népi kollégiumok, hasonlóan az 1945 után lezajlott elitcseréhez, erőltetett ütemű felzárkózási lehetőség útját nyitották meg a vidéki szegényparasztság számára is.

A társadalom – fizikai értelemben is – peremére szorult romákat azonban nem érintették ezek a lehetőségek, hiszen egyes csoportjaik alig néhány évtizede telepedtek le Magyarországon, és egy felbomlóban lévő, félnomád, nemzeti társadalom állapotát mutatták. Egyfajta „modernizációs válságról” beszélhetünk, amelyben a túlélési stratégiák között sokáig nem szerepelt a nagyobb tudás megszerzésével történő előrejutás és társadalmi érvényesülés lehetőségeinek felismerése.

Az 1961-es párthatározat után meginduló telep-felszámolási program „bevitte a településekre” a romákat, ezáltal megnyílt a lehetőség a rendszeres iskolába járásra is. (Berey K.) A hirtelen, jelentős szocio-kulturális különbségekkel az iskolákban megjelenő cigány gyerekek tömege felkészületlenül érte a magyar oktatáspolitikát és a pedagógus társadalmat is. Az új oktatási nehézségekre, a „másságból” következő konfliktusokra adott válasz pedig az elkülönítés, a szegregáció volt. (Kemény I.) Az így létrejött, leggyakrabban színvonalatlan oktatás, az emberi jogokat és a modern pedagógiai megközelítéseket figyelmen kívül hagyó vélemények miatt napjainkig folyik a megfelelő iskolai tudás nélkül a munkaerőpiacra belépni nem tudó, a rossz iskolai előzmények miatt továbbképezhetetlen tömegek „termelése”. (Kemény I., Havas G.)

A rendszerváltozás után több, az állam oktatáspolitikája által generált kísérlet is lezajlott ennek a kialakult helyzetnek a megváltoztatására. Megjelentek a nemzetiségi oktatási formák, különböző ösztöndíj- és tehetséggondozó programok, legújabb kísérletként a felsőoktatásban tanuló roma fiatalok támogatására a roma szakkollégiumok is. Mindezek a kezdeményezések azonban nem tudják elfeledtetni azt a tényt, hogy a cigány gyerekek esetében az oktatás rendszeren belül az igazi törésvonal még a középiskolai átmenetnél, a szakképzésnél húzódik. (Liskó I., Fehérvári A.) Lesz-e változás ezen a területen és ki fogja ezt elindítani: maguk a romák, vagy a mindenkori, felülről meghatározott kormánypolitikák?

A KÖZÉPISKOLA TÍPUSÁNAK HATÁSA A HALLGATÓK TANULMÁNYI EREDMÉNYESSÉGÉRE

KARDOS KATALIN

kardoskata1987@gmail.com

Debreceni Egyetem, Művelődés- és Neveléstudományi Doktori Program

Témakörök: Felsőoktatás, felnőttoktatás; Összehasonlító pedagógia, határon túli oktatás

A felsőoktatás hallgatóinak eredményességét vizsgáló korábbi hazai kutatások sok esetben arra keresték a választ, hogy a fiatalok milyen társadalmi háttérrel, korábbi iskolai pályafutással képesek bejutni a felsőoktatásba, másrészt eltérő vonásokat kerestek a különböző presztízű és fenntartású képzésekbe jutók között. A tagozatos, szerkezetváltó vagy nyelvi előkészítő évfolyamos középiskolákból felsőoktatásba lépők eredményessége jól magyarázható a feldúsított tanulmányi tartalmak és az előzetes társadalmi szelekció révén, jelenlegi kutatásunkban azonban érdekes kérdés lehet az egykori iskolafenntartó és a felsőoktatási eredményesség összefüggésének vizsgálata. Az eddigi vizsgálatok azt mutatják, hogy a felekezeti iskolák tanulói relatíve magas tanulmányi teljesítményt nyújtanak. Egyesek úgy vélik, hogy az iskolafenntartói szektor hatása mögött valójában a magasabb státusú szülői háttér hatása jelenik meg, mások szerint a vallásos közösség és a normák együttesen a serdülő attitűdjeire hatnak, a rendkívül tagolt szerepstruktúrájú egyházi közösség pozitív magatartásmintákat és egészséges tekintélyfelfogást épít ki, a vallási normák pedig megerősítik a fiatal normatudatosságát, munkához való hozzáállását.

Kutatásunk elemző szakaszában, építve a korábbi eredmények tapasztalataira érdeklődésünk középpontjában egyrészt az állt, hogy az egykori felekezeti középiskolában végzettek, valamint más iskolafenntartók öregdiákjainak felsőoktatási tanulmányi eredményessége között felfedezhetőek-e különbségek. Elemzésünkben rákérdeztünk arra is, hogy a felekezeti középiskolás múlt vagy a vallásosság hatása mutatható ki számottevően az eredményesség alakulására.

Elemzéseink során két- és többváltozós statisztikai módszereket alkalmazva mértük össze a vallásgyakorlat és a hallgatói munkavégzés és eredményesség összefüggéseit (I. szimpózium absztrakt). Az eredményességet sokdimenziós fogalomként konceptualizáltuk, melynek alkotórészeit (pl. tanulmányi célok iránti elkötelezettség, extrakurrikuláris munkában való részvétel stb.) függő változóként kezeltük, majd a továbbiakban azt vizsgáltuk, hogy az egyes alkotóelemekre, milyen módon hat az egykori iskolafenntartó típusa. Az elemzéshez egy 2012-ben folytatott reprezentatív, nagymintás, nemzetközi kérdőíves kutatás adatbázisát használtuk fel (N= 2619), amelyben összehasonlító elemzés révén különbséget tettünk egykori felekezeti középiskolában (n= 268) és nem felekezeti (n= 2308) (állami, önkormányzati, alapítványi, magán) középiskolában végzett hallgatók között.

Eredményeink azt mutatják, hogy azok a hallgatók, akiket a felsőoktatási éveik alatt is meghatároz a középiskolában megtapasztalt vallásos közösségi tagság, nagyobb erővel tartanak ki tanulmányi továbbhaladásukban és tanulmányi céljaikban, elkötelezettebbek tanulmányi tevékenységeikben, szívesen vesznek részt extrakurrikuláris munkában és jobban közelítenek az akadémiai normákhoz illeszkedő hallgatói munkavégzéshez, mint azok a hallgatótársaik, akik nem felekezeti középiskolában vagy, ugyan felekezeti középiskolában végeztek, de felsőoktatási éveik alatt a vallásgyakorlás és a vallásos közösségi tagság nem meghatározó jellegű.

Kulcsszavak: felekezeti oktatás, felsőoktatás, vallásosság, eredményesség

KINEK SZÁRNY, KINEK TEHER. A MISKOLCI KÖZÉPISKOLÁK AZ ISKOLAI KÖZÖSSÉGI SZOLGÁLAT BEVEZETÉSEKOR

KARLOWITS-JUHÁSZ ORCHIDEA

viresz@gmail.com

Miskolci Egyetem, Bölcsészettudományi Kar

Témakörök: Szociális képességek, szociális tanulás; Személyiségfejlődés és -fejlesztés

Az önkéntesség, közösségi szolgálat témájával kapcsolatban 2010 óta folytatok kutató-fejlesztő tevékenységeket. A 2011-es Köznevelési Törvényben az érettségi megszerzésének feltételeként kötelezővé tett iskolai közösségi szolgálat különösen aktuálissá tette a kérdéseimet. E terület többszemponútú feldolgozása azonban korábban még nem történt meg Magyarországon.

Elméleti kutatásaimban a téma átfogó, holisztikus (etológiai, pszichológiai, pedagógiai, szociológiai, történeti, ill. nemzetközi összehasonlító pedagógiai) megközelítésére, feldolgozására vállalkozom.

Jelen előadás a témában általam folytatott „mixed methods” típusú kutatásra, illetve annak eredményeire fókuszál. Egyrészt egy reprezentatív keresztmetszeti vizsgálattal pillanatképet alkotok arról, hogy milyen „terepre” érkezett a 2012/2013-as tanévben Miskolcon a vonatkozó törvényi rendelkezés; másrészt pedig esettanulmányok segítségével bepillantást nyújtok annak a két miskolci középiskolának az életébe, ahol már sokéves hagyománya van a kötelező „közösségi szolgálatnak”.

Vizsgálatom Miskolc összes (28) érettségét adó középiskolája kiterjedt.

Önkéntességgel kapcsolatos attitűdöket, motivációkat vizsgáló kérdőívemet a 28 iskola egy-egy 11-es osztályának diákjaival vettem fel. A hatoldalas kérdőív a saját kérdéseken kívül tartalmazza az „Interpersonal Reactivity Index” hazai adaptációját, illetve a „Civic Attitudes and Skills Questionnaire” általam fordított verzióját. (765 kérdőív)

Minden osztályban, ahol a kérdőíves kutatás zajlott szociometriai vizsgálatra is sor került. (28 szociometria)

A 28 iskola igazgatójával vagy igazgatóhelyettesével strukturált interjút, illetve további 11 kulcsadatközlővel félig strukturált interjút vettem fel. (28+11 interjú)

Fókuszcsoportos interjút készítettem a téma szempontjából releváns szakemberekkel, kulcsszereplőkkel. (1 fókuszcsoportos interjú)

Két átfogó, etnográfiai jellegű esettanulmányt készítettem (melyek egyéni és csoportos beszélgetésekre, interjúkra, dokumentum-, fotó- és mozgókép-elemzésekre, megfigyelésekre és résztvevő megfigyelésekre épültek). (2 esettanulmány)

A kutatás eredményei komplex képet nyújtanak a kötelező közösségi szolgálat bevezetéséről Miskolcon (mégpedig annak kezdeti fázisában vizsgálva a kérdést); ebből, illetve az esettanulmányok tapasztalataiból kiindulva közvetlen és azonnali gyakorlati haszonnal szolgálhatnak a közoktatás és a közoktatás-fejlesztés számára; és nem utolsósorban kiváló lehetőséget biztosítanak a későbbi összehasonlító- és hatásvizsgálatokra.

TANULÁS KÖNNYÍTŐ PROGRAM JELENTŐSÉGE AZ OKTATÁSBAN

KÁRPÁTI ANIKÓ

kaposdynamic@yahoo.com

Vadvirág Alapítvány

Témakörök: Tanulás, tudás; Motiváció, önszabályozás; Tanulás, motiváció, hatékony tanulási módszer, Tanulás Könnyítő Program bemutatása.

Előadás a Tanulás Könnyítő Program (TKP) kidolgozásához vezető utat, valamint az ehhez kapcsolódó kutatási eredményeket mutatja be. Továbbá betekintés nyerhető egy TKP óra részletébe.

Az elmúlt 15-20 évben, mint ahogy az egész világon, Magyarországon is a korai fejlesztés (0-6 évesig) a különböző tudományok: (pl. agykutatás, kognitív pszichológia, neurobiológia) fejlődésének köszönhetően óriási előrelépésen ment át, melynek következményeképpen több hatékony módszer, rendkívül gazdag eszköz- és játéktár vált elérhetővé. A gyakorlatban pedig sok csodálatos eredmény, gyógyulás, siker tapasztalható.

Mi történik az első 6 év után?

Az óvoda és iskola között egy nehezen áthidalható szakadék tapasztalható, ugyanez megállapítható e korosztály fejlesztésére irányuló segítő foglalkozásokról, korrepetálásokról, terápiákról, módszerekről is!

Célkitűzések, amelyek a TKP-al kapcsolatban megfogalmazódtak:

- szívesen és örömmel végezzék a gyermekek a programot,
- igazodjon a gyermek életkori sajátosságaihoz,
- fejlessze a tanulásához szükséges képességeket,
- segítse az iskolai tanulás folyamatát, javítsa annak eredményességét,
- az iskolában megszerzett tudást, a gyakorlatban is használhatóvá tegye
- mozgítsa elő és tartsa fenn a tanulási motivációt,
- segítse a gyermek idegrendszeri érésének folyamatát,
- vegye figyelembe a NAT által előírt követelményrendszert.

A TKP programhoz kapcsolódó kutatási eredményből, mely a tanulók tanulási motivációját vizsgálta:

A kutatást 128, 4.-5. osztályos általános iskolás körében történt.

A felmérés eredménye: Mit szeretnek a tanulók legjobban az iskolában?

- 15% a tanárokat
- 20% a tanulást
- 60% barátok, közösség
- 5% ebéd

Mit nem szeretnek a gyermekek az iskolában:

- 78% a tanulást
- 16% a tanárokat
- 5% a társaikat
- 1% egyéb

SZENZOROS-PERCEPTUÁLIS TAPASZTALATOK AUTIZMUS SPEKTRUM ZAVARBAN

KÉKES SZABÓ MARIETTA – SZOKOLSZKY ÁGNES

kszmarietta@gmail.com

szokolszky@gmail.com

Szegedi Tudományegyetem, Bölcsészettudományi Kar

Témakörök: Kognitív fejlődés és fejlesztés; Gyógypedagógia, sajátos nevelési igények

Az autizmus spektrum zavar (ASD) hátterének a szakemberek rendszerint – a Wing-féle triász értelmében – a társas interakciók, a kommunikációs- és az imaginációs képességek zavarát tekintik. Mindinkább úgy tűnik azonban, hogy ezek a viselkedéses megnyilvánulások egyfajta kompenzációs válaszként is felfoghatóak, melyek alapját bizonyos szenzoros- és perceptuális nehézségek adják. A környező világról alkotott atipikus tapasztalatok fontos hátterét képezhetik azon ASD-ben mutatkozó szokatlan-, avagy bizarr reakcióknak, melyek a zavarral érintettek magatartásában felismerhetőek (Bogdashina, 2003). Az ASD-vel élő gyermekek több mint 90%-a speciális szenzoros mintázatot nyújt (Baker et al., 2008), továbbá ezek a sajátosságok az évek múlásával is pervazív-, multimodális- és folyamatos részét képezik a zavarnak (Leekam et al., 2007).

Kutatásunk célkitűzése a tipikus fejlődésmentű- (TD) és autizmus spektrum zavarral élő gyermekek szenzoros- és perceptuális tapasztalatainak feltárása és összehasonlítása volt. Vizsgálatunk során Bogdashina (2003) Sensory Profile Checklist Revised (SPCR) kérdőívét alkalmaztuk 24 TD-gyermek (M=4,73, S=1,37) és 18 ASD-vel diagnosztizált gyermek (M=4,75, S=1,46) esetében. A kérdőíveket a gyermekek szülei töltötték ki a fiatalok jelenlegi- és elmúlt néhány évre vonatkozó, érzékelési- és észlelési élményeinek viselkedésben való manifesztációjára nézve.

Eredményeink a szokatlan szenzoros- és perceptuális tapasztalatok jelenlétét igazolták az ASD-gyermekeknél. A hét szenzoros csatorna tehát fokozott szenzitivitással bírt a zavarral érintetknél, a TD-gyermekekhez viszonyítva, miként az egyes modalitások hiper- és hiposzenzitivitása is paralel volt jelen az ASD-csoportnál. A feltárt érzékelési- és észlelési sajátosságok hosszútávon a hatékonyabb intervenciót hivatottak támogatni.

AUTIZMUS SPEKTRUM ZAVARRAL ÉLŐ- ÉS TIPIKUS FEJLŐDÉSMENETŰ GYERMEKEK TÁRGYI JÁTÉKA. ESETTANULMÁNY

KÉKES SZABÓ MARIETTA

kszmarietta@gmail.com

Szegedi Tudományegyetem, Bölcsészettudományi Kar

Témakörök: Kognitív fejlődés és fejlesztés; Gyógypedagógia, sajátos nevelési igények

A tárgy mint a hétköznapi cselekvések eszköze és mint játéktárgy jól kutatott területei a pszichológia tudományának, ám magára a tárgyhasználatra eddig csekély figyelem hárult. Pedig a tárgyi világ egyfelől a kultúra leképezését, másfelől az egyén szocializációját tekintve fontos mediátor szerepet tölt be életünkben (Williams & Costall, 2000). A tárgyak számos felhasználási lehetőséget kínálnak, s a gyermekek az őket gondozó felnőttek közvetítésével sajátítják el azon konvencionális tárgyhasználati formákat, melyek nyomán humán világunkba integrálódhatnak, kultúránkat magukba fogadhatják. Mindezen társadalmivá tételnek tehát fontos közvetítői a bennünket körülvevő objektumok (Leontiev, 1981). De milyen szenzoros-perceptuális sajátosságok ragadják meg a gyermek figyelmét, mikor tárgyi környezetével kapcsolatba kerül? Vajon milyen cselekvésformákat indukálnak ezen korai tapasztalatok, melyek egyidejűleg a gyermek mentális folyamatairól is üzenetet hordoznak számunkra?

Esettanulmányomban egy autizmus spektrum zavarral élő- (ASD) és egy tipikus fejlődésmenetű- (TD), mentális korban illesztett, óvodáskorú gyermek tárgyi játékát hasonlítom össze a résztvevők által preferált tárgyhasználati formák játékban kibontakozó, sajátos mintázatára vonatkozóan. A gyermekek tárgyhasználatának videofelvételen rögzített anyagait a Noldus Observer 8.0 szoftverrel végeztem el.

Az eredmények tükrében elmondható, hogy míg a TD-gyermek számára a hétköznapi tapasztalatok, a felkínált tárgyak sokrétű felhasználási lehetősége és a fiatal változatos játékcselekvésekre való hajlandósága – a szülő csekélyebb mértékű facilitálása mellett – is elegendő motivációs bázisnak mutatkozott, addig az ASD-ben szenvedő gyermek sokkal inkább mozgott a tárgyak világában nagyobb biztonsággal a szülő mint játékpártnak, explicit instrukciói mentén. Továbbá az autista gyermek számára a jól ismert „képes-módszerek” nagyobb mértékben mozdították elő a játékmenetet, noha ezzel keretbe is foglalták azt. A játékmintázatok szélesebb körben végzett elemzése pedig újszerű intervenciók kialakítására teremthet módot számunkra.

TÁRGYHASZNÁLATI SAJÁTOSSÁGOK AUTIZMUS SPEKTRUM ZAVARBAN

KÉKES SZABÓ MARIETTA – SZALKAI ANNA – SZOKOLSZKY ÁGNES

kszmarietta@gmail.com

anna.szalkai@gmail.com

szokolszky@gmail.com

Szegedi Tudományegyetem, Bölcsészettudományi Kar

Témakörök: Kognitív fejlődés és fejlesztés; Gyógypedagógia, sajátos nevelési igények

Tárgyi világunk számos értékes információt és cselekvési lehetőséget hordoz, amelyek megismerése és megértése alapvetően fontos fizikai és társas környezetünk megismerése és megértése, valamint a kultúrába való beilleszkedés szempontjából. Újabb kutatások szerint az autizmus spektrum zavarral (ASD) élő gyermekeknél a tárgyi világ használatának elsajátítása eltér a normál fejlődéstől (TD), és feltételezhető, hogy egy közös manipulációs helyzetben a szülő – gyerek interakció egyes jellemzői is eltérőek (Williams & Kendell-Scott, 2006; Meirsschaut, Roeyers & Warreyn, 2011).

Kutatásunkban 6-6 mentális korban illesztett, autizmus spektrum zavarral élő- és tipikus fejlődésű, 2-7 éves gyermek tárgyakkal végzett manipulációját hasonlítottuk össze félig strukturált diádikus játék helyzetekben, amelynek során a gyermekkel szemben elhelyezkedő szülő játéktárgyakat kínált fel a gyermekének. A rögzített video-részletek feldolgozását a Noldus Observer 8.0 programszoftverrel végeztük el.

Eredményeink szerint: (1) konvencionális, de a gyermek számára ismeretlen tárgyak esetében az ASD-gyermekeknél az exploráció, míg szüleiknél a megfelelő tárgyhasználat demonstrálása dominált, (2) ismert replika játéktárgyak (fabútorok és fafigurák) esetében az ASD-gyermekek a TD-gyermekeknél kevésbé mutatnak kreatív játékformákat, szüleik pedig direktebb tanítási stratégiákat alkalmaznak és ismételt, verbálisan kísért magyarázatukkal támogatják gyermekeik fantáziajátékba történő bevonását, (3) az ismert tárgyak szokatlan kontextusban való használata az ASD-csoportnál legfeljebb megfelelő tárgyhasználatot hív elő, míg a TD-gyermekeknél változatos-, kreatív cselekvéseket indukál, szüleik összefüggőbb és hosszabb időtartamú, kreatív tárgyi játéka mellett. A tárgyhasználat ezen sajátosságai veszélyeztető tényezőként működhetnek a további fejlődésben. Felismerésük és további kutatásuk új diagnosztikai- és terápiás eljárások kidolgozására nyithat kaput, az érintett családok hatékonyabb támogatására.

A MOTIVÁCIÓ SZEREPE A SIKERES NYELVTANULÁSBAN

KELEMEN KRISZTIÁN

krisztian.kelemen@gmail.com

Eszterházy Károly Főiskola, Neveléstudományi Doktori Iskola

Témakörök: Felsőoktatás, felnőttoktatás; Idegen nyelvi oktatás

A nyelvtanulás-nyelvtanítás területén számos ismert és kevésbé ismert elméletet tartunk számon. Minden fontos elmélet azonban egy dologban egyetért: a motiváció az egyik legfontosabb tényező a nyelvtanítás során. Mindamellett természetesen egyéb tényezők mellett sem mehetünk el szó nélkül. A szerző főként arra kíván rávilágítani, vajon a motiváció mint a tanulás egyik fő mozgatórugója hogyan segíti, esetleg gátolja az elsajátítás folyamatát. Meg kívánja vizsgálni a felnőtt nyelvtanulók szempontjából fontos tényezők közül a nyelvi fogékonyság, a nyelvérzék, az intelligencia illetve a nyelvi önbizalom témakörét és rávilágítani arra, hogyan alakíthatóak ki azok a pozitív attitűdök, amelyek a nyelvtanulás egészét meghatározzák, valamint megfogalmazza a választ arra a kérdésre, vajon létezik-e olyan módszer, amely a legalkalmasabb a mai kívánalmak szellemében történő nyelvtanításra, amely a legmegfelelőbb a tudatos felnőtt nyelvtanuló számára. A szerző kitér az általa, egy felnőttoktatási intézményben, a témához illeszkedő vizsgálat eredményeire, ahol a felnőtt nyelvtanulók motivációját, nyelvtanulási céljait, a tanulók nyelvtanulásról mint folyamatról kialakított nézeteit, valamint a nyelvtanulás során előforduló nehézségeket vizsgálta annak érdekében, hogy az adott intézményben minél személyre szabottabb szolgáltatáscsomagokat tudjanak kínálni, amely minden tekintetben megfelel a felnőtt tanuló által támasztott, olykor igen magas igényeknek.

Az elmúlt hosszú évtizedek nyelvtanítási módszereinek sokasága számos nyelvtanár számára kínál különböző alternatívákat, de vajon létezik-e egy, amely a mostani változó világban tökéletesen megállja a helyét, vagy a meglévő módszerek egyfajta kombinatív használata a legeredményesebb? A szerző a felnőttoktatásban eltöltött 14 éves munkássága alatt tapasztalt jelenségek alapján próbál a lehetőségekhez mérten átfogó képet nyújtani. Az előadásban tisztázásra kerülnek a témában felmerülő fogalmak mint például a motiváció, a nyelvi tudatosság, az intelligencia, majd bemutatásra kerül azon vizsgálatok eredménye, amelyeket a felnőttképzési akkreditáció kiegészítő vizsgálataként felnőtt nyelvtanulók körében végeztek azt kutatva, vajon milyen célok vezérelnek egy felnőttet a nyelvtanulás elkezdésében, milyen kitűzött céloknak megfelelően és milyen személyes jellegű előzetes kívánalmakat támasztva érzékelnek a tantermekbe a nyelvtanulási szándékkal. Az elkészített tanulmányból kiderül, hogy a különböző életkorú és különböző iskolázottsági szintű tanulók elsődleges céljai között mi szerepel, amikor a második nyelv elsajátítását megkezdik és szerintük mik azok a tényezők, amelyek segítik és melyek azok, amelyek gátolják a tanulást.

Kulcsszavak: motiváció, nyelvérzék, nyelvi tudatosság, felnőttképzés, intelligencia

UTAZÓ ESZMÉK A SZÁZADFORDULÓ NŐMOZGALMÁBAN

KERESZTY ORSOLYA

kereszty.orsolya@ppk.elte.hu

Eötvös Loránd Tudományegyetem, Pedagógiai és Pszichológiai Kar

Témakörök: Neveléstörténet, reformpedagógia; Felsőoktatás, felnőttoktatás

A nevelés- és művelődéstörténeti vizsgálódások egyik érdekes kérdésköre az, hogy az egy-egy társadalmi mozgalomban megkonstruálódó eszmék milyen más fogalmakkal, gondolatokkal és elméletekkel voltak térben és időben kölcsönhatásban. Előadásomban a 19–20. század fordulóján működött feminista nőmozgalmat elemzem, elsősorban arra koncentrálni, hogy hogyan figyelhető meg az eszmék és személyek térbeli és időbeli „utazása” a korabeli diskurzusokban, melyek nagyban járultak hozzá a nőmozgalom által megteremtett „feminista tudás” tematikájának gazdagításához.

Mieke Bal (2002) az eszméket a fogalmak nem változó, a tudományterületek, tudósok, történelmi korszakok és földrajzilag szétszórt közösségek között utazó entitásként írja le. Munkámban – kéziratári és levéltári források alapján – a 19–20. század fordulóján virágkorát élő, a nők oktatásának és képzésének horizontális és vertikális kiterjesztésében alapvető szerepet játszó feminista nőmozgalomban megkonstruálódott, elsősorban a nők oktatását, képzését és művelődését tematizáló „utazó” eszméket elemzem.

A korszak feminista nőmozgalmában az eszmék és fogalmak mozgásának több szintje figyelhető meg, melynek egyik szintje a nők művelődéséről szóló korabeli diskurzusokban a különböző tudományterületek kapcsolódási pontjain megjelenő közös fogalmak – mint például orvostudomány, vagy szociológia – elemzésével írható le. Ezen kívül az eszmék vándorlása megfigyelhető lokális szinten, a korszakban működő egyesületek közötti szoros kapcsolatok tükrében, másrészt pedig a hazai mozgalom erős nemzetközi beágyazottsága okán is. Az eszmék vándorlása a korszak feminista mozgalomával foglalkozó sajtójában is megfigyelhető, hiszen például hivatalos folyóiratuk, *A Nő és a Társadalom*, és később *A Nő* is számos más hazai és nemzetközi korabeli periodikával állt kapcsolatban.

A kutatás egyrészt újabb források felkutatásával, eddig még nem vizsgált szempontból értelmezi a korszak oktatással és művelődéssel kapcsolatos diskurzusait, másrészt pedig – egy újabb módszertan, az utazó eszmék integrálásával – hozzájárul a korszak nemcsak lokális, de globális kontextusban való értelmezéséhez is.

A TANULÁS ÉS MŰVELŐDÉS HELYSZÍNEI A KÖZÉPKORI ISZLÁMBAN

KÉRI KATALIN

keri.katalin@pte.hu

Pécsi Tudományegyetem, Bölcsészettudományi Kar, „Oktatás és Társadalom” Neveléstudományi
Doktori Iskola

Témakörök: Oktatási módszerek, szakmódszertan; Összehasonlító pedagógia, határon
túli oktatás

Az előadás arra a másfél évtizedes kutatómunkára épül, amelynek középpontjában a muszlim nevelés- és művelődéstörténet 10-15. század között keletkezett forrásainak európai nyelvekre átültetett forrásai állnak. A téma külföldi szakirodalmából kiemelten támaszkodtunk Nakosteen (1964), Tritton (1957), Shalaby (1954), Cruz Hernández (1996) átfogó műveire, Makdisi (1981) madraszákról írott munkáira, Ribera y Tarragó (1893) könyvtárakról készített klasszikus összefoglalására, valamint Grunebaum (1947), Kattan (1991), Erlandez (1987) és mások műelemzéseire.

Az átfogó kutatásból ebben a konferencia-előadásban az iszlám középkori tanulási és művelődési helyszínei kerülnek bemutatásra, kiemelten építve Ibn Szahnún, al-Birúni, al-Zarnúdzsi, Szádi, Miszkavajh, Ibn Hazm, Ibn Battúta, Ibn Khaldún írott munkáinak vonatkozó részleteire. A tanulási környezetek megismeréséhez ezeknél az írott forrásoknál a történeti forráselemzés módszerét alkalmaztuk; ezt egészíti ki azoknak a képi és tárgyi emlékeknek az elemző-értelmező bemutatása, amelyek a tanulás és művelődés korabeli muszlim helyszíneinek külső képét és/vagy belső tereit ábrázolják.

Az előadás kiemelten figyelmet fordít a madraszák, a könyvtárak, az obszervatóriumok és a kórházak mint 'tanulási környezetek' bemutatására.

A kutatás eredményei nem csupán a nevelés- és művelődéstörténet posztkolonialista és szinkron szemléletű bemutatásához szolgálnak adalékokkal, hanem kiindulást jelenthetnek összehasonlító neveléstudományi vizsgálódásokhoz is.

A VIRTUÁLIS KÖRNYEZET HATÁSAINAK JOBB MEGÉRTÉSE A GYAKORLATBAN

KIRÁLY ROLAND* – ANTAL MÁRTA** – KOVÁCS EMŐD***

kiraly.roland@aries.ektf.hu

* Eszterházy Károly Főiskola, Természettudományi Kar

antalmarta@chello.hu

**Mentálhigiénés Csoport

emod@aries.ektf.hu

*** Eszterházy Károly Főiskola, Természettudományi Kar

Témakörök: Személyiségfejlődés és -fejlesztés; Elektronikus tanulási környezetek. IKT, e-learning, távoktatás

Egerben, a Mentálhigiénés Csoportban rendszeresen működnek gyerekdráma csoportok. Úgy döntöttünk, hogy a kisgyermek korosztályban induló csoportok témája a virtuális világ lesz, és ezzel párhuzamosan indítunk egy szülői csoportot a gyerekcsoportokban lévő gyermekek szüleinek. A cikkben tárgyaljuk a csoportok működtetése során szerzett tapasztalatokat. Igazoljuk, hogy már óvodás és kisiskolás korban el kell kezdeni gyermekeinket tanítani a virtuális környezet helyes használatára, e nevelési feladatot hangsúlyosan nem hagyhatjuk a szülőkre, mert ők a virtuális térben sokkal tapasztalatlanabbak, mint a valós térben. Jó példát adunk arra, hogy mennyire hasznos, ha segítjük a szülőket a virtuális térben való tájékozódásban adekvátan a gyermekeikre koncentrálni.

A TANULÁS ÉS ISKOLÁZOTTSÁG HATÁSA A TÁRSADALMI SZEREPVÁLTOZÁSOKRA, KÜLÖNÖS TEKINTETTEL A NŐI SZEREPEKRE

KISS-TÓTH EMŐKE – RUCSKA ANDREA

efkemci@uni-miskolc.hu

efkrucsi@uni-miskolc.hu

Miskolci Egyetem, Egészségügyi Kar

Témakörök: Tanulás, tudás; Szociális képességek, szociális tanulás

A magartásformák és tulajdonságok részben genetikai jellegűek, a nemből következnek, részben a szociális tanulás eredménye, és ennek következtében a társadalmi változások hatására folyamatosan alakulnak. Szűkebb és tágabb szociokulturális környezetünk jelentős változásokon ment át az elmúlt időszakban, és ennek következtében alapvetően átalakultak azok a nemi szerepek, amelyek a korábbi évszázadokban szinte változatlanok tűntek. A társadalmi változások következtében a tradicionális család szerepek is átalakuláson mentek keresztül. A lévő hagyományos családmódel szemlélet általános felfogása, hogy a család fenntartása, az életfeltételek biztosítása elsősorban még mindig a férfi feladata, azonban jelenleg egyre jobban előtérbe kerül az iskolázottság kérdése, ezen belül is a nők iskolázottságának jelentősége, mely befolyásolhatja és átalakíthatja a családban betöltött szerepét. A nők egyre nagyobb arányban jelennek meg a felsőoktatásban, egyre többen szereznek diplomát, és egyre többen kerülnek a vezető beosztásba. Így a már általánossá váló kétkeresős családmódel esetében előfordul, hogy sok esetben a nő keres jobban, a nő tölt be magasabb társadalmi pozíciót, mely a családban betöltött szerepek változásával is együtt jár.

A kutatás célja a nők társadalomban és családban betöltött szerepét feltárni az iskolázottságuk tükrében. Vizsgáljuk, hogy a magasabb iskolai végzettséggel rendelkező nőknek nagyobb esélye van-e kilépni a tradicionális „női szerepből”, nagyobb lehetősége van-e elfogadtatni magát más szerepkörben, pl. vezetői, családfenntartói, családfői szerepben.

Az adatfelvétel a 18 év feletti lakosság körében történik valószínűségi mintavétellel. A kutatás az iskolai végzettség kontextusában vizsgálja a családi és munkahelyi hierarchiában betöltött pozíciót, a családban betöltött szerepeket, a családi munkamegosztást és ezen szerepek elfogadását.

A kutatás várható eredménye megmutatja a leíró elemzésen túl a sztochasztikus kapcsolatok vizsgálatával, hogy a tradicionális női szerepek a tanulás és iskolázottság hatására milyen változásokon mentek keresztül az elmúlt időszakban, és ezek milyen kulturális és társadalmi szerepváltozásokat eredményeztek.

Kulcsszavak: nemi- és családi szerepek, iskolázottság, szerepfogadás, családi munkamegosztás

ÖSSZEFÜGGÉSEK FELTÁRÁSA AZ ALTERNATÍV VITARENDEZÉSI TECHNIKÁK ALKALMAZÁSÁVAL KAPCSOLATBAN AZ EKF TANÁR MA KÉPZÉSBE LÉVŐ HALLGATÓI KÖRÉBEN

KLEMENT MARIANN

mariannklement@gmail.com

Eszterházy Károly Főiskola, Tanárképzési és Tudástechnológiai Kar

Témakörök: Pedagógusképzés, pedagógus pálya; Szociális képességek, szociális tanulás

Kutatási cél: az EKF-en tanuló tanár szakos hallgatók konfliktuskezelési szokásainak bemutatása, valamint reakcióinak feltárása az alternatív vitarendezés kapcsán.

A kutatás indokoltágát mutatja, hogy a konfliktusok okainak, tüneteinek, stratégiáinak és következményének feltárása több tudományterületnek kitüntetett témája. A pszichológián belül is, de a társadalomtudományokban is több tanulmány foglalkozik ezzel a kérdéskörrel. A konfliktusok tudatos pedagógiai kezelése fontos nevelési eszköz. A neveléstudományi diszciplínán belül egyre erőteljesebben jelenik meg a konfliktuspedagógia.

Szakirodalom: A pedagógiai-pszichológiai képzés tantervének vizsgálata során kiderült, elmélet igényes oktatásra van szükség, hogy valóban felkészítsük hallgatóinkat a tanári munkára, s nem feltétlenül szükséges az egyes diszciplínák logikájának, ismeretrendszerének megváltoztatása. A jelenlegi képzésnek nem az a problémája, hogy túl sok elméleti alapot nyújt, hanem a gyakorlatlótól leszakítva teszi ezt meg (Falus-Kotschy 2008). Az oktatási rendszerben megjelenő konfliktusok okait keresve vizsgálni kell a makroszintű társadalmi változásokat, a tanulók mikro-környezetét, különös tekintettel a családra. Szekszárdi (2001) felelőssé teszi a frusztrációt, amelyet kiválthat a napjainkban erősödő teljesítménykényszer, a felfokozott, túlságosan korai életkorban kierőltetett versenyhelyzet, s a gyermek szükségleteit figyelmen kívül hagyó elvárások is. A korábban túlhangsúlyozott kollektívizmus ellenhatásaként a közösségi nevelés napjainkra háttérbe szorult; újraértelmezése, korszerű tartalmának igényes végiggondolása, várat magára. A közösség mint nevelő erő a lehetségesnél kisebb szerepet játszik a valóságos pedagógiai folyamatban. Ezek alapján megállapítható, hogy a megváltozott körülményekhez jól illeszkedő alternatív vitarendezési technikák alkalmazása elengedhetetlenné vált.

Kutatás módszerei: 100 hallgatói kérdőív: saját kérdések és Thomas-Kilman standardizált kérdőív használata.

Eredmények bemutatása: A megkérdezettek a konfliktusokhoz több negatív tartalmat rendelnek mint pozitívát. Ezek mögött félelmek húzódnak meg, amik a tanári hivatás gyakorlása során nem vezetnek eredményekhez. A hallgatók nagyrészt jó konfliktuskezelési alappal (problémamegoldó, kompromisszumkereső) rendelkeznek az alternatív vitarendezési technikák elsajátításához és gyakorlásához. A nappali és a levelező tagozatos hallgatók egyaránt megfogalmazzák a konfliktuskezelési technikáik bővítése iránti igényüket.

A kutatás eredményeként elmondható, hogy igény mutatkozik új képzési modul bevezetésére a tanárképzésbe, vagy a tantovábbképzésbe. Fontos különbség a hagyományos oktatással szemben, hogy ezen technikák tréning módszerrel, folyamatos szupervízió biztosításával hatékonyan igazodnának az új elvárásokhoz.

MI A NEVELÉS?

KNAUSZ IMRE

knauszi@knauszi.hu

Miskolci Egyetem, Bölcsészettudományi Kar

Témakörök: Motiváció, önszabályozás; Hátrányos helyzet, kisebbségi oktatás

Az előadás a neveléstudomány egyik legelvontabb, egyben leghagyományosabb kérdését helyezi (újra, sokadszor) nagytőlencse alá. Nem egy újabb definíció megalkotása a cél, hanem néhány fogalmi probléma exponálása. Szeretnék rámutatni, hogy ennek az absztrakt témának – ahogy az az absztrakt témák esetében mindig is lenni szokott – nagyon is gyakorlati vonatkozásai vannak. Az előadás a következő problémákra szeretne kitérni.

1. Mi a valódi tartalma annak, hogy egyes oktatáspolitikai kurzusok (ahogy a jelenlegi is) a nevelés primátusát hirdetik? Mi a viszony nevelés és oktatás között? Hol azt mondjuk, hogy az oktatás a nevelés része, hol szembeállítjuk a kettőt. Értelmezhető-e a prioritás-vita? Amellett szeretnék érvelni, hogy nevelés és oktatás viszonya nem egyszerű rész-egész viszony, a kétféle pedagógiai tételezésmód ellentmondhat egymásnak, így lehet értelme a prioritásról szóló vitának. Másfelől viszont az oktatáspolitikai nem egyszer tévesen ítéli meg saját prioritásait.

2. Mik a valódi feltételei annak, hogy a nevelés primátusa érvényesüljön az iskolában? Amellett szeretnék érvelni, hogy a „Nevelés vagy oktatás?” kérdése valódi dilemmaként – egyebek mellett időgazdálkodási kérdésként – merül fel az iskolai élet megszervezése során. Ebből (is) következően annak, hogy a nevelés prioritása érvényesüljön, oktatáspolitikai-oktatásirányítási feltételei is vannak.

3. Mit jelent a nevelés primátusa a halmozottan hátrányos helyzetűek iskoláztatása szempontjából? Amellett szeretnék érvelni – és ez voltaképpen előadásom központi gondolat –, hogy a szegény sorsú gyerekek sikeres iskoláztatásának nemcsak oktatási, hanem elsősorban nevelési feltételei vannak, így a nevelésről való szakszerű gondolkodás ezen a téren elengedhetetlen.

4. Nyelvi problémák I. Nevelés és oktatás nálunk megszokott fogalmi oppozíciója nem minden nyelvben érhető tetten. Milyen fogalmi hagyomány tükröződik az angol szaknyelvben? Hogyan rekonstruálhatók a mögöttes konstrukciók? Járhat-e tanulásokkal számunkra egy ilyen rekonstrukció?

5. Nyelvi problémák II. Hogyan viszonyul egymáshoz a személyiségfejlesztés pszichológiai és pedagógiai fogalma? Értelmezhető-e a nevelés pszichológiai kategóriákkal?

TANULÁSI ZAVAR VÁLTOZÓ TANULÁSI KÖRNYEZETBEN

KOLOZSVÁRI CSABA

kolozsvaricsaba@ektf.hu

Eszterházy Károly Főiskola, Tanárképzési és Tudástechnológiai Kar

Témakörök: Gyógypedagógia, sajátos nevelési igények; Oktatáspolitikai, EU oktatásügy

Dinamikusan fejlődő IKT eszközök időszakát éljük, melyek kompenzációs lehetőségeket biztosíthatnak a különböző sajátos nevelési igényű tanulók számára is (szövegfelolvasó, beszédfelismerő szoftver, stb.).

A tanulási zavar elsősorban az írás – olvasás – számolás területén gördít akadályokat a tanuló elé. Megfelelő hardver- és szoftvertámogatással az elsajátítandó ismeretek hozzáférhetővé válnak a tanulási zavaros tanulók számára is.

Az iskola, számos más funkciója mellett szelektál, elsősorban (kimondva) a tanulók teljesítménye alapján. A szociális háttérrel is vizsgáló kutatások azonban gyakorlatilag egyetértenek abban, hogy a szelekció háttérében a tanulók családjának szocioökonómiai státusza éppúgy jelen van, mint képességstruktúrájuk.

A speciális nevelési ellátásban részesülők jelentős része olyan csoportokból érkezik, amelyeknek eltérő az etnikai hovatartozása, társadalmi osztálya vagy nyelvi háttere (Mesterházy, 2007).

Sleeter (1987) szerint, a tanulási zavar diagnózisának elterjedése a közoktatás színterén társadalmi okok következménye. Elmélete szerint a megemelkedett iskolai elvárásoknak számos középosztálybeli gyermek nem tudott megfelelni, ami befolyással bíró szüleiket arra készítette, hogy lépéseket tegyenek társadalmi előnyeik – és az ehhez szükséges kulturális tőke – átörökítése érdekében. Erre a célra volt alkalmas a tanulási zavar diagnózisa.

A tanulási zavarosnak minősített tanulók társadalmi összetételét tekintve időbeli változás figyelhető meg az Egyesült Államokban. Fontos lenne magyarországi adatokkal is rendelkezni a jelenség megvizsgálásához.

Doktori kutatásom, amely a fenti elméleti összefüggéseket hivatott vizsgálni, egy alapkutatás melynek keretében adatokat gyűjtök a szocioökonómiai státusz megoszlására vonatkozóan a tanulási zavaros tanulók körében.

Az Észak-Magyarországi régió területén élő 7.-10. osztályos tanulási zavarosnak minősített tanulók társadalmi háttérét, iskolai közérzetét és pályaspirációit vizsgálom, illetve következtetni szeretnék a diagnózis lehetséges társadalmi funkcióira vonatkozóan. A vizsgálat során mérőeszközként kérdőívet használok, melynek adatait statisztikai eszközökkel dolgozom fel.

A kutatás eredményeit felhasználhatják az oktatáspolitikában, a tanulási zavarhoz kapcsolódó többletszolgáltatások és előnyben részesítések társadalmi hatásainak megtervezésekor.

A TERMÉSZETTUDOMÁNYOS TUDÁS ÉS ALKALMAZÁSÁNAK MÉRÉSÉRE ALKALMAS MÉRŐESZKÖZ FEJLESZTÉSE

KOROM ERZSÉBET* – NAGY LÁSZLÓNÉ** – B. NÉMETH MÁRIA***

korom@edpsy.u-szeged.hu

* Szegedi Tudományegyetem, Bölcsészettudományi Kar

nagylne@bio.u-szeged.hu

** Szegedi Tudományegyetem, Természettudományi és Informatikai Kar

mary@edpsy.u-szeged.hu

*** Magyar Tudományos Akadémia-Szegedi Tudományegyetem Képességfejlesztés Kutatócsoport

Témakörök: Természettudományi oktatás; Tanulás, tudás

A természettudományos tudás, műveltség mérése alapvető eleme az IEA- és a PISA-vizsgálatoknak. Hazánkban még nem szerepel ez a terület a kompetenciamérésekben, viszont néhány empirikus előzmény kiindulásként szolgálhat a természettudományos műveltség elemi- nek átfogó vizsgálatához (pl. a természettudományos ismeretek alkalmazása hétköznapi jelensé- gek magyarázatában B. Németh, 2002; a természettudományos ismeretek megértése, fogalmak fejlődése Korom, 2005, Nagy L-né, 1999; a problémamegoldó gondolkodás vizsgálata Revákné, 2001). Elméleti alapul jól használhatók a természettudományos műveltség értelmezésére, össze- tevőinek leírására született modellek (pl. Bybee, 1997; Hackling és Prain, 2008).

Célunk olyan mérőeszköz kidolgozása és kipróbálása volt, amely alapul veszi a természettu- dományos műveltség feltárására szolgáló modellek közös elemeit (az alapvető természettudo- mányos fogalmak, tények, összefüggések ismerete mellett a tudás alkalmazását, transzferálását), és segítségével feltárható azok kapcsolatrendszerre. A mérőeszközt 6. évfolyamosok mérésére dolgoztuk ki, mivel ebben az életkorban már rendelkeznek a tanulók a természettudományos műveltséget megalapozó biológiai, fizikai-kémiai, földrajzi ismeretekkel. A tesztben ezek közül vizsgáltuk például az élőlények alkalmazkodását a környezethez, az életközösségek jellemzőit, az élőlények csoportosítását, a fény terjedését, az anyagok fizikai tulajdonságait és változásait, tájékozódást a térképen, az időjárás és az éghajlat elemeit. A teszt két részből áll, az egyikben az iskolai, a másikon hétköznapi kontextusban történik ugyanazoknak az ismeretelemeknek a mérése. Minden iskolai feladatnak van egy alkalmazási párja. Az alkalmazási feladatokban auten- tikus szövegek (ábrák, táblázatok, térképek) és hétköznapi szituációk (pl. akvárium berendezése, vadasparki bemutatótábla szövegének kiegészítése, útvonal tervezése és a rövidebb útvonal kiválasztása egy barátónő meglátogatásához) szerepelnek.

A kismintás kipróbálást egy iskola harmadik osztályában (N=77) végeztük a tanév máso- dik felében. Az eredmények azt jelzik, hogy a teszt reliabilitása megfelelő (Cronbach alpha=0,84). A tanulók átlagos teljesítménye a teljes teszten alacsony (39,7%), a szórás kicsi (11,6%), ami arra utal, hogy a teszt nehéznek bizonyult. A két részteszt teljesítménye között szignifikáns különbség mutatkozott (alkalmazási részteszt: átlag=41,8%, szórás=12,4%; iskolai részteszt: átlag=36,7%, szórás=13,3%), az alkalmazási feladatokban a tanulók magasabb teljesítményt értek el. A rész- tesztek közötti közepes erősségű korreláció (r=0,55) arra utal, hogy az iskolai feladatok jó megol- dása nem feltétlenül jelzi előre az ismeretek hétköznapi szituációkban történő alkalmazását.

A próbamérés tapasztalatai alapján megtörtént a mérőeszköz javítása és 2013 tavaszán a nagymintás adatfelvétel. Kutatásunk eredményei hasznosíthatók a természettudományos mű- veltségelemek mérési módszereinek fejlesztésében, a tanítás hatékonyságának elemzésében.*

* A kutatás az MTA-SZTE Képességfejlesztés Kutatócsoport és a TÁMOP-3.1.9-11/1-2012-0001 pályázat támo- gatta

ONLINE NYELVPEDAGÓGIAI KURZUS HATÉKONYSÁGI VIZSGÁLATA COLLES ÉS ATTLS KÉRDŐÍVEK ALKALMAZÁSÁVAL

KOVÁCS GYÖRGYI

mako@ektf.hu

Eszterházy Károly Főiskola, Bölcsészettudományi Kar

Témakörök: Idegen nyelvi oktatás; Elektronikus tanulási környezetek. IKT, e-learning, távoktatás

Előadásomban egy három éve működő online nyelvpedagógiai kurzus hatékonysági vizsgálatát ismertetem a COLLES (Constructivist On-Line Learning Environment Survey by Taylor, P.C. and Curtin, D.M.) és az ATTLS (Attitudes to Thinking and Learning Survey by Galotti, K.M.) kérdőívekkel történő felmérések alapján. Mivel a kurzus során főiskolai végzettségű gyakorló nyelvtanárok egyetemi mesterképzéséről van szó, így a vizsgálat résztvevői már többségében hosszú évek elméleti és gyakorlati nyelvtanítási tapasztalattal rendelkező tanárok. Az elsődleges cél az volt, hogy olyan modern nyelvpedagógia ismereteket szerezzenek az IKT és az Internetes alkalmazások lehetőségeiről az idegennyelv-oktatásban, amelyekkel korábbi tanulmányaik során még nem, vagy nem ilyen mélységben találkoztak. A konstruktivista pedagógia alapelveiből kiinduló COLLES kérdőív a társas tanulás konstruktivista elméletén alapul, mely szerint a résztvevő aktív fogalomalkotóként értelmezhető egy interaktív társas, közösségi tanulási környezetben. Ezen elmélet szerint a résztvevők reflektív módon működnek együtt, mely együttműködés nagymértékben hozzájárul a kommunikációs kompetenciájuk fejlődéséhez. A kérdőíves vizsgálat célja, hogy segítsen bennünket annak felmérésében, hogy az online nyelvpedagógiai kurzus mennyire segítette a hallgatókat a tanulásban a relevancia, reflexió, interaktivitás, tutortámogatás, tanulótársak támogatása és interpretáció területén.

Az ATTLS (Attitudes to Thinking and Learning Survey) kérdőív célja pedig, hogy kiértékelhesük a kurzus résztvevőinek a gondolkodással és tanulással kapcsolatos magatartását, segítsen a gondolkodás és a tanulás iránti viszonyulások megértésében.

A tanulás dinamikus megközelítésének előtérbe helyezése a tudás újfajta elméletéhez vezet: a szociális konstruktivizmushoz, amelyben a résztvevő aktív fogalomalkotóként tűnik föl egy szociálisan interaktív tanulási környezetben. A szociális konstruktivizmus egyfajta tudásmód, amelyben a résztvevők reflektív módon működnek együtt annak érdekében, hogy együtt újszerű megértést alakítsanak ki, különösen a személyes tapasztalatukban gyökerező közös vizsgálódás kontextusában. Ezen együttműködés központi eleme a résztvevő kommunikatív kompetenciájának, vagyis azon képességének a fejlesztése, amellyel mind a tanárral, mind a csoporttársakkal nyílt és kritikai beszédbe elegyedhet. Az online kurzus lehetőséget biztosít az ún. plenáris fórumon való 'beszélgetésre', mely a kölcsönös megértés empátiás orientációjára épül, melyhez a mögöttes megfontolások vizsgálatához való kritikus viszonyulás párosul. A fenti kérdőívek révén figyelemmel kísérhetjük azt, hogy mennyire vagyunk képesek kiaknázni az online kurzus interaktív kapacitását arra a célra, hogy a résztvevők dinamikus tanulási készségeket sajátíthassanak el.

A SPORTOLÁS HATÁSA A HALLGATÓK TANULMÁNYI ÉS NEM TANULMÁNYI EREDMÉNYESSÉGÉRE EGY HATÁR MENTI RÉGIÓBAN

KOVÁCS KLÁRA – FINTOR GÁBOR

kovacs.klarika87@gmail.com

fintor.gabor@gmail.com

**Debreceni Egyetem, Művelődés- és Neveléstudományi Doktori Program

Témakörök: Egészségnevelés, sportpedagógia; Felsőoktatás, felnőttoktatás

A nemzetközi szakirodalomban számtalan esetben vizsgálták a sport hatását a fiatalok eredményességére, de az eredmények nem mutatnak konzisztens összefüggést: egyes vizsgálatok a sport pozitív (Hartman 2008, Field et al. 2001), mások pedig a negatív (Purdy et al. 1982, Maloney – McCormick 1993) hatásra hívják fel a figyelmet, míg vannak olyan kutatások, amelyek nem találtak összefüggést e két változó között (Fisher et al. 1996, Melnick et al. 1992). E kutatási eredményekből kiindulva, előadásunkban arra vállalkozunk, hogy egy speciális, és folyamatosan változó életformával jellemezhető társadalmi csoport tagjai, egyetemisták/főiskolások körében, és régióban feltárjuk a sportolás, a tanulmányi és nem tanulmányi eredményesség (alkohol-, drogfogyasztás, dohányzás, depressziós tünetek) közötti összefüggéseket egy összetett modell segítségével.

Coleman (1961) társadalmi tőke, zéró-összegű, és a fejlődési elméletekből (Miller et al. 2005), illetve a korábbi kutatási eredményekből kiindulva azt feltételeztük, hogy egyes sportolási formáknak pozitív, míg a versenysportnak és a nem sportolásnak negatív hatása van a hallgatók eredményességének különböző dimenzióira. Azonban túllépve ezeken az elméleti kereteken, s figyelembe véve a korábbi kutatások javaslatait, kutatásunkban bevontuk és kontrolláltuk a társadalmi, s olyan közvetítő szerepet játszó változók hatását is beemeltünk a modellünkbe mint az egészség önértékelése, a reziliencia és a szubjektív jóllét, melyeknek szintén pozitív hatása van az eredményességre (Castelli et al. 2007 Quinn – Duckworth 2007), a sportnak pedig ezekre (Baltataescu, Kovács 2012; 2013). Emellett kutatásunk további újszerűsége, hogy mind a sportot mind az akadémiai és nem akadémiai eredményességet egy sokdimenziós fogalomként konceptualizáltuk. Tudomásunk szerint ilyen jellegű kutatásra hazánkban még nem került sor. Az elemzéshez egy reprezentatív, 2012-ben folytatott nemzetközi kutatás kérdőíves felméréséből származó adatbázist használtunk fel (N=2619).

Az útelemzés eredményei szerint az egyes sportolási formák (versenysport, szabadidősport) közvetlenül nem, csak közvetett módon, a reziliencián keresztül befolyásolják (pozitívan) az akadémiai eredményességet, a nem és a szülők iskolai végzettségének hatása mellett, továbbá a sportolásnak nincs hatása az átlagnál jobban vagy kiválóan teljesítő hallgatók közé kerülésre. A versenysport pozitívan korrelál az alkohol és drogfogyasztással, negatívan az egészség önértékelésével és a depresszió percepciójával. A szabadidő sportolók egészségesebbnek érzik magukat ellentétben a nem sportolókkal. Eredményeink felhívják a figyelmet az olyan prevenciós program szerepére, melyekben a sport révén speciális technikákat sajátíthatnak el a fiatalok a coping, s ehhez kapcsolódóan eredményességük növeléséhez, illetve amelyekben a versenysportolók egészségmagatartását lehet pozitív irányba fejleszteni az egyetemeken.

FŐBB TENDENCIÁK A HAZAI FELSŐOKTATÁS KÉPZÉSI PROGRAMFEJLESZTÉSEINEK KÖRÉBEN

KOVÁCS ZSUZSA

kova.zsuzsa@gmail.com

Kaposvári Egyetem, Pedagógiai Kar

Témakörök: Felsőoktatás, felnőttoktatás; Oktatáspolitikai, EU oktatásügy

A Bologna utáni folyamat egyik fő feladata a felsőoktatás szakértői szerint, hogy megértsük a tanulási kimenetek szerepét és helyét a tananyagok, tantervek kialakításában elsődlegessé válik a tanulási eredmények szemléletmód érvényesítése a képzési programfejlesztésben, a tanulási eredmények alkalmazása a képzésszabályozás, a programfejlesztés és az oktatás-értékelés szintjén egyaránt (UNILLO, 2011, Fischer-Halász, 2009, Vámos, 2010). Egy komplex és nagy strukturális változással (bolognai ciklusos képzési szerkezetre történt áttérés) együtt igen nehéz módszertani és tartalmi fejlesztéseket is eszközölni, igen fontos kutatási kérdéssé válik tehát, hogy milyen mértékben nevezhetőek tanulási eredmény-centrikusnak az utóbbi öt év során megjelenő hazai képzési programfejlesztések, milyen közös és eltérő jellemzők mentén alakul hazai közegben a fejlesztés folyamata, illetve a változatos fejlesztési utak milyen tényezők mentén variálódnak? Korábbi kutatási tapasztalatok alapján elmondható, hogy szigetszerűen sokféle fejlesztési megoldás zajlik, a hallgatókért folyó versengés azonban a közös fejlesztéseket is felülírja, és alig található törekvés a tapasztalatok szakterületen belüli megosztására, disszeminációjára (Derényi-Halász, 2008). Ugyanakkor a kutatási adatok azt is jelzik, hogy szükség lenne a professzionális programfejlesztői tudás megosztására, kialakítására és az erről való gondolkodásra a felsőoktatás szakmai diskurzusaiban is.

Az előadás egy olyan kutatás részeredményeit törekszik bemutatni, amely céljaként tűzte ki a hazai képzési programfejlesztési gyakorlat sajátosságainak, változatos módszertanának esettanulmányokon keresztül történő feltérképezését, elemzését, a nemzetközi fejlesztési trendekkel történő összevetését. Egy előzetes feltárás alapján az innovatívnak nevezhető képzési programok azonosítása eredményeképpen 5 esettanulmány készült, amelyek az oktatói interjúk (programként 3-4), valamint hallgatói fókuszcsoportos interjúk mellett képzési dokumentumok elemzését is magában foglalta. Az interjúk kérdései az alábbi tartalmi csomópontok köré csoportosultak: melyek voltak a fejlesztés céljai? Hogyan érvényesült a tanulási eredmény-szemlélet a fejlesztésben? Ez milyen hatással volt a tanulási-tanítási folyamat tervezésére, szervezésére és értékelésére? Hogyan jellemezhető a fejlesztés folyamata, a szakmai együttműködés szintjei, résztvevői?

Az adatok elsődleges elemzése újabb fejlesztési tendenciákra világított rá: az együttműködés igénye egyre határozottabban körvonalazódik, a nemzetközi trendek, tapasztalatok beépítése határozott törekvés, a munkaerőpiaci elvárásokra való reagálás pedig majdnem minden képzés területén kiemelkedő szempont. A főbb fejlesztési tendenciák mellett az esettanulmányok lehetőséget nyújtanak feltérképezni a hazai felsőoktatási gyakorlatban megjelenő képzésfejlesztői tudás sajátosságait, hiányosságait, beazonosítani azokat a területeket, ahol szükség lehet a professzionális támogatásra. Nem utolsósorban számos innovatív módszertani megoldás megismerésére nyújt lehetőséget az éppen fejlesztésben munkálkodó felsőoktatási intézmények számára.

TANÁR SZAKOS HALLGATÓK „FEKETE PEDAGÓGIAI” ÉLMÉNYEI

KOVÁCSNÉ DURÓ ANDREA

duro.andrea@gmail.com

Miskolci Egyetem, Bölcsészettudományi Kar

Témakörök: Pedagógiai értékelés, minőségfejlesztés; Pedagógusképzés, pedagógus pálya

A pedagógusok által kifejtett céltudatos nevelési hatások és rejtett tantervi sajátosságok kutatásakor a diákok véleményének vizsgálata is mind inkább előtérbe kerül. Hazai vonatkozásban ezt az irányvonalat képviseli az iskolai hatásrendszer diszfunkcionális működését jelző, a tanulók negatív élményeiben megragadható „fekete pedagógia” feltárása. (Hunyady Gyné – M. Nádasi – Serfőző, 2006) Bár e jelenség hosszú múltra tekint vissza, a kifejezés csak néhány évtizede ismert a német szakirodalomból (Rutschky, 1977). Komplex, elsődlegesen szubjektív elemeket hordozó problémakört foglal magába, amely gyakorta töredékesen ismerhető meg. Ugyanakkor jelentősége vitathatatlan, hiszen az iskolás évek alatt átélt valós vagy vélt sérelmek a szocializációban is fontos szerepet töltenek be.

A fent vázolt kérdéskör áll az MA levelezős tanár szakos hallgatók körében (114 fő) lefolytatott empirikus kutatásom középpontjában is. Az egyéni, nyílt, részben irányított, írásbeli kikérdezés módszerével összegyűjtött eseteírásokat kvantitatív és kvalitatív elemzéssel dolgoztam fel. Az iskolai ártalmak összetevőit az alábbi szempontok mentén vizsgáltam: Elsődlegesen kik voltak a forrásai a „fekete pedagógiai” jelenségeknek? Milyen tipikus történésekhez kapcsolódtak ezek az élmények? Az elszenvedett sérelmek milyen rövid és hosszú távú következményekkel jártak? Az átélt negatív helyzetek befolyásolták-e és hogyan a saját pedagógiai gyakorlatot?

A kapott eredmények tükrében megállapítható, hogy a közoktatás intézményi keretei között szinte kivétel nélkül minden tanulót ér valamilyen atrocitás. Az elszenvedett sérelmek több mint fele az általános iskolai tanulmányokhoz, a tanórákhoz kötődik; elsődleges forrása a pedagógus. A sérelem tárgyához részben az ún. torzító hatások érvényesülését jelző értékelési helyzetek tartoznak, részben a tanári verbális és/vagy fizikai agresszió megnyilvánulásai sorolhatók. A következmények széles skálán mozognak: a referenciális személynek tekintett pedagógus elvárásaihoz igazodó túlélési technikák, elhárító mechanizmusok alkalmazásán, az önbizalom elvesztésén, a kisebbségi érzés kialakulásán, az iskola- és pályaválasztás módosításán át a bizonyítási vágy megjelenéséig, ill. a pedagógus attitűdök tudatos alakításáig. Az elszenvedett sérelmek jövőt befolyásoló szerepére érdemes külön is kitérni, hiszen a vizsgálati személyek általában maguk is a tanárként dolgoznak. Így az sem véletlen, hogy számos esetben rövid elemzések, önreflexiók olvashatók a pedagógus kívánatosnak tartott viselkedéséről, a saját pedagógiai gyakorlat átgondoltabbá tételéről. Más vizsgálatokkal összhangban tehát ismételten beigazolódtott a diákkori élmények meghatározó szerepe, pályaszocializációs hatása.

Mindezek az eredmények újfent felhívják a figyelmet a tanárképzésben résztvevő hallgatók prekonceptióinak alaposabb feltárására, s az erre épített, saját élményen alapuló kompetenciafejlesztés, a tudatosabb nevelői magatartás kialakításának fontosságára.

EGYÜTTMŰKÖDÉSEN ALAPULÓ TANULÁS A TANULÓK, A TANÍTÓJELÖLTEK ÉS A GYAKORLÓ PEDAGÓGUSOK SZEMSZÖGÉBŐL

KÖVECSESNÉ GÓSI VIKTÓRIA

gosiviki@atif.hu

Nyugat-magyarországi Egyetem, Apáczai Csere János Kar

Témakörök: Oktatási módszerek, szakmódszertan; Pedagógusképzés, pedagógus pálya

„A jelenlegi tendencia szerint iskoláink a jövő polgárait egymás problémáira érzéketlen, egymással versenyző nemzedékké szocializálják. Nevelőként abban a helyzetben vagyunk, hogy dönthetünk. Módunkban áll tanóráinkat úgy alakítani, hogy a diákok, ha csak rövid időre is, de megtapasztalják, hogy igenis vannak olyan helyzetek, amelyekben egymás segítése gyümölcsöző és nem hátráltató tényező.”

/Spencer Kagan/

A XXI. század számos kihívást fogalmaz meg az oktatással szemben, melyek többek között az Oktatás – Rejtett kincs, vagy a Szárny és teher című jelentésekben is megismerhetők. Ezek közé tartozik az élethosszig tartó tanulás folyamatára való felkészítés, a tanulási kedv felkeltése és folyamatos fenntartása, a megismerés és felfedezés igényének kialakítása, az tanulók közti esélyegyenlőség elősegítése. Mindennek célja az egyén felkészítése a tudásalapú társadalomban azokra a feladatokra, melyek megoldásához olyan értékek és tulajdonságok megléte szükséges mint a tolerancia, a problémamegoldó és kommunikációs képesség, az innovativitás, a kreativitás, az alkalmazkodás. Ehhez azonban olyan oktatási módszereket, szervezési módokat kell alkalmazni és olyan tanulási környezetet szükséges kialakítani, melyek nem nélkülözik a tanulók együttműködését, közös problémamegoldását, kutatásra, felfedezésre épülő alkotó tevékenységét.

Az előadás a kooperativitásra épülő oktatási módszerek létjogosultságát és igen fontos szerepét mutatja be a közoktatásban és a felsőoktatásban. Egy rövid elméleti összegzést követően olyan vizsgálat részeredményeiről számol be az előadó, melyben a gyakorló pedagógusok, a tanító szakos hallgatók és az általános iskolás tanulók kérdőíves felmérésével mutatja be a kooperatív tanulás oktatásban betöltött szerepét, jelentőségét.

A XX. SZÁZAD ELEMISZÁMTAN-OKTATÁSÁNAK HATÁSA A MAI TANKÖNYVEKRE

KÖVES GABRIELLA

koves.gabriella@kre.hu

Károli Gáspár Református Egyetem, Tanítóképző Főiskolai Kar

Témakörök: Oktatási módszerek, szakmódszertan; Oktatási módszerek, szakmódszertan

A XIX. században az elemi számtan tananyag kiválasztását csaknem befejezettek tekintették, a módszertan körül azonban heves viták folytak, különösen az alapelvek tekintetében. 4 alapelv küzdött egymással: (1) a szemléleten alapuló számfogalom (Diesterweg), (2) a számok minden oldalú vizsgálatán alapuló számfogalom (Grube, 1842), (3) a számláláson és soralkotáson alapuló számfogalom (Rochow, 177?), és (4) a számbeli viszonyok feldolgozásán alapuló számfogalom (Cowham, 1897) alakítása. A XX. századra világossá vált, hogy valamennyi alapelv alkalmazása egyaránt szükséges (Beke 1900). A XX. század második felében világviszonylatban nagy lendülettel beindultak a matematikatanítás megreformálására irányuló pedagógiai kísérletek (Bréard, Servais, Kolmogorov, Dienes 1962, Pólya 1965). Magyarországon 1962-ben Varga Tamás vezetésével a komplex matematikatanítási kísérlet vette kezdetét (Varga, 1967).

Az előadás célja: (1) áttekinteni 1883-tól 2010-ig az alsó tagozatos matematika-tankönyvek tananyagváltásának folyamatát, (2) feltárni a fellelhető módszertani tendenciákat, (3) nyomon követni a feltárt tendenciák megjelenését a jelenleg forgalomban lévő (2013-as tanév tankönyvlistája szerinti) tankönyvcsaládokban.

A vizsgálatot az összehasonlító kvalitatív és kvantitatív tankönyvelemzés módszerével végeztem. A horizontális és vertikális összehasonlítás céljából a vizsgált időszakot öt korszakra bontva, korszakonként 4-5 tankönyvcsaládot választottam ki. A vizsgálatához négy szintű kategóriarendszert állítottam fel, amelyeket alkategóriákra bontottam. (1) a tematika, (2) kérdések és feladatok, (3) a pedagógiai szövegek tanulhatósága, (4) könyvészeti szempontok. A tematika összehasonlítását, két alkategóriában, – a témakör és annak mélysége – végeztem. A kérdések és feladatok elemzésének a célja, hogy feltárjam a szám- és szöveges feladatok előfordulási arányát, a különböző típusok változását. Mivel nagy adatmennyiség áll rendelkezésemre, a mérési egységeket klaszteres mintavétellel állítottam elő. A pedagógiai szövegek tanulhatósága tekintetében a szakszavak mennyiségét, különbözőségét kívántam mérhetővé tenni, majd kvalitatív jellemzéssel összehasonlítani. A könyvészeti szempontok az illusztrációkra terjednek ki, amelyet Paivio (1971) duális kódolási elmélete, illetve Zrinszky (2003) alapján három szempontcsoportban tártam fel, amelyek (1) az illusztrációk mennyisége, (2) típusa, (3) összhangja a matematikai tartalommal.

Az eredmények megmutatták: napjaink matematika tankönyveinek különböző „új” tanítási stratégiái visszavezethetők a múlt századi tankönyvek alapelveihez, a módszertani tendenciák különbözőségét, például a szám- és műveletfogalom alakításában (Műszaki, Mozaik), vagy a szorzás értelmezésében (Apácai, Műszaki).

A vizsgálat kiindulási alapja lehet az átgondolt, metodikai alapokra épülő tankönyvválasztásnak.

Kulcsszavak: matematika, matematika tankönyvek- tematikájának, témaköreinek, feladatainak összehasonlítása, szám- és szöveges feladatok, szaknyelv

FOGYATÉKKAL ÉLŐK TÁRSADALMI HELYZETE MAGYARORSZÁGON A 21. SZÁZADBAN

LAKI ILDIKÓ

laki.ildiko@socio.mta.hu

Magyar Tudományos Akadémia, Társadalomtudományi Kutatóközpont

Témakörök: Hátrányos helyzet, kisebbségi oktatás; Gyógypedagógia, sajátos nevelési igények

Előadásomban a 21. századi magyar fogyatékosügyet, és az ezzel összefüggő társadalmi dilemmákat bemutatását tűzöm ki célul. A téma fontosságát és jelentőségét indokolja az a tény, hogy a fogyatékkal élők esetében az elmúlt években elsősorban az oktatás és munkaerőpiac problémája, illetve helyzete kerül középpontba, a társadalmi, az egyéni és közösségi életterek pedig mintegy háttérmutatóként szerepelnek. Az érintett csoport élettere azonban ennél sokkal többet hordoz magán.

Az előadás két nagy egységre tagolódik; egyfelől a fogyatékkal élő általános helyzetképeinek ismertetésére – 1990-2011. közötti időszakra vonatkozóan – a statisztika és az adatok függvényében. Másfelől az érintett csoport körében végzett életkörülmények, társadalmi szerepek kutatás bemutatására, amely ötven fő személyes beszélgetésének legfontosabb elemét mutatja be.

Az előadás összegzésében egyrészt összefoglalást adok arról, hogy az elmúlt több mint húsz évben milyen változásokat éltek meg a fogyatékkal élők, mindebben a társadalmi kérdéseknek milyen szerepe van, másrészt elsősorban az interjúkon keresztül elemzésre kerülnek azok a dilemmák és problémák, amelyek a mai napig sem megoldottak.

FENNTARTHATÓSÁGRA NEVELÉS LEHETŐSÉGEI AZ ALSÓ TAGOZATOS KERETTANTERVEKBEN

LAMPERT BÁLINT

lampertb79@gmail.com

Nyugat-magyarországi Egyetem, Apáczai csere János Kar

Témakörök: Környezetpedagógia; Természettudományi oktatás

A 21. század kihívása a fenntartható fejlődés elveinek és gyakorlatának megvalósítása. Az új kultúra közvetítéséhez nélkülözhetetlen a tudomány és az oktatás összefogása, amely a pedagógia megújulását teszi szükségessé.

A kutatásom célja egy az iskolai és iskolán kívüli nevelő-oktató munkát jelentősen elősegítő olyan curriculum tervezet összeállítása, amely a fenntarthatóság elveinek tanításához alternatív tananyagtartalmakat és módszertani kultúrát kínál.

A doktori munkám elméleti alapját témavezetőm dr. habil Kováts-Németh Mária környezetpedagógia koncepciója adja. Az abban lefektetett pedagógiai elvek mentén építem fel az alternatív tananyagtartalmat.

Az alternatív tanterv tartalmi kialakításában az új kerettanterv döntő befolyással bír, mert a korábbi gyakorlattól eltérően a kötelezően tanított tananyag 90%-át megszabja, ezáltal az eltérés meglehetősen beszűkült, azaz sokkal kevesebb tartalmi újítás alkalmazható.

A kerettanterv környezet- és természetismert tantárgyának (Ember és természetben műveltségterületének) alapos átnézése után arra a megállapításra jutottam, hogy a fejlesztés két irányban haladhat. Az első a kötelezően megadott témakörök esetében a módszertani kultúra fejlesztése, és a fenntarthatósággal kapcsolatos tartalmakkal kiegészítése a cél. Egyes esetekben, ahol a fejlesztési követelmény nem konkretizál teljesen tananyagtartalmat, ott pedig tananyag javaslat összeállítása. A másik út olyan új, kiegészítő témák feldolgozása, amely kiegészítő tartalomként a 10%-os szabad időkeret terhére lesz a helyi tanterv része.

A szűkös órakeret kibővítéséhez nélkülözhetetlen a tantárgyközi kapcsolatok megerősítése, adott esetben a mindennapos testnevelés lehetőségének kihasználása a tantervfejlesztéshez kapcsolódó séták, túrák esetében.

Kulcsszavak: fenntarthatóság, kerettanterv, curriculum, természettudományos kompetencia, környezeti nevelés

EREDMÉNYESSÉG A FELŐOKTATÁSBAN - TANULÁSSZERVEZÉSI ÉS ÉRTÉKELÉSI ELJÁRÁSOK VIZSGÁLATA

LENCSE MÁTÉ

matelencse@gmail.com

Eötvös Loránd Tudományegyetem, Pedagógiai és Pszichológiai Kar

Témakörök: Felsőoktatás, felnőttoktatás; Oktatási módszerek, szakmódszertan

Ma már Magyarországon is vannak kutatások arról, hogy milyen a felsőoktatás-pedagógiai szemlélet beágyazottsága, hogyan gondolkodnak a képzők a tanulásról, miként támogatják azt (Vámos, 2011, Gaskó, Kálmán, 2012), mit és hogyan értékelnek (Halász, 2012). Jelen kutatás célja megérteni a felsőoktatásban oktatók gondolkodását, és megvizsgálni az eredményes felsőoktatás működéséhez elengedhetetlen pedagógia jellemzők meglétét. A fókuszba a tanulásszervezési és értékelési eljárások kerültek, melyek meghatározhatnak egy tanulóközpontú, tanulási eredményekben gondolkodó képzést (Derényi, 2011). Az empirikus kutatás alapja egy 2010-ben végzett országos kutatás, mely az ELTE PPK Neveléstudományi Intézetében zajlott, s mely a felsőoktatás működését igyekezett megérteni több vizsgált területen (Vámos, 2011). Az online kérdőívre a felsőoktatás összes képzési területéről összesen 821 oktató válaszolt. Jelen kutatás ennek az adatbázisnak a mélyvizsgálata és további mintákra kiterjesztett változata. Lehetőséget biztosít a további elemzésre, a kutatások folytatására a jelenleg zajló TÁMOP-4.1.3-11/1 – Felsőoktatási szolgálatok rendszerszintű fejlesztése, 2. ütemű kiemelt projekt is.

A kutatás módszere a statisztikai adatok elemzése, a nyílt végű kérdésekre adott válaszok tartalomelemzése, felsőoktatási kurzusleírások elemzése (n=227), valamint egyéni és fókuszcsoportos interjúk (n=15), melyek öt különböző képzési területen készültek el: egészségtudomány, gazdaságtudomány, informatika, pedagógia, természettudomány.

Az eredmények azt mutatják, hogy a megkérdezettek által jelzett új tanulásszervezési illetve értékelési eljárások a tradicionális végtől az innovatív megoldásokig terjednek, pl.: módszertani színesítés (44,65%) vagy atipikus értékelési módok (20,21%), ugyanakkor a kurzusleírások 44,93%-ban található többszöri értékelésre utaló elem, ami bár szükséges, de nem elégséges feltétele a fejlesztő értékelésnek. Az előadásban ezeket az eredményeket részletezem, s kimutatom, hogy ezek a vizsgálatok alkalmasak arra, hogy leírják a tágabb kontextust és egyben előkészítsék a mélyfúrásokhoz szükséges eszközök kialakítását (megfigyelések, óraelemzések, naplók), hiszen a helyzet pontos feltárása elengedhetetlen egy a felsőoktatás eredményességének fejlesztését célzó gondolkodáshoz és támogató eszköztár kialakításához.

IKT MINT OKTATÁS TÁMOGATÓ RENDSZER

LENGYELNÉ MOLNÁR TÜNDE

mtunde@ektf.hu

Eszterházy Károly Főiskola, Tanárképzési és Tudástechnológiai Kar

Témakörök: Oktatáspolitikai, EU oktatásügy; Elektronikus tanulási környezetek. IKT, e-learning, távoktatás

Az Európai Unió súlyos infokommunikációs szakember hiánnyal küzd. Az Európai Bizottság előre jelzései szerint „2015-ben 900 ezer szakember fog hiányozni ebből a szektorból. Az iparág minden évben 100 ezer új munkahelyet teremt, a szakmai utánpótlás viszont elmarad ettől.” A válság nemcsak Európát érinti. Amerika 58 000 vizumot kínált 2006-ban IKT témakörben. A szakember hiány elleni harcot egyedül az oktatás vállalhatja fel. Jelenleg az IT, IKT oktatási kínálata a cégek szakképzéseinkben merül ki. A felsőoktatási intézmények képzési struktúrája nem készíti fel a hallgatókat a cégek elvárásaira. Ahhoz azonban, hogy felkészülhessünk ismerni kell az IKT fogalmának megjelentését, kialakulásának és oktatásban történő elterjedésének körülményeit.

A kutatás célja, hogy válaszoljon a következő kérdésekre: Az Information Technologie fogalmától eredeztethetjük az IKT fogalmát? Mikortól tekinthető az IKT oktatási eszköznek? Mikor váltotta fel az IKT az oktatástechnológia fogalmát? Az IKT önmagában az eszközöket jelenti, vagy sokoldalúbb fogalomról van szó?

A kutatásom során az Educational Media International folyóirat 2000 és 2010 között megjelent időszaki kiadvány teljes szövegű cikkanyaga kerül feldolgozásra. Az alkalmazott kutatási módszer a kvantitatív tartalomelemzés területéhez tartozó gyakorisági vizsgálat, mely számítógépes tartalomelemzés formájában kerül kivitelezésre. A kutatás nem a cikkek összes kifejezésének előfordulási statisztikáját határozza meg, hanem az Information and Communication Technology kifejezés előfordulásai, valamint az Information Technology, IT, ICT kifejezések előfordulásai kerülnek meghatározásra. Ennek alapján a kutatás mintavételi egységét, azaz „... a forrás nyelvi kifejezés áradatának azon részei, amelyeket egymástól függetlenül tekintenek” a szöveg szavai képzik.

A kutatás része az említett kifejezések szöveggörnyezetének vizsgálata is. Ennek kutatási módszere: standard keyword in context (KWIC) report on the terms „Information and Communication Technology”, „Information Technology”, „IT”, „ICT”.

A kutatástól a legfőbb elvárás, hogy beazonosítható legyen a kifejezés elterjedésének pontos időszaka, mely a folyóirat jellegéből adódóan annak az időszaknak tekinthető, amikor az oktatás reagálni kezdett a technológia fejlődésére. A kifejezés szöveggörnyezetének vizsgálata feltárhatja a fogalom kialakulásának eredetét, és láthatóvá válik mely kifejezések környezetében kezdett megjelenni, és milyen kifejezések környezetében használják napjainkban.

A TANULÁSBAN AKADÁLYOZOTT GYERMEKEK IDEGEN NYELVTANULÁSÁNAK KÉRDÉSEI

LESZNYÁK MÁRTA – MEGGYESNÉ HOSSZU TÍMEA

lesznyakm@t-online.hu
meggyestimea@gmail.com

Szegedi Tudományegyetem, Juhász Gyula Pedagógusképző Kar

Témakörök: Gyógypedagógia, sajátos nevelési igények; Idegen nyelvi oktatás

A köznevelési törvény szerint a tanulásban akadályozott tanulók a hetedik évfolyamtól tanulhatnak idegen nyelvet. A nyelvtanítást vagy nyelvtanárok, vagy felsőfokú nyelvvizsgálóval rendelkező gyógypedagógusok végezhetik.

Mivel a nyelvtanárok és az alkalmazott nyelvészek számára a fenti helyzet kevésbé vagy alig ismert, a tanulásban akadályozott gyerekek nyelvtanulásának kérdése elkerülte a kutatók figyelmét, ezért gyakorlatilag semmit nem tudunk arról, hogy intézményileg hogyan valósul meg a tanulásban akadályozott gyermekek idegen nyelvoktatása Magyarországon. Arról sincsenek ismereteink, hogy milyen módszereket alkalmaznak a pedagógusok, vagy hogy mennyire eredményes a tanítás – akár a nyelvtudás, akár az attitűdök szempontjából. Előadásunk célja, hogy bemutassuk a problémát, és kereteket illetve hátteret teremtsünk egy jövőbeni vizsgálathoz.

Az előadás első részében a tanulásban akadályozott tanulók idegen nyelvoktatásának törvényi szabályozásáról beszélünk. Ezt követően a sikeres idegen nyelvtanulás kognitív (rövid távú memória, induktív gondolkodás, a nyelvérzék összetevői, metakogníció, tanulási stratégiák) és emocionális (attitűdök, motiváció és énkép) előfeltételeit mutatjuk be röviden, majd a tanulásban akadályozott tanulók jellemzése következik, külön kiemelve azokat a jellegzetességeket, amelyek relevánsak az idegen nyelvtanulás szempontjából. Ezután felhívjuk a figyelmet néhány kutatási eredményre, amely a nemzetközi szakirodalomból származnak. Előadásunkat a lehetséges kutatási irányok és módszertani alapelvek felvázolásával zárjuk.

Az előadás rövidtávú célja, hogy felhívja a figyelmet a neveléstudományi kutatások egy mostohagyermekére, hosszútávon pedig a pedagógusok módszertani képzését hivatott előkészíteni.

A PEDAGÓGUS SZEREPE AZ ONLINE TANULÁSI KÖRNYEZETBEN ZAJLÓ TANÍTÁSI-TANULÁSI FOLYAMAT SORÁN

LÉVAI DÓRA

levai.dora@ppk.elte.hu

Eötvös Loránd Tudományegyetem, Pedagógiai és Pszichológiai Kar

Témakörök: Elektronikus tanulási környezetek. IKT, e-learning, távoktatás; Pedagógusképzés, pedagógus pálya

Előadásom középpontjában az információs társadalomban tevékenykedő, online környezetben megjelenő pedagógus szerepének meghatározása áll. A pedagógus szerepét elsősorban tanulási és tanítási környezetekhez kötve értelmezem, így a vizsgálatomban megjelenő tanár szerepe az alábbi szintereken jelenik meg:

- hagyományos oktatás, online eszközökkel támogatva
- egyes típusú tanulási-tanítási környezet (blended learning)
- kizárólag online tanulási-tanítási környezet (közoktatásban pl. projekt munkához, szakköri munkához, fakultációhoz kapcsolódó, online tanulási környezet; felsőoktatásban távoktatás)
- virtuális tanulási-tanítási környezet.

Az információs társadalomban folyamatosan alakuló és változó pedagógusszerep és a tanári tevékenységeket leíró kompetenciaterületek nemzetközi meghatározásakor az ISTE tanári kompetencialistájából indulok ki (ISTE, 2000; ISTE, 2008). Az ISTE a 2008-as tanári kompetencialista alapján öt nagy területen foglalja össze a XXI. századi pedagógus lehetőségeit, feladatait és kötelességeit. Az ISTE tanári kompetenciarendszere (ahogyan az ISTE NETS további részei is) szervesen illeszkedik az – ugyancsak ISTE által megalkotott – digitális állampolgárságot leíró kompetenciarendszerhez. A nemzetközi szakirodalomban az elmúlt egy-két évben központi szerepet kaptak a digitális állampolgársághoz kapcsolódó kérdéskörök (Ribble, 2009; Kárpáti, 2011; Thieman, 2011; Ohler, 2012).

A pedagógusok tevékenységéhez kapcsolódóan kiemelt szerepet kap a digitális műveltség kompetencia mint a digitális állampolgárság kompetenciák egyik alterülete – akár az ISTE fogalmazta meg, akár a hazai viszonylatban ismert pedagógus kompetencialistára gondolunk (Falus és mtsai, 2006).

A vázolt területhez kapcsolódóan hazai körben végzek nagymintás empirikus vizsgálatot (félleg strukturált interjú és fókuszcsoportos interjú, papíralapú és online kérdőíves vizsgálatot, valamint online, felülethasználathoz kapcsolódó tartalomelemzést és digitális tevékenységelemzést), amelynek eredményeként sikerül azonosítani a digitális állampolgársághoz és a tanári IKT-s kompetenciákhoz kapcsolódó mutatókat is. A kutatás egyik eredményeként bemutatásra kerül egy saját modell – amely az ISTE kompetenciamodelljeire és a hazai tanári kompetenciamodellre építkezik. A kidolgozott szttenderdek meghatározása egy olyan mérőeszközt is eredményez, amellyel vizsgálni és minősíteni lehet a területet.

A digitális műveltség témájának fontosságára utal, hogy a 21. század kulcskompetenciáit leíró dokumentumokban egységesen megtalálható a fogalom (OECD, 2010; UNESCO, 2008; UNESCO és Microsoft, 2011). A digitális műveltség kompetenciáinak felismerése, elfogadása, megértése és alkalmazása éppúgy a pedagógus szakmai munkájának és hétköznapi tevékenységeinek is részét képezheti, mint az, hogy tanulói csoportokat alakítson vagy megtervezzen egy pedagógiai folyamatot.

INTERNETES TANÁCSADÁS A FELSŐOKTATÁSBAN

LUDÁNYI ÁGNES

lag@ektf.hu

Eszterházy Károly Főiskola, Tanárképzési és Tudástechnológiai Kar

Témakörök: Személyiségfejlődés és -fejlesztés; Szociális képességek, szociális tanulás

A kutatás célja, az internetes tanácsadás,- mint új mentálhigiénés szolgáltatás a felsőoktatásban- módszertanának kidolgozása, és az eddigi tapasztalatok elemzése a hallgatói tanácskérő levelek alapján. Cél még, hogy a kapott adatok alapján kortárssegítők oktatásához szükséges tudásanyag jöjjön létre.

Problémafelvetés, elméleti alapok:

A normál személyiségfejlődés, és szocializáció mellett is konstatalható az egyéni életutakban különböző krízis-szakasz. A felsőoktatásban lévő hallgatók számára a szakmai szerep-elsajátítás, a társaskapcsolati nehézségek, és a korszakra jellemző identitás-alakulás okoz nehézséget.

Problémás személyiségfejlődés mellett azonban nem ritka a szenvedélybetegségek bizonyos intenzitásbeli jelenléte, (drog, alkohol, játékgépek, társfüggőség) aminek feloldása, megoldása, szintén támogató környezetet igényel.

A magyarországi mentálhigiénés ellátások köre rendkívül szűkös, egy részük pedig anyagi okok miatt elérhetetlen a fiatalok számára. Tekintve, hogy az Eszterházy Károly Főiskola a pedagógus-képzésben kitüntetett szerepű, így nem elhanyagolható, hogy milyen mentális állapotú tanárok kezdik meg szakmai működésüket a köznevelési intézményekben.

Mivel a serdülő, és ifjúkorban lévő korosztály számára az internet világa természetes kommunikációs közeg, így adódott az a lehetőség, hogy ezt ilyen cél szolgálatába állítsuk.

Ennek módszertanát az előadásban kívánjuk közzé tenni, valamint az eddigi hallgatói tanácskérő levelekből szerzett tapasztalatokat elemezzük. Mindezt egybevetjük a hazai magatartáskutató intézet, népességre vonatkozó adataival: (stressz-tűrés, pszichoszomatikus betegségek, neurózisok), és az internet pszichológiáját bemutató irodalmakkal.

Módszer:

Tartalomelemzés. Főbb kategóriái:

- problémátípus,
- nyelvi jellemezők,
- igénybe vett erőforrások,
- más, prognózist befolyásoló tényezők.

Eredmények:

Képzési, módszertani programcsomag a kortárssegítők számára.

Próbakurzus elvégzése.

Átfogó kép a hallgatók mentális állapotáról, és egy lehetséges protektív faktor lehetőségéről.

Kulcsszavak: tanácsadás, internetes tanácsadás, fiatal felnőttek tünetei, alkalmazkodás a környezeti tényezőkhöz.

A HONVÉDELMI NEVELÉS ELSŐ TANÉVE A GÁBOR DÉNES ELEKTRONIKAI MŰSZAKI SZAKKÖZÉPISKOLA ÉS KOLLÉGIUMBAN

MADARÁSZ TIBOR

madarasz.tibor78@gmail.com

Debreceni Egyetem, Bölcsészettudományi Kar

Témakörök: Tanulás, tudás; Oktatási módszerek, szakmódszertan

A kutatás célja a hazánkban nemzeti tradícióikkal rendelkező katonai nevelés újraeledésének, a Gábor Dénes Elektronikai Műszaki Szakközépiskola és Kollégium honvédelmi szakközépiskolává alakulásán keresztül történő bemutatása. A kutatásban a katonai- és a pedagógiai nevelés értékrendjének egymáshoz történő közelítése civil interpretáció segítségével valósul meg.

Hazánkban a rendszerváltást követő években a középiskolai katonai oktatás és nevelés intézményeit fokozatosan építették le, melynek következményeként a katonai középiskolák és katonai kollégiumok teljes mértékben eltűntek a közoktatási palettáról (Ráskay, 1994; Martinkó, 1998). A sorkötelezettség kilenc éve történt felfüggesztése szintén gyengítőleg hatott a katonaság és a civil társadalom kapcsolatrendszerére (2004. évi CV. Törvény...). Manapság nő a honvédelmi szervek társadalmi megbecsültsége, viszont növekszik a társadalmi távolság is, annak ellenére, hogy szükség lenne a folyamatos bővítésre (Jobbágy–Stummer, 2010). A Magyar Honvédség az önkéntes haderő-szervezetre történő átlépésével egyben munkaerőpiaci szereplővé is vált, melynek következményeként versenyhelyzetbe került a többi munkáltatóval szemben, ami a toborzás megvalósításában is stratégiaváltást kényszerít ki. Az utánpótlás biztosításának új technikái között jelenik meg a középfokú oktatás színterén megjelenő fiatalság célba vétele, mivel ez a korosztály több szempontból is optimálisnak tekinthető (Varga, 2010, 2011).

A kutató induló feltételezései szerint a Gábor Dénes Elektronikai Műszaki Szakközépiskola és Kollégium átalakulása során erős kontrasztot érezhetünk az átalakulásban különböző módon és eltérő mértékben érintett csoportok között abban a tekintetben, hogy milyen módon, pozitívan, illetve negatívan élék-e meg azt.

A kutatás módszertani alapját elsősorban a Gábor Dénes Elektronikai Műszaki Szakközépiskola és Kollégiumban, több mint 700 órában végzett résztvevő megfigyelés adja, melyhez félig strukturált interjúk készítése és elemzése kapcsolódik. A tapasztalatokat törvények, kormányrendeletek értelmezése egészíti ki.

Szakirodalmi háttérként elsősorban hazai szakfolyóiratok (Hadtudományi Szemle, Hadtudomány) hadtörténeti írásművek valamint a témához kapcsolódó szakdolgozatok és doktori értekezések szolgálnak.

A kutatás eredményei igazolják az induló feltételezést, miszerint a civil és katonai nevelők, pedagógusok, a vezetés, illetve a beosztottak valamint az átalakulási folyamatban érintett és abból kiszoruló diákok nagyon eltérő módon élék meg az átalakulást. A kialakult két ellenpólus, (támogatók és ellenzők) az intézmény és az általa képviselt szemlélet (honvédelmi nevelés) zökkenőmentes működését is veszélyeztetheti.

Tárgyszavak: katonapedagógia, katonai iskola, katonai kollégium, katonai szolgálat, átalakulás

A FOGYATÉKOS SZEMÉLYEKHEZ KAPCSOLÓDÓ ATTITÚD VÁLTOZÁSA EGY TEMATIKUS ÉRZÉKENYÍTŐ KURZUS HATÁSÁRA

**MAGYAR ADÉL MÁRTA – MÁTÉNÉ HOMOKI TÜNDE – MEGGYESNÉ HOSSZU TÍMEA –
TÓTHNÉ ASZALAI ANETT**

magyarad@t-online.hu
mht@jgypk.u-szeged.hu
meggyestimea@gmail.com
aszanett@gmail.com

Szegedi Tudományegyetem, Juhász Gyula Pedagógusképző Kar

Témakörök: Gyógypedagógia, sajátos nevelési igények; Felsőoktatás, felnőttoktatás

Magyarországon a 2001-ben zajlott KSH népszámlálás adatai szerint 577 ezer személy vallotta magát fogyatékkal élőnek. Ők a népesség 5,7%-a.

A társadalom többségétől való elszigetelődésüket, inaktivitásukat erősíti a fizikai, kommunikációs és infó-kommunikációs akadálymentesítettség hiánya. A „Kommunikációs hídépítés ép és fogyatékos emberek között” projekt célja e folyamat megváltoztatása a többségi társadalom tagjainak szemléletformálásával, érzékenyítésével. A Fogyatékos Személyek Esélyegyenlőségéért Közalapítvány Esélyegyenlőségi és akadálymentesítési kommunikációs szakoktatóiként vezetett kurzusaink saját élményű tapasztalatokon keresztül teszik elérhetővé a hallgatók számára e piac-képes tudást.

2012 őszén, a Szegedi Tudományegyetemen attitűd kérdőívet készítettünk a „Kommunikációs hídépítés ép és fogyatékos emberek között” kurzus szemléletformáló hatásának mérésére. Előadásunk a kérdőív felépítését, a vizsgálat eredményeit ismerteti. Szakoktatóink által összeállított 10 kérdéses Attitűd kérdőívvel a következő kérdésekben gyűjtöttünk adatokat: fogyatékos személyekkel kapcsolatos fogalmak, ismeretek, attitűdök; előzetes sajátélmény, az elfogadás szintjei a fogyatékos és más hátrányos helyzetű csoportok iránt. A vizsgálati minta (n=59) összetétele szakterületeket tekintve heterogén, az egyetem 6 karának hallgatóiból állt. Az adatokat kvalitatív és kvantitatív feldolgozással egyaránt értékeltük. Az attitűd-vizsgálatot 2013 májusában, a kurzus befejezésekor ismét elvégeztük.

Az eredmények azt mutatják, hogy a „Kommunikációs hídépítés ép és fogyatékos emberek között” kurzus a fogyatékos emberekkel kapcsolatos szemléletformálás hatékony eszköze. Míg az előzmérés erős deficitorientált, orvosi szemléletű megközelítést tükrözött, addig az utómérés a szociális szemlélet megerősödését mutatta. Ez a szemléletváltás alapja lehet egy toleráns, befogadó társadalom megteremtésének azáltal, hogy a leendő munkavállalók a saját szakterületükön képesek a fogyatékosokról megismert korszerű tudásukat közvetíteni a társadalom felé.

PROBLÉMAMEGOLDÓ GONDOLKODÁS VIZSGÁLATA ADAPTÍV TESZTEKKEL

MAGYAR ANDREA

mandrea@edu.u-szeged.hu

Szegedi Tudományegyetem, Neveléstudományi Intézet

Témakörök: Elektronikus tanulási környezetek. IKT, e-learning, távoktatás; Pedagógiai értékelés, minőségfejlesztés

A számítógépes tesztelés egyik legfejlettebb formája az adaptív tesztelés (Molnár, 2013). Adaptív tesztelés során a tanulók saját képességszintjükhöz illeszkedő feladatokat kapnak, melyek kiválasztása az előző itemekre adott válaszok alapján történik meg (Csapó, Molnár és R. Tóth, 2008). Ezzel az eljárással a rögzített formátumú tesztekhez képest jóval pontosabb mérés valósítható meg, és a tesztelési idő is felére, harmadára rövidíthető (Frei és Seitz, 2009; Weiss, 2011).

A kutatás során 10–14 éves tanulók problémamegoldó gondolkodását mérő tesztek pontosságát vizsgáltuk rögzített formátumú és adaptív változaton elért teszteredmények összehasonlításával. A tesztek mérési pontosságát a becsült hibák (SE) nagyságával jellemeztük. Hipotézisünk szerint az adaptív teszt pontosabb mérési eredményt szolgáltat, vagyis kisebb a becsült hiba nagysága, mint a rögzített formátumú teszt esetén.

Az adatfelvétel két ütemben, 5-8. évfolyamos diák részvételével zajlott ($n=153$). Először a diákok egyik fele egy 28 itemből álló rögzített formátumú tesztet oldott meg, a másik fele egy szintén 28 itemes három szakaszból álló 1-2-3 szerkezetű adaptív tesztet. Két hét elteltével fordítva történt a tesztek kiosztása. A rögzített formátumú teszt feladatai különböző nehézségű itemeket tartalmaztak. Az adaptív teszt 11 itemből álló rögzített formátumú kezdő modullal indult, melyet először két, majd három különböző nehézségi szintű modul követett, melyekhez a tanulók az adott modulon elért teljesítményük alapján lettek hozzárendelve. A tanulók tesztben elért pontszámainak meghatározása és az elemzések a valószínűségi tesztelmélet felhasználásával a ConQuest programmal történtek. A képességszinteket 500-as átlagú, 100-as szórású skálára transzformáltuk.

Az adaptív teszt WLE személy szeparációs reliabilitása 0,83 magasabb volt, mint a rögzített formátumú teszté 0,80. A tanulók két teszten elért teljesítménye erősen korrelált egymással ($r=0,706$, $p<0,01$), ami azt mutatja, hogy mindkét tesztelés során ugyanazon konstruktum mérése valósult meg. A teszteken mért eredmények standard hibáit összehasonlítva a mérés hibája a teljes minta szintjén nagyobbnak bizonyult ($t=4,325$, $p<0,01$) a rögzített formátumú tesztkörnyezetben ($SE=0,52$), mint az adaptív teszt esetén ($SE=0,49$). A tanulók szintjére vetítve az alacsonyabb és magasabb képességtartományban a rögzített formátumú teszt mért jóval nagyobb hibával, azaz az adaptív tesztalgoritmus alkalmazásának előnye e képességtartományok esetén a legjelentősebb. Átlagos képességszintű diákok mérése során közel azonosnak bizonyult a két tesztkörnyezetben becsült képességszintek standard hibáinak alakulása.

Az itt elért eredmények hozzájárulhatnak az adaptív tesztek minél szélesebb területen való alkalmazásának elterjedéséhez.

KÜLÖNBÖZŐ TÍPUSÚ ADAPTÍV TESZTEK HATÉKONYSÁGÁNAK ÖSSZEHASONLÍTÁSA

MAGYAR ANDREA

mandrea@edu.u-szeged.hu

Szegedi Tudományegyetem, Neveléstudományi Intézet

Témakörök: Pedagógiai értékelés, minőségfejlesztés; Elektronikus tanulási környezetek. IKT, e-learning, távoktatás

A technológia fejlődésével a mérés-értékelés metodikája is jelentős fejlődésen ment keresztül. A számítógépek megjelenésével a papír alapú tesztek helyét fokozatosan felváltják a computer alapú tesztek, melyek egyik legfejlettebb formája az adaptív tesztelés (CAT) (I. Molnár, 2010; Csapó, Tóth, Molnár, Pap-Szigeti és R. Tóth, 2009; R. Tóth, Molnár, Latour és Csapó, 2011). Adaptív tesztelés során a tesztelt személy képességszintjéhez leginkább illeszkedő nehézségű feladatokat kap (Csapó, Molnár és R. Tóth, 2008), ezáltal a mérés pontosabbá válik, a tesztelési idő lerövidül és a tesztbiztonság is nő (Frey és Seitz, 2009). Az adaptív teszteknek több típusa létezik attól függően, hogy a személy képességbecslése itemenként vagy résztesztenként (MST) valósul meg (Molnár, 2013). Részteszt alapú adaptivitás esetén a tesztelés során több szakaszban itemek helyett különböző nehézségű rövid fix tesztek, ún. modulok kerülnek kiosztásra (Zenisky, Hambleton és Luecht, 2010).

A különböző típusú adaptív tesztek mérési pontosságának vizsgálatára irányult Keng (2008) kutatása. Item alapú és 1-2-2 struktúrájú többszakaszos adaptív tesztek viselkedését vizsgálta szimulációs módszerrel. A tesztek 3904 szimulált vizsgázó szövegértését mérték. A kísérlet során a tesztek hosszát, az itembank méretét és a vizsgált személyek képességszintjét változtatták. A mérések pontosságát a generált és a mért értékek közötti különbségek nagyságával (RMSE), a standard hibák (SE) mértékével, valamint a generált és mért képességszintek korrelációjával vizsgálta.

Mérési pontosságát tekintve mindkét teszt hasonlóan magas precizitással mért, a teszt eredmények közötti korreláció mindegyik esetben 0,9 felett volt. A standard hibák tekintetében az item alapú adaptív teszt mért kisebb hibával ($SE_{\text{item alapú}}=0,29$; $SEMST=0,33$). A generált és mért értékek közötti eltérés szintén az item alapú teszt esetén volt a kisebb ($RMSE_{\text{item alapú}}=0,35$; $RMSEMST=0,37$). A teszt rövidítése mindkét teszt esetén csökkentette a precizitást, de az item-szintű CAT esetén volt a legkisebb hatása ($SE_{\text{item alapú}}=0,37$; $SEMST=0,47$; $RMSE_{\text{item alapú}}=0,41$; $RMSEMST=0,47$), ez a teszt mért továbbra is a legpontosabban. Az itembank méretének csökkentése nem okozott jelentős eltérést egyik teszt esetében sem ($SE_{\text{item alapú}}=0,29$; $SEMST=0,32$; $RMSE_{\text{item alapú}}=0,33$; $RMSEMST=0,37$). A képességszint változtatása mindkét tesztre negatív hatással volt ($SE_{\text{item alapú}}=0,38$; $SEMST=0,41$; $RMSE_{\text{item alapú}}=0,50$; $RMSEMST=0,50$), de az MST esetén csökkent legkevésbé. Összességében a többszakaszos teszt precizitása valamivel elmaradt az item alapú tesztétől, viszont a tesztfejlesztés folyamán alkalmazható nagyobb adminisztratív kontroll előnyössé teszi ezt a tesztípust.

ELEKTRONIKUS KURZUSOK MOODLE-KÖRNYEZETBEN A KOMÁROMI SELYE JÁNOS EGYETEM TANÁRKÉPZŐ KARÁN

MÉSZÁROS ATTILA – EDITA PARTOVÁ

meszarosa@selyeuni.sk

partova@gmail.com

Selye János Egyetem

Témakörök: Elektronikus tanulási környezetek. IKT, e-learning, távoktatás; Pedagógus-képzés, pedagógus pálya

Az elektronikus tanulási környezetek elterjedése arra enged következtetni, hogy azok gyors ütemben veszik át a klasszikus tanulási eszközök szerepét. A valóság azonban azt mutatja, hogy ez a legtöbb esetben nem így történt.

A szlovákiai felsőoktatási intézmények nagy része használ elektronikus tanulási környezetet, ezek között a legelterjedtebb a Moodle. Számos előnye ellenére viszont ahhoz, hogy az elektronikus környezet használata általánosan elterjedjen, sokkal többre van szükség, mint az ingyenességre. Elsősorban tartalomfejlesztőkre, de a rendszert kezelő műszaki szakemberekre, és természetesen nem utolsó sorban felhasználókra.

Az általunk vizsgált felhasználók az elektronikus környezetet leginkább írott szövegek megjelenítésére használják, és csak a kurzusok kisebb része valódi elektronikus tananyag. Ennek oka egyrészt az, hogy az ilyen szövegalapú tananyagokat a legegyszerűbb megszerkeszteni, de magyarázható mindez a tanulási szokásokkal. A komáromi Selye János Egyetem Tanárképző Karán, valamint a pozsonyi Comenius Egyetem Pedagógiai Karán szerzett tapasztalataink alapján elmondható, hogy a diákok az elektronikus anyagokat leggyakrabban kinyomtatják és hagyományos tankönyvként használják. Csak a dinamikus elemeket (appletek, flash animációk, dinamikus geometriai programok, videók, hanganyagok) használják ténylegesen elektronikus formában. A Moodle-rendszernek tanulásirányítási és értékelési moduljai is vannak. Ezek közül egyelőre a teszt és a feladat (assignment) részeket használtuk. A” KEGA 004UJS-4/2012 – Oktatási portál a szlovákiai magyar iskolák tanulói és tanárai részére” projekt keretében olyan oktatási portált fejlesztünk, ami elsősorban a szlovákiai magyar pedagógusok részére szolgáltató ismereteket, de a projekt befejezése után általánosan hozzáférhető lesz. A mostani szakaszban három tantárgy elektronikus tartalmán dolgozunk és már a felhasználóktól is vannak részleges visszajelzéseink. Az előadásban részletesen elemezzük az eddigi tapasztalatokat .

ORGANISATIONAL DEVELOPMENT OF THE SZÉCHENYI ISTVÁN UNIVERSITY

MÉSZÁROS ATTILA

meszaros@sze.hu

Széchenyi István Egyetem, Műszaki Tudományi Kar

Témakörök: Felsőoktatás, felnőttoktatás; Pedagógusképzés, pedagógus pálya

The Széchenyi István University is the first Hungarian higher educational institution where modern organisational diagnostic tools were applied in 2010-2012.

Our Hypothesis was that this multiple assessment adapts the needs of the employees of the organization to the strategic changes of the University and makes the vital roles of individuals real to gain the desired changes. This kind of consciousness becomes important in terms of the changes of the Hungarian higher education economic and political area in attainment of the University development.

Partly the aim of the research and development was to create a modern academic organisation which is able to meet the XXI. Century expectation, as well as to have professors of advanced methodological skills teaching on high quality level at the university.

The applied diagnostic procedures for their interactive method were able to establish a commitment in the participants and increase their motivation in connection with the aimed cultural changes.

Two-level assessment was carried out during the program:

I. level Organisational Culture Assessment. This is the first European educational institution where we applied the top of the world Human Synergetics International's statistically valid and reliable measuring tools that are capable of the measurement of individuals, groups and organizations' effectiveness.

II. level: Individual Development (The application of Development Centre method and carry out the proven labour market trainings that were adapted to the university. The trainings were based on the Development Centre method)

With the realisation of the Development Centres (DC) we measured the participant professors and leaders' self-competences and we compared them with the desired goals. Both the competence default marks and the desired goals: the key factors of the competence survey and the expected rates of them (competence profile) were defined by the employees of the university; this is the pledge of the credibility of the diagnoses which were created by the DC's method.

During the Development Centres' work the observers assessed the participants observed competences in numerical form. (1-2 point: poor; 3-4-5 point: medium; 6-7-8 point: good; 9-10 point: excellent.) The final competence scores were from the averaging of assessments. The professors did not receive quantitative results.

We designed 4 skill-development trainings based on the results of the DC for the professors and leaders of Széchenyi István University.:

- Assertiveness, conflict-management, Professional communication
- Project-management, Empowerment leader trainings

In the Széchenyi István University the professors started to reform their own educational culture and curriculum as an effect of the successful project. New student –centred teaching and assessment forms appeared based on the new method.

In our research paper we intend to present the results of the second level (II. level): Research-Development and Individual Development in order to extend the released examples of innovations in higher education.

KÖRNYEZETI NEVELÉS ÉS TUDATFORMÁLÁS TÁRGYÚ KÖNYV ÉS DOKTORI PROGRAM

MIKA JÁNOS – PAJTÓKNÉ TARI ILONA

mika.jancsi@gmail.com

pajtokil@ektf.hu

Eszterházy Károly Főiskola, Természettudományi Kar

Témakörök: Környezetpedagógia; Oktatási módszerek, szakmódszertan

Főiskolánk több tanszékének munkájában szerepet játszik a címben jelzett környezeti nevelés. Ezt felismerve, kezdeményeztük, hogy a Neveléstudományi Doktori Iskola 2012-től engedélyezett öt PhD képzési programjának egyike éppen ez legyen. A képzés három éve során a hallgatók a módszertani tárgyak mellett olyan témakörökkel találkozhatnak mint „A globális ökológiai kockázatok környezetvédelmi és oktatási aspektusai”, „A fenntarthatóság és a kockázatmentes hazai és nemzetközi dokumentumai”, „A fenntartható fejlődés gazdasági ösz-szefüggéseinek nevelési és oktatási elvei, gyakorlata”, „Fenntartható fejlődés és tájhasználat” stb.

A címben szereplő kötetet a jelen tanulmány szerzői szerkesztik, de az önálló fejezetek száma 25, amit összesen 26 szerző jegyez. A könyvet a környezeti problémákat és a környezeti nevelés történetét átfogó egy-egy fejezet nyitja meg. Az ezt követő részben a köz- és a felsőoktatásban végzett környezeti nevelésről számolnak be az ebben szerepet vállaló kollégák. Ez a rész tíz fejezetet tartalmaz. A következő, 9 fejezetre tagolt rész a nevelés kibővített, iskolán kívüli helyszíneit mutatja be. A záró rész négy írása pedig bemutatja egy település nem közvetlenül a nevelésre szakosodott szereplőinek lehetőségeit a környezeti nevelés terén.

A szerkesztők szándéka szerint a kötet a szerzői közösség tudományos felkészültségét és valós nevelési tapasztalatait tükröző, mégis közérthető összeállítás, amely elsősorban a témában tevékenykedő pedagógusoknak és civil aktivistáknak szól, akik több tudomány (tantárgy) művelői lehetnek. A szerzők is sokfélék, van közöttük geográfus, biológus, fizikus, kémikus, magát környezettudósnak valló több diplomás kutató, sőt közgazdász, nyelvész, agykutató, meteorológus, informatikus és teológus is.

Az egyes fejezetek többsége arról szól, ahogyan Egerben valóban végezzük a nevelést. Néhány érdekes cím a fejezetek között: Környezeti oktatóközpontok, Környezeti nevelés a Várázstoronyban, Kőzettani és geomorfológiai terepgyakorlatok, A környezettudatosságra vonatkozó tapasztalatok a társadalomföldrajzi terepgyakorlatokon, A virtuális környezet védelme, A társadalom környezeti felelősségének erősítése, stb.

A meghirdetés első évében a program három hallgatóval indult el, a második év jelentkezései még folynak. A kötet szerkesztése folyik, a Konferencia idejére remélhetőleg meg is jelenik.

A „SEPTEM ARTES LIBERALES” IKONOGRÁFIAI MEGJELENÉSE ÉS TARTALMÁNAK VÁLTOZÁSA

MIKONYA GYÖRGY

mikonyagy@send.hu

Eötvös Loránd Tudományegyetem, Tanító- és Óvóképző Kar

Témakörök: Neveléstörténet, reformpedagógia; Felsőoktatás, felnőttoktatás

A trivium és a quadrivium tárgyainak bemutatása dokumentumelemzésre épülő több szempontú komplex komparatív összehasonlító vizsgálattal, ikonográfiai és az újabb hagiográfiai elemek felhasználásával, valamint a kodikológiai kontextus figyelembevételével történik. A kutatás szakirodalmi háttérét a W. Rüegg professzor szellemi iránymutatásával készült négy kötetes sorozat, illetve a „Gesellschaft für Universitäts- und Wissenschaftsgeschichte” évente megjelenő összegzései jelentik. A kutatás ikonográfiai anyagát a firenzei Santa Maria Novella templomából Andrea da Firenze festménye (1380); Andrea Bonaiuto „Aquinoi Szent Tamás győzelme” című freskója (1355) valamint a freiburgi Münsterben található 13. századi homokkő-szobrok adják. Az ehhez kapcsolódó tartalmi elemzés Szent Ágostonnal kezdődik, aki az antik hagyományt összhangba hozta a Szentírással. Ez azzal járt, hogy a tudományok élére a teológia került. A szabad művészetek hagyományos felosztása a nyelvi jelenségekre koncentrált triviumra és a quadriviumra ugyan megmaradt, de a 13. századtól változás történt ezek tartalmában, amennyiben a quadrivium tanítását kiegészítették a három filozófiai tárggyal, úgy mint a természetfilozófiával, az etikával és a metafizikával. Változott a trivium és a quadrivium tárgyainak belső struktúrája és egymáshoz viszonyított arányuk is. Párizsban hagyományosan a trivium volt a központban, de ez idővel átalakult, ugyanis a logika tanulmányozása háttérbe szorította a retorikát. Bolognában és a jogász-egyetemen éppen fordított helyzet állt elő és a retorika töltött be uralkodó szerepet. Eltért az egyetemeken a fakultások közötti rangsor is: Párizsban, Oxfordban és Cambridge-ben egyértelmű a teológia monopolhelyzete, ami azt jelenti, hogy ennek hatása van az ars fakultásra. Sok eltérés van Párizs és Oxford között is, előbbinél a quadrivium kiegészítéseként az etikára és a metafizikára helyezik a hangsúlyt, az utóbbinál pedig a természetfilozófiára. Páduában is a jogi tanulmányok vannak a központban és minden más ennek rendelődik alá. Itt is a retorika kerül első helyre, a logika és a természettudományok csak mint az orvostudományok segédtudományai kaptak helyet. A jogászok uralkodó helyzete azt jelentette, hogy a 14. századig a jogi kar alá tartozott – belső vitás ügyeik rendezésében – a nagy létszámú ars-fakultás és a jóval kisebb orvostudományi kar, ami sok összeütközéssel és belső hatalmi harcokkal járt. Ennek következtében a déli egyetemek artista fakultásai sohasem váltak olyan jelentőssé mint a párizsié, de megvolt azon előnyük, hogy a teológia csekélyebb jelenléte miatt nem éleződött ki oly mértékben a természettudományok körüli vita sem mint ahogy az Párizsban történt. Az ars fakultás eltérő fejlődése az északi és a déli egyetemek közötti pedagógiai tradíció különbségéből fakadt, ugyanis az Alpoktól északra fekvő részekben az egyetemek a klerikusképzést szolgáló székesegyházi vagy a kolostori iskolákból fejlődtek ki. Az egyetemek közötti eltérések további oka a görög és muszlim filozófiai, orvosi és természettudományos fordításokhoz való hozzájutás lehetőségében rejlett. Az ikonográfiai és a tartalmi elemek összevetése lehetővé teszi az egyetemek történetében bekövetkezett kontinuitás és diszkontinuitás megismerését és későbbi fejlődés ok-okozati viszonyainak feltárását.

A PROBLÉMA MEGOLDÓ GONDOLKODÁS FEJLŐDÉSE ÉS A FEJLŐDÉS VÁLTOZÁSA PROBLÉMATÍPUSONKÉNTI BONTÁSBAN

MOLNÁR GYÖNGYVÉR

gymolnar@edpsy.u-szeged.hu

Szegedi Tudományegyetem, Bölcsészettudományi Kar, MTA-SZTE Képességfejlesztés Kutatócsoport

Témakörök: Kognitív fejlődés és fejlesztés; Pedagógiai értékelés, minőségfejlesztés

Az ezredforduló gyors társadalmi-gazdasági változásai, a munkaerőpiac megváltozott igényei előtérbe helyezték a problémamegoldó gondolkodással kapcsolatos kutatásokat (Csapó és Molnár, 2012), illetve iskolai kontextusban való felmérését (Greiff és mtsai, 2013). Ennek ellenére nincs egységesen elfogadott modell, meghatározás. A jelen kutatás keretein belül alkalmazott problémamegoldó modell integrálja az amerikai és európai irányzatok (Funke, 2010) szemléletét, valamint a PISA műveltség koncepcióját (OECD, 2010).

Az elemzések célja (1) 3–11. évfolyamon területspecifikus problémamegoldó gondolkodás képességskála kialakítása, (2) a különböző típusú problémák megoldása során mutatott fejlődésbeli különbségek és azonosságok leírása.

Az elemzésekbe hat nagymintás empirikus vizsgálat adatbázisát, azaz közel 24 000 3–11. évfolyamos diák adatát vontuk be. A teszteken életszerű helyzetekbe ágyztuk be a problémákat, amelyek alapvetően három csoportba sorolhatóak: (1) alpműveletek alkalmazásával megoldható, a szükséges információkat tartalmazó problémák; (2) hiányos problémák, ahol a megoldáshoz szükséges információ a tananyag részét képezi; illetve (3) hiányos problémák, ahol a szükséges háttér-információval a diákok, ha nem is az iskolai tanórán, de a hétköznapi életben találkozhatnak. Az elemzésekbe bevont 100 probléma közül 28 sorolható az első, 47 a második és 25 a harmadik kategóriába. Az eredmények skálázásánál a Rasch-modellt alkalmaztuk, majd a logitiskálán lévő képességszint értékeket a 8. évfolyamos diákok átlagos teljesítménye alapján lineáris transzformációval 500 pont átlagú és 100 pont szórású skálára transzformáltuk. Az itemek homogenitását jellemző WLE személy szeparációs reliabilitásmutató 0,8.

Az eredmények alapján alapvetően három szakaszra bonthatjuk a diákok problémamegoldó gondolkodásának fejlődését annak gyorsasága és fejleszhetősége szempontjából. 6. évfolyamig egy lassú, de fokozatosan gyorsuló fejlődés figyelhető meg, amit 7–8. évfolyamon egy intenzív fejlődési szakasz követ, majd középiskolától ismét lelassul a fejlődés és ezzel párhuzamosan a fejleszhetőség mértéke. A három különböző problématiszpus megoldási sikeressége alapján megállapított képességszintek közötti különbség mértéke egy évfolyamon belül is nagyobb, mint a 3–11. évfolyam vonatkozásában történt átlagos képességfejlesztés nagysága. Az első típusú problémák megoldásában átlagosan már 3. évfolyamon (478 pont) is sikeresebbek a diákok, mint a harmadik típusúak esetében 11. évfolyamon (360 pont). A második típusba sorolt problémák megoldásában tapasztalható a legjelentősebb fejlődés. A valós helyzetekben történő problémamegoldó sikerességet leginkább tükröző rosszul definiált, hiányos és szemantikailag gazdag problémahelyzetek évfolyamtól függetlenül jelentős kihívást jelentettek a diákoknak. Képességfejlesztésük alacsony mértéke (37 pont) arra utal, hogy e típusú problémahelyzetek megoldására egyáltalán nem készíti őket fel az iskola, spontán fejlődése pedig igen lassú.*

* A kutatás a TAMOP 3.1.9/11 kutatási program támogatta.

JÓ GYAKORLATOK A TANÁRI EREDMÉNYESSÉG ÉS AZ INTÉZMÉNYI MINŐSÉGFEJLESZTÉS SZOLGÁLATÁBAN*

MOLNÁR KAROLINA

molnar.karolina@ofi.hu
Oktatáskutató és Fejlesztő Intézet

Témakörök: Pedagógiai értékelés, minőségfejlesztés; Pedagógusképzés, pedagógus pálya

Jó gyakorlatok a tanári eredményesség és az intézményi minőségfejlesztés szolgálatában

Az új köznevelés-fejlesztés kiemelt feladata az egész napos iskola keretében a tanórán kívüli foglalkozások jó gyakorlatainak gyűjtése, a jó gyakorlatok új struktúrájának kialakítása, a jó gyakorlatok közzététele, valamint a jó gyakorlatok adaptációjának a nyomon követése.

A Nemzeti Köznevelési törvényt követően a tartalmi szabályozás átalakul, így a jó gyakorlatok minősítése, felhasználása, elterjesztése kapcsán is megújulásra van szükség. Elsődleges cél lett, hogy segítsék ehhez az átalakuláshoz illeszkedni az iskolák által kifejlesztett jó gyakorlatokat.

A jó gyakorlatok nagyon heterogének, ezért a definíciójukat négy praktikus kategóriába lehet sorolni, így a lehető legtöbb gyakorlatot érhetik el a tanárok: a legegyszerűbb szakmai ötletektől a rendszerszintű folyamatig. A jó gyakorlatok lényege a működés: jó gyakorlat az, ami működik. Ezért a működés területe felől közelítve célszerű meghatározni a különbséget a négy kategória között.

Vizsgáltuk azt, hogy mi kell ahhoz, hogy a jó gyakorlatok (leírásai, minősítése, stb.) valóban a tanárok hasznára legyenek. Hipotézisünk szerint az információ elérhetőségének és átadásának módja, mikéntjei határozzák meg az eredményességet, ezért a feltételek közül az adaptációval foglalkozunk részletesen. Ez a szempont eddig kevés figyelmet kapott, pedig a jó gyakorlatok nem statikus létezők, működésükben szükséges a folyamatos innováció. Az adaptáció egyben kooperáció is, és általa valódi csere valósulhat meg az átadó és az átvevő között. A kooperáció sok apró mozzanattól áll, az adaptáció pedig alapvetően egy támogató-segítő tevékenység. Minden sikeres adaptáció egy új kontextusban megvalósuló jó gyakorlat. Feltételezésünk szerint amikor az új jó gyakorlat megszületik, sokrétű hatást gyakorol az intézményekre: formálja például a tanári attitűdöt, gazdagítja a módszertani eszköztárat, javítja az iskola belső és külső kapcsolatrendszerét. Így valósulhat meg eredményesebben az egymástól való tanulás azon gyakorlata, melyben a segítség-támogatás, a kölcsönösség elve a jó gyakorlatok megismerését, elterjesztését, implementációját teszi lehetővé. Az ehhez kapcsolódó lehetőségek vizsgálata szintén a feladataink közé tartozik.

Sok sikeres innovatív program működik országszerte, de a mindennapi oktatásban használt gyakorlati leírások többnyire hiányoznak, s ez a hiány komoly különbségeket okoz, hiszen nem minden iskola kreatív-innovatív-reflektív. Számukra az a fő kérdés, hogyan lehet ezt megtanulni?

Az előadás arra igyekszik tehát rávilágítani, hogy a megváltozott környezetben a jó gyakorlatok új kategorizálása, minősítése, nyomon követése hogyan szolgálhatja a tanári munka eredményességét és az intézményi minőségfejlesztést.

* A kutatás a TÁMOP-3.1.1-11/1-2012-0001 azonosító számú, a „XXI. századi közoktatás (fejlesztés, koordináció) – II. szakasz” elnevezésű kiemelt projekt keretében valósult meg.

BLOGHÁLÓZATBAN TANULÓ VIZSGÁLÓDÓ HALLGATÓI KÖZÖSSÉG TANULÁSI HATÉKONYSÁGÁNAK, KÖZÖSSÉGTUDATÁNAK ÉS ELÉGEDETTSÉGÉNEK VIZSGÁLATA

MOLNÁR PÁL

molnar.pal.viktor@gmail.com

Eötvös Loránd Tudományegyetem, Természettudományi Kar

Témakörök: Felsőoktatás, felnőttoktatás; Elektronikus tanulási környezetek. IKT, e-learning, távoktatás

A közös tanulás hatékony oktatási módszer (Bernard, Rubalcava és St-Pierre, 2000). Az együttműködésre építő tanulási környezetben tanulás egyik fontos faktora a közös problémamegoldás (Elen és Clarebout, 1998). Az online tanulási eszközök növelhetik a tanulói részvételt, az aktivitást és az elmélyülést, azonban az együttműködés és az ismeretalkotás is teret kaphat (Lenhart és Fox, 2006). Az interneten bárki által létrehozható blogkörnyezet használható médiaelemekkel gazdagítható, szöveg alapú tanulói környezetként, ahol lehetővé válik a tanulók által készített írások megosztása, a blogkörnyezet pedig a tanulók közötti kölcsönös reflektálásoknak köszönhetően interaktív és társas publikációs térként funkcionálhat. A blogírás és a magasabb szintű együttműködés hozzájárulhat a magasabb fokú érzékelt tanuláshoz (Churchill, 2009; Ducate és Lomicka, 2008; So és Brush, 2008). A blogírás mindezek miatt nem pusztán írás, hanem egyben társas, hálózati tevékenység is (Burgess, 2006), mely lehetővé teszi a tanulók számára, hogy kisebb csoportokban kapcsolódjanak egymáshoz, együtt dolgozzanak, és tanulói közösséget alkossanak (Haloc és mtsai, 2008). Ezekben a tanulói közösségekben mérhető a közösségtudat, mely befolyásolhatja a tanulás eredményességét (Nichols, 2008).

A tanulók oktatással kapcsolatos meggyőződései szintén fontosak lehetnek a tanulási eredményesség szempontjából (Elen és Carebout, 2001). A tanulói elégedettség mérése ugyancsak fontos, korábbi vizsgálatok alapján elmondható, hogy szoros kapcsolat mutatható ki a közös tanulás megtapasztalása és a tanulói elégedettség között (Jung, Choi, Lim és Leem, 2002).

A jelen vizsgálatban a tanulóknak (n=79) nyílt végű, ún. rosszul definiált feladatokon kellett dolgozniuk, kutatócsoportokat alkotva kellett feltárniuk egy-egy témakört. A közösen írt összefoglalóikat közös, zárt online hálózatos környezetben (blogkörnyezet) osztották meg egymással, a kapcsolattartáshoz és a kommunikációhoz pedig zárt online kapcsolathálózati csoportot használtak.

A vizsgálat célja, hogy kérdőíves mérőeszközök (Cronbach- α =.877 – az egyes skálákon .674 és .775 közötti értékekkel) segítségével feltárja a hallgatók közös problémaalapú ismeretalkotással szembeni meggyőződését, az általuk érzékelt tanulás, a közösségtudat és a tanulói elégedettség mértékét, valamint az ezen faktorok közötti összefüggéseket. A kérdőív 40 itemből állt.

Az eredmények alapján elmondható, hogy a mintára vonatkozóan szignifikáns kapcsolat mutatható ki a közös problémamegoldással kapcsolatos meggyőződés és a közös tanulás érzékelése között; a közös tanulás érzékelése és az online hálózatos tanulói környezetben (blogkörnyezetben) érzékelt tanulás között; a közös tanulás érzékelése és a közösségtudat, valamint a tanulói elégedettség között; illetve az online hálózatos környezetben érzékelt tanulás és a közösségtudat, valamint a tanulói elégedettség között.

A KOSÁRLABDA KULTÚRKÖZPONTOK – A SPORTSZAKMAI MŰHELYEK – TÁRSADALMI-, ÉS HUMÁN ERŐFORRÁSAINAK SPORTKULTURÁLIS PROBLÉMÁINAK FELTÁRÁSA

NAGY ÁGOSTON

Gusti@med.unideb.hu

Debreceni Egyetem, Orvos- és Egészségtudományi Centrum Testnevelési és Sportközpont

Témakörök: Egészségnevelés, sportpedagógia; Egészségnevelés, sportpedagógia

A kosárlabda utánpótlás képzés azzal a problémával szembesült, hogy az utánpótlás élsportot a játékosok idő előtt, még a korosztályos képzés lezárása előtt abbahagyják. Ennek oka, hogy megjelent a professzionalizáció jelensége, amelyben a sportolók saját szolgáltatásaikat, befektetett energiájukat kívánják racionalizálni. Miután a sportág ezeket az elvárásokat nem tudja garanciákkal teljesíteni, a játékosok döntéshelyzetbe kerülnek. Vagyis a pályaválasztás közeledtével a gyerekek másképp alkalmazkodnak a társadalmi környezethez; azaz a játékosok sportkultúrája nem harmónizál a szakmai műhely oktatási, nevelési céljaival és érdekeivel. A sportágat jellemző kulturális kérés a legnagyobb úrt azzal teremti meg, hogy évfolyamokra visszavehető idővesztés keletkezik, hiszen a sportolókba rendkívüli anyagi, erkölcsi, szakmai energiát és forrást fektetnek a szakmai műhelyek. Ezért a nevelő-képző folyamat értékteremtése nem elégedhet meg azzal, ha csupán egy-egy játékos kerül ki egy adott évfolyamból, hiszen úgy elvész a programok piaci értéke. A kosárlabda programok legintenzívebb bázisa, ahol a teljesítmény-tudatos képzés folyik, a kosárlabda akadémia.

A magyar kosárlabdázás nemzetközi lemaradása sportpolitikai szempontból stratégiai kérdésé vált azzal, hogy az állam a kiemelt látványsportok közé sorolta és sok milliárdos támogatásokból fejleszthetik programjukat az arra érdemes utánpótlás központok. A kutatás ebből a szempontból is releváns eredményekre számíthat, melyek gyakorlati felhasználása növelheti a szakmai műhelyek versenyelőnyét és a sportág versenyképességét, csökkentheti kulturális kérését.

Cél: Meg akarjuk ismerni, hogyan hat a szakmai műhely a sportolók életmódjára.

- A sportsikerek ellenére hogyan távolodnak el a játékosok a sportolói életpályától? Rá akarunk mutatni, a jellemző sportkulturális kérésre, amely a sportteljesítmény értékelése – vagyis a társadalmi erőforrások szintje – és a sportszakmai nevelési célok között húzódik.
- A szervezeti kultúra döntő szerepének értelmezése a tehetségek gondozásában, a megtartásukban, vagyis a beválásukban.

Módszer. Egyrészt – begyűjthető adminisztratív adatokból – összehasonlító statisztikai elemzéssel keressük a hipotéziseinkre a választ. Másrészt a junior korosztályban tevékenykedő edzők és játékosok felmérésével kívánunk adatokat nyerni az életmódjukra, értékrendszerükre, sportolási szokásaikra vonatkozóan.

Következtetés : A sportolók életmódja, áldozatvállalása, monotónia tűrése, stb. megváltozik a junior korosztályra. Annak ellenére is, ha a sporteredményekben sikeresek.

A sportteljesítmény társadalmi értékelése nem segíti a kosárlabdázók és egyéb csapatjátékok utánpótlás sportolóit. A nevelési cél kulturális kérésben van, mert nem korszerű a felvételin adható pluszpontok rendszere.

A kosárlabda akadémiai programok feladata, hogy a sportkultúra negatív ütközéspontjait közös értékrendszerben tartsa, melynek következménye a sportág kulturális felzárkózása és eredményessége.

Kulcsszavak: sportkultúra, sportolói életpálya, szervezeti kultúra, társadalmi és humán erőforrások

A TANÁRI PROFESSZIÓ KITELJESEDÉSE A PÁPAI REFORMÁTUS KOLLÉGIUM PROFESSZORAINAK GYAKORLATÁBAN

NEMES-NÉMETH NÓRA

nemes.nemeth.nora@gmail.com

Eötvös Loránd Tudományegyetem, Pedagógiai és Pszichológiai Kar, Neveléstudományi Doktori Iskola

Témakörök: Neveléstörténet, reformpedagógia; Pedagógusképzés, pedagógus pálya

Kutatásom célja a tanári professzionalizáció folyamatának helytörténeti szintű vizsgálata a Pápai Református Kollégiumban. Arra keresem a választ, hogy a 19. század folyamán a neves professzorok – mint Mándi Márton István, Lácza Szabó József, Tóth Ferenc, Tarczy Lajos, Bocsor István, Kerkapoly Károly – tevékenysége, intézkedései miként szolgálták a tanári gyakorlat korszerűsítését, az egymást követő tanerő hogyan haladta meg elődei nézeteit, gyakorlatát, pedagógiai kultúráját, valamint miként változott a szakmai környezet.

A kutatás során a kollégiumra vonatkozó elsődleges levéltári forrásokra támaszkodom, ezek alapján prozopográfiai, valamint rang- és presztízshierarchiai vizsgálatokat végzek. A kutatás eredményei rámutatnak arra, hogy az említett professzorok milyen helyet foglaltak el a város társadalmi hierarchiájában, valamint milyen szerepet játszottak a hivatássá válás egyik fontos mozzanataként említhető iskolai és városi egyesületek munkájában. Egyben bizonyítják azt is, hogy a 19. század folyamán a vizsgált nagyhírű professzorok munkásságának köszönhetően a debreceni és a sárospataki kollégium mellett a pápai is elnyerte az ún. anyaiskola rangot. A kutatás során feltárásra kerültek a kollégium professzorai által írt tankönyvek és tantervek. Az intézmény tanárai a tanári és diákkönyvtár színvonalas műveivel, az aktuális folyóiratok beszerzésével, a kifogástalan felszereltségű szertárakkal az iskola falain belül biztosították, hogy a tanulók megismerhessék és birtokba vehessék a korabeli tudományos és szellemi élet legújabb eredményeit.

A kutatás a levéltári forrásbázisra alapozva helytörténeti, illetve iskolatörténeti vizsgálat segítségével tárja fel a Pápai Református Kollégium keretein belül a középiskolai tanári professzió fejlődésének mikrofolyamatait. Ezen túlmenően az eddig megjelent neveléstudományi szakirodalomra támaszkodva kutatásomat a 19. századi magyar oktatás történetének kontextusába ágyazom. Ennek keretében vizsgálom, hogy miben nyilvánultak meg a magyar pedagógus szakma kibontakozásának sajátosságai Pápán, összhangban állt-e az itt kibontakozó szakmásodás a magyarországi fejlődéssel, miként képeződtek le a makroszinten megjelenő folyamatok, a kanonizálódó szaktudás.

PÁRHUZAMOS PERSPEKTÍVÁK – VERSENYSPORT ÉS TANULÁS

NÉMETH PETRA

peppinoka@hotmail.com

Debreceni Egyetem

Témakörök: Felsőoktatás, felnőttoktatás; Felsőoktatás, felnőttoktatás

Kutatásom témájaként egy sokrétű, számos tudományterületet érintő témát, problémakört választottam, ép és fogyatékkal élő versenysportolók felsőoktatásban és felnőttképzésben való részvételének okait, hátterét és megvalósulásának formáit vizsgáltam. Külön tanulmányoztam mind a két célcsoportot mélyinterjúk segítségével, majd összehasonlítottam a kapott eredményeket, többek között a következők alapján; bevezetesként a sport személyiségfejlődésre tett hatásait vizsgáltam, hiszen a sport pszichológiai háttere és vetülete sokkal nagyobb mint gondolkodnánk. A társadalom sajnos nem befogadó a fogyatékosok közösségbe való bevonásával és a társadalmi szerep kibontakoztatásával kapcsolatban, hisz nem ismeri fel ezen csoport rejtett erőforrásait. Erre térek ki a sport és a tanulás összeegyeztetésének kérdéskörében, hogy ők, egy plusz teherrel is a vállukon képesek a maximális, ép embereket felülmúló teljesítmény elérésére. Számba vettem továbbá a sportolók felsőfokú végzettségeinek a számát, valamint, hogy jelenleg is tanul – e, amennyiben igen, milyen képzési formát választottak. Interjúalanyaimat korosztály tekintetében 23 és 47 év között választottam ki, hogy a kapott eredmények minél szélesebb spektrumra legyenek levetíthetőek. A kutatás alkalmával hipotéziseim többsége beigazolódtott, miszerint a fogyatékkal élő versenysportolók pályaválasztása az elhelyezkedési lehetőségekhez mérten történik, míg ép társaikét az adott tevékenység szeretete befolyásolja, valamint ebből következik, hogy az ép versenysportolók a sporthoz kötődő képzéseket részesítik előnyben, míg a fogyatékosággal élők teljesen más területen tanulnak. A téma mondanivalóját egyik interjúalanyom szavai tükrözik a leghívebben, mely egyben zárógondolata is a kutatásomnak: „A sport továbbvitele csak így érhető el, hogy sokszor feláldozzuk saját sikereinket a jövő nemzedék tanítása miatt, hisz így átélni egy győzelmet még nagyszerűbb mint úgy. Győzelmet a elkeseredettség, a fáradtság, a jó és rossz pillanatok, a vereség felett, és győzelmet saját magunk felett.” (R. Gy.)

TANODAÉRTÉKELÉS 2013

NÉMETH SZILVIA – LANNERT JUDIT

szilvia.nemeth@t-tudok.hu

judit.lannert@t-tudok.hu

T-Tudok Zrt.

Témakörök: Hátrányos helyzet, kisebbségi oktatás; Pedagógiai értékelés, minőségfejlesztés

Tanoda-típusú programok több mint tíz éve működnek Magyarországon. A kezdetben civil szervezetek által életre hívott kezdeményezések a magyar közoktatás által „elhanyagolt” tanulói réteg, a halmozottan hátrányos helyzetű tanulók, támogatására jöttek létre. Ugyanakkor a tanodák története nem nevezhető sikertörténetnek. Egy 2008-ban végzett kutatásunk során a kudarcnak számtalan okát azonosítottuk akkor, de a legerőteljesebben a finanszírozás bizonytalansága veszélyeztette a programokat, valamint a megfelelő módszertani háttér hiánya. A bizonytalan környezet miatt ugyanakkor soha nem volt megfelelő időtáv, kapacitás és kompetencia arra, hogy megválaszoljunk egy igazán adekvát kérdést, vajon a tanoda betölti-e a funkcióját. Ez a kérdés ma annál inkább égető, hiszen újabb többmilliárdos fejlesztési program indul ezen a téren.

19 tanoda munkáját kezdtük 2012 őszétől folyamatosan követni és visszajelzéseket adni számukra az eredményekről. A projekt 2013 nyarán zárul, ekkor ajánlásokat szeretnénk megfogalmazni arra vonatkozóan, hogy milyen szakmai-módszertani feltételei vannak az eredményes működésnek, illetve hogy hogyan érdemes követni és értékelni egy ilyen folyamatot. Egy külső értékelés azt feltételezi, hogy vannak megadott célok és ahhoz rendelt eszközök, amelyekkel ezeket a célokat el akarják érni. Tehát adott módszerekkel adott javulást akarnak elérni. Ahhoz, hogy ezt mérni tudjuk, kidolgoztunk egy erre alkalmas megfigyelési, illetve mérőeszközt és bemeneti majd kimeneti mérést is alkalmaztunk. Ahhoz, hogy kiszűrjük a nem a programnak betudható hatásokat, kontroll csoportot is alkalmaztunk, amely hasonló tulajdonságokkal bírt mint a kezelt csoport, de nem részesült a programban.

A program eredményességét egyrészt a számszerűsíthető adatokon alapuló indikátorok alapján (mint a hiányzások, részvétel a foglalkozásokon, iskolai osztályzatok, bukások), másrészt a diákok kompetenciáinak tesztelése és elégedettsége alapján vizsgáltuk. A program eredményességének vizsgálatát kvalitatív komponenssel is kiegészítettük. Hat tanodában a méréseken kívül helyszíni látogatásokat és strukturált megfigyeléseket végeztünk, fókuszcsoportos beszélgetéseket folytattunk a pedagógusokkal és diákokkal és elemeztük a tanodák dokumentumait. A kontrollcsoportokat a hat tanodával kapcsolatban álló iskolákban alakítottuk ki.

A szakmai teamnek tagja volt mérési szakember, pedagógiai fejlesztő és oktatáskutató. Az értékelés célja az volt, hogy kutatásra alapozott fejlesztéstámogatást nyújtsunk, így biztosítva azt, hogy a kutatási eredmények valódi visszacsatolást jelentsenek és segítsék a pedagógusok hatékonyabb munkáját. Az eddigi eredmények azt mutatják, hogy a felkészült pedagóguson kívül az informatikai eszközök kreatív használata, a személyre szabott oktatás és a tanulók igényeinek megfelelő barátságos fizikai tér egyaránt feltétele a sikernek.

„AZ ÉNEM ÉRTELME” PROJEKT: ÉRZÉKENYÍTŐ NEVELÉS AZ ESÉLYEGYENLŐSÉGÉRT MŰVÉSZETEKKEL

NOVÁK GÉZA MÁTÉ

mate.geza.novak@gmail.com

Eötvös Loránd Tudományegyetem, Bárczi Gusztáv Gyógypedagógiai Kar

Témakörök: Művészeti nevelés, vizuális kultúra; Tehetség gondozás, speciális fejlesztés

A projekt előzménye a gyógypedagógus hallgatók tehetséggondozása volt a művészeti nevelés és a színházterápia területein. Tehetséggondozó képzésünk keretében – a Megálló Csoport Alapítvány és az ELTE BGGYK Drámacsoportjának együttműködésének eredményeként – egy érzékenyítő színházi nevelési programot hoztunk létre a fogyatékosügy és a köznevelés számára.

A projektben való részvétel hozzájárult ahhoz, hogy az ELTE BGGYK különböző szakirányairól jelentkezett és a legkülönbözőbb módon tehetséges hallgatók kompetenciái és képességei fejlődjenek: ön-és társismeretük növekedjék, önreflexiójuk mélyüljön, problémamegoldó képességük hatékonyra váljon, gazdagodjon tudásuk a drámapedagógia és a színházterápia módszertanában. A tehetséggondozó projekt megvalósítása során a közös munka rövidtávon teljesülő célja egy olyan színházi nevelési program létrehozása volt, amely elősegíti a közoktatás szereplőinek a fogyatékosügy iránti érzékenyítését.

A projekt megvalósítását követően arra nyílik lehetőség, hogy a Fogyatékos Személyek Esélyegyenlőségéért Közhasznú Nonprofit Kft-vel együttműködve, az FSzK TÁMOP 5.4.5-11/1 kódszámú projektjének keretében keressünk fel középiskolákat, hogy bemutassuk érzékenyítő programunkat a közoktatás szereplői számára. A csoport a 2013-ban egy kutatói stáb szakértői segítségével a projekt utánkövetéses vizsgálatát is elvégzi. A projekt hosszú távú célja a középiskolás fiataloknak a fogyatékos személyek iránti attitűdváltozásának facilitálása, illetve a projektben résztvevő egyetemi hallgatók tevékenykedtetése a művészeti nevelés és a segítő szakmák terepein. A projekt fenntarthatósága hozzásegíti a résztvevőket az LLL elvének megtapasztalásához, valamint a társadalmi anomáliákkal, trendekkel szembemenő értékközpontú gondolkodást erősíti a hallgatókban, az érzékenyítő program közoktatási szereplőiben. A képzés során megtanult módszerek adaptív alkalmazásával pedig hozzájárulunk a felsőoktatásban megvalósítható tehetséggondozáshoz.

A csoportunk által kidolgozott program kísérleti jellegű. Egyrészt tekinthető oktatási módszernek, mely egy az iskolákban kevésbé tematizált, ám társadalmi szempontból érvényes problémát jár körül, másrészt kutatási módszernek, miszerint a program során nyert eredményeken keresztül láthatóvá válik a csoportnak a mássághoz, az előítéletességhez való viszonyulása egyéni és csoportszinten egyaránt. Az érzékenyítést központi célként megjelölve, az alkalmazott drámán és színházon keresztül vizsgálunk társadalmi, erkölcsi problémákat. Az eredmények tükrében reflektálhatunk arra is, hogy mely témák, másságok milyen keretben tematizálhatóak iskolai környezetben, melyek távolítják és melyek érintik különösen érzékenyen a fiatalokat.

AZ INTERAKTIVITÁS ÉS A KOMMUNIKÁCIÓ SAJÁTÓSÁGAI FELSŐOKTATÁSBAN HASZNÁLT ONLINE CSOPORTFELÜLETEKEN

OLLÉ JÁNOS

olle.janos@ppk.elte.hu

Eötvös Loránd Tudományegyetem, Pedagógiai és Pszichológiai Kar

Témakörök: Felsőoktatás, felnőttoktatás; Elektronikus tanulási környezetek. IKT, e-learning, távoktatás

Az online tanulási környezetek tanítást és tanulást támogató lehetősége az elmúlt években az oktatási folyamat résztvevői számára csaknem szükségletté fejlődött a felsőoktatásban és általában a felnőttképzésben. Az online környezetek a kontakt tevékenységre épülő kurzusok esetén is eredményesen használhatók a résztvevők közötti kommunikáció és információmosztás támogatására (S. Bach – P. Haynes – J.L. Smith, 2007). A kutatások csaknem egy évtizede, az online környezetek első változatainak megjelenése óta kiemelten foglalkoznak a résztvevők közötti interaktív kapcsolat kialakításának és menedzselésének módszertani lehetőségeivel (T. Bender, 2003.) A kurzusok online támogatásának eredményessége részben a támogató környezet, folyamatosan bővülő és specializálódó lehetőségeinek, részben pedig a felhasználók online viselkedésének a függvénye (R.M. Palloff – K. Pratt, 2005). Általános tapasztalat alapján beláthatjuk, hogy az online együttműködés a módszertani fejlődés ellenére még mindig messze elmarad az oktatástól független területeken, például közösségi portálokon megfigyelhető aktivitástól és hatékonyságtól. Az interaktivitás és produktív kommunikáció nem csak a távoktatásban (M.G. Moore, 2012) vagy nagy létszámú nyílt online kurzusok (MOOC) esetében (G.Siemens, 2011), hanem hagyományos egyetemi előadások és szemináriumok esetén is kiemelt szerepet kap és szorosan összefügg a kurzus minőségével, illetve a tanulás eredményességével.

A kutatás célja, hogy különböző képzési szinteken, különböző formában megtartott felsőoktatási kurzusok online kurzusfelületének és kommunikációs felületének a tartalom- és interakció, illetve tevékenységelemzésével leírja a jellemző felhasználói típusokat. A kutatás további célja, hogy összehasonlító vizsgálattal megmutassa, hogy milyen foglalkozások esetén, milyen módszertani háttér alapján várhatunk jellemző felhasználói viselkedésformákat és milyen technikákkal lehet eredményesen befolyásolni a résztvevők online tevékenységét. Az elemzésben 3 félév összesen 7 kurzusfelülete szerepel, N = 317 fő.

A kurzusfelületek és kommunikációs felületek elemzése alapján leírható felhasználói típusok visszavezethetők az online környezettől független tanulói szerepekre, az online környezet csak a résztvevők elhanyagolható részénél módosítja a kurzussal kapcsolatos viszonyt és a tanulási tevékenységet. Az aktivitás formája és mértéke a zárt keretrendszerek és a népszerű közösségi portálok esetében csak a megtekintési, hozzáférési gyakoriság esetében mutat jelentős eltérést. A különböző kurzusformák esetében (előadás, szeminárium), illetve a különböző képzési típusoknál (nappali, levelező) az oktatásszervezésen kívüli interakció gyakorisága és hozzáadott értéke egyaránt alacsony, nem mutat jelentős különbséget. A nyílt képzési forma interaktivitása és belső kommunikációja, amennyiben a kurzus a hagyományos módszertan alapján szerveződik, kisebb létszámú csoportok esetén nem mutat jelentős különbséget a zárt kurzusokhoz képest.

FELSŐOKTATÁSBAN RÉSZT VEVŐ HALLGATÓK ÉRTÉKRENDSZERE*

PACSUTA ISTVÁN

pacсутa@ektf.hu

Eszterházy Károly Főiskola, Tanárképzési és Tudástechnológiai Kar

Témakörök: Pedagógusképzés, pedagógus pálya; Felsőoktatás, felnőttoktatás

Az egyre gyorsabban változó világunkban, egyre gyorsabb társadalmi változások eredményeként, a felsőoktatásba lépő hallgatók is gyorsan változnak. Természetesen ez az értékválasztások mentén is érzékelhető. Célkitűzésünk, hogy a felsőoktatásban részt vevő hallgatók értékválasztásait megismerjük.

A munka elengedhetetlen része az értékek meghatározása a társadalom szempontjából. Megvizsgáljuk azokat a szociológia tudományában lezajlott diskurzusokat, melyek az életmód jelenségét kiemelt szerephez jutatták az egyes társadalmak vizsgálatában, és összekapcsolták az érték fogalmával. Kiemelten foglalkozunk az érték társadalmi szerepével.

Kutatásunk a Regionális Egyetem Kutatócsoport 2005-ös kérdőíves vizsgálatára támaszkodik, mely a végzés előtt álló hallgatók életmódját, anyagai helyzetét, kapcsolati hálóját, vallásosságát, értékválasztását stb. térképezte fel. A vizsgálat földrajzi kiterjedése a „Partium” térségét fedte le, határon túli felsőoktatási intézményeket is magába foglalt. A vizsgálat folytatásaként 2010-es tanévben újabb lekérdezésre került sor. „A harmadfokú képzés hatása a regionális átalakulásra” című OTKA kutatás keretein belül. Mesterképzésben, Ma, Msc fokon részt vevő hallgatókat kérdeztek le. A második lekérdezés négy intézményben: Debreceni Egyetem – DE, Nyíregyházi Főiskola – NyF, Partiumi Keresztény Egyetem – PKE, II. Rákóczi Ferenc Kárpátaljai Magyar Főiskola – KRFMF történt.

Előzetes feltevéseinket a Magyarországon végzett értékvizsgálatok eredményeire alapozva fogalmaztuk meg. Néhány állításunk egybevág, mások viszont kiegészítik, vagy – a vizsgált csoport sajátosságainak megfelelően – finomítják az eddig ismert összefüggéseket.

Első feltevéseink, hogy a felsőfokú tanulmányokat folytató hallgatók értékrendje hasonlóan más kutatások eredményeihez individualizálódott képet mutat, viszont az individualizálódás nem kapcsolódik össze materiális értékekkel, immateriális értékekkel egészül ki, ebben az értelemben pluralizálódott az értékválasztásuk.

Második feltevéseink, hogy a felsőfokú tanulmányokat folytató hallgatók értékválasztása nem magyarázható egy tényezővel, a különböző érték-csoportokat más-más független változók befolyásolják. Ennek következtében a hallgatók értékválasztása pluralizálódik, nem rendezhető egy értékrendszerbe.

Harmadik feltevéseink szerint, a hallgatók értékválasztásában nagyobb befolyásoló szerepe van annak, hogy milyen karon, intézményben folytatják tanulmányaikat mint a szülői háttér. Ebből a szempontból az intézményeknek, felsőfokú tanulmányoknak nivelláló hatásuk van.

A kutatás – véleményem szerint – valamelyest hozzájárulhat ahhoz, hogy megérthessük a felsőoktatási hallgatók életmódjának, értékválasztásainak szabályszerűségeit. Meghatározzuk a hallgatók életében szorosan összekapcsolódó értékeket, ezáltal értékrendszerüket elhelyezzük a magyar társadalom „érték-térképén”.

* OTKA szám: 69160

SZÁMÍTÓGÉPES JÁTÉKOK SZEREPE A GONDOLKODÁSI KÉPESSÉGEK FEJLESZTÉSÉBEN – KIHÍVÁSOK ÉS LEHETŐSÉGEK

PÁSZTOR ATTILA – RAUSCH ATTILA

attila.pasztor@edu.u-szeged.hu

ati.rausch@gmail.com

Szegedi Tudományegyetem, Neveléstudományi Doktori Iskola

Témakörök: Kognitív fejlődés és fejlesztés; Elektronikus tanulási környezetek. IKT, e-learning, távoktatás

A tanulók gondolkodási képességének fejlesztése az oktatás egyik kulcsfontosságú feladata (Adey és mtsi., 2007; Nisbet, 1993). Az iskola kezdő szakaszában különösen, hiszen a képességek megfelelő szintű működése nélkül a tanulók a későbbiekben nehézségekbe ütközhetnek a tananyag megértésében, ezért egy jól célzott korai beavatkozás a későbbiekben jelentősen megtérülhet (Molnár, 2011).

A digitális korban felnövekvő generációk tanítási-tanulási folyamatainak eredményesebbé tételéhez kézenfekvő eljárás a játékszoftverek alkalmazása, azonban kevés kísérleti eredmény áll rendelkezésre a fejlesztő hatások mibenlétéről, valamint nincs konszenzus a fejlesztő programok módszertani és elméleti hátterét illetően (Tobias és Fletcher, 2011; Young és mtsi., 2012).

Jelen vizsgálat célja (1) a számítógép alapú játékokkal megvalósuló gondolkodásfejlesztés módszertani és tanuláseméleti kereteinek feltérképezése, (2) valamint egy induktív gondolkodás fejlesztésére irányuló program eredményességének felmérése kisiskolások körében.

Egy hatékony fejlesztő beavatkozás kialakításához egyrészt elengedhetetlen a fejlesztendő képesség műveleti rendszerének ismerete, amely alapján mind a diagnózis felállítására, mind a fejlesztésre irányuló feladatok kidolgozhatóak (Csapó, 2003). Másrészt a motiváló és eredményesen fejlesztő játékos feladatok kialakítása, valamint a pedagógiai tartalom és a játék menetének összekapcsolása széleskörű tanuláseméleti ismeretekre kell, hogy épüljön, a hatásokat pedig empirikus módszerekkel szükséges nyomon követni. További nélkülözhetetlen feltétel a különböző fejlesztő platformok tulajdonságainak, valamint a játékszoftver-fejlesztés lépéseinek ismerete.

Pilot kísérletünkben Molnár (2006) induktív gondolkodásfejlesztő feladatait digitalizáltuk. A fejlesztő program 120 db, iskolai tartalomtól független feladatból állt, melyeket egy labirintus keretjétkéba illesztettünk (Dudás és Tösér, 2012). A vizsgálatban összesen 117 első évfolyamos tanuló vett részt kísérleti (N=57) és kontroll (N=60) csoport elrendezésben. Az elő- és utótesztet egy 37 db figuratív feladatot tartalmazó teszttel végeztük (Cronbach $\alpha = 0.84$).

Az előteszten nem volt szignifikáns különbség a két csoport elért eredményei között (Mkontroll = 37,27%, SDkontroll = 13,88%; Mkísérleti = 32,39%, SDkísérleti = 12,62%), míg az összesen nyolc hétig tartó, heti két alkalommal megvalósuló fejlesztés hatására az utóteszten a kísérleti csoport szignifikánsan magasabban teljesített (M = 56,00%, SD = 14,07%, $t(115) = 7,25$, $p < 0,01$; Cohen $d = 1,70$).

Az eredményeink arra mutatnak, hogy az alkalmazott módszertani és tanuláseméleti háttér felhasználásával a digitális játékok eredményesen alkalmazhatóak a kisiskolások gondolkodási képességeinek fejlesztésében. Innovatív mérési technológiák alkalmazásával további lépéseket tehetünk annak érdekében, hogy minél pontosabban megismerjük a tanulási hatások mögött zajló érzelmi folyamatokat, különböző játékstratégiákat (Csapó, Lőrincz és Molnár, 2012).¹

* A kutatás a „Diagnosztikus mérések fejlesztése” című projekt támogatja (TÁMOP-3.1.9-11/1-2012-0001).

A KOLLABORATÍV PROBLÉMAMEGOLDÓ KÉPESSÉG ONLINE VIZSGÁLATA – EGY INNOVATÍV MÉRŐESZKÖZ KIDOLGOZÁSÁNAK LÉPÉSEI

PÁSZTOR-KOVÁCS ANITA

p.kovacs.anita@gmail.com

Szegedi Tudományegyetem, Neveléstudományi Doktori Iskola

Témakörök: Kognitív fejlődés és fejlesztés; Szociális képességek, szociális tanulás

A 21. század számos új követelményt támaszt potenciális munkavállalóival szemben. Ezen követelmények kiszolgálása oktatási rendszerünkől is rugalmas alkalmazkodást kíván (Molnár, 2011). Egyre hangsúlyosabb igényként jelentkezik többek között a kollaboratív problémamegoldó képesség mint egyre alapvetőbb munkaerőpiaci elvárás iskolai kontextusban történő fejlesztése (Kozma, 2009). A fejlesztő tevékenységek határfokának megállapításához emellett a 21. századhoz ugyancsak illeszkedő, a kor modern mérési vívmányait kihasználó mérőeszközök is szükségessé a képesség vizsgálatára. Bár két nagymintás méréseket kivitelező nemzetközi szervezetnek is tervét képezi a kollaboratív problémamegoldó képesség technológia alapú mérése a közeljövőben (OECD, 2012; Binkley és mtsai, 2012), egyelőre pusztán két kismintás, számítógép alapú vizsgálat adataival rendelkezünk a képesség kapcsán (Hsieh és O'Neil, 2002; Rosen és Tager, 2013).

Jelen kutatás célja egy három lépcsős vizsgálsorozatra épülő, hazai és nemzetközi szinten is egyedülálló online, nagymintás mérőeljárás kidolgozása. Több kérdésre is választ keresünk vizsgálatunkban: (1) Melyek azok a komplex problémamegoldó feladattípusok, amelyek optimális mértékben és minőségben igénylik a kollaboratív munkavégzést? (2) Mely üzenetek váltása a leggyakoribb feladatmegoldás közben a tanulók között? (3) Ezek hogyan csoportosíthatóak, hogyan rendelkeznek kollaboratív problémamegoldó modellünk elemeihez?

Kutatásunk alapja egy dinamikus problémákat tartalmazó teszt, amelyet 12 és 14 éves tanulóknak szükséges megoldaniuk három fős csoportokban online kommunikációs csatornán, chaten keresztül érintkezve egymással. Az első tesztfelvétel (N=120) eredményeire támaszkodva kiszűrjük a teszt inadekvát feladatait, illetve tartalomelemezzük a tanulók interakcióit. Annak érdekében, hogy nagymintás mérőeljárásunk a lehető legkevesebb humán elemzést igényelje, automatikus kódoló rendszert rendelünk hozzá. Ennek biztosítására a legcélszerűbb megoldást a rögzített üzenetek váltása jelenti. Ez a fajta kommunikációs eljárás azonban meglehetősen rugalmatlan kereteket biztosít az üzenetek cseréjére, ezért úttörő módon megteremtjük a saját fogalmazású üzenetek cseréjének opcióját is, kombinálva azokat a tartalomelemzés adatai alapján kialakított rögzített üzenetek váltásával. A kutatás második szakaszát az így kreált új kommunikációs eljárás validálása jelenti a szelektált, reliábilis teszten keresztül. Célunk végül a harmadik lépésben a mérőeszköz standardizálása is egy nagymintás adatfelvétel keretein belül. Az online adatfelvétel mindhárom esetben az eDia platform segítségével történik (Molnár és Csapó, 2013).

Kutatásunkban kidolgozzuk a kollaboratív problémamegoldás képességének innovatív, online mérési lehetőségét, amely felhasználóbarát és hatékonyan alkalmazható iskolai környezetben, emellett a két korcsoportnak köszönhetően a képességet leíró fejlődési modellt is megalapozzuk.*

* A kutatást a „Diagnosztikus mérések fejlesztése” című projekt támogatta (TÁMOP-3.1.9-11/1-2012-0001).

A KOCKA EL VAN VETVE... KVALITATÍV MÓDSZER HASZNÁLATA AZ OKTATÁSI INTÉZMÉNYEK ÁLLAMPOLGÁRI SZOCIALIZÁCIÓS HATÁSÁNAK MÉRÉSÉRE

PATAKI GYÖNGYVÉR

patak.gyongyver@gmail.com

Debreceni Egyetem, Tudományegyetemi Karok, Neveléstudományi Doktori Iskola

Témakörök: Felsőoktatás, felnőttoktatás; Szociális képességek, szociális tanulás

A hazai és nemzetközi ifjúságkutatások adatai alapján a magyar fiatalok politikai aktivitása visszaesett a nyolcvanas évekhez képest, amely a politikai szocializáció intézményeinek diszfunkcióira utal. Ugyanakkor az ESS 2010 adatai alapján a 25 év alattiak körében bizonyos aktivitási formákban növekvő részvételi szándék tapasztalható. A campus-lét kutatás (<http://campuslet.unideb.hu>) az állampolgári szocializáció formális intézményeinek visszaszorulásával párhuzamosan megjelenő informális ágenseket kívánta feltárni. E tanulmány a Campus-lét kutatás keretében be kíván mutatni egy projektív módszert, amely lehetővé tette az intézmények állampolgári szocializációban betöltött szerepének összevetését a hallgatók közéleti aktivitásával és a közről alkotott elképzeléseivel.

A nyitott interjúkészítési technika keretében narratíva-stimuláló kockákat alkalmaztunk. A módszer rendkívül hasznosnak bizonyult a közbeszédben kialakuló hallgatói kultúra megtörésére, a kommunikáció verbális-vizuális szintre terelésében, és az én-távolítások, én-reprezentációk megragadásában. A bemutatott adatok 4 félig strukturált, 10 narratív és 26 csoportos interjú alapján alapulnak. Az interjúkat a Debreceni egyetem két kollégiumának magántereiben vettem fel.

Az eredmények azt tükrözik, hogy a kollégiumokban a vezetési stílustól és a közösségfejlesztéstől függetlenül az intézmény politikai szocializációs hatása elenyésző. A fiatalok a közről alkotott nézeteiknek megfelelően, nem azonosulni kívánnak az intézményekkel, nem részt venni annak programjain, hanem kijátsszák a különböző rendszerszintek közti lehetőségeket. Az adatok alapján kirajzolódik a klasszikus diákközösségek felbomlása. Az értékek átrendeződése (Csepeli és Örkény 1996; Bauer – Szabó 2005,2009,2011; Marián 2012;) a csoportkötődések átformálódása (Szabó 2009). A klasszikus értelemben vett csoporttudattal, csoporthatárokkal, csoportnormákkal azonosítható klasszikus közösségeket felváltják a kommunikatív közösségek (Delanty 2003, Baumann 2000). Ezekben a formálódó új típusú közösségekben az orientáció és a kommunikáció kitüntetett jelentőséget nyer. A közösségek átalakulásával párhuzamosan a közről vallott nézetek közéleti aktivitásba való átfordulása sajátos mintázatokat mutat.

„AZ ALMA FÁJA” – GONDOLATOK AZ EGÉSZSÉGRŐL ÉS AZ ÉLETMÓDRÓL SZÜLŐI VÁLASZOK TÜKRÉBEN

PATAKINÉ BŐSZE JÚLIA

bosze.julia@gmail.com

Eötvös Loránd Tudományegyetem, Pedagógiai és Pszichológiai Kar

Témakörök: Egészségnevelés, sportpedagógia; Személyiségfejlődés és -fejlesztés

A kutatás célja

Előadásunkban arra keressük a választ, hogy a közoktatási típusú sportiskolásokról készültek-e eddig országos szintű vizsgálatok, vagy melyek családjaikhoz kapcsolódtak? Célunk feltérképezni a diákok mellett a szülők egyes életmódelemeit, jellemzőit.

Szakirodalmi háttér

A 2008 óta sportiskolai kérdéskörben megjelent publikációk kezdetben a kerettanterveket vizsgálták. Ezután a testnevelők, tanítók, testnevelés szakos hallgatók véleményét elemezték a sportiskolákról. Későbbi cikkek a sportiskolások testösszetételéről, fizikai aktivitási szintjéről, egyes pszichés tulajdonságaikról szóltak kisebb mintákon. Életmód témában egy tanulmány foglalkozott kifejezetten drogfogyasztási tendenciákkal. A publikációk között egyetlen volt, ami egy iskolai program komplex bemutatásáról szólt. A fentiek mellett a sportiskolai program vezetője 2008 óta több előadást tartott a sportiskolákról, melyek többnyire azok működéséhez, szerkezeti felépítéséhez kapcsolódtak, de 2012 óta már monitorig programjuk eredményeiről is beszámoltak.

A kutatás módszerei

Első célkitűzésünkhöz tartalomelemzést használtunk. Forrásaink: MTMT weboldal, főbb sport- és neveléstudományi folyóiratok.

Másik célunk megvalósításához a közoktatási típusú sportiskolákban kutatási programot indítottunk 2013-ban 7. és 8., valamint 11. és 12. osztályokban és kontroll osztályokban. MOB Sportiskolai program rendszeréből eddig 17+1 iskolában végezték el felmérésünket.

Kérdőívvel mértük a család és a diákok szocio-ökonómiai jellemzőit, életmódját. Jelen előadásunkban a szülői válaszok főbb eredményeit mutatjuk be.

A válaszokat SPSS program segítségével dolgoztuk fel.

A kutatás fontosabb eredményei

Tartalomelemzésünkéből megállapítottuk, hogy sem országos, sem helyi kutatás még nem indult a sportiskolás diákok szülei körében – így jelen eredményeink hiánypótlóak.

18 iskola megkérdezett osztályaiba 1116 sportiskolás és 1359 kontroll diák jár. Közülük 699 sportiskolás (62,6%) és 707 kontroll diák (52%) szülője adott pozitív hozzájárulást gyermeke kutatási részvételéhez, 416 fő nem járult hozzá és 653 fő szülő nem küldte vissza a nyilatkozati lapot.

A szülői kérdőívet 706 sportiskolás és 720 kontroll csoportos szülő töltötte ki.

Egyes válaszok hiányoztak, melynek többnyire az az oka, hogy a családok egy része külön él, ott többnyire az apa adatai hiányoztak.

A sportiskolásoknál a válaszoló édesapák és az édesanyák 67,1%-a, míg a kontrollcsoport tagjainál 69,9%-a élt együtt.

A sportiskolás diákok válaszoló édesapáinak 73,6%-a, míg a kontrollcsoport tagjainak 66,1%-a sportolt korábban (de ennek időtartama nagyon különböző volt).

A sportiskolások sportolás mellett döntő édesapáinak 68,4%-a jelölte, hogy a sportban megszerzett értékek és képességek életüket később is nagy mértékben tudták segíteni, míg a kontroll csoportnál ez az arány 60,6% volt.

A további apákra és anyákra vonatkozó sportos, életmódbeli, egyéb demográfiai adatok bemutatása és összehasonlítása az előadásban kerül bemutatásra.

REFLEKTÁLÁS A TANÁRI PORTFÓLIÓKBAN

PFISTER ÉVA

eva.pfister@uni-corvinus.hu

Budapesti Corvinus Egyetem, Magatartástudományi és Kommunikációelméleti Intézet

Témakörök: Pedagógusképzés, pedagógus pálya; Felsőoktatás, felnőttoktatás

Mint ismeretes, a tanárképzés bolognai rendszerű átalakítását követően a képzési és kimeneti követelmények szerint a tanárjelölteknek portfóliót kell készíteniük. Ennek szerepe az újabb jogszabályok megjelenésével (a 283/2012. (X.4.) Korm. rendelet, és a 8/2013. (I. 30.) EMMI rendelete a tanári felkészítés közös követelményeiről és az egyes tanárszakok képzési és kimeneti követelményeiről) sem változott, szerepe inkább növekedett.

A portfólió a hallgató által kiválasztott, a rendeletben szereplő kompetenciaterületeken elért eredményeit bemutató, illusztráló dokumentumok és az ezekre vonatkozó reflexiók rendezett gyűjteménye.

A portfólió a tanárképzés folyamatában – mint a tanulási környezet viszonylag új eleme – kettős funkciót tölt be. Egyfelől a hallgató számára tárolja tevékenységének, megszerzett tapasztalatainak, tudásának dokumentumait. Lehetővé teszi számára a folyamatos önértékelést, reflexiók megfogalmazását saját tevékenységére, s mindezek alapján tevékenységének céltudatos tervezését a gyengébben fejlett kompetenciák fejlesztése érdekében. Másfelől a tanárjelölt tevékenységének értékelésében is fontos szerepe van, hiszen ennek a munkának a megvédése (is) része a záróvizsgának.

A portfólió kiemelten fontos részét jelentik azok a visszajelzések, reflexiók, amelyeket a tanárjelölt fogalmaz meg az egyes területeken (kompetenciák) végzett tevékenységének fejlődéséről, sikereiről, kudarcairól. A reflexiók képezhetik a továbblépés, az önfejlesztés alapját, amelynek nyomán növekedhet tanári tevékenységük hatékonysága (lásd Falus, I., Kimmel, M., Szabó, L. T., Schön, D., Szivák, J. írásait). Kutatásunkban arra vállalkozunk, hogy egyrészt elemezzük az elmúlt három tanévben végzett közel 100 tanárjelölt hallgató portfólióját, különös tekintettel az abban található reflexiók terjedelmére, tartalmára. Ezt az elemzést kiegészítjük a hallgatók körében végzett kérdőíves felmérés eredményeivel, amelyben arra keressük a választ, hogy a hallgatók hogyan vélekednek a portfólió-készítés szerepéről, előnyeiről, nehézségeiről. Azt is fel kívánjuk tární, hogy véleményük szerint miért tartalmaznak nagyon kevés reflexiót az általuk készített portfóliók, melyek a reflexiók megfogalmazásának (leírásának) akadályai és milyen támogatással tudnának megküzdeni a nehézségekkel. Az eredmények hozzájárulhatnak a tanári portfólió készítése során alkalmazható segítő, támogató tevékenység tartalmának fejlesztéséhez.

A TÁRSAS HÁLÓ SZEREPE A FIATALOK SPORTOLÁSI AKTIVITÁSÁBAN

PINCZÉS TAMÁS* – PIKÓ BETTINA**

tamas050510@gmail.com

* Debreceni Sportcentrum, Szegedi Tudományegyetem, Neveléstudományi Doktori Iskola

pikobettina@yahoo.com

**Szegedi Tudományegyetem, Általános Orvostudományi Kar

Témakörök: Egészségnevelés, sportpedagógia; Szociális képességek, szociális tanulás

Mivel a testmozgás sok tekintetben járul hozzá a testi és lelki egészséghez, érdemes megvizsgálni, melyek azok a tényezők, amelyek a fiatalok sportolási motivációit javítják (Kiss 2003). Hasonlóan más egészségmagatartási formához, a társas háló egészséggattitűdjeinek és viselkedésének döntő fontossága van a fiatalok sporthoz való viszonyulási mintáinak kialakításában (Young és Medic 2011).

Tanulmányunkban célként tűztük ki a fiatalok sportolási motivációs hátterének a feltérképezését, valamint összehasonlítást végeztünk a sporttagozatos és normál tantervű középiskolások csoportjai között annak érdekében, hogy rámutassunk a sport és a pedagógusok meghatározó szerepére.

Adatgyűjtésünkre 2012. év első félévében került sor Debrecenben, az „Ifjúsági sportkutatás” részeként először egy ún. pilot study keretében mértük fel a fiatalok sportolási magatartásának társas befolyásoló tényezőit három középiskola részvételével (N = 385). Ebből 214 fő (55,6%) sporttagozatos, 171 fő (44,4%) általános gimnáziumi osztályba járó diák. Önkitöltéses kérdőívet alkalmaztunk, amely kiterjedt a szociodemográfiai adatokon túl a sporttal kapcsolatos kérdésekre, és a sportoló fiatalok társas hálójának és társas támogatottságának jelentőségére. A válaszok dichotóm kategóriák voltak (igen/nem), az adatok feldolgozása keresztábrák segítségével történt, Chi-négyzet próbával tesztelve a statisztikai szignifikanciát a csoportbeli eltérésekre vonatkozóan ($p < 0,05$).

Eredményeink megerősítik, hogy a társas háló szerepe jelentős a középiskolások sporttal kapcsolatos magatartásában, különösen a sporttagozatos fiatalok számára. Leginkább a kortárshatás igazolható, a barátok szerepe a legfontosabb, ez különösen a sporttagozatosokra és a fiúkra jellemző. A szülők esetében kevésbé a jelenleg aktivitás, hanem a korábbi aktív sportolás mellett az inaktív sportszeretet, a sporthoz fűződő pozitív attitűd a meghatározó, de más családtag ösztönző ereje sem elhanyagolható. A pedagógus leghatékonyabban az igazságos, a szabályokhoz partneri módon igazodó nevelési attitűdöt alkalmazhatja az egészséges életmód kialakítása során, szemben a tekintélyelvű, a szabályokat önkényesen betartató, vagy a szabályokat negligáló és a diákok autonómiáját mindenekfelett támogató attitűdökkel.

Láthatjuk tehát, hogy a sportolási szokásokra is a belső társas hálóban szereplő személyek hatnak leginkább. Ebben az esetben nem csak a szűk szereplőkre (szülő, baráti társaság) gondolunk, hanem a „tágabb” résztvevőkre is úgy mint a pedagógusokra és edzőkre. Ha ezek a személyek rendelkeznek ezzel a kompetenciával és rendszeresen alkalmazzák is a mindennapi életben, akkor pozitív hatást gyakorolhatnak a serdülők egészségnevelésére, egészségmagatartására.

Kulcsszavak: aktív sportolás, egészségnevelés, társas háló, társas támogatás, serdülők

EGY TÖRVÉNYJAVASLAT MARGÓJÁRA

PORNÓI IMRE

porimrit@t-online.hu

Nyíregyházi Főiskola, Pedagógusképző Kar

Témakörök: Neveléstörténet, reformpedagógia; Oktáspolitikai, EU oktatásügy

A kutatás célja a 8 osztályos népiskola felállításának első, 1929-es törvényjavaslatához vezető út elemzése az 1920-as években. Levéltári, könyvészeti források mellett a Képviselőházi Naplók álltak a kutatás rendelkezésére.

A népiskola intézményrendszerét évtizedekre megalapozó 1868:XXXVIII.tc. születését követően megindult az eszmecsere ennek továbbfejlesztéséért. A 8 osztályos népiskola gondolatának századfordulót követő vitasorozatát az első világháború zárta le. Az 1918/19-es reformjavaslatok a közoktatás strukturális átalakításában viszont már egy mindenkire kötelező 8 évfolyamos alapiskolában gondolkodtak. 1918/19-et nem lehetett meg nem történné tenni, így az odavezető út, s intézkedéseik alapos elemzése lehetetlenné tette a teljes visszarendeződést a közoktatási rendszer területén. A teljes népoktatási intézményrendszer átalakításának gondolata magában foglalta a tanítóképzés, a polgári iskolák mellett a 6 osztályos népiskola és a továbbképző népiskola továbbbépítését is.

A 8 osztályos népiskola felállítása mellett kulturális, politikai és gazdasági érvek szóltak: a műveltség fokozásának szükségessége a kultúrfölény fényében; a nemzeti öntudat hatékonyabb fejlesztése; a jövő nemzedék világfelfogásának alakítása; a gazdasági hatékonyság növelése.

Azonban a létrehozásához szükséges tárgyi előfeltételek hiánya miatt Klebelsberg Kunó kultuszminiszter még rendszer gazdasági konszolidációjának folyamatában elinduló népiskola építés ehhez szükséges eredményeit még 1928 februárjában is csak 1931-re várta a VKM. Ugyanakkor a kultuszköltségvetés 1928-as tárgyalásán a tárca már jelentősebb sikerekről számolhatott be a fejlesztés területén. 8 000 tanteremre és tanítói lakásra tervezett programból 5 000-nek a felépítéséhez az Országos Népiskola Építési Alap már rendelkezett. A fentiekén túl 2 000 új tanítói állást is kellett volna szervezni.

Az események felgyorsulása Horthy Miklós 1928. június 28-i keltezésű levele után következett be. Ebben a kormányzó megbízta a vallás-és közoktatásügyi minisztert, hogy szervezze meg és vezesse be a 8 osztályos népiskolát. Ezzel kapcsolatban adta ki a VKM azt a rendeletet, melyben felszólította az Országos Közoktatási Tanácsot a gyakorlati tennivalók megszervezésére. Kiemelkedően foglalkozott a témával az 1928 nyarán üléselő Harmadik Egyetemes Tanügyi Kongresszus is. A tankötelezettség meghosszabbításáról és a népiskolák ezzel kapcsolatos továbbfejlesztéséről szóló törvényjavaslat 1929. január 15 -én jelent meg.. Mivel a kiépítés hosszabb időt vett igénybe, meg kellett határozni a kiépítés menetrendjét is. Ezek szerint a 8 osztályos népiskola kiépítését 1940 szeptemberére, míg az önálló gazdasági népiskolát 1945 szeptemberéig kellett teljessé tenni, azaz látogatásuk minden tanköteles számára kötelező lett volna. A gazdasági világválság azonban a fejlesztések visszafogására kényszerítette a kormányzatot, így a 8 osztályos népiskola felállítása egy évtizedre lekerült a napirendről.

A FALUSI TEHETSÉGEK FELKAROLÁSÁNAK GYAKORLATI MEGVALÓSULÁSA AZ 1940-ES ÉVEK MAGYARORSZÁGÁN

PORNÓI RITA

pornoirita@gmail.com

Debreceni Egyetem, Művelődés- és Neveléstudományi Doktori Program

Témakörök: Neveléstörténet, reformpedagógia; Tehetséggondozás, speciális fejlesztés

Hóman Bálintot idézve a magyar nemzet történetét úgy lehet értelmezni mint az egymást követő katasztrófák és újrakezdések sorát. A tehetségmentő mozgalmat is értelmezhetjük az I. világháborút követő 'katasztrófára' adott válaszként. A kultusztárca szakemberei a kialakult gazdasági, társadalmi helyzethez alkalmazkodva próbáltak megoldást találni a válságos helyzetre.

Az oktatáspolitikai intézkedések sorában foglal helyet az 1941.évi 57436. számú a tehetséges falusi szegény tanulók gimnáziumi iskoláztatására szolgáló járulékok megállapításáról szóló rendelet. Ennek értelmében Hóman Bálint vallás- és közoktatásügyi miniszter irányításával egy ösztöndíjalap létesült, aminek összegét teljes mértékben a falusi szegénysorsú magyar lakosság tehetséges fiainak támogatására fordították.

A vizsgálatom célja volt feltárni e mozgalom gyakorlati megvalósulásának lépéseit. Így a következő kérdésekre kerestem a választ: 1. az 1941-es állami szinten megjelenő tehetségmentés milyen anyagi alapokra támaszkodott, 2. milyen vizsgaprocedúra után szerezhette meg a paraszti sorból származó gyermek az ösztöndíjat, 3. a felvételt nyert gyermekek gimnáziumi eredményeiket nézve valóban részoltáltak e a támogatásra, 4. milyen sajtóvisszhangja volt a tehetségmentésnek?

A felmerült kérdésekre a dokumentumelemzés módszerét felhasználva a következő források feldolgozásával kaptam választ. A Vallás- és Közoktatásügyi Minisztérium tehetségvédelemmel kapcsolatos (MOL K507) iratanyagai szolgáltatták kutatásom legfőbb forrását. Munkám során az ösztöndíjkérelmek hosszú sorát vizsgálva egyértelművé vált, hogy valós igény mutatkozott a célcsoport felől a tanulást támogató ösztöndíjra. Azonban a felvételt követő időszak számos problémát vetett fel úgy mint a finanszírozás kérdése illetve az internátusi elhelyezés körüli nehézségek.

A levéltári források mellett e neuralgikus pontokat a pedagógiai és felekezeti sajtó hasábjain (a teljesség igénye nélkül, a Protestáns Tanügyi Szemle, a Református Jövő, a Néptanítók Lapja, A Gyermekek és az Ifjúság) e témában publikált cikkek is alátámasztották.

Forrásaim harmadik körét Magyarország keleti régiójában működő református fenntartású intézmények (Miskolc, Hajdúnánás, Hódmezővásárhely, Szeghalom, Hajdúnánás, Debrecen) gimnáziumi értesítői adták, melyek segítségével képet kaphattam a tehetségmentett gyermekek tanulmányi előmenetelét illetően. E dokumentumok alapján megállapítható, hogy a gimnáziumba felvételt nyert gyermekek valóban részoltáltak az ösztöndíjra, hisz többségük kitűnő és jeles eredményekkel zárta az iskolai évet.

A felmerült nehézségek ellenére e tehetségmentő akció kivételes lehetőséget nyújtott a paraszti sorból származó tehetséges gyermekek gimnáziumi taníttatásához.

Kulcsszavak: Horthy-korszak, kultúrfőlény, tehetség, tehetségmentés

GYERMEKKÉP, GYERMEKSZEMLÉLET A CIMBORA CÍMŰ GYERMEKFOLYÓIRAT TÜKRÉBEN (1922-1923)

PORTIK ERZSÉBET EDIT

portikedit@gmail.com

Debreceni Egyetem, Művelődés- és Neveléstudományi Doktori Program

Témakörök: Neveléstörténet, reformpedagógia; Neveléstörténet, reformpedagógia

Jelen előadásomban az erdélyi gyermekkortörténet egy szeletének rekonstruálását tűztem ki célul, fókuszálva az adott kor pedagógiai, eszme-és mentalitástörténeti vonatkozásaira. A rekonstruáláshoz járható útnak tűnt az adott korszak gyermekkultúrája által közvetített gyermekkép, gyermekszemlélet vizsgálata, amely a felnőttég perspektívájából meghatározott gyermekkortörténetet veszi górcső alá. A tartalmi építkezés során arra kerestem a választ, hogy milyen eszközökkel közvetítették a nevelés ügyét felvállalók a kor uralkodó gyermekségkonstrukcióját, milyen nevelési mintát közvetít a korszak kedvelt magyar nyelvű gyermeklapja a Cimbora, és hogyan lehet ebből a gyermekszemlélet jellemzőire következtetni. Szem előtt tartva a kvalitatív sajtókutatásokra vonatkozó alapkérdéseket, a tények alátámasztására kvantitatív jellegű színezetet is adtam a historiográfiai feltárásnak. Számba véve a lapstruktúrát és annak tartalmi vonatkozásait a gyermekkép összetevőinek szöveges és képi ábrázolásában rejlő manifeszt jelentéstartalmakon túl, a látens szövegtulajdonságokra is tekintettel voltam. Vizsgálódásom arra enged következtetni, hogy a Cimbora gyermekújság műfaji gazdagságában (illusztrációk, versek, mesék, történetek, elbeszélések, ismeretterjesztő szövegek, szerkesztői üzenetek) inherensen benne van a két világháború közötti időszak gyermeknevelési imperatívusza. A kutatás a hiánypótláson túl a lehetséges értékmentést szolgálhatja az erdélyi kultúrkincs megőrzése érdekében.

KUTATÁSON ALAPULÓ KÉPZÉSIPROGRAM - FEJLESZTÉS A TANÁRKÉPZÉSBEN FÓKUSZBAN AZ EGYÉNI TANULÁSI UTAK TÁMOGATÁSA

RAPOS NÓRA – SZIVÁK JUDIT

rapos.nora@ppk.elte.hu

szivak.judit@ppk.elte.hu

Eötvös Loránd Tudományegyetem, Pedagógiai és Pszichológiai Kar

Témakörök: Pedagógusképzés, pedagógus pálya; Felsőoktatás, felnőttoktatás

A felsőoktatási rendszerek és azok szereplői dinamikusan változó rendszerkörnyezetbe kerültek az utóbbi egy-két évtizedben (Halász, 2012), s az egyetem történeti meghatározottságú rendszerei számára ennek felismerése, megértése, proaktív kezelése és egyben a szellemi folytonosság fenntartása komoly kihívást jelent. Mindezek következtében maga a felsőoktatási gyakorlat, s a felsőoktatás-pedagógiai is alapvető változásokkal szembesül, pl.: Európai Képzési Keretrendszer, tanulási eredményekben történő gondolkodás, validáció, oktatói kompetenciák meghatározása, stb.

A tanárképzés területén e turbulens rendszerkörnyezeti változás fókuszában erősen megjelent egy új, a változó társadalmi igényekre jobban reagáló tanár víziója (pl.: Teachers Matter, 2005; The Quality of Teacher, 2006; Council of European Union 2007, 2008, 2009), mely alapján aztán a képzési rendszerek átalakításnak nagy hulláma zajlott le Európában az utóbbi tíz évben (pl. Kálmán – Rapos, 2007). Hazánkban ez a változási folyamat több ponton összekapcsolódott a nemzetközi irányelvekkel, kutatási eredményekkel, de több ponton el is tért attól. A nemzeti sajátosságokhoz történő adaptálás jogos igénye mellett ez felveti a képzési rendszer szakmai szempontok alapján történő elemzésének igényét is (Kálmán – Rapos, 2007b).

Az osztatlan tanárképzés kialakítása olyan új rendszerkörnyezetet teremtett, amely szükség-szerűvé tette új képzési program (nem csupán tanterv) kidolgozását minden képzőintézményben. Az előadás célja, hogy 1) bemutasson egy kutatásra alapuló helyzetértékelést 2) elemezze egy kutatásra épülő képzési programfejlesztés folyamatát, 2) bemutassa speciálisan egy tanárképzési képzési programhoz kötődően olyan alapfogalmak értelmezését, használatát, hatását mint: tanulási eredmények, hozott tudás, képzési és kimeneti követelmények, képesítési keretrendszer és ezek kapcsolata; 3) értelmezze az egyéni tanulási utak támogatásának lehetőségeit a tanárképzés során, szorosabban egy képzési programon belül; 4) módszertani ajánlással szolgáljon a képzési programok fejlesztéséhez.

Egy tanárképző intézmény programfejlesztését megelőző kutatás során alkalmazott módszerek és minta: 1) nemzetközi szakirodalom feltárás; 2) dokumentumelemzés; 3) oktatói kérdőív (n=35); 4) hallgatói kérdőív (n=130); 5) fókuszcsoporthoz beszélgetések vezetőtanárokkal (n=78) és mentorokkal (n=117).

A kutatás – fejlesztés eredményei alapján az alábbi témákban fogalmazunk meg következtetéseket az előadásunkban 1) képzési program fejlesztésének speciális tanárképzési dilemmáiról, 2) a képzési és kimeneti követelmények koherens érvényesítésének módjairól a képzési programban, 3) az egyéni tanulási utak támogatásának lehetséges útjairól a tanárképzésben, 4) módszertani szempontokról.

A fenti eredmények nem csupán diagnosztikus értékűek a hazai tanárképzési programok elemzése kapcsán, hanem a programfejlesztés módszertani szempontrendszerének kidolgozása mentén mintaként szolgálnak a kutatáson alapuló képzési program fejlesztéshez.

GYERMEKVÉDELMI SZAKELLÁTÁSBAN NEVELKEDŐ GYERMEKEK ÉS FIATALOK ISKOLAI EREDMÉNYESSÉGÉT BEFOLYÁSOLÓ TÉNYEZŐK

RAUSCH ATTILA

ati.rausch@gmail.com

Szegedi Tudományegyetem, Neveléstudományi Doktori Iskola

Témakörök: Gyermekek- és ifjúságvédelem; Hátrányos helyzet, kisebbségi oktatás

A gyermekvédelemben felnövekvő gyermekeknek, fiataloknak számos problémával kell megküzdeniük, így kiemelkedően fontos tanulmányi teljesítményük segítése, iskolai problémáik megoldása, hiszen sikeresen befejezett tanulmányok nélkül rendkívül nehéz eredményesen beilleszkedniük a társadalomba. Ebben jelentős szerepet játszik az iskola, az iskolai közösség, utóbbinak kiemelkedő hatása van a szocializációs folyamatra (N. Kollár, 2004; Vajda, 2005), és befolyásolja az oktatás, nevelés eredményességét is (Mészáros, 2004). A szakellátásba kerülő gyermekeknek viszont jellemzően megszakadnak korábbi kapcsolataik, új környezetbe kerülnek (Kálmánchey, 2001; 2008, Zsámbéki, 2004).

Jelen kutatás célja a gyermekvédelmi szakellátásban nevelkedő gyermekek és fiatalok tanulmányaihoz, iskolai közösségeihez és kortárs kapcsolataikhoz fűződő jellemzők vizsgálata, a különböző gondozási típusok közötti eltérések azonosítása. A kérdőíves vizsgálat mintáját 10 és 20 év közötti, gyermekotthonokban, lakásotthonokban és nevelőszülőknél élő gyermekek, illetve fiatalok alkották (N=108). A gyűjtött adatokból az iskolai eredményességüket befolyásoló tényezőkre, az elsajátítási motívumaik fejlettségére, a kortárs kapcsolataikra, az iskolai közösséghez való viszonyukra vonatkozó elemzéseket végeztem, eredményeim egy részét összehasonlítottam reprezentatív országos mérések adataival.

A vizsgálat eredményei alapján a gyermekvédelemben nevelkedők elsajátítási motívumai az iskolai évfolyamok, illetve az életkor előrehaladtával nagyobb mértékben csökkennek. Kortárs kapcsolataik tekintetében a szakellátásban élőknek kevesebb ellenkező nemű barátjuk van, mint többségi társaiknak, ugyanakkor az ellenkező nemű barátaikkal szignifikánsan könnyebben tudnak beszélgetni fontosabb témákról ($Z=4,55$; $p<0,001$), valamint kevésbé gyakori körükben az elektronikus kapcsolattartás ($\chi^2=43,5$; $p<0,001$). Az iskolai közösséggel kapcsolatos jellemzőknél a tanári megítélés, és az osztálytársak percepciója tekintetében sem volt jelentős különbség az országos adatokhoz képest, viszont a tanári megítélés skáláján a fiúk szignifikánsan alacsonyabb értéket értek el ($t=2,38$; $p<0,05$). A szociális önértékelés összevont skáláján a szakellátásban élők 15,5 pontos átlagot értek el, vagyis az országos mérés 15,9 pontos átlagához (Németh és Költő, 2011) képest nincs jelentős különbség ($t=1,16$; $p>0,05$), ugyanakkor a lakásotthonokban nevelkedők szignifikánsan alacsonyabb értéket (14,5p) értek el ($t=1,45$; $p<0,05$). A három gyermekvédelmi gondozási típus között szignifikáns különbség van a tanulásra fordított idő ($\chi^2=20,19$; $p<0,001$), és a tervezett iskolai végzettség ($\chi^2=7,77$; $p<0,05$) tekintetében is, a nevelőszülőnél élők több időt töltenek tanulással, valamint magasabb iskolai végzettséget terveznek.

A kapott eredmények segítségével könnyebben értelmezhetjük a gyermekvédelemben nevelkedők iskolai problémáinak hátterét, így a célirányos beavatkozások, fejlesztések szervezése is megvalósulhat.*

* „A kutatás az Európai Unió és Magyarország támogatásával a TÁMOP 4.2.4.A/2-11-1-2012-0001 azonosító számú „Nemzeti Kiválóság Program – Hazai hallgatói, illetve kutatói személyi támogatást biztosító rendszer kidolgozása és működtetése konvergencia program” című kiemelt projekt keretei között valósult meg.”

A PEDAGÓGIAI ÉRTÉKELÉSI KONFERENCIA AZ ELMÚLT TÍZ ÉV TÁVLATÁBAN

RAUSCH ATTILA

ati.rausch@gmail.com

Szegedi Tudományegyetem, Neveléstudományi Doktori Iskola

Témakörök: Pedagógiai értékelés, minőségfejlesztés; Felsőoktatás, felnőttoktatás

A magyar neveléstudomány számára fontos, hogy itthon kerüljön megrendezésre egy olyan konferencia, melyen hazai és külföldi szakemberek tartanak előadást egymásnak és minden szakmai érdeklődőnek legfrissebb tudományos eredményeiről, mivel a külföldi nemzetközi konferenciákra kevés magyar kutató tud eljutni, ezért többségük csak egy-két évvel később, publikációk formájában találkozhat ezekkel a friss kutatási eredményekkel. A konferenciák nyújtanak lehetőséget a szakmai tájékozódásra és a kapcsolatépítésre (Csapó, 2005).

A Pedagógiai Értékelési Konferencia (továbbiakban: PÉK) egy évente megrendezésre kerülő nemzetközi, objektív bírálati rendszerű, tematikus neveléstudományi konferencia. Egy pedagógiai értékeléssel foglalkozó kutató számára kiváló keretet nyújt a legfrissebb eredmények hazai és egyben nemzetközi bemutatására. Az első PÉK 2003-ban került megrendezésre, majd 2006-ban váltott át meghívásos részvételtől objektív bírálati rendszerre, 2012 óta pedig külföldi kutatók számára is nyitott (Rausch és Kovács, 2013).

A vizsgálatunk célja bemutatni a konferencia fejlődését a PÉK konferenciaköteteinek tartalomelemzésével. Ennek kapcsán olyan kérdésekre keressük a választ, hogy melyik intézményekből, milyen arányban képviseltették magukat az előadók, hogyan változott a fiatal kutatók aránya, milyen kulcsszavak voltak gyakoriak az egyes években, milyen témák voltak hangsúlyosabbak.

A dokumentumok vizsgálata alapján elmondható, hogy az elmúlt 11 évben összesen 611 előadás hangzott el, és 64 poszter került bemutatásra, valamint az elmúlt két évben 60-ra emelkedett az angol nyelvű előadások száma. Jelentős különbség tapasztalható a nemek arányát tekintve, közel kétszer annyi a női előadó (275 férfi, 461 nő). A konferencia előadói többségében nagyobb egyetemekről (pl. SZTE, ELTE, DE, PTE) érkeznek, viszont évről évre képviseltetik magukat további intézmények, főiskolák (pl. KF, KJF, EKJ) is. Fokozatosan növekszik a fiatal kutatók előadásainak száma. A konferenciakötetekben összességében az IKT (38), a felsőoktatás (28), az olvasás (28), a motiváció (24), az értékelés (21) és a számítógépes tesztelés (17) voltak a leggyakoribb kulcsszavak. Az egyes éveket megnézve, a kulcsszavakat nagyobb tematikus egységekbe rendezve kimutatható, hogy 2006 és 2009 között az IKT, 2010-ben a felsőoktatás-kutatás, 2011 és 2013 között a számítógép alapú mérés-értékelés, diagnosztikus értékelés, a tanulás affektív tényezői voltak a hangsúlyosabb területek.

A vizsgálat eredményeinek segítségével láthatóvá válik a fejlődés folyamata, kiderül, hogy adott években mely területek kerültek előtérbe, ezáltal nem csak a konferencia, hanem a pedagógiai értékelés utóbbi tíz évének hangsúlyos területei is megmutatkoznak.

REFORMÁTUS OKTATÁSI POLITIKA A HORTHY-KORSZAKBAN

RÉBAY MAGDOLNA

rebay@ella.hu

Debreceni Egyetem, Bölcsészettudományi Kar

Témakörök: Neveléstörténet, reformpedagógia; Oktatáspolitikai, EU oktatásügy

A Horthy-rendszer önmagát keresztény és nemzeti kurzusként definiálta. Az állam az egyházaknak nem csak a hitéleti, hanem az oktatási tevékenységét is támogatta – anyagi lehetőségei függvényében. Cserébe viszont elvárta, hogy oktatási prioritásait elfogadják, azokhoz alkalmazkodjanak. Eközben egyre kisebb mozgásteret hagyott nekik. A református egyház – annak vezetői és irányító testületei – reakcióként a dualizmus koránál nyíltabban és határozottabban fogalmazták meg elképzeléseiket az oktatási kérdésekben.

Előadásunkban arra teszünk kísérletet, hogy bemutassuk a magyar református egyház egyházkerületi partikularizmust meghaladó „egyetemes”, azaz központi törekvéseit. A kutatás nehézsége, hogy az elképzelések nem manifestálódtak egyetlen vagy több dokumentumban. Ugyan 1935-ben konventi felkérésre Imre Sándor „oktatáspolitikai irányelveket” tartalmazó tanulmányt készített, az azonban soha nem került elfogadásra. Az Egyetemes Konventnek, a magyar református egyház legfőbb kormányzó szervének a határozataiból viszont körvonalazható a református oktatáspolitikai. Kiderül például, hogy az iskolahálózat fejlesztése milyen prioritások mentén történt, mely iskolatípusokat preferált a református egyház. Bemutatható az a vita, amely – egy közös cél – az intézmények finanszírozásának hosszú távú megoldása kapcsán bontakozott ki.

Forrásbázisunkat a fentiek miatt az Egyetemes Konvent két világháború közt megrendezett közgyűléseinek a jegyzőkönyvei, valamint a Konvent Elnöki Tanácsának üléseiről készített jegyzőkönyvek képezték. Felhasználtunk továbbá a korszakban megjelent református sajtóorgánumokat (mint pl. a Kálvinista Szemlét, a Protestáns Szemlét, a Református Életet vagy a Református Figyelőt) is. Támazkodtunk többek közt Nagy Péter Tibor, Hörcsik Richárd és Varga Gáborné írásaira.

Az eredmények közül néhányat emelünk ki. Az iskolahálózattal kapcsolatos kérdéseinkre válaszul leszögezhetjük: iskolát a református egyház csak az egyházközség létének veszélyeztetése esetén volt hajlandó feladni. A felajánlást kimondó presbitériumi határozatok ezért külső bizottsággal vizsgálhatta meg. A hagyományos iskolatípusokhoz – mint a humanisztikus gimnázium – ragaszkodott, de – ha mérsékelten is – nyitott volt az újabb típusok, például a szakképző intézmények felé. Kiemelten fontosnak tartotta az internátusok alapítását. Egyre több közös vállalkozást is említenünk kell (pl. a kecskeméti jogakadémiát vagy a debreceni tanárképző internátust, esetleg a nagykőrösi lelkesztanító-képzőt). A finanszírozást illetően megállapíthatjuk, hogy felmerült a források központosítása, országos Magyarországi Református Iskolai Közpéntár létrehozása, központi egyházi adó kivetése és ezzel együtt akár az iskolafenntartás egységesítése. Mivel a finanszírozásban a probléma és a cél meghatározásán túl az egyház nem jutott, az 1940-es évek elején már szóba került az intézményhálózat racionalizálása. A felülvizsgálatra azonban a háborús helyzet miatt nem került sor.

A NÉPMŰVÉSZET FELHASZNÁLÁSA AZ ÓVODÁSKORÚ GYEREKEK UKRÁN NYELVRE VALÓ TANÍTÁSÁBAN A MAGYARAJKÚ ÓVODÁKBAN KÁRPÁTALJÁN

REHO ANNA

anna_reho@mail.ru

Kijevi Szlavisztikai Egyetem Kárpátaljai Fiókiintézet

Témakörök: Összehasonlító pedagógia, határon túli oktatás; Művészeti nevelés, vizuális kultúra

A kutatás célja feltárni az óvodák megoszlását az oktatási nyelveknek megfelelően Kárpátalja városaiban és községeiben. Összehasonlító elemzést végezni Ukrajnában, kiemelt figyelmet szentelve Kárpátaljának, az óvodáskorú gyerekeknél használt korszerű nevelői-oktatói programok tartalmában és alátámasztani számos megfontolást, mégpedig:

Először, jelenleg Ukrajnában a használt óvodai nevelés szabályozási és módszertani alapjai a legújabb pedagógia vívmányokra és a kisgyermek nemzeti oktatásának pozitív eredményeinek elérésére épül.

Másodsor, figyelembe veszi a modern európai pedagógiai gyakorlat fő tendenciáit ennek a korosztálynak az oktatásában és nevelésében.

Harmadsor, támaszkodik a humanizmus és a demokrácia elveire.

Negyedszer, figyelembe veszi a XX. század társadalmi, gazdasági, politikai és kulturális célirányzatait általános tekintetben, valamint a kisebbségek terén is.

Ennek ellenére a „kisebbségi gyerekek” fogalma nincs kihangsúlyozva, és általában, a nemzeti kisebbség alatt az orosz anyanyelvű gyerekek értendők.

Jelenleg Kárpátalján használt óvodai oktatási-nevelési dokumentumok, többek közt „Az óvodai nevelés alapelemei”, „Gyermek” és „Kisgyermek” oktatási-nevelési programok elemzése alapján kívánunk kísérletet tenni arra, hogy módszertani javaslatokat dolgozzunk ki az óvodáskorú gyerekek ukrán nyelvre való tanítására a magyar anyanyelvű óvodákban.

Kárpátalján a leggyakrabban használt óvodai program elemzése során arra a következtetésre jutottunk, hogy jelentős mértékben kiszélesíti és elmélyíti magát az ukrán nemzeti nevelés elemét, változatossá teszi az oktatási-nevelési munkát, de nem tartalmazza a kisebbségek nemzeti nevelését.

A magyar nemzetiségű gyerekek ukrán nyelvre való tanításához külön megközelítés szükséges. Többek között a következőkre: a tanuláshoz szükséges szavak és témák kiválasztása során figyelembe kell venni a gyermek közvetlen környezetét és a népi pedagógia gyakorlatot; a megszerzett tudás elmélyítésének érdekében népi elbeszéléseket, játékokat, vizuális eszközöket, zenei hanganyagokat, színházi művészeti előadásokat és színes szemléltető eszközöket használni.

Jelen kutatásban célunk a népművészeti elemek széles körű felhasználása az óvodáskorú gyerekek oktatásában amely megalapozná az etnikai identitás tudatot a kárpátaljai multikulturális közegben.

Felhasználva az ukrán népi pedagógiát, valamint az óvodai nevelés alap elemeiben megfogalmazott célokat, irányelvet szükséges meghatározni az ukrán nyelv oktatásának lehetőségeire az óvodáskorú magyarajkú gyerekek részére az etnikai identitás tudat elvesztése nélkül. Lehetőséget kell teremteni új programok kidolgozására, a jelenleg Ukrajnában használt oktatási programokra alapozva, amelyek a nemzeti kisebbségek igényeit vennék figyelembe Kárpátalján.

ÁLTALÁNOS ISKOLÁSOK INFORMÁCIÓFELDOLGOZÁSI JELLEMZŐI

REVÁKNÉ MARKÓCZI IBOLYA* – SÁPINÉ BÉNYEI RITA**

revaknemi@gmail.com

*Debreceni Egyetem, Természettudományi és Technológiai Kar, Bölcsészettudományi Kar,
Művelődés- és Neveléstudományi Doktori Program

sbrrr@hotmail.com

** Debreceni Egyetem, Művelődés- és Neveléstudományi Doktori Program

Témakörök: Tanulás, tudás; Motiváció, önszabályozás

Az iskolai eredményesség – mint szakmai cél- az elmúlt évtizedek decentralizált oktatási környezetében helyi igényként, míg a jelen centralizált oktatásirányításában garanciaként megjelenő oktatáspolitikai célként jelenik meg. Ennek mérési eszközrendszere nem korlátozódhat a hagyományos, tantárgyakhoz kötődő tanulmányi teljesítményekre, hanem vizsgálandók a tantárgyközi kompetenciák, a hozzáadott érték is. A hatékony tanulás érdekében szükséges, hogy a tanárok tudatosítsák diákjaikban a tanulási stratégiájukat, és ha szükséges, változtassanak azokon. A tanulásfejlesztés két alapvető lehetősége az indirekt és a direkt fejlesztés. Vizsgálatunkban egy tantárgyközi kompetencia, a tanulási stratégia felmérését és értékelését végeztük el. Ez a vizsgálat egy alkalmazott kutatás első lépése, amely arra irányul, hogyan teszi eredményesebbé az önismeret fejlesztése, a tanulási stratégiák azonosítása, a megfelelő tanítási és tanulási módszerek megválasztása az iskolai oktatást, és a majdani egész életen át tartó tanulást. Első indikátorként azt elemezzük, mennyire határozza meg a tanulás eredményességét a stratégia, a tanulási stílus. A vizsgálat hipotézisei: (1) A tanulók sajátos tanulási stratégiája szoros összefüggést mutat iskolai eredményességükkel, amik érdemjegyeikben mutatkoznak meg. (2) A nemek között különbség van a tanulási sajátosságok dominanciájában. (3) A tanulás stratégiája képesség, tehát változtatható. Ez a változás a teljesítményben realizálható pl. pozitívan befolyásolható a tanórai kereteken belül alkalmazott együttműködési módszerek alkalmazásával. Pilot (N=26, 6. osztályos tanuló) vizsgálatunkat a tanulási stratégiák elméletének kritikai felhasználásával operacionálizáltuk. A pszichológiai méréslehetőségek – attribúciós modell, funkcionális és ökológiai megközelítés, döntési modell – figyelembe vételével Kozéki – Entwistle-féle 60 itemes tanulási orientációs és tanulási motivációs kérdőívét adaptáltuk. A későbbiekben ezt a kognitív képességek felmérésével, szorongás teszttel és szociometriai vizsgálattal is kvantifikáljuk, illetve a szülők végzettsége háttérváltozóval is kiegészítjük. Az értékelés ötfokozatú Likert-skálán, statisztikai módszerekkel történt. Hipotézisünk csak részben bizonyult igaznak: az összefüggés-vizsgálatok néhány meglepő eredményt hoztak. A mélyreható, azaz a megértést feltételező tanulási stratégia csak bizonyos tantárgyak osztályzataival (matematika, nyelvtan) mutat szignifikáns összefüggést. A nemek között a tanulási stratégia rangsorában a fiúk esetében első helyen az instrumentális, míg a lányoknál a holista stratégia áll. Harmadik hipotézisünk mérési eredményei a mérés longitudinális volta miatt még nem áll rendelkezésre. Többek között a tanulási stratégiák és a tanulmányi eredmények szignifikanciája, a motivációs elemek rangsora, a fiú-lány különbözőség eredményei teszik kutatásunkat további munkára inspirálóvá.

Kulcsszavak: iskolai eredményesség, tanulási stratégiák, hatékony tanulás

A VIZUÁLIS KATEGORIZÁCIÓS FOLYAMATOK VIZSGÁLATA EGÉSZSÉGES ÉS DISZLEXIÁS GYERMEKEKNÉL

ROKSZIN ADRIENN ARANKA

rokszinadrienn@gmail.com

Szegedi Tudományegyetem, Neveléstudományi Doktori Iskola

Témakörök: Kognitív fejlődés és fejlesztés; Kognitív fejlődés és fejlesztés

A vizuális kategorizáció a megismerés alapvető funkciója, melynek segítségével képesek vagyunk rendszerezni a körülöttünk lévő dolgokat, továbbá lehetővé teszi a minket nap mint nap érő információ gyorsabb és hatékonyabb feldolgozását. A kategorizációs képesség igen korán, már kora csecsemőkorban megjelenik és számos kognitív funkció megszerzésének alapjául szolgál. Bár nagyon sok vizsgálatot találunk a vizuális kategorizációs folyamatok érése és fejlődésére vonatkozóan, ezek többsége az iskoláskor előtti időszakra koncentrál és csak nagyon kevés információ áll rendelkezésünkre arra vonatkozóan, hogy ezt követően milyen változások következnek be ezen képesség tekintetében.

Jelen vizsgálat célja a vizuális kategorizációs folyamatok fejlődésének feltérképezése a vizsgálatban résztvevő különböző iskolás korcsoportok viselkedési adatainak (reakcióidő és pontosság) elemzése segítségével. Az egészséges gyermekek vizsgálata mellett célt továbbá fejlődési diszlexiás személyek kategorizációs képességeinek vizsgálata.

A vizsgálatban szereplő mintát a 7–8, 9–10, 13–15 éves egészséges gyermekek és fiatal felnőttek mellett egy diszlexiás csoport alkotta. A résztvevők az állat-jármű kategorizációs feladat végzése során a számítógép „c” illetve „m” billentyűit nyomták meg attól függően, hogy éppen mit láttak a képernyőn. A vizsgálat során az eredeti képek mellett olyan módosított képek is bemutatásra kerültek, melyeknek köszönhetően vizsgálhatóvá válik az egyes kéregalatti vizuális csatornák (magnó- és parvocelluláris pályák) fejlődése. Ennek vizsgálata kiemelkedően fontos, hiszen több vizsgálati eredmény utal a magnocelluláris csatorna érintettségére pl. fejlődési diszlexiában.

Vizsgálatomnak köszönhetően az iskoláskorban bekövetkező változások feltérképezése mellett lehetőség nyílik a fejlődési diszlexiások vizuális kategorizációs képességeinek vizsgálatára is. Számos elméletet találunk arra vonatkozóan, hogy vajon mi lehet a diszlexia hátterében. A Stern (2001) nevéhez kapcsolódó úgynevezett magnocelluláris deficit elmélet szerint a diszlexia hátterében a magnocelluláris sejtek abnormalitása áll. Az általam alkalmazott képeknek köszönhetően tesztelni tudjuk a magnocelluláris deficit helytállóságát, vagyis, választ kaphatunk arra a kérdésre, hogy vajon a diszlexia hátterében valóban a magnocelluláris pálya és a magnocelluláris sejtek deficitje áll. Ezen vizsgálat eredményei tehát számos fontos információval szolgálhatnak, mind a diagnosztika, mind pedig a fejlesztés szempontjából.*

* „A kutatás az Európai Unió és Magyarország támogatásával a TÁMOP 4.2.4.A/2-11-1-2012-0001 azonosító számú „Nemzeti Kiválóság Program – Hazai hallgatói, illetve kutatói személyi támogatást biztosító rendszer kidolgozása és működtetése konvergencia program” című kiemelt projekt keretei között valósult meg.”

HIGIÉNAI SZEMPONTOK AZ INTÉZMÉNYES TANULÁSI KÖRNYEZET KIALAKÍTÁSÁNÁL MAGYARORSZÁGON – A SZÁZADFORDULÓ KÖRÜLI ÉVTIZEDEKBEN

SANDA ISTVÁN DÁNIEL

sanda_dani@yahoo.de

Eötvös Loránd Tudományegyetem, Tanító- és Óvóképző Kar

Témakörök: Neveléstörténet, reformpedagógia; Neveléstörténet, reformpedagógia

*„Az épület czélszerű elrendezése, magassága, száraz volta,
szellőztetése, a benne felfalható kényelem,
tisztaság, külső környékének csinosága,
a gyermekeknek nemcsak egészségök épségben való
fenntartására szolgál, hanem rájuk
nevelőleg is nagy befolyást gyakorol.”*

Gönczy Pál

Áttekintve a nevelés történetének főbb korszakait, megállapítható, hogy az egymást követő generációk – az adott társadalom lehetőségeihez mérten – törekedtek a saját koruk igényeinek megfelelő, és az «adott korban korszerű» tanulási tereket biztosítani gyermekeik részére. A XIX. század végi Magyarország sajátos társadalmi, politikai és gazdasági viszonyait vizsgálva jelentős változásokat tapasztalunk az iskolai terek minőségében. A higiéniai diskurzus kibontakozása; a kiegészítést követő gazdasági fellendülés, az építész-tervezők rendelkezésére álló új, egészségesebb építőanyagok, az iskolaorvosok követelése és a neveléstudomány szakembereinek pedagógiai érvei együtt eredményezték az intézményes nevelés-oktatás körülményeinek hazánkban soha eddig nem tapasztalt javulást.

Kutatásomban ezt a folyamatot követem nyomon, és az elsődleges források elemzésével mutatom be a századfordulót megelőző és az azt követő évtizedben Budapesten kibontakozó interdiszciplináris diskurzust, melynek eredményeként megszülettek az első javaslatok és állásfoglalások, majd törvényi előírások. Az oktatáspolitikai az iskola-egészségügyi követelmények szigorítását, illetve betartatását VKM rendelettel írta elő. 1905-ben orvosok és egészségtanárok javaslata jelent meg egy „mintaiskola” építésére, melynek tervezetét – levéltári kutatásaim alapján – részletesen ismertetem.

A pedagógiai terek korszerűsödése, differenciálódása és funkcióváltásai a pedagógiai-pszichológiai elvek és nézőpontok, vagyis a pedagógia szakszerűsödésének következménye. A szakszerűség fokozódása és a pedagógiai munka hatékonysága szimbiózisban segítik egymást, és formálják a pedagógiai teret, tehát egy-egy új – egészségesebb és korszerűbb – térszerkezet megvalósulását mindig megelőzik az új felismerések alapján megfogalmazott elvárások.

Dolgozatomat kétirányú kitekintéssel zárom, mely szerint a fentiek egyenes vonalú következménye egyrészt a századelő falusi iskoláiban, másrészt a Bárczy-féle iskolaépítési akció során 36 fővárosi iskolalapotában megvalósult higiéniai és pedagógiai szempontokból egyaránt példaértékű tanulási környezet.

A TANÁRI TEVÉKENYSÉG ELEMZÉSÉNEK ÚJ DIMENZIÓI

SÁNTHA KÁLMÁN

skalman@uranos.kodolanyi.hu

Kodolányi János Főiskola, Neveléstudományi Tanszék

Témakörök: Pedagógusképzés, pedagógus pálya; Felsőoktatás, felnőttoktatás

A kvalitatív vizsgálatok szisztematizálására irányuló törekvések diverzitás-elméletek (ellenző- és kiegészítő diverzitás), valamint az egységelmélet koncepciójára épülnek. Az egyetlen paradigma Rosengren-féle értelmezését (Jensen, 2003) továbbgondolva, a neveléstudomány világában csupán feltételezhető olyan formális modellek létrehozása, amelyek matematikai apparátussal kísérletet tesznek a humán valóság feltárására, hiszen a pedagógia világában a cselekvések, jelenségek nem egyértelmű szabályok által felépülő kontextusokhoz kötöttek. Ezért a humán valóság értelmezésében napjainkban egyre nagyobb figyelmet kap az abdukció és az elmosódott halmozok (fuzzy) logikája (Gürtler és Huber, 2012; Ragin, 2000). Az előadásban azt vizsgáljuk, hogy a tanári tevékenységre adott reflexiókban kimutatható-e a többértékű logika jelenléte. Célunk annak igazolása, hogy a tevékenység elemzésében a reflektív napló segítségével rendelkezésre álló bonyolult nyelvi szerkezetek indokolják a „közbülső valóságértékek” tárgyalását is.

A vizsgálat módszertani háttere a kötött reflektív napló kvalitatív technikára épül. Egy pedagógus tevékenységét vizsgáltuk a pályán eltöltött idő függvényében. A tanár háromévenként kötött reflektív napló segítségével elemezte saját tevékenységét. Jelenleg a 3. és a 6. év utáni naplók állnak rendelkezésre. A szövegelemzés a MAXQDA szoftver segítségével, a deduktív (a kötött reflektív napló megadott szempontsora) és az induktív (a szempontokra adott válaszok tartalmi egységeinek feltárása) kódolási folyamatok kombinálásával történt. A kódolás megbízhatóságát intrakódolással biztosítottuk.

Az adatfeldolgozás során a naplószövegekben a deduktív kódolási folyamattal összhangban kódlista alapján kerestük azon kifejezéseket, amelyek a „közbülső valóságértékek” (pl. kicsit, nem igazán, kevésbé, nagyon, általában, viszonylag, eléggé) jelenlétére utalnak, majd az induktív kódolási folyamat szerint feltártuk a tevékenység azon tartalmi egységeit, amelyekre a keresett értékek vonatkoztathatók.

Az eredmények szerint a „közbülső valóságértékeket” igénylő kifejezések a pályán eltöltött 3. évi és 6. évi reflektív naplókban egyaránt előfordultak, bár utóbbinál kevesebb tartalmi területen tűntek fel. A tartalmi területek szerinti csoportosításnál a 3. év utáni naplónál a módszertan, az értékelés, a fegyelmezés, valamint a gyerekekkel és a szülőkkel való kapcsolattartás témakörök-nél releváns a megjelenésük, míg a 6. év utáni napló a reflektív gondolkodás fejlődésére, a szaknyelvi terminológia használatára is utal, itt a tanári tevékenységet érintő általános reflexióknál tűntek fel a többértékű logika elemei.

Az előadás a tanári tevékenység elemzésének új megvilágításba helyezésével felveti a kombinált módszertani paradigma (Mixed Methods) alkalmazásának lehetőségét is a pedagóguskutatásban.

A TÉMACENTRIKUS INTERAKCIÓ MÓDSZERE AZ OKTATÁSBAN

SÁPINÉ BÉNYEI RITA

sbrrr@hotmail.com

Debreceni Egyetem, Művelődés- és Neveléstudományi Doktori Program

Témakörök: Oktatási módszerek, szakmódszertan; Motiváció, önszabályozás

Mai tanítványaink felnőve csapatban fognak hatékonyan dolgozni, elengedhetetlenül szükséges tehát a megfelelő kommunikáció és interakció megtanítása. Ez a hagyományos módszerekkel nem fejlődik megfelelően. A megfelelő tanulási motiváció jól szervezett, érdelemgazdag környezetben valósul meg, ahol jelen van a kulturálisan domináns személy. A probléma az, hogy a szülő már nemcsak a tudásátadást várja el az iskolától, hanem nevelést, szocializációt, erkölcsi biztonságot, és olyan érzelmeket is, amihez a gyerek régebben a családban jutott hozzá. Az iskola nincs még felkészülve erre a megváltozott szerepre. Az együttműködésen alapuló tanulásban közvetlen a kapcsolat diákok és a tanár között. A tanár érzékeli a diákjai igényeit, ismeri képességeiket, készségeiket, ezek továbbfejlődése kölcsönös pozitív függésben megy végbe a TCI-ben. A magyar oktatásban még nem ismert a témacentrikus interakció (TCI). Ennek a módszernek, szemléletmódnak a pedagógusok számára való bemutatása előadásom témája. 2010-ben vettem fel a kapcsolatot a Magyarországi Témacentrikus Interakció Egyesület /MTCIE/ szervezőivel. Bekapcsolódtam a TCI alapképzésébe. Célom: átéltem tapasztalataimra és empirikus vizsgálatra, a kutatás jelenlegi fázisában, a kvalitatív terepkutatásra, megfigyelésre és strukturált interjúra, alapozva bemutatni, hogyan illeszthető a magyar körülményekhez igazítva ez az elsősorban német nyelvtérületen elterjedt külföldi program. A mintát egyelőre a magyar TCI módszertani kurzusok résztvevői adják, illetve azok a tapasztalatok, melyeket olasz és osztrák tanár kollégák osztottak meg a TCI felhasználása során: milyen hozadéka van annak, ha a tanárok beillesztik módszereik közé? Hasznosíthatónak tartom Magyarországon a produktív tanulás folyamatában a tanításmódszertan, tanárképzés és tanár-továbbképzés területén.

Kulcsszavak: módszer, együttműködés fejlesztése, témacentrikus interakció

A SZOVJET TÍPUSÚ SZOCIALISTA PEDAGÓGIA A TANULÁSRÓL ÉS A TANULÁS KÖRNYEZETRŐL ALKOTOTT FELFOGÁSÁNAK VÁLTOZÁSAI

SÁSKA GÉZA

saskag@t-online.hu

Eötvös Loránd Tudományegyetem, Oktatás- és Ifjúságkutató Központ

Témakörök: Neveléstörténet, reformpedagógia; Oktatáspolitikai, EU oktatásügy

A téma elméleti és gyakorlati jelentősége

A szovjet típusú szocialista pedagógia apológiát mellőző feldolgozása elmaradt az elmúlt harminc évben, ennek a hiánynak volt gyakorlati haszna, s meglehet, hogy a téma vizsgálatának ma sem lesz gyakorlati jelentősége, pusztán akadémiai haszna.

A kutatási kérdések és a kutatás céljainak megfogalmazása

Úgy tűnik, hogy a szovjet szocialista pedagógia a XX. században ideológiai-politikai és szakmai tekintetben egyre csökkenő drámaiságú fordulatokkal írható le. Részben ismert tény, hogy e fordulatokat nem a pedagógia, hanem az oktatási ágazaton kívüli erők kényszerítették ki, amely alapvetően megváltoztatás a tanulás környezetét és a szülők, diákok életformáját. E fordulatok feltárása és bemutatása a kutatás/ előadás tárgya.

Kutatási módszerek

Alapvetően a nyugat európai elemzőjellegű, és az apologetikus, agitatív hazai és a példaként állított szovjet pedagógiai szakirodalom feldolgozása, és folyamatos konzultáció az oktatási ágazaton kívüli események elemzőivel.

Főbb eredmények rövid bemutatása

A szovjet típusú szocialista pedagógia fejlődésének főbb inflexiós pontjai 1970-ig:

1. Az orosz 1917–1918-as forradalom után a főként nyugati eredetű reformpedagógia különféle eszméje válik meghatározóvá, amelynek közös eleme a porosz eredetű és elitképzésre orientált képzés és képviselőinek az elutasítása. A spontaneitást pártoló eszme iskolája az alulról építkező és egyenlőséget teremtő új társadalom új emberét neveli.

2. Sztálin szocializmusa nemzeti irányú, befelé forduló, oktatáspolitikájában visszahozza a porosz alapú, orosz pedagógiát és igazgatást. A tervgazdálkodáshoz igazítja, technicizálja az oktatási tevékenységet. Mindez az európai és az amerikai baloldali pedagógia számára identitásképző reformpedagógia felszámolásával járt. Ugyanakkor e konzervatív pedagógiai fordulattal intézményesült a Neveléstudományi Akadémia a Pedagógiai Intézetek hálózatával, s új típusú neveléstudomány kialakításával.

3. A II. világháborút követően valamennyi szovjet befolyási övezetbe került országban megismétlődött a harmincas évek forгатókönyve 1948-tól: a nyugat-orientált baloldali pedagógusok és pszichológusok ugyanazon vádak alapján szorultak ki a hatalomból, s helyükre tehetséges, s sztálini nacionalista-kommunista eszmei alapú technicizált pedagógiát sikeresen adaptáló, többnyire tanítóképzős hététerű személyek kerültek.

4. A lassan kialakuló hrucsovi szocializmus pedagógiai arculatát a valamennyi kelet európai államban végigsöprő reformhullám mutatja. Az expanzív és gazdaság orientált politika kudarca a főtítkáruk bukása és a reform visszavétele jelzi.

5. Az Új Gazdasági Mechanizmus légkörében konzervatív fordulat következett be, amely kivívta az 1948 után kialakult pedagógiai elit és az őszocializmus talaján állók ellenállását, akik az egy párt baloldalának és a szakszervezetek támogatásával elérték az oktatási rendszer 1972-es általános felülvizsgálatát.

A GYÓGYTESTNEVELŐ NEVELŐI SZEREPÉNEK VÁLTOZÁSA AZ ÚJ FELSŐOKTATÁSI KÉPZÉSI STRUKTÚRA HATÁSÁRA

SIMON ISTVÁN ÁGOSTON* – KAJTÁR GABRIELLA**

simon.istvan@bpk.nyme.hu

*Nyugat-magyarországi Egyetem, Benedek Elek Pedagógiai Kar

aquarazs@aquarazs.hu

**Gyógyuljunk a Sporttal Alapítvány

Témakörök: Egészségnevelés, sportpedagógia; Pedagógusképzés, pedagógus pálya

Napjainkban a fiatal korosztály egészségi állapota romló tendenciát mutat. Az okok közt megtalálhatjuk a felfokozott életritmust, a növekvő iskolai elvárásokat, a fizikailag inaktív életmódot, amelyet a TV, Video, számítógép rablánc okoz. Ebben a helyzetben felerősödik olyan személyek iránti szükséglet, akik tevékenységük által segítséget nyújtanak a fiatalok egészségi állapotváltásának pozitív irányú megváltoztatására.

E személyek közé tartozik a gyógytestnevelő is, aki az iskolai prevenció, rehabilitáció szervezője, irányítója, lebonyolítója. A gyógytestnevelés órán résztvevő belgyógyászati-illetve mozgásszervi beteg tanulók lelkiileg sérülékenyebbek. A gyógytestnevelő rehabilitációs tevékenysége ezért csak akkor eredményes, ha egy komplex folyamatot tervez, amelyben a mozgásterápiát kiegészíti a személyiség fejlesztésével, amely kiterjed a betegségtudat kialakulásának megakadályozásától az egészséges életvitel kialakításáig. Ebben a munkában segítségül kell hívnia az iskolaorvost, védőnőt és amennyire lehet a szülőket is. A fent említett komplex tevékenység kibővítésének igényét fejezi ki az oktatásirányítás avval, hogy a gyógytestnevelő tanárképzéssel szakpárként összevonta az egészségfejlesztés tanár szakot.

Előadásunk egyik célja, segítséget nyújtani a gyógytestnevelői szakma számára új pedagógiai szerepének megtalálásához, amelyben a mozgásterápia mellett meghatározó szerepet kap a tanulók egészségtudatos életvitelének kialakítása. Második célként szeretnénk bizonyítani, hogy az iskolai egészségfejlesztés hatékony végrehajtására a legalkalmasabb személy a gyógytestnevelő – egészségfejlesztő tanár.

A célok megvalósítását a dokumentumelemzés módszerével végezzük el, amely során a felsőoktatási törvényt, a gyógytestnevelő–egészségfejlesztő tanárszak kkk illetve a gyógytestnevelés szakirodalom témához kapcsolódó részét elemezzük.

Eredményként elmondhatjuk, hogy a gyógytestnevelő tanárok tevékenységének eddigi célja, amely az egészségi állapot és a teljesítő képesség minél nagyobb százalékban történő helyreállítása, a rendszeres mozgás beépítése az életmódba, kiegészül a tanulók egészségtudatos magatartásának kialakításával. A feladatuk az iskolai egészségfejlesztés szervezésével, irányításával, lebonyolításával bővül. Mindezen célok és feladatok megvalósítására alkalmasak a fent említett pedagógusok, hiszen a testnevelői énjükből fakadóan jó szervező készséggel rendelkeznek, ugyanakkor a gyógytestnevelő képzettségük alapos, széleskörű szakmai tudást feltételez a testnevelés és az egészségügy területén.

A gyógytestnevelő tanár új nevelői szerepe lehetőséget biztosít az iskolai egészségfejlesztés hatékonyabbá tételéhez, hiszen az egészség iránt teljesen elhivatott személy válhat e terület irányítójává. Ugyanakkor ez az új szerep bizonyítja, hogy a gyógytestnevelő eredményesebben tudja kifejteni tevékenységét az iskolai tantestület tagjaként, mint a pedagógiai szakszolgálat alkalmazásában.

Kulcsszavak: gyógytestnevelő, egészségfejlesztés, nevelés

VIZUÁLIS KOMMUNIKÁCIÓ: KÉPESSÉGEK, FEJLŐDÉS, MÉRÉSI LEHETŐSÉGEK

SIMON TÜNDE* – KÁRPÁTI ANDREA**

silaloba@gmail.com

*Szegedi Tudományegyetem, Neveléstudományi Doktori Iskola

andreakarpati.elte@gmail.com

**Eötvös Loránd Tudományegyetem, Természettudományi Kar

Témakörök: Művészeti nevelés, vizuális kultúra; Pedagógiai értékelés, minőségfejlesztés; Vizuális képességrendszer, vizuális kommunikáció, diagnosztikus mérés,

A 20. század hetvenes éveiben bekövetkezett „képi fordulat” (iconic turn, Moxey, 2008) a verbalitással szemben előtérbe helyezte a vizuális befogadás, megismerés és kommunikáció műveleteit. A vizuális nevelésben az esztétikai értékek közvetítése és a kreativitás-fejlesztés hagyományos feladatai mellett egyre nagyobb hangsúlyt kap a képi gondolkodás (vizualizáció) és a jelek, ábrák, köznapi és tudományos képi megjelenítések elemzése, értelmezése (Horányi, 2003; Bodóczy 2009). A vizuális képességrendszer kompetencia alapú vizsgálatok a kommunikáció befogadói és alkotói formája központi szerephez jut, hiszen széles körben használt, transferálható alapképesség. Mérhető összetevői: Vizuális jelek, ábrák és ábrázolások felismerése, értelmezése és elemzése; leképezés; komponálás (képelemek, ábrák összerendezése); vizuális dinamika (mozgás, ritmus, idő megjelenítése); modalitás-váltás; manipuláció; szimbolizáció; absztrakció (Kárpáti és Gaul 2011).

A vizuális kommunikáció képességelemei a digitális kultúra napi használata révén váltak az élő köznyelv részévé, a képekben gazdag kifejezési módok, megjelenési formák és műfajok pl. emotikon-nyelv, betűkép, profilkép, avatar, video blog (Peternák, 1998, Mitra S. 2013). A digitális kifejező eszközök természetessé válása lehetőséget adott a képi kommunikáció kompetencia alapú, online tesztkörnyezetben megvalósított mérésére. (Waters és Pommerich 2007) Előadásunkban egy új, 4–6. osztályosoknak készült tesztrendszerrel mutatunk be, amely fenti képességstruktúrára épül, rejtvénytartó, játékos feladatokkal.

A tesztek országos terjesztésre szánt, online tesztkörnyezetre készülnek. A jelenleg zajló pilot vizsgálat (4–6. évfolyamban, 2-2 tanulócsoporthoz, kb. 180 fővel, kétféle online és ezzel azonos feladattípusokat tartalmazó papíralapú teszt) eredményeit ugyanazon tanulók hasonló képi kommunikációs problémákat felvető kreatív feladatmegoldásaival hasonlítjuk össze (portfolióértékelés). A vizsgálat első eredményei: a számítógépes tesztelés mint technika sem a pedagógusoknak (a mérések felügyelőinek) sem a diákoknak nem okoz gondot. Az alkotói, illetve befogadói feladatok teljesítési színvonala különböző, minden médiumban a befogadói feladatok könnyebbek. Az online médium jó lehetőség a gazdag mentális kép-repertoárral rendelkező, ötletes, originális, de gyenge pszichomotoros képességű tanulók vizuális kommunikációjának pontosabb értékelésére.

Előadásunkban elemezzük, miért és mennyire autentikus, motiváló és megbízható a 21. században a multimédiális képességmérés a „Rajz és vizuális kultúra” tantárgy által (is) fejlesztett vizuális kommunikáció kompetencia vizsgálatok.

MUNKÁRA NEVELÉS A KÉPEKEN – ANTROPOLÓGIAI TEREK VIZSGÁLATA AZ 1960-AS ÉVEK MAGYAR PEDAGÓGIAI SZAKSAJTÓJÁBAN

SOMOGYVÁRI LAJOS

tabilajos@gmail.com

Pécsi Tudományegyetem, Bölcsészettudományi Kar, Oktatás és Társadalom Doktori Iskola,
Rudnay Gyula Középiskola

Témakörök: Neveléstörténet, reformpedagógia; Szakképzés

Doktori disszertációm vizsgálatai az 1960-as évek magyar pedagógiai szaksajtójának fotóanyagára irányulnak – hat periodika (Család és Iskola, Gyermekünk, Köznevelés, Óvodai Nevelés, A Tanító, A Tanító munkája) alkotja az elemzés tárgyát. Ezek az újságok országos terjesztésűek, minisztériumi fenntartásúak voltak, rendszeresen közöltek az adott időszakban fényképeket. Az 5371 képből álló korpusz interdiszciplináris megközelítést kíván. A konkrét fényképek ikonográfiai elemzését a kor (oktatás) történeti-társadalmi kontextusában végzem el, s így különböző világ-, ember-, pedagógus- és gyermekképek, képzetek feltárása történik meg (antropológia). Az így létrejött speciális pedagógiai tudást különböző narratívák közvetítik – a vizsgálat fókuszja nem kép és valóság viszonyára irányul, hanem a fotók használati módjaira, az általuk megteremtett hétköznapi kulturális gyakorlatokra.

Hipotézisem szerint a szocialista emberkép meghatározó elemét képezi a közösségi lét és kooperáció, az oktatás-nevelés világainak közelebb hozása az élethez, a munka és termelés világához. Mindezt verbálisan alátámasztják az 1961-es oktatási törvény célkitűzései, a politechnikai és 5+1-es képzés elterjedése, vizuálisan pedig a teljes képanyag mintegy 10 százalékát kitevő korpusz (kb. 500 fénykép) a munkára nevelésről. A pedagógiai terek kitágításával jár ez a szemléletmód: a formális és nem-formális tanulási környezetek változatos megjelenési formáit figyelhetjük meg (termelő gyárak, földek, tanműhelyek, építőtáborok stb.). Az oktatás-nevelés abszolutizáló tendenciájával is összefügg a fentebbi, pedagógust, gyermeket és szülőt egyaránt érintő szerepbővülés: az egész társadalom ügyeként határozzák meg a tanítást, melyben kiemelt szerepet kap a minden életszakaszra kiterjedő, tudatos és irányított munkára nevelés. A pedagógiai szakirodalomban, az újságok rovataiban, a törvénykezésben és a képszerkesztési gyakorlatban is látványosan tematizálódik a manapság pályaorientációként, közösségi mozgalomként, nevelési filozófiaként vagy szakmódszertanként is definiálható irányultság.

A globalizációnak és az infokommunikációs technológiák terjedésének köszönhetően a képek és képi történetek egyre nagyobb szerepet kapnak az ismeretközvetítésben, az ön- és csoportidentitás kialakításában, illetve különböző világképek alakító elemeiként. Mindezek ellenére kevésbé kutatott területnek számít az oktatás-nevelés vizuális jellege, az a folyamat, mely átalakította és megőrizte a pedagógus, gyermek, szülő és közösség képét, egyedi és univerzális jellegét. Az 1960-as évektől vált tömegessé a képes pedagógiai szaksajtó kiadása és kezdett elterjedni a TV – ez az a pont, amikor egyre fontosabbá vált kép és történet az emberek gondolkodásában.

HÍD A SZÓBELISÉG ÉS AZ ÍRÁSBELISÉG KÖZÖTT. ÓVODÁSKORI OLVASÁSKÉSZÜLTÉG SZŰRÉS EREDMÉNYEINEK NYOMON KÖVETŐ VIZSGÁLATA ELSŐ OSZTÁLYBAN

SÓSNÉ PINTYE MÁRIA

pintye.maria@gmail.com

Eötvös Loránd Tudományegyetem, Bárczi Gusztáv Gyógypedagógiai Kar, Eötvös Loránd Tudományegyetem, Neveléstudományi Doktori Iskola

Témakörök: Gyógypedagógia, sajátos nevelési igények; Kognitív fejlődés és fejlesztés

A neurokognitív elméletek szerint az emberi agynak nem volt lehetősége evolúciósan alkalmazkodni az olvasáshoz, annak tanulása kezdetben az agy beszélt nyelvhez alkalmazkodott területeit „szállja meg” és módosítja azok működését. Az óvoda-iskola átmenet során érdemes nyomon követni olyan részképességek fejlődését, melyek hidat teremtenek a szóbeliség és az írásbeliség között. A fonológiai deficit és a kettős deficit elmélet három ilyen magfunkciót nevez meg: a fonológiai tudatosságot (FT), a vizuális ingerekre bekövetkező gyors automatikus megnevezést (GYAM), valamint a dekódolás során ezeket összekapcsoló fonéma-graféma megfeleltetést (FGM). Fenti részképességek a nyelvi és a kognitív funkciók gördülékeny együttműködését kívánják meg. Kiemelkedően a munkamemória fonológiai hurok ágának (MMFH), és az artikulációs ismételtetésnek (MMAI), valamint a hosszú távú memóriából való előhívásnak (GYAM, fluencia) tulajdonítanak lényeges szerepet. Az olvasottak megértéséhez, a jelentés újra konstruálásához, szükséges még a lexikai, morfológiai és szintaktikai feldolgozás kielégítő működése is.

Kutatásunkban 180 véletlenszerűen kiválasztott budapesti és vidéki, nagyóvoda, SZÓL-E? (logopédiai szűrés a beszéd-, nyelvi-, valamint az írott nyelvi zavar kockázatának kimutatására) felmérésben részt vett gyermek nyelvi és olvasásteljesítményét szűrtük és vizsgáltuk újra az első osztály második félévében. A fenti paradigmához jól illeszkedő, nagy mintán bevizsgált, több nyelvi szintet feltérképező SZÓL-E? eljárást az elsős mérés során kiegészítettük az FT három szintjét (szótag-, rím-, és fonéma) mérő és a MAMUT-R teszttel, a MMFH és MMAI terjedelmét valamint a kategória- és fonémafluenciát mérő próbákkal. Az olvasási teljesítményt betű-, szótag-, álszó- és szóolvasás hiba- és időjellemzőivel mértük, valamint rajzos mondatértési és a fluenciát mérő egy perces olvasásfeladatot is kaptak a gyermekek.

Elemzéseink szerint az óvodai szűrés eredményei tendenciaszerű együtt járást mutatnak az iskolai olvasásteljesítménnyel. A szűrésben leggyengébben teljesítő óvodások az összesített olvasásteljesítményben is a gyengébbek között lesznek, de hogy az olvasási képesség mely területén jelentkezik ez leginkább, azt nem tudjuk az óvodai szűrés alapján bejósolni. Az első osztályban felvett SZÓL-E? eredményei már sokkal differenciáltabb képet, szorosabb együtt járást mutatnak az olvasási hibaszámmal, idővel és a szövegértés teljesítménnyel egyaránt. Az adatok jelzik a morfológiai és szintaktikai feldolgozás és az olvasásteljesítmények összefüggését is.

A kutatás gyakorlati haszna, hogy a ma általában csak a 2. vagy 3. osztályban feltérképezésre kerülő írott nyelvi zavarok logopédiai szűrését, korai felismerését elősegíti. Így a megfelelő nyelvi-kognitív tréningek kidolgozásával preventíven, rögtön az olvasástanulás kezdetétől csökkenthető a kockázati csoportba tartozó gyermekek hátránya az olvasás mint eszköztudás megszerzésének folyamatában.

A FRANCIA NYELVI BESZÉDÉRTÉS FEJLESZTÉSE A FRANCE-EURO-EXPRESS 1 TANKÖNYV ALAPJÁN, KEZDŐ NYELVTANULÓK SZÁMÁRA

SPÉDERNÉ NÉGYESI ZSUZSANNA

zsuzsa_speder@yahoo.com

Eszterházy Károly Főiskola, Neveléstudományi Doktori Iskola

Témakörök: Idegen nyelvi oktatás; Oktatási módszerek, szakmódszertan

A beszédértési készség fejlesztése az anyanyelvi órákon gyakran elsikkad (Raátz, 2006), így a (középiskolai) idegennyelv-oktatásra hárul az a feladat, hogy a tanulóknak tudatosítsa a beszédértés fontosságát a kommunikáció folyamatában, fejlessze az ehhez nélkülözhetetlenül fontos mikrokészségeket (Richards, 1983 in Bárdos, 2000), segítsen kidolgozni a tanulóknak különböző stratégiákat (Gremmo-Holec, 1990), valamint megismertesse a nyelvtanulókat a mérés-értékelés módjával, azaz a feladatmegoldással.

A beszédértés a négy fő nyelvi készség közül tanórai környezetben a legnehezebben fejleszthető és mérhető, ugyanakkor a valós nyelvhasználati helyzetben az első „mérőeszköz”. A fejlesztés során már kezdő szinten is olyan konstruktív mentális folyamatot kell a nyelvtanulóknak elsajátítaniuk, mely lehetővé teszi számukra, hogy váratlan helyzetben, ismeretlen hallott szövegből is tudjanak következtetni kulcsinformációkra.

Két szélsőséges megközelítési módja az idegen nyelvi beszédértés tanításának a lépésről-lépésre felépített, formaközpontú progresszió és a tartalomközpontú integrációs modell (Bausch-Christ-Krumm, 2003). Az iskolai nyelvtanításra szánt tananyagok az első módszertani megközelítést alkalmazzák, mely természetesen nem zárja ki a sikeres fejlesztést.

Előadásomban azt vizsgálom meg, hogy a France-Euro-Express 1 (Nemzeti Tankönyvkiadó) nyelvkönyv kezdőknek szóló, beszédértést fejlesztő szövegei milyen mértékben alkalmazzák a szöveg kiválasztásában a következő szempontokat: a) hitelesség (a beszédhelyzet autentikussága), b) szövegtípusok változatossága (monológ, párbeszéd, interjú, riportrészlet stb.), c) tartalom és téma életkori relevanciája, d) szövegek nehézségi fokának progressziója (szöveghossz, beszédtempó, nyelvi és fonetikai-prozódiai elemek nehézsége). A fenti szempontok elengedhetetlenek ahhoz, hogy a kezdő középiskolás nyelvtanuló a hangzó anyagok meghallgatásakor ne csak kiejtési, nyelvtani vagy lexikai elemek begyakorlására koncentráljon, hanem kialakítsa saját beszédértési stratégiáit. A nyelvkönyv beszédértési szövegeinek és a kapcsolódó feladatoknak az elemzésével arra szeretnék választ kapni, hogy a mai magyar középiskolában leggyakrabban használt francia nyelvi tankönyv mennyire segíti elő ennek a képességnek a kialakulását.

AUTONÓM TANULÁS A FELSŐOKTATÁSI NYELVKÖNYVHASZNÁLAT TÜKRÉBEN

SPICZÉNÉ BUKOVSKI EDIT

spicze.edit@gmail.com

Miskolci Egyetem, Idegennyelvi Oktatási Központ
Eszterházy Károly Főiskola, Neveléstudományi Doktori Iskola

Témakörök: Idegen nyelvi oktatás; Felsőoktatás, felnőttoktatás

Az autonóm tanulás különböző szempontú vizsgálatai szerves részét képezik a neveléstudomány kutatási paradigmáinak. A korábbi, tanulásszervezés-központú megközelítések elsősorban azt a kérdést vizsgálták, hogy milyen körülmények között valósul meg az önálló tanulás, hogyan zajlik a tanulási célok kitűzése, a tartalom kiválasztása, milyen módszerek, stratégiák alkalmazásával valósul meg az elsajátítás és történik az eredményesség értékelése (Holec: 1981). A későbbiekben új szempontok merültek fel, amelyek ráirányították a kutatók figyelmét olyan – az önálló tanulás részeként értelmezett – tényezőkre mint a kritikus gondolkodás, döntéshozatali mechanizmusok, motiváció, önálló cselekvésre való képesség (Little: 1991, Cszér-Kormos: 2009, Dörnyei-Schmitt: 2006). Az önálló tanulás kutatásának kiemelt fontosságú gyakorlati terepe a nyelvtanulás, amelynek területéről származik az egyik legátfogóbb definíció. Ezen meghatározás szerint az önálló tanulás a tanulási folyamat szisztematikus irányítására való képesség (Benson, 2001). Ennek a definíciónak az alapján érthető, hogy (főként az angolszász) szakirodalomban sokszor találkozhatunk az önszabályozó tanulás fogalmával az önálló tanulás szinonimájaként (Zimmermann:1995, Boekaerts:1997, Pintrich:1999, Molnár:2002, Cassidy :2012). A pszichológia és a kognitív tudományok eredményei is megjelennek a kutatásokban. Horváth (2004) a felsőoktatási nyelvtanulásban végzett kutatásairól számol be, amelyek során az önálló tanulás kognitív elemeit vizsgálta, Forrai és Juhász (2008, 2009) pedig több tanulmányban ismerteti az oktatási rendszer különböző szintjein megvalósuló önálló tanulási formákat.

A jelen dolgozat ismerteti a szakirodalom legfontosabb és legújabb kutatási eredményeit a felsőoktatás – nyelvtanulás – önálló tanulás kontextusban. A következőkben az önálló tanulás témakörének egy szűkebb szegmense kerül a kutatás középpontjába: a (szak)nyelvkönyvek önálló tanulásban betöltött szerepének átfogó vizsgálata és értékelése. A kutatás célja tankönyvelemzés módszerével bemutatni, hogy mennyiben járulhatnak hozzá a felsőoktatás bizonyos területein használt nyelvkönyvek az önálló nyelvtanulási folyamat eredményességéhez és az önálló tanulóvá váláshoz. A kutatás egy átfogó és részletes szempontrendszer szerint elemzi a kiválasztott tankönyvi korpuszt, és megállapításokat tesz az önálló tanulás sikeréhez való hozzájárulásukról, felhasználva a szakirodalomban fellelhető kritériumokat is. A kutatás eredménye hozzájárul a megváltozott tanulási körülmények (IKT eszközök használata, e-learning, blended learning terjedése) és a tankönyvhasználat közötti összefüggések feltárásához és az adekvát megoldások kidolgozásához. A kutatás gyakorlatban felhasználható eredménye várhatóan ösztönzi majd a pedagógiai innovációkat a nyelvkönyvek saját tananyaggal való helyettesítése, kiegészítése területén, illetve szempontokat adhat a megfelelő tananyag és tankönyv kiválasztásához is.

A DÉL-DUNÁNTÚLI TÉRSÉGBEN ÉLŐ SAJÁTOS NEVELÉSI IGÉNYŰ GYERMEKEK, TANULÓK LONGITUDINÁLIS ÉLETÚT-ELEMZÉSE – (DD-SNI)

SZALAI KATALIN – TAKÁCS ISTVÁN

szalai.katalin@ke.hu

istvan.takacs.dr@gmail.com

Kaposvári Egyetem, Pedagógiai Kar

Témakörök: Gyógypedagógia, sajátos nevelési igények; Gyógypedagógia, sajátos nevelési igények

A Kaposvári Egyetem Pedagógiai Karának Gyógypedagógia Tanszéke regionális, longitudinális kutatása a Dél-Dunántúli térségben élő fogyatékos gyermekek, tanulók életútja, s intézményes ellátása tárgyában a 2013-2022 közötti időszakra szerveződött.

Egy-egy sajátos nevelési igényű gyermeket, tanulót több éven át tervezünk nyomon követni életkori sajátosságainak és intézményi ellátásban való részvételének megfelelően. Elemezzük a gyermekek, tanulók (1.) intézményes ellátásának jellemzőit, (2.) az integráció, inklúzió megvalósulását; (3.) gyermekjogi aspektusokat; (4.) a gyermek családi körülményeit (5.) a szociális helyzetét; (6.) személyiségének alakulását, (7.) az intellektuális, nyelvi fejlődését, (8.) egészségi állapotának alakulását, (9.) valamint pszichés jóllétét.

A vizsgálati módszereket egyes életkorokhoz alkalmazkodva szigorú protokoll szerint állítottuk össze, elemei a következők: szülői interjú (kötelezően minden vizsgálatba bevont gyermeknél); családrajz, szociometria, élettörténeti narratívumok, kérdőívek /Spielberger-féle Állapot- és Vonásszorongás Kérdőív, Gyermekviselkedési Kérdőív (CBCL – önjellemző, illetve szülői és tanári változat), Gyermekdepresszió Kérdőív illetve Beck-féle Depresszió Skála, Schwarzer – Jerusalem - féle Személyes Hatékonyság Skála/, Csányi Yvonne – Kovácsné Nagy Ibolya szókincsvizsgálata stb.

A kutatásba bevontuk a Kaposvári Egyetem 50 gyógypedagógus hallgatóját, akik a 2012/13-as tanév második félévében módszertani felkészítést kaptak. A kutatás első felvételei jelenleg zajlanak a Dél-Dunántúli térségben: a hallgatók felvették a kapcsolatot a bevonni kívánt mintegy 75 gyermek, tanuló intézményeivel és szüleivel, begyűjtötték az ellátó intézmények alapító okiratait, pedagógiai vagy nevelési programjait, személyi feltételeiről szóló adatait, valamint elkezdték felvenni az adott életkorra releváns vizsgálatokat. Az adatokat anonim módon (kódokkal) rögzítjük egy központi adatbázisba, a személyi adatok védelmének tiszteletben tartásával.

Hosszútávú célunk reprezentatív minta vizsgálata a Dél-Dunántúli térségben, az eredmények évenkénti riportjával. Jelenleg az első részeredmények közzétételére vállalkozunk

BLOGGAL SEGÍTETT ANGOL NYELVOKTATÁS A KÖZÉPISKOLÁBAN

SZÁLÁS TÍMEA

tszalas@yahoo.com

Szegedi Tudományegyetem, Bölcsészettudományi Kar, Neveléstudományi Doktori Iskola

Témakörök: Idegen nyelvi oktatás; Elektronikus tanulási környezetek. IKT, e-learning, távoktatás

A Web 2.0-ás alkalmazások, közösségi médiák mint pl. a közösségi oldalak, a blogok, a különböző tartalommegosztó oldalak stb., tömeges elterjedésével a szocializáció és a tanulás új formái alakulnak ki. Éppen ezért ezen eszközök tanulási célú alkalmazásának tudományos vizsgálata kihívás a mai pedagógiai kutatók számára. Kutatásunkban középiskolai osztályok bloggal támogatott angol nyelvtanulását vizsgáljuk. E kutatás része az előadásban bemutatott pilotkísérlet, amely során megfigyeljük a diákok írás képességének és idegennyelv elsajátítási motivációjának változását a blogtevékenység hatására.

A blogok oktatási alkalmazását különböző tanulási területekre, tantárgyakra vonatkozóan, eltérő szempontokból vizsgálják, pl. tanulási modellek (aktív, kollaboratív, tevékenység alapú, társas tanulás) (Du és Wagner, 2005; Kang és mtsai., 2011; Oravec, 2003), képességek és készségek fejlesztése (írás-készség, interakció, magasabb rendű gondolkodási képességek mint pl. reflektív, kritikai és kreatív gondolkodás, metakogníció) (Hall és Davison, 2007; Mansor, 2011), a blog mint tanulási napló (Hall és Davison, 2007; Hourigan és Murray, 2010; Mansor, 2011) állnak a kutatások fókuszában.

A 2012 decemberében kezdődő és 2013 júniusáig tartó pilotkísérletben 20 fő 3. évfolyamos, nyelvszakos gimnáziumi tanuló vesz részt. A tanulók heti 5 iskolai órában tanulják az angol nyelvet, a személyes tanulói blogon pedig tanórai és tanórán kívüli tevékenységeket, feladatokat végeznek el. E feladatok lehetnek pl. Internetes források keresése, megismerése, ajánlása, megvitatása, a tanóra témájához kapcsolódó feladatok elvégzése, bejegyzések írása megadott és szabadon választott témákban és szöveg műfajokban.

A kvantitatív mérési módszerek tekintetében a projekt indításakor sor került a tanulók IKT és bloghasználatának, ill. az idegennyelv elsajátítási motiváció kérdőíves felmérésére. A projekt befejezése után pedig a tanulási motiváció, ill. az írás képesség fejlődésének mérését tervezzük. Kvalitatív eszközökkel (fókuszcsoport) vizsgáltuk a blogok tanulási célú alkalmazásának tanulói megítélését. A fókuszcsoportos interjú tartalomelemzése alapján meg tudtuk határozni azokat az előnyös és kihívást jelentő szempontokat, amelyeket a kísérletben résztvevő tanulók kiemeltek: identitás megélése, önkifejezés, élményszerűség, ismeretek bővülése, nyelvi és gondolkodási képességek fejlődése, társaktól való tanulás, időigényesség, technikai problémák, visszajelzések hiánya. A kvalitatív adatokat a kvantitatív eredmények értelmezéséhez kívánjuk használni.

A pilotkísérlet hozzájárul a nyelvtanítás módszertani eszköztárának bővítéséhez, irányokat ad a blogok tanulási célú alkalmazásához, új lehetőségekre hívja fel a figyelmet a nyelvi képességek fejlesztése terén.

AUTISTA GYERMEK TÁRGYHASZNÁLATA ÉS JÁTÉKTEVÉKENYSÉGE – EGY KVALITATÍV MEGFIGYELÉS RÉSZLETEI

SZALKAI ANNA

anna.szalkai@gmail.com

Szegedi Tudományegyetem, Bölcsészettudományi Kar

Témakörök: Kognitív fejlődés és fejlesztés; Gyógypedagógia, sajátos nevelési igények

A kutatás célja az, hogy a tárgyhasználat és a játéktevékenység vizsgálatán keresztül jobban megérthessük az autizmus spektrum zavarral élő gyermekek őket körülvevő tárgyi világról alkotott reprezentációjukat. A Wing-féle triász szerint az autizmus spektrum zavarra jellemző jegyek a szociális készségek és a kommunikáció zavarában, és a korlátozott, repetitív és sztereotip viselkedésmintázatokban nyilvánulnak meg. Emellett azonban a tárgyhasználat zavara is megjelenik. A tárgyi világ fontos mediátor szerepet tölt be az egyén életében saját szocializációját és a kultúra leképezését tekintve Williams és Costall szerint. Ezért a tárgyhasználat vizsgálata releváns kérdés autizmussal élők körében, ugyanakkor viszonylag kevésbé kutatott az autizmusnak ez az aspektusa.

Kvalitatív módszertanon alapuló kutatásunk során azt vizsgáltuk, hogy milyen eltérések és hasonlóságok jelennek meg az autizmus spektrum zavarral élő és a tipikus fejlődésű gyermekek esetében a játéktevékenység és a tárgyhasználat során. A vizsgálatban 6 tipikus fejlődésű és 6 autizmus spektrum zavarral élő, 2–7 éves gyermek vett részt szülőjével. A megfigyeléseket otthoni környezetben, félig strukturált helyzetben végeztük. A diádikus játékhelyzetekben 3 eltérő szettel játszottak a vizsgálatban résztvevő személyek. Az első szett ismeretlen, fura tárgyakat tartalmazott, a második szett egy „mintha játék” tárgykészlet volt, a harmadik szett ismert tárgyak új módon történő használatát kínálta a kutatásban résztvevőknek. A videofelvételek elemzése a Noldus Observer XT 8.0 viselkedésemelőző programmal történt az előzetesen kialakított kategóriarendszerünk alapján.

Eredményeink szerint az autista gyermekek inkább leragadtak a tárgy egy-egy preferált affordanciájánál, gyakoribb volt a repetitív cselekvés, illetve az utánzás gyakran csak a cselekvés tartalom nélküli leképezéseként jelent meg. Előadásomban a kvalitatív megfigyelésből kiemelt példákkal kívánom illusztrálni a kutatás explorációra, megfelelő tárgyhasználatra, kreatív játékra, és utánzásra vonatkozó eredményeit.

A vizsgálat hosszú távú célja, hogy az autizmus spektrum zavarra irányuló viselkedéses terápiákat a tárgyhasználat oldaláról tegyük megalapozottabbá. Tehát a gyakorlatban is alkalmazható terápiás lehetőségeket tárjuk fel a hétköznapi eszköz- és tárgyhasználat fejlesztése érdekében, ezáltal elősegítve az autizmussal élő gyermekek sikeres szocializációját.

A JÁTÉK SZEREPE A NYELVOKTATÁSBAN

SZALÓ RÉKA

reka_szalo@yahoo.co.uk

Sapientia Erdélyi Magyar Tudományegyetem, Műszaki és Humántudományok Kar

Témakörök: Idegen nyelvi oktatás; Alternatív pedagógiák, egyházi nevelés

Jelen tanulmány egy átfogó kutatás része kíván lenni, melynek témája a drámapedagógiában használatos drámatechnikák alkalmazása a nyelvoktatásban.

A dramatikus munkaformák nyelvtanításban betöltött szerepét vizsgáló kérdőíves kutatásomat szeretném bemutatni. A kutatás módszere egyéni írásbeli kikérdezés volt kérdőív segítségével. A kérdőív zárt és nyílt kérdéseket egyaránt tartalmaz. A zárt kérdéseket leíró statisztikai módszerrel értékeltem, a nyílt kérdések a többlet információszerezést szolgálják. A kérdőívet a kutatásban részt vevő diákok töltötték ki. Ők mindannyian két éven át, hetente egyszer az egyetemi program szerint angol nyelvet tanultak drámás technikákkal illetve hagyományos módszerekkel. A méréseket szociometriai illetve a nyelvoktatásban használatos szintfelmérő teszttel végeztem. A beavatkozás mindkét csoport esetében hetente egyszer történt. A kontrollcsoport életkora, etnikai hovatartozása és nembeli eloszlása hasonló a kísérleti csoportéhoz.

A kérdőív segítségével több kérdésre kerestem a választ. Mivel a diákok a középiskolai tanórákon a hagyományos tanítási stílushoz szoktak, kíváncsi voltam a saját tanulási szokásaikra, illetve a közös tanulás során az általuk leghatékonyabbnak és leginkább motiválónak vélt módszerre. Ugyanakkor, arra is kerestem a választ, hogy a drámás munkamódszer megtapasztalása előtt és után milyen élmények, érzések kötődnek az angol órához, illetve, hogy oldódik-e az a fajta szorongás és gátlás, amely a beszéd, az idegen nyelven való kommunikáció sikertelensége miatt alakul ki a diákokban. A mások előtti szerepléstől sokan félnek. Kíváncsi voltam, hogy milyen arányban és erősséggel jelenik meg a félelem a technikák megismerése előtt, és hogy ez mennyire alakul át bizalommmá a drámapedagógia hatására.

A kutatás eredményeként egyértelművé vált számomra, hogy a drámapedagógiának azon túl, hogy motiváló és izgalmas idegen nyelven zajló 'kaland', erős személyiségfejlesztő hatása is van.

A SZÖVEGBŐL VALÓ TANULÁS KÉPESSÉGÉNEK ALAPOZÁSA A ROMÁNIAI MAGYAR ELEMISZINTŰS ANYANYELVI, KÖRNYEZETISMERET, VALAMINT TÖRTÉNELEM TANKÖNYVEKBEN

SZÁNTÓ BÍBORKA

biborkasalamon@yahoo.com

Babes-Bolyai Tudományegyetem, Pedagógia és Alkalmazott Didaktika Intézet

Témakörök: Tanulás, tudás; Hátrányos helyzet, kisebbségi oktatás

Az (elemi szintű) tankönyvek minősége érzékeny pontja a kisebbségi – magyar nyelvű – oktatásnak Romániában. Ennek ellenére a rendszerváltás után sem került sor a magyar nyelvű elemi szintű tankönyvek nyelvi, tartalmi, pedagógiai szempontú vizsgálatára.

Kutatásom célja a romániai magyar elemi szintű tankönyvek tartalmi, nyelvi, illetve pedagógiai dimenziójának a vizsgálata, mert ezekből olvasva, tanulva alapozódik és fejlődik a tanulók olvasási, szövegértési, ezen kívül a tanulási (metakognitív) képessége. Fontosnak tartom megvizsgálni, hogy ezeknek a képességeknek az alapozása hogyan valósul meg a jelenlegi II-IV. szintűs anyanyelvi, környezetismeret, valamint történelem alternatív tankönyvekben: milyen a tankönyvekbeli ismerettartalmú szövegek minősége, a szövegek igazodnak-e az életkori sajátosságokhoz (mondatok bonyolultsága, valamint hosszúsága, idegen szavak előfordulása, a megértést segítő ábrák, képek, rajzok megléte vagy hiánya stb.), ugyanakkor a szövegekhez kapcsolódó feladatok mennyire segítik a szövegértés fejlődését, valamint a szöveg információinak a feldolgozását (fogalommagyarázat, idegen szavak magyarázata, változatos és korszerű /pl. kooperatív stb./ technikák alkalmazása stb.).

A kutatás alap módszere a dokumentumelemzés (tankönyvekről megjelent kritikák, elemzések vizsgálata) és a tartalomelemzés: a romániai magyar elemi szintűs anyanyelvi, környezetismeret, valamint történelem tankönyvek ismeretszerző szövegeinek kvalitatív vizsgálata, a szövegek, illetve az ezekhez kapcsolódó szövegértési feladatok kvantitatív és kvalitatív elemzése (igék és névszók előfordulási sűrűsége, a mondatok hosszúsága, az egyszerű és összetett mondatok előfordulási aránya a szövegekben stb., szövegekhez kapcsolódó feladatok mennyisége és minősége, pedagógia funkcionáltsága: típusai, változatossága, bonyolultsága, nehézségi szintje).

Az előzetes vizsgálatok és a kutatás eredményei alapján elmondható, hogy a romániai magyar elemi szintűs tankönyvek információszerző szövegeiben a mondatok átlaghosszúsága messze meghaladja a kívánatosat, valamint a főneveknek az igékre jutó aránya is azt mutatja, hogy többnyire bonyolult szerkesztésű mondatokat találunk. A tankönyvek képi elemekre vonatkozóan az mondható el, hogy ezek többnyire illusztratív jellegűek, nem vagy csak lazán kapcsolódnak a szöveg tartalmához, így a gondolkodtatásban, a lényegkiemelésben, a folyamatok és jelenségek megértésében, valamint az összefüggések felismertetésében nem vagy alig játszanak szerepet.

VÁLTOZÓ LÉT-FORMÁK– ÚJ MÓDSZEREK

SZEBENI RITA

rszebeni@ektf.hu

Eszterházy Károly Főiskola, Tanárképzési és Tudástechnológiai Kar

Témakörök: Személyiségfejlődés és -fejlesztés; Pedagógusképzés, pedagógus pálya

Az előadás bemutatja a felsőoktatásban részt vevő hallgatók nézeteinek specifikumait, a közösségi, nemzeti identitás szempontjából.

Elméleti keret:

Az identitás-alakulásban, kitüntetett, és szenzitív periódus az ifjúkor, ami egybeesik a felsőoktatási tanulmányok idejével. A 2010-s években tanulmányokat folytató fiatalok iskolai előéletéből vagy hiányzik, vagy deficitese a közösségben szerzett élmény, a nemzethez tartozás élménye mint egyik lényeges identitás-elem. A személyiség egységét, koherenciáját, és érettségét valamennyi identitás-elem együttesen határozza meg, és amennyiben a biológiai, ideológiai, szakmai, vagy nemzeti identitás nem kidolgozott, akkor annak a személyek életvezetésében következményei lesznek. Ennek egyik megnyilvánulási formája, hogy a felsőoktatásban tanulók jövőtervezése esetleges, elköteleződésük bizonytalan, referencia pontok nem segítik a felnőtt életre való felkészülést.

A saját közösséghez való kötődésnek egyik formája az alienatív kötődés, amikor a tagok idegennek érzik magukat, és csak külső kényszerből tartoznak a közösséghez. Másik kötődési forma a kalkulatív kötődés, amely szerint a számítás, az érdekek fúziója össze a tagokat, és végül a morális kötődés az, amelyet azonosulás, és szolidaritás jellemez. Ez utóbbi kialakulását az iskolarendszer – sem a köznevelési szintjén, sem a felsőoktatásban – nem támogatja szisztematikusan. A morális kötődés kialakulása előzmények nélkül nehezebb, vagy megvalósíthatatlan. Konstruktivista felfogásban nem csak az ismeretek szerveződése történik úgy, hogy a megfelelő tudásterületeket differenciáljuk, hanem a személyiségalakulásnak, érzelmeknek, morális nézetek kialakításának is előfeltétele a megfelelő inputok biztosítása.

Kutatási módszer:

Érték-vizsgálat kérdőíves módszerrel a közösségi és az individuális értékek preferenciáinak feltárására.

Attitűd-vizsgálat saját fejlesztésű skálával, amelyet próbamérés alapján véglegesítettünk a következő faktorokra:

- érzelmi viszonyulás, kognitív tudás a közösséghez, nemzethez, valamint a viselkedéses elemek gyakorisága.

A vizsgálat további része folyamatos, és októberben zárul.

Minta: felsőoktatásban tanuló hallgatók köre, elemszám: 150

Várható eredmények:

Az adatok megmutatják a felsőoktatásban résztvevő hallgatók érzelmi, és viselkedéses jellemzőit a közösségeikkel, nemzetükkel kapcsolatban, ami jó alap lehet egy célzott oktatási-nevelési modul kidolgozásához. Megmutatja az értékpreferenciákat az individuális és közösségi fogalom-pár-tengelyen, illetve az autonómia-homonómia tengelyen.

Kulcsszavak: ifjúkor, közösségiség, nemzeti identitás, nézetek, attitűdök feltárása, személyiségfejlesztés

A SZÖVEGÉRTÉS TANÍTÁSA ÉS ÖSSZEFÜGGÉSE AZ OLVASÁSI MOTIVÁCIÓVAL 10-14 ÉVES TANULÓK KÖRÉBEN

SZENCZI BEÁTA

szenczi.beata@barczi.elte.hu

Eötvös Loránd Tudományegyetem, Bárczi Gusztáv Gyógypedagógiai Kar

Témakörök: Motiváció, önszabályozás; Oktatási módszerek, szakmódszertan

Az egyén olvasás iránt mutatott érdeklődése, olvasás iránti attitűdjei szoros összefüggésben állnak szövegértésével (Cox és Guthrie, 2001). Minél motiváltabb valaki az olvasásra, annál több időt fog azzal tölteni, amely a gyakorlati lehetőségek növekedését nyújtja számára. Az olvasási motiváció fejlesztése ezért a célirányos képességfejlesztéssel egy időben az iskola feladata is.

Kutatásunkban a szövegértés tanításának jellemzőit, valamint azok olvasási motivációval való összefüggéseit tártuk fel osztályszintű vizsgálatok keretében. A vizsgálatban 41 osztály 41 pedagógusa és összesen 755 4., 6. és 8. osztályos tanulója vett részt. A következő kérdésekre kerestük a választ: (1) Mi jellemzi a szövegértés fejlesztésének módjait: az alkalmazott tanulászervezési formákat, az olvasott szövegeket és azok feldolgozásának módszereit? (2) Van-e összefüggés a szövegértés fejlesztésének vizsgált jellemzői és az osztályok olvasási motívumai között?

Az olvasási motiváció vizsgálatára 69 Likert-skálás tételt tartalmazó tanulói kérdőívet fejlesztettünk, mely nyolc motívum vizsgálatára alkalmas: attitűdök a szabadidős és az iskolai olvasás iránt, szociális motívumok, flow és antiflow az olvasásban, az olvasásnak tulajdonított érték, énkép és célorientációk (Cronbach- $\alpha=0,6-0,87$). A fejlesztés jellemzőiről az osztályok osztálytanítóit vagy magyar szakos pedagógusait kérdeztük szintén kérdőíves módszerrel.

Eredményeink szerint a résztvevő pedagógusok átlagosan heti 2,8 órát fordítanak a szövegértés fejlesztésére, negyediktől hatodik évfolyamra azonban ez az idő csökken (átlag4.o.=5,00; szórás4.o.=1,29; átlag6.o.=1,62; szórás6.o.=1,19; átlag8.o.=1,43; szórás8.o.=1,09). A pedagógusok a szövegértés tanítását leggyakrabban előre megadott önálló munkát igénylő feladatokon keresztül valósítják meg, ezt követi gyakoriság szempontjából a frontális munka.

Az összefüggés-vizsgálatok eredményei szerint a frontális munka gyakorisága közepes erősségű pozitív összefüggést mutat az elkerülő célokkal ($r=0,44$) és szintén közepes erősségű, de negatív kapcsolatot a flow élmények gyakoriságával ($r=-0,37$). A megadott feladaton történő önálló munkavégzés gyakorisága közepes erősségű negatív összefüggésben áll az olvasásnak tulajdonított értékkel ($r=-0,58$), az elsajátítási célokkal ($r=-0,43$) és a flowval ($r=-0,41$). A frontális munka alkalmazásának gyakorisága az elkerülő célok varianciájának mintegy 22%-áért, a tanár által választott feladat önálló végzésének gyakorisága 13%-áért felelős. Pozitív összefüggés mutatkozik ugyanakkor a számítógépes szoftverek használati gyakorisága és az iskolai olvasás iránti attitűdök ($r=0,5$), valamint az annak tulajdonított érték ($r=0,47$) között.

Vizsgálatunk rámutatott, hogy a szövegértés fejlesztésének egyes jellemzői szoros összefüggésben állnak az olvasási motívumokkal. A szövegértés fejlesztésére irányuló tevékenységek tervezésekor ezért kiemelkedő fontosságú az eszközök és módszerek motívumokra gyakorolt hatásainak ismerete is.

KÖZÉP- ÉS ÁLTALÁNOS ISKOLAI DIÁKOK MOZGÓKÉPÉRTÉSI STRATÉGIÁI – NÉHÁNY BEFOGADÓI ELJÁRÁS

SZÍJÁRTÓ IMRE

szimre@ektf.hu

Eszterházy Károly Főiskola, Tanárképzési és Tudástechnológiai Kar

Témakörök: Művészeti nevelés, vizuális kultúra; Elektronikus tanulási környezetek. IKT, e-learning, távoktatás

Az előadásban ismertetett kutatás: minta, módszer, koncepció, célok, előképek. 2012 ősze és 2013 tavasza során kérdőíves kutatást végeztünk, amelynek célja közép- és általános iskolai diákok mozgóképértési stratégiáinak vizsgálata volt. A vizsgálat összesen 597 tanulót, 16 iskolát és 11 települést érintett. A megkérdezett tanulók összesen 142 településen laknak. Kutatásunk nem a televíziózás és az internethasználat időmérlegéhez szolgál adalékkul, továbbá csak részben tér ki arra, hogy a diákokat milyen viszony fűzi azokhoz a médiaszövegekhez, amelyeket fogyasztanak. Elsősorban értelmezési stratégiákat vizsgáltunk – ezekhez pedig a médiaműveltség feltérképezésével lehet hozzáférni. A következő kérdésekre kerestük a választ: A megkérdezettek milyen mozgóképértési stratégiákat használnak? Vannak-e szociális különbségek a mozgóképértésben? Vannak-e különbségek a mozgóképét tanuló illetve nem tanuló gyerekek között? Milyen tipikus médiaműveltségbeli szintek mutatkoznak a gyerekek körében? A kutatás célja tehát végső soron a diákok szövegértési eljárásainak felmérése. Ezek ismerete szükséges a mozgókép- és médiatanárképzésben való továbblépéshez – a tanároknak tudniuk kell ugyanis, hogy a diákok értési és elemzési készségeinek fejlesztésében milyen feladatok várnak rájuk.

Az EU médiaműveltséggel kapcsolatos célkitűzései közül a következőket érdemes kiemelni: a kritikai és problémamegoldó gondolkodás valamint az állampolgári tudatosság fejlesztése, a médiahasználók interkulturális párbeszédének támogatása.

Az előadás témája: a kutatás néhány részeredménye. A kutatás legszorosabban vett céljait azok a kérdések szolgálták, amelyekben a mozgóképszöveg-értés egyes tényezőit emeltük ki. A meghatározó – vagy legalábbis a vizsgálatot lehetővé tevő – tényezők azonosításra egy a filmes témájú blogokkal kapcsolatos vizsgálat szolgált, amely az interneten filmekről eszmét cserélő befogadók filmértési stratégiáit vizsgálta.

Az előadás a kutatási eredmények közül hármat emel ki. Az egyik a megkérdezettek válasza a „Mi alapján döntöd el, hogy megnézel egy filmet?” (a kérdőív 16. kérdése). Az előadás további része két, lényegesnek tűnő filmértelmezési szempontot vizsgál. Az egyik a beharangozó (az ún. trailer) szerepe – a trailerrel kapcsolatban érdemes összefüggésbe hozni a 16. kérdés 2. pontját illetve a 26. kérdésre érkezett válaszokat („Hogyan értékeled a filmek trailerének szerepét?”). A másik a filmek címe mint a befogadói tájékozódás fontos eleme: itt a 16. kérdés 1. pontja és a 25. kérdésre adott válaszok kapcsolatát keressük („Milyen kapcsolatot látsz egy film és a címe között?”).

A kutatás eredményei a reményeink szerint közelebb visznek minket a diákok mozgóképéről való gondolkodásának megismeréséhez, ezt a tudást pedig az iskolai fejlesztőmunka szolgálatába állíthatjuk.

Kulcsszavak: IKT-pedagógia, médiaműveltség, mozgóképértési stratégiák.

KISISKOLÁS GYERMEK SZÓOLVASÁSÁNAK SZÁMÍTÓGÉP-ALAPÚ TESZTELÉSE

SZILI KATALIN

Szili.Katalin@ke.hu

Kaposvári Egyetem, Pedagógiai Kar

Témakörök: Elektronikus tanulási környezetek. IKT, e-learning, távoktatás; Kognitív fejlődés és fejlesztés

Az elmúlt évtizedekre jellemző technológiai fejlődés a mérés – értékelés területén is megfigyelhető az oktatásban. A papír-ceruza tesztek (PP) használatát felváltja a számítógép-alapú tesztelés (Technology Based Assessment – TBA). (van der Linden, 2000) Ennek legelterjedtebb formája a Computer Based Testing (CBT), ahol a tanulók tesztelése számítógép előtt folyik, mely számos előnnyel jár mind a tanulók, mind a pedagógusok számára. (Csapó, Molnár és R. Tóth, 2008) A számítógépes tesztelésre való áttérés egyik formája a PP tesztek változtatás nélküli digitalizálása. Ebben az esetben a tesztet közvetítő médiumot változtatjuk meg, a feladatok sorrendje lineáris marad (FIT – Fix Item Testing). (Csapó, Molnár és R. Tóth, 2008)

A pilot kutatás célja volt a kisiskolások szóolvasási készségnek mérésére irányuló online teszt létrehozása, mely során a következő kérdésekre kerestük a választ: (1) alkalmazható-e ez a technika kisgyermeknél az olvasás (szóolvasás) területén; (2) milyen hatékonysággal alkalmazható; (3) van-e különbség az alkalmazhatóságban évfolyamonként?

A pilot vizsgálatba bevont mintát 1-3. osztályos tanulók alkották (N=122).

Az adatfelvétel 2013. május hónapjában történt, a kisiskolások részére készített a szóolvasás mérését célzó online teszttel, mely a szóolvasó készség diagnosztikus értékelésre irányuló teszt (Nagy, 2006) digitalizált változata volt. Az eredeti (PP) teszt négy részterületét két szubtesztben állítottuk össze: (1) címszóolvasás és toldalékos szavak olvasása (2) szinonimaolvasás és szójelentés-olvasás. Az adatfelvétel az eDIA (Molnár és Csapó, 2013) platformon történt.

Mindkét szubteszt megbízhatóan alkalmazható, reliabilitásmutatói (Cronbach α) mindhárom évfolyamon 0,71 feletti. A diák szintű elemzések alapján megállapítható, hogy minden tanuló elérte az olvasáskészség kiépülésének kezdő elsajátítási szintjét, s már a második és harmadik évfolyamos tanulók között is megtalálhatóak az optimális szinten teljesítők.

A visszajelzések és a teljesítmények alapján kijelenthető, hogy az 1-3. osztályos gyermek szóolvasásának mérésére alkalmas az általunk összeállított online teszt, melynek előnye, hogy megbízhatóbbá válik a tesztelés, az eredmények azonnal hozzáférhetőek, a mérési idő lerövidül, s a mérés egyéb körülményei, kontextuális információi is mérhetővé válnak. (Csapó, Lőrincz és Molnár, 2012). A pedagógusok számára könnyen azonosíthatóvá válik, hogy mely képességek terén igényelnek nagyobb figyelmet a diákjaik. Az osztályok, valamint a tanulók egyéni teljesítményeinek összehasonlítása egyszerűbbé válik, így könnyebb a fejlesztési folyamatok tervezése, szükség esetén a korrekciós beavatkozás.

A tanulmány megírását a TAMOP 3.1.9/11 kutatási program támogatta.

FELNŐTTKÉPZÉS AZ AGRÁRTÁRSADALOM CIVIL SZERVEZETEIBEN (OLVASÓKÖRÖK, GAZDAKÖRÖK A 20. SZÁZAD ELSŐ FELÉBEN)

SZÓRÓ ILONA

szoro.ilona@kello.hu

Könyvtárellátó Nonprofit Kft.

Témakörök: Felsőoktatás, felnőttoktatás; Neveléstörténet, reformpedagógia

A 20. század első felében a vidéki kisvárosok, falvak, tanyák lakossága számára a szűkös gazdasági lehetőségek, a fejletlen infrastruktúra és a művelődési intézményrendszer kiépítésének hiányosságai megnehezítették az iskolai rendszerű felnőttképzésben való részvételt. A művelődés és felnőttoktatás megszervezésében így nagy szerep hárult az agrártársadalom civil szervezeteire – az olvasókörekre és gazdakörekre. Ezek az alulról szerveződő lokális kisközösségek fontos feladatot láttak el a helyi társadalom általános műveltségének emelésében, állampolgári kompetenciái fejlesztésében és a gazdasági továbbképzésében.

Az egyesületek közismereti tanfolyamokat, „szabadiskolákat”, illetve néhány helyen népfőiskolai képzést szerveztek. Ezek az általános műveltség emelése mellett, különböző közéleti feladatok ellátására, illetve az állampolgári jogok gyakorlására készítették fel a résztvevőket. Széles körben elterjedt képzési forma volt az Ezüstkalászos és Aranykalászos tanfolyam, melyet a kormány alapfokú, illetve középfokú mezőgazdasági szakképzettségnek ismert el. A képzés központilag előírt tematika szerint működött, az előadók a művelődési hatóságok által jóváhagyott, de a hallgatóság életét, érdeklődését jól ismerő helyi személyek, tanítók, tanárok, tisztviselők, iskolázott gazdák voltak. Az egyesületekben folyó képzés mindig igazodott a gazdálkodás munkarendjéhez. A foglalkozásokat főként a téli hónapokban, az esti órákban tartották. A helyben megszervezett oktatás, az „otthonos” közeg és a közérthető előadásmód vonzóvá tette ezeket a képzéseket a paraszti társadalom számára, és olyan rétegeket is be tudott vonni a felnőttképzésbe, amelyek a civil szervezetek nélkül, iskolai keretek között már nem vállaltak volna további tanulást.

A civil szervezetek sajátos szerepet játszottak a nők emancipálásában. A tradicionális szemléletű agrártársadalomban, a vidéki kistelepüléseken a nőknek korlátozott lehetősége volt a tanulásra és a társadalmi tevékenységre. Számukra elsősorban a helyi civil szervezetek biztosították a felnőttképzésben való részvételt, a művelődés és a közéleti szereplés lehetőségét.

Az előadás egy több éve folyó, az agrártársadalom civil szervezeteinek közművelődési és felnőttnevelési tevékenységét feldolgozó, levéltári iratanyagra és személyes visszaemlékezésekre épülő kutatás – eddig kevéssé publikált – eredményeit adja közre.

Kulcsszavak: felnőttképzés, szakismeretek, állampolgári kompetenciák, olvasóköre, gazdakör

OKTATÁSI MOBILITÁS A PARTIUM TERÜLETÉN

TAKÁCS TAMARA

ttamaratakacs@gmail.com

Nyíregyházi Főiskola, Pedagógusképző Kar

Témakörök: Felsőoktatás, felnőttoktatás; Hátrányos helyzet, kisebbségi oktatás

Kutatásunk az európai globalizáció kontextusában készült, mely a felsőoktatásra is hatással van. A felsőoktatás globalizálódása a Bologna folyamatban manifesztálódik, amely az oktatás egységesítését, átjárhatóságát és a hallgatói mobilitás növekedését szolgálja. Magyarország elsősorban a határon túli magyar diákok érkeznek. Egyben ők jelentik kutatásunk adatközlőit.

Vizsgálatunkban kvalitatív mélyinterjú módszerrel használtunk. 46 fővel készítettünk életútinterjút a következő megoszlásban: 21 fő a Partiumi Keresztény Egyetemen (Nagyvárad), 11 fő a Babeş-Bolyai Tudományegyetemen (Kolozsvár), 14 fő a Debreceni Egyetemen folytatja tanulmányait. A megkérdezett diákok a következő alcsoportokba sorolhatóak: azok a diákok, akik a szülőhelyükön tanulnak; azok, akik az oktatási mobilitás csatornáján keresztül az anyaország felsőoktatásában végzik teljes egyetemi képzésüket; illetve azok, akik felsőoktatási éveiket megelőzően Magyarországon telepedtek le. További csoportalkotó tényezőt jelent a szakmai identitás. Melyet a következő típusokba soroltunk: tanári, szociális és segítői, művészi és műszaki pálya. A fenti csoportok tagjait a gyermekkori tapasztalatok, az iskolai pályafutás, a kapcsolatháló, az identitás, az értékek és a jövőtervek szempontjai mentén hasonlítjuk össze.

A csoportokban kirajzolódó válaszadói típusok:

- Szülőhelyen tanulók: 1. Aktív kisebbségi; 2. Kapcsolatteremtő; 3. Éber, a lehetőségekre figyelő;
- Oktatási mobilitás szereplői: 1. Tudatos migráló; 2. Körülményektől vezérelt; 3. Elvagyódó;
- Magyarországra migrált: 1. Aktív cselekvő; 2. Elvegyülő, beilleszkedő; 3. Nehezen beilleszkedő;

Az interjúk elemzése során azt keressük, hogyan hat az egyetemi miliő a diákok életfelfogására, életszemléletére, identitástudatára. Mennyire illeszkedtek be a magyarországi felsőoktatásba és a társadalmi életbe, a határon túlról áttelepült magyar hallgatók? A szülőföldhöz való ragaszkodás és az anyaország vonzása milyen dilemmákkal járhat, milyen választások elé állítja a diákokat?

A kutatás jelenleg az utánkövetés fázisában van. Igyekszünk megtudni, hogy a felsőoktatás befejezését követően hol helyezkedtek el és hol élnek a megkérdezettek.

A „DISZFÁZIÁS BLOKK” (MEGAKADÁS) OKAI ÉS MEGOSZTLÁSA AZ IDEGENNYELVI SZÓBELI VIZSGÁKON

TALABÉR JÁNOS

talaber.janos@gmail.com
Táncsics Mihály Gimnázium

Témakörök: Idegen nyelvi oktatás; Oktatási módszerek, szakmódszertan

Számtalan esetben találkozunk azzal a jelenséggel, amikor a tanuló egy adott vizsgaszituációban „leblokkol”, nem tud megszólalni. Mindezt szituációs afáziáknak (diszfáziának) is hívhatnánk, amennyiben nem áll organikus eltérés a háttérben (Curtiss et al 1988).

Nyelvészeti szempontból ez azért jelentős, mert a tanuló egyfajta pszichés teher alatt át, és a nyelvvizsga szituációban sokszor kevés az idegen nyelvi repertoár ahhoz, hogy ki tudja fejezni magát (Bárdos 2005). Nyelvet tanító pedagógusként nem hagyhatjuk figyelmen kívül ezt a jelenséget ahhoz, hogy a megfelelő metodikai eszközöket alkalmazni tudjuk.

Vizsgálatunkba 2006-os és 2013-as mintavétel alapján összesen 794 vizsgázót vontunk be.

Az életkori megoszlásnál 14-35 valamint a 35 év feletti korosztályt vizsgáltuk. 14 év alatt a hatályos jogi szabályozás értelmében nem tehető nyelvvizsga. A $t > 5$ mp „csendet”, azaz „elnémulást” számítottuk diszfáziás blokknak. Novumnak tekinthető, hogy amíg a 2006-os kutatásban csak a vizsgázó nemét, korát és a blokk hosszát mértük, a 2013-as kutatásban egyéb – nem elhanyagolható – külső faktort is vizsgáltunk (pl. időjárás, a vizsgáztató viselkedése, vizsgahónap, neurológiai tünetek, évszak, szociális helyzet), amelyek mind hatással lehetnek a vizsga sikerére.

Megállapítások: az életkor vizsgálatánál egyenes összefüggést találtunk az életkorral és a blokkal kapcsolatban. A 794 főből 180 blokkolt le, ebből 121 férfi és 59 nő. (15,2% – 7,5%, a nő férfi arány: 493/301) A blokkok 56,6%-ban télen következtek be, 40,0%-ban mogorva, 33,3%-a semleges volt a vizsgáztató, összesen:73,3%). A képleírás (41,3%) és szituációs feladat (50,6%) bizonyult szignifikánsnak. Az életkori sajátosságok tekintetében az emelt szintű érettségi vizsga kérdései diszparitást mutattak, sokszor C1-es kérdésekkel találkozunk, amire egy 17-20 éves még nem tud válaszolni még anyanyelven (L1) sem. Az életkor, az életkori sajátosságok, a vizsgakörnyezet és a vizsgáztató viselkedése is meghatározó a második vagy többedik nyelv elsajátításában (Pléh 2010, Talabér 2011). Igazolódni látszik, hogy a kognitív nyelvhasználat esetén (16-26) a legkevesebb az afáziás jelenség, de utána az afáziák gyakorisága megnő (Clark 1997). Mivel agyunk máshol és máshogy raktározza el a célnyelvet, ezért a biológiai okok nem szorulnak további magyarázatra (Tucker, 1977). A „blokkolás” okai tehát a pusztán biológiai ok, pszichésen terhelt szituáció, az életkor, a vizsgázó neme, a környezet, a vizsgaanyag, a vizsgáztatói attitűd, a nyelvi repertoár hiánya és a pánik.

A SZOCIÁLIS MISSZIÓTÁRSULAT PÉCSI SZOCIÁLIS ISKOLÁJA (1917)

TENGELY ADRIENN

tengelyadrienn@gmail.com

Eszterházy Károly Főiskola, Tanárképzési és Tudástechnológiai Kar

Témakörök: Neveléstörténet, reformpedagógia; Felsőoktatás, felnőttoktatás

A Szociális Missziótársulatot Farkas Edith alapította 1908-ban mint hivatásos szociális munkások egyházi és társadalmi szervezetét. A Szociális Missziótársulat a 20. század első felének egyik legfontosabb szociális szervezetévé nőtte ki magát. A társulat a szociális problémák megoldását intézmények fenntartásával, előadások és tanfolyamok szervezésével, könyvtárak alapításával, kiadványok terjesztésével és saját lap kiadásával szolgálta, elsősorban a szegénysorsú nők és gyermekek felkarolására helyezve a hangsúlyt. A társulatnak voltak belső, rendi tagjai és külső, „civil” segítői.

A Szociális Missziótársulat pécsi megszerveződésének megalapozója a társulat ún. Szociális Iskolája volt 1917 őszen és telén. A maga nemében egyedülálló iskolatípus azt célozta, hogy azoknak a személyeknek, akik a szociális munkára elhivatottnak érzik magukat, alkalmat adjon a szakszerű képzésre és kineveljenek egy lelkes női gárdát, akik aztán már némi készültséggel állnak be a megalakítandó helyi Szociális Missziótársulatba. Az iskola két tanfolyamból állt. Az első a pártfogói tanfolyam volt, mely a vizsga letétele után hivatalos pártfogói képzettséget adott, a másik pedig az önkéntes társadalmi munkásoknak nyújtott alkalmat alaposabb képzésre. Az elméleti oktatás mellett mindkét tanfolyam hallgatói gyakorlati képzésen is részt vettek egyes intézetek meglátogatásával. Az iskola igen nagy népszerűségre tett szert és olyan sikeres volt, hogy az elkövetkező évtizedekben többször is sor került megszervezésére a városban, az önkéntes szociális munkások újabb generációját nevelve ki.

EGY MEMÓRIA-KUTATÁSON ALAPULÓ KONTROLLCSOPORTOS ANGOL SZÓKINCSTANÍTÁSI KÍSÉRLET EREDMÉNYE FŐISKOLÁS DIÁKOK KÖRÉBEN

THÉKES ISTVÁN

jerry@jerrytheke.com

Szegedi Tudományegyetem, Neveléstudományi Doktori Iskola

Témakörök: Idegen nyelvi oktatás; Tanulás, tudás

Jelen kontrollcsoportos kísérlet célja az volt, hogy empirikus bizonyítékot szerezzünk Hulstijn és Laufer (2001) 'Tanulásba való bevonás mennyisége' hipotézisére (Involvement Load Hypothesis). A kutatást angol mint idegen-nyelv szavak megtanításával végeztük magyar főiskolások körében.

Nation és Waring (1995) megállapították, hogy egy adott szöveg megértéséhez a szavak 95%-át ismerni kell. Ha valaki a szavak több mint 5%-át nem ismeri, akkor komoly akadályokba ütközik és az olvasás nehézkessé válik. A szókinccskutatások számos területre összpontosítottak: tesztfejlesztés (Schmitt és Mtsai., 2001), tanulási stratégiák (Tseng és Mtsai, 2006), a szókinccs és az olvasási készségek korrelációja (Chujo és Utiyama, 2005), értékelés (Milton, 2009; Doró, 2008), valamint a szókinccs elsajátítás és a felejtés vizsgálatok összekapcsolása (Hulstijn & Laufer, 2001). Hulstijn és Laufer azt állítja, hogy a szókinccs fejlesztéséhez az szükséges, hogy a tanuló minél többször és minél több formában találkozzon a szavakkal. Elméletüket Craik és Lockhart (1975) kutatására alapozzák, akik szerint az új információ feldolgozásának mélysége (depth of processing) a mérvadó a hosszú távú memóriába való bekerülésénél.

Hipotézisem az volt, hogy a kísérleti csoport, amely tagjai többször találkoznak a megtanulandó szavakkal jobb eredményt ér el az utó és a késleltetett utóteszten, mint a kontroll csoport.

Kutatásunkban 24 magyarországi főiskolára járó diákot vontunk be. Az angol nyelvet a KER szerinti B2-es szinten beszélik. Mindegyikük rendelkezik legalább középfokú nyelvvizsgával angolból. Véletlenszerűen osztottam be őket fele-fele arányba egy kontroll és egy kísérleti csoportba. A hallgatók egymást alig ismerték és nem tudták, hogy kísérletben vesznek részt. Mindkét csoport három héten keresztül heti 6 tanórán részesült oktatásban. A 18 tanórára 30 új célszó megtanítását tűztem ki. A kísérlet előtt egy rövid feladatlappal meggyőződtem, hogy semelyik diák nem ismeri egyetlen egy szót sem. A szavakat úgy választottam ki, hogy egyik szó sem tartozzon a BNC (Kilgarriff, 1996) korpusz alapján a 6000 leggyakoribb szó közé. A kísérleti csoport minden órán több formában (olvasás, hallott szöveg, produktív feladat, mondatalkotás a szóval szerepjátékban) találkozott a célszóval. A kontrollcsoport tagjai viszont csak egyszeri alkalommal (olvasott szöveg) találkoztak a 30 célszóval.

A három hét befejeztével rögtön egy váratlan tesztet kaptak a diákok. A teszten szignifikáns különbség ($t=7,381$; $p=0,000$) mutatkozott a kísérleti csoport javára. Míg a késleltetett (1 hónap után) utóteszten továbbra is fennállt ez a jelentős különbség ($t=4,591$, $p=0,001$). Ami a kísérleti csoport esetében elvégzett hatásméretet (Cohen $D=0,721$) illeti, szintén jelentős eredmény mutatkozott.

Nagyobb mintán is szükséges lesz lefolytatni a kísérletet. Továbbá fontosnak tartom, hogy általános iskolai korosztálynál is hasonló vizsgálat legyen elvégezve.

EGY DIAGNOSZTIKUS ANGOL MINT IDEGEN NYELV, SZÓKINCSMÉRŐ TESZT EREDMÉNYEINEK ÖSSZEFÜGGÉSE NÉHÁNY HÁTTÉRVÁLTOZÓVAL 6. ÉVFOLYAMOSOK KÖRÉBEN

THÉKES ISTVÁN

jerry@jerrythekes.com

Szegedi Tudományegyetem, Neveléstudományi Doktori Iskola

Témakörök: Idegen nyelvi oktatás; Pedagógiai értékelés, minőségfejlesztés

Jelen kutatás célja az volt, hogy feltárjam 6. évfolyamos magyar tanulók angol szótudását és ennek megfelelő mérőeszközt hozzak létre. Az összeállított diagnosztikus tesztből származó adatok összefüggését vizsgáltam a következő háttérváltozókkal: angol nyelv iránti attitűd, induktív gondolkodás, szótanulási stratégiák használata.

Nation és Waring (1995) megállapították, hogy egy adott szöveg megértéséhez a szavak 95%-át ismerni kell. Ha valaki a szavak több mint 5%-át nem ismeri, akkor komoly akadályokba ütközik és az olvasás nehézkessé válik. A szókincs-kutatások számos területre összpontosítottak: tesztfejlesztés (Schmitt és mtsai, 2001), tanulási stratégiák (Tseng és mtsai, 2006), tanulási módszerek (Lotto és de Groot, 1998), a szókincs és az olvasási készségek korrelációja (Chujo és Utiyama, 2005) és értékelés (Milton, 2009; Doró, 2008). Nation (2001) amellett érvel, hogy a szó tanulása- kor és a szókincs mérésekor négy alapelvet kell követni és méréskor ezeket kell szerinte figyelembe venni. Először is (1) jelentésre összpontosító bementnek kell történnie, majd (2) nyelvre összpontosító tanuláshoz kell következnie, (3) a következő alapelv a jelentésre összpontosító kimenet és (4) a folyékony szóhasználat fejlesztése.

Hipotézisem az volt, hogy a felsorolt és megvizsgált háttérváltozók erős kapcsolatot mutatnak a szótudással.

Kutatásunkban 92 6. évfolyamos magyar anyanyelvű általános iskolás vett részt. A szókincs tesztet Laufer és mtsai. (2004) modellje alapján a 25 feladatból 15 passzív felidézési és 10 aktív felidézési feladatból állt. Négy tesztváltozat készült. A teszt összeállításakor figyelembe vettem az elmúlt harminc év szókincs tesztjeit (Meara, 1989, Nation, 1990; Paribakht & Wechse, 1999; Laufer & Nation, 2005). A NAT és a Kerettantervek ajánlásai alapján az A1-A2 nyelvi szintnek megfelelő alapszókincs kiválasztását végeztem el felhasználva Nikolov (2011) ajánlását a 6. évfolyamosoknak tanított témakörökre vonatkozóan. A mérendő 1000 szót a British National Corpus (BNC) alapján létrehozott szógyakorisági rangsor (leírásáról l. Kilgarriff, 1996) és a Corpus of Contemporary American English (COCA) alapján létrehozott szógyakorisági lista (l. Routledge, 2010) felhasználásával választottam ki. A szókincsteszt kitöltése után felvettem a diákokkal Csapó (1994) induktív gondolkodási tesztjét, az idegen-nyelvhez való attitűdöt vizsgáló kérdőívet (Nikolov, 2004) és a szótanuláshoz használt stratégiákra vonatkozó kérdőívet (Wen-Ta és mtsai., 2006).

Az angol teszt reliabilitása magas volt (Cronbach- α =,872). Erős és szignifikáns összefüggést találtam az angol teszt és az induktív gondolkodás között (r =,787, p =,000). Szintén erős kapcsolatot tártunk fel az angol nyelvhez való attitűddel (r =,841, p <,005). A stratégiák használata mérsékelten áll összefüggésben az szókincs teszten elért eredménnyel (r =,282, p =,001)

Szükséges tovább vizsgálni, hogy a szókincs tudásában milyen háttérváltozók játszanak még szerepet és milyen mértékben.

EGY DIAGNOSZTIKUS ANGOL MINT IDEGEN NYELV, IDIÓMA TESZT EREDMÉNYEINEK ÖSSZEFÜGGÉSE NÉHÁNY HÁTTÉRVÁLTOZÓVAL

THÉKES ISTVÁN

jerry@jerrythekes.com

Szegedi Tudományegyetem, Neveléstudományi Doktori Iskola

Témakörök: Pedagógiai értékelés, minőségfejlesztés; Idegen nyelvi oktatás

Jelen kutatás célja az volt, hogy feltárjam magyar tanulók angol idióma elsajátítását. Ennek felmérésére összeállított diagnosztikus mérőeszközömből származó adatok összefüggését vizsgáltam a következő háttérváltozókkal: angol nyelv iránti attitűd, induktív gondolkodás, szótanulási stratégiák használata. Wray (2000) több mint 20 angol megfelelőjét adja meg a 'idiómáknak'. Ebben a tanulmányban az 'idiómák' kifejezést használom. Ellis (2001) meghatározása szerint az idiómák olyan szavak együttese, melyek gyakran együtt fordulnak elő, ezért a memóriában is könnyebben tárolódnak.

A 20. század utolsó évtizedében az idegen-nyelv tanításban kiemelt jelentőséget kapott az idiómák egyetlen morfémaként való tanítása (Wray, 2001). Több kutató (Nattinger, deCarrico, 1992; Lewis, 1993) is amellett érvelt, hogy a tananyagban hangsúlyos szerepet kell, hogy kapjon az idiómák tanítása. Liao and Fukuya (2004) s a középszinten álló tanulók sokkal kevesebbszer használják az idiómákat, mint az anyanyelvi és felső szinten álló tanulók. Wray és Fitzpatrick (2009) szerint az idiómák használatakor egyértelművé válik, hogy ki az anyanyelvű és ki nem. Nikolov, Csapó (2009) az angol és német nyelvi készség összefüggését vizsgálta az induktív gondolkodással.

Hipotézisem az volt, hogy a felsorolt és megvizsgált változók erős kapcsolatot mutatnak egymással.

Kutatásunkban 86 elsőéves magyar anyanyelvű főiskolás vett részt, akiknek az angol nyelvi szintje a KER szerinti B1 vagy B2 szinten van. Az általunk megalkotott angol idióma teszt Laufer és mtsai. (2004) modellje alapján a 30 feladatból 20 passzív felidézési és 10 aktív felidézési feladatból állt. A mérő eszközben szereplő kifejezéseket a PHRASE korpuszból (Martinez, Schmitt, 2011) vettük. Harmincat választottunk az első ezer, tízet-tízet pedig a második és a harmadik ezer gyakoriságig. Olyan idiómákat választottunk, amelyek önálló jelentésben megállnak. A teszt kitöltése után felevertük velük Csapó (1994) induktív gondolkodási tesztjét, az idegen-nyelvhez való attitűdöt vizsgáló kérdőívet (Nikolov, 2004) és a szótanuláshoz használt stratégiákra vonatkozó kérdőívet (Wen-Ta és mtsai., 2006).

Az angol teszt reliabilitása elfogadható (Cronbach- α =,798). Erős és szignifikáns összefüggést találtunk az angol teszt és az induktív gondolkodás között (r =,771, p =,000). Szintén erős kapcsolatot tártunk fel az angol nyelvhez való attitűddel (r =,801, p <,005). A stratégiák használata mérsékelten áll összefüggésben az angol idiómák teszten elért eredménnyel (r =,383, p =,001)

További vizsgálatok szükségesek, hogy az angol nyelvű idiómák elsajátításban milyen háttérváltozók játszanak még szerepet és milyen mértékben.

SZERVEZETI EGYÜTTMŰKÖDÉS A TANULÁSI EREDMÉNYEKRE ÉPÜLŐ KÉPZÉSI PROGRAMFEJLESZTÉS ÉS MEGVALÓSÍTÁS SORÁN

TÓKOS KATALIN* – KOVÁCS ZSUZSA**

katalin.tokos@gmail.com

*Eötvös Loránd Tudományegyetem, Pedagógiai és Pszichológiai Kar

kova.zsuzsa@gmail.com

**Kaposvári Egyetem, Pedagógia Kar

Témakörök: Felsőoktatás, felnőttoktatás; Oktatáspolitikai, EU oktatásügy

A felsőoktatásban mára a tanulási eredményekre épülő megközelítés általános elvárássá vált (Halász, 2011). Az ezzel kapcsolatos gondolkodás és alkalmazási kezdeményezések nem elszigetelt intézményi vagy nemzeti jelenségek, hanem jó esetben nemzetközi együttműködésben zajló folyamatok (Derényi, 2012). Az intézményi viselkedés szempontjából épp ezért meghatározó, hogy vajon kikkel, hogyan történt együttműködés a programtervezés- és fejlesztés folyamatában, ezek mennyire játszottak szerepet abban, ahogyan a képzési programokban a tanulási eredmények megjelentek, a gyakorlati megvalósítás terén pedig az együttműködés mely szintjei, formái tekinthetők leginkább jellemzőnek, eredményesnek. Nemzetközi és hazai kutatások tanulsága, hogy a felsőoktatás tanulási eredmények alapú világát leginkább az ún. sziget-szerű működés veszélyezteti (UNILCO, 2011, Fischer-Halász, 2009, Vámos, 2010), a sikeres kezdeményezésekhez, együttműködéshez viszont olyan nyitott szervezeti kultúrára lenne szükség, amely egyaránt ösztönzi formális és informális szervezeti mechanizmusok, együttműködések létrejöttét, inspirálja, támogatja a szervezet szereplői eltérő intenzitással, motivációval viszonyulnak egy-egy fejlesztéshez, ezért a személyre szabott, adaptív támogatást lehetőségein is gondolkodik (Bognár, 2005, Lénárd, 2012).

Jelen vizsgálat egy 2010-ben lefolytatott, A tanulási eredmények alkalmazása a felsőoktatási intézményekben 2. című vizsgálatban (Vámos, 2010) elkészült 5 esettanulmányban szereplő, különböző szakterületekhez kötődő felsőoktatási intézményt vesz mélyebb elemzés alá, tartalomelemzéssel. Arra keresi a választ, hogy az egyes intézményi gyakorlatokhoz kötötten –a tantervek végrehajtásához, az egyes tantárgyak oktatásához, az oktatói nézetek személyes szintjének vizsgálatához kötődően a szervezeti együttműködés mely formái, módjai tekinthetők leginkább jellemzőnek, eredményesnek: 1) milyen formái, jellegzetességei jelentek meg az együttműködéseknek? 1) körvonalazhatóak-e azok a szervezeti sajátosságok, sajátos szervezeti válaszok, amelyek meghatározták az együttműködések létrejöttét vagy elmaradását? 3) a szervezet különböző tagjai milyen bevonódási szintet értek el? Az előadás ezen sajátos szervezeti válaszok, megoldások útjainak feltérképezésére, bemutatására vállalkozik.

Az eredményeink azt mutatják, hogy: 1) a programfejlesztés során elsősorban saját kollégákkal, a szakterületen belül más intézményben dolgozó kollégákkal történt egyeztetés, konzorcialis keretek között, ezen kívüli kör kevésbé jelenik meg, 2) a meglévő együttműködések főként a formális szervezeti feladatok köré épülnek, 3) ott, ahol a tanulási eredményeket elutasító szervezeti magatartás jelei tapasztalhatók, azok leginkább az adott szervezeten belüli megvalósítás nehézségéből származnak, bár arra is volt példa, hogy az ellenállás a tanulási eredmény- alapú oktatás szemléletbeli elutasításából ered. A kutatás a tanulási eredmények implementációja kapcsán felmerülő nehézségekre, eredményekre, sikeres kezdeményezésekre adott sajátos szervezeti válaszok megismerésétől azt reméli, hogy más felsőoktatási intézmények számára is hasznos szempontokkal szolgálhat saját fejlesztési folyamataik támogatásához.

AZ INFORMÁCIÓHOZ VALÓ HOZZÁFÉRÉS MAGABIZTOSSÁGÁNAK ONLINE MÉRÉSE

TONGORI ÁGOTA

agotongo@gmail.com

Szegedi Tudományegyetem, Bölcsészettudományi Kar, Neveléstudományi Doktori Iskola

Témakörök: Elektronikus tanulási környezetek. IKT, e-learning, távoktatás; Pedagógiai értékelés, minőségfejlesztés

A tudás és innováció meghatározta gazdasági életben információkezelésre képes digitális műveltséggel rendelkező munkaerőre, ehhez az oktatás radikálisan újszerű digitális tanulási környezetének létrehozására van szükség (Gielniak és mtsai, 2012). A digitális műveltség és oktatás fejlesztésének igénye összekapcsolódik annak mérésével (Molnár és Kárpáti, 2012), melynek egyik lehetősége a párhuzamos, azonos konstruktum mérésére fókuszáló szimuláción alapuló tesztek, valamint önbevallásos kérdőívek alkalmazása (Ainley, Fraillon, Gebhardt és Schulz, 2012).

A kutatás célja 7. és 10. évfolyamos diákok digitális műveltsége egy dimenziójának, az információhoz való hozzáférés magabiztosságának feltérképezése, a résztminták különböző háttérváltozók mentén történő összehasonlítása.

A pilot vizsgálatra 2013 májusában került sor egy nagyvárosi hatosztályos gimnázium 7. és 10. évfolyamán. A mintába 40 fiú és 25 lány került be (N=65). Mérőeszközünkkel (Cronbach $\alpha=0,87$), mely zárt kérdéseket tartalmazó, online kérdőív, a digitális műveltség hozzáférés dimenzióját, annak alapvető technológiai aspektusait (billentyűzet- és egerhasználat), valamint a számítógép- és internet-használati gyakoriság kapcsolatát vizsgáltuk.

Az eredmények értelmében a tanulók a legmagabiztosabbnak az eger használatában érzik magukat, 84%-uk ezt a tevékenységet problémamentesnek ítélte meg. A két korosztály között az eszközhasználati tevékenység magabiztosságát tekintve billentyűzethasználat terén mutatkozott szignifikáns különbség: a hosszabb szövegek begépeléséről ($Z=-1,84$, $p<0,05$) magabiztosabban vélekedik a 10. évfolyam. A billentyűzethasználatot kevésbé igénylő tevékenységekben (legördülő menük, eligazodás táblázatban, információkeresés) nem mutatkozott különbség a két évfolyamon. A 7. évfolyamos diákok szignifikánsan többen használják játék céljából ($Z=-2,3$, $p<0,05$) a számítógépet, mint idősebb társaik. A nemek között több tekintetben mutatkozott szignifikáns eltérés mind a hozzáférés megítélésében, mind a tevékenységek gyakoriságában. Ezek közül csupán a számítógépes játékok használata jellemző jobban a fiúkra ($Z=-4,1$, $p<0,01$), akik az e téren megnyilvánuló eszközhasználatban is magabiztosabbnak vallják magukat.

A kutatás folytatásaként megtörténik a kérdőív eredményeinek és a számítógépes szimulációs teljesítménymérés eredményeinek összevetése, ami tovább pontosítja a kutatási kérdéseinkre adott válaszokat.

A PEDAGÓGUSOK TAPASZTALATAI ÉS ISMERETEI AZ ORSZÁGOS KOMPETENCIAMÉRÉSRŐL

TÓTH EDIT* – HRICSOVINYI JULIANNA**

tothedit@edpsy.u-szeged.hu

* Magyar Tudományos Akadémia-Szegedi Tudományegyetem, Képességfejlesztés Kutatócsoport

julianna.hricsovinyi@gmail.com

** Klebelsberg Intézményfenntartó Központ

Témakörök: Pedagógiai értékelés, minőségfejlesztés; Oktatáspolitikai, EU oktatásügy

Az Országos kompetenciamérés (OKM) diagnosztikus és minősítési funkciót is ellátó rendszer-szintű értékelés; lehetőséget ad az intézményi és rendszerszintű fejlesztések tervezéséhez, illetve a közoktatásban az elszámoltathatósági rendszer meghatározó eszköze. Jelentősége ellenére kevésbé ismertek a pedagógusok felméréssel kapcsolatos tapasztalatai, ismeretei.

Jelen vizsgálat egy elszámoltathatósági rendszerekkel foglalkozó átfogó kutatás része, egy – a rendszerszintű értékelésekkel kapcsolatos nézeteket vizsgáló – kérdőíves felmérés (Tóth, 2011) kiegészítéseként készült. Előadásunkban a következőket vizsgáljuk: a pedagógusok (1) mennyire ismerik az OKM céljait, (2) miben látják a mérések hatását munkájukra nézve, (3) milyen különbségek tapasztalhatók a válaszokat tekintve a vizsgált pedagógus-kategóriák (intézményvezető, magyar nyelv és irodalom tanár, matematika tanár, tanító, egyéb) között, (4) az intézményen belül oktatók válaszaiban mennyiben tükröznek egységes hozzáállást, tájékozottságot a méréssel kapcsolatban.

Az adatgyűjtés során félig strukturált tematikus interjúkat készítettünk, amelyekkel az volt a célunk, hogy a pedagógus perspektívájából mutassuk be az OKM-et különböző szempontok alapján. A jelenségek kutatásához egy nagyvárost és vonzáskörzetét mint kultúrahordozó egységet választottuk (Csapó, 2002), 10 általános iskola 5-5 pedagógusával készítettünk interjút 2012 májusában. Az adatokat kvalitatív tartalomelemzéssel dolgoztuk fel.

A megkérdezettek közül szinte senki nem tudta pontosan megfogalmazni az OKM céljait: közel felének (47%) nem volt pontos ismerete azokról, de néhány valós célt meg tudtak fogalmazni, 35%-uk nem valós célokat sorolt fel, 17%-uk úgy nyilatkozott, hogy nem ismeri az OKM céljait. Az iskolákon belül, az egyes pedagógus-kategóriák között eltéréseket tapasztaltunk a tájékozottságot illetően. Leginkább az igazgatók vannak tisztában a mérési program céljaival, legkevésbé azok, akik az egyéb kategóriába tartoznak, ők kevésbé érzik érintettnek magukat a mérésekben. A pedagógusok több mint fele (55%) úgy érzi, munkája megváltozott az OKM hatására. Leginkább a tanítók érzik a változást, legkevésbé a matematika tanárok. Változtatásként leginkább a gyakorló feladatok kiválasztását, a gyakorlás módját jelölték meg. Az egyes intézményeken belül nem jellemző az egységes hozzáállás, illetve ismeret, amely arra is utalhat, hogy szükség van az intézményi hasznosítás és kommunikáció további javítására.

Az eredmények arra mutatnak rá, hogy a pedagógusok többsége elfogadja a rendszerszintű tanulói értékmérés-méréseket, mára ezek a mérések beépültek pedagógiai kultúrába. Ugyanakkor fontos lenne annak elősegítése, hogy a mérési eredmények megfelelő hasznosítása is megtörténjen, amelynek első lépése, hogy a pedagógusok megértsék a mérés céljait.

A PÁLYAATTITÚD, PÁLYAÉRDEKLŐDÉS ALAKULÁSA SZAKKÖZÉPISKOLAI TANULÓKNÁL

TÓTH PÉTER

toth.peter@tmpk.uni-obuda.hu

Óbudai Egyetem, Trefort Ágoston Mérnökpedagógiai Központ

Témakörök: Szakképzés; Pedagógusképzés, pedagógus pálya

A kutatás előzményei

A pályaaattitúd kifejezi a személyiség irányultságát bizonyos foglalkozások, munkatevékenységek irányában. A pozitív viszonyulást a pályaeérdeklődés jelzi, melynél kívánatosnak tekinthető, hogy helyes pálya- és önismereten alapuljon. Ellenkező esetben pályaeérdeklődés-vizsgálatokkal lehet felvázolni az egyén érdeklődési profilját.

A pályaaattitúd és a pályaismeret mellett a pályaeérdeklődés iránya és mértéke is változhat a körülmények és a tapasztalatok hatására az életpálya során, de különösen jellemző ez a tizenéves korra. Erősen hatnak rájuk a mindenkori divatszakmák, illetve a környezet megalapozott vagy megalapozatlan elvárásai.

A hazai és nemzetközi kutatások alapján a pályaválasztási és pályaaorientációs elméletek közül kiemelhetők a tartalom- és a folyamatelméletek. Előbbi az egyén személyiségjegyeit, illetve az egyén és közvetlen környezetének kapcsolatrendszerét, míg utóbbi ezek változását állítja a középpontba. (McCrae – John, 1992; Gottfredson, 2005; Váriné, 2006)

Célok és módszerek

A kutatás célja a tanulók munkaéérdeklődés- és szakmai értékpreferencia-profiljának, valamint ezek kompetencia-profilhoz való illeszkedésének megállapítása volt.

A 2007 és 2010 között folytatott longitudinális vizsgálatban 41 budapesti szakközépiszkola tanulói vettek részt (1477 fő 9., 1206 fő 10., 1242 fő 11. és 989 fő 12. évfolyamos tanuló). A tanulóknak két online kérdőívet kellett kitölteniük (pályaeérdeklődés, szakmai értékpreferencia). Az eredmények alapján vizsgálható és identifikálható volt a pályaaattitúd és a pályaeérdeklődés.

Eredmények

A tanuló a pályaválasztás során saját értékpreferenciái – aminek alakulására természetesen számtalan tényező hat – és értékkrangsora alapján választ magának olyan szakmát, amelyben azok elérését, megvalósulását vélelmezi. E szerint realizálódnak valamely munkatevékenység-jegyekben, munkakörnyezeti jellemzőkben, kereseti és előmeneteli lehetőségekben a tanuló értékpreferenciái, értékkrangsora, és beszélhetünk például humán vagy műszaki érdeklődésű egyénről.

A pályaeérdeklődés szakterület szerint eltérő módon változik (stabilizálódás, polarizálódás, átrendeződés). A 9. évfolyamon a tanulók felületes értékpreferenciákkal, de erős pályaaindítékokkal, míg a 12. évfolyamon erős értékpreferenciával és közepes pályaaindítékokkal rendelkeznek. A pályaválasztási indítékok közül kiemelhetők a munkatevékenység jellegével, társadalmi hasznosságával összefüggő tényezők, a munkahelyi légkörrel, a munkakörnyezettel kapcsolatos változók és a vezetői szerepkörhöz tartozó indikátorok.

Hasznosíthatóság

A NAT-ban kiemelt fejlesztési területként fogalmazódik meg a pályaaorientáció és a pályaválasztásra való felkészülés. A kutatás során kifejlesztett mérőeszközök és metodika alkalmas a tanulók pályaeérdeklődésének megállapítására, továbbá hasznos segédeszköz lehet a pedagógusok számára is a pályaválasztási döntés elősegítésében.

SZOCIOKULTURÁLIS VISZONYOK ÉS A MÉDIAMŰVELTSÉG KÖZÖTTI KAPCSOLAT KÖZÉP- ÉS ÁLTALÁNOS ISKOLAI DIÁKOK KÖRÉBEN

TÓTH TIBOR

tallya@ektf.hu

Eszterházy Károly Főiskola, Tanárképzési és Tudástechnológiai Kar

Témakörök: Elektronikus tanulási környezetek. IKT, e-learning, távoktatás; Oktatási módszerek, szakmódszertan

Kulcsszavak: IKT-pedagógia, médiaműveltség, médiafogyasztás, szociokulturális viszonyok, tanárképzés

A közelmúltban munkatársaimmal kutatást végeztünk Északkelet-Magyarország több közép- és általános iskolájában. Az iskolák kiválasztásában, többek között, cél volt a hátrányos térségekben élő, tanuló diákok médiafogyasztási-, médiaszöveg – értési szokásainak vizsgálata is. A vizsgálat közel 600 tanulóra, 16 iskolára terjedt ki. A tanulók közel 150 településről járnak az érintett intézményekbe, ezeknek a települések majd fele hátrányos régióban található.

Egyebek mellett kutattuk a tanulók szociális körülményeit és a tanulók médiahasználati és médiafogyasztási, mediaválasztási szokásait is. Kíváncsiak voltunk arra, hogy ezen a téren van-e jellemző különbség az eltérő körülmények között élő, tanuló diákok között, milyen hatással lehet az adott iskolákban folyó mozgókép-, médiaoktatás az eltérő körülmények közül érkező tanulókra. Az előadás kitér a szociális körülmények és a médiafogyasztás közötti kapcsolat vizsgálatának hazai, nemzetközi és az általunk végzett kutatás eredményeinek összevetésére is.

A kutatás eredményeit be kívánjuk építeni a tanárképzés és tanár továbbképzés egészébe, minek révén kipróbáljuk azokat a képzési-, továbbképzési formákat, tartalmakat, amelyek segítségével gazdagíthatjuk a különböző szakos tanárjelöltek és gyakorló tanárok módszertani repertoárját, ismereteit. Mindezzel az a célunk, hogy hozzájáruljunk a mozgóképkultúra – médiaismeret és a más műveltségi terület közötti kapcsolat kimutatásához, illetve igazolni szeretnénk az ismeretszerzésben, tanulásban, a tanulók médiahasználata révén megváltozott viszonyt.

KOOPERATÍV TANULÁS A TANÁRKÉPZÉSBEN ÉS AZ ISKOLAI NÉMETÓRÁKON

VARGA ÉVA

vargaeva0000@gmail.com

Eszterházy Károly Főiskola, Bölcsészettudományi Kar

Témakörök: Oktatási módszerek, szakmódszertan; Pedagógusképzés, pedagógus pálya

Folyamatosan átalakuló világunkban az oktatásban is szükségszerűen bekövetkeznek változások, új célok jelennek meg, melyeket kizárólag tradicionális módszerekkel már nem lehet megvalósítani. A fejlődést kísérő kihívások új kompetenciák, gazdagabb módszertani kultúra kialakulását igénylik a tanári pálya minden területén. A kompetencia-alapú oktatás egyik célja az ismeretek aktív alkalmazása, az eddigi döntően jellemző önálló tanulás mellett megjelennek a társas tanulás formái, ezért a lehetséges tanításszervezési módok között kitüntetett szerepet kap(hat) a kooperatív tanulás.

A kooperatív tanulás nem új fogalom, évtizedek óta foglalkoznak neves szakemberek ezzel a témával, bár hazánkban csak az utóbbi években terjedt el, elsősorban a közoktatásban, a felsőoktatásban történő alkalmazása még nem általános.

Sokan nem tudják, mi a különbség a csoportmunka és a kooperatív tanulás között, bár vannak, akik vitatják ugyan (Rainer E. Wicke), de számos tapasztalat, nemzetközi és hazai kutatás bizonyítja, hogy a jól megszervezett kooperatív tanulás sokkal többet jelent egyszerű csoportmunkánál. Sokféle felfogás, modellalkotás ismert a kooperatív tanulással kapcsolatban (Kagan, Johnson testvérek, Green, Horváth, Arató stb.), a különbségek mellett tisztázódtak a kooperatív alapelvek: az egyéni felelősségvállalás, az egyenlő részvétel, a pozitív egymásroutaltság, a személyes felelősségvállalás, a face to face kommunikáció, a folyamatos értékelés, a szociális kompetencia fejlesztése, mely egyértelműen pozitív hozzáadéka a kooperatív tanulásnak.

Érdemes tehát a kooperatív tanulásnak nagyobb teret szentelni és vizsgálni a tanár oldaláról. A kooperatív tanulásszervezés segítségével nem csak a diákok személyes és szociális kompetenciái fejlődnek, hanem megváltozott tanári szerepeket és kompetenciákat kíván a tanártól is.

Ez az alapja az empirikus kutatásnak, melyben azt a célt tűztük ki magunk elé, hogy feltárjuk, milyen tanári kompetenciák és tulajdonságok szükségesek a kooperatív tanulás alkalmazásához. A legfontosabb kutatási kérdések a következők: Milyen tanári kompetenciákkal kell dominánsan rendelkezni azoknak a némettanároknak, akik munkájuk során alkalmazzák a kooperatív tanulást? Milyen tulajdonságokkal kell dominánsan rendelkezni azoknak a némettanároknak, akik használják a tanításuk során a kooperatív tanulást?

A kérdőíves kikérdezés, a támogatott felidézés és a részben strukturált interjúból álló empirikus vizsgálatot megelőző felderítő kutatásnak az a célja, hogy az egri Eszterházy Károly Főiskola Német Nyelv és Irodalom Tanszékén 1990, vagyis az alapítás óta diplomát szerzett mintegy 1000 fő némettanár adatbázisból online kérdőíves kikérdezés segítségével kiderüljön, mekkora a későbbi kutatás alapjául szolgáló rendelkezésre álló valódi minta. Az eredmények segítséget jelentenek a végleges kérdőíves összeállításához, ill. a támogatott felidézés és az interjúk alanyainak kiválasztásához. Az elővizsgálat folyamatban van, eredményeiről a novemberi konferencián számolunk be.

AZ INFORMÁCIÓS TÁRSADALOM HATÁSA A TURISZTIKAI SZAKEMBEREK KÉPZÉSÉRE

VÁRHELYI TAMÁS* – MONDOK ANITA**

varhelyit@hotmail.com

*Eszterházy Károly Főiskola

mondoka@szolf.hu

**Szolnoki Főiskola, Turizmus-Vendéglátás Tanszék

Témakörök: Elektronikus tanulási környezetek. IKT, e-learning, távoktatás; Felsőoktatás, felnőttoktatás

Az információs társadalom felé közeledve annak egy-egy aspektusa fokozatosan dominánssá válik. A turizmus különösen sok olyan folyamatot tartalmaz, amely informatikai eszközökkel jól kezelhető, és a világháló segítségével a legszélesebb rétegek számára is kitűnően elérhetővé tehető. Ki lehet jelteni, hogy a turizmus az információs társadalom egyik húzóágazata. Azonban ahogy a fejlődés más területein, a turizmus terén is a legszűkebb keresztmetszet az emberi tényező: a korai sikerek ellenére a turisztikai szolgáltatók nagy része a mai napig nem rendelkezik az információs társadalomra, a tranzakciós rendszerekre, vagy éppen az online marketingre vonatkozó korszerű gyakorlati ismeretekkel.

Már a Széchenyi Terv keretében megfogalmazódott turizmusfejlesztési program is leszögezte, hogy amennyiben a következő négy-öt esztendőben nem sikerül az informatikát a hazai turizmus szerves részévé tenni, akkor a 21. században az ország egésze kerülhet behozhatatlan versenyhátrányba a világ turisztikai piacán. Az időben történt felismerés következtében a veszély lényegében kivédésre került, de a versenyelőny megszerzéséhez nem sikerült ennél is gyorsabban, hatékonyabban lépni. A legnagyobb küldőpiac, Németország vonatkozásában véleményünk szerint informatikai alkalmazásaink az ottaninál lassabb fejlődése is oka volt a vendégszám jelentős csökkenésének.

A fentiekből következik, hogy a turisztikai szakemberek képzésében központi szerep kell(ene), hogy jusson az információs társadalom eredményeinek. A kutatás során azt vesszük számba, hogy mennyiben van ez így, milyen típusú képzést kapnak, és milyen módszerekkel, milyen más tartalmú képzést kellene kapniuk a turizmusban a felsőoktatásban, illetve a posztgraduális továbbképzésekben résztvevőknek.

A MAGYAR TANSZÁLLODAI KÉPZÉS HELYZETE NEMZETKÖZI ÖSSZEHASONLÍTÁSBAN ÉS FENNTARTHATÓSÁGA AZ ÚJ TÖRVÉNYI KERETEK KÖZÖTT

VAS ISTVÁN

vasi@ektf.hu

Eszterházy Károly Főiskola

Témakörök: Szakképzés; Oktatáspolitikai, EU oktatásügy

A rendszerváltás óta végbement változások komoly átalakulási folyamatokat indukáltak a magyar szakképzés területén is. Kutatásunkban a szállodai szakemberek gyakorlati képzésével kapcsolatos kihívásokat tekintjük végig összehasonlítva más európai országok (Portugália, Ciprus és Svédország) szakképzési gyakorlatával.

Első lépésként a rendelkezésre álló szakirodalom, illetve színvonalas magyar szállodák tapasztalt szakembereivel folytatott csoportos interjúk alapján meghatározzuk a gyakorlatorientált szállodai szakemberképzés kritériumait, majd foglalkozunk a felsőfokú végzettséggel rendelkező, pályakezdő szállodai szakemberek tudáshiányával. A szakemberek tapasztalatai szerint a fiatal pályakezdők általában jó elméleti ismeretekkel rendelkeznek, azonban mindannyian kiemelték, hogy a kötelező gyakorlatukat nem tanszállodában végzők fejletlen gyakorlati készségekkel kerülnek a szállodákba és betanításuk komoly terhet ró a munkaadóra.

A magyar tanszállodai képzést, mely a gyakorlatorientált oktatás talán legmagasabb fokának tekinthető, nemzetközi kontextusba helyezve is megvizsgáljuk. Három ország felsőoktatási szakképzési gyakorlatát elemezve értékeljük a magyar tanszállodai szakemberképzést, amely modell a vizsgált európai országok szállodai szakemberei szerint is példa értékű. Vizsgálataink megfigyelésen, dokumentumelemzésen, valamint az érintett országok szállodai szakembereivel, gyakorlati oktatóival készített interjúkon alapulnak.

Kutatásunk végül kiterjed arra is, hogy a 2012-ben életbe lépett új törvényi szabályozások (felsőoktatásról, szakképzésről, szakképzés finanszírozásáról szóló törvények, továbbá a kapcsolódó rendeletek és határozatok) milyen kihívások elé állítják a magyar tanszállodai képzést. Jelenleg a BA-szintű, és a felsőoktatási szakképzés szakmai gyakorlatát sem finanszírozza az állam, ráadásul a legtöbb felsőfokú szállodai képzéshez kapcsolódó tanszálloda olyan formában üzemel, amely eleve kizárja a szakképzési támogatásból való részesedést. Mindezek alapján a hazai tanszállodai gyakorlati képzés jövője komoly veszélybe került.

A FELNŐTTKÉPZÉS ÉRTÉKELÉSÉNEK METODIKAI VÁLTOZÁS

VEDOVATTI ANILDO

vedovatti.a@eik.bme.hu

Budapesti Műszaki és Gazdaságtudományi Egyetem, Gazdaság- és Társadalomtudományi Kar

Témakörök: Felsőoktatás, felnőttoktatás; Oktatáspolitikai, EU oktatásügy

A felnőttkori tanulási lehetőségei és az uniós csatlakozás

Kulcsszavak: felnőttképzés, hatáselemzés, tanulási tér, operatív programok

Az előadás a nemzeti fejlesztési tervek operatív programjainak felnőttképzési vonatkozású eddigi értékelési tevékenységeit és az évek során ezekben történő változásokat elemzi. Kutatási szempontból orientációt nyújt az általános európai uniós tendenciákról (ajánlások, jó példák, stb.), hogy miképpen lehet összegzést készíteni az értékelések változásának felnőttképzésre gyakorolt hatásairól. A vizsgálat részeként nemzetközi értékelési szempontok (Evaluation of the capacity of the ESF delivery system to attract and support OP target groups. Final Report, továbbá Young Ronald G. (2011) elemző munkája) révén különböző aspektusú hatáselemzések segítségével ismerteti a kutatási eredményeket.

A kutatás további célja az volt, hogy az EU 2020 stratégia jegyében az eddigi előremutató folyamatokra rávilágítva a felnőttképzési ágazat szakpolitikai vetületének tudományos mérhetőségét erősítse, és felhívja a figyelmet az értékelési folyamat különbözőségére a hatáselemzés társadalomtudományi kutatási dimenziója (pl. Falus I., Halász G., Kocsis M., Perjés I. és munkatársai munkái), és az értékelés ellenőrzésre (monitoring rendszer) vonatkozó mechanizmusa esetén.

A kutatás vizsgálta, hogy az új (2004-től uniós pályázati források) támogatási rendszer mérhető, validálható, pozitív változást képes-e felmutatni. A statisztikák, illetve egyéb kutatói számítások során igazolódik, hogy a felnőttképzés a kívánt társadalmi hatások irányában elmozdult, a tudásalapú társadalom megerősödését szolgáló folyamatok jellemzővé váltak. A mérhetőséget is meghatározza a tanulási tér új fajta értelmezése (Benedek A.), mely nagymértékben hozzájárul a kitűzött társadalmi célok eléréséhez.

Az előadás a kutatás eredményeire alapozva a hazai (tervezési-, projekt- és végrehajtási dokumentumok, törvények, rendeletek) és a nemzetközi dokumentumok elemzésén túl mélyinterjúkkal, kérdőíves adatfelvétellel támaszkodva összegzi az értékelésről kialakított tapasztalatokat, az eddigi eredményeket, a megvalósult programok hatását a résztvevőkre, és a fenntarthatóságot. A kapott eredmények összevethetők a megkezdett 2007-2013 programozási időszak hatás-vizsgálataival, és lehetőséget nyújtanak arra, hogy a sikeres értékelési szempontok révén vizsgáljuk a következő ciklus ex-ante értékelési folyamatait.

ELŐADÁS 2.0

VIDOR RÓBERT

vidor.robert@kvifk.bgf.hu

Budapesti Gazdasági Főiskola, Kereskedelmi, Vendéglátóipari és Idegenforgalmi Kar

Témakörök: Felsőoktatás, felnőttoktatás; Elektronikus tanulási környezetek. IKT, e-learning, távoktatás

Az oktatás állami finanszírozásának csökkenése komoly megszorításra kényszeríti a felsőoktatási intézményeket. Ennek egyik következménye, hogy a gyakorlatok és szemináriumok helyett gyakran előadásokkal próbálják helyettesíteni a kurzusokat, így jelentős megtakarítást elérve, sokszor a minőségi oktatás kárára. Ez a lépés kiemelt pozícióba helyezi az előadásokat, melyben az előadásokat tartó oktatókra hatalmas felelősség hárul: rajtuk múlik egy egész évfolyam tanulmányi előrelépése és az ő feladatukká válik az előadás mint oktatási forma megszerettetése és a diákok szemében hasznosság tétele. Mindez különösen fontos az elsőéves diákok esetén. Számukra a felsőoktatási előadás egy teljesen új oktatási forma, mellyel még csak most ismerkednek. Ha ez az első találkozás csalódás lesz számukra, akkor nem csak az adott félévben maradnak el az előadásról a hallgatók, hanem a későbbi tanulmányaik során is egyre inkább mellőzni fogják ezt az általában kötelező részvétellel nem járó oktatási formát.

Előadásomban a fenti célok eléréséhez szeretnék módszereket bemutatni, ezen módszerek eredményeit vázolni és értékelni. A cél elérése érdekében fontos, hogy a diákok figyelmét az előadás teljes időtartama alatt fenntartsuk. Itt fontos szerepet kaphat az IKT illetve az interaktivitás is. A tudományos kutatás elengedhetetlen eszköze a mérés, ez pedig nem egyszerű dolog a figyelem vizsgálatakor. Ha a hallgatóság figyelme lankad, az az előadó számára abból érezhető rögtön, hogy az alapzaj megnő, hiszen az unatkozó diákok rögtön beszélgetni kezdenek egymással. Így az első mérőeszköz a zajmérő készülék. Ha egy unatkozó diák mégsem beszélget, akkor legtöbbször valamely mobil eszközön játszik, ami náluk legtöbbször Facebook-használatot jelent. Ha mi biztosítjuk számukra az előadóteremben az Internet-elérést, akkor jól mérhető az adatforgalom-változás a figyelem függvényében. Egy másik lehetőség az előadáson elhangzott anyagok szűrőpróbaszerű tesztelése. Közvetlenül az előadás után feltett egyszerű elektronikus tesztek kitöltésére könnyen rávehető az IKT-ra fogékony fiatal hallgatóság. Ez pedig megmutathatja, hogy mi maradt meg a diákokban az előadásból, nem tanulás, hanem odafigyelés által. A jól pozícionált tesztkérdések arra is fényt deríthetnek, hogy a különböző módszerek miként befolyásolják a figyelmet: Mennyire hatékony az élő szöveg, egy statikus prezentációs diaocka egy animációkat tartalmazóval szemben, esetleg egy multimédiás anyag bejátszása.

Sajnos a tapasztalat azt mutatja, hogy az előadásokra a diákok csupán töredéke jár be rendszeresen. Ezen próbál változtatni, illetve irányt mutatni az előadásom.

NEGYEDIKES TANULÓK ADAPTÍV KÉSZSÉGHASZNÁLATÁNAK VIZSGÁLATA A SZEMMOZGÁS-ELEMZÉS MÓDSZERÉVEL

VÍGH-KISS ERIKA* – CSÍKOS CSABA** – STEKLÁCS JÁNOS***

vighkisserik@gmail.com

* Szegedi Tudományegyetem, Neveléstudományi Doktori Iskola

csikoscs@edpsy.u-szeged

**Szegedi Tudományegyetem, Bölcsészettudományi Kar

steklacs@gmail.com

***Kecskeméti Főiskola, Tanítóképző Főiskolai Kar

Témakörök: Kognitív fejlődés és fejlesztés; Tehetség gondozás, speciális fejlesztés; Adaptív stratégiahasználat, szöveges feladatok, metakogníció, szemmozgásos vizsgálatok

A matematikafeladatok, azon belül a fejben számolásos feladatok nagy része többféleképpen is megoldható. A külföldi szakirodalomban három évtizede jelennek meg adaptív stratégiahasználattal kapcsolatos kutatások beszámolóit, melyek elsősorban matematikai (összeadási, szorzási) és olvasási stratégiákkal foglalkoznak. Az ennek kapcsán kialakított modellek (pl. Siegler és Lemaire, 1985, Siegler 2000) főleg használhatók az emberi gondolkodás fejlődésének általános leírására is. Nyilvánvaló, hogy az adaptív stratégiahasználat fejleszthető és fejlesztendő. Az eddigi kutatások alapján egyre több fejlesztő tananyag készül. Számos kutató érvel amellett, hogy a fejlesztés kezdetekor az optimális életkor a kisiskoláskor. Minél korábban kezdődik az adaptív stratégiahasználat fejlesztése, annál jobb eredményeket érhetünk el (Wittmann és Miller, 1990-1992; Gravemejer, 1994; Selter, 1998; Bransford, 2001; Baroody, 2003). Az eddigi hazai kutatások: Csíkos (2003a, 2003b, 2012, 2013) összeadással kapcsolatos kutatásai, valamint Steklács (Steklács, 2009; Csíkos és Steklács, 2011) vizsgálati jelzik a kutatási terület hazai megjelenését. Fejben végzett szorzással, arányossági következtetésekkel és adaptív stratégiahasználattal kapcsolatosan azonban ezidáig még nem folytak kutatások hazánkban.

Kutatásunk célja, hogy megvizsgáljuk, mennyire eredményesek a magyar diákok egy- és kétjegyű számok fejben szorzásában, az egyes feladatok kiszámításakor milyen stratégiát alkalmaznak, és a fejben számolás eredményessége mennyiben az alkalmazott stratégia függvénye.

Az első próbamérést 2013. április végén egy vidéki városi iskolában, 4. osztályos tanulókkal végeztük el, egy $n=13$ fős mintán (7 fiú, 6 lány). A szemmozgásos vizsgálat céljaira nyolc feladattal álló, egy lépésben megoldható szöveges feladatsort alkalmaztunk. Erről videofelvétel is készült, majd hangosan gondolkodtatás által számoltak be a gyerekek az alkalmazott szorzási stratégiáról. A vizsgálat során egy háttérkérdőívet, továbbá Kelecsényi és Csíkos (2013) által adaptált Matematikai Meggyőződéses Kérdőívet vettük fel.

Eredményeink összecsengenek a hasonló külföldi kutatások eredményeivel. Különbségek tapasztalhatók a tehetséges és többségi gyerekek stratégiahasználatában (ld. Thomas, 2002). Úgy találtuk, hogy az egyjegyű számok szorzásával kapcsolatos feladatokat a gyerekek alapvetően emlékezeti előhívás segítségével oldják meg (ld. Lemaire és Siegler, 1995). A kétjegyű számok szorzásakor általában a helyiérték szerinti balról jobbra, vagy jobbról balra stratégiát alkalmazták, míg a matematikában tehetséges gyerekek (a felnőttekhez hasonlóan) a holisztikus stratégiát. Úgy tűnik, magyar tanulókra jellemző a „fejben elképzelem leírva” stratégia használata (v.ö.: Csíkos, 2013). Megfigyelhető volt néhány hibás stratégia alkalmazása is. A tanulók többsége mereven ragaszkodott egyetlen stratégia alkalmazásához, akkor is, ha az nem volt hatékony, azaz adaptív Verschaffel (2010) definíciója szerint. Gyermekünk adaptív számolási, szorzási készségeinek fejlesztése a gyakorlati életben is hasznosítható, és feltételezhetően az adaptivitás szemléletmódja jelentős transzferhatást eredményezhet az emberi gondolkodás más területein is.

A FONOLÓGIAI TUDATOSSÁG FEJLESZTÉSE MINT NYELVPEDAGÓGIAI TECHNIKA - MAGYAR MINT IDEGEN NYELV

VINCZE MÁRIA

memcso@freemail.hu

Eszterházi Károly Főiskola, Neveléstudományi Doktori Iskola

Témakörök: Idegen nyelvi oktatás; Oktatási módszerek, szakmódszertan

A magyar mint idegen nyelv fogalma már az 1970-es évek második felétől használatos. Akkor történtek az első lépések abban az irányban, hogy nyelvünk oktatását idegen nyelv oktatásaként is szemléljük. Ennek a törekvésnek gyakorlati, nemzetpolitikai, idegenforgalmi, oktatásbeli, nyelvészeti és egyéb okai ma még inkább érvényesek, aktualitásuk egyre nő (B. Nádor, 1991). Mind a szomszéd államokban élő magyar anyanyelvűek, mind a világon diaszpórában élő magyarok vagy magyar származásúak igényei a magyar nyelv tudományos szintű és gyakorlati célú megközelítésére készítetnek bennünket.

A magyar nyelv hangállományának és artikulációs bázisának sajátosságai megkövetelik a helyes kiejtés kialakítását a magyar nyelv idegen nyelvként történő tanítása során. Az utóbbi tizenegynehány évben számos, külföldön vagy külföldieknek magyar nyelvet tanító kolléga számolt be ilyen irányú tapasztalatairól (Szende, 2005; H.Tóth, 2006; Gyöngyösi, 2011).

A magyar nyelvben a rövid-hosszú magánhangzók, a zöngés-zöngétlen mássalhangzók helyes kiejtésének kialakítása nem öncélú: helyes vagy helytelen kiejtésük – jelentés megkülönböztető szerepük miatt – hatással van a nyelvi készségekre. Tekintettel a a nyelvtanítás során majdan kialakítandó nyelvi készségekre, mi ennek fejlesztését (Csépe, 2000, 2006; Tindal–Nisbet, 2010; Tánczos, 2006; Csapó–Csépe (szerk.), 2012) alkalmaztuk nyelvpedagógiai technikaként, módszertani lépésként a hangállomány – és a hozzá tartozó betűállomány – tanításakor.

Kutatásunkban azt vizsgáljuk, hogy a fonológiai tudatosság fejlettsége hogyan befolyásolja a magyar célnyelvi készségeket, jelen esetben az olvasás- és íráskészséget. Az olvasáskészség esetében az olvasásteljesítményt mérjük, míg az íráskészséget a tollbamondáson (Davis, 1995; Kidd, 1992) mint az írás egyik lehetséges aspektusán keresztül vizsgáljuk, mindkettőt cirill ábécés írásmódú anyanyelvi tanulóknál. A longitudinális vizsgálatok első részét a nyelvtanulók fonológiai tudatosságának fejlesztésére irányuló gyakorlatok követték, s vezettek el az utómérésig. További feladatunk a fonológiai tudatosság hatása vizsgálatának befejezése a szövegértés, a hallás utáni és beszédértés, valamint a beszéd-készség fejlődésére.

A vizsgálatok eredményei vélhetően szükségessé teszik ezen új nyelvpedagógiai technika, módszertani lépés és feladattípus bevezetését, ezzel is további eszközt nyújtva a magyart idegen nyelvként tanító nyelvtanároknak a nyelvi készségek megalapozásához.

E módszertani lépés jól és könnyen beépíthető a nyelvpedagógiai módszerek többségébe, s gazdagítja azok eddigi tárházát, az IKT eszközök (pl. interaktív online nyelvi játékok) segítségével pedig az autonóm tanulási folyamatban is alkalmazható, és nem utolsósorban motiváló ereje sem elhanyagolható. Ezek azonban már újabb előadások témáját képezik.

TELJESÍTMÉNY-VISSZAJELZÉS TESTNEVELÉS ÓRÁKON

VINCZE TAMÁS

vinczet@ektf.hu

Eszterházy Károly Gyakorló Általános Iskola, Középiskola és Alapfokú Művészetoktatási Intézmény

Témakörök: Pedagógiai értékelés, minőségfejlesztés; Pedagógiai értékelés, minőségfejlesztés; Értékelés, interakció, teljesítmény-visszajelzés, testnevelés

Napjainkban több tényező eredményeként számos iskoláskorú fiatal jellemezhető a testnevelés órai mozgásanyag elvégzése során passzivitással. Pedig a különböző sportmozgások, így a tanórai mozgásos tevékenységformák is nagyszerű lehetőséget biztosítanak számos pozitív személyiségjegyre – mint például önfelegyelem, bátorság, küzdeni tudás, kitartás, becsületesség – tanulóknak történő kialakítására. Az értékes belső tulajdonságok személyiségbe történő beágyazódásának folyamatát, valamint szükség esetén a testmozgásokkal kapcsolatos negatív attitűd megváltoztatását a testnevelő főként teljesítmény-visszajelző munkájával segítheti. E tevékenységének a tartalma és minősége meghatározó lehet a tanulói teljesítményre is (Kőrössy, 2005). Ezáltal a teljesítmény-visszajelzés, értékelés Réthy (2011) szerint értelmezett egy tucatszámú funkciójának teljesülése a pedagógiai munka hatékonyságára is nagy befolyással bír.

A testnevelés órákra irányuló kutatásom célja, hogy egyrészt leírjam a testnevelő jellemző tevékenységrendszerét, másrészt a tanár-diák közötti interakciós helyzetek vizsgálatával feltérképezzem a tanári visszajelzések konkrét előfordulását. Arra keresem a választ, hogy ezen visszajelzések milyen céllal és mit közvetítenek, mire irányulnak, esetleg milyen rejtett dimenziók állnak alkalmazásuk hátterében. Kérdéseim megválaszolásához az adatokat videokamerára való rögzítés, majd feldolgozás után a jelen előadásomban bemutatni szándékozott strukturált, kategória-rendszeres megfigyeléshez használt mérőeszközzel nyerem, amely a Flanders által megkonstruált interakciós analízis kategóriarendszerének adaptált változatát jelenti. A visszajelzések egy részének hátteréről támogatott felidézéssel kérdezem a vizsgált pedagógust. Munkám során a 10-18 éves korosztály számára, eltérő településtípusok különböző képzési szerkezetű intézményeiben tartott testnevelés óráira fókuszálok.

Kutatásommal kapcsolatos hipotéziseim alátámasztására bemutatom egy testnevelő kollégák körében végzett (N=27), kérdőíves kikerdezésen alapuló mini kutatásom eredményét. Ennek során arra kerestem a választ, hogy mi a véleményük a teljesítmény-visszajelzés pedagógiai folyamatban játszott fontosságáról, valamint mely funkcióinak megjelenése a leghangsúlyosabb mindennapi munkájuk során. Azt is megkérdeztem, hogy az egyes tanulók teljesítményére való reflektálás során mi képezi az értékelésük alapját, továbbá kértem annak megfogalmazását, hogy miben látják a teljesítmény-visszajelzés legkövetendőbb szempontjait. Mini kutatásom legfőbb eredménye, hogy a testnevelő segítő-támogató magatartása saját nézeteik alapján fontos motívumát képezi visszajelző tevékenységüknek.

A FILANTROPIZMUS PEDAGÓGIAI GONDOLATAI A MAGYARORSZÁGI NŐNEVELŐ INTÉZETEKBEN

VIRÁG IRÉN

viragi@ektf.hu

Eszterházy Károly Főiskola, Tanárképzési és Tudástechnológiai Kar

Témakörök: Neveléstörténet, reformpedagógia; Neveléstörténet, reformpedagógia

Kulcsszavak: neveléstörténet, filantropizmus, nőnevelés

A filantropizmus a 18. század végén bontakozott ki Németországban. Pedagógiai koncepciójában Locke és Rousseau gondolatai köszönnek vissza, ugyanakkor fellelhetők a német felvilágosodás képviselői közül Leibniz és Wolff tanításának bizonyos elemei is. A filantropisták mozgalma más alapokra kívánta helyezni a korszak oktatási gyakorlatát; a megmerevedett módszereket, a klasszikus nyelvek által meghatározott grammatizáló nyelvtanítást, az antik szerzők tanulmányozásának monotonná vált praxisát. A közoktatás új alapjait értelmezésükben az élő idegen nyelvek tanulása, a természettel való szoros kapcsolat, a praktikus és közhasznú ismeretek tanítása, az emberek egyéni érdekének a mások érdekeivel való összeegyeztetése jelentette.

A filantropisták az alapfokú képzést követően a fiúkat és lányokat külön oktatták, ezzel is segítve a társadalmi szerepükre való hatékonyabb felkészülést, melynek középpontjában a fiúknál kötelességtudó, megbízható és mértékletes polgári lét, a lányoknál a háztartás vezetése állt.

A filantropisták nőnevelési gondolatai leginkább Campe 1788-ban kiadott, a korszakban igen kedvelt és több nyelvre is lefordított „Atyai tanács leányom számára című írásában körvonalazódnak, amit a középosztály leánygyermekének szánt. A nevelés középpontjában a háziasszonyok képzése állt, ami az oktatás tartalmát is megszabta; a tananyag kizárólag a háziasszonyi teendőkhöz elvégzéséhez szükséges ismereteket tartalmazott, a művészeti képzés, tánc, idegen nyelvek nem kaptak helyet a képzésben.

Az előadás azt vizsgálja, hogy a Magyarországon a 19. század első évtizedeiben működő leánynevelőkben (Sennovitz Ignác, Steinacker Gusztáv, Seltenreich Károly, Teleki Blanka) megjelennek-e a filantropizmus pedagógiai gondolatai, nőnevelési eszméi. A bemutatott téma a filantropizmus magyarországi megjelenését feltáró nagyobb vizsgálat egy szegmense.

A kutatás során a történeti kutatásokra jellemző forrás- és dokumentumelemzés módszerei kerülnek előtérbe, jelen esetben főként Campe és Steinacker nőnevelésre vonatkozó írásai.

A filantropizmus pedagógiai gondolatait főként Tessedik Sámuel, Berzeviczy Gergely, Brunsvik Teréz nevével kapcsolta össze a témában megjelenő szakirodalom, azonban Salzmann és Campe műveinek korabeli fordításai arra utalnak, hogy pedagógiai hatása szélesebb körben érzékelhető annak ellenére is, hogy Magyarországon nem alapítottak a filantropinumokhoz hasonló nevelőintézeteket. (A német területeken női filantropinum is létezett, pl. Karoline Rudolphi 1782-ben létrehozott intézménye.)

A filantropizmust bizonyos aspektusból érintő munkákkal a szakirodalomban találkozhatunk, azonban egy átfogó vizsgálat – melynek egy részletét mutatja be az előadás – új elemekkel gazdagíthatja a téma feltárását, megismerését.

M-LEARNING TANANYAG FEJLESZTÉS KRITÉRIUMAI, LEHETŐSÉGEI A VIZUÁLIS NEVELÉS TANTÁRGY KERETÉN BELÜL

WIEDERMANN KATALIN

widi.kati@gmail.com

Apor Vilmos Katolikus Főiskola

Témakörök: Elektronikus tanulási környezetek. IKT, e-learning, távoktatás; Művészeti nevelés, vizuális kultúra; IKT, m-learning, tananyagfejlesztés, felsőoktatás

A felsőoktatásban bekövetkezett óraszámcsökkentés, új tanítási megoldások keresésére ösztönöz. A vizuális nevelés műveltségterületen végző, tanító szakos hallgatóink hatodikig oktathatják a tantárgyat. A gyakorlati órák száma túl alacsony ahhoz, hogy minden kéz-és iparművészeti területen a tanításához szükséges jártasságokat megszerezzék. Az elméleti órák anyagának nagy részét viszont közvetíteni lehet mobiltelefonra. Az m-learning olyan mobil eszközöket felhasználó tanulási mód, melynek segítségével könnyen, gyorsan, helytől függetlenül lehet elérni a főiskola vagy bármelyik tartalomszolgáltató intézmény által kidolgozott, digitalizált, strukturált tananyagokat. A mobil eszközök csaknem mindenütt használhatók, ezért tökéletes alapját képezhetik a szituációs tanulási tevékenységnek is, ahol a valós környezet stimulust, aktivitást biztosít a tanuláshoz. A szituációs tanulási tevékenységre példa lehet a művészeti alkotások közvetlenül a galériában történő tanulmányozása, vagy bármely múzeumi tárgy, kapcsolódó információs anyagának, tudományos háttérének azonnali lehívása. Ilyenkor a hallgató információt kaphat arról a műalkotásról, ami előtt éppen áll. Olyan adaptálható tanegység kifejlesztésén dolgozom, mely okos mobiltelefonnal elérhető, tanulható és a tudás ellenőrzését is lehetővé teszi. Ezt a munkát megelőzte a főiskolánkra járó hallgatók által kitöltött online kérdőíves kutatás:

A kérdőíves kutatás célja az volt, hogy feltárjam a hallgatók, (N = 241 fő) tanulási- telefonhasználati szokásait, milyen mobil eszközparkkal rendelkeznek, továbbá a mobiltanulással kapcsolatos attitűdjüket.

Eredményeim azt mutatják, hogy hallgatóink mindmáig a papír alapú tanulást (saját jegyzet, tankönyv) kedvelik a legjobban. A moodle felületen történő tanulást csak a megkérdezettek (6,8%)-a választotta. Otthon, kollégiumban tanulnak a legtöbben (53,6%), utazás közben a megkérdezettek 28,6%-a tanul. A kérdőívet kitöltők több mint felének (57,7%) már okostelefonja van. Ez az érték a jövőben biztos, hogy nőni fog.

A fejlesztés iránya: a telefonon kitöltendő tesztekhez a hallgatók fele viszonyult pozitívan, mely azt mutatja, hogy van érdeklődés a telefonon keresztül elérhető tananyagtartalmak iránt.

Az adaptivitás kritériumait távol-keleti, amerikai, norvég szakirodalmak tanulmányozása és az eddigi tapasztalataik alapján pozicionálom. A széles szakirodalmi áttekintés után bemutatom azt a fejlesztést, mely véleményem szerint tartalmazza mindazokat a kritériumokat, mellyel egy m-learninges tananyagnak rendelkeznie kell. Az újr felhasználható elemekből felépített tananyag, rendelkezik olyan variációs lehetőségekkel, melyet jól tudunk használni a vizuális nevelés tantárgy egyes részterületeinél. Az eszköz adta lehetőségeket (elektronikus felület, multimédiás elemek) kihasználva eredményesebbé tehető a tanítás- tanulás folyamata. Ez az új tanulási környezet maximálisan a hallgatók személyéhez, szokásaihoz igazodik. Ezen felül adott az azonnali visszacsatolás lehetősége; az interaktivitás, mely a Web 2.0-án felnövekvő generációnak alapvető igénye.

Eddigi tapasztalataim azt mutatják, hogy tanítványaim előszeretettel és gyorsan használják információszerezésre telefonjaikat. Vizsgálni kívánom, hogy a mobil-tanulási módszer, megfelelően kidolgozott tananyagok esetében milyen mértékben hatékony.

A DRÁMAPEDAGÓGIÁTÓL A KONSTRUKTÍV ISKOLAVEZETÉSIG

ZALAY SZABOLCS

zalaysz@gmail.com

Leőwey Klára Gimnázium, Eötvös József Főiskola

Témakörök: Alternatív pedagógiák, egyházi nevelés; Tehetséggondozás, speciális fejlesztés

Egy olyan interdiszciplináris indíttatású pedagógiai modell bemutatására vállalkozom, amelynek alapjai a drámapedagógiai szituációkezelésre, a kommunikációs hálózatok elméletére, a konstruktivizmus pedagógiai filozófiájára és az élménypedagógia pszichológiájára támaszkodnak. A modell működésének vizsgálati perspektívája a „tanóra-diagnózisoktól” egy elitgimnázium szervezetfejlesztési koncepciójáig terjed. Egy ötéves „akciókutatás” megvalósításáról van itt szó, az öt évet – természetesen – éves periódusokra osztva, amely a második év végénél tart. Az első év az „előzetes tudások” számbavételéről, a tapasztalatszerzésről, az iskola alapközpontjainak újrafogalmazásáról és elfogadtatásáról, a kommunikációs hálózat működésének elősegítéséről és egy új minőségértékelési rendszer bevezetéséről szólt, a diákok és a tanárok rendszeres teljesítményértékelési portfóliója és a tudatos gazdálkodásirányítás megvalósításával. A második évben a differenciált értékelés kapta a fő hangsúlyt, az új köznevelési törvény pedagógiai és szerkezeti bevezetésével együtt. A harmadik év már az új alapokon működő, „újjaszülető” iskola éve kell legyen, minden téren az újrakezdés ígéretével, az egyik osztálytípus természetudományos tagozatos gimnáziumi osztállyá alakításával. A negyedik év a stabilizáció éve lehet, amikor minden szervezeti szereplő a helyére kerülhet és megerősítheti egyéni fejlesztési programját. Míg az ötödik évben már mérhető eredményeket produkálhat a folyamatos „építkezés”, és alapfeladatának sikeres ellátása mellett a vizsgált középiskola egy mintaadó tehetséggondozási és pedagógus továbbképzési központtá válhat. Az előadásban az akciókutatás fő hipotéziseinek, a vizsgált modell strukturális alapjainak és az első részeredményeknek a bemutatása történik.

POSZTER

THE INTEGRATION OF RELIGIOUS EDUCATION CONTENT INTO THE PRIMARY EDUCATION CONTENT

BEATA AKIMJAKOVA* – MARTA ORAVCOVA**

beata.akimjakova@ku.sk

*Catholic University in Ruzomberok, Faculty of Education

sestry.klcov@stonline.sk

**Catholic University in Ruzomberok, Faculty of Education

Témakörök: Alternative pedagogies, church upbringing; Motivation, self-regulation

The main topic of the poster presentation is the issue of the integration of Religious Education content into the education content at a primary school. The content of most education subjects has grown to such an extent that it is not possible for students to learn, strengthen, deepen, and systemise effectively. The over sizing of the content can be solved in several ways, and that is to either define the key educational content – the basic curriculum, the basic educational content structure, the exemplary education outline, or the integration of teaching subjects. In this poster presentation, we focus particularly on the last of the aforementioned possibilities.

The possibilities to integrate Religious Education into individual educational areas of primary education are broad. Therefore, we consider whether teachers use all the possibilities of integrating elements of Religious Education into individual educational areas of primary education, or whether they integrate also other elements of Religious Education on the basis of their own choice.

The aim of the survey is an analysis of teachers' opinions of primary education, with regards to the integration of Religious Education into educational areas of the primary education and to measure the stage of the application of Religious Education into these areas. The survey was carried out by the method of a questionnaire. The questionnaire contained 40 items, mainly with multiple choice answers. 154 teachers of primary education represented the survey's sample.

The most common reason as to why the integration of Religious Education is not implemented into the educational areas of primary education is the lack of knowledge that teachers have regarding this method. According to the respondents' answers, they alone were surprised by the fact that Religious Education elements could be implemented into the individual educational areas. However, methods and tools are necessary for that, because the current curricular documents and textbooks of primary education, analysed in the fourth section, do not contain more concrete instructions to interconnect the aforementioned educational content.

The religious themes are so strong and beautiful that we highlight their influence to a student. However, the condition is for them to be suitably included within the educational content. They should not act as a „pasted on” curriculum, thanks to which the already oversized educational content will be increased more. Nor is it about any advising, mentoring, forbidding or ordering. These are examples from everyday life, stories from the gospel that can, with their strength, get directly into the student's heart. If they manage to hit them in the right way, they can become a tool for the formation of their moral and emotional compass.

KÖZETTANI ÉS GEOMORFOLÓGIAI TEREPTYAKORLATOK A TANÓRÁN KÍVÜLI NEVELÉSBEN

DÁVID ÁRPÁD

coralga@yahoo.com

Eszterházy Károly Főiskola, Természettudományi Kar

Témakörök: Felsőoktatás, felnőttoktatás; Természettudományi oktatás

A Föld nevű bolygón a Homo sapiens Linneaus az egyetlen faj, amely tudatosan és módszeresen azon munkálkodik, hogy kárt okozzon saját magának minél nagyobb mértékben.

Tönkreteszi saját testét, lelkét, környezetét. Egyre nehezebben képes létezni a saját maga által kialakított mesterséges környezeten kívül. Ez az állapot belátható időn belül a faj teljes kipusztulásához vezet, vezethet!

Vezethet...

Ez, a faj szempontjából végzetes történet elodázható, vagy a folyamat visszafordítható. Ennek a dolognak számos bonyolult összetevője van. A megoldáshoz vezető út egyik eleme az oktatásban keresendő.

Az oktatás minden szintjén, tanórákon és tanórán kívül, a bennünket körülvevő élő és élettelen környezet megismerésére, védelmére, a természettel való szorosabb kapcsolat kialakítására kell tanítani, nevelni a tanulókat.

Korlátozzuk figyelmünket a tanórán kívüli lehetőségekre! Ezekben belül is a természetföldrajzi tereptyakorlatokról lesz szó, példákön, esettanulmányokon keresztül.

Bemutatjuk, hogy miként szolgálják a tanórán kívüli nevelés ügyét az ásvány- és kőzettani, valamint a geomorfológiai tereptyakorlatok.

A test és a lélek formálásának, alakításának kiváló szinterei a tereptyakorlatok. A hallgatók megtanulják a terepen való mozgást, a különböző terepi módszereket. Megismerik, segítik egymást a terepi feladatok végrehajtása közben. Óvják, védik a környezetet, amelyben mozognak. Felismerik és megtanulják értékelni a természetben rejlő szépségeket.

TEHETSÉGSZŰRŐ MEGFIGYELÉSI SZEMPONTSOR A TEHETSÉGIGÉRETEK AZONOSÍTÁSÁRA

DÁVID MÁRIA – HATVANI ANDREA – HÉJJA-NAGY KATALIN

davidm@ektf.hu

hatvani@ektf.hu

hejjank@ektf.hu

***Eszterházy Károly Főiskola, Tanárképzési és Tudástechnológiai Kar

Témakörök: Tehetséggondozás, speciális fejlesztés; Oktatási módszerek, szakmódszertan

A tehetség egy komplex viselkedés-együttest jelent, sajátos személyiséget, melynek a felismerése folyamatos, hosszú távú, perspektivikus, gondozásba ágyazott tehetségazonosítást igényel (Gyarmathy, 2007). Herskovits (idézi Mező, 2008) kiemeli, hogy egy módszer sem tud önmagában eléggé széleskörű képet mutatni, ezért lehetőleg több vizsgálati módszert kell egy adott diagnosztikai folyamatban alkalmazni.

Dávid M. (2010) a tehetségazonosítás két szintjét különíti el: A pedagógiai tehetségszűrést, amely a megcélzott populáció teljes egészére vonatkozik, általában az intézményi tehetséggondozó programokba történő beválogatás céljából. Második szinten pedig a differenciált tehetségazonosítást, melynek során az azonosítás interdiszciplináris együttműködést tesz szükségessé.

Az ONK-n bemutatásra kerülő tehetségazonosító módszer a szerzők által a TÁMOP 3.4.4/B/08/1-2009-0014 pályázatban került kifejlesztésre. Kidolgozása során három tehetségmodellt vettünk figyelembe: a VanTassel – Baska féle jellemzést (1989, idézi: Turmezeiné – Balogh, 2009), Czeizel Endre (1997) 2X4+1 faktoros táalentum modelljét, és Gagné fejlődési modelljét (idézi: Turmezeiné, Balogh, 2009).

A kutató – fejlesztő tevékenység célja egy mérőeszköz-kialakítása volt, amely elősegíti a tehetség-ígéreték felismerését a közoktatásban.

Feltételeztük, hogy a pedagógusok által tehetségesnek tartott tanulók magasabb eredményeket érnek el a megfigyelési szempontsor minden faktorában, mint a tanáraik által a tehetséges minősítést meg nem kapó társaik.

A vizsgálati minta:

A mérőeszköz kialakításának próbavizsgálata összesen 259 tanulóra terjedt ki, az életkori átlag: 15,47 év volt. A kísérleti csoportba a tanáraik által valamilyen területen tehetségesnek minősített tanulók, (194 fő) tartoztak, a kontroll csoportba pedig a tanárai által a tehetséges kategóriába be nem sorolt társaik. (64 fő).

A kutatás módszere a tehetségszűrő megfigyelési szempontsor két fő kategóriája: a kognitív és az affektív jellemzők. A kognitív jellemzők a képességekre és a kreativitásra vonatkozó állításokat, az affektív jellemzők pedig a motivációs, érdeklődési és akarati tulajdonságokat tartalmazták.

A kutatás eredményei alapján a tehetségszűrő megfigyelési szempontsor minden kategóriájában szignifikánsan jobb eredményeket értek el azok a tanulók, akiket tanáraik tehetségesnek tartanak. A 0.001-es szignifikanciaszinten kimutatható a különbség alapján a megfigyelési szempontsort az azonosítási folyamatba ágyazható megfelelő segédeszköznek tekintjük, amely elősegíti a tehetségjegyek szisztematikus azonosítását. Egy elsődleges szűrést tesz lehetővé a vizsgált populációban, melynek eredményei alapján (több más adatot is figyelembe véve, pld. versenyeredmények) beválogathatók a tehetségesnek tűnő gyermekek az intézmény helyi tehetséggondozó programjába.

Ez a módszer elősegíti a hatékony tehetségazonosító munkát a közoktatás valamennyi területén.

A DIGITÁLIS VILÁG TERJEDÉSÉNEK HATÁSA A KISGYERMEKKORI PÉLDAKÉPVÁLASZTÁS ALAKULÁSÁRA

HEGEDŰS LÁSZLÓ

ctifhegedus@uni-miskolc.hu

Eszterházy Károly Főiskola, Comenius Főiskolai Kar

Témakörök: Elektronikus tanulási környezetek. IKT, e-learning, távoktatás; Elektronikus tanulási környezetek. IKT, e-learning, távoktatás

Alapvetően meghatározza korunk szükségszerűen terjedő digitális világa, kultúrája a felnővekvő nemzedékek szocializációs környezetét, társadalmi, értékbeli elvárásait.

Az ún. „digitális” generáció egyfajta értékválságban van. Az okos telefonon való csüngés, a virtualitás vonzása, a kapcsolatok illuzórikus rendszerébe vetett hit, a pótcselekvések sora mind-mind meghatározza, előrevetíti akár a példaképek megválasztását, annak módját, milyenségét.

Elsősorban azzal lehet segíteni a gyermekeknek, hogy megtanítsuk ezeket az eszközöket valódi értékeiknek megfelelően használni. Egyrészt, segítenünk kell nekik abban, hogy megtanulják, hogyan lehet jól élni ezekkel a tárgyakkal. Jól kell tudnunk kommunikálni az ezzel kapcsolatos gondolatainkat a szülőkkel és fiatalokkal egyaránt. Találékonyaknak is kell lennünk e téren, hogy például beépíthessük a technikai vívmányokat a tanítás-tanulás folyamatába. Nem szabad lemaradnunk e téren, támogatnunk kell a digitális kultúrát. Másrészt bizonyos mértékig ellen is kell állnunk a benne megjelenő és ránk zúduló arroganciának. Ennek jegyében igyekszünk megóvni a kisebbeket a mobiltelefonok korai használatától, a nagyobbak nem vehetik elő a mobilokat az iskolában, a még nagyobbak csak tanári engedéllyel használhatják azokat. Ezek az intézkedések azonban csak adminisztratív segítséget jelentenek.

A pedagógiának egyértelmű értékeket kell közvetítenie, mi több megtapasztaltatnia. Ilyen érték nálunk egyebek mellett a társas kapcsolatok, azok mélysége, a szeretet, a véleménycsere, egymás segítése, a megfelelő értékítélet kialakítása, a követendő példaképek megválasztása. Aki ilyen légkörben nevelkedik otthon és az iskolában, akit ehhez segítünk, különbséget tud tenni a facebookon való bejelölés értéke és egy valódi beszélgetés, barátok, példaképek vagy inkább sztárolás, „celebek” választásának értéke között. A másik, pedagógiánkból fakadó értékünk az alkotás, az alkotó személyiség helyzetbe hozása, ezáltal megerősítése. Hisszük ugyanis, hogy az alkotás minden téren hatalmas öröm az ember számára, így méltó konkurenciája tud lenni az értelmetlenül használt informatikai eszközöknek, az azok által nyújtott gyors, de felületes élményeknek, értékeknek. Az a gyermek, fiatal, aki sokszor vett részt alkotó folyamatokban, élte át az alkotás gyötrelmeit és örömét, ellenállóbb lesz minden gyenge minőségű jelenséggel szemben, így a digitális kultúra sekélyesebb oldalával szemben is.

SCIENTIFIC LITERACY OF STUDENTS OF PRE-PRIMARY TEACHING AND PRIMARY TEACHING – RESULTS OF THE KEGA RESEARCH

IVANA ROCHOVSKA

ikrupova@gmail.com

Catholic University in Ruzomberok, Faculty of Education

Témakörök: Teacher training, teaching as a career; Nursery school pedagogy

The topic of the poster presentation is the issue of development of scientific literacy of students preparing for pre-primary and primary teaching. The poster presentation shows the research results of the KEGA project No. 002KU-4/2011 guaranteed by the Ministry of Education, Science, Research and Sport of the Slovak Republic. The starting point of the project was the idea that the students of mentioned fields do not have a sufficient level of natural-sciences knowledge. An international study titled PISA presents the findings that the level of scientific literacy of Slovak pupils at the end of their compulsory schooling is less than average. This situation is getting worse, since a number of pupils continue their education at secondary schools, with a limited number of classes dedicated to education in natural sciences. Therefore we believe it is important to solve this situation by improving the quality of natural sciences education within university preparation of students, who are preparing for the profession of teachers at nursery schools and elementary schools.

We propose a concept of education applying the experience-based education, which mainly aims at the improvement of the level of the students' ability to work scientifically and experimentally solve troublesome situations.

The proposed concept of education was proven in the practice by pedagogical experiment, the results of which are explained in the poster presentation. The main objective of research was to prove experimentally efficiency of teaching according to the proposed concept of natural sciences education in the university preparation of students in the field of Pre-school and elementary school pedagogy.

We formed six research hypotheses. For the poster presentation we mention one of them: We assume that the level of scientific literacy of students in the field of Pre-school and elementary school pedagogy, tested by selected diagnostic tools, will significantly statistically increase with the application of the proposed concept.

By verification of the first hypothesis we proved that the level of scientific literacy of students in the field of Pre-school and elementary school pedagogy, tested by selected diagnostic tools, will significantly statistically increase with the application of the proposed concept. When in the pre-tests conducted in the experimental group the students reached the score of 10,89 % and in the post-test bit higher 16,54 % the difference of the score in the post-test was much greater. In the experimental group the students reached 49,47 % which are under then average results but the score was much lower in the control group, only some 30,70 %. These results proved the effectiveness of the proposed concept of natural science education.

TANULÁS KÖNNYÍTŐ PROGRAM JELENTŐSÉGE AZ OKTATÁSBAN

KÁRPÁTI ANIKÓ

kapodynamic@yahoo.com

Vadvirág Alapítvány

Témakörök: Motiváció, önszabályozás; Tanulás, tudás; Tanulás, motiváció, hatékony tanulási módszer, Tanulás Könnyítő Program bemutatása.

Előadás a Tanulás Könnyítő Program (TKP) kidolgozásához vezető utat, valamint az ehhez kapcsolódó kutatási eredményeket mutatja be. Továbbá betekintés nyerhető egy TKP óra részletébe.

Az elmúlt 15–20 évben, mint ahogy az egész világon, Magyarországon is a korai fejlesztés (0-6 évesig) a különböző tudományok: (pl. agykutatás, kognitív pszichológia, neurobiológia) fejlődésének köszönhetően óriási előrelépésen ment át, melynek következményeképpen több hatékony módszer, rendkívül gazdag eszköz- és játéktár vált elérhetővé. A gyakorlatban pedig sok csodálatos eredmény, gyógyulás, siker tapasztalható.

Mi történik az első 6 év után?

Az óvoda és iskola között egy nehezen áthidalható szakadék tapasztalható, ugyanez megállapítható e korosztály fejlesztésére irányuló segítő foglalkozásokról, korrepetálásokról, terápiákról, módszerekről is!

A teljesség igénye nélkül néhány gondolatébresztő probléma:

- Az iskolában alkalmazott fejlesztési foglalkozásokon eltűnik a mozgás, a gyerekeket leültetik az iskolapadba 4–5 órára, a korrepetálások során további 1–2 órát ülnek.

Háttérbe szorul a játék és a játékoság, leszűkül az eszköztár, a gyermek gondolkodását, képzeletét izgalomba hozó kreatív játékok helyett feladatlapok sokaságával látják el, az órákat legtöbb esetben a frontális oravezetés jellemzi.

A fejlesztési szempontoknál jellemző, hogy a hiányosságokra koncentrálnak, nem keresik, vagy nem veszik figyelembe a gyermek azon képességeit, melyek jók, nem építenek erre kellőképpen.

A felmerülő problémákból és az eddigi tapasztalatokból az a következtetés vonható le, hogy egy olyan komplex módszer kidolgozására és alkalmazására van szükség, mely ezt a jelenséget képes hatékonyan javítani.

A módszerrel kapcsolatban a következő elvárások fogalmazódtak meg:

- fontos, hogy elősegítse a gyermek idegrendszeri érését (a különböző agykérgi funkciók összehangolása, hogy a magasabb szintű tanulási folyamatok beinduljanak, vagyis figyelme, koncentrációja jobb legyen, gyorsabban tanuljon, és kevesebb hibát vétjen)
- előmozdítsa a gyermekben a tanulási motivációt. Ezt kezdetben külső hatásokkal segíti elő, de a cél az, hogy a belső motiváció is kialakuljon a tanulással kapcsolatban,
- vegye figyelembe, a tanuló személyiségének fejlődését, valamint olyan modern technikákat alkalmazzon, amelyek gazdagon használják a különböző pedagógiai eszközöket,
- az életkori sajátosságokat figyelembe véve tervezze, szervezze, irányítsa és értékelje a tanulási folyamatot.

Fontos kutatási eredmények:

- Csapó Benő, képességek fejlődésével és fejlesztésével foglalkozó kutatóként számos szakirodalomban összefoglalta az e téren tapasztalható problémákat és azt is ismertette, milyen módszerek segítenének a megoldásban.
- Joachim Bauer, aki kutatásaival és kísérleteivel igazolta, hogy a sikeres kooperáció és kommunikáció olyan biokémiai folyamatokat indít el az agyunkban, amelyek kellemes ér-

zéseket ébresztenek bennünk és nagyban hozzájárulnak jó egészségi állapotunk fenntartásához.

- Bárdossy Ildikó és Dudás Margit curriculum fejlesztés elméleti és gyakorlati kérdéseit kutatták és megállapították, hogy a tantervben nem tananyagot, hanem oktatási folyamatot kell tervezni, szervezni, irányítani és értékelni.
- Csépe Valéria, akinek jelentős eredményei vannak a megismerési funkciók zavarai területén, mi ezekben az agy szerepe, milyen kapcsolatban áll az agy fejlődése, változékonysági kapacitása az észlelés, a figyelem, a nyelvi fejlődéssel és fejlődési zavaaraival. Kutatásai alapján tudjuk, hogy mi történik az agyban és az aggyal, amikor olvasunk.
- Csíkszentmihályi Mihály és munkatársai arra a következtetésre jutottak, hogy a képességek fejlesztéséhez komoly kihívásokra van szükség, és a tanulók szociális környezete is döntő jelentőségű. Kutatásaik során kimutatták, hogy az iskolában ritkán élnek át a gyerekek flow élményt, azaz igen kevés képességeiknek megfelelő kihívással találkoznak, amelyek a megfelelő önbizalom, önértékelés és a jó közérzet kialakulásának alapfeltételei lennének.

Célkitűzések, amelyek a TKP-al kapcsolatban megfogalmazódtak:

- szívesen és örömmel végezzék a gyermekek a programot,
- igazodjon a gyermek életkori sajátosságaihoz,
- fejlessze a tanuláshoz szükséges képességeket,
- segítse az iskolai tanulás folyamatát, javítsa annak eredményességét,
- az iskolában megszerzett tudást, a gyakorlatban is használhatóvá tegye
- mozdítsa elő és tartsa fenn a tanulási motivációt,
- segítse a gyermek idegrendszeri érzésének folyamatát,
- vegye figyelembe a NAT által előírt követelményrendszert.

A TKP programhoz kapcsolódó kutatási eredményből, mely a tanulók tanulási motivációját vizsgálta:

A kutatást 128, 4.-5. osztályos általános iskolás körében történt.

A felmérés eredménye: Mit szeretnek a tanulók legjobban az iskolában?

- 15% a tanárokat
- 20% a tanulást
- 60% barátok, közösség
- 5% ebéd

Mit nem szeretnek a gyermekek az iskolában:

- 78% a tanulást
- 16% a tanárokat
- 5% a társaikat
- 1% egyéb

A Tanulás Könnyítő Program egy órájának bemutatása az előadáson, rövidfilm segítségével.

EXPLORING KRASHEN'S HYPOTHESES IN A CLASSROOM WITH ADULT LEARNERS

KELEMEN KRISZTIÁN

krisztian.kelemen@gmail.com

Eszterházy Károly Főiskola, Neveléstudományi Doktori Iskola

Témakörök: Felsőoktatás, felnőttoktatás; Idegen nyelvi oktatás

Training of adult learners is the ground for many kinds of different experiments. The level of motivation, the personal interest, the carefully-set objectives and the attitude towards language-learning are just some of the analysable factors when it comes to adult-based factors. Had it not been for Krashen's well-renowned hypotheses, professional teachers of languages would long have come to disclose somewhat similar: there must be some key factors that do determine how successful and effective language learning can be and how efficacious the process of learning turns out to be to make it easier for learners to come to the conclusion that all the effort and energy put in was worth it. That is to say the key factors must be some kind of determiners and indicators helping both the teachers and the learners to have a clearer picture of what and how we do.

Having worked with adults for decades the lecturer has mounted up a significant amount of experience on teaching English and in the light of Krashen's theory on language learning and acquisition, he tries to express a personal point of view and having an own research done into this issue he would like to share all the results with the audience. The 5 hypotheses Krashen set up to define the basic factors that affect a learner's attitude towards language learning all speak for themselves. Their justification is still to come especially when it comes to adults learning a foreign language through the process of lifelong learning. How conscientious can an adult learner possibly be when choosing the method with the help of which they are best able to commit a foreign language to memory? Do the factors affecting the success of language learning have an effect on all learners from all age groups, with different backgrounds and different objectives and attitudes towards learning? The comprehensible input – which teachers need to set when teaching so as to provide learners with the level they are able to cope with – shall be born in mind so that the learner be always ready and steady to be opt to digest the information they are fed with. How can this level be determined in a classroom of adult learners from the aforementioned variety of learning needs?

In this presentation the lecturer is to fill the audience in on the background to actual teaching work done in a classroom with adult learners by exploring the key factors that do affect successful language learning.

Keywords: monitor, adult learner, language competence, language acquisition, language input, language aptitude, language attitude, coping techniques

THE EDUCATION OF ROMANI CHILDREN FROM SOCIALLY DISADVANTAGING ENVIRONMENT

LUDMILA KRAJCIRIKOVA

l.krajcirikova@gmail.com

Catholic University in Ruzomberok, Faculty of Education

Témakörök: Education for the disadvantaged and members of minorities; Special education, unusual educational needs

If we want to get to know the Romani people, their history, traditions and values, we also need to know about their issues. Anyone who is interested in this subject can confirm that one of the basic and most effective solutions of social issues is their education. Specifically, education is the most likely precondition necessary to reduce problems with Romani citizens and their integration within the majority. We can achieve great success if we already start the education process at a preschool age. The number of Romani children coming from a little stimulated environment is increasing at schools. Children are lacking the necessary stimuli, from an educational point of view, to enter into the schooling system.

The aim of this submitted poster presentation is to work out the issue of the upbringing and education of Romani children and children from a socially disadvantaged background. It is an extensive issue, and we do not claim to be able to comprehensively work it out.

The main part of the poster forms the empirical part and presents the results of a survey about the mutual coexistence of Romani and non-Romani pupils in the classroom. We have carried out the survey on four primary schools in the Presov and Kosice regions. We have used the following methods in the survey: exploratory method – a questionnaire, a discussion with the school children, a literary method (a study of scholarly literature), a mathematical-statistical processing of the results and an interpretation of the results.

Based on the survey results, there are formulated recommendations for pedagogical training, aimed at improving relations between the majority and minority groups. In the pedagogical training, the most important task is to find the right methods and means, forms and principles, which are necessary to accelerate the development of children from a less stimulated environment. Furthermore, we recommend using a variety of courses and lectures with Romani themes. We should take into account the ethnic and national differences. The majority of society should create equal conditions for the development of the national minorities. Pupils should be encouraged and motivated, in order for the minority-majority to work together, respecting the relationship that is between them. The educational process should be run under the supervision of qualified teachers.

The Juraj Páleš Institute, in Levoča, which belongs to the Pedagogical Faculty of the Catholic University, in Ružomberok, is trying to profile this type of educator. In 2010, the Department of Preschool and Elementary Pedagogy of Socially Disadvantaged Groups was founded there, which provides a bachelor's degree program of the same name. One of the parts of the poster describes the work of the Department and characterises the aforementioned study program, as well as a profile of the graduate of this specialisation.

MÉRÉSES TAPASZTALATI TANULÁS A KÖRNYEZETI SZAKKÉPZÉSBEN. SZAKMÓDSZERTANI KUTATÁSOK RÉSZLETEI

LÜKŐ ISTVÁN

sajokaza@chello.hu

Pécsi Tudományegyetem, Felnőttképzési és Emberi Erőforrás Fejlesztési Kar

Témakörök: Környezetpedagógia; Környezetpedagógia

1, A poszter célja, háttere

A szakmódszertan elhanyagolt területe a pedagógiának, azon belül is a környezeti szakmódszertan művelése a legjobban hiányos része. Ebben a Poszterben megkíséreltem a környezeti szakmódszertan egy részterületét bemutatni az NYME Környezetpedagógiai műhelyének, a mérés mint a tapasztalati tanulás fontos tevékenységének a bemutatása és egy konkrét doktori disszertáció alapján.

2, A kutatás célja:

A kutatás célja: Feltárni a középfokú környezeti szakképzésben a mérések tanulásban betöltött szerepét a tankönyvhasználat, a műszerismeret és használata, valamint a tanítás során alkalmazott módszerek vizsgálatával.

3, A kutatás módszerei

- Szakirodalmak feldolgozása a mérések elméletéről, pedagógiai vonatkozásairól, a környezeti szakképzés tanterveinek elemzése
- Kérdőíves felmérés tanárok körében három régióban(Dél, Közép,Nyugat- Dunántúl) n= 15+5 fő
- Kérdőíves felmérés tanulók körében szintén három régióban n=225 fő
- Az interaktivitás növelése mozgóábrás tananyag feldolgozási módszer kifejlesztésével

4, A kutatás kérdései, hipotézisei

Kérdések közül:

1. Segíti-e a digitális táskák a tanulók sokoldalú felkészítését? (nem csak a mérésekben és a kiértékelés során hanem, az archiválás, a dokumentálás és a prezentálás technikai alkalmazásakor.)

2. Milyen didaktikai módszereket alkalmaznak a tanárok a műszeres gyakorlatok során?

Hipotézisek közül:

- A középiskolák leggyakoribb mérőeszköze a gyorsesztes mérőbőrönd.
- A szaktanárok a tankönyvek mellett nagy százalékban alkalmazzák az idegen nyelvű műszerleírásokat is szakirodalomként.
- A mérések elméleti témaköreinél a műszer általános ismertetése és alkalmazása mellett másra is kitérnek a tanárok
- A tanulók igénylik az interaktív módszerek alkalmazását

5, A vizsgálatok eredményei közül néhány:

- A digitális táskák egyértelműen segíti a tanulók sokoldalú felkészítését a mérésekről
- A megkérdezett iskolákban a tanárok a terepi mérőbőröndöt használják a leggyakrabban, ami a tananyaghoz és a követelményekhez is illeszkedik.
- A mérések elméleti témaköreinél a műszerek felépítésére és működési alapelvére is kitérnek a tanárok
- Főként a fenti területen lehet nagyon jól hasznosítani az u.n. mozgóábrás módszert

6, Összegezés, konklúzió

A környezeti szakember fontos tevékenysége a mérés, amelynek elméleti és gyakorlati kompetencia fejlesztése során meghatározó a korszerű IKT alapú, interaktív módszerek alkalmazása.

HOGYAN VÁLTOZOTT A FÉRFI ÉS NŐI OKTATÓK ARÁNYA A MAGYAR FELSŐOKTATÁSBAN? SZÁMÍT-E AZ OKTATÓ NEME?

MÁTHÉ BORBÁLA

bori.mathe@gmail.com
Budapesti Gazdasági Főiskola

Témakörök: Pedagógusképzés, pedagógus pálya; Felsőoktatás, felnőttoktatás

Témakörök: gender kutatások, pedagóguspálya, pedagógus személyiség

A kutatás háttéréül a tanári szerep történelmileg és földrajzilag jól nyomon követhető nemek szerinti polarizálódása következtében felmerülő kérdések szolgálnak. Az elmúlt másfél évszázad társadalmi változásai némi leegyszerűsítéssel gyökeresen megváltoztatták a tanárok nemek szerinti eloszlását a pedagógus szakmában, a különböző funkciókat ellátó és fenntartású intézményekben.

Ezek a társadalmi változások eltérő mértékben és formában jelentkeznek különböző kultúrákban, így a női nem dominanciája a pedagógusszakmában nem egyforma mértékben igaz; régiótól, oktatási formától és számos további tényezőtől is függ.

Feltáró kutatásunkkal arra keresünk választ, hogy a jelenlegi magyar felsőoktatásban hogyan érzékeli az oktató nemének szerepét a tanulási és tanítási folyamatban két érintett fél, a pedagógus és a diák. A jelen tanulmány egy későbbi, nagyobb léptékű kutatásban felhasználásra kerülő kérdőív fejlesztéséhez gyűjt adatokat nem reprezentatív, statisztikailag kis mintán. Null hipotézisünk szerint nincs különbség a férfi és a női oktatók pedagógia gyakorlata és oktatásuk hatékonysága között. Kutatási kérdéseinkkel egyrészt a tanítási folyamat egyes elemei (különböző tanóraformák, tevékenységek, számonkérés, értékelés, stb.) során végzett pedagógia tevékenységek feltételezett hatékonyságát vizsgáljuk. Arra keressük a választ, hogy van-e olyan „pedagógia versenyelőny”, amelyik döntő mértékben valamelyik nemhez kapcsolódhat. Másrészt adatokat kívánunk gyűjteni arról, hogy a diákok véleménye szerint hogyan tudja a két oktatói csoport közötti különbség tanulásuk hatékonyságát elősegíteni. A kérdések megválaszolására mélyinterjút készítünk a magyarországi felsőoktatásban dolgozó oktatókkal és diákokkal. Az adatgyűjtés eredményét a későbbiekben a témát nagyobb mintán vizsgáló kérdőívfejlesztésre fogjuk felhasználni. A jelen és a későbbi tanulmány eredményei érdekes és fontos információval szolgálhatnak a tanárképzés- és továbbképzés területén, továbbá hozzájárulhatnak az önálló tanári személyiségfejlesztés és attitűdformálás lehetőségeihez.

TEHETSÉGES GYÓGYPEDAGÓGUS-HALLGATÓK EGYETEMI KÖRE. TEÓRIÁK ÉS GYAKORLATOK – TEHETSÉGGONDOZÁS AZ SZTE JGYPK GYÓGYPEDAGÓGUS-KÉPZŐ INTÉZETÉBEN

MEGGYESNÉ HOSSZU TÍMEA* – NAGYNÉ HEGEDŰS ANITA**

meggyestimea@gmail.com

* Szegedi Tudományegyetem, Juhász Gyula Pedagógusképző Kar, Pécsi Tudományegyetem,
Bölcsészettudományi Kar, Oktatás és Társadalom Neveléstudományi Doktori Iskola

hegedus.anita@jgypk.u-szeged.hu

** Szegedi Tudományegyetem, Juhász Gyula Pedagógusképző Kar, Eötvös Loránd
Tudományegyetem, Pszichológiai Doktori Iskola, Eötvös Loránd Tudományegyetem Pszichológiai
Intézet

Témakörök: Felsőoktatás, felnőttoktatás; Tehetséggondozás, speciális fejlesztés

A felsőoktatási intézmények nyári táborainak támogatására kiírt pályázatban (NTP-FTNYT-12) Intézetünk egy egyhetes, intenzív tehetséggondozó tábor megszervezésére vállalkozott, amivel a tehetséggondozás klasszikustól eltérő formájának kidolgozását tűztük ki célul. A tábor lebonyolítása során a tehetség kimunkálásának középpontjában a résztvevő hallgatók szakmai ismereteinek mélyítése, kutatás-módszertani, kutatásetikai, tudományos kommunikációs, kommunikációs, szociális és prezentációs képességeinek fejlesztése állt. A program kiemelt céljai közé tartozott továbbá a tehetséges hallgatók feltérképezése, indulásuk támogatása, illetve a Tudományos Diákkörben már aktív hallgatók és megkezdett munkáik intenzív szupervízió alá vonása. A tábor megvalósítására 2013 februárjában került sor.

Attitűdvizsgálat segítségével térképeztük fel a hallgatók véleményét saját kutatói identitásukról, elméleti ismereteikről, gyakorlati tapasztalataikról, szakmai kompetenciájukról, kutatás-módszertani és kutatásetikai magabiztosságukról, előadói készségeikről. A 60 tételből álló kérdőív felvételére elsőként a tábor kezdetén került sor. A tábor utolsó napján, a záró rendezvényen is megismételtük a vizsgálatot. A tábor utolsó napján az attitűdvizsgálat mellett egy elégedettségi kérdőívet is kitöltöttünk a résztvevőkkel.

A kérdőívek, véleménynyilvánítások eredményeinek összehasonlítása fontos támpontokat adhat a tábor későbbi megrendezéséhez, mellyel kapcsolatban konkrét elképzeléseink, terveink vannak. A táborban kialakult munkaforma jó gyakorlatként folytatható Intézetünkben. Az értékelést követően arra a következtetésre jutottunk, hogy a rendkívül intenzív oktatói és hallgatói szakmai munka nagyon jó eredményeket hozott. Jelentősen nőtt a hallgatók aktivitása, tanulási motivációja. Ugyanez az oktatókról is elmondható. A tehetséggondozásra nagy hangsúlyt fektetünk, továbbra is szeretnénk, ha hallgatóink nagy létszámban tudnának részt venni a tudományos diákköri tevékenységben, és kiváló minőségű dolgozatokkal jutnának tovább a kari TDK-ról az OTDK-ra. A táborban folytatott munka szervezeti keretei lehetőséget biztosítanak a hallgatók számára, hogy komplex módon készülhessenek fel a feladatra.

ROMA GYEREKEK ÉS TANULÓK INKLÚZIÓJA

NÉMETH SZILVIA – LANNERT JUDIT

szilvia.nemeth@t-tudok.hu

judit.lannert@t-tudok.hu

**T-Tudok Zrt.

Témakörök: Hátrányos helyzet, kisebbségi oktatás; Oktatáspolitikai, EU oktatásügy

A roma tanulókat érintő magyarországi fejlesztéseket, intézkedéseket három projektünkben is vizsgáltuk, ezek tanulságait foglaljuk össze a poszteren.

A roma koragyermekkori inklúzió helyzetét vizsgáló nemzetközi összehasonlító kutatás részeként 2011-ben elkészült egy, a magyarországi helyzetet bemutató országjelentés. Ennek során a koragyermekkori beavatkozás magyarországi rendszerét vizsgáltuk, különös tekintettel a roma gyerekek helyzetére. A tanulmány során az elérhető adatok és szakirodalom elemzése mellett 12 interjú is készült a terület szakértőivel illetve gyakorlati szakembereivel, valamint két fókuszcsoportos beszélgetést is folytattunk roma kisgyermekes anyákkal Borsod és Baranya megyékben. A nemzetközi projekt részeként több ajánlást is megfogalmaztunk mint pl.: az attitűd- és szemléletváltás segítése, a folyamatos monitoring és értékelés szükségessége, az egészséges gyermekkor biztosítása és a kisgyermekkori nevelés intézményes kiterjesztése.

Tanoda-típusú programok értékelését is többször végeztük, először 2008-ban, jelenleg pedig 2012/2013 tanévben. A kezdetben civil szervezetek által életre hívott kezdeményezések a magyar közoktatás által „elhanyagolt” tanulói réteg, a halmozottan hátrányos helyzetű tanulók, támogatására jöttek létre. Ugyanakkor a tanodák története nem nevezhető sikertörténetnek. A 2008-ban végzett, a tanodák teljes körére kiterjedő kutatásunk során a kudarcnak számtalan okát azonosítottuk akkor, de a legerőteljesebben a finanszírozás bizonytalansága veszélyeztette a programokat, valamint a megfelelő módszertani háttér hiánya.

2012 őszétől kezdtük folyamatosan követni 19 tanoda munkáját, ennek során visszajelzéseket is adtunk számukra az eredményekről. A projekt 2013 nyarán zárul, ekkor ajánlásokat szeretnénk megfogalmazni arra vonatkozóan, hogy milyen szakmai-módszertani feltételei vannak az eredményes működésnek, illetve hogy hogyan érdemes követni és értékelni egy ilyen folyamatot. Ennek érdekében kidolgoztunk egy erre alkalmas megfigyelési, illetve mérőeszközt és bemeneti majd kimeneti mérést is alkalmaztunk a tanodai tanulók körében. Ahhoz, hogy kiszűrjük a nem a programnak betudható hatásokat, kontroll csoportot is alkalmaztunk, amely hasonló tulajdonságokkal bírt, mint a kezelt csoport, de nem részesült a programban. Az értékelés célja az volt, hogy kutatásra alapozott fejlesztéstámogatást nyújtsunk, így biztosítva azt, hogy a kutatási eredmények valódi visszacsatolást jelentsenek és segítsék a pedagógusok hatékonyabb munkáját. Az eddigi eredmények azt mutatják, hogy a felkészült pedagóguson kívül az informatikai eszközök kreatív használata, a személyre szabott oktatás és a tanulók igényeinek megfelelő barátságos fizikai tér egyaránt feltétele a sikernek.

A TANULÁSHOZ VALÓ JOG MEGJELENÉSE ÉS ÉRVÉNYESÜLÉSÉNEK KÉRDÉSEI A HAZAI JOGRENDSZERBEN

OSZLÁNCSI TÍMEA

timeaoszlanci@gmail.com

Eszterházy Károly Főiskola, Tanárképzési és Tudástechnológiai Kar

Témakörök: Felsőoktatás, felnőttoktatás; Tanulás, tudás

Az európai jogrendszerekben az egyes társadalmi alrendszerek jogi szabályozottsága meglehetősen részletes és kidolgozott, ami az oktatás területén sincs másképp. Így van ez hazánkban is: számos – különböző szintű – jogszabály hivatott szabályozni az oktatás területét. A jogi dokumentumok sokszínűsége ellenére azonban még közvetlenül az ezredforduló előtt is az volt a helyzet, hogy „igen kevés európai ország büszkélkedhet azzal, hogy az oktatásjogot a tudományos vizsgálódás önálló területeként kezeli” (De Groof 1999).

Posztertbemutatónk során képet adunk a hazai oktatásjogi szabályokról, különös tekintettel a tanuláshoz való jog szabályozására, illetve annak felnőttek oktatására és képzésére vonatkozó rendelkezéseire. A felnőttoktatás térnyerése összefüggésbe hozható a tanuláshoz való alapvető emberi jog térnyerésével. Nem véletlen, hogy több oktatásjogi dokumentum alapvető céljaként deklarálja ezen emberi jog megvalósításának szándékát. Ezt a kitekintést két szinten végezzük: egyfelől megvizsgáljuk a tanuláshoz való jog megjelenését az Alkotmányos rendelkezések között, majd az egyéb oktatásjogi dokumentumokban lévő részletrendelkezések bemutatását is megteszük. Ezt megelőzően azonban a tanuláshoz való jog mint alapvető emberi jog fejlődéstörténetét, az emberi jogok rendszerében való elhelyezkedését, jellemzőit és tartalmi elemeit mutatjuk be.

A dokumentumok elemzése, illetve az elméleti háttér feldolgozása során a téma vonatkozásában jelentős számban merültek fel kutatási kérdések.

Mennyire hatékonyak ma az oktatásra, különös tekintettel a felnőttek oktatására és képzésére vonatkozó jogszabályok hazánkban? Meg tudják-e teremteni a deklarált jogok érvényesülésének garanciáit a jogszabályok? Mekkora jogismerettel rendelkeznek a társadalom tagjai a felnőttoktatás vonatkozásában? Van-e a társadalmi, gazdasági változásoknak kényszerítő ereje a jogra? Amennyiben igen, úgy mennyire gyorsan képeződik ez le a jogszabályokban, vagyis korlátozzák-e a rendszer dinamizmusát ezek a körülmények? Amennyiben megkésett a reakció, úgy annak milyen hatásai vannak az adott területen? A társadalmi leképeződés tekintetében kérdésként merül fel, hogy megfelelőek-e a felnőttoktatásban alkalmazott módszerek azoknak a társadalmi csoportoknak a számára, akik a társadalmi integráció lehetőségeként vesznek részt az oktatásban?

Kérdéseinkre a fent vázolt elméleti keret bemutatása, illetve a dokumentumelemzés módszerével végzett kutatás segítségével a poszter bemutatónk során igyekszünk válaszolni. Vizsgálatunk alapvető célja, hogy a későbbiekben más országok jogrendszere vonatkozásában is elvégezzük elemzésünket, lehetővé téve ezzel az egyes oktatásjogi rendszerek összehasonlítását. (Jelenleg a román jogrendszer vonatkozó szabályanyagának feldolgozását végezzük.)

Kulcsszavak: emberi jogok, felnőttképzés, lehetőségek és esélyek

Keywords: human rights, adult education opportunity and chances

EGY SPORTISKOLA DIÁKJAINAK ÉS SZÜLEINEK ÉLETMÓDJA

PATAKINÉ BŐSZE JÚLIA* – SANDA ISTVÁN DÁNIEL**

bosze.julia@gmail.com

* Eötvös Loránd Tudományegyetem, Pedagógiai és Pszichológiai Kar

sanda_dani@yahoo.de

**Eötvös Loránd Tudományegyetem, Tanító- és Óvóképző Kar

Témakörök: Egészségnevelés, sportpedagógia; Személyiségfejlődés és -fejlesztés

A kutatás célja

Célunk bemutatni, hogy van-e jelentős különbség a sportiskolás és a nem sportiskolás osztályokban tanuló diákok és szüleik életmódjában, egészségmagatartásában, egyéb jellemzőiben.

Szakirodalmi háttér

A 2008 óta sportiskolai kérdéskörben megjelent publikációk kezdetben a kerettanterveket vizsgálták. Ezután a szerzők a testnevelők, tanítók, testnevelés szakos hallgatók véleményét elemezték a sportiskolákról. Későbbi cikkekben a sportiskolások testösszetételéről, testméreteiről, fizikai aktivitási szintjéről, egyes pszichés tulajdonságaikról olvashatunk, valamint a sporttehetségekről tájékozódhatunk kisebb mintákon. Életmód kérdések közül csak egy tanulmány foglalkozott kifejezetten sportiskolai tanulók drogfogyasztási tendenciáival. A publikációk között egyetlen volt, ami egy iskolai program komplex bemutatásáról szólt.

A fentiek mellett a sportiskolai program vezetője 2008 óta több előadást tartott a sportiskolákról, melyek leginkább azok működéséhez, szerkezeti felépítéséhez kapcsolódtak.

A kutatás módszerei

Célunk megvalósításához a közoktatási típusú sportiskolákban kutatási programot indítottunk 2013-ban 7. és 8., valamint 11. és 12. osztályokban és kontroll osztályokban. MOB Sportiskolai program rendszeréből eddig 17+1 iskolában végezték el felmérésünket. Kérdőívvel mértük a család szocio-ökonomiai jellemzőit, valamint a gyermekek, szülők életmód paramétereit.

A 18 iskola közül jelen dolgozatunkban egy, talán a legteljesebben válaszoló iskola, a kecskeméti Széchenyivárosi Óvoda és Általános Iskola – Lánchíd Utcai tagiskola tanulóinak és szüleinek válaszait mutatjuk be. A válaszokat SPSS program segítségével dolgoztuk fel.

A kutatás fontosabb eredményei

Az új típusú sportiskolai rendszer kiépítésének egyik célja az egészségtudatos magatartás erősítése. Ezen cél bevalására irányuló országos kutatás még nem indult, így mi ezt kívántuk megvalósítani a szülők felmérése mellett, mely szintén hiányzott az eddigi kutatási területek közül.

A 48 fő sportiskolás diák mellett 44 fő volt a kontroll csoport (melyből csak két szülő nem küldött vissza kutatási részvétel hozzájárulási nyilatkozatot). Egyes válaszok hiányoztak, melynek oka többnyire az apától való külön élés. A sportiskolásoknál a válaszoló édesapák és az édesanyák 38,3%-a, míg a kontrollcsoport tagjainál 30%-a nem élt együtt. A sportiskolás diákok válaszoló édesapáinak 63%-a, míg a kontrollcsoport tagjainak 43,6%-a sportolt korábban (de ennek időtartama nagyon különböző volt). A sportiskolás diákok válaszoló édesanyáinak 58,3%-a, míg a kontrollcsoport tagjainak 59,5%-a sportolt korábban (de ennek időtartama nagyon különböző volt).

A sportiskolás diákok 100%-a, míg a kontrollcsoport tagjainak 73,2%-a sportolt szabadidejében. A sportiskolás diákok 66,7%-a, míg a kontrollcsoport tagjainak 65,8%-a olvas heti rendszerességgel. A további szülőkre, diákokra vonatkozó sportos, életmódbeli, demográfiai adatok bemutatása és összehasonlítása az előadásban kerül bemutatásra.

RAJZELEMZÉS A FILMEKBEK ÉS ENNEK HATÁSA A NEVELÉSRE

PFUSCHER EMESE

pfuscheremese1@gmail.com

Központi Statisztikai Hivatal Könyvtára

Témakörök: Művészeti nevelés, vizuális kultúra; Művészeti nevelés, vizuális kultúra

Ide tartoznak számomra azok a filmek mint pl. Ne engedj el!, a Leleményes Hugó, vagy a A fekete ruhás hölgy, Az igazi kaland, a Pál utcai fiúk és Az ígéret c. film melyek ugyan gyerekekről szólnak, de fontos erkölcsi problémákat vetnek fel korunkban, amikor olyan sokféle szegénység és hátrányos sors létezik. Olyan szituációkat próbálnék kiemelni, ahol a rajzelemzés nemcsak a gyerekek, de a felnőttek szemében is jelentőséggel bírhat. Ez sokszor lehetőséget nyújt a gyerekek számára, hogy kifejezzék érzéseiket a világgal szemben és rávilágítsanak nehézségeikre.

A rajz alapján egy mese tárul elénk, amely a gyermeki lélek fontos eleme, mert sokszor jelzi bajban van-e. Milyen természetű az a baj? Mit él át a kisgyerek? Ilyenkor egy varázsszöveget kap a kezébe a gyerek. Jelen esetben egy varázspálcát kap a varázslótól. A képen ott a kőszáli kecske is táltos paripaként, hogy eszköze legyen a csodának, amit a gyerek átél ilyenkor. A mesemondók helyzetébe képzelhetjük magunkat, aki képes a gyerek érzelmeit azonnal leereagálni. A mese ilyenkor emlékeztetmunka is, hogy pontosan adjuk vissza a mesét. És magunk számára az értelmét fejtjük meg.

A rajz elsősorban jó hogyha a gyerekekkel a Vass Zoltán-féle 7 lépéses módszer segítségével készítjük el és ennek alapján vonunk le következtetéseket a gyermekben lezajló folyamatokról.

Észálal jobban megérthetjük a gyermeket, nőhet bennünk az empátia készség és a nevelésben is ki tudjuk választani megfelelő módszert a gyermeknél.

A rajzolást mint kifejezési eszközt nem feltétlenül úgy képzelem el, hogy a hagyományos tesztkéresekkkel (ház-fa-ember-állat-szabadrajz) ellátni, hanem lehet ez egy téma is, amiről az órán szó volt. pl. Gladiátorok történelem órán vagy a Dávid története a Szentírásból.

Sokszor háttérbe van szorítva a gyerek, mert nincs elég önbizalma, vagy érvényesülését kevésbé érzi a saját részéről fontosnak, ilyenkor nagy szerepe lehet az adott téma (ház, fa, ember, állat rajznak) szerint, de a szabad rajznak is. És ekkor nagyon jól használható a hét lépéses módszer és elemzés. Lehet csonka családban felnövő gyerekekről is szó, aki átlagon felüli képességekkel bír a rajzolást tekintve is, őt is érdemes megfigyelni hogyan rajzol, hiszen attól, hogy nehezebb a helyzete még lehet zseni, és kibontakozását lehet segíteni.

A Ne engedj el! c. filmben: Teljesen mesterségesen létrehozott gyerekek esetében azt vizsgálták ilyen módszerekkel, hogy van-e lelkiük az ilyen kamaszoknak. Természetesen minden embernek van lelke de személyisége milyen rétegei sérültek meg azáltal, hogy egy olyan helyzetbe kényszerítették, hogy adja oda szerveit a rajzai nagyon jól megmutathatják mások de elsősorban a maga számára is, hogyan áll a személyiségfejlődés terén. Mennyire érett a korához képest jól megvizsgálhatók összevetve nemcsak a különböző időszakában készült rajzokat, hanem más hasonló korú társaival is összehasonlítva azt.

A kreativitást lehet fokozni azzal, ha a gyereket egy bizonyos rajz alapján való térbeli megformálására készítjük, motiváljuk a gyermeket. Erre lehet jó példa a Leleményes Hugó, ez életcélt is adhat a gyermeknek, hogy így saját találmányt hozzon létre, amit szülei elkezdtek és ő folytathat.

A fekete ruhás hölgy c. filmben is előkerül a gyermekek életében a napló szerű rajzolás, ez összekapcsolható azzal, hogyha a gyermekkel életút rajzokat készítettünk, amiből kiderül, hogy mik a céljai, motivációi a múltban és a jövőben.

Több más filmben is érintőlegesen szerepel a téma: a Hadak útján, amikor egy lóról rajzolnak, vagy a Pál utcai fiúk legújabb változatában, amikor az öreg bácsi készít spontán rajzokat a gyerekekről. Vagyis sok esetben a rajzok visszaadnak valamit arról, hogy mi a fontos az illető számára anélkül is, hogy mi erre felkérnénk, felhívánánk a figyelmét.

Könyvtárosként nagy szerepét látom a könyveknek és a művészetterápiának abban, hogy a gyerekek helyzetén, kifejezőmódján segítsünk a film és irodalom, és a művészet eszközeivel.

Ahol fontosak lehetnek a következő könyvek.:

Gerő Zsuzsa: A gyermekrajzok esztétikuma és más írások

Kádár Marianna: Mesepszichológia

Vass Zoltán: A rajzvizsgálat pszichodiagnosztikai alapjai

Vass Zoltán: A képi kifejezőpszichológia alapkérdései

Hardi: A dinamikus rajzvizsgálat

KULTÚRAÉPÍTŐ PÜSPÖK: ESZTERHÁZY KÁROLY

RÁCZ LÁSZLÓ* – RÁCZ ANITA**

rleger@ektf.hu

*Eszterházy Károly Főiskola, Természettudományi Kar

raczanita@hotmail.com

**Nemzeti Közszolgálati Egyetem

Témakörök: Pedagógiai értékelés, minőségfejlesztés; Neveléstörténet, reformpedagógia

„Eszterházy Károly emlékét hirdtetnek az egri Eszterházy Károly Főiskolán – hallottuk az elmúlt tanévzáró értekezleten Dr. Ternyák Csaba érsekúr és Dr. Hauser Zoltán rektor úr bejelentését. Abban a pillanatban született meg bennem az elhatározás, hogy az emlékév tiszteletére egy előadást állítok össze. Teszem mindezt a következő kötődéseim és motivációim alapján:

1. Az Eszterházy Károly Főiskola tanára vagyok, 1968. augusztus 1-jétől, már több mint 45 éve dolgozom az intézményben.

2. Itt tanultam, e falak között, 1964 -68-ig négy éven keresztül, matematika-kémia tanári szakon.

3. Több évszázadra visszamenőleg bizonyítani tudom, hogy őseim minden ágon egriek. Ez alapot ad nekem arra, hogy lehetőségeim szerint, egri lokálpatriótaként szóljak Eszterházy Károly város- és intézményépítő, kultúraszervező, az élet számos területét átfogó, gyakorlatias és rendkívül sikeres munkásságáról.

4. A püspököt születése, iskoláztatása és préposti kinevezése Pozsonyhoz köti, engem pedig az inaugurációm (a professzori titulus eléréséhez szükséges disszertáció és procedúra) teljesítése, egyetemi tanári kinevezésem köt a magyar királyok hajdani koronázási fővárosához.

Joggal büszkék az egriek, akik ebben a gyönyörű városban születtek, a máshol született, de itt lakók, valamint az itt tanulók pedig annak örülnek, hogy itt élhetnek, tanulhatnak. A kérdés: ismerjük-e eléggé a városunkat, intézményünket, értjük-e igazán, hogy mitől és miért szép ez a város, a főiskolánk, és szeretjük-e úgy, ahogyan természeti és építészeti öröksége megérdemli érdeklődésünket és szeretetünket?

Eger a magyarságnak sokkal többet jelent mint csupán egyet a szép magyar városok közül. Eger az 1552-es egri vári győzelem óta a magyar önfeláldozás, hűség, a győztes magyar szabadságszeretet: a nemzeti becsület jelképe.

Az egri jelző számos szószerkezetben ismeretes: egri csillagok, egri vitézek, egri hősök, egri vár, egri nők, egri bor, egri bikavér, egri nők, egri kofák, egri cikrák (bennszülöttek), egri víz (az egri jezsuiták, később az irgalmasok által készített, 14-féle fűszer szesz, tömény kivonata), elnyerte az egri nevet stb.

Szent István a X. század legelején Egerben is püspökséget alapított, az Eger patak völgyében található királyi birtokokat az Egyháznak ajándékozta. A Vár-hegyen csodálatos székesegyház építéséhez kezdtek. 1204-ben a várban lévő székesegyházban temették el Imre királyt, akinek emlékezetét ma emléktábla őrzi...

A történelmi középkor Egerben elsődlegesen Eszterházy Károly munkásságára emlékezett bennünket. A Líceum pompás palota-épülete, amely az emberi terek, a lokalitás és a temporalitás kapcsolatának összefüggéseire kitérő példa. Az egri helybeliség (lokalitás) és az időbeliség (temporalitás) nézőpontjából is figyelemre méltó.

Tudományszervező tevékenysége több területre is kiterjedt:

1. A Csillagda megépítése és a csillagászati vizsgálódások elindítása.

2. Az orvosképzéshez a helyi irgalmas kórházzal való együttműködést szervezte meg.

3. Növelte a teológia és jogtudomány előadóiinak számát.

4. Talán jelentőségében kiemelkedik a természet megismerésében az élet sokoldalú megfigyelésének lehetősége. Ez biztosította valamennyi tudományág számára a fejlődés alapját- így a természettudományos gondolkodás lehetőségének kibontakozását is.

Ebben az értelemben Eger Eszterházy Károly munkássága és eredményei kapcsán feltárhatjuk a XVII-XVIII. századi Eger couleur locale világát, mindazt, amit Eszterházy Károly elméje és szíve együtt alkotott.

EMBERI ERŐFORRÁS – ÉLETHOSSZIG TARTÓ TANULÁS – TANULÁSI SZÍNTEREK

SIMÁNDI SZILVIA

simandiszilvia@ektf.hu

Eszterházy Károly Főiskola, Tanárképzési és Tudástechnológiai Kar

Témakörök: Tanulás, tudás; Felsőoktatás, felnőttoktatás

Az egész életen át tartó tanulás stratégiája, amely magában foglalja a szakmai ismeretek folyamatos megújításán túl az általános műveltség és a személyiség gazdagításának lehetőségeit is, az embert tekinti Európa legfőbb tőkéjének, mégpedig a humán erőforrásokba történő befektetések révén (Memorandum 2000).

Az emberi tudás mérésére többnyire az iskolai végzettséget használják, amely azonban nem mutatja az informális úton szerzett, elsajátított tudásokat. A felnőttkori tanulás helyszíneinek, illetve különböző formáinak kutatása egyre aktuálisabb területté válik, az információs technológiák gyors változásainak, a naprakész tudás felértékelődésének és a különböző kompetenciák fel erősödő szerepének köszönhetően (vö. Forray és Juhász 2009, Török 2007). A folyamatosan változó igényeknek és elvárásoknak köszönhetően a tanulás iránti kereslet is egyre jellemzőbb: permanens elméleti és gyakorlati képzések, tréningek stb., formájában, a korszerű tudás megszerzése érdekében. Az igények főként a szociális készségek erősítésére (például nyelvismeret, kommunikáció, interpretáció, együttműködési technikák stb.) irányulnak, amelyekből többek között a munkaerőpiac elvárásaira is lehet következtetni (Formádi 2009).

Kutatásunk fókuszát a turizmusban érintett szakemberekre helyeztük: ma a világgazdaság egyik legnagyobb munkaerőpiaca a turizmusban található. Ráadásul napjainkban a turizmust egyre inkább tekinthetjük élményfogyasztásnak (vö. Horváth 1999, Michalkó 2001, Schulze 1992), élményt nyújtó szolgáltatásnak. Szolgáltatásnyújtó jellegéből fakadóan élőmunka-igényes ágazat (Formádi 2009), az emberi tényező kifejezetten meghatározó.

A kérdőíves és interjú megkérdezést a turizmus szektorában dolgozók – elsősorban szálláshely szolgáltatók (szállodák, magánszálláshelyek tulajdonosai, alkalmazottai stb.) és az utaztatásban részt vevők (idegenvezetők, utazási irodai ügyintézők, referensek stb.) körében végeztük. A keresztmetszeti vizsgálatra 2012 tavaszán és nyarán került sor regionális kutatás keretében, az észak-magyarországi régióban. Az adatfelvétel kérdőíves részét – egy online módon elérhető és kitölthető – kérdőív segítségével végeztük (n=376).

A felsoroltak figyelembe vételével a következő kérdésekre kerestük többek között a választ: Hogyan jelenik meg az egész életen át tartó tanulás a turizmusban dolgozóknál? Milyen háttérváltozók befolyásolják a tanulást? Mely tanulási szinterek a legkeresettebbek?

A kutatásunk során kíváncsiak voltunk arra is, hogy a megkérdezett turisztikai szakemberek között lehet e típusokat elkülöníteni, azaz célunk volt a megkérdezettek tipizálása, kiemelt figyelemmel a felnőttkori tanulásról vallott vélemények, tapasztalatok alapján.

A FOTOGRAFIKUS ÁBRÁZOLÁS SZEREPE A TÁRGY- ÉS KÖRNYEZETKULTÚRA HATÁSÁNAK KUTATÁSÁBAN

SIPOSNÉ TAVASZI VIRÁG

s.tavaszi.virag@gmail.com

Eötvös Loránd Tudományegyetem, Pedagógiai és Pszichológiai Kar, Neveléstudományi Doktori Iskola

Témakörök: Művészeti nevelés, vizuális kultúra; Személyiségfejlődés és -fejlesztés

A tárgykultúra-környezetkultúra az élet lényeges szocializációs közege, ebben a személyiségfejlődés fontos folyamatai zajlanak. Célom feltárni: vannak-e olyan közelmúlt-történeti fordulatok, csomópontok, nevelési hatások gyermekkorban, melyek befolyásolják a felnőttkori ízlésvilágot. Így kutatásom neveléstudományi karakterű. E kérdésekre keresem a választ: a nevelés milyen mértékben befolyásolja a fogyasztó és termelő, a tömegigényt-követő és az egyediségre törekvő ember ízlésének alakulását; az egyén szocializációjában, esztétikumhoz (esztétikusnak vélt tárgyakhoz) fűződő viszonyában jelen lévő három tényező – család, iskola, helyi társadalom (kortársközösség, szabadidőközösség, szomszédság, rokonság) milyen szinergiákat vagy feszültségeket érvényesít; a gyáripár tömegtermelése mely szükségleteket elégít ki, mi e tárgyakhoz használóik esztétikai viszonya; a szabadidőben, közművelődésben, iskolában stb. végzett tárgykészítő tevékenység során mely példák, sémák és divatos technikák fejtik ki hatásukat? (Csíkszentmihályi, Merényi György, S. Nagy Katalin, Vadas József munkássága figyelemreméltó e téren.)

A kutatás első fázisában esztétikai, szociológiai, pszichológiai vonatkozású összetevők feltérképezése, elemzése történik. Kutatási eredményeim alapján tervezem hipotéziseimet mérlegre tenni: a) a tárgy- és környezetkultúra, amely az embert körülveszi születésétől kezdve, akár lapangva is, befolyásolja a szocializáció folyamatát. b) A gyermekkori nevelési hatások hatással vannak a felnövekvő nemzedék ízlésére. c) Az intézményi művészeti–esztétikai nevelés hosszantartó hatását, a család és társadalom támogató, elutasító vagy közömbös magatartása befolyásolhatja. d) A teremtés belső igénye erősödhet, mert a sorozatban gyártott tömegcikk egyformává tehetik az emberek tárgyi környezetét. e) A művészeti–esztétikai nevelés során, az alkotótevékenység közben olyan szemléletformálás, ízlésnevelés történik, melynek fontos szerepe van személyiségfejlődésben, esztétikai ítéletalkotásban. (Bálványos Huba, Csókos Varga Györgyi, Gaul Emil, Tarján Gábor munkásságára támaszkodom)

A fent említett hipotézisek igazolása vagy cáfolása során új következtetések, megállapítások megfogalmazása válhat lehetővé, mely ilyen módon családi életutak, szemléletek, értékorientációk, szocializációs minták vizsgálatával, a tárgyakhoz fűződő kapcsolat szempontjából, módszertani trianguláció segítségével történne meg. Elsősorban, a társadalomtudományokban ismert fotóinterjú módszerét szeretném bemutatni. Korunk technikai feltételei sokoldalú megközelítési módot tesznek lehetővé; a fotografikus ábrázolás a megismerés önálló tárgya és a társadalmi élet megismerésének eszköze is lehet egyben. Az alkalmazás a viselkedéskultúra jellemzőinek gazdagabb nevelésméleti aspektusait tárhatja fel.

kulcsszavak: kulturális környezet, tárgykultúra, informális-formális nevelés, ízlésnevelés, fotóinterjú

METAFOGALMI ISMERETEK A FÖLDRAJZ TANKÖNYVEKBEN

SZÚCS TÍMEA – TÓTH ZOLTÁN

szucstimea77@gmail.com

tothzoltandr@gmail.com

Debreceni Egyetem, Bölcsészettudományi Kar

Témakörök: Természettudományi oktatás; Tanulás, tudás

Külföldi és hazai vizsgálatok igazolják, hogy a tévképzetek korrekciója, a fogalmi váltás elősegítése szempontjából a hagyományos, csak a tudomány eredményeit tárgyaló és bemutató tankönyvek kevésbé hatékonyak, mint azok, amelyek hangsúlyozottan tárgyalják a fogalmi rendszerrel kapcsolatos ún. metafogalmi ismereteket is (Tóth, 2011). Az utóbbi évek vizsgálataiból tudjuk, hogy a diákoknak számos, tudományosan nem helytálló ismeretük, tévképzetük van földrajzból is (Dudás, 2008; Farsang és mtsai, 2012; Kádár és Farsang, 2012; Kluknavszky és Tóth, 2009).

Kutatásunk célja, a metafogalmi ismeretek vizsgálata a hazai földrajz tankönyvekben. A tankönyveket horizontális, vertikális és időbeli síkon tanulmányoztuk. A horizontális vizsgálat során a kilencedikes tankönyveket vizsgáltuk öt kiadótól. A vertikális vizsgálat során két kiadó a Mozaik Kiadó és a Műszaki Könyvkiadó tankönyveit vizsgáltuk 7. és 10. osztály között. Az időbeli vizsgálatban a Nemzeti Tankönyvkiadó két 9. osztályos tankönyvét elemeztük.

A vizsgálat legfontosabb eredménye az volt, hogy egyik kiadó és egyik évfolyam tankönyvében talált magyarázatok száma sem kiemelkedő, nincs szignifikáns különbség a vertikális és a horizontális összehasonlítás esetében sem. Találtunk olyan témaköröket is (környezetünk ábrázolása, népesség- és településföldrajz), amelyeknél egyik tankönyvcsalád esetében sincs fogalomváltást segítő magyarázat. Több esetben megfigyelhető, hogy a tévképzetekre utaló magyarázatok nem a főszövegben találhatóak, hanem az apró betűs részekben, amelyeket a tanulók ritkán olvasnak el, így tovább csökken annak az esélye, hogy tisztázzuk a tévképzeteiket. Az egy tankönyvkiadón belüli időbeli vizsgálat pozitív eredményt hozott. Az újabb kiadású tankönyvben már találunk fogalomváltást segítő magyarázatokat, tehát előrelépés történt.

A vizsgálatok során arra a következtetésre jutottunk, hogy a jelenlegi földrajz tankönyvekben alig találunk metafogalmi ismereteket. A szerzőknek nagyobb figyelmet kellene fordítani a fogalmi váltást elősegítő tankönyvi szövegekre, ugyanis a tankönyv alapvető szerepet tölt be a tanulás és a tanítás folyamatában egyaránt.

TÁMOP-4.2.2.C-11/1/KONV-2012-0008

IKT a tudás és tanulás világában – humán teljesítmény-technológiái (Human Performance Technology) kutatások és képzésfejlesztés

Az Eszterházy Károly Főiskola Tanárképzési és Tudástechnológiai Karon, illetve Médiainformatika Intézetében a konferencia témájában folytatott kutatások arra fókuszálnak, hogy az IKT teljes hatásmechanizmusát feltárják, a képzésfejlesztés irányát tudományosan megalapozzák. Legjobb tudásunk és feltételezésünk szerint az IKT által jelentősen determinált tudás-szerkezet a tacit tudásból, az információháztartásból és a deklarált tudásból felépülő, tudásátalakító, egyéni műveletrendszer, kognitív stratégia.

A fentebb elmondottakból következően intézményünkben öt kutatási területet (modult) tartottunk indokoltnak kialakítani, amelyek koherenciáját az adja, hogy kulturális örökségünk jellemzően (1) közgyűjteményekben őrződik, (2) az intézményesített tudásátadás letéteményese az iskola, (3) amely egyben tanulási környezet(ek)et definiál, (4) benne a tanár és tanuló teljes tudásával és személyiségével. Ebben a társadalmi miliőben pedig az IKT, különösen (5) az internet játszik meghatározó szerepet, valamint generál újfajta tanulási, hálózati kapcsolatokra épülő helyzet(ek)et. A fenti ábrán plasztikusan mutatjuk be a tématerületek közötti összefüggéseket.

Kedvezményezettek:
 Eszterházy Károly Főiskola
 Nyugat-magyarországi Egyetem Regionális
 Pedagógiai Szolgáltató és Kutató Központ
 Dunaújvárosi Főiskola

Nemzeti Fejlesztési Ügynökség
 www.ujszechenyiterv.gov.hu
 06 40 638 638

A projekt az Európai Unió támogatásával, az Európai Szociális Alap társfinanszírozásával valósul meg.

TÁMOP-4.1.2.A/1-11/1-2011-0021 Korszerű információtechnológiai szakok magyarországi adaptációja

Pedagógiai technológiai rendszertervező MA képzés indítását tervezi az Eszterházy Károly Főiskola

A képzés célja, hogy a hallgatók átfogó ismeretekkel rendelkezzenek a didaktikai és oktatástechnológiai tervezésről és tisztában legyenek annak jelenlegi és a közeljövőben várható oktatási alkalmazásáról. Ennek megfelelően a képzés lehetőséget nyújt a hallgatóknak különféle oktatási környezetben a didaktikai és oktatástechnológiai tervezés, fejlesztés, alkalmazás és értékelés ismereteinek az elsajátítására. A képzés egyaránt ajánlható azoknak, akik munkájuk során oktatási vagy vállalati környezetben kívánnak didaktikai és oktatástechnológiai tervezéssel foglalkozni.

A TÁMOP-4.1.2.A/1-11/1-2011-0021 Korszerű információtechnológiai szakok magyarországi adaptációja című pályázat keretében kapott lehetőséget az Eszterházy Károly Főiskola, hogy az Open University Malaysia Egyetemen működő mester szintű IT design képzés magyar adaptációját megvalósítsa. A Mester képzés közös diplomát adó képzésként tervezzük indítani az Open University Malaysia Egyetem közreműködésével.

Kedvezményezett:
Eszterházy Károly Főiskola

Nemzeti Fejlesztési Ügynökség
www.ujszechenyiterv.gov.hu
06 40 638 638

A projekt az Európai Unió támogatásával, az Európai Szociális Alap társfinanszírozásával valósul meg.

TÁMOP-4.1.2.A/1-11/1-2011-0021 Korszerű információtechnológiai szakok magyarországi adaptációja

Információtechnológia MA képzés

A **TÁMOP-4.1.2.A/1-11/1-2011-0021 Korszerű információtechnológiai szakok magyarországi adaptációja** című pályázat által támogatott képzés célja olyan információs szakemberek képzése, akik az alábbi területek ismereteit sajátítják el:

- műszaki ismereteket
- gazdasági ismereteket
- programozói ismereteket
- vállalkozástervezési ismereteket
- projektmunka személetet

Ezáltal alkalmassá válnak a munkaerőpiac információs igényeinek kielégítésére, IT feladatainak ellátására, valamint a gazdasági folyamatok és a közsféra IT feladatainak ellátására.

Az Open University Malaysia Egyetemen évek óta működő IT képzés magyar —közös diplomát adó— mester szintű képzése akkreditálás alatt áll, viszont szakirányú továbbképzés formájában már elérhető az érdeklődők számára.

Kedvezményezett:
Eszterházy Károly Főiskola

Nemzeti Fejlesztési Ügynökség
www.ujszechenyiterv.gov.hu
06 40 638 638

A projekt az Európai Unió támogatásával, az Európai Szociális Alap társfinanszírozásával valósul meg.

Kulcsszerepben a szaktanácsadó és az igazgató

Interjú Hámori Veronikával, a Budapesti Mihály Általános Iskola és Gimnázium igazgatójával.

Hámori Veronika hosszú évek óta minőségirányítási szakértőként dolgozik. Személyisége nemcsak az általános iskolákban, hanem a felsőoktatásban is meghatározó szerepet játszik. Budapest egyik legismertebb köznevelési vezetőjéről az Nkt.64. (4) cikk alapján.

Minősítés lépésről lépésre

A nemzeti köznevelésről szóló 2011. évi CXCV. törvény (továbbiakban Nkt.) 95. § (3) értelmében a pedagógus-előmeneteli rendszer 2013. szeptember 1-jén hatályba lépett. A pedagógus-életpályamodell minősítési rendszeréről az Nkt.64. (4) cikk alapján.

A pedagógusok értékelése az Egyesült Államokban

A pedagógusok értékelése az Egyesült Államokban. A pedagógusok értékelése az Egyesült Államokban. A pedagógusok értékelése az Egyesült Államokban.

Minden amit tudni szeretne a pedagógusminősítési rendszeréről:
<http://hirlevel.oktatas.gov.hu>

Koronai Lízsebet: A tanárok szakmai fejlődése – továbbképzések a kutatásalapú tanulás területén

A tanulmány a PRIMAS projekt keretében megvalósuló tanár-továbbképzési rendszer koncepcióját ismerteti, és bemutatja a kutatásalapú tanulás elterjesztését segítő és akadályozó tényezőket az antropológiai didaktikai elméletre alapozott elemzését a részt vevő országokban.

„A szakmai fejlődés a tanári kompetenciák fejlődését jelenti. A tanári kompetenciák fejlődése, fejlesztése elkezdődik a tanárképzésben, és optimális esetben folytatódik a tanítással töltött évek alatt. A folyamatos önfejlesztés és a rendszeres továbbképzés segíti a tanárokat abban, hogy lépést tartsanak a tudományos, technikai változásokkal és képesek legyenek felkészíteni diákjaikat a folyamatosan változó világban való boldogulásra.

